

MARX ENGELS

valitut teokset
6 osaa

OSA

3

MOSKOVA
KUSTANNUSLIIKE EDISTYS
1978

Kaikkien maiden proletaarit, liittykää yhteen!

KARL MARX
FRIEDRICH ENGELS

VALITUT TEOKSET
6 OSAA

MOSKOVA

KARL MARX FRIEDRICH ENGELS

VALITUT TEOKSET
6 OSAA

OSA

3

KUSTANNUSLIIKE EDISTYS

1978

К. МАРКС и Ф. ЭНГЕЛЬС
ИЗБРАННЫЕ ПРОИЗВЕДЕНИЯ В ШЕСТИ ТОМАХ
ТОМ 3

На финском языке

Suomennos perustuu kustannusliike Edistyksen 1971—1973 julkaisemaan Marxin ja Engelsin Valittujen teosten kolmiosaiseen laitokseen ja marxismin-leninismin instituutin Petroskoissa 1953—1959 julkaisemaan Valittujen teosten kaksiosaiseen laitokseen. Marxin Luottamuksellisen tiedotuksen ja Engelsin Työväenluokan poliittisesta toiminnasta on suomentanut Antero Tiisanen

PAINETTU NEUVOSTOLIITTOSSA

© Издательство «Прогресс», 1978. Сборник.

© Kokoelma. Kustannusliike Edistus 1978

МЭ $\frac{10101-009}{016(01)-78}$ 375-78

Friedrich Engels

**VALLANKUMOUS JA VASTAVALLANKUMOUS
SAKSASSA ¹**

*Kirjoittanut Engels elokuussa
1851 — syyskuussa 1852*

*Julkaistu »New York Daily
Tribune» lehdessä 25. ja 28.
lokakuuta, 6., 7., 12. ja 28.
marraskuuta 1851; 27. helmikuuta,
5., 15., 18. ja 19. maaliskuuta,
9., 17. ja 21. huhtikuuta, 27.
heinäkuuta, 19. elokuuta, 18.
syyskuuta, 2. ja 23. lokakuuta 1852*

*Marx—Engels.
Valitut teokset kolmessa
osassa, kustannusliike
Edistys, Moskova 1972,
1. osa, s. 266—349*

I

SAKSA VALLANKUMOUKSEN AATTONA

Vallankumousdraaman ensimmäinen näytös Euroopan mantereella on päättynyt. Ennen vuoden 1848 myrskyä olemassaolleet »entiset vallanpitäjät» ovat muuttuneet jälleen »nykyisiksi vallanpitäjiksi», kun taas enemmän tai vähemmän suositut tilapäiset valtiat, väliaikaiset hallitsijat, triumvirit ja diktaattorit ja kokonainen liuta heidän vanavedessään kulkeneita edustajia, kansalaiskomissaareja, sotakomissaareja, prefektejä, tuomareita, kenraaleja, upseereita ja sotilaita ovat tulleet heitetyiksi vieraalle maalle, »karkotetuiksi meren taakse», Englantiin tai Amerikkaan. Siellä he ovat alkaneet järjestää uusia hallituksia »in partibus infidelium»², Euroopankomiteoita, keskuskomiteoita, kansallisia komiteoita ja kuuluttaa tulemistaan julistuksissa, jotka vetävät juhllaisuudessaan vertoja vähemmänkin aavemaisten vallanpitäjien julistuksille.

On vaikea kuvitella suurempaa tappiota kuin se, jonka on kärsinyt vallankumouspuolue tai oikeammin jonka ovat kärsineet mannermaan vallankumouspuolueet taistelulinjan kaikissa kohdissa. Mutta mitäpä tuosta. Eikö Englannin porvariston taistelu yhteiskunnallisesta ja poliittisesta herruudesta vaatinut neljääkymmentäkahdeksaa vuotta ja Ranskan porvariston kamppailu neljääkymmentä vuotta vertaansa vailla olevia taisteluja? Ja eikö porvariston voitto ollut lähinnä juuri sillä hetkellä, jolloin valtaan palannut monarkia piti asemiaan varmempina kuin milloinkaan? Ne ajat ovat jo kauan sitten menneet, jolloin vallinneen taikaluuloisen käsityksen mukaan vallankumouksen puhkeamista pidettiin kiihottajaryhmän ilkeämielisyyden aiheuttamana.

Jokainen tietää nykyään, että tapahtukoonpa vallankumouksellinen järkytys missä hyvänsä, sen takana piilee aina tietty yhteiskunnallinen tarve, jonka tyydyttämistä estävät aikansa eläneet laitokset. Tuo tarve saattaa olla tuntumatta vielä siinä määrin ja niin yleisesti, että se takaisi suoranaisen menestyksen. Kaikki yritykset tukahduttaa tuo tarve pakottavat sen kuitenkin esiintymään yhä voimakkaampana, kunnes se lopulta murtaa kahleensa. Tappion kärsineinäkään emme sen vuoksi voi muuta kuin alkaa alusta. Liikkeen ensimmäisen näytöksen päätyttyä ja ennen toisen näytöksen alkua saamamme luultavastikin hyvin lyhyt hengähdystauko suo meille onneksi aikaa hyvin tärkeään tehtävään: niiden syiden tutkimiseen, jotka aiheuttivat sekä äskeisen vallankumouksellisen purkauksen että vallankumouksen tappion; syiden, jotka eivät piile joidenkin johtajien satunnaisissa herätteissä, hyvissä puolissa, puutteellisuuksissa, virheissä tai kavalissa teoissa, vaan kaikkien järkytyksen koettelemien kansakuntien yleisessä sosiaalisessa rakenteessa ja elinehdoissa. Nykyään kaikki myöntävät, että yllättäen helmi- ja maaliskuussa 1848 puhjenneet liikkeet eivät olleet erillisten yksilöiden aikaansaamia, vaan ne olivat kansojen tarpeiden vaistonvarainen, vastustamaton ilmaus, tarpeiden, jotka oli tajuttu enemmän tai vähemmän selvästi, mutta jotka kunkin maan eri luokat olivat tunteneet hyvin ilmeisesti. Kun taas ryhdytään selvittämään vastavallankumouksen menestyksen syitä, niin kaikkialla saadaan valmis vastaus, että syy on muka herra A:ssa tai kansalainen B:ssä, jotka »kavalsivat» kansan. Tämä vastaus saattaa asianhaaroista riippuen olla joko oikea tai väärä, mutta se ei missään tapauksessa selitä mitään eikä edes tee ymmärrettäväksi sitä, miten saattoi tapahtua, että »kansa» salli kavaltaa itsensä. Poliittisen puolueen tulevaisuus on melko surkea, ellei sillä ole muuta pääomaa kuin sen tosiasian tuntemus, että kansalainen N. N. ei ole luottamuksen arvoinen.

Niin vallankumouksellisen järkytyksen kuin vallankumouksen tukahduttamisenkin syiden tutkiminen ja selittäminen on sitä paitsi poikkeuksellisen tärkeää historialliseltakin näkökannalta. Kaikki nuo pienet henkilökohtaiset eripuraisuudet ja keskinäiset syytökset, kaik-

ki nuo keskenään ristiriitaiset väitteet, että nimenomaan Marrast tai Ledru-Rollin tai Louis Blanc tai joku muu väliaikaisen hallituksen jäsen tai he kaikki yhdessä olivat sinä perämiehenä, joka suuntasi vallankumouksen salakarille, missä se haaksirikkoutuikin — mitä mielenkiintoa tuo kaikki saattaisi herättää? Mitä se voisi selittää amerikkalaiselle tai englantilaiselle, jotka seurasivat kaikkia noita liikkeitä liian pitkän matkan päästä voidakseen erottaa tapahtumien yksityiskohdat? Yksikään tervejärkinen ihminen ei usko milloinkaan, että yksitoista miestä*, joista suurin osa oli sitä paitsi melko keskinkertaisia persoonallisuuksia, yhtä kykenemättömiä hyvään kuin pahaankin, olisi kolmen kuukauden aikana pystynyt saattamaan turmioon kolmekymmentäkuusimiljoonaisen kansakunnan, elleivät nuo kolmekymmentäkuusimiljoonaa olisi olleet yhtä vähän selvillä kuin nuo yksitoistakin siitä, minne heidän oli mentävä. Kysymys onkin nimenomaan siitä, miten saattoi tapahtua, että nuo tavallaan ikään kuin pimeydessä harhailevat kolmekymmentäkuusimiljoonaa joutuivat yhtäkkiä määrittelemään itsenäisesti tiensä. Ja miten tapahtui, että he sitten kadottivat tien kerrassaan ja heidän vanhat hallitsijansa saivat palautetuksi joksikin aikaa johtoasemansa.

Kun siis yritämme selittää »Tribune» lehden³ luki-joille syitä, jotka johtivat väistämättömästi vuoden 1848 vallankumouksen puhkeamiseen ja yhtä kiertämättömästi sen väliaikaiseen tappioon vuosina 1849 ja 1850, niin meiltä ei pidä odottaa Saksan tapahtumien täydellistä historiallista kuvausta. Myöhemmät tapahtumat ja tulevien sukupolvien langettama tuomio antavat mahdollisuuden ratkaista, mikä nimenomaan tuosta satunnaisilta, toisiinsa liittymättömiltä ja ristiriitaisilta näyttävien tosiasioiden kaoottisesta paljoudesta on jäävä maailmanhistoriaan sen rakenteellisena osana. Tämän tehtävän ratkaisemisaika ei ole vielä koittanut. Meidän on pysyteltävä mahdollisen rajoissa ja olemme tyytyväisiä, jos onnistumme löytämään järjelliset, kiistattomista tosiasioista juontuvat syyt, joista selittyvät liikkeen

* — Ranskan väliaikaisen hallituksen jäsenet. *Toim.*

huomattavimmat tapahtumat, tärkeimmät käännekohdat ja jotka antavat avaimen sen suunnan määrittelemiseksi, minkä Saksan kansalle viitoittaa seuraava, ehkä ei kovinkaan etäinen purkaus.

Millainen siis ennen muuta oli Saksan tilanne vallankumouksellisen purkauksen hetkellä?

Kaikkien poliittisten muodostelmien perustana olevien eri kansanluokkien yhdistelmä oli Saksassa monimutkaisempi kuin missään muussa maassa. Samaan aikaan kun Englannissa ja Ranskassa suuriin kaupunkeihin ja varsinkin pääkaupunkiin keskittynyt porvaristo oli hävittänyt feodalismien kokonaan tai ainakin, mm. Englannissa, tyypistänyt sen vähäisiksi mitättömiksi jäännöksiksi, Saksassa feodaalinen aatelisto oli säilyttänyt huomattavan osan vanhoista etuoikeuksistaan. Feodaalinen maanomistusjärjestelmä oli jäänyt miltei kaikkialla vallitsevaksi. Maanomistajien käsissä oli säilynyt jopa tuomiovalta epäitsenäisiin talonpoikiin. Menetettyään poliittiset etuoikeutensa — oikeuden valvoa hallitsijoita — he olivat kuitenkin säilyttäneet kartanoissaan miltei koskemattomana keskiaikaisen ylivaltansa talonpoikiin samoin kuin myös verovapautensa. Paikoin feodalismi oli voimakkaampaa, mutta sitä ei oltu hävitetty täydellisesti mistään, paitsi Reinin vasemmanpuoleisilta alueilta. Tuota feodaalista aatelistoa, joka siihen aikaan oli tavattoman monilukuinen ja osaltaan hyvin rikas, pidettiin virallisesti maan ensimmäisenä »säätyinä». Se nosti keskuudestaan ylimmät hallitusvirkeilijät ja miltei yksinomaisesti täydensi armeijan upseeristoa.

Saksassa porvaristo ei ollut läheskään niin rikasta ja yhtenäistä kuin Ranskassa tai Englannissa. Höyryvoiman käyttöönotto ja englantilaisen teollisuuden nopeasti leviävä ylivoimaisuus saattoivat tuhoon vanhanaikaiset saksalaiset teollisuudenalat. Maan toisiin osiin perustetut nykyaikaisemmat teollisuudenalat, joita oli alettu kehittää Napoleonin mannermaansulkemuksen kaudella⁴, eivät voineet korvata kadonneita vanhanaikaisia aloja eivätkä turvata teollisuudelle riittävän varmaa vaikutusvaltaa, jotta hallituksen olisi ollut pakko ottaa huomioon sen tarpeet, semmitenkin kun hallitus suhtautui kadehtivasti aatelittomien kaikkinaiseen rikkauden tai

voiman karttumiseen. Kun Ranska vei silkkiteollisuutensa voitokkaasti kaikkien viisikymmentä vuotta jatkuneiden vallankumousten ja sotien koettelemusten läpi, niin Saksa menetti samaan aikaan miltei kokonaan vanhanaikaisen palttinateollisuutensa. Sitä paitsi teollisuusalueita oli vähän ja ne sijaitsivat kaukana toisistaan. Ne sijaitsivat maan sisäosissa ja käyttivät vientiä ja tuontia varten etupäässä ulkomaisia — hollantilaisia ja belgialaisia — satamia, niin että niillä oli vähän tai ei ollut laisinkaan yhteisiä etuja Pohjanmeren tai Itämeren suurten satamakaupunkien kanssa. Ja mikä tärkeintä, ne eivät pystyneet perustamaan niin suuria teollisuus- ja kauppakeskuksia kuin olivat Pariisi ja Lyon tai Lontoo ja Manchester. Saksan teollisen jälkeenjääneisyyden syytä oli paljon, mutta sen selittämiseksi riittänee mainita kaksi: epäsuotuisa maantieteellinen asema, maan etäisyys Atlantin valtamerestä, josta oli tullut maailmankaupan valtatie, sekä keskeytymättömät sodat, joihin Saksa oli vedetty mukaan ja joita oli käyty sen alueella 1500-luvulta aina viime aikoihin asti. Määrällinen heikkous ja eritoten kaikkinaisen keskittymisen puuttuminen estivät Saksan porvaristoa saavuttamasta sitä poliittista herruutta, joka oli Englannin porvaristolla jo vuodesta 1688 ja jonka Ranskan porvaristo saavutti 1789. Alkaen vuodesta 1815 Saksan porvariston rikkaus ja rikkauten mukana myös poliittinen vaikutusvalta olivat kasvaneet kuitenkin jatkuvasti. Hallitusten oli pakko ottaa huomioon, joskin vasten tahtoaan, ainakin porvariston elintärkeät aineelliset edut. Voidaan jopa väittää suorastaan, että jokaisesta pienten valtioiden perustuslaeissa porvaristolle myönnetystä poliittisen vaikutusvallan hivenestä, joka sitten otettiin siltä taas pois poliittisen taantumuksen kausina 1815—1830 ja 1832—1840, että jokaisesta tuollaisesta menettämästään poliittisen vaikutusvallan hivenestä porvaristo sai korvaukseksi jonkin oleellisemmän käytännöllisen etuisuuden. Porvariston jokainen poliittinen tappio toi tullessaan voiton kauppalainsäädännön alalla. Preussilainen vuoden 1818 tulliasetus⁵ ja tulliliiton perustaminen⁶ olivat Saksan kauppiaille ja teollisuudenharjoittajille paljon arvokkaampia kuin arveluttava oikeus lausua jon-

kin vähäisen herttuakunnan edustajakamarissa epäluottamuksensa ministereille, jotka vain naureskelivat heidän epäluottamuslauseilleen. Näin ollen rikkauden kasvun ja kaupankäynnin laajenemisen seurauksena porvaristo pääsi pian sille asteelle, jolloin se alkoi vakuuttua, että sen elintärkeiden ja yhä kasvavien tarpeiden tyydyttämistä jarruttaa maan valtiorakenne, ts. maan mieletön pirstonta kolmenkymmenenkuuden hallitsijan kesken, joiden pyrkimykset ja oikeudet ovat keskenään ristiriitaisia; maataloutta ja siihen liittyvää kaupankäyntiä kahlitseva feodaalinen sorto; porvariston kaikkiin kaupatoimiin kohdistuva sivistymättömän ja ylimielisen virkavallan kiusallinen silmälläpito. Samaan aikaan tulliliiton laajeneminen ja lujittuminen, höyryvoimaisten kulkuneuvojen käyttöönotto kaikkialla sekä kilpailun kasvu sisämarkkinoilla johti eri valtioiden ja maakuntien kaupankäyntiä ja teollisuutta harjoittavien luokkien keskinäiseen lähenemiseen, yhdenmukaisti niiden etuja ja keskitti niiden voimia. Tästä olivat luonnollisena seuraksena niiden siirtyminen joukkona liberaalin opposition leiriin ja Saksan porvariston voitto ensimmäisessä vakavassa ottelussa poliittisesta vallasta. Tämän käänteen alkuna voidaan pitää vuotta 1840, ajankohtaa, jolloin preussilainen porvaristo asettui Saksan porvarillisen liikkeen johtoon. Myöhemmin palaamme vielä tähän vuosien 1840—1847 liberaaliin oppositioliikkeeseen.

Kansakunnan perusjoukon, joka ei kuulunut aateliin eikä porvaristoon, muodostivat kaupungeissa pienten käsityöläisten ja kauppiaiden luokka sekä työväestö ja maaseudulla talonpojisto.

Pienten käsityöläisten ja kauppiaiden luokka on Saksassa tavattoman monilukuinen, sillä suurkapitalistien ja teollisuudenharjoittajien luokka tässä maassa on kehittynyt heikosti. Suuremmissa kaupungeissa se muodostaa melkein enemmistön väestöstä, pienissä kaupungeissa se on täysin vallitsevana, sillä niissä ei ole rikkaampia kilpailijoita, jotka kiistäisivät sen vaikutusvallan. Tämä kaikissa nykyisissä valtioissa ja kaikissa nykyisissä vallankumouksissa hyvin tärkeää osaa esittävä luokka on erityisen tärkeä Saksassa, missä se hiljattain käydyin

taistelun aikana esitti ratkaisevaa osaa. Sen luonne mää-
räytyy väliasemasta, joka sillä on suurempien kapita-
listien luokan — liikemiesten ja teollisuudenharjoitta-
jien,¹ porvariston sanan varsinaisessa merkityksessä —
ja proletariaattiluokan eli teollisuustyöläisten luokan
välillä. Se pyrkii ensin mainitun asemaan, mutta vähäi-
sinkin epäsuotuisa kohtalon käänne syöksee tuon luokan
edustajat viimeksi mainitun riveihin. Monarkkisissa
ja feodaalisissa maissa pienten käsityöläisten ja kauppiai-
den luokka tarvitsee olemassaolonsa ylläpitämiseksi
hovin ja ylimystön tilauksia; näiden tilaajien menettä-
minen saattaisi johtaa vararikkoon suurimman osan tuosta
luokasta. Pienemmissä kaupungeissa sen hyvinvoinnin
perustana ovat useimmiten varuskunta, paikallishallitus,
oikeusvirasto ja sen käskyläiset, jos nämä kaikki hävi-
tetään, niin pikkukauppiaille, räätäleillä, suutareilla
ja puusepillä on loppu edessä. Näin ollen sitä huojuttaa
ainaisesti toisaalta toivo nousta varakkaamman luokan
riveihin ja toisaalta pelko laskeutua proletaarien tai
jopa kerjäläisten asemaan, toisaalta toivo saada turva-
tuksi etunsa valloittamalla itselleen osallisuuden yhteis-
kunnan asioiden johdossa ja toisaalta pelko herättää so-
pimattomalla oppositiollaan suuttumusta hallituksessa,
josta sen olemassaolo riippuu, koska hallituksen vallassa
on ottaa siltä pois sen parhaat tilaajat. Sen varat ovat
hyvin vähäiset, niiden omistamisen epävarmuus ja nii-
den määrä ovat kääntäen verrannolliset. Seurauksena
tuosta kaikesta tämä luokka on katsomuksiltaan tavat-
toman horjuvainen. Se on nöyrä ja lakeijamaisen alis-
tuvainen voimakkaan feodaalisen tai monarkkisen hal-
lituksen edessä, mutta kun porvaristo on nousemassa, se
siirtyy liberalismiin kannalle. Se saa hillittömiä demo-
kraattisuuden puuskia heti kun porvaristo takaa itsel-
leen herruuden, mutta se vajoaa mitä halpamaisimpaan
pelkuruuteen heti kun sitä alempana oleva luokka, pro-
letariaatti, yrittää ryhtyä johonkin itsenäiseen liik-
keeseen. Esityksemme kulussa näemme, miten Saksassa
tapahtui tämän luokan mielentilojen vaihtelu.

Sosiaalisessa ja poliittisessa kehityksessään Saksan
työväenluokka on jäänyt yhtä paljon jälkeen Englannin
ja Ranskan työväenluokasta, kuin saksalainen porvaristo

on jäänyt jälkeen näiden maiden porvaristosta. Millainen on herra, sellainen on palvelijakin. Monilukuisen, voimakkaan, yhtenäisen ja tietoisin proletariaatin olemassaolon edellytykset kehittyvät rinnan monilukuisen, rikkaan, yhtenäisen ja mahtavan porvariston olemassaolon edellytysten kanssa. Työväenluokan liike ei milloinkaan muutu itsenäiseksi eikä saa yksinomaisesti proletaarista luonnetta, ennen kuin porvariston kaikki eri ryhmäkunnat ja varsinkin sen edistyksellinen osa — suurteollisuudenharjoittajat — eivät ole saavuttaneet poliittista valtaa eivätkä uudistaneet valtiota omien tarpeidensa mukaisesti. Mutta heti kun näin on tapahtunut, päiväjärjestykseen tulee työnantajan ja palkkatyöläisen välinen väistämätön yhteenotto eikä sitä voida enää lykätä pitemmälle. Silloin työläisille ei enää voida syöttää valheellisia toiveita eikä lupauksia, jotka jäävät aina toteuttamatta. Silloin nousee koko mittavuudessaan ja aivan selvänä 1800-luvun suuri ongelma, proletariaatin lakkauttamisen ongelma. Saksassa suurin osa palkkatyöläisistä on saanut työtä pieniltä käsityöläisiltä, joiden koko tuotantojärjestelmä on pelkkä keskiaikainen jäännös, eikä nykyaikaisilta teollisuusmagnaateilta, jotka Isossa-Britanniassa ovat edustettuina niin erinomaisesti. Ja samoin kuin on olemassa tavattoman suuri ero toisaalta suuren puuvillatehtailijalordin ja toisaalta pienen suutari- tai räätälimestarin välillä, samoin myös nykyaikaisten teollisuuden Babylonien älykäs ja vilkas tehdastyöläinen eroaa perin pohjin nöyrästä räätälinkisällistä tai taidepuusepän oppipojasta pienessä kaupungissa, jossa tähän samaan lajiin kuuluvien ihmisten elinolot ja työn luonne ovat muuttuneet vain hieman siitä, millaisia ne olivat viisisataa vuotta sitten. Tämä yleinen nykyaikaisten elinehtojen ja teollisuustuotannon nykyaikaisten alojen puuttuminen on aiheuttanut miltei kaikkialla nykyaikaisten aatteiden puutteen. Ei siis ole mikään ihme, jos vallankumouksen alussa huomattava osa työläisistä esitti vaatimuksen, että palautettaisiin viipymättä ammattikunnat ja keskiaikaiset etuoikeudet käsityöläisyhdistykset. Niiden teollisuusalueiden vaikutuksen ansiosta, joissa vallitsi nykyaikainen tuotantotapa, sekä helpottuneen kans-

sakäymisen ja henkisen kehityksen ansiosta, joihin oli myötävaikuttanut monien työläisten kulkurinelämä, työläisten keskuudessa muodostui voimakas ydinjoukko, jolla oli verrattomasti selvemmät sekä olemassaolevia tosiseikkoja ja historiallisia tarpeita paremmin vastaavat ajatukset luokkansa vapauttamisesta. Nämä työläiset olivat kuitenkin vähemmistönä. Kun porvariston aktiivinen liike voidaan ajoittaa vuodelle 1840, niin työväenliike sai alkunsa Sleesian ja Böömin työläisten kapinasta 1844⁷. Kohta saamme tilaisuuden tarkastella tuon liikkeen eri vaiheita.

Edellisten lisäksi oli olemassa pienten maalaisäntien, talonpoikien luokka, joka yhdessä lisäkkeensä, maatyöläisten, kanssa käsitti huomattavan osan koko kansakunnasta. Tämäkin luokka vuorostaan jakautui erilaisiin ryhmiin. Näemme siinä ensiksikin varakkaat talonpojat — Gross- ja Mittelbauern*, kuten heitä Saksassa nimitetään — joista kukin omaa pienemmän tai suuremman maapalstan ja käyttää muutamien maatyöläisten työtä. Täysin ymmärrettävistä syistä tämän luokan, joka oli sijoittunut verovapaiden feodaalisten suurmaanomistajien ja pientalonpojiston ynnä maatyöläisten välimaille, luonnollisimpana politiikkana oli liittoutuminen feodalismia vastaan esiintyvän kaupunkilaisporvariston kanssa. Toiseksi näemme vapaita pientalonpoikia, jotka olivat enemmistönä Reinin alueella, missä feodalismi oli kaatunut Ranskan suuren vallankumouksen mahtavista iskuista. Tällaisia itsenäisiä pientalonpoikia oli toisin paikoin muillakin alueilla, missä he olivat onnistuneet lunastamaan heidän maapalstoihinsa liittyneet feodaaliset rasitukset. Tämä luokka oli kuitenkin vain nimellisesti vapaiden omistajien luokka, sen omaisuus oli tavallisesti siinä määrin ja niin raskailla ehdoilla pantattu, että maan todellinen isäntä ei ollut talonpoika, vaan rahaa lainannut koronkiskuri. Kolmanneksi tapaamme feodaalisessa riippuvuudessa olevia talonpoikia, joita ei ole ollut helppo häätää maapalstoiltaan, ja joiden on ollut pakko maksaa tilanherralle jatkuvasti maankorkoa tai suorittaa jatkuvasti tiettyä työtä hänen hyväkseen.

* — suurtalonpojat ja keskivarakkaat talonpojat. *Toim.*

Ja vihdoin oli olemassa maatyöläisiä, jotka monissa suur-
talouksissa olivat aivan samassa asemassa kuin tämä
luokka on Englannissakin ja jotka ovat aina eläneet ja
kuolleet köyhinä, nähneet nälkää ja olleet isäntiensä
orjia. Nämä kolme viimeksi mainittua maalaisväestö-
luokkaa — vapaat pientalonpojat, feodaalisessa riippu-
vuudessa olevat talonpojat ja maatyöläiset — eivät ennen
vallankumousta olleet milloinkaan vaivanneet erikoi-
semmin päätään politiikalla. On kuitenkin aivan ilmeis-
tä, että vallankumouksen olisi pitänyt avata niille uusi,
mitä loistavimpia näköaloja tarjoava ura. Vallankumous
lupasi jokaiselle niistä etuisuuksia ja siksi saatettiin
odottaa, että ne kaikki yhtyvät siihen toinen toisensa
jälkeen heti kun liike pääsee täyteen vauhtiinsa, On
silti yhtä ilmeistä ja kaikkien nykyisten maiden historia
on todistanut sen yhtä vakuuttavasti, että maalaisväestö
ei milloinkaan pysty järjestämään menestyksellistä itse-
näistä liikettä, sillä se on hajaantunut laajalle alueelle
ja sen on vaikea päästä yksimielisyyteen edes jossain
määrin huomattavalta osaltaan. Talonpojisto kaipaa
tiiviimmin yhteenliittyneen, valistuneemman ja vilk-
kaamman kaupunkilaisväestön aloitteellista vaiku-
tusta.

Edellä esitetty kuvaus niistä tärkeimmistä luokista,
jotka kokonaisuudessaan muodostivat saksalaisen kan-
sakunnan äskettäisen liikkeen leimahtamishetkellä, on
riittävä, jotta voitaisiin selittää suurin osa kaikista
tuossa liikkeessä vallinneista epäjohdonmukaisuuksista,
järjettömyyksistä ja ilmeisistä ristiriitaisuuksista. Jos
niin erilaiset, niin ristiriitaiset ja toisiaan niin kummal-
lisella tavalla risteävät edut törmäsivät raivokkaasti
yhteen, jos nuo keskenään kamppailleet edut olivat eri
alueilla, eri maakunnissa sekoittuneet eri määräsuhteissa
ja mikä tärkeintä, jos maassa ei ollut ainuttakaan suurta
keskusta, ei Lontoota eikä Pariisia, joka olisi pystynyt
arvovaltaisilla päätöksillään vapauttamaan kansan rat-
kaisemasta taistelun tietä kullakin erillisellä paikkakun-
nalla ja joka kerta uudelleen yhä samaista kiistaa, niin
voitiinko tällöin odottaa mitään muuta kuin taistelun
hajoamista loputtomaksi määräksi toisistaan irrallisia
yhteenottoja, joissa menetettiin tavattoman paljon verta,

voimia ja pääomaa ja jotka kaikesta tästä huolimatta eivät johtaneet mihinkään ratkaisevaan tulokseen?

Saksan poliittinen jakautuminen kolmeen tusinaan enemmän tai vähemmän huomattavia valtioita saa aivan samoin selityksensä nimenomaan niiden ainesten kaoottisesta monimutkaisuudesta, jotka muodostavat saksalaisen kansakunnan ja joilla maan kussakin eri osassa on vuorostaan eri luonteensa. Mistä puuttuu etujen yhteisyyttä, siellä ei voi olla tavoitteiden yhtenäisyyttä, toimintayhtenäisyydestä puhumattakaan. Saksan liitto⁸ on tosin julistettu murtumattomaksi ikiajoiksi, mutta siitä huolimatta liitto ja sen elin — liittopäivät⁹ — eivät milloinkaan ole edustaneet Saksan yhtenäisyyttä. Tulliliiton perustaminen on tähän mennessä ollut Saksan keskittämisen korkein aste. Se on pakottanut myös Pohjanmeren rannikolla sijaitsevat valtiot muodostamaan erikoisen tulliyhdistyksen¹⁰, kun taas Itävalta on eristäytynyt edelleenkin ehkäisyttullitariffinsa taakse. Saksa on tyytynyt näin ollen siihen, että nyt se on kaikkien käytännöllisten tehtäviensä suhteen jaettu ainoastaan kolmen itsenäisen valtakunnan kesken kolmenkymmenenkuuden asemesta. Tämä ei tietenkään ole aiheuttanut mitään muutoksia vuonna 1814 pystytettyyn Venäjän tsaarin* yliherruuteen.

Tehtyämme nämä ennakkopäätelmät edellytyksistämme tarkastelemme seuraavassa artikkelissamme, miten Saksan kansan eri luokat, joista edellä oli puhe, tulivat toinen toisensa jälkeen liikkeeseen ja millaiseksi tuo liike muuttui luonteeltaan sen jälkeen, kun oli leimautanut liekkiin Ranskan vallankumous 1848.

Lontoo, syyskuu 1851

* — Aleksanteri I. *Toim.*

II

PREUSSIN VALTIO

Saksassa keskiluokan eli porvariston poliittisen liikkeen alkuna voidaan pitää vuotta 1840. Sitä edeltäneet oireet olivat osoittaneet, että tässä maassa pääomaa ja teollisuutta omistava luokka oli kypsynyt jo siinä määrin, ettei se voinut enää pysyä välinpitämättömänä ja nöyränä puolifeodaalisten ja puolibyrokraattisten monarkioiden sorron kahleissa. Saksan pienemmät hallitsijat toinen toisensa jälkeen olivat lahjoittaneet alamaisilleen enemmän tai vähemmän liberaalisuonteisen perustuslain. Heidän tarkoituksenaan oli ollut toisaalta turvata itselleen suurempi itsenäisyys vastapainoksi Itävallan ja Preussin hegemonialle tai vastapainoksi omien valtioidensa aateliston vaikutukselle ja toisaalta liittää yhteen ne hajanaiset alueet, jotka Wienin kongressi¹⁴ oli yhdistänyt heidän valtikkansa alle. He saattoivat tehdä sen aiheuttamatta mitään vaaraa itselleen: jos liittopäivät, tuo Itävallan ja Preussin marionetti, olisivat yrittäneet loukata heidän, itsenäisten hallitsijoiden, riippumattomuutta, niin he tiesivät, että yleinen mielipide ja edustajakamarit kannattaisivat heitä liittopäivien määräysten vastustamisessa, mutta jos päinvastoin edustajakamarit osoittautuisivat liian voimakkaiksi, niin voitaisiin helposti käyttää liittopäivien valtaa minkä hyvänsä opposition murskaamiseksi. Baijerin, Württembergin, Badenin tai Hannoverin perustuslailliset laitokset eivät pystyneet tällaisten olosuhteiden vallitessa antamaan alkusysäystä vakavalle taistelulle poliittisesta vallasta. Siksi saksalaisen porvariston perusosa pysytteli yleensä syrjässä pikkumaisista riidoista, joita puhkesi pienten valtioiden lakiasäätävissä kokouksissa, sillä se tajusi

mainiosti, että ilman perusteellisia muutoksia Saksan kahden suurvaltion politiikassa ja valtiorakenteessa kaikki toisarvoiset voimainponnistukset ja voitot jäävät tuloksettomiksi. Samalla noissa pienissä kokouksissa kasvoi kuitenkin kokonainen liberaalien lakimiesten, ammattimaisten opposition edustajien heimo. Kasvoivat kaikki nuo Rotteckit, Welckerit, Römerit, Jordanit, Stüvet ja Eisenmannit, suuret »kansan toimihenkilöt» (Volksmänner), jotka jokseenkin meluisan mutta yhäti tuloksettoman kaksikymmentä vuotta jatkuneen opposition jälkeen vuoden 1848 vallankumouksellinen vyöry oli nostanut vallan huipulle ja jotka olivat sitten osoittaneet täydellisen kyvyttömyytensä ja mitättömyytensä ja tulleet kukistetuiksi tuokiassa. He olivat Saksan maaperällä ensimmäisiä ammattipoliitikkoja ja opposition edustajia. He totuttivat puheillaan ja kirjoituksillaan saksalaista korvaa perustuslaillisuuden kieleen ja ilmoittivat jo olemassaolollaan sen ajan lähenemisestä, jolloin porvaristo omaksuu ja antaa todellisen merkityksen poliittisille sanonnoille, joita nuo suulaat asianajajat ja professorit ovat tottuneet käyttämään ymmärtämättä erikoisemmin niiden todellista merkitystä.

Saksalainen kirjallisuus on niin ikään kokenut sen poliittisen kiihtymyksen vaikutuksen, joka vuoden 1830 tapahtumien ansiosta on vallannut koko Euroopan¹². Tuona aikana miltei kaikki kirjailijat julistivat epäkypsää perustuslaillisuutta ja sitäkin epäkypsempää tasavaltaisuutta. Heidän keskuudessaan, varsinkin pienempää kaliiperia olevien kirjailijoiden keskuudessa, tuli yhä enemmän tavaksi korvata teoksissaan lahjakkuuden puute poliittisilla vihjailuilla, jotka saattoivat vetää puoleensa yleisön huomion. Runot, romaanit, arvostelut, draamat, lyhyesti sanoen kaikki kirjallisen luomistyön tuotelajit olivat täynnä niin sanottua »tendenssiä», ts. enemmän tai vähemmän arkoja hallituksenvastaisen hengen ilmauksia. Jotta vuoden 1830 jälkeen Saksassa vallinnut aatteellinen sekasorto olisi saatettu huippuunsa, noihin poliittisen opposition aineksiin sekoitettiin kehnosti sulatettuja yliopiston aikaisia muistelmia saksalaisesta filosofiasta ja väärin ymmärrettyjä katkelmia ranskalaisesta sosialismista, eritoten saintsimonismista.

Kirjailijaklikki, joka levitti tuota erilaatuista aatesekoitusta, otti itselleen vaateliaan nimen Nuori Saksa eli Nykyaikainen koulukunta¹³. Myöhemmin nämä kirjailijat katuivat nuoruudensyntejään, mutta eivät ollenkaan parantaneet kirjallista tyyliään.

Myös saksalainen filosofia, tuo saksalaisen ajattelun kehityksen monimutkaisin ja samalla varmin osoitin, asettui lopulta porvariston puolelle, kun Hegel julisti »oikeusfilosofiassaan» perustuslaillisen monarkian korkeimmaksi ja täydellisimmäksi hallitusmuodoksi. Toisin sanoen hän ilmoitti kotimaisen porvariston lähenevästä valtaantulosta. Hänen kuolemansa jälkeen hänen koulukuntansa ei pysähtynyt tähän. Toisaalta hänen seuraajiensa radikaalimpi siipi tarkasti ankan arvostelun tulikokeella jokaisen uskonnollisen uskomuksen, ja tämä arvostelu järjestytti perustuksia myöten kristinuskon ikivanhaa rakennusta. Toisaalta tuo siipi esitti rohkeampia poliittisia periaatteita kuin olivat ne, joita saksalainen korva oli siihen mennessä joutunut kuulemaan, ja koetti antaa tunnustuksensa Ranskan ensimmäisen vallankumouksen maineikkaille sankareille. Noiden aatteiden hämärä filosofinen kieliasu tosin hämäsi sekä tekijän että lukijan järkeä, mutta se sumensi myös sensorin silmät, ja siksi »nuorhegeliläisillä» kirjailijoilla oli sellainen painovapaus, jota ei ollut millään muulla kirjallisuuden alalla.

Oli siis ilmeistä, että Saksan yleisessä mielipiteessä oli tapahtumassa suuri muutos. Niiden luokkien valtaenemistä, jotka sivistyneisyytensä ja elinolojensa ansiosta olivat saaneet jopa absoluuttisen monarkiankin vallitessa hankituksi tiettyjä poliittisia tietoja ja kehitetyksi tietynlaisia itsenäisiä poliittisia vakaumuksia, yhdistyi vähitellen olemassaolevaa järjestelmää vastaan suunnatuksi yhtenäiseksi mahtavaksi oppositiofalangiksi. Jokaisen, joka lausuu mielipiteensä poliittisen kehityksen hitaudesta Saksassa, on otettava huomioon, miten vaikea oli muodostaa oikea käsitys mistä asiasta hyvänsä maassa, jossa kaikki tiedonlähteet olivat hallituksen alaisia, jossa yhdelläkään tiedon alalla — köyhien kouluista ja sunnuntai kouluista aina sanomalehtiin ja yliopistoihin asti — ei voitu lausua, opettaa, painattaa tai julkaista mitään

ilman ennakolta saatua virallista suostumusta. Otta-kaamme esimerkiksi Wien. Wienin asukkaat, jotka työkykynsä ja teollisen tuotantokykynsä suhteen taitavat vetää vertoja kenelle hyvänsä Saksassa ja jotka vilkas-älyisyytensä, miehuullisuutensa ja vallankumouksellisen tarmonsensa puolesta ovat osoittaneet olevansa huomatta-vasti korkeammalla kuin muut, osoittautuivat kuitenkin todellisten etujensa ymmärtämisessä sivistymättömäm-miksi ja tekivät vallankumouksen aikana enemmän vir-heitä kuin kukaan muu. Tämä oli hyvin huomattavassa määrin seurausta siitä miltei täydellisestä tietämättö-mydestä yksinkertaisimpien poliittisten asioiden suh-teen, jossa Metternichin hallituksen onnistui pitää väestöä.

Pitemmittä selityksittä on ymmärrettävää, miksi tällaisen hallitustavan vallitessa poliittiset tiedot olivat niiden yhteiskuntaluokkien miltei yksinomaisena mono-polina, jotka pystyivät kustantamaan niiden salakulje-tuksen maahan, ja varsinkin niiden, joiden etuja ole-massaoleva asiointi loukkasi eniten, nimittäin teolli-suutta ja kaupankäyntiä harjoittavien luokkien mono-polina. Siksi ne nousivat ensimmäisinä yhdistynein voi-min enemmän tai vähemmän naamioitun itsevaltiuden säilyttämistä vastaan, ja ajankohtaa, jona ne liittyivät opposition riveihin, on pidettävä todellisen vallanku-mousliikkeen alkuna Saksassa.

Saksan porvariston oppositiohenkinen pronunciamien-to voidaan ajoittaa vuodelle 1840, joka oli Preussin entisen kuninkaan*, vuoden 1815 Pyhän allianssin¹⁴ viimeisen hengissä olleen perustajan kuolinvuosi. Uudesta kuninkaasta tiedettiin, että hän ei kannattanut isänsä monarkkista järjestelmää, joka oli olemukseltaan pääasial-lisesti virkavaltainen ja militaristinen. Sen minkä rans-kalainen porvaristo oli aikoinaan toivonut saavuttavansa Ludvig XVI:n noustua valtaistuimelle, saksalainen por-varisto toivoi jossain määrin saavansa preussilaisen Fredrik Vilhelm IV:n kädestä. Kaikki myönsivät, että vanha järjestelmä oli lahonnut, kärsinyt vararikon ja siitä oli tehtävä loppu. Kaikki se mitä entisen kuninkaan

* — Fredrik Vilhelm III. *Toim.*

aikana oli siedetty vaieten, julistettiin nyt kovaäänisesti sietämättömäksi.

Mutta jos Ludvig XVI eli »Ludvig Suosittu» oli tavalinen, vaatimaton yksinkertaisuus, joka tajusi osittain vähäpätöisyytensä, mies, jolla ei ollut mitään selviä aatteita ja joka piti ohjeenaan pääasiassa kasvatusaikanaan hankkimiaan tottumuksia, niin »Fredrik Vilhelm Suosittu» oli aivan toisentyppinen mies. Hänen heikko-
luonteisuutensa oli epäilemättä suurempi kuin hänen ranskalaisella esikuvallaan, mutta hänellä oli kyllä omia vaateita ja omia vakaumuksia. Hän oli perehtynyt harrastelijan tavoin melkein kaikkien tieteiden alkeisiin ja luuli sen vuoksi itseään kyllin tietäväksi pitääkseen omaa mielipidettään lopullisena missä asiassa hyvänsä. Hän uskoi varmasti olevansa ensiluokkainen puhuja, eikä Berliinissä ollut tosiaankaan ainoatakaan kauppa-
matkustajaa, joka olisi vetänyt hänelle vertoja luuloteltujen sukkeluuksien latelemisessa ja ehtymättömän kaunopuheisuuden vuolaudessa. Tärkeintä oli kuitenkin se, että hänellä oli omia vakaumuksia. Hän vihasi ja inhosi Preussin monarkian virkavaltaisia aineksia, mutta ainoastaan siksi, että koko hänen myötätuntonsa oli feodaalisten aineiden puolella. Yhtenä »Berliner politisches Wochenblattin»¹⁵, niin sanotun historiallisen koulukunnan¹⁶ (koulukunnan, jota ravitsivat Bonaldin, De Maistren ynnä muiden ranskalaisten legitimistien¹⁷ ensimmäiseen sukupolveen kuuluneiden kirjailijoiden aatteet) perustajista ja päämiehistä hän pyrki palauttamaan mahdollisimman täydellisesti aateliston valta-aseman yhteiskunnassa. Kuningas on ensimmäinen aatelismies kuningaskunnassaan. Häntä ympäröi lähinnä loisteliaas hovi: mahtavat vasallit, ruhtinaat, herttuat ja kreivit ja sitten monilukuinen ja rikas alempi aateli. Hän hallitsee mielensä mukaan uskollisia kaupunkilaisiaan ja talonpoikiaan niiden yhteiskunnallisten arvoluokkien eli kastien täydellisen hierarkian päämiehenä, joista kullakin on omat erityiset etuoikeutensa ja joista kukin on alku-
peränsä tai varmasti ja järkkymättömästi vakiintuneen yhteiskunnallisen asemansa mukaan erotettu muista miltei ylipääsemättömällä aitauksella. Tällöin kaikkien näiden kastien eli »kuningaskunnan säätyjen» on voi-

mallaan ja vaikutusvallallaan tasapainotettava toisiaan siinä määrin, että säilyisi kuninkaan täydellinen toimintavapaus. Tällainen oli se beau idéal*, jonka Fredrik Vilhelm IV otti toteuttaakseen ja jota hän nykyään taas yrittää toteuttaa.

Tarvittiin tietty aika, ennen kuin preussilainen porvaristo, jolla ei ollut erikoisempaa kokemusta teoreettisissa asioissa, pääsi selville kuninkaan todellisista aikomuksista. Se huomasi kuitenkin hyvin pian kuninkaan myötätuntoisen suhteen seikkoihin, jotka olivat aivan vastakkaisia sen omille toivomuksille. Heti kun isän kuolema oli irrottanut uuden kuninkaan kielenkantimet, hän ryhtyi julistamaan aikomuksiaan lukemattomissa puheissaan. Hänen jokainen puheensa ja jokainen tekonsa häivytti yhä enemmän porvariston myötätuntoa häntä kohtaan. Se ei olisi aiheuttanut hänessä levottomuutta, elleivät muutamat järkähtämättömät ja huolestuttavat tosiseikat olisi rikkoneet hänen runollisia unelmiaan. Romanttisuus on valitettavasti melko heikko laskuopin tuntilija, ja feodalismi on jo Don Quijoten ajoista lähtien erehtynyt aina laskuissaan! Fredrik Vilhelm IV oli omaksunut liian hyvin sen ylenkatseen kiliseviä kolikoita kohtaan, joka on ikivanhoista ajoista ollut ristiritareiden jälkeläisten jaloin perinnäispiirre. Valtaistuimelle noustuaan hän sai hoidettavakseen suuria kustannuksia vaativan, joskin kitsaasti järjestetyn hallitusjärjestelmän ja kohtuullisen valtionrahaston. Kahden vuoden kuluttua olivat kadonneet jäljettämiin kaikki ylimääräiset varat, jotka oli kulutettu hovitanssiaisiin, hänen majesteettinsa matkoihin, lahjoituksiin, avustuksiin puutetta kärsiville, nuhjaantuneille ja ahnaille aatelismiehille jne. Tavanomaiset verot eivät enää riittäneet enempää hovin kuin hallituksenkaan tarpeiden kattamiseen. Niin hänen ylhäisyytensä joutui kohta puristukseen, jonka aiheutti toisaalta ilmeinen budjettivajaus ja toisaalta vuoden 1820 laki, joka ilmoitti laittomaksi kaikkien uusien lainojen liikkeeseenlaskun ja kaikki olemassaolevien verojen korotukset ilman »tulevan kansanedustuslaitoksen» suostumusta. Tuota kansanedustuslaitosta ei ollut ole-

* — kaunis ihanne. *Toim.*

massa. Uusi kuningas ei ollut snekään vertaa kuin hänen isänsä taipuvainen perustamaan sitä. Ja vaikka hän olisi ollutkin taipuvainen siihen, niin hän ei voinut olla tietämättä, että hänen valtaistuimelle nousunsa jälkeen yleinen mielipide oli hämmästyttävällä tavalla muuttunut.

Porvaristo, joka oli osittain toivonut, että uusi kuningas lahjoittaa viipymättä perustuslain, julistaa painovapauden, saattaa käytäntöön valamiesoikeudet jne. jne.— lyhyesti sanoen asettuu itse sen rauhanomaisen vallankumouksen johtoon, jota porvaristo tarvitsi saavuttaakseen poliittisen vallan — tämä porvaristo oli tosiaankin ymmärtänyt erehdyksensä ja rynnännyt raivoisasti kuningasta vastaan. Reinin maakunnassa sekä jossain määrin koko Preussissakin sen suuttumus oli niin suuri, että sen oli jopa liittouduttava äärimmäisen filosofisen suuntauksen kanssa, josta edellä oli jo puhe, koska sillä ei riittänyt omassa keskuudessaan ihmisiä, jotka olisivat pystyneet edustamaan sitä lehdistössä. Tämän liiton tuloksena oli Kölnissä ilmestynyt »Rheinische Zeitung»¹⁸. Vaikka lehti lakkautettiinkin viidentoista kuukauden kuluttua sen perustamisen jälkeen, voidaan sitä pitää silti nykyisen aikakauslehdistön alullepanijana Saksassa. Se tapahtui vuonna 1842.

Kuningasparka, jonka rahavaikeudet olivat hänen keskiaikaisiin taipumuksiinsa kohdistuvaa murhaavaa satiiria, tuli hyvin pian näkemään, että hallitseminen käy mahdottomaksi, ellei hän tee joitakin vähäisiä myönnytyksiä yleiselle »kansanedustuslaitoksen» vaatimukselle, joka oli esitetty vuoden 1820 laissa kauan sitten unohdettujen vuosina 1813 ja 1815 annettujen lupausten viimeisenä jäännöksenä. Kuningas piti tämän sopimattoman lakimääräyksen vähimmän hankalana täyttämiskeinona maapäivien vakinaisten valiokuntien koollekutsumista. Maapäivät oli vahvistettu 1823. Kuningaskunnan jokaisessa kahdeksassa maa'unnassa ne koostuivat: 1) suuraatelistosta, aikoinaan Saksan valtakunnan itsenäisistä perheistä, joiden päämiehet olivat syntyperänsä nojalla säätykokouksen jäseniä; 2) ritaristosta eli alhaisaateliston edustajista; 3) kaupunkien edustajista; 4) talonpojiston eli pienten maalaisiäntien edustajista. Järjestys oli

sellainen, että kussakin maakunnassa kummankin lajin aateliset olivat aina enemmistönä maapäivillä. Kaikki maapäivät olivat valinneet valiokuntansa ja juuri nämä valiokunnat kutsuttiin nyt koolle Berliiniin muodostamaan edustajakokousta, jonka tuli vahvistaa äänestyskellä niin toivottu laina. Ilmoitettiin, että valtionrahasto on täysi eikä lainaa tarvita juokseviin menoihin, vaan valtion rautatien rakentamiseen. Yhdistetyt valiokunnat¹⁹ antoivat kuninkaalle kategorisen kiellon ilmoittaen olevansa epäoikeutettuja toimimaan kansanedustuslaitoksena ja vaativat, että hänen ylhäisyytensä olisi täyttänyt lupauksen edustusjärjestelmän perustamisesta, minkä hänen isänsä oli antanut tarvitessaan kansan apua taistelussa Napoleonin vastaan.

Yhdistettyjen valiokuntien istunto osoitti, että oppositiohengen vallassa ei ollut enää yksinomaan porvaristo. Porvaristoon oli liittynyt osa talonpojistosta. Monet aatelmiehet, jotka harjoittivat maataloillaan suurtaaloutta, myivät viljaa, villaa, spriitä ja pellavaa ja siitä syystä tarvitsivat yhtä paljon takeita itsevaltiutta, virkavaltaa ja feodalismien palauttamista vastaan, esiintyivät niin ikään hallitusta vastaan ja yhtyivät edustusjärjestelmän vaatimukseen. Kuninkaan suunnitelma haaksirikkoutui. Kuningas ei saanut ropoakaan, mutta voimisti oppositiota. Sen jälkeen pidetyt maapäivien istunnot osoittautuivat vielä epäsuotuisammiksi kuninkaalle. Kaikki maapäivät vaativat uudistuksia, vuosina 1813 ja 1815 annettujen lupauksen täyttämistä, perustuslain ja painovapauden voimaansaattamista. Muutamia niiden laatimat päätöslauselmat olivat melko epäkohteliaita sanamuodoltaan. Malttinsa menettäneen kuninkaan ärtyisät vastaukset pahensivat asiaa entisestään.

Hallituksen finanssivaikeudet sen sijaan kasvoivat. Supistamalla erilaisille valtionvirastoille myönnettäviä määrärahoja ja »Seehandlungin»²⁰— valtion laskuun ja sen vastuulla keinottelua ja kaupankäyntiä harjoittaneen ja jo pitkän aikaa sen meklarina raha-asioissa toimineen liikeyrityksen — petkuskauppojen avulla onnistuttiin tilapäisesti osoittamaan maksukykyisyyttä. Tietynlaisena tukena oli lisääntynyt valtion setelinanto, joten finanssitilannetta onnistuttiin yleensä pitämään

melko hyvin salassa. Kaikkien näiden keinottelujen mahdollisuudet loppuivat kuitenkin lyhyeen. Silloin päätettiin kokeilla uutta keinoa: perustaa pankki, jonka pääoma koostuisi osittain valtion varoista, osittain yksityisten osakkeiden suorittamista maksuista. Pankin päähallinto tulisi kuulumaan valtiolle, ts. se olisi järjestetty siten, että hallitus voisi ottaa tuon pankin varoista suuria summia ja jatkaa siten petkusoperaatioita, joita se ei voinut enää tehdä »Seehandlungin» avulla. Ei löytynyt tietenkään yhtään kapitalistia, joka olisi suostunut antamaan rahansa noilla ehdoilla. Pankin säännöt jouduttiin laatimaan uudelleen ja takaamaan osakkaiden omaisuus valtionrahaston anastusyrityksiltä, ennen kuin yksikään osake saatiin merkityksi. Kun näin ollen tämäkin suunnitelma oli ajautunut karille, ei jäänyt muuta neuvoa kuin yrittää saada lainaa, jos tietenkin olisi löytynyt kapitalisteja, jotka olisivat lainanneet rahojaan vaatimatta tuon salaperäisen »tulevan kansanedustuslaitoksen» suostumusta ja takuuta. Kun käännettiin Rothschildin puoleen, niin hän sanoi järjestävänsä lainan heti paikalla, jos tuo »kansanedustuslaitos» takaa sen. Muussa tapauksessa hän ei aikonut puuttua yleensä koko asiaan.

Siten häipyi viimeinenkin toivo saada rahaa, eikä jäänyt enää mitään mahdollisuutta välttää tuota kohtalokasta »kansanedustuslaitosta». Rothschildin kiellosta saatiin tieto syksyllä 1846, ja seuraavan vuoden helmikuussa kuningas kutsui koolle Berliiniin kaikkien kahdeksan maakunnan maapäivät muodostaakseen niistä yhteiset »yhdistetyt maapäivät»²¹. Näiden maapäivien tehtävänä olisi täyttää tarpeen tullen vuonna 1820 annettu lakimääräys: vahvistaa äänestyksellä lainat ja uudet verot. Niillä ei kuitenkaan olisi ollut mitään muita oikeuksia. Yleisen lainsäädännön kysymyksissä niillä olisi ollut vain neuvotteleva äänioikeus; niitä ei olisi kutsuttu koolle määräajoin, vaan kuninkaan harkinnan mukaan. Ne olisivat saaneet käsitellä vain niitä asioita, joita hallitus olisi suvainnut viedä niiden käsiteltäväksi. Maapäivien edustajia ei tietenkään tyydyttänyt heille määrätty osa. He ilmoittivat toistamiseen toivomuksensa, jotka olivat esittäneet maakunnissa pidetyissä istunnoissa. Kohta heidän ja hallituksen välit kiristyivät äärimmäl-

leen, ja kun heiltä alettiin vaatia suostumusta lainaan — taaskin muka rautatien rakentamista varten — he kieltäytyivät jälleen antamasta sitä.

Tämä äänestys johti hyvin pian maapäivien istuntojen lopettamiseen. Kuningas, jonka ärtymys yhä kasvoi, laski hajalle maapäivät ilmaisten edustajille tyytymättömyytensä, mutta hän jäi taaskin rahatta. Hänellä oli tosiaan täysi syy olla levoton asemastaan, sillä hän näki, että liberaalipuolue, jonka johdossa oli porvaristo ja johon kuului huomattava osa alhaisaatelistosta sekä alempien säätyjen eri kerroksiin karttuneita monenlaisia tyytymättömiä aineksia, että tuo liberaalipuolue pyrki päättävästi saavuttamaan tarkoituksensa. Yhdistettyjen maapäivien avajaisistunnossa kuningas oli turhaan vakuutellut, ettei hän eläissään lahjoittaisi perustuslakia tämän sanan nykyisessä merkityksessä. Liberaalipuolue vaati nimenomaan nykyaikaista feodalisminvastaista perustuslaillista edustusjärjestelmää ja kaikkea sitä, mitä se edellytti — painovapautta, valamiesoikeutta jne. — ja antoi ymmärtää, ettei se suostu lainaamaan penniäkään, ennen kuin saa vaatimansa. Oli ilmeistä, että näin ei voinut jatkua pitkään; joko jommankumman puolen olisi annettava periksi tai asiat kärjistyisivät välirikoksi ja veriseksi taisteluksi. Porvaristo tiesi olevansa vallankumouksen kynnyksellä ja se valmistautui siihen. Se yritti kaikin mahdollisin keinoin turvata itselleen työväenluokan kannatuksen kaupungeissa ja talonpojiston kannatuksen maaseudulla. Tiedetään, että vuoden 1847 lopulla porvariston keskuudessa tuskin lienee ollut ainuttakaan huomattavaa poliitikkoa, joka proletariaatin myötätuntoa tavoitellessaan ei olisi tekeytynyt »sosialistiksi». Alempana näemme kohta nämä »sosialistit» itse teossa.

Tämä etumaisen porvariston kiihkeä pyrkimys verhota liikkeensä vaikkapa ulkonaisesti sosialismin asuun johtui siitä valtavasta muutoksesta, joka oli tapahtunut Saksan työväenluokassa. Vuodesta 1840 alkaen osa saksalaisista työläisistä, jotka olivat olleet Ranskassa ja Sveitsissä, oli enemmän tai vähemmän määrin omaksumut epäkypsiä sosialistisia ja kommunistisia katsomuksia, jotka olivat silloin levinneet ranskalaisten työläisten keskuudessa. Ranskassa vuodesta 1840 alkaen jatku-

vasti vilkastunut mielenkiinto noihin aatteisiin oli aiheuttanut sen, että sosialismista ja kommunismista tuli muotiasia myös Saksassa ja jo vuodesta 1843 kaikkien lehtien palstoilla alettiin jatkuvasti pohtia sosiaalisia ongelmia. Kohta Saksassa muovautui sosialistinen koulukunta, jonka aatteille oli tunnusomaista pikemminkin epämääräisyys kuin uutuus. Päätyökseen se käänsi fourierilaisia ja saintsimonistisia ynnä muita teorioita ranskan kielestä saksalaisen filosofian hämärälle kielelle²². Likipitään samoihin aikoihin syntyi myös saksalainen kommunistinen koulukunta, joka erosi perin pohjin edellisestä lahkosta.

Vuonna 1844 puhkesivat Sleesian kankureiden kapinat ja niitä seurasi Prahan kangaspainotyöläisten kapina. Nämä julmasti tukahdutetut kapinat — työnantajia eikä hallitusta vastaan suunnatut työläisten kapinat — tekivät syvällisen vaikutuksen ja antoivat uutta virikettä sosialistiselle ja kommunistiselle propagandalle työläisten keskuudessa. Samoin vaikuttivat viljakapinat nälkävuonna 1847. Lyhyesti sanoen samoin kuin omistavien luokkien perusjoukko (feodaalisia suurmaanomistajia lukuun ottamatta) oli yhdistynyt perustuslaillisen opposition lipun alle, niin myös suurien kaupunkien työväenluokka näki sosialistisissa ja kommunistisissa opeissa vapautumisensa keinon, vaikka silloisten painolakien voimassaoloaikana sillä oli mahdollisuus perehtyä noihin oppeihin vain hyvin pinnallisesti. Ei tietenkään voitu odottaa, että työläisillä olisivat olleet hyvin selvät käsitykset tarpeistaan: he tiesivät vain, että perustuslaillisen porvariston ohjelma ei sisällä kaikkea mitä he tarvitsivat ja että heidän pyrkimyksensä eivät lainkaan sovi konstitutionalismiin aatteiden puitteisiin.

Tuohon aikaan Saksassa ei ollut erityistä tasavaltalaista puoluetta. Saksalaiset olivat joko perustuslaillisia monarkisteja tai enemmän tai vähemmän selvästi muovautuneita sosialisteja ja kommunisteja.

Tällaisten ainesten olemassaolo merkitsi, että vähäisinkin yhteentörmäys saattoi johtaa vakavaan vallankumoukseen. Samaan aikaan kun olemassaolevan järjestelmän ainoaksi varmaksi tueksi olivat jääneet suuraatelisto sekä ylimmät virkamiehet ja upseerit; samaan ai-

kaan kun alhaisaatelisto, kauppaja- ja teollisuusporvaristo, yliopistot, kaikkien arvoluokkien koulunopettajat ja jopa osa alimmasta virkamiehistöstä ja upseeristosta olivat liittoutuneet vastustamaan hallitusta; samaan aikaan kun niitä seurasivat talonpojiston ja suurkaupunkien proletariaatin tyytymättömät joukot, jotka toistaiseksi kannattivat liberaalia oppositiota, mutta puhelivat jo kummallisella tavalla aikomuksestaan ottaa asiat omiin käsiinsä; samaan aikaan kun porvaristo oli valmis kukistamaan hallituksen ja proletariaatti oli vuorostaan valmis kukistamaan porvariston — samaan aikaan hallitus pysyi itsepintaisesti tiellä, joka oli väistämättä johtava yhteentörmäykseen. Vuoden 1848 alussa Saksa oli vallankumouksen kynnyksellä, ja tuo vallankumous olisi epäilemättä puhjennut sittenkin, vaikka Ranskan helmikuun vallankumous ei olisi jouduttanutkaan sen alkua.

Seuraavassa artikkelissa tarkastelemme, miten tuo Pariisin vallankumous vaikutti Saksaan.

Lontoo, syyskuu 1851

III

MUUT SAKSALAISET VALTIOT

Edellisessä artikkelissa rajoituimme tarkastelemaan miltei yksinomaisesti valtiota, joka vuosina 1840—1848 esitti eittämättä tärkeintä osaa saksalaisessa liikkeessä, nimittäin Preussia. Meidän on kuitenkin luotava katsaus saman aikakauden muihinkin saksalaisiin valtioihin.

Mitä tulee pieniin valtioihin, niin ne olivat vuoden 1830 vallankumousliikkeiden ajoista alkaen joutuneet täydellisesti liittopäivien, ts. Itävallan ja Preussin dik-tatuurin alaisiksi. Erilaiset perustuslait, jotka oli saatettu voimaan suojelukeinona suurempien valtioiden mielivaltaa vastaan ja joiden tarkoituksena oli hankkia suosiota niiden kruunupäisille tekijöille ja yhdistää Wienin kongressin ilman minkäänlaista johtoperiaatetta muodostamat erilaatuiset maakuntien konglomeraatit, nämä perustuslait, niin näennäisiä kuin ne olivatkin, osoittautuivat kuitenkin vaarallisiksi pienten monarkkien vallalle myrskyisänä kautena 1830—1831. Ne hävitettiin miltei tyystin. Sitä mitä niistä oli suvaittu jättää, tuskin voitaneen sanoa varjoksikaan, ja täytyi olla yhtä omahyväinen lavertelija kuin ovat kaikki nuo Welckerit, Rotteckit ja Dahlmannit kuvitellakseen, että se halpamaisen liehittelyn sekainen, kaikkein alamaisin oppositio, jota heidän oli sallittu esittää noiden pienten valtioiden avuttomissa edustajakamareissa, olisi muka tuottanut jonkinlaisia tuloksia.

Kohta vuoden 1840 jälkeen noiden pienten valtioiden porvariston tarmokkain osa luopui kokonaan kaikista entisistä toiveistaan, joita se oli pannut parlamentaarisen hallitusmuodon kehittymiseen noissa Itävallan ja Preussin lisäkkeissä. Heti kun preussilainen porvaristo ja

siihen liittyneet luokat olivat osoittaneet vakavaa päätäväisyyttä taistella parlamentaarisen järjestelmän puolesta Preussissa, Preussin porvaristolle lankesi johtajan osa koko Saksan perustuslaillisessa liikkeessä, Itävaltaa lukuun ottamatta. Nykyään ei enää herätä vähäisintäkään epäilystä se seikka, että niiden Keski-Saksan perustuslaillisten ydinjoukko, jotka olivat myöhemmin poistuneet Frankfurtin kansalliskokouksesta ja saaneet erillisten kokoustensa pitopaikan mukaan nimen Gothan puolue²³, oli jo kauan ennen vuotta 1848 pohtinut suunnitelmaa, jonka nuo perustuslailliset ehdottivat 1849 vähäisin muutoksin koko Saksan edustajille. Heidän tarkoituksenaan oli erottaa Itävalta täydellisesti Saksan liitosta, perustaa uusi, Preussin holhouksen alainen liitto, jolla olisi uusi perustuslaki ja liittoparlamentti, ja liittää pienet valtiot suurempiin. Tämä kaikki tulisi toteutumaan siitä hetkestä alkaen, kun Preussi astuisi perustuslaillisten monarkioiden riveihin, saattaisi voimaan painovapauden, alkaisi ajaa Venäjältä ja Itävallasta riippumatonta politiikkaa ja avaisi siten pienten valtioiden perustuslaillisille mahdollisuuden valvoa todella omia hallituksiaan. Tämän suunnitelman oli keksinyt professori Gervinus Heidelbergistä (Baden). Näin ollen Preussin porvariston emansipaation piti olla alkumerkkinä porvariston emansipoitumiseen koko Saksassa sekä hyökkäys- ja puolustusliiton perustamiseen niin Venäjää kuin Itävaltaakin vastaan, sillä kuten alla näemme, Itävaltaa pidettiin aivan barbaarimaisena maana, josta muuten tiedettiin hyvin vähän, ja sekin vähäinen, mikä tiedettiin, ei ollut kovinkaan imartelevaa tuon maan väestölle. Siksi Itävaltaa ei pidetty Saksan olennaisena osana.

Mitä tulee pienten valtioiden muihin yhteiskuntaluokkiin, niin ne lähtivät jokseenkin nopeasti seuraamaan preussilaisia veljiään. Pikkuporvarit osoittivat yhä suurempaa tyytymättömyyttä hallituksiaan, verojen lisääntymistä ja niiden luuloteltujen poliittisten oikeuksiansa typistämistä kohtaan, joilla he olivat niin kerskailleet vertaillaessaan itseään itävaltalaisiin ja preussilaisiin »despotismin orjiin». Heidän oppositiossaan ei kuitenkaan ollut vielä mitään riittävän selvää, mikä olisi

erottanut heidät suurporvariston perustuslaillisesta puolueesta eriäväksi itsenäiseksi puolueeksi. Talonpoikien keskuudessa niin ikään kasvoi tyytymättömyys, mutta on hyvin tunnettua, että rauhallisina aikoina tämä kansan osa ei milloinkaan nosta esiin omia etupyyteitään eikä esiinny itsenäisenä luokkana muualla kuin niissä maissa, joissa on saatettu voimaan yleinen äänioikeus. Sosialismin ja kommunismin »myrky» alkoi saastuttaa kaupunkilaisten teollisuuslaitosten työläisiä. Koska Preussin rajojen ulkopuolella oli vähän suuria kaupunkeja ja sitäkin vähemmän teollisuusalueita, niin pienissä valtioissa toiminta- ja propagandakeskusten puuttumisen vuoksi työväenluokan liike kehittyi kuitenkin tavattoman hitaasti.

Kaikkien poliittisen opposition ilmausten tiellä olleet esteet aiheuttivat sekä Preussissa että pienissä valtioissa omalaatuisen uskonnollisen opposition, joka ilmeni saksalaisen katolisuuden ja vapaiden seurakuntien²⁴ rinnakkaisina liikkeinä. Historia tarjoaa lukuisia esimerkkejä siitä, miten maissa, jotka nauttivat siunauksesta valtionkirkon suojassa ja joissa poliittisten kysymysten pohtiminen on hyvin vaikeaa, maallista valtaa vastaan kohdistuva uhkarohkea maallikko-oppositio piilee hurskaamman ja maallisilta eduilta kaukaisemmalta näyttävän, henkistä despotiaa vastaan suunnatun taistelun takana. Monet hallitukset, jotka eivät siedä minkäänlaisten tekojensa arvostelua, pelkäävät luoda marttyyreja ja kiihottaa kansanjoukkojen uskonnollista fanatismia. Vuonna 1845 Saksan jokaisessa valtiossa valtiojärjestelmän erottamattomana osana pidettiin joko roomalaiskatolista tai protestanttista uskontoa tai kumpaakin samanaikaisesti. Ja jokaisessa valtiossa jommankumman näistä uskonnoista tai molempien papisto oli olennaisena aineksena byrokraattisessa hallitusjärjestelmässä. Siksi hyökkäys katolista tai protestanttista oikeaoppisuutta vastaan tai hyökkäys papistoa vastaan merkitsi samaa kuin naamioitu hyökkäys itseään hallitusta vastaan. Mitä tulee saksalaisiin katolilaisiin, niin yksin jo heidän olemassaolonsa merkitsi hyökkäystä Saksan katolisia hallituksia vastaan, varsinkin Itävallassa ja Baijerissa. Vastaavat hallitukset käsittivätkin asian juuri näin.

Vapaiden seurakuntien jäsenet, dissidenttiprotestantit, jotka muistuttivat tavallaan englantilaisia ja amerikkalaisia unitaareja²⁵, julistivat avoimesti olevansa oppositiossa Preussin kuninkaan ja hänen suosikkinsa, kultti- ja valistusasioiden ministerin herra Eichhornin klerikaalista ja ankaran ortodoksista suuntaa vastaan. Kaksi uutta uskonlahkoa, jotka levisivät yhteen aikaan nopeasti, — edellinen katolisissa, jälkimmäinen protestantisissa valtioissa — erosivat toisistaan vain alkuperänsä puolesta. Mitä niiden oppeihin tulee, niin ne kävivät täydellisesti yhteen siinä perin tärkeässä kohdassa, että kaikki hyväksytyt dogmit ovat paikkansapitämättömiä. Tämä täydellinen epämääräisyys olikin niiden todellinen olemus. Ne sanoivat rakentavansa suurta temppeliä, jonka suojassa kaikki saksalaiset voisivat yhdistyä. Ne ilmaisivat siis uskonnollisessa muodossa toisen ajan-kohtaisen poliittisen aatteen — Saksan yhtenäisyyden aatteen. Itse asiassa ne eivät pystyneet kuitenkaan saamaan aikaan sovintoa omassa keskuudessaankaan.

Saksan yhtenäisyyden aate, jota edellä mainitut lahkot koettivat toteuttaa ainakin uskonnollisella pohjalla, keksimällä yhteisen uskonnon, joka oli kelvollinen kaikille saksalaisille ja oli varta vasten kyhätty heidän tarpeisiinsa, totumuksiinsa ja taipumuksiinsa sopivaksi, tämä aate levisi tosiaan hyvin laajalti, varsinkin pienissä valtioissa. Sen jälkeen kun Napoleon oli hävittänyt Saksan valtakunnan²⁶, kehotus liittää kaikki Saksan disjecta membra* yhdeksi kokonaisuudeksi muuttui olemassaolevan asiointilan aiheuttaman tyytymättömyyden yleisimmäksi ilmaukseksi, ennen muuta pienissä valtioissa, joissa valtavan suuret menot hovin ylläpitoon, hallintoon, armeijan huoltoon — lyhyesti koko verotuksen hyödytön taakka — kasvoivat suoraan verrannollisesti valtion pienuuteen ja voimattomuuteen nähden. Puolueiden mielipiteet erosivat siinä, millainen tuo Saksan yhtenäisyys tulisi olemaan toteutettuna. Vakavia vallankumouksellisia järkytyksiä karttava porvaristo tyytyi siihen, mitä se piti »käytännössä toteutettavana» ja mihin tutustuimme, jo edellä, nimittäin Preussin perus-

* — erillään olevat jäsenet. *Toim.*

tuslaillisen hallituksen johtamaan liittoon, joka käsittää koko Saksan paitsi Itävaltaa. Tuona aikana ei todellakaan olisi voitu tehdä enempää aiheuttamatta vakavia myrskyjä. Pikkuporvareiden ja talonpoikien, mikäli viimeksi mainitut harrastivat yleensä tällaisia kysymyksiä, ei milloinkaan onnistunut päätyä sen saksalaisen yhtenäisyyden minkäänlaiseen määrittelyyn, jota he myöhemmin vaativat niin kovaäänisesti. Jotkut haaveilijat, etupäässä feodaaliset taantumusmiehet, toivoivat Saksan valtakunnan palauttamista. Pieni ryhmä sivistymättömiä soi-disant* radikaaleja, jotka ihailivat Sveitsin laitoksia, joihin he eivät silloin vielä olleet ehtineet tutustua käytännössä, mutta joiden suhteen he myöhemmin tutustuttuaan pettyivät niin naurettavalla tavalla, tämä ryhmä esiintyi federatiivisen tasavallan puolesta. Ainoastaan kaikkein äärimmäisin puolue uskalsi silloin esiintyä yhtenäisen ja jakamattoman Saksan tasavallan puolesta.²⁷ Näin ollen Saksan yhtenäisyyttä koskevasta kysymyksestä saattoi jo sinänsä juontua erimielisyyksiä, eripuraisuuksia ja tietyissä olosuhteissa jopa kansalaissota.

Tehkäämme yhteenvedot. Preussin ja Saksan pienten valtioiden tilanne oli vuoden 1847 lopulla seuraava. Porvaristo tunsi voimansa ja päätti olla sietämättä enää kahleita, joilla feodaalinen ja byrokraattinen despotia sitoi sen liikeasioita, teollista toimintaa ja sen yhteistoimintaa luokkana. Osa maalaisaatelistosta oli siinä määrin muuttunut yksinomaan markkinoitavaksi tarkoitettujen tuotteiden tuottajiksi, että sen edut olivat samat kuin porvaristonkin, ja siksi se liittyi porvaristoon. Pienten käsityöläisten ja kauppiaiden luokka oli tyytymätön ja napisi verojen ja sen asioiden hoitoa vaikeuttaneiden esteiden johdosta, mutta sillä ei ollut sellaisten uudistusten selvää ohjelmaa, jotka olisivat voineet turvata sen aseman yhteiskunnassa ja valtiossa. Toisin paikoin talonpojistoa tukahduttivat feodaaliset verot, toisin paikoin taas velkojien, koronkiskureiden ja lakimiesten sorto. Kaupunkilaistyöläiset olivat yleisen tyytymättömyyden vallassa, he vihasivat yhtä paljon hal-

* — niin sanottuja. *Toim.*

litusta kuin suurteollisuuskapitalistejakin ja heihin alkoivat tarttua sosialistiset ja kommunistiset aatteet. Sanalla sanoen oli olemassa erilaisten etujen kannustama erilaatuinen joukko oppositioaineksia, joita ylipäänsä johti porvaristo, jonka eturiveissä vuorostaan kulki Preussin ja eritoten Reinin maakunnan porvaristo. Toisella puolen näemme hallitukset, jotka olivat erimielisiä noissa kysymyksissä ja osoittivat epäluottamusta toisiaan ja ennen muuta Preussin hallitusta kohtaan, vaikka ne joutuivatkin panemaan toiveensa sen suojelukseseen. Preussissa yleinen mielipide oli kääntänyt selkänsä hallitukselle, ja sen oli hylännyt jopa osa aatelistostakin, se nojasi armeijaan ja virkavaltaan, joihin porvariston oppositioaatteet tarttuivat päivä päivältä yhä enemmän ja jotka joutuivat yhä enemmän porvariston vaikutuksen alaiseksi. Kaiken tämän lisäksi hallituksella ei ollut kirjaimellisesti pennin pyörylääkään taskussaan eikä se kyennyt hankkimaan lanttiakaan yhä kasvavan vajauksen kattamiseksi antautumatta porvarillisen opposition armoille. Lieneekö muiden maiden porvaristolla ollut milloinkaan loistavampaa asemaa valtataistelussa olemassaolevaa hallitusta vastaan?

Lontoo, syyskuu 1851

IV

ITÄVALTA

Tutustukaamme nyt Itävaltaan, maahan, joka aina maaliskuuhun 1848 on ollut melkein yhtä luoksepääsemätön ulkomaalaisille, kuin Kiina on ollut viimeksi Englantia vastaan käymäänsä sotaan²⁸ asti.

Tässä voimme tarkastella tietenkin vain Itävallan saksalaista osaa, Itävallan puolalaista, unkarilaista ja italialaista väestöä koskevat asiat eivät sisälly aiheeseemme, ja sikäli mikäli ne vaikuttivat 1848 Itävallan saksalaisten kohtaloihin, niistä on puhuttava myöhemmin.

Ruhtinas Metternichin hallitus piti ohjeenaan kahta periaatetta: ensinnäkin jokaista Itävallan herruuteen alistettua eri kansakuntaa on pidettävä aisoissa kaikkien muiden samassa asemassa olevien kansakuntien avulla; toiseksi — ja tämä on yleensä kaikkien absoluuttisten monarkkioiden pääperiaate — on nojauduttava kahteen luokkaan: feodaalisiin maanomistajiin ja suuriin rahanpohattoihin tasapainottamalla samalla kummankin luokan vaikutusvaltaa ja voimaa toistensa vaikutusvallalla ja voimalla, jotta hallitukselle jäisi siten täysi toimintavapaus. Aateliset maanomistajat, joiden kaikki tulot koostuivat erilaisista feodaalisista veroista, tukivat luonnollisestikin hallitusta, joka oli heidän ainoa turvansa maaorjatalonpoikien sorrettua luokkaa vastaan, jonka rosvouksen kustannuksella he elivät. Mikäli taas näiden aatelisten vähävaraisempi osa uskalsi ryhtyä oppositioon hallitusta vastaan, kuten tapahtui Galitsiassa 1846, niin Metternich usutti viipymättä heidän kimppuunsa juuri nämä maaorjat, jotka yrittivät kaikin mokomin käyttää hyväkseen tilaisuutta ja kosta kovakouraisesti välittömille sortajilleen²⁹. Toisaalta pörssikeinottelua harjoit-

tavia suurkapitalisteja sitoivat Metternichin hallitukseen ne tavattoman suuret summat, joita he olivat sijoittaneet valtion arvopapereihin. Täysiin voimiinsa vuonna 1815 palautettu Itävalta, joka entisti 1820 absoluuttisen monarkian Italiassa ja vapautui osittain veloistaan vuoden 1810 pankkiromahduksen seurauksena, sai rauhan solmimisen jälkeen palautetuksi hyvin pian luottonsa Euroopan suurilla rahamarkkinoilla, ja mitä enemmän tuo luotto kasvoi, sitä laajemmin Itävalta käytti sitä hyväkseen. Siksi kaikki Euroopan finanssimagnaatit sijoittivat huomattavan osan pääomastaan Itävallan valtion arvopapereihin. He kaikki olivat kiinnostuneita tämän maan luoton tukemisesta, ja koska Itävallan valtionluoton tukeminen vaati jatkuvasti uusia lainoja, he joutuivat aika ajoin lainaamaan uusia pääomia säilyttääkseen luottamuksen velkasitoumuksiin, joita he olivat jo rahoittaneet. Vuoden 1815 jälkeen koittanut pitkäaikainen rauha ja oletamus, että sellainen tuhatvuotinen monarkia kuin Itävalta ei voisi tulla kukistetuksi, lisäsivät tavattomasti Metternichin hallituksen luottoa ja jopa tekivät tuon hallituksen riippumattomaksi wieniläisistä pankkiireista ja pörssikeinottelijoista, sillä niin kauan kuin Metternich sai riittävästi rahaa Frankfurtista ja Amsterdamista, hänellä oli tietenkin mahdollisuus nähdä tyydytykseksen itävaltalaiset kapitalistit jalkainsa juuressa. He olivat muuten joka suhteessa täysin hänen vallassaan. Korvaukseksi niistä valtavan suurista voitoista, joita pankkiirit, pörssikeinottelijat ja valtion tavarantoimittajat osaavat saada jatkuvasti absoluuttisen monarkian avulla, hallituksella oli miltei rajaton valta heidän persoonansa ja omaisuutensa suhteen. Heidän taholtaan ei sen vuoksi ollut syytä odottaa opposition häivettäkään. Metternich saattoi näin ollen olla varma valtakunnan kahden mahtavimman ja vaikutusvaltaisimman luokan kannatuksesta, ja lisäksi hänen käytettävissään oli armeija ja virkamiehistö, jotka oli järjestetty parhaalla mahdollisella tavalla itsevaltiuden tarkoituksia vastaaviksi. Itävallan palveluksessa olevat siviilivirkamiehet ja upseerit muodostavat erikoisen ihmisrodun; heidän isänsä olivat palvelleet keisaria ja heidän poikansa tulevat niin ikään palvelemaan häntä.

He eivät kuulu yhteenkään niistä monista kansallisuuksista, jotka on yhdistetty kaksipäisen kotkan siipien alle. Heitä on alituisesti siirrelty ja siirrellään valtakunnan toiselta kulmalta toiselle, Puolasta Italiaan tai saksalaisilta alueilta Transsylvaniaan. He suhtautuvat yhtä ylimielisesti unkarilaiseen, puolalaiseen, saksalaiseen, romanialaiseen, italialaiseen, kroaattiin jne.— yleensä mihin henkilöön hyvänsä, jos tältä puuttuu »keisarilliskuninkaallisen» viranhaltijan leimaa ja jos hänellä on erikoinen kansallinen luonne. Heillä ei ole omaa kansallisuuttaan, tai oikeammin yksinomaan he muodostavatkin todellisen itävaltalaisen kansakunnan. On ymmärrettävää, miten kuuliaisena ja samalla voimakkaana aseena olikaan tuollainen kansalais- ja sotilashierarkia viisaan ja tarmokkaan hallitsijan käsissä.

Mitä tulee muihin väestöluokkiin, niin Metternich — täysin ancien régime* aikaisen valtiomiehen hengessä — oli hyvin vähän kiinnostunut niiden kannatuksesta. Niiden suhteen hän noudatti vain yhtä politiikkaa: puristi niiltä mahdollisimman paljon varoja verojen muodossa ja samalla ylläpiti rauhaa niiden keskuudessa. Teollisuus- ja kauppaporvaristo kehittyi Itävallassa hyvin hitaasti. Kaupankäynti Tonavaa myöten oli verrattain vähäistä; maalla oli hallussaan vain yksi satama, Trieste, ja tässä satamassa tapahtuva kauppavaihto oli melko rajoitettua. Teollisuudenharjoittajat käyttivät hyväkseen laajalti toteutettua suojelujärjestelmää, joka useimmissa tapauksissa sulki täydellisesti pois ulkomaiset kilpailijat. Tämä etuisuus suotiin heille kuitenkin pääasiallisesti siinä tarkoituksessa, että heidän maksukykyisyytensä veronmaksajina olisi kohonnut, ja sen typistivät huomattavalta osaltaan nollan arvoiseksi teollisuuden sisäiset rajoitukset sekä niiden ammattikuntien ynnä muiden feodaalisten korporaatioiden etuoikeudet, joita suojeltiin tarkasti siihen asti kunnes ne muuttuivat esteeksi hallituksen tavoitteiden ja aikomusten toteuttamiselle. Pienet käsityöläiset oli ahdettu noiden keskiaikaisten ammattikuntien suppeihin puitteisiin. Ammattikunnat pitivät yllä loputonta sotaa etuoikeuksista

* — vanhan hallitustavan. *Toim.*

erillisten elinkeinojen välillä ja samalla tekivät noiden pakollisten yhdistysten kokoonpanon tavallaan perinnöllis-pysyväiseksi luonteeltaan anastamalla työväenluokan edustajilta miltei kaikki mahdollisuudet nousta askelmaakaan korkeammalle sosiaalisessa suhteessa. Talonpoikaa ja työläistä vihdoin pidettiin yksinkertaisesti verotuksen kohteena. Ainoa huolenpito, jota he saivat osakseen, oli se että mahdollisuuksien mukaan koettiin säilyttää ne olemassaoloehdot, joissa he silloin elivät ja joissa ennen heitä heidän isänsä olivat eläneet. Siinä tarkoituksessa kaikkea vanhanaikaista, varmasti vakiintunutta, perinnöllistä valtaa suojeltiin samoin kuin valtiovaltaakin. Hallitus suojeli kaikkialla tarkasti tilanherran valtaa feodaalisessa riippuvuudessa oleviin pientalonpoikiin, tehtailijan valtaa tehdastyöläisiin, käsityöläismestarin valtaa kisälleihin ja oppipoikiin, isän valtaa poikaansa, ja kaikista tottelemattomuuden ilmauksista rangaistiin samoin kuin lain rikkomuksista itäväläläisen oikeudenkäytön universaalilla aseella, kepillä.

Jotta vihdoin olisi saatu yhdistettyä ehyeksi yleisjärjestelmäksi kaikki nämä keinotekoisien vakaiden olojen aikaansaamisyritykset, kansan käytettäväksi sallittu henkinen ravinto valittiin mahdollisimman huolellisesti ja varovaisesti ja sitä myönnettiin äärimmäisen niukalti. Kasvatustyö oli kaikkialla katolisen papiston huostassa, jonka huippukerros oli syvästi kiinnostunut olemassaolevan järjestelmän säilyttämisestä, samoin kuin olivat feodaaliset suurmaanomistajatkin. Yliopistot oli järjestetty siten, että niissä valmistuneet specialistit pystyivät parhaassa tapauksessa saavuttamaan suurempia tai pienempiä tuloksia ainoastaan erinäisillä tiedon erikoisaloilla, mutta ne eivät antaneet ollenkaan sitä universaalialia, vapaata sivistystä, joka oletettavasti voitiin saada muissa yliopistoissa. Aikakauslehdistöä ei ollut olemassakaan muualla kuin Unkarissa, mutta unkarilaiset sanomalehdet olivat kiellettyjä kaikissa muissa osissa monarkiaa. Mitä tulee yleissisältöiseen kirjallisuuteen, niin sen piiri ei ollut sadan vuoden aikana laajentunut ollenkaan; Joosef II:n kuoleman jälkeen se oli jopa supistunut jälleen. Ja kaikille rajoille, joilla Itävallan

alueet olivat jonkin sivistysmaan tuntumassa, tullivartioston lisäksi oli asetettu kirja- ja lehtisensuurin vartios-to, joka ei päästänyt rajan ylitse Itävaltaan ainuttakaan kirjaa tai sanomalehtinumeroa, ennen kuin oli tarkastanut seikkaperäisesti kahteen tai kolmeen kertaan niiden sisällön ja vakuuttunut, ettei siinä ole vähääkään ajan turmiollisen hengen vaikutusta.

Alkaen vuodesta 1815 tämä järjestelmä toimi melkein kolmekymmentä vuotta hämmästyttävän menestyksellisesti. Euroopassa tunnettiin Itävaltaa tuskin ollenkaan samoin kuin Itävällassa tuskin tunnettiin Eurooppaa. Eri väestöluokkien yhteiskunnallinen asema enempää kuin kansan asema kokonaisuudessaankaan ei näyttänyt kokeneen vähäisiäkään muutoksia. Niin voimakas kuin eri luokkien välinen vihamielisyys olikin — ja tuon vihamielisyyden olemassaolo oli Metternichin hallinnan pääedellytys, hän jopa kiihotti sitä tekemällä yläluokista kaikkien hallituksen kiristystoimien välikappaleen ja kohdistamalla siten kansan vihan niitä vastaan — ja niin suuresti kuin kansa vihasikin valtion alimpia virkamiehiä, tyytymättömyyttä keskushallitusta kohtaan ei yleensä ollut havaittavissa ollenkaan tai tuskin ollenkaan. Keisaria ihailtiin ja tosiasiat näyttivät vahvistavan oikeiksi vanhan Franz I:n sanat, jotka hän oli lausunut hyväuskoisesti epäröityään kerran tämän järjestelmän kestävyyttä: »Ainakin minun ja Metternichin iäksi sitä vielä riittää.»

Maassa oli sittenkin käynnissä hidas, pinnalle näkymätön liike, joka teki tyhjiksi kaikki Metternichin ponnistukset. Teollisuus- ja kauppaporvariston rikkaus ja vaikutusvalta suurenivat. Koneiden ja höyryvoiman käyttöönotto teollisuudessa aiheutti Itävällassa samoin kuin kaikkialla muuallakin mullistuksen kokonaisten yhteiskuntaluokkien kaikissa aikaisemmissa suhteissa ja elinoloissa. Se teki maaorjista vapaita, pienmaanomistajista teollisuustyöläisiä; se horjutti vanhanaikaisia feodaalisia käsityöläisyhdistyksiä ja hävitti niiltä monilta olemassaolomahdollisuudet. Uusi kaupankäyntiä ja teollisuutta harjoittava väestö törmäsi kaikkialla yhteen vanhojen feodaalisten laitosten kanssa. Porvarit, jotka joutuivat yhä useammin matkustelemaan asioillaan ul-

komailla, toivat sieltä satumaisilta kuulostavia tietoja valtakunnan tulliporttien takana olevista sivistysmaista. Ja vihdoin rautateiden käytäntöönnotto joudutti maan teollista ja henkistä kehitystä. Sitä paitsi Itävallan valtiorakennuksessa oli yksi vaarallinen yhdysosa, nimittäin Unkarin feodaalinen perustuslaki ja sen parlamenttikeskustelut sekä köyhtyneen ja oppositiossa olevan aatelisjoukon kamppailu hallitusta ja sen liittolaisia, magnaatteja, vastaan. Pressburg*, valtiopäivien kokouksumispaikka, oli aivan Wienin edustalla. Kaikki nämä ainekset myötävaikuttivat siihen, että kaupunkilaisporvariston keskuudessa heräsi ellei oppositiohenki sanan varsinaisessa merkityksessä, sillä oppositio oli yhä vielä mahdoton, niin ainakin tyytymättömyyden henki, yleinen pyrkimys uudistuksiin, ja pikemminkin hallinnollis- kuin perustuslaillisluonteisiin uudistuksiin. Täällä samoin kuin Preussissakin osa virkavallasta liittyi porvaristoon. Tämän perinnöllisen virkamieskastin keskuudessa elivät vielä Joosef II:n perinteet. Valistuneemmat hallitusvirkailijat, jotka toisinaan itekin haaveilivat mahdollisista uudistuksista, pitivät ehdottomasti parempana tämän keisarin edistyksellistä ja valistunutta despotiaa kuin Metternichin »isällistä» despotiaa. Osa vähävaraisempaa aatelistoa asettui niin ikään porvariston puolelle, mutta alemmat väestöluokat, joilla aina oli riittävästi perusteita tyytymättömyyteen ylempien luokkien jollei välittömästi hallituksenkin suhteen, eivät useimmitenkaan voineet olla liittymättä porvariston uudistuspyrkimyksiin.

Suunnilleen näihin samoihin aikoihin, vuonna 1843 tai 1844, Saksassa sai alkunsa erikoinen kirjallisuuslaji, joka oli noiden muutosten jälkikaikua. Muutamia itävaltalaisia kirjailijoita — kaunokirjailijoita, kirjallisuusarvostelijoita, huonoja runoilijoita — jotka olivat poikkeuksetta melko keskinkertaisia lahjoiltaan mutta joilla oli erityistä, juutalaisrodulle ominaista yritteliäisyyttä, asettui asumaan Leipzigiin ja muihin Itävallan ulkopuolella oleviin saksalaisiin kaupunkeihin, ja siellä, poissa Metternichin ulottuvilta, he julkaisivat kirjoja

* — Bratislava. *Toim.*

ja lentokirjasia Itävallan asioista. He itse samoin kuin heidän kustantajansakin »kauppasivat vilkkaasti» tuota tavaraa. Koko Saksa oli halukas perehtymään eurooppalaisen Kiinan salaisuuksiin. Sitäkin uteliaampia olivat itse itävaltalaiset, jotka saivat noita julkaisuja Böömin rajan ylitse tapahtuneen joukoittaisen salakuljetuksen tietä. Näissä julkaisuissa paljastetuilla salaisuuksilla ei tietenkään ollut suurta merkitystä, ja hyväuskoisten tekijöiden hautomissa uudistussuunnitelmissa oli poliittista neitsyyttä lähentelevän naiiviuden leima. Perustuslakia ja painovapautta niissä pidettiin Itävallalle saavuttamattomissa olevina asioina. Nämä hyväsydämiset itävaltalaiset eivät menneet uskollisen alamaisissa ja vaatimattomissa toivomuksissaan hallinnollisia uudistuksia, maakuntien säätykokousten oikeuksien laajentamista, ulkomaisten kirjojen ja lehtien maahantuontilupaa ja sensuurin lieventämistä pitemmälle.

Joka tapauksessa Itävaltaa oli yhä mahdottomampi estää pääsemästä kirjalliseen vuorovaikutukseen muun Saksan ja Saksan kautta koko maailmankin kanssa, ja tämä seikka edisti tuntuvasti hallitukselle vihamielisen yleisen mielipiteen kehitystä. Sen ansiosta osa Itävallan väestöstä sai edes jonkinlaisia poliittisia tietoja. Siksi vuoden 1847 loppuun mennessä Itävallassakin oli päässyt valloilleen — tosin verrattain heikosti — se poliittinen ja poliittis-uskonnollinen agitaatio, joka silloin oli levinnyt kautta Saksan. Ja vaikka sen menestys oli Itävallassa vaatimattomampaa, se löysi kuitenkin riittävästi vallankumouksellisia aineksia, joihin se pystyi vaikuttamaan. Niitä olivat: maaorjuudessa tai feodaalisessa riippuvuudessa oleva talonpoika, jota rasittivat tilanherran ja hallituksen verot; tehdastyöläinen, joka poliisin pampulla pakotettiin tekemään työtä niillä ehdoilla, joita tehtailija saattoi mielensä mukaan esittää; käsityöläiskisälli, jolta ammattikuntalait olivat anastaneet kaikki toiveet itsenäisen aseman saavuttamiseen ammattialallaan; kauppias, joka asioidensa hoidossa törmäsi joka askeleella järjettömiin ohjesääntöihin; tehtailija, joka oli jatkuvassa ristiriidassa etuoikeuksiaan tarkasti suojelevien käsityöläisammattikuntien sekä ahnaiden ja kiusallisten virkamiesten kanssa; ja vihdoin

koulunopettaja, oppinut ja sivistyneempi virkamies, jotka ovat taistelleet turhaan sivistymätöntä ja julkeaa papistoa tai typerää omavaltaista päällikköä vastaan. Lyhyesti sanoen yksikään luokka ei ollut tyytyväinen, sillä vähäisiäkään myönnytyksiä, joita hallitus joutui toisinaan tekemään, se ei tehnyt omaan laskuunsa — valtionrahasto ei olisi kestänyt sitä — vaan suuraateiston ja papiston laskuun. Mitä tulee vihdoin suurpankkiireihin ja valtion arvopapereiden haltijoihin, niin Italian viime tapahtumat, Unkarin valtiopäivien voimistunut oppositio, poikkeuksellinen tyytymättömyyden henki ja koko keisarikunnassa kajahdellut uudistusvaatimus pystyivät hyvin vähän lujittamaan heidän uskoaan Itävallan monarkian kestävyyteen ja maksukykyisyyteen.

Näin ollen Itävalta oli kulkemassa hitaasti mutta varmasti kohti suuria muutoksia, kun Ranskassa puhkesivat odottamatta tapahtumat, jotka päästivät heti lähenemässä olleen myrskyn valloilleen ja kumosivat vanhan Franzin väitteen, että rakennus kestäisi muka sekä hänen että Metternichin päivien loppuun saakka.

Lontoo, syyskuu 1851

V

WIENIN KAPINA

24. helmikuuta 1848 Ludvig Filip karkotettiin Pariisista ja julistettiin Ranskan tasavalta. Sen jälkeen 13. maaliskuuta wieniläiset kukistivat ruhtinas Metternichin vallan ja pakottivat hänet häpeälliseen maanpakoon. 18. maaliskuuta berliiniläiset nousivat ase kädessä kapinaan ja 18 tuntia jatkuneen sitkeän taistelun jälkeen saivat tyytyväisinä seurata kuninkaan antautumista kansan armoille. Samaan aikaan Saksan pienempienkin valtioiden pääkaupungeissa tapahtui enemmän tai vähemmän rajuja purkauksia, ja kaikki ne päättyivät yhtä menestyksellisesti. Vaikka Saksan kansa ei vienytkään päätökseen ensimmäistä vallankumoustaan, niin se ainakin astui avoimesti vallankumoukselliselle tielle.

Emme voi tarkastella tässä seikkaperäisesti eri kapioiden kulkua; tarkoituksenamme on vain saada selville niiden luonne ja eri väestöluokkien asennoituminen niihin.

Voidaan sanoa, että Wienin asukkaat suorittivat vallankumouksen miltei yksimielisesti. Porvaristo, pankkii-reja ja pörssikeinottelijoita lukuun ottamatta, pienkäsityöläiset ja -kauppiat ja työläiset nousivat heti yhtenä miehenä kaikkien halveksimaa hallitusta vastaan, joka oli yleisesti niin vihattu, että kourallinen sitä kannattaneita aatelismiehiä ja rahapohattoja katsoi parhaaksi vetäytyä syrjään ensimmäisen sitä vastaan tehdyn hyökkäyksen jälkeen. Metternich oli pitänyt porvaristoa siinä määrin tietämättömänä politiikan suhteen, että porvaristolle olivat aivan käsittämättömiä kaikki Pariisista saapuvat tiedot anarkian, sosialismin ja terrorin vallasta sekä tulevasta taistelusta kapitalistiluokan ja työväen-

luokan välillä. Poliittisessa viattomuudessaan se joko piti noita tietoja täysin merkityksettöminä tai käsitti ne Metternichin perkeleellisiksi juoniksi, joiden tarkoituksena oli pelotella porvaristoa ja pakottaa se kuuliaisuuteen. Sitä paitsi se ei ollut vielä milloinkaan nähnyt työläisten toimivan luokkana tai esiintyvän omien erityisten luokkaetujensa puolesta. Aikaisemman kokemuksensa perusteella se ei osannut pitää mahdollisena min-käänlaisten ristiriitojen äkkinäistä ilmaantumista niiden samojen luokkien kesken, jotka vasta äsken olivat niin liikuttavan yksimielisesti kukistaneet niiden kaikkien vihaaman hallituksen. Se näki työläisten olevan samaa mieltä kanssaan kaikissa kysymyksissä: perustuslain, valamiesoikeuden, painovapauden jne. suhteen. Siksi ainakin maaliskuussa 1848 porvaristo antautui liikkeelle koko sydämellään ja sielullaan; toisaalta liike teki alusta pitäen porvaristosta (ainakin teoriassa) valtion hallitsevan luokan.

Sellainen on kaikkien vallankumousten kohtalo, että eri luokkien yksimielisyys, joka on tiettyssä määrin aina kaikkien vallankumousten välttämätön edellytys, ei voi olla pitkäaikaista. Tuskin saatuaan voiton yhteisestä vihollisesta voittajat sanoutuvat jo irti toisistaan muodostaen eri leirejä ja suuntaavat aseet toisiaan vastaan. Juuri tämä luokka-antagonismin nopea ja myrskyisä kehitys vanhoissa ja mutkallisissa sosiaalisissa organismeissa tekee vallankumouksesta niin mahtavan yhteiskunnallisen ja poliittisen edistyksen liikevoiman. Juuri tämä toinen toisensa perään vallanohjiin tarttuvien uusien puolueiden keskeytymätön synty ja nopea kasvu pakottaa kansakunnan tuollaisten pakollisten järkytysten kausina katkomaan viitisen vuoden sisällä taipaleen, jota se ei tavallisissa olosuhteissa pystyisi kulkemaan sadassakaan vuodessa.

Wienin vallankumous teki porvaristosta teoreettisesti hallitsevan luokan. Tämä merkitsee, että hallitukselta kiskotut myönnytykset olisivat väistämättä turvanneet porvariston herruuden, jos ne olisi toteutettu ja jos ne olisivat olleet voimassa tietyn ajan. Tosiasiallisesti tämä luokka ei ollut vielä lähimainkaan päässyt herruusasemaan. Porvaristo sai tosin voimaa ja vaikutusvaltaa kan-

salliskaartin perustamisen ansiosta, mikä antoi aseet porvariston ja pikkuporvariston käsiin. Se kohosi tosin vallan huipulle, kun perustettiin »Turvallisuukskomitea», eräänlainen vallankumousohallitus, joka ei ollut vastuussa kenellekään ja jossa porvaristo oli vallitsevana. Samalla osa työläisistäkin sai aseita; työläiset ja ylioppilaat kantoivat harteillaan koko taistelun taakan joka kerta, kun asiat kärjistyivät taisteluksi. Vallankumousarmeijan ydinjoukon, sen todellisen voiman muodostivat opiskelijat, lukumäärältään noin 4000 hyvin aseistettua ja paljon kurinalaisempaa henkilöä, kuin oli kansalliskaartissa; eivätkä he suinkaan halunneet olla pelkkänä aseena turvallisuuskomitean käsissä. Vaikka opiskelijat tunnustivatkin sen ja olivat jopa sen kiivaimpia puolustajia, he muodostivat kuitenkin oman riippumattoman ja melko rauhattoman järjestönsä, järjestivät omia kokouksiaan juhlasalissa; asenteiltaan he olivat porvariston ja työläisten välimailla, alituisella kiihkoisuudellaan he estivät paluun vanhoille, arkisille raiteille ja usein tyrkyttivät päätöksiansä turvallisuuskomitealle. Toisaalta työläiset, jotka melkein kaikki olivat jääneet ilman ansiotyötä, jouduttiin ottamaan valtion kustannuksella teetettäviin yleisiin töihin, ja varat siihen tarkoitukseen jouduttiin tietenkin perimään veronmaksajilta tai Wienin kaupunginrahastosta. Wieniläisistä kauppiaista ja käsityöläisistä tämä kaikki ei voinut olla tuntumatta hyvin epämiellyttävältä. Suuren maan rikkaiden ja ylhäisten perheiden tarpeita palvelleet Wienin teollisuuslaitokset lakkauttivat tietenkin kokonaan työt vallankumouksen vuoksi, sillä ylimystö ja hovi olivat paenneet. Kaupankäynti tyrehtyi, ylioppilaiden ja työläisten jatkuvat liikehtimiset ja levottomuus eivät tietenkään voineet myötäväikuttaa »luottamuksen palauttamiseen», kuten siihen aikaan oli tapana sanoa. Siksi hyvin pian toisaalta porvariston ja toisaalta levottomien ylioppilaiden ja työläisten välisissä suhteissa syntyi eräänlaista kylmenemistä, ja selityksenä siihen, ettei se pitkään aikaan muuttunut avoimeksi vihamielisyydeksi, on se, että ministeristö ja varsinkin hovi, jotka pyrkivät karsimättömästi palauttamaan vanhan asiointilan, antoivat jatkuvasti laillista aihetta epäilyksille ja vallankumouk-

sellisempien puolueiden äänekkäälle toiminnalle ja palauttivat yhä uudelleen jopa porvaristonkin silmien eteen vanhan, Metternichin aikaisen despotian kuvan. Ja koska hallitus koetti rajoittaa tai hävittää kokonaan muutamat vasta äsken saavutetut vapaudet, 15. toukokuuta ja siten vielä kerran 26. toukokuuta Wienin kaikki luokat nousivat jälleen kapinaan. Kummassakin tapauksessa kansalliskaartin eli aseistetun porvariston, opiskelijain ja työläisten liitto elpyi jälleen joksikin aikaa.

Mitä tulee muihin väestöluokkiin, niin ylimystö ja rahapohatat häipyivät näköpiiristä ja talonpojisto tuhosi tarmokkaasti kaikkialla feodalismia sen viimeisiä jäännöksiä myöten. Italian sodan³⁰ ja niiden huolien vuoksi, joita Wien ja Unkari aiheuttivat hoville, talonpojat olivat saaneet täydellisen toimintavapauden ja ehtivät Itävallassa edistää vapautustaan paljon enemmän kuin missään muussa osassa Saksaa. Kohta tämän jälkeen Itävallan valtiopäivät joutuivat vain vahvistamaan talonpoikien jo tosiasiallisesti toteuttamat toimenpiteet, ja onnistukoonpa ruhtinas Schwarzenbergin hallitus palauttamaan mitä hyvänsä, mutta se ei onnistu milloinkaan palauttamaan talonpoikien feodaalista orjuutusta. Se että Itävalta on tällä hetkellä taas verrattain rauhallinen ja jopa voimakas, on selitettävissä pääasiassa siten, että kansan valtaenemmistö — talonpojisto — sai todellista hyötyä vallankumouksesta, ja myös siten, että nuo talonpoikien saavuttamat kouraantuntuvat aineelliset etuisuudet ovat nykyäänkin koskemattomat, ulottakoonpa valtaan palautettu hallitus tavoittelunsa mille muulle alalle hyvänsä.

Lontoo, lokakuu 1851

VI

BERLIININ KAPINA

Berliini oli toinen vallankumousliikkeen keskus. Kaiken edellisissä artikkeleissa sanotun jälkeen on helppo ymmärtää, miksi Berliinissä vallankumoustoimet eivät saaneet läheskään niin yksimielistä kannatusta kaikkien väestöluokkien taholta kuin ne saivat Wienissä. Preussissa porvaristo oli jo todenteolla ryhtynyt taisteluun hallitusta vastaan. Yhdistettyjen maapäivien istunnossa niiden välit menivät poikki. Oli tulossa porvarillinen vallankumous, ja sen ensimmäinen purkaus olisi saattanut olla yhtä yksimielinen kuin se oli Wienissäkin, ellei sitä ennen olisi sattunut helmikuun vallankumousta Pariisissa. Tämä tapahtuma joudutti asioiden kulkua tavattomasti; sillä oli kuitenkin aivan toisenlainen lippu kuin se, jonka alla Preussin porvaristo valmistautui ryntäämään hallitustaan vastaan. Helmikuun vallankumous kaatoi Ranskassa juuri sen hallitusmuodon, jonka Preussin porvaristo aikoi perustaa maassaan. Helmikuun vallankumous ilmoitti olevansa työväenluokan vallankumous porvaristoa vastaan; se julisti porvarillisen hallituksen kukistumisen ja työläisten vapautumisen. Sitä paitsi työväenluokan liikehtimiset olivat vähän sitä ennen tuottaneet porvaristolle melkoisesti huolia omassa maassa. Voitettuaan Sleesian kapinan aiheuttaman ensimmäikähdyn porvaristo jopa yritti käyttää näitä liikehtimisiä omaksi edukseen. Sille jäi kuitenkin ainainen vallankumouksellisen sosialismin ja kommunismin pelko. Siksi nähtyään Pariisin hallituksen johdossa henkilöitä, jotka se käsitti omaisuuden, järjestyksen, uskonnon, perheen, ja muiden nykyaikaisen porvariston pyhyyksien pahimmiksi vihollisiksi, se havaitsi heti kumouksellisen

kiihkonsa melkoisesti vaimenneeksi. Se tiesi, että ajankohtaa on käytettävä hyväksi ja että ilman työläisjoukkojen apua se tulee voitetuksi, mutta sittenkin se menetti miehuullisuutensa. Siksi heti ensimmäiset erinäiset esiintymiset maakunnissa saivat sen asettumaan hallituksen puolelle ja koettamaan pitää rauhallisena Berliinin kansaa, joka viitenä päivänä kokoontui kuninkaan palatsin edustalle käsittelemään uutisia ja vaatimaan hallituksen vaihtoa. Kun vihdoin saapui tieto Metternichin kukistumisesta ja kuningas* teki joitakin vähäisiä myönnytyksiä, porvaristo totesi vallankumouksen päättyneeksi ja kiiruhti osoittamaan kiitollisuutta hänen ylhäisyydelleen kansan kaikkien toiveiden täyttämisestä. Mutta sitä seurasikin sotaväen hyökkäys väkijoukkoa vastaan, katusulkujen rakentaminen, taistelu ja monarkian tappio. Silloin kaikki muuttui. Se samainen työväenluokka, jota porvaristo koetti pitää taka-alalla, siirtyikin etualalle. Työläiset taistelivat, saivat voiton ja tajuivat yhtäkkiä voimansa. Äänioikeutta, painovapautta, oikeutta olla valamiehenä ja kokoontumisoikeutta koskevat rajoitukset, jotka olisivat olleet erittäin mieluisia porvaristolle, eivät nyt enää olleet mahdollisia. Uhkasi pariisilaisten »anarkia»-näytösten toistumisen vaara. Tämän vaaran uhatessa kaikki entiset eripuraisuudet raukesivat. Voitokasta työläistä vastaan, joka ei ollut esittänyt vielä mitään erikoisia vaatimuksiakaan omaksi edukseen, yhdistyivät entiset ystävät ja viholliset, ja jo Berliinin barrikadeilla solmittiin tuo porvariston ja kukistetun järjestelmän kannattajien liitto. Jouduttiin tekemään välttämättömiä myönnytyksiä, mutta vain sellaisia, joita ei voitu karttaa; opposition johtomiehistä jouduttiin muodostamaan ministeristö yhdistetyillä maapäivillä, ja palkinnoksi sen palveluksista kruunun pelastamisessa sille taattiin kaikkien vanhan järjestelmän tukipyöväiden — feodaalisen ylimystön, virkavallan ja armeijan — tuki. Näillä ehdoilla herrat Camphausen ja Hansemann suostuivat muodostamaan kabinetin.

Uudet ministerit pelkäsivät niin kovin kapinallisia joukkoja, että kaikki keinot olivat heistä hyviä, kunhan

* — Fredrik Vilhelm IV. *Toim.*

niiden avulla vain saataisiin lujitetuksi horjuvia vallan perustuksia. Nämä halveksittavat henkilöt olettivat hai-rahduksessaan, että vanhan järjestelmän palauttamisen vaara oli jo kokonaan ohi, ja siksi he alkoivat käyttää hyväkseen vanhaa valtiokoneistoa kokonaisuudessaan palauttaakseen jälleen »järjestyksen». Ainuttakaan virkamiestä ja ainuttakaan upseeria ei erotettu toimesta. Vanhassa virkavaltaisessa valtion hallintojärjestelmässä ei tehty vähäisintäkään muutosta. Nämä mallikelpoiset perustuslailliset ja vastuunalaiset ministerit jopa palauttivat entisille paikoilleen ne virkamiehet, jotka kansa oli ensimmäisen kumousnousun tuoksinassa häätänyt pois näiden entisten byrokraattisen mielivallan uralla tekemien sankaritekojen vuoksi. Preussissa ei muuttunut mikään muu kuin ministerien paikoilla olevat henkilöt. Jopa eri hallinnonalojen palveluskuntakin jäi koskematta, ja kaikkien perustuslaillisten kiipijöiden, jotka ympäröivät vastaleivottuja hallitsijoita ja toivoivat saavansa oman valtaosuutensa ja virkanimensä, annettiin ymmärtää, että heidän on odotettava, kunnes vakaiden olojen palauttaminen suo mahdollisuuden tehdä muutoksia virkakunnan kokoonpanossa, mikä ei nykyään olisi vaaratonta.

Kuningas, joka maaliskuun 18. päivän kapinan jälkeen oli vallan masentunut, huomasi hyvin pian olevansa yhtä tarpeellinen noille »liberaaleille» ministereille kuin hekin olivat hänelle. Kapina ei tuhonnut valtaistuinta; valtaistuin oli viimeinen säilyneistä »anarkian» leviämisen esteistä. Siksi liberaalilla porvaristolla ja sen johtajilla, jotka nykyään kuuluivat ministeristöön, oli täysi syy ylläpitää mitä parhaita suhteita kuninkaaseen. Kuningas ja häntä ympäröinyt taantumuksellinen kamarilla ymmärsivät tämän hyvin pian ja käyttivät hyväkseen tätä seikkaa estääkseen ministeristöä panemasta toimeen edes niitä mitättömiä uudistuksia, joita sillä tuon tuosta oli aikomus toteuttaa.

Ministeristön päähuolena oli tietynlaisen laillisuuden näön antaminen äskeisille pakkomuutoksille. Kansanjoukkojen vastustuksesta huolimatta kutsuttiin koolle yhdistetyt maapäivät kansan laillisen ja perustuslaillisen elimen ominaisuudessa vahvistamaan uusi vaalilaki,

jonka mukaan valittaisiin kokous tekemään sopimusta kuninkaan kanssa uudesta perustuslaista. Vaalit oli edellytetty välillisiksi, ts. valitsijajoukon oli valittava tietty määrä valitsijamiehiä, jotka sitten valitsisivatkin kokousjäsenet. Oppositiosta huolimatta kaksivaiheisten vaalien järjestelmä tuli hyväksytyksi. Sen jälkeen yhdistetyiltä maapäiviltä pyydettiin lupaa kahdenkymmenen viiden miljoonan dollarin lainaan; kansanpuolue esiintyi lainaa vastaan, mutta maapäivät hyväksyivät senkin.

Nämä ministeristön toimenpiteet jouduttivat tavattomasti kansanpuolueen eli demokraattisen puolueen, kuten se nimitti nyt itseään, kasvua. Tämä pienkäsityöläisten ja -kauppiaiden luokan johtama puolue, jonka lipun alle oli vallankumouksen alussa kokoontunut työläisten huomattava enemmistö, vaati samanlaista välitöntä ja yleistä vaalioikeutta kuin Ranskassakin oli saatettu voimaan, yksikamarista lakiasäätävää kokousta ja maaliskuun 18. päivän vallankumouksen täydellistä ja julkista tunnustamista uuden hallintojärjestelmän perustaksi. Tämän puolueen maltillisempi siipi oli valmis tyytymään täten »demokratisoituun» monarkiaan; edistyksellisempi siipi vaati viime kädessä tasavallan pystytämistä. Kumpikin tunnusti yksimielisesti Frankfurtin kansalliskokouksen³¹ Saksan ylimmäksi vallanelimeksi, kun taas perustuslailliset ja taantumukselliset olivat tavattomasti kauhuissaan tämän kokouksen suvereenisuuden johdosta pitäen sitä ääri vallankumouksellisena, kuten heidän puheistaan voi päätellä.

Vallankumous oli tilapäisesti pysäyttänyt työväenluokan itsenäisen liikkeen. Liikkeen välittömät tarpeet ja ehdot eivät sallineet asettaa etualalle proletaarisen puolueen erikoisvaatimuksia. Niin kauan kuin ei oltu raivattu maaperää työläisten itsenäiselle toiminnalle, niin kauan kuin ei oltu säädetty välitöntä ja yleistä vaalioikeutta, niin kauan kuin kolmekymmentä kuusi suurta ja pientä valtiota pirstoi Saksaa entiseen tapaan moniin osiin, proletaarinen puolue ei tosiaankaan voinut tehdä muuta kuin seurata Pariisin liikkettä, joka oli sille hyvin suuresta merkityksestä, ja kamppailla yhdessä pikkuporvareiden kanssa niiden oikeuksien puolesta, jotka olisi-

vat avanneet sille mahdollisuuden ryhtyä myöhemmin taisteluun oman asiansa puolesta.

Poliittisessa toiminnassaan proletaarinen puolue erosi silloin oleellisesti pienkäsityöläisten ja -kauppiaiden luokan puolueesta tai niin sanotusta demokraattisesta puolueesta vain kolmessa suhteessa. Ensinnäkin se arvioi eri tavalla ranskalaista liikettä: demokraatit hyökkäilivät Pariisin äärimmäisyyspuoluetta vastaan, kun taas proletaariset vallankumoukselliset puolustivat sitä. Toiseksi proletaarinen puolue julisti välttämättömäksi yhtenäisen ja jakamattoman Saksan tasavallan perustamisen, mutta äärimmäisistä demokraateista äärimmäiset rohkenivat haaveksia vain liittotasavallasta. Kolmanneksi proletaarinen puolue on kussakin eri tapauksessa osoittanut sitä vallankumouksellista uljuutta ja toiminta-valmiutta, joita tulee aina puuttumaan pikkuporvareiden johtamalta ja pääasiallisesti heistä koostuvalta puolueelta.

Proletaarinen eli todella vallankumouksellinen puolue on vain vähitellen onnistunut vapauttamaan työläisjoukkoja niiden demokraattien vaikutukselta, joiden perässä ne olivat kulkeneet vallankumouksen alussa. Tällä hetkellä demokraattijohtajien epävarmuus, veltous ja pelkuruus ovat kuitenkin tehneet tehtävänsä, ja nyt voidaan sanoa yhdeksi viime vuosien järkytysten tärkeimmistä tuloksista sitä, että kaikkialla, missä työväenluokka on keskittynyt vähänkään merkittävästi, se on vapautunut kokonaan mainitusta demokraattisesta vaikutuksesta, joka 1848 ja 1849 oli johdattanut sen loputtomiin virheisiin ja epäonnistumisiin. Älkäämme silti ehättäkö liiaksi edelle: noiden kahden vuoden tapahtumat antavat meille vielä sopivan tilaisuuden nähdä herrat demokraatit itse teossa.

Preussissa samoin kuin Itävallassakin talonpojisto käytti vallankumousta hyväkseen vapautuakseen kerralla kaikista feodaalisista kahleista, vaikka se ei toiminutkaan täällä niin tarmokkaasti, sillä Preussissa feodalismi ei yleensäkään painanut talonpojistoa niin ankarasti. Edellä esitetyistä syistä Preussin porvaristo kääntyi kuitenkin heti vanhinta ja eniten kaipaamaansa liittolaistaan, talonpojistoa vastaan. Demokraatit, jotka pelkäsivät yhtä

paljon kuin porvaritkin niin sanottuja anastusyriityksiä yksityisomistusta vastaan, eivät myöskään tukeneet sitä, ja niinpä kolme kuukautta jatkuneen vapauden jälkeen, veristen yhteenottojen ja sotilaallisten rankaisutoimien jälkeen varsinkin Sleesiassa, feodalismi oli palautettu jälleen sen samaisen porvariston käsin, joka eilispäivään asti oli vielä feodalismien vastustaja. Porvariston moitteeksi ei voida esittää tämän häpeällisempää tosiasiaa. Historiassa ei vielä milloinkaan yksikään puolue ole kavaltanut tuolla tavalla parasta liittolaistaan eikä itseään; ja odottakootpa tuota porvarillista puoluetta vastaisuudessa mitkä nöyryytykset ja rangaistukset tahansa, se on jo yksin tällä teollaan ansainnut ne täysin.

Lontoo, lokakuu 1851

VII

FRANKFURTIN KANSALLISKOKOUS

Lukija muistaa varmaan, että kuudessa edellisessä artikkelissa tarkastelimme Saksan vallankumousliikettä kansan kahteen suureen voittoon asti: 13. maaliskuuta Wienissä ja 18. maaliskuuta Berliinissä. Näimme, että Itävallassa ja Preussissa oli pystytetty perustuslaillinen hallitus ja liberalismin periaatteet eli porvariston periaatteet oli julistettu koko tulevan politiikan johtavaksi perustaksi. Ainoa merkillepantava ero liikkeen kahden suuren keskuksen välillä oli se, että Preussissa valianohjat sieppasi välittömästi käsiinsä liberaali porvaristo, jota edustivat kaksi rikasta kauppiasta, herrat Camphausen ja Hansemann, mutta Itävallassa, jossa porvaristo oli poliittisessa suhteessa paljon kehittymättömämpää, valtaan nousi liberaali virkamiehistö, joka ilmoitti avoimesti hallitsevansa porvariston valtuuttamana. Näimme myös, miten siihen asti yhteisessä oppositiossa vanhaa hallitusta vastaan olleet puolueet ja yhteiskuntaluokat hajaantuivat voiton jälkeen ja jopa taistelun aikanakin eri puolille ja miten se samainen liberaali porvaristo, joka vain yksin hyötyikin voitosta, kääntyi heti eilisiä liittolaisiaan vastaan, asennoitui vihamielisesti kaikkiin edistyksellisimpiin luokkiin ja puolueisiin ja solmi liiton voitettujen feodaalisten ja virkavaltaiten aineiden kanssa. Itse asiassa heti vallankumousdraaman alussa oli ilmeistä, että liberaali porvaristo kestää voitettujen mutta henkiin jääneiden feodaalisen ja virkavaltaisen puolueen vastustuksen ainoastaan tukeutumalla radikaalimpien kansanpuolueiden apuun ja että toisaalta vastustaessaan noita radikaalimpia kansanjoukkoja se kaipaa feodaalisen ylimystön ja virkavallan

apua. Oli siis selvä, että Itävallassa ja Preussissa porvaristolla ei ollut riittävästi voimaa, jotta se olisi saanut pidetyksi vallan käsissään ja mukautetuksi valtion virastot omiin tarpeisiinsa ja ihanteisiinsa. Liberaali porvarillinen ministeristö oli vain väliaste, jolta tapahtumien kulusta riippuen maan olisi pitänyt nousta korkeammalle asteelle, saavuttaa yhtenäinen tasavalta tai luisua jälleen vanhaan klerikaalis-feodaaliseen ja virkavaltaiseen järjestelmään. Joka tapauksessa todellinen, ratkaiseva taistelu oli vielä edessä; maaliskuun tapahtumat olivat vasta taistelun alkua.

Koska Itävalta ja Preussi olivat Saksan kaksi johtavaa valtiota, niin vallankumouksen jokaisella ratkaisuvalla voitolla Wienissä tai Berliinissä olisi ollut ratkaiseva merkitys koko Saksalle. Tapahtumien kehitys näissä kaupungeissa maaliskuussa 1848 määräsi tosiaankin asiain kulun koko Saksassa. Siksi olisi tarpeetonta pysähtyä tarkastelemaan pienissä valtioissa esiintynyttä liikehdintää. Voisimme tosiaan rajoittua tarkastelemaan vain Itävallan ja Preussin asioita, ellei noiden pienten valtioiden olemassaolo olisi aiheuttanut sellaisen laitoksen syntyä, joka pelkällä olemassaolollaan todisti kiistattomasti äskeisen vallankumouksen puolinaisuutta ja sitä, että Saksassa vallitsee epänormaali tilanne, laitosta, joka on niin rujo ja niin mieletön yksin asemansakin puolesta ja kuitenkin siinä määrin omanarvontuntoinen, ettei historia varmaan milloinkaan enää luo mitään sen kaltaista. Tuo laitos oli *Saksan kansalliskokous* Frankfurt am Mainissa.

Kun kansa oli voittanut Wienissä ja Berliinissä, heräsi luonnollisesti kysymys koko Saksaa käsittävän edustajakokouksen koollekutsumisesta. Niinpä tuo kokous valittiin ja avattiin Frankfurtissa rinnan vanhan liittokokouksen kanssa. Kansa odotti Saksan kansalliskokoukselta, että se ratkaisee kaikki kiistakysymykset ja tulee toimimaan ylimpänä lainsäädäntävallan elimenä koko Saksan liitossa. Kansalliskokouksen koollekutsunut liittokokous ei kuitenkaan ollut määritellyt ollenkaan sen valtuuksia. Kukaan ei tiennyt, ovatko kansalliskokouksen päätökset lainvoimaisia, vai onko liittokokouksen tai eri hallitusten vahvistettava ne. Jos kan-

salliskokouksella olisi ollut hitusenkaan verran tarmoa, sen olisi pitänyt noin sekavan tilanteen vallitessa laskea hajalle liittokokous — suurimmassa epäsuosiossa ollut korporatiivinen laitos Saksassa — ja korvata se kansalliskokouksen omista jäsenistään valitsemalla liittohallituksella. Sen olisi pitänyt julistautua ainoaksi Saksan kansan itsenäisen tahdon lailliseksi ilmaisijaksi ja tehdä siten lainvoimaisiksi kaikki päätöksensä. Ennen muuta sen olisi pitänyt turvata itselleen järjestynyt ja aseellinen voima maassa pystyäkseen murtamaan hallitusten kaikinainen vastarinnan. Kaikki tämä olisi voitu tehdä helposti, hyvin helposti vallankumouksen alkuvaiheessa. Jos Frankfurtin kansalliskokouksen olisi luultu pystyvän tähän, niin se olisi merkinnyt liian suurien toiveiden panemista kokoukseen, jossa suurimman osan muodostivat liberaalit asianajajat ja doktrinääriprofessorit, kokoukseen, joka tosin esittäytyi saksalaisen ajattelun ja saksalaisen tieteen valiojoukoksi, mutta oli todellisuuudessa vain lava, jolle vanhat, aikansa eläneet poliitikot asettivat koko Saksan nähtäväksi tahattoman koomisuutensa ja kyvyttömyytensä enempää ajatteluun kuin toimintaan. Tämä vanhojen akkojen kokous pelkäsi olemassaolonsa ensi päivästä kaikkein heikointa kansanliikettä enemmän kuin kaikkien Saksan hallitusten taantumuksellisia salaliittoja yhteensä. Sen istuntoja valvoi liittokokous ja kaiken lisäksi se miltei kerjasi liittokokousta vahvistamaan päätöksensä sillä perusteella, että tuon vihatun laitoksen oli julkaistava kansalliskokouksen ensimmäiset päätökset. Sen sijaan että olisi varmentanut itsenäisyytensä, se vältti tarkasti käsittelemästä tätä vaarallista kysymystä. Sen sijaan että olisi järjestänyt tuekseen kansan aseellisen voiman, se siirtyi päiväjärjestyksessä oleviin asioihin ja ummisti silmänsä kaikilta eri hallitusten väkivaltaisuuksilta. Sen nähden Mainzissa julistettiin piiritystila ja kaupungin asukkaat riisuttiin aseista, mutta kansalliskokous ei pannut tikkaa ristiin. Myöhemmin se valitsi itävaltalaisen arkkiherttua Juhanan Saksan valtionhoitajaksi ja julisti kaikki päätöksensä lainvoimaisiksi. Arkkiherttua Juhana korotettiin uuteen toimeensa kuitenkin vasta sen jälkeen, kun hän oli saanut kaikkien hallitusten kannatuksen.

Toimen hänelle luovutti liittokokous eikä kansalliskokous. Mitä tulee kansalliskokouksen päätösten lainvoimaisuuteen, niin suurten valtioiden hallitukset eivät tunnustaneetkaan tätä pykälää eikä kansalliskokous ajanut tahtoaan perille, joten tämä kysymys jäi avoimeksi. Kansalliskokous oli lyhyesti sanoen kummallinen nähtävyys: se julistautui suuren ja itsenäisen kansakunnan ainoaksi lailliseksi edustajaksi, mutta sillä ei ollut milloinkaan enempää tahtoa kuin voimaakaan, jotta se olisi voinut pakottaa tunnustamaan vaatimuksensa. Kansalliskokouksessa käydyt keskustelut eivät tuoneet mitään käytännöllistä tulosta, eikä niillä ollut edes mitään teoreettistakaan arvoa, sillä niissä yksinkertaisesti märehdittiin vanhentuneita filosofisten ja lakitieteellisten koulukuntien esittämiä kuluneita yleisiä kohtia. Kaikki ajatukset, jotka siellä lausuttiin tai oikeammin mumistiin, on jo esitetty lukemattomia kertoja kirjallisuudessa, ja verrattomasti paremmin.

Tämä Saksan keskusvallan elimeksi julistautunut laitos jätti siis kaiken entiselleen. Saksan kauan toivotun yhtenäisyyden toteuttamisesta puhumattakaan se ei syrjäyttänyt ainuttakaan, mitättömintäkään Saksan vallassa olleista monarkeista. Se ei lujittanut sen hajanaisten maakuntien välisiä yhteyksiä; se ei tehnyt kerrassaan mitään niiden tulliporttien hävittämiseksi, jotka erotivat Hannoveria Preussista ja Preussia Itävallasta; se ei tehnyt vähäisintäkään yritystä niiden vihattujen tullien hävittämiseksi, jotka kaikkialla Preussissa estivät jokiliikennettä. Mutta mitä vähemmän kansalliskokous teki, sitä enemmän se piti ääntä. Se perusti Saksan laivaston, tosin paperilla; se yhdisti Puolan ja Schleswigin; se antoi Saksan Itävallalle luvan sotia Italiaa vastaan, mutta kielsi italialaisia takaa-ajamista itävaltalaisia Saksan alueella, mikä oli itävaltalaiden joukkojen turvallinen suojapaikka. Se kajautteli tuon tuosta tervehdyshuutoja Ranskan tasavallalle ja otti vastaan Unkarin lähetystöjä, joilla kotiin palatessaan oli epäilemättä vielä hämäämpi käsitys Saksasta kuin ennen siellä käyntiään.

Vallankumouksen alussa tämä kansalliskokous oli kaikkien Saksan hallitusten pelätin. Hallitukset odot-

tivat siltä hyvin diktatorisia ja vallankumouksellisia toimia sen täydellisen epämääräisyyden vuoksi, joka oli katsottu tarpeelliseksi sen toimivaltaa koskevan kysymyksen suhteen. Ne punoivat hyvin laajalti juonia heikentääkseen tämän pelottavan laitoksen vaikutusta. Ne osoittautuivat kuitenkin pikemminkin hyväonniseksi kuin kaukonäköisiksi, sillä todellisuudessa kansalliskokous ajoi niiden asiaa paremmin kuin ne itse olisivat kyenneet ajamaan. Päävalttina hallitusten juonittelussa oli paikallisten lakiasäätävien kokousten koollekutsuminen; eivätkä vastaavasti ainoastaan pienet valtiot kutsuneet koolle edustajakamareitaan, vaan myös Preussissa ja Itävallassa kutsuttiin koolle perustava kokous. Näissä kokouksissa samoin kuin Frankfurtin parlamenttisakin oli enemmistönä liberaali porvaristo tai sen liittolaiset: liberaalit asianajajat ja virkamiehet. Ja jokaisessa niistä asiat saivat melkein samanlaisen käänteen. Ainoa ero oli se, että Saksan kansalliskokous oli jonkin kuvitellun maan parlamentti, koska se oli kieltäytynyt perustamasta yhdistettyä Saksaa, ts. juuri sitä mikä oli sen itsensä olemassaolon ensimmäinen ehto; että se käsitteli perustamansa kuvitellun hallituksen kuviteltuja toimenpiteitä, joiden toteuttamiseen ei ollut mitään mahdollisuuksia, ja hyväksyi kuviteltuja päätöksiä, jotka eivät liikuttaneet ketään. Itävallassa ja Preussissa sitä vastoin perustavat kokoukset olivat sentään todellisia parlamentteja; ne panivat pois toimesta ja nimittivät toimeen todellisia ministereitä ja saivat tyrkytetyksi, joskin tilapäisesti, päätöksiään monarkeille, joita vastaan ne joutuivat kamppailemaan. Niillekin oli leimallista pelkuruus, niilläkään ei ollut avaraa käsitystä vallankumouksellisista toimenpiteistä; nekin kavalsivat kansan ja palauttivat vallan feodaalisen, virkavaltaisen ja sotilaallisen despotian käsiin. Niiden asema pakotti ne silti ainakin käsittelemään välitöntä kiinnostusta herättäviä käytännön kysymyksiä ja pysyttelemään maan päällä muiden kuolevaisten joukossa, kun taas frankfurtilaiset suunsoittajat olivat onnensa kukkuloilla saadesaan leijailla »nelmien utuisessa valtakunnassa», »im Luftreich des Traums»*. Siksi Berliinin ja Wienin perustavissa kokouksissa käydyt keskustelut muodostavat

merkittävän osan Saksan vallankumoushistoriasta, kun taas narrimaisen frankfurtilaisen kollegion kaunopuheisuuden pinnistykset saattavat kiinnostaa ainoastaan kirjallisten ja antikvaaristen ihmeiden kerääjää.

Saksan kansa tunsi syvällistä tarvetta tehdä loppu vihatusta alueellisesta pirstoutuneisuudesta, joka hajotti ja teki tyhjäksi kansakunnan kokonaisvoiman, ja odotti jonkin aikaa, että Frankfurtin kansalliskokous panisi vaikkapa alulle uuden aikakauden. Tämän neropattien ryhmän lapsekas käyttäytyminen haihdutti kuitenkin pian kansallisen innostuksen. Heidän häpeällinen menettelynsä Malmön välisopimusta solmittaessa (syyskuussa 1848)³² aiheutti kansan suuttumuksen purkauksen tuota kokousta vastaan, jonka oli odotettu turvaavan kansakunnalle vapaan toimintakentän, mutta joka sen sijaan oli vain ennen kuulumattoman pelkuruuden vallassa lujittanut nykyisen vastavallankumouksellisen järjestelmän perustana olevia tukipylväitä entiselleen.

Lontoo, tammikuu 1852

* *Heine*. Saksanmaa. Talvinen tarina, 7. luku. *Toim.*

VIII

PUOLALAISET, TSEKIT JA SAKSALAISET

Edellisissä artikkeleissa esitetyn perusteella on jo selvää, että koska maaliskuun vallankumousta 1848 ei seurannut uusi vallankumous, niin Saksassa palautuisi väistämättä tätä tapahtumaa edeltänyt asiointila. Historiallinen ongelma, jota aiomme kuitenkin jonkin verran valaista, on niin mutkallinen olemukseltaan, että myöhempiä tapahtumia ei voida ymmärtää täydellisesti, ottamatta huomioon sitä, mitä voitaneen nimittää Saksan vallankumouksen kansainvälisiksi suhteiksi. Nuo kansainväliset suhteet olivat muuten yhtä sekavat kuin sisäisetkin asiat.

Kuten hyvin tunnetaan, Saksan koko itäosa Elbeä, Saalea ja Böhmerwaldia myöten oli viimeisen vuosituhannen aikana vallattu takaisin slaavilais-syntyisiltä valloittajilta. Suurin osa näistä alueista saksalaistettiin ja sen seurauksena slaavilainen kansallisuus ja kieli hävisivät sieltä kokonaan jo muutamia vuosisatoja sitten. Ja ellei oteta lukuun harvoja täysin eristettyjä jäännöksiä, joita on kaiken kaikkiaan alle sata tuhatta henkeä (kašubit Pommerissa, vendit eli sorbit Lausitzissa), niin tämän seudun asukkaat ovat joka suhteessa saksalaisia. Asianlaita on aivan toisin koko entisen Puolan rajavyöhykkeellä ja maissa, joissa puhutaan tšekien kieltä, Böömissä ja Määrissä. Kaksi kansallisuutta ovat sekoittuneet niissä kaikilla seuduilla: kaupungit ovat yleensä saksalaisvoittoisia, mutta maaseudulla on enemmistönä slaavilainen aines, vaikka sielläkin saksalaisen vaikutuksen kasvu hajottaa ja syrjäyttää sitä vähitellen.

Tällainen asiaintila johtuu seuraavasta syystä. Kaarle Suuren ajoista alkaen saksalaiset ovat ponnistelleet horjumattomasti ja itsepintaisesti valloittaakseen, kolonoidakseen tai ainakin sivilisoidakseen Itä-Euroopan. Feodaalisen aateliston valloitukset Elben ja Oderin välimailloilla ja sotilaallisten ritarikuntien siirtomaat Preussissa ja Liivinmaalla raivasivat vasta tietä verrattomasti laajemmalle ja tehokkaammalle järjestelmälliselle saksalaistamiselle sen kauppa- ja teollisuusporvariston välityksellä, jonka sosiaalinen ja poliittinen merkitys oli 1400-luvulta alkanut kasvaa Saksassa samoin kuin muissakin Länsi-Euroopan maissa. Slaavilaiset, muun muassa länsislaavit, puolalaiset ja tšekit, olivat enimmäkseen maanviljelijöitä; he eivät olleet milloinkaan harjoittaneet sanottavasti kaupankäyntiä tai teollisuutta. Tästä johtui, että kun väestö kasvoi ja perustettiin kaupunkeja, niin kaikkien teollisuustavaroiden tuotanto joutui näissä maissa saksalaisten immigranttien haltuun, ja näiden tavaroiden vaihto maataloustuotteisiin muodostui juutalaisten yksinomaiseksi monopoliksi, ja mikäli juutalaiset kuuluvat yleensä mihinkään kansallisuuteen, niin näissä maissa he olivat pikemminkin saksalaisia kuin slaavilaisia. Samaa oli havaittavissa, joskin pienemmässä määrin, koko Itä-Euroopassa. Pietarissa, Pestissä, lasissa ja jopa Konstantinopolissakin käsityöläisenä, pikkukauppiaana ja pientehtailijana on tänä päivänäkin saksalainen; ja päinvastoin sellainen hyvin tärkeä persoona näissä harvaan asutuissa maissa kuin koronkiskuri, majatalonisäntä tai kulkukauppias oli melkein aina juutalainen, jonka äidinkielenä oli tuntemattomiin runneltu saksa. Kaupunkien, kaupankäynnin ja teollisuuden kasvun mukana jatkuvasti lisääntynyt saksalaisuuden merkitys slaavilaisilla raja-alueilla voimistui entisestään, kun havaittiin tarpeelliseksi tuoda Saksasta miltei kaikki henkisen kulttuurin ainekset. Saksalaisen kauppiaan ja käsityöläisen perään slaavilaisten maalle muutti asumaan saksalainen pastori, saksalainen koulunopettaja ja saksalainen oppinut. Eivätkä vihdoin valloittajarmeijain järkkymätön käynti, diplomatian tarkasti harkitut anastukset ainoastaan seuranneet hidasta mutta varmaa sosiaalisen kehityksen vaikutuksesta tapahtunut-

ta epäkansallistamisprosessia, vaan usein myös edelsivät sitä. Niinpä huomattavat osat Länsi-Preussia ja Poznania saksalaistettiin Puolan ensimmäisen jaon jälkeen myymällä ja lahjoittamalla valtion maita saksalaisille siirtoasukkaille, kannustamalla saksalaisia kapitalisteja perustamaan näillä viereisillä alueilla teollisuuslaitoksia jne. ja hyvin usein mitä despoottisimmilla toimenpiteillä puolalaista väestöä vastaan.

Viimeisten 70 vuoden aikana saksalaisen ja puolalaisen kansallisuuden välinen rajalinja on näin ollen siirtynyt aivan toiseen paikkaan. Vuoden 1848 vallankumous sai heti kaikki sorretut kansakunnat vaatimaan itsenäisyyttä ja oikeutta ratkaista itsenäisesti omat asiansa; siksi on aivan luonnollista, että puolalaiset vaativat heti maansa palauttamista vanhan, vuotta 1772 edeltäneen Puolan tasavallan rajoihin. Tuo raja oli tosin jo silloinkin vanhentunut, mikäli se käsitetään saksalaisen ja puolalaisen kansallisuuden väliseksi demarkaatiolinjaksi, ja se vanheni vuosi vuodelta yhä enemmän sitä mukaa kuin saksalaistuminen edistyi. Koska saksalaiset kannattivat kuitenkin niin innokkaasti Puolan entisten rajojen palauttamista, heidän olisi pitänyt odottaa, että heitä pyydetään myötätuntonsa vilpittömyyden tärkeimmäksi todistukseksi kieltäytymään heidän *itsensä* rosvoamasta saaliista. Olisiko toisaalta taas pitänyt luopua kokonaisista pääasiallisesti saksalaisten asuttamista alueista ja täysin saksalaisista kaupungeista ja luovuttaa ne kansalle, joka tähän mennessä ei ollut kertaakaan osoittanut kykyään vapautua maalaisväestön orjuutukseen perustuvasta feodalismien tilasta? Kysymys oli melko pulmallinen. Sen ainoa mahdollinen ratkaisu oli sota Venäjää vastaan. Silloin kysymys vallankumouksen pyörteisiin joutuneiden eri kansakuntien välisestä rajankäynnistä olisi muuttunut toisarvoiseksi verrattuna pääkysymykseen varman rajan määrittelemisestä yhteistä vihollista vastaan. Saatuaan laajoja alueita idässä puolalaiset muuttuisivat myöntyväisemmiksi ja kohtuullisemmiksi vaatimuksissaan lännen suhteen; Riika ja Mitau* osoittautuisivat heistä yhtä tärkeiksi kuin myös

* Latvialainen nimi: Jelgava. *Toim.*

Danzig ja Elbing*. Siksi Saksan etumainen puolue kannatti puolalaisia, sillä se piti sotaa Venäjää vastaan välttämättömänä mannermaalla tapahtuvan liikkeen tukemiseksi ja oli varma siitä, että kansallisen itsenäisyyden palauttaminen vaikkapa vain osassa Puolaa johtaisi väistämättä tuohon sotaan. Hallitsevalle liberaalipuolueelle sen sijaan oli päinvastoin selvää, että kansallinen sota Venäjää vastaan johtaisi sen itsensä kukistumiseen, sillä tuo sota nostaisi esiin aktiivisempia ja tarmokkaampia henkilöitä ja antaisi vallan heidän käsiinsä. Siksi se tekeytyi saksalaisuuden innokkaaksi levittäjäksi ja julisti Puolan vallankumouksellisen kuohunnan pääpesäkkeen, preussilaisen Puolan, Saksan valtakunnan erottamattomaksi yhdysosaksi. Kiihtymyksen alkupäivinä puolalaisille annetut lupaukset rikottiin häpeällisesti; preussilainen tykistö hajotti ja murskasi puolalaiset aseistetut joukko-osastot, jotka oli perustettu hallituksen suostumuksesta, ja jo huhtikuussa 1848, kun tuli kuluneeksi vasta kuusi viikkoa Berliinin vallankumouksesta, puolalainen liike tukahdutettiin, ja saksalaisten ja puolalaisten välillä vallitsi taas entinen kansallisuusviha. Liberaalit liikemiesministerit Camphausen ja Hansemann tekivät tämän tavattoman suuren ja arvostamattoman palveluksen Venäjän itsevaltiaalle. Lisättäköön että puolalainen kampanja oli ensiarvoinen keino, jonka avulla saatiin uudelleenjärjestetyksi ja rohkaistuksi jälleen se samainen preussilainen armeija, joka kukisti sitten liberaalipuolueen ja tukahdutti herrojen Camphausenin ja Hansemannin niin suurella vaivalla aikaansaaman liikkeen. »Joka toiselle kuoppaa kaivaa, se itse siihen lankeaa.» Sellainen oli yleensä vuosien 1848 ja 1849 kaikkien kiipijöiden kohtalo Ledru-Rollinista Changarnieriin ja Camphausenista Haynauhun asti.

Kansallisuuskysymys oli taistelun aiheena Böömissäkin. Tämä kahden miljoonan saksalaisen ja kolmen miljoonan tšekkiä puhuvan slaavilaisen asuttama maa säilytti suuria muistelmia, jotka liittyivät miltei kokonaan tšekkien entiseen johtoasemaan. Tämän slaavilaiskansojen sukuhaaran mahti oli murtunut hussilaisotien aikoina

* Puolalaiset nimet: Gdansk ja Elblong. *Toim.*

1400-luvulla³³, tšekkiläiset maat oli erotettu toisistaan: osa muodosti Böömin kuningaskunnan, toinen Määrin ruhtinaskunnan ja kolmas, slovakien vuoristomaa Karpaateilla liitettiin Unkariin. Siitä pitäen määriläiset ja slovakit ovat jo kauan sitten menettäneet tyystin kansallistajuntansa ja kansallisen elinkykyisyytensä, joskin ovat huomattavassa määrin säilyttäneet oman kielensä. Böömiä ympäröivät kolmelta taholta täysin saksalaiset alueet. Saksalaisuus oli menestynyt suuresti omalla alueellaan; jopa pääkaupungissa Prahassa kumpaakin kansallisuutta oli lukumäärältään miltei saman verran, mutta pääoma, kaupankäynti, teollisuus ja henkinen kulttuuri oli kaikkialla saksalaisten käsissä. Professori Palacký, tšekkiläisyyden suurin puolustaja, on vain hassahtanut saksalainen tiedemies; hän ei vielä tähänkään mennessä osaa puhua tšekkiä oikein, ilman vierasvoittoisuutta. Kuten usein silti tapahtuu, kuoleva — kaikkien viimeisten neljän vuosisadan historiasta tuntemiemme seikkojen perusteella kuoleva — tšekkiläisyys teki 1848 viimeisen yrityksen palauttaa entisen elinkykyisyytensä, ja tämän yrityksen epäonnistuminen on kaikista vallankumouksellisista näkökohdista huolimatta todistava, että Böömin olemassaolo käy vastaisuudessa mahdolliseksi ainoastaan Saksan yhdysosana, vaikka osa sen asukkaista ei muutamien vuosisatojen aikana vielääkään puhuisi saksaa³⁴.

Lontoo, helmikuu 1852

IX

PANSLAVISMI. SCHLESWIG-HOLSTEININ SOTA

Böömi ja Kroatia (vielä yksi hajanaisista slaavilaisperheen jäsenistä, johon unkarilaiset vaikuttivat samoin kuin saksalaiset vaikuttivat Böömiin) olivat sen ilmiön syntymämaa, jota Euroopan mantereella nimitetään »panslavismiksi». Böömi enempää kuin Kroatiakaan ei ollut riittävän voimakas ollakseen olemassa itsenäisenä kansakuntana. Niiden historiallisten syiden vähittäisen vaikutuksen syövyttämänä, jotka sulauttavat nämä kaksi kansallisuutta väistämättä energisempiin kansoihin, ne saattoivat toivoa tietyn itsenäisyyden palauttamista ainoastaan sillä ehdolla, että ne liittoutuisivat muiden slaavilaisten kansakuntien kanssa. On olemassa 22 miljoonaa puolalaista, 45 miljoonaa venäläistä, 8 miljoonaa serbialaista ja bulgaaria; voitaisiinkin muodostaa mahdettava yhteenliittymä kaikista 80 miljoonasta slaavilaisesta, jotta häädettäisiin pois tai tuhottaisiin pyhälle slaavilaisten maalle tunkeutuneet kutsumattomat vieraat — turkkilaiset, unkarilaiset ja ennen muuta vihattuimmat mutta sittenkin välttämättömät Niemetz, saksalaiset! Siten eräiden slaavilaisten diletanttistorioitsijoiden kabineteissa syntyi tämä mieletön, epähistoriallinen liike, joka asetti päämääräkseen ei enempää eikä vähempää kuin sivilisoituneen Lännen alistamisen barbaarimaiselle Idälle, kaupungin maaseudulle, kaupankäynnin, teollisuuden ja henkisen kulttuurin slaavilaisten maaorjien alkeelliselle maanviljelykselle. Tämän mielettömän teorian taustana oli kuitenkin ankara todellisuus *Venäjän valtakunnan* hahmossa — sen valtakunnan, jonka jokainen askel kuvasti pyrkimystä pitää koko Eurooppaa slaavilaisheimolle ja varsinkin sen ainoalle tar-

mokkaalle osalle, venäläisille, kuuluvana; valtakunnan, jolla on kaksi pääkaupunkia, Pietari ja Moskova, mutta ei ole vielä kukaan omaa painopistettään niin kauan kuin »tsaarin kaupunki» (Konstantinopol, venäjäksi Tsargrad, tsaarin kaupunki), jota jokainen venäläinen talonpoika pitää uskontonsa ja kansakuntansa todellisenä keskukseksi, ei muutu Venäjän keisarin todelliseksi residenssiksi; valtakunnan, joka viimeisten 150 vuoden aikana ei ole kertaakaan menettänyt alueitaan, vaan on aina laajentanut niitä jokaisessa sodassa, johon se on ryhtynyt. Keski-Eurooppa tuntee erinomaisesti Venäjän politiikan käyttämät juonet sen vastaleivotun panslavismin teorian tukemiseksi, mikä vastasi parhaiten tuon politiikan tavoitteita. Niinpä tšekkiläiset ja kroatialaiset panslavistit toimivat kuka tahallaan, kuka tahattomasti suoraan Venäjän etujen mukaisesti. He kavalsivat valankumouksen asian sen oletetun kansallisuuden vuoksi, jota parhaassa tapauksessa olisi odottanut Venäjän alaiseksi joutuneen puolalaisen kansallisuuden kohtalo. Puolalaisten kiitokseksi on kuitenkin sanottava, että he eivät milloinkaan tarttuneet vakavasti tähän panslavismin onkeen, ja mikäli eräistä puolalaisista aristokraateista tulikin kiivaita panslavisteja, niin he tiesivät menettävänsä Venäjän ikeen alla vähemmän kuin omien maaorjiensa kapinan vuoksi.

Tšekit ja kroaatit kutsuivat Prahaan koolle yleisslaavilaisen kongressin valmistelemaan yleistä slaavilaisliittoa³⁵. Tämä kongressi olisi mennyt myttyyn, vaikka itävaltalaiset joukot eivät olisi sekaantuneetkaan. Slaavilaiset kielet eroavat toisistaan yhtä suuresti kuin englantia, saksa ja ruotsi; siksi keskustelun alussa osoittautui puuttuvan yhteistä slaavilaista kieltä, jota olisivat ymmärtäneet kaikki keskustelun osanottajat. Koetettiin puhua ranskaksi, mutta enemmistö ei ymmärtänyt ranskaa, ja niinpä slaavilaisuuden entusiastiparkojen, joiden ainoana yhteistunteena olikin vain heidän saksalaisvihansa, oli loppujen lopuksi pakko keskustella vihaamallaan saksan kielellä, joka oli ainoa kaikille kokoon-tuneille ymmärrettävä kieli! Mutta juuri samaan Prahaan oli kokoontunut toisenlainenkin slaavilaiskokous: galitsialaiset ulaanit, kroatialaiset ja slovakialaiset krenatöö-

rit ja tšekkiläiset tykkimiehet ja kyrassieerit. Tämä todellinen aseistettu slaavilaiskokous hääti Windischgrätzin johdolla vähemmässä kuin kahdessakymmenessä neljässä tunnissa kuvitellun slaavilaisen hegemonian perustajat kaupungista ja hajotti heidät eri puolille.

Itävallan perustuslakia säätävillä valtiopäivillä tšekkiläiset, määriläiset, dalmatialaiset ja osaksi puolalaiset valtiopäivämiehet (ylimystö) sotivat jatkuvasti saksalaisainesta vastaan. Saksalaiset ja osa puolalaisista (vararikkoutunut aatelisto) olivat näillä valtiopäivillä vallankumouksellisen edistyksen päätuki. Heidä vastaan oppositiossa ollut slaavilaisten valtiopäivämiesten enemmistö ei tyytynyt tähän koko liikkeensä taantumuksellisten pyrkimysten avoimeen ilmaukseen. Nämä valtiopäivämiehet vajosivat niin syväälle, että alkoivat punoa juonia ja turvautua salaisiin sopimuksiin sen samaisen itävaltalaisen hallituksen kanssa, joka oli hajottanut heidän kokouksensa Prahassa. He saivatkin sen, minkä olivat ansainneet häpeällisellä menettelyllään. Sen jälkeen kun slaavilaiset valtiopäivämiehet olivat tukeneet hallitusta lokakuun kapinan aikana 1848, jolloin kapina oli viime kädessä turvannut heille enemmistön perustuslakia säätävillä valtiopäivillä, itävaltalaiset sotilaat olivat ajaneet hajalle nuo jo miltei yksinomaisesti slaavilaiset valtiopäivät samoin kuin Prahan edustajakokouskin oli hajotettu, ja panslavistit oli uhattu panna vankeilaan, jos he uskaltaisivat vielä liikahtakaan. He olivatkin saaneet aikaan vain sen, että slaavilaista kansallisuutta kalvoi nyt kaikkialla itävaltalainen sentralisatio, ja se oli heidän oman fanatisminsa ja sokeutensa aikaansaannos.

Jos Unkarin ja Saksan rajat olisivat jättäneet varaa joillekin epäilyksille, niin sielläkin olisi välttämättä syttynyt kiista. Onneksi siihen ei kuitenkaan ollut aihetta, joten kumpikin kansakunta, joiden edut olivat kiinteästi sidotut toisiinsa, taisteli samoja vihollisia — Itävallan hallitusta ja panslavistien fanatismia — vastaan. Hyvä yhteisymmärrys ei rikkoutunut siellä hetkeksikään. Mutta Italian vallankumouksen seurauksena ainakin osa Saksaa tuli vedetyksi sisällissotaan, ja todettakoon tässä — osoitukseksi siitä, missä määrin Metternichin jär-

jestelmä oli onnistunut jarruttamaan yhteiskunnallisen tajunnan kehitystä — että ne samat miehet, jotka ensimmäisten kuuden kuukauden aikana 1848 olivat taistelleet Wienin barrikadeilla, lähtivät intomielin italialaisia patriootteja vastaan taistelevaan armeijaan. Tämä harmillinen erehdys oli kuitenkin lyhytaikainen.

Sotaa käytiin vihdoin Tanskaa vastaan Schleswigin ja Holsteinin vuoksi. Nämä väestön kansallisuuden, kielien ja sympatioiden kannalta eittämättä saksalaiset alueet olivat tarpeen Saksalle myös sotilaallisessa, merenkulun ja kaupankäynnin mielessä. Näiden alueiden asukkaat olivat viimeisten kolmen vuoden aikana taistelleet sinnikkäästi Tanskan maahanhyökkäystä vastaan. Heidän puolellaan oli sitä paitsi myös sopimuksiin perustuva oikeus. Maaliskuun vallankumous oli johdattanut heidät avoimeen selkkaukseen tanskalaisten kanssa, ja Saksa tuki heitä. Mutta samalla kun Puolassa, Italiassa, Böömissä ja myöhemmin Unkarissa olivat käynnissä tavattoman energiset sotateimet, tässä ainoassa populaarissa ja ainoassa edes osittainkaan vallankumouksellisessa sodassa oli hyväksytty tarpeettomien marssien ja kontramarssien järjestelmä ja sallittu jopa ulkomaisen diplomatian sekaantuminen, mikä veikin asiat monien sankarillisten ottelujen jälkeen mitä surkuteltavimpaan päätökseen. Tämän sodan aikana saksalaiset hallitukset kavalsivat Schleswig-Holsteinin vallankumouksellisen armeijan jokaisessa sopivassa tilaisuudessa ja antoivat tahallaan tanskalaisten hävittää sitä, kun se joutui hajalleen tai pirstotuksi eri osiin. Samoin kävi saksalaisten volontäärien osastoille.

Vaikka saksalainen nimi ei noissa olosuhteissa saavuttanut mitään muuta kuin yleisen vihan, saksalaiset perustuslailliset ja liberaalit hallitukset hieroivat vain tyytyväisinä käsiään. Ne onnistuivat tukahduttamaan puolalaisten ja tšekkien liikkeen. Ne herättivät kaikkialla henkiin vanhan kansallisuusvihan, joka oli tähän asti estänyt saksalaisia, puolalaisia ja italialaisia tekemästä minkäänlaisia sopimuksia ja ryhtymästä yhteistoimintaan. Ne totuttivat väestön kansalaissodan kohtauksiin ja sotaväen harjoittamiin rankaisutoimiin. Preussin armeija Puolassa ja Itävallan armeija Prahassa saivat

takaisin itsevarmuutensa. Samaan aikaan kun ylenpalttisen isänmaallisuuden kuohuttamaa (»die patriotische Überkraft» — Heinen lausuman mukaan*) vallankumouksellista mutta lyhytnäköistä nuorisoa lähetettiin Schleswigiin ja Lombardiaan vihollisen karttessitulen tuhottavaksi, tuohon samaan aikaan vakinaisille armeijoille, sekä Itävallan että Preussin todelliselle aseelle, annettiin mahdollisuus päästä jälleen yleisön suosioon vierasmaalaisista saamallaan voitoilla. Toistamme kuitenkin, että heti kun nuo armeijat, joita liberaalit olivat voimistaneet käyttääkseen niitä aseena radikaalimpaa puoluetta vastaan, olivat tietystä määrin palauttaneet uskon voimiinsa ja kurin, ne käänsivät aseet itseään liberaaleja vastaan ja palauttivat valtaan vanhan järjestelmän edustajat. Kun Radetzky sai leirissään Adige-joella ensimmäiset »vastuunalaisten ministerien» määräykset Wienistä, hän huudahti: »Keitä ovat nuo ministerit? Eivät he ole Itävallan hallitus! Itävalta on nyt olemassa ainoastaan minun leirissäni; minä ja minun armeijani olemme Itävalta; murskattuamme italialaiset me palautamme valtakunnan keisarille!» Ja Radetzky-vanhus oli oikeassa-Wienin aivottomat »vastuunalaiset» ministerit eivät kuitenkaan kiinnittäneet häneen huomiota.

Lontoo, helmikuu 1852

* *Heine*. Yövärtijan Pariisiin tulo (sarjasta Nykyaikaisia runoja). *Toim.*

X

PARIISIN KAPINA. FRANKFURTIN KANSALLISKOKOUS

Jo huhtikuun alussa 1848 vallankumouksellinen vyöry saatiin pysäytetyksi koko Euroopan mantereella siten, että ensimmäisistä voitoista hyötyneet yhteiskuntaluokat liittoutuivat voitettujen kanssa. Ranskassa pikkuporvaristo ja porvariston tasavaltalainen ryhmäkuunta liittoutuivat monarkistisen porvariston kanssa proletariaattia vastaan. Saksassa ja Italiassa voitolle päässyt porvaristo tavoitteli hanakasti feodaalisen aateliston, virkavallan ja armeijan kannatusta kansanjoukkoja ja pikkuporvaristoa vastaan. Yhdistyneet vanhoilliset ja vastavallankumoukselliset puolueet saivat hyvin pian taas yliotteen. Englannissa ennenaikainen ja huonosti valmisteltu kansan mielenosoitus (10. huhtikuuta) päättyi liikepuolueen täydelliseen ja ratkaisevaan tappioon³⁶. Ranskassa kaksi samankaltaista esiintymistä (16. huhtikuuta³⁷ ja 15. toukokuuta³⁸) niin ikään epäonnistui. Italiassa kuningas Bomba* palautti 15. toukokuuta yhdellä iskulla valtansa³⁹. Saksassa erilaiset uudet porvarilliset hallitukset ja niiden perustavat kokoukset saivat varmistetuksi asemansa, ja vaikka runsastapahtumainen toukokuun 15. päivä päättyikin Wienissä kansan voittoon, tällä tapahtumalla oli silti vain toisarvoinen merkitys ja sitä voidaan pitää viimeisenä menestyksellisenä kansan energian leimahduksena. Unkarissa liike näytti soluvan moitteettomasti noudatetun laillisuuden rauhalliseen uomaan. Puolassa taas, kuten jo mainitsimme yhdessä edellisistä artikkeleista, liike oli tukahdutettu jo alkioasteellaan preussilaisin pistimin. Tuo kaikki ei silti lähimainkaan

* — Ferdinand II. *Totm.*

määrännyt ennakolta asioiden lopullista käännettä, ja jokainen vaaksa maata, jonka vallankumoukselliset puolueet olivat menettäneet eri maissa, kannusti niitä vain tiivistämään entisestään rivejään päättäviä toimia varten.

Nämä päättävät toimet olivat lähenemässä. Ne saattoivat kehkeytyä ainoastaan Ranskassa: niin kauan kuin Englanti ei osallistunut vallankumoustaisteluun ja Saksa oli pirstoutunut, Ranska oli tosiaankin kansallisen itseenäisyytensä, sivistyksensä ja kehittyneisyytensä ansiosta ainoa maa, joka pystyi antamaan sitä ympäröiville maille sysäyksen voimakkaisiin järkytyksiin. Kun 23. kesäkuuta⁴⁰ 1848 Pariisissa alkoi verinen taistelu ja jokainen uusi lennättimise tai postitse lähetetty ilmoitus osoitti yhä selvemmin Euroopalle sen tosiasian, että tätä taistelua käyvät keskenään toisaalta työläisjoukot ja toisaalta kaikki muut Pariisin väestöluokat armeijan tukemina; kun nykyisten kansalaissotien historiassa ennen kuulumattoman ankarat taistelut jatkuivat muutamia päiviä tuomatta kummallekaan leirille sanottavaa menestystä, — niin jokaiselle oli silloin selvää, että kysymyksessä olikin suuri, ratkaiseva ottelu, joka kapinan voitettua saisi vyörymään kautta mantereen uuden vallankumousten aallon tai sen kärsittyä tappion johtaisi ainakin tilapäiseen vastavallankumouksellisen järjestyksen palauttamiseen.

Pariisin proletaarit lyötiin, piinattiin ja muserrettiin siinä määrin, etteivät he ole vielääkään toipuneet iskusta. Koko Euroopassa uudet ja vanhat vanhoilliset ja vastavallankumoukselliset nostivat viipymättä päätään niin julkeasti, että se osoitti heidän ymmärtäneen erinomaisesti tapahtuman merkityksen. Kaikkialla alettiin vainota lehdistöä, kokoontumis- ja liittoutumisvapautta rajoitettiin, jokaista vähäpätöistä tapahtumaa jossakin pienessä maaseutukaupungissa alettiin pitää aiheena kansan aseistariisumiseen, piiritystilan julistamiseen ja Cavaignacin neuvomien uusien manöövereiden ja menetelmien opettamiseen sotaväelle. Sitä paitsi ensi kerran Helmikuun jälkeen todistettiin, että kansankapinan voittamattomuus suurkaupungissa on kuviteltua; armeijan kunnia saatiin palautetuksi jälleen; sotaväki,

joka tähän mennessä oli kärsinyt aina tappion vähänkään huomattavissa katutaisteluissa, sai takaisin varmuuden siitä, että se pystyy tällaiseenkin taisteluun.

Näiltä Pariisin työläisten tappion ajoilta juontavat alkunsa Saksan vanhan feodaalis-byrokraattisen puolueen ensimmäiset reaaliset askeleet ja tietyt suunnitelmat, joiden tarkoituksena oli vapautua jopa tilapäisestä liitolaaisestaankin, porvaristosta, ja palauttaa Saksassa ennen maaliskuun tapahtumia vallinnut asiointila. Armeijasta oli tullut jälleen ratkaiseva voima valtiossa, ja armeija oli nimenomaan tämän puolueen eikä porvariston hallussa. Jopa Preussissakin, jossa ennen vuotta 1848 alemman upseeriston tietyn osan keskuudessa oli havaittavissa suurta myötätuntoa perustuslaillista järjestelmää kohtaan, vallankumouksen armeijassa aiheuttama epäjärjestys teki nuo järkeilyyn taipuvaiset nuoret miehet jälleen uskollisiksi sotilasvelvollisuudelleen. Heti kun rivisotilaat alkoivat suhtautua hieman vapaammin upseereihin, näille kävi päivänselväksi kurinalaisuuden ja ehdottoman kuuliaisuuden välttämättömyys. Voitettut aateliset ja byrokraatit alkoivat nyt ymmärtää, mitä oli tehtävä. Oli vain yhtä mittaa annettava aihetta pieniin kahnauksiin kansan ja armeijan välillä, ja tämä samainen armeija voisi ratkaisevalla hetkellä hävittää yhdellä iskulla vallankumoukselliset ja tehdä lopun porvarillisten parlamentaarikkojen koppavuudesta, sillä se oli nyt tiiviimpi kuin milloinkaan ja päihdyksissään voitoista, joita se oli saavuttanut pikku kapinoita tukahduttaessaan ja ulkomaisten sotatoimien aikana, ja se janoi niitä samoja maineen laakereita, joita ranskalainen sotaväki oli vasta äsken haalinut itselleen. Sopiva tilaisuus tähän ratkaisevaan iskuun koitti hyvin pian.

Jätämme tarkastelematta eräät mielenkiintoiset mutta suurimmalta osaltaan ikävät parlamenttikeskustelut ja paikalliset selkkaukset, joihin Saksan eri puolueet olivat kesän kuluessa syventyneet. Sanottakoon vain, että suurin osa porvariston etujen puolustajista tunsii yleensä, että heidän asemansa käy päivä päivältä yhä epävakaammaksi äärimmäisten puolueiden välillä huolimatta niistä lukuisista parlamenttivoitoista, joista yksikään ei johtanut mihinkään käytännöllisiin tuloksiin; siksi

niiden oli tänä päivänä pakko pyrkiä liittoutumaan taantumuksellisten kanssa, mutta seuraavana päivänä oli pyrittävä demokraattisempien puolueiden suosioon. Näiden alituisten heilahtelujen vuoksi yleinen mielipide kääntyi lopullisesti heitä vastaan, ja asiain myöhempää käännettä vastaavasti heidän herättämä ylenkatse oli kyseisellä hetkellä pääasiassa byrokraattien ja feodaalien eduksi.

Alkusyksyyn mennessä eri puolueiden väliset suhteet kärjistyivät äärimmilleen ja kävivät niin kriittisiksi, että ratkaiseva ottelu oli väistämätön. Ensimmäinen yhteenotto tässä demokraattisten ja vallankumouksellisten joukkojen sodassa armeijaa vastaan tapahtui Frankfurtissa. Vaikka tämä yhteenotto olikin toisarvoinen, sotaväki sai siinä ensi kerran jossain määrin huomattavan yliotteen kapinallisista, mikä teki tavattoman suuren moraalisen vaikutuksen. Täysin ymmärrettävistä syistä Preussi salli Frankfurtin kansalliskokouksen perustaman näennäisen hallituksen solmia sellaisen välirauhan Tanskan kanssa, joka luovutti Schleswigin saksalaiset tanskalaisten rangaistavaksi ja merkitsi sitä paitsi niiden enemmän tai vähemmän vallankumouksellisten periaatteiden täydellistä kiistämistä, joihin yleisen käsityksen mukaan Tanskan sota pohjautui. Frankfurtin kansalliskokous hylkäsi tuon välisopimuksen kahden tai kolmen äänen enemmistöllä. Tätä äänestystä seurasi ministeripulakomedia, mutta kolme päivää myöhemmin kansalliskokous tarkisti päätöksensä ja joutui itse asiassa hylkäämään sen ja tunnustamaan välirauhan. Tämä häpeällinen teko herätti suuttumusta kansassa. Rakennettiin katusulkuja, mutta Frankfurtiin oli jo vedetty riittävästi sotaväkeä, niin että kuusi tuntia jatkuneen taistelun jälkeen kapina tukahdutettiin. Tämä tapahtuma aiheutti samanlaisia, joskin merkitykseltään vähäisempiä liikehtimisiä muissakin osissa Saksaa (Badenissa, Kölnissä), mutta ne kaikki tukahdutettiin aivan samoin.

Tämä ennakkoyhteenotto tuotti vastavallankumoukselliselle puolueelle tavattoman suurta hyötyä, nimitäin sitä, että ainoa hallitus, joka ainakin näennäisesti oli kokonaan kansan valitsema, nimittäin valtakunnan hallitus Frankfurtissa, samoin kuin Frankfurtin kansal-

liskokouskin menettivät kokonaan arvovaltansa kansan silmissä. Tämän hallituksen ja tämän kansalliskokouksen oli pakko turvautua sotaväen pistimiin asettuessaan tahtoansa ilmaisevaa kansaa vastaan. Ne olivat nolanneet itsensä, ja niin vähän kuin ne olivat tähän mennessä ansainneetkin oikeuksia kunnioitukseen, tämä niiden kieltäytyminen syntyperästään, tämä riippuvuus kansalle vihamielisistä hallituksista ja niiden sotaväestä on muuttanut nyt valtakunnan hoitajan ja hänen ministerinsä ja hallituksen jäsenet täysiksi nolliksi. Kohta tulemme näkemään, miten halveksuvasti suhtautuivat sitten — aluksi Itävalta, sen jälkeen Preussi ja sitten myös pienet valtiot — tämän voimattomien haihattelijoiden joukkion jokaiseen määräykseen, jokaiseen pyyntiin ja jokaiseen lähetystöön.

Olemme lähestymässä Ranskan kesäkuun taistelun Saksassa herättämää voimakasta vastakaikua, tapahtuu maa, jolla oli Saksassa yhtä ratkaiseva merkitys kuin Pariisin proletariaatin taistelulla oli Ranskassa. Tarkoitamme kapinaa ja sitä seurannutta Wienin valtausta lokakuussa 1848. Tämän taistelun merkitys on niin suuri ja toisaalta niiden eri seikkojen selittäminen, jotka vaikuttivat enemmän kuin välittömästi taistelun lopputulokseen, veisivät niin paljon tilaa »Tribunessa», että meidän on parasta esittää tämä aihe erityisessä artikkelissa.

Lontoo, helmikuu 1852

XI

WIENIN KAPINA

Olemme päässeet siihen ratkaisevaan tapahtumaan, joka oli Pariisin kesäkuun kapinan vallankumouksellinen rinnastuskohta Saksassa ja joka sai yhdellä iskulla vaakakupin painumaan vastavallankumouksellisen puolueen puolelle, nimittäin Wienin kapinaan lokakuussa 1848.

Olemme nähneet, millainen oli Wienin eri luokkien asenne maaliskuun 13. päivän voiton jälkeen. Olemme todenneet myös sen, miten saksalaisen Itävallan liike punoutui yhteen Itävallan ei-saksalaisten maakuntien liikkeen kanssa ja miten nämä tapahtumat jarruttivat sitä. Nyt teemme siis vain lyhyen katsauksen syihin, jotka johdattivat viimeiseen ja kaikkein uhkaavimpaan kapinaan saksalaisessa Itävallassa.

Korkein aatelisto ja rahaporvaristo, jotka olivat Metternichin vallan epävirallinen tuki, pystyivät vieläpä maaliskuun tapahtumien jälkeenkin säilyttämään ratkaisevan vaikutuksensa hallitukseen käyttämällä tällöin hyväkseen paitsi hovia, armeijaa ja virkavaltaa vielä suuremmassa määrin porvariston keskuudessa nopeasti levinnyttä »anarkian» pelkoa. Ne rohkenivat hyvin pian päästää muutamia koepalloja painolain⁴¹, epämääräisen aristokraattisen perustuslain⁴² ja vanhanaikaiseen »säätajakoon» perustuvan vaalilain⁴³ muodossa. Niin sanottu perustuslaillinen ministeristö, joka koostui aroista ja kyvyttömistä puoliliberaaleista byrokraateista, uskaltautui 14. toukokuuta jopa suoranaiseen hyökkäykseen kansanjoukkojen vallankumouksellisia järjestöjä vastaan ja laski hajalle kansalliskaartin ja Akateemisen legioonan⁴⁴ edustajista muodostetun keskuskomitean, järjestön, joka

oli varta vasten perustettu valvomaan hallitusta ja nostamaan tarpeen tullen kansan voimat sitä vastaan. Tämä toimenpide aiheutti vain 15. toukokuuta kapinan, joka pakotti hallituksen tunnustamaan keskuskomitean, kumoamaan perustuslain ja vaalilain ja luovuttamaan uuden perustuslain laatimisvaltuudet perustuslakia säättävälle valtiopäiville, jotka valittaisiin yleisen äänioikeuden perusteella. Kaikki tämä vahvistettiin seuraavana päivänä ilmestyneessä valtakunnallisessa julistuksessa. Taantumuksellinen puolue, jolla olivat omat edustajansa ministeristössä, onnistui kuitenkin pian yllyttämään »liberaalit» kollegansa hyökkäämään uudelleen kansan saavutuksia vastaan. Akateeminen legioona oli liikepuolueen tuki ja vakituisen agitaation keskus, ja juuri siksi maltillisemmat wieniläiset porvarit alkoivat vihata sitä. Se laskettiin 26. toukokuuta hajalle ministeristön asetuksella. Isku olisi saattanut onnistuakin, jos asetuksen toimeenpano olisi annettu ainoastaan kansalliskaartin osaston tehtäväksi, mutta hallitus ei luottanut kaartiinkaan, vaan pani liikkeelle sotaväen, ja kansalliskaarti teki heti jyrkän käänteän, liittyi Akateemiseen legioonaan ja ajoi siten karille ministeristön suunnitelman.

Keisari* oli jo 16. toukokuuta poistunut hoveineen Wienistä ja paennut Innsbruckiin. Fanaattisten tirolilaisten ympäröimänä, joiden alamaiset tunteet olivat heränneet uudella voimalla sardinialais-lombardialaisen maahanhyökkäyksen vaaran uhatessa, ja lähellä, tykin kantaman päässä Innsbruckista sijaitsevan Radetzkyin armeijan tukemana vastavallankumouksellinen puolue löysi itselleen turvapaikan, jossa se saattoi ilman minikäänlaista valvontaa ja silmälläpitoa, ilman vähäisintäkään vaaraa koota hajanaisia voimiaan, punoa juoniaan ja kietoa niiden verkkoon koko maan. Palautettiin yhteydet Radetzkyyn, Jellachichiin ja Windischgrätzisiin sekä eri maakuntien hallinnolliseen hierarkiaan kuuluneisiin luotettaviin henkilöihin ja alettiin vehkeillä slaavilaisten johtajien kanssa; siten vastavallankumouksellisella kamarillalla oli hallussaan reaalisia voimia, kun

* — Ferdinand I. *Toim.*

taas Wienin avuttomien ministerien oli suotu tuhlata lyhytaikainen ja vähäinen arvovaltansa alituisissa yhteenotoissa vallankumouksellisten joukkojen kanssa ja tulevissa keskusteluissa perustuslakia säätävillä valtiopäivillä. Poliitiikka, jonka tarkoituksena oli se, että liikkeen sallittaisiin pääkaupungissa kehittyä toistaiseksi omaa tietään, politiikka, joka olisi Ranskan kaltaisessa keskitetyssä ja yhdenlaatusessa maassa tehnyt liikepuolueen kaikkivoipaiseksi, osoittautui Itävallassa, tuossa monenkirjavassa poliittisessa koostumassa, erääksi varmimmaksi taantumusvoimien uudelleenjärjestämisen keinoksi.

Wienin porvaristo oli varma siitä, että hovin kärsimän kolmen peräkkäisen tappion jälkeen ja yleisen äänioikeuden perusteella valittujen perustuslakia säätävien valtiopäivien ollessa olemassa sillä ei ole enää syytä pelätä sellaista vastustajaa kuin hovipuoluetta, ja vajosi yhä enemmän siihen uupumukseen ja apatiaan ja siihen ikuiseen järjestyksen ja rauhallisuuden tavoitteluun, joka valtaa tuon luokan aina voimakkaiden järkytysten ja niiden aiheuttaman liike-elämän sekasorron jälkeen. Itävallan pääkaupungin teollisuus oli rajoittunut miltei yksinomaisesti ylellisyysesineiden tuotantoon, mutta niiden kysyntä oli tietenkin jyrkästi supistunut vallankumouksen puhjettua ja hovin lähdettyä pakoon. Kehotukset säännöllisen hallintojärjestelmän palauttamiseen ja hovin takaisin paluuseen olivat tulleet yleisiksi porvariston keskuudessa, sillä niiden kummankin toivottiin johtavan jälleen kaupankäynnin kukoistukseen. Heinäkuussa perustuslakia säätävien valtiopäivien avajaisia tervehdittiin ihastuneesti merkinä vallankumouskauden päättymisestä. Samoin tervehdittiin myös hovin paluuta, joka Radetzky'n Italiassa saavuttamien voittojen ja Doblhoffin taantumuksellisen ministeristön valtaantulon jälkeen tunsii olevansa riittävän voimakas ollakseen pelkäämättä kansan painostusta ja piti samalla välttämättömänä Wienissä oloaan, jotta olisi saanut viedyksi päätökseen valtiopäivien slaavilaisen enemmistön kanssa aloittamansa vehkeilyt. Samaan aikaan kun perustuslakia säätävillä valtiopäivillä käsiteltiin lakeja talonpoikien vapauttamisesta feodaalisista kahleista ja pakollisesta työstä aatelien hyväksi, hovi suoritti menestyksel-

lisesti ovelan manööverin. Keisaria kehoitettiin pitämään 19. elokuuta kansalliskaartin katselmus: keisariperheen jäsenet, hovimiehet ja kenraalit imartelivat kilvan aseistettuja porvareita, jotka muutenkin olivat jo päihtyneet siitä ylpeästä tietoisuudesta, että heidät tunnustetaan julkisesti yhdeksi valtion ratkaisevista voimista. Kohtauksen jälkeen ilmestyi hallituksen ainoan suosiota nauttivan ministerin, herra Schwarzerin allekirjoittama määräys, joka kielsi työttömien siihen mennessä saaman valtion avustuksen. Temppu onnistui. Työläiset järjestivät mielenosoituksen; porvariston kansalliskaarti kannatti ministerinsä antamaa määräystä; kaartilaiset hyökkäsivät »anarkisteja» vastaan; 23. elokuuta he hyökkäsivät kuin tiikerit aseettomia työläisiä vastaan, jotka eivät tehneet vastarintaa, ja joista monet saivat surmansa. Siten murrettiin vallankumouksellisten taisteluvoimien yhtenäisyys ja mahti. Porvariston ja proletariaatin luokkataistelu kärjistyi näin ollen myös Wienissä veriseksi yhteenotoksi, ja vastavallankumouksellinen kamarilla näki sen päivän jo lähenevän, jona se antaisi ratkaisevan iskun.

Unkarin asiat antoivat hyvin pian aihetta julistaa avoimesti ne periaatteet, joita vastavallankumouksellinen kamarilla aikoi pitää toimintojensa ohjeena. Virallisessa »Wiener Zeitungissa»⁴⁵ 5. lokakuuta julkaistu keisarillinen asetus, jonka alla ei ollut yhdenkään unkarilaisen vastuunalaisen ministerin allekirjoitusta, ilmoitti Unkarin valtiopäivien hajottamisesta ja eteläslavailaisten taantumuksen johtajaa, Unkarin laillista valtaa vastaan avoimesti sotineen Kroatian baanin Jellachichin nimittämistä Unkarin siviili- ja sotilaskubernööriksi. Samaan aikaan Wienissä olleet sotaväenosastot saivat määräyksen lähteä marssille ja yhdistyä armeijaan, jonka piti tukea Jellachichin valtaa. Se olisi kuitenkin merkinnyt koko mustan hankkeen tekemistä liian ilmeiseksi; Wienin jokainen asukas käsitti, että Unkaria vastaan käyty sota on sotaa perustuslaillisen hallitusmuodon periaatetta vastaan. Tuota periaatetta oli kyseisessä aseuksessa loukattu jo siten, että keisari yritti antaa lain voiman määräyksilleen, joita ei oltu vahvistettu vastuunalaisen ministerin allekirjoituksella. 6. lokakuuta

kansa, Akateeminen legioona ja Wienin kansalliskaarti nousivat kapinaan ja estivät sotaväenosastojen lähettämistä pois kaupungista. Muutamat krenatöörit siirtyivät kansan puolelle; tapahtui pieni yhteenotto kansan taisteluvoimien ja sotaväen välillä; sotaministeri Latour sai surmansa kansan käsistä, ja iltaan mennessä kansa osoittautui voittajaksi. Sillä aikaa Stuhlweissenburgin* edustalla Perczelin murskaama baani Jellachich pakeni Wienin lähetyvillä sijaitsevalle saksalais-itävaltalaiselle alueelle. Wienin varuskunta, jonka olisi pitänyt tulla hänen avukseen, osoittikin häntä kohtaan ilmeistä vihamielisyyttä ja valmistui puolustautumaan; keisari ja hovi pakenivat jälleen, tällä kertaa Olmütziin**, puoleksi slaavilaiselle alueelle.

Olmützissa hovi oli kuitenkin aivan toisenlaisessa asemassa kuin Innsbruckissa ollessaan. Nyt se pystyi jo aloittamaan välittömästi rynnäkön vallankumousta vastaan. Sitä ympäröivät perustuslakia säätävien valtiopäivien slaavilaiset jäsenet, jotka kokoontuivat joukoittain Olmütziin, ja slaavilaisintoilijat monarkian kaikista osista. Sotaretken olisi heidän käsityksensä mukaan pitänyt muuttua slaavilaisuuden palauttamisen puolesta käytäväksi sodaksi ja hävityssodaksi saksalaisia ja madjaareja vastaan, jotka olivat hyökännet heidän slaavilaisena pitämänsä maahan. Windischgrätzistä, Prahan valloittajasta ja nykyisestä Wienin ympärille keskitetyn armeijan komentajasta tuli heti slaavilaisten kansallissankari. Hänen armeijansa keskitti hyvin nopeasti kaikkialta saapuvat voimansa. Böömistä, Määristä, Steiermarkista, Ylä-Itävallasta ja Italiasta marssi rykmentti toisensa perään Wienin suuntaan yhdistyäkseen Jellachichin joukkoihin ja entiseen Wienin varuskuntaan. Lokakuun aikana oli näin ollen kokoontunut yli 60 000 miestä, jotka alkoivat kohta kaikilta puolin valtakunnan pääkaupungin piirityksen, kunnes vihdoin lokakuun 30. päivään mennessä he olivat päässeet niin pitkälle, että saattoivat uskaltautua ratkaisevaan rynnäkköön.

* — Unkarilainen nimi: Székesfehérvár. *Toim.*

** — Tšekkiläinen nimi: Olomouc. *Toim.*

Wienissä taas oli vallalla hämminki ja sekasorto. Heti voiton jälkeen porvaristossa oli herännyt taas vanha epäluulo »anarkistista» työväenluokkaa kohtaan. Työläiset muistivat hyvin, miten aseistetut porvarit olivat kohdelleet heitä kuusi viikkoa aikaisemmin, he muistivat koko porvariston epävakaa ja alituisesti horjahtelevan politiikan eivätkä halunneet jättää porvaristolle kaupungin puolustusta, vaan vaativat itselleen aseita ja oman sotilaallisen järjestönsä perustamista. Taistelukiikossaan keisarillista despotiaa vastaan Akateeminen legioona ei kyennyt laisinkaan ymmärtämään kahden luokan keskinäisen vieraantumisen todellista syytä eikä yleensä-kään pystynyt käsittämään muodostuneen tilanteen sanelemia vaatimuksia. Sekä kansa että johtavat piirit olivat päästään pyörällä. Valtiopäivien jäljelle jääneet saksalaiset jäsenet ja muutamat slaavilaiset, jotka harvoja puolalaisia vallankumouksellisia valtiopäivämiehiä lukuun ottamatta harjoittivat vakoilua olmutzilaisten ystäviensä hyväksi, alkoivat pitää keskeytyksettömästi istuntoja. Tarmokkaiden toimien asemesta he tuhlasivat kuitenkin aikansa turhanpäiväisiin väittelyihin siitä, voidaanko keisarilliselle armeijalle antaa vastaisku ylittämättä perustuslaillisuuden puitteita. Miltei kaikkien Wienin demokraattisten järjestöjen edustajista muodostettu turvallisuuskomitea oli tosin valmis osoittamaan vastarintaa, mutta siinä esittivät johtavaa osaa enemmistönä olleet porvarit sekä pienet käsityöläiset ja kauppiaat, jotka eivät olisi milloinkaan sallineet sen ryhtyä päättäviin, tarmokkaisiin toimiin. Akateemisen legioonan komitea hyväksyi sankarillisia päätöslauselmia, mutta ei kyennyt ollenkaan johtajan rooliin. Epäluottamuksen ympäröimät aseettomat ja järjestymättömät työläiset saattoivat ilmaista itsensä ainoastaan äänekkäissä mielenosoituksissa, sillä he olivat vasta äsken vapautuneet siitä henkisestä orjuudesta, jossa vanha järjestelmä oli heitä pitänyt, ja he olivat vasta heränneet tajuamaan vaistomaisesti yhteiskunnallisen asemansa ja heidän kannaltaan tarkoituksenmukaisen politiikan, mutta eivät vielä olleet heränneet tiedostamaan niitä. Siksi heiltä ei voitu odottaa, että he olisivat pystyneet voittamaan kaikki ajankohdan vaikeudet. He olivat silti valmiit samoin

kuin kaikkialla Saksassa vallankumouksen aikana taistelemaan loppuun saakka heti aseet saatuaan.

Tällainen tilanne oli Wienissä. Wienin ulkopuolella oli uudelleenjärjestetty, Radetzky'n Italiassa saamien voittojen rohkaisema itävaltalainen armeija, 60—70 tuhatta hyvin aseistettua ja hyvin järjestettyä miestä, joilla oli kuitenkin komentajisto, niin puutteellinen kuin se olikin. Wienissä vallitsivat kaaos, luokkaristiriidat ja epäjärjestys. Osa kansalliskaartia oli kieltäytynyt yleensä taistelemasta, osa epäröi ja vain vähäinen kourallinen oli valmis toimimaan. Lukumäärältään voimakkaalla proletaarijoukolla ei ollut johtajia eikä minkäänlaista poliittista vaimennusta, se joutui yhtä helposti paniikin kuin miltei aiheettomien raivonpuuskienvaltaan ja kaikkien valheellisten kuulopuheiden uhriksi, se pyrki kiihkeästi taisteluun, mutta oli aseeton ainakin alussa ja vain kehnosti aseistettu ja jotenkuten järjestetty, kun se lopulta vietiin taisteluun. Avuttomilla valtiopäivillä käytiin yhä keskustelua teoreettisista hienouksista, vaikka katto oli jo tulessa. Johtavalta komitealta puutui innostusta ja tarmoa. Kaikki oli muuttunut sitten maaliskuun ja toukokuun päivien, jolloin vastavallankumouksen leirissä oli vallinnut täydellinen kaaos ja vallankumouksen synnyttämä voima oli ollut silloin ainoa järjestynyt voima. Tuskin lienee jäänyt enää sijaa epäilyksille taistelun lopputuloksen suhteen, ja mikäli epäilyksiä olikin, niin lokakuun 30. ja 31. ja marraskuun 1. päivän tapahtumat poistivat ne.

Lontoo, maaliskuu 1852

XII

WIENIN VALLOITUS. WIENIN KAVALTAMINEN

Kun Windischgrätzin armeija alkoi vihdoin keski-tyttyään hyökkäyksen Wieneriin, puolustuskuntoiset voimat osoittautuivat kerrassaan riittämättömiksi tarkoitukseen. Ainoastaan tietty osa kansalliskaartia voitiin lähettää taisteluhautoihin. Lopulta järjestettiin kylläkin pikaisesti proletaarinen kaarti, mutta koska yritys käyttää siten hyväksi tätä lukuisinta, rohkeinta ja tarmokkainta väestön osaa tehtiin liian myöhään, niin se ei kyennyt riittävässä määrin omaksuma an aseiden käyttöä eikä kurin alkeitakaan tehdäkseen menestyksellistä vastarintaa. Kolme tai neljä tuhatta miestä käsittävä hyvin koulutettu ja tietyssä määrin kurinalainen, rohkea ja innostusta uhkuva Akateeminen legioona oli sotilaallisessa mielessä näin ollen ainoa joukko-osasto, joka olisi pystynyt menestyksellisesti suoriutumaan tehtävästään. Mutta mitä merkitystä sillä saattoi olla yhdessä kansalliskaartin vähäisen luotettavan osan ja aseistettujen proletaarien järjestymättömän joukon kanssa, mitä se saattoi merkitä verrattuna Windischgrätzin paljon runsaslukuisempaan vakinaiseen sotaväkeen, puhumattakaan Jellachichin rosvojoukoista, jotka jopa elintottumustensa puolesta olivat hyvin sopivia sotatoimiin, joita jouduttiin käymään valloittamalla talo kerrallaan, kadunkulma kerrallaan. Eivätkä kapinalliset voineet asettaa mitään muuta kuin joitakin vanhoja, käyttökelvottomia tykkeitä ilman ehyitä lavetteja ja kunnollisia tykkimiehiä vastapainoksi lukuisalle ja kaikella välttämättömällä erinomaisesti varustetulle tykistölle, jota Windischgrätz käytti niin häikäilemättömästi.

Hämminki kasvoi Wienissä sitä mukaa kuin vaara läheni. Valtiopäivät eivät rohjenneet viime hetkeen asti kutsua apuun Perczelin unkarilaista armeijaa, joka oli muutaman peninkulman päässä pääkaupungista. Turvallisuuskomitea* teki ristiriitaisia päätöksiä sitä energian nousua tai päinvastoin laskua vastaavasti, jota se koki samoin kuin aseistetut kansanjoukotkin ristiriitaiten kuulopuheiden vyöryn voimistumisesta tai heikkenemisestä riippuen. Kaikki olivat samaa mieltä vain yhdestä seikasta, omaisuuden kunnioituksesta, joka oli paisunut niin mittavaksi, että vaikutti kyseisissä olosuhteissa miltei koomiselta. Lopullisen puolustus suunnitelman kehittelemiseksi oli tehty hyvin vähän. Ainoa mies, joka olisi pystynyt pelastamaan Wienin, mikäli se siihen aikaan oli yleensäkin pelastettavissa, oli melkein kaikille tuntematon ulkomaalainen, syntyjään slaavilainen Bem, joka yleisen epäluottamuksen painostamana kieltäytyi tuosta tehtävästä. Jos hän olisi pysynyt vaatimuksessaan, hänet olisi saatettu lynkata petturina. Kapinallisten voimien komentaja Messenhauser, jolla oli suuremmat romaanikirjailijan kuin edes aliupseerin edellytykset, oli täysin kykenemätön tehtäväänsä. Kansanpuolue ei kuitenkaan ollut kahdeksan kuukautta jatkuneen taistelun aikana nostanut keskuudestaan tai löytänyt muualta häntä kyvykkäämpää sotapäällikköä. Taistelu alkoi tällaisten olosuhteiden vallitessa. Wieniläiset tekivät tavattoman sankarillista vastarintaa, kun otetaan huomioon heidän kerrassaan puutteelliset puolustusvälineensä ja täydellinen sotilasvalmennuksen ja järjestyksen puute. Bemien komentajana ollessaan antama määräys »puolustaa asemia viimeiseen mieheen» täytettiin monin paikoin kirjaimellisesti. Voima sai kuitenkin yliotteen. Keisarillinen tykistö pyyhkäisi pois barrikadin toisensa jälkeen pitkiltä ja leveiltä kaduilta, laita-kaupungin pääväyliltä, ja toisen taistelupäivän iltaan mennessä kroaatit valloittivat Vanhan kaupungin vallin kohdalla sijainneet talot. Unkarilaisen armeijan heikko ja sekasortoinen rynnäkkö päättyi täydelliseen tappioon. Ei ollut vielä päättynyt aselepo, jonka aikana muutamat

* Ks. tätä osaa, s. 46. *Toim.*

Vanhassa kaupungissa sijainneet joukko-osastot olivat antautuneet, toiset olivat alkaneet horjua ja saada aikaan hämmennystä ja Akateemisen legioonan rippeet olivat rakentaneet uusia linnoituksia, kun keisarilliset joukot tekivät hyökkäyksen ja käyttäen hyväkseen yleistä hämminkiä valloittivat rynnäköllä Vanhan kaupungin.

Tämän voiton lähimpiä seurauksia olivat sota-ajan lakien mukaiset petomaisuudet ja mestaukset sekä Wieniin usutettujen slaavilaisjoukkojen ennen kuulumattomat julmuudet ja ilkiteot, jotka tunnetaan liiankin hyvin eivätkä kaipaakaan tässä seikkaperäisempää kuvausta. Myöhempiä seurauksia, Wienin vallankumouksen aiheuttamaa aivan uutta käännettä Saksan asioissa, valaistaan alempana. Tarkasteltavaksemme jää vielä kaksi Wienin valloituksen liittyvää seikkaa. Tämän kaupungin asukkailla oli kaksi liittolaista: unkarilaiset ja Saksan kansa. Missä ne olivat tuolla koettelemuksen hetkellä?

Kuten näimme, wieniläiset nousivat jalomielisinä äskeisen vapautuksensa johdosta puolustamaan asiaa, joka tosin olikin viime kädessä heidän oma asiansa, mutta ennen muuta ja pääasiallisesti se oli unkarilaisten asia. He päättivät ennemminkin ottaa vastaan itävaltalaisen joukkojen ensimmäisen ja voimakkaimman rynnäkönnä kuin päästää niitä etenemään Unkaria kohti. Samaan aikaan kun he esiintyivät näin jalomielisesti tukeakseen liittolaisiaan, unkarilaiset toimivat menestyksellisesti Jellachichia vastaan häätäen tämän Wienin edustalle ja voimistaen siten voitollaan joukkoja, joiden oli määrää hyökätä Wieniin. Tällaisten olosuhteiden vallitessa Unkari olisi epäilemättä ollut velvollinen auttamaan viipymättä ja kaikin voimin *Wienin vallankumousta* eikä Wienissä istuntojaan pitäviä valtiopäiviä tai turvallisuuskomiteaa tai joitakin muita Wienin virallisia elimiä. Ja vaikka Unkari olisi unohtanutkin, että Wien kävi ensimmäisen taistelun Unkarin puolesta, niin omaa turvallisuuttaan silmällä pitäen sen ei olisi pitänyt unohdattaa, että Wien oli ainoa Unkarin riippumattomuuden etuvartio ja että Wienin kukistumisen jälkeen ei mikään voinut enää pidättää keisarillisten joukkojen hyökkäystä Unkariin. Me tiedämme nyt erittäin hyvin kaiken sen, mitä unkarilaiset saattoivat esittää ja esittivät Wienin

piirityksen ja valloituksen aikaisen toimettomuutensa puolustukseksi: heidän omien taisteluvoimiensa epätydyttävän tilan, valtiopäivien ja kaikkien muiden Wienissä olleiden virallisten elinten kieltäytymisen kutsumasta heitä avukseen ja välttämättömyyden pysytellä perustuslain maaperällä ja karttaa selkkauksia Saksan keskusvallan kanssa. Mitä tulee Unkarin armeijan epätydyttävään tilaan, niin asia on siten, että ensi päivinä Wienin vallankumouksen ja Jellachichin tulon jälkeen olisi aivan hyvin tultu toimeen ilman vakinaista sotaväkeäkin, sillä Itävallan vakinainen armeija ei ollut lähimainkaan vielä keskittynyt. Menestyksellisten toimien päättävä ja horjumaton kehittäminen Jellachichista saadun ensimmäisen voiton jälkeen vaikkapa vain Stuhlweissenburgin edustalla taistelleen kansan nostoväen voimin olisi riittänyt hyvin, jotta olisi saatu yhteys wieniläisiin ja lykätty kuudella kuukaudella Itävallan joukkojen kaikkinaista keskittämistä. Ripeät toimet ovat perusedellytys sodassa ja eritoten vallankumouksellisessa sodassa niin kauan kuin ei ole saatu ratkaisevaa menestystä. *Puhtaasti sotilaallisten näkökohtien* perusteella väitämme varmasti, että Perczelin ei olisi pitänyt pysähtyä ennen kuin olisi yhtynyt wieniläisiin. Se olisi tietenkin ollut jossain määrin uhkarohkeaa, mutta kuka ja milloin olisi voittanut ottelun panematta mitään vaaralle alttiiksi. Eivätkö sitten Wienin asukkaat — neljäsatatuhatta henkeä — asettaneet mitään vaaralle alttiiksi ryhtyessään vastustamaan kahdentoista miljoonan unkarilaisen alistamiseen suunnattuja taisteluvoimia? Se taktinen virhe, että unkarilaiset pysyivät odottavalla kannalla, kunnes itävaltalaisten voimat pääsivät yhdistymään, ja sitten tekivät Schwechatin edustalla epävarman esiintymisyriityksen, joka päättyi kunniaattomaan tappioon, kuten saattoi odottaakin — se taktinen virhe sisälsi paljon suuremman vaaran kuin rohkea hyökkäys Wieniä kohti, Jellachichin riepotettuja joukkioita vastaan.

Ilman jonkin virallisen elimen hyväksymistä tämä unkarilaisten hyökkäys olisi kuitenkin ollut, kuten sanotaan, saksalaisten alueiden anastamisyrittys ja se olisi aiheuttanut selkkauksia Frankfurtin keskusvallan

kanssa ja osoittanut ennen muuta sitä, että unkarilaiset ovat hylänneet laillisen ja perustuslaillisen politiikan, joka on ollut heidän liikkeensä voimana. Mutta Wienin viralliset elimethän olivat pelkkiä nollia! Nousivatko muka valtiopäivät tai jotkin demokraattiset komiteat puolustamaan Unkaria? Eikö yksin vain Wienin kansa tarttunut aseisiin käydäkseen ensimmäisen taistelun Unkarin riippumattomuuden puolesta? Kysymys ei ollut minkäänlaisten Wienin virallisten elinten tukemisen tarpeesta: kaikki nuo elimet voitiin kaataa ja hyvin pian kaadettiin vallankumouksen kehityksen kulussa. Kysymys oli yksinomaan vallankumouksen noususta, sen kansanliikkeen jatkuvasta kehityksestä, joka vain pysyisikin suojelemaan Unkarin maahanhyökkäykseltä. Kysymys tuon vallankumousliikkeen tulevista muodoista koski wieniläisiä eikä unkarilaisia, niin kauan kuin Wien ja saksalainen Itävalta yleensä olivat unkarilaisten liittolaisina yhteistä vihollista vastaan. Herää kuitenkin kysymys: eikö tuo Unkarin hallituksen sinnikäs pyrkimys saada jokin kvasilaillinen hyväksyminen ollut ensimmäisenä selvänä oireena siitä melko epäilyttävän laillisuuden tavoittelusta, joka ei tosin pelastanut Unkaria, mutta teki ainakin myöhemmin aikoina niin hyvän vaikutuksen englantilaiseen porvarilliseen yleisöön?

Edelleen, vetoaminen mahdolliseen selkkaukseen Frankfurtin saksalaisen keskusvallan kanssa on kerrassaan kestämaton. Vastavallankumouksen voitto Wienissä kukisti tosiasiallisesti frankfurtilaiset vallanpitäjät, mutta he olisivat tulleet kukistetuiksi aivan samoin siinäkin tapauksessa, että vallankumous olisi saanut siellä tarvitsemaansa kannatusta tuottaakseen vihollisilleen tappion. Vihdoin se vertaansa vailla oleva peruste, että Unkarin oli pysyttävä laillisella ja perustuslaillisella maaperällä, saattaa tietysti hyvinkin imponoida brittiläisiin vapaakaupan⁴⁶ kannattajiin, mutta historia ei tunnusta sitä milloinkaan tyydyttäväksi. Kuvitelkaamme, että 13. maaliskuta ja 6. lokakuuta wieniläiset olisivat pitäytyneet »laillisiin ja perustuslaillisiin» keinoihin. Mikä olisi ollut tuon »laillisen ja perustuslaillisen» liikkeen kohtalo, millainen olisi ollut niiden kaikkien maineikkaiden ottelujen lopputulos, jotka ensi kerran kään-

nyttivät sivistysmaailman huomion Unkariin? Juuri Wienin asukkaiden mitä laittomin ja perustuslaittomin kapina 13. maaliskuuta oli valloittanut unkarilaisille sen samaisen laillisen ja perustuslaillisen maaperän, jolla he väittivät pysyneensä järkähtämättömästi vuosina 1848 ja 1849. Emme aseta tehtäväksemme tarkastella tässä Unkarin vallankumouksen historiaa, mutta mielestämme sopii tähdentää, että olisi kerrassaan epätarkoituksenmukaista käyttää ainoastaan laillisia vastustuskeinoja sellaista vihollista vastaan, joka pitää pilkkaan moista hienotunteisuutta, eikä ilman tuota ainaista laillisuuspyrkimystä, jota Görgey käytti hyväkseen kohdistamalla sen itseään Unkarin hallitusta vastaan, olisi ollut mahdollista Görgeyn armeijan alistuvaisuus kenraalinsa tahtoon eikä häpeällinen katastrofi Világosissa⁴⁷. Ja kun lokakuun viime päivinä 1848 unkarilaiset ylittivät vihdoin Leithan pelastaakseen kunniansa, niin eikö se ollut yhtä laitonta kuin viipymätön ja energinen hyökkäys?

On tunnettua, että meillä ei ole mitään epäystävällisiä tunteita Unkaria kohtaan. Olemme esiintyneet sen puolesta taistelun aikana. Meillä on täysi oikeus sanoa, että lehtemme »Neue Rheinische Zeitung»⁴⁸ on myötävaikuttanut enemmän kuin mikään muu lehti siihen, että unkarilaisten asia tulisi tunnetuksi Saksassa; se on selittänyt madjaarien ja slaavilaisten välisen taistelun luonnetta ja valaissut Unkarin sotaa kokonaisuudessaan sarjassa artikkeleita, jotka ovat saaneet osakseen sen kunnian, että niitä on plagioitu melkein jokaisessa tästä aiheesta myöhemmin kirjoitetussa kirjassa, itsensä unkarilaisten ja »silminnäkijöiden» teokset mukaan lukien. Me pidämme nytkin Unkaria Saksan luonnollisena ja välttämättömänä liittolaisena kaikissa vastaisissa järkytyksissä Euroopan mantereella. Olemme silti olleet riittävän ankaria omia maanmiehiämme kohtaan ja siksi meillä on oikeus lausua vapaasti mielipiteemme naapureistammekin. Kirjatessamme nyt tositapahtumia puolueettomana historioitsijana meidän on sitä paitsi sanottava, että tässä konkreettisessa tapauksessa Wienin asukkaiden jalomielinen uljuus ei ollut ainoastaan verrattomasti ylevämpää, vaan myös paljon kaukonäköisempää kuin Unkarin hal-

lituksen arka varovaisuus. Lisäksi sallittakoon meidän, saksalaisten, sanoa, että emme vaihtaisi mihinkään Unkarin sodan loistaviin voittoihin tai maineikkaisiin taisteluihin vaistonvaraisesti syntynyttä erillistä kapinaa ja niiden maanmiestemme, wieniläisten tekemää sankarillista vastarintaa, jotka antoivat Unkarille aikaa sellaisiin suurtekoihin pystyvän armeijan järjestämiseen.

Toinen Wienin liittolainen oli Saksan kansa. Mutta se oli kaikkialla vedetty mukaan samaan taisteluun kuin wieniläisetkin. Frankfurt, Baden ja Köln olivat vasta äsken kärsineet tappion ja ne oli riisuttu aseista. Berliinissä ja Breslaussa* kansa ja sotaväki olivat keskenään sotajalalla, ja minä päivänä hyvänsä saattoi odottaa avointa yhteenottoa. Samanlainen tilanne oli kaikissa paikallisissa liikkeen keskuksissa. Kaikkialla olivat jääneet avoimiksi kysymykset, jotka voitiin ratkaista vain asevoimin. Tässä ilmenivätkin ensi kerran koko kärkevyydessään Saksan entisen pirstoutuneisuuden ja desentralisaation vahingolliset seuraamukset. Kunkin valtion, kunkin maakunnan ja kunkin kaupungin erilaatuiset ongelmat olivat itse asiassa yksiä ja samoja, mutta ne ilmenivät kaikkialla eri muodoissa, erilaisten olosuhteiden vallitessa ja niiden kypsyysaste oli erilainen eri paikoin. Vaikka kaikkialla ymmärrettiin Wienin tapahtumien ratkaiseva merkitys, mutta missään ei ollut mahdollisuutta antaa vakavaa iskua siinä toivossa, että se auttaisi wieniläisiä, tai ryhtyä harhauttamistoimenpiteisiin heidän hyväkseen. Paitsi parlamenttia ja Frankfurttin keskusvaltaa kukaan ei siis voinut auttaa. Niihin vedottiin kaikilta puolin. Mitä ne sitten saivat aikaan?

Frankfurtin parlamentti sekä sen ja vanhan liittokouksen laittoman yhteyden seurauksena syntynyt sekasikiö, niin sanottu keskusvalta, käyttivät hyväkseen Wienin liikettä osoittaakseen täydellisen mitättömyytensä. Kuten näimme, tämä iljettävä kokous oli jo kauan sitten menettänyt neitsyytensä ja nuoresta iästään huolimatta se oli ehtinyt jo harmaantua saatuaan kokemusta kaikissa suulaan ja valediplomaattisen prostituution

* Puolalainen nimi: Wroclaw. *Toim.*

vehkeilyissä. Kaikista Saksan mahtavuuden, uudestisyntymisen ja yhtenäisyyden haaveista ja harhakuvitelmistä, joiden valtaan kokous oli joutunut olemassaolonsa ensi päivinä, ei ollut jäänyt mitään muuta kuin valikoima jokaisessa sopivassa tilaisuudessa toistettavia räiskyviä teutonilaisfraaseja ja kokouksen kunkin jäsenen varma usko oman persoonansa tärkeyteen ja yleisön herkkäuskoisuuteen. Ensi naiivius oli haihtunut; Saksan kansan edustajista oli tullut käytännönmiehiä, toisin sanoen he olivat päätyneet vakaumukseen, että heidän asemansa Saksan kohtaloiden määrääjinä on sitä varmempi, mitä vähemmän he tekevät ja mitä enemmän lörpöttelevät. Tämä ei merkinnyt, että he olisivat pitäneet tarpeettomina istuntojaan, aivan päinvastoin. Mutta he tekivät sen löydön, että kaikki todella suuret kysymykset olivat heille kiellettyä aluetta ja että tuolta alueelta oli parasta pysytellä kaukana. Niinpä he, samoin kuin ryhmä bysanttilaisia oppineita valtakunnan rappeutumisen kaudella, tärkeän näköisinä ja heidän loppuvaiheidensa veroista ahkeruutta osoittaen käsittelivät sivistysmaailman kaikissa osissa jo kauan sitten selville saatuja teoreettisia dogmeja tai niin mikroskooppisen pieniä kysymyksiä, että ne eivät milloinkaan johtaneet minkäänlaisiin käytännöllisiin tuloksiin. Koska kokous oli näin ollen eräänlainen lancasterilainen koulu⁴⁹, jossa sen jäsenet opettivat toisiaan ja joka sen vuoksi oli heille hyvin suuresta merkityksestä, niin he olivat varmoja siitä, että kokous tekee enemmän kuin Saksan kansa on oikeutettu siltä odottamaan, ja pitivät synnyinmaansa petturina jokaista, jolla riitti röyhkeyttä vaatia kansalliskoukselta jonkinlaisia tuloksia.

Kun Wienissä puhkesi kapina, se antoi aiheita lukemattomille kyselyille, keskusteluille, ehdotuksille ja korjauksille, jotka eivät tietenkään johtaneet mihinkään. Keskusvallan oli puututtava asiaan. Se lähetti Wieniin kaksi komissaaria: entisen liberaalin, herra Welckerin ja herra Moslen. Don Quijoten ja Sanco Panzan seikkailut ovat todellinen odysseia verrattuna näiden Saksan yhtenäisyyden kahden vaeltavan ritarin sankaritekoihin ja hämmästyttäviin seikkailuihin. He eivät uskaltaneet lähteä Wieniin. Windischgrätz antoi heille löylytyksen,

heikkomielinen keisari* otti heidät vastaan neuvottomana ja ministeri Stadion veti heitä nenästä mitä hävyttömimmällä tavalla. Heidän pikasanomansa ja ilmoituksensa lienevät Frankfurtin pöytäkirjojen ainoa osa, jolla tulee olemaan tietty sija saksalaisessa kirjallisuudessa: ne ovat erinomainen, kaikkien sääntöjen mukaan kirjoitettu satiirinen romaani ja Frankfurtin kansalliskokouksen ja sen hallituksen häpeän ikuinen muistomerkki.

Kansalliskokouksen⁵⁰ vasemmistosiipi lähetti niin ikään Wieniin tukemaan arvovaltaansa kaksi komissaria: herrat Fröbelin ja Robert Blumin. Vaaran lähetessä Blum harkitsi aivan oikein, että siellä tapahtuisi Saksan vallankumouksen päätaistelu ja päätti empimättä panna päänsä pantiksi. Fröbel taas oli sitä mieltä, että hänen on säilytettävä oma persoonansa tärkeiden velvollisuuksien täyttämistä varten virkapaikallaan Frankfurtissa. Blum oli kansalliskokouksen kaunosanisimpia puhujia, hän nautti eittämättä suurinta suosiota. Hänen kaunopuheisuutensa ei olisi tyydyttänyt minkään kokeneen parlamentin vaatimuksia, hän piti liian paljon tyhjää deklamoinnista saksalaisen lahkolaissaarnajan hengessä ja hänen perusteluistaan puuttui filosofista kärkevyyttä ja asian käytännöllisen puolen tuntemusta. Poliitikkona hän kuului »maltilliseen demokratiaan», melko epämääräiseen suuntaukseen, joka menestyi nimenomaan periaatteidensa puutteellisen selvyuden ansiosta. Kaiken tämän ohella Robert Blum oli kuitenkin oikea plebeijiluonne, vaikka hän oli saanutkin tietynlaisia kiiltoa, ja ratkaisevalla hetkellä hänen plebeijinvaihtonsa ja plebeijintarmonsä saivat yliotteen hänen epämääräisistä ja sen vuoksi horjuvista poliittisista vakauksistaan ja katsomuksistaan. Noina hetkinä hän kohosi huomattavasti korkeammalle tavallista tasoaan.

Wienissä hän ymmärsi siis heti, että hänen maansa kohtalo ratkaistaan siellä eikä valheellisen hienoissa keskusteluissa Frankfurtissa. Hän teki heti valintansa, hylkäsi kaikki perääntymisajatukset, asettui johtopaikalle vallankumousarmeijaan ja osoitti poikkeuksellista kylmäverisyyttä ja lujutta. Nimenomaan hän sai ly-

* — Ferdinand I. *Toim.*

käytyksi melko pitkälle kaupungin kukistumista ja suo-
jatuksi sen hyökkäykseltä yhdeltä puolen polttamalla
Tonavan yli vieneen Taborin sillan. Kuten tunnettua,
Wienin valloituksen jälkeen hänet vangittiin, asetettiin
kenttäoikeuden tuomittavaksi ja ammuttiin. Hän kuoli
sankarina. Vaikka Frankfurtin kansalliskokous oli
kauhuissaan, se suhtautui kuitenkin näennäisen rauhal-
lisesti tähän veriseen loukkaukseen. Se hyväksyi päätös-
lauselman, joka oli lievyytensä ja diplomaattisen pidät-
tyvyytensä puolesta pikemminkin surmatun marttyyrin
haudan häväistys kuin Itävallalle osoitettu kirous. Tus-
kin olisi silti voitu odottaakaan, että tuo halveksittava
kansalliskokous olisi joutunut suuttumuksen valtaan
yhden jäsenensä, semmitenkään vasemmistosiiven yhden
johtajan, murhaamisen vuoksi.

Lontoo, maaliskuu 1852

XIII

PREUSSIN PERUSTUSLAKIA SÄÄTÄVÄ KOKOUS. KANSALLISKOKOUS

Wien kukistui 1. marraskuuta, ja saman kuun 9. päivänä perustuslakia säätävän kokouksen hajallelasku Berliinissä osoitti, missä määrin tuo tapahtuma oli kohottanut koko Saksassa vastavallankumouksellisen puolueen mieltä ja voimistanut sitä.

Preussin vuoden 1848 kesällisistä tapahtumista ei ole pitkästi kertomista. Perustuslakia säätävä kokous eli oikeammin »kokous, joka oli valittu sopimaan kuninkaan kanssa perustuslaista» ja sen porvarillinen enemmistö olivat jo kauan sitten menettäneet yhteiskunnan kunnioituksen, sillä pelätessään väestön tarmokkaampia aineksia tuo kokous oli antanut myöten kaikille hovin vehkeilyille. Se oli vahvistanut tai oikeammin palauttanut vihatut feodaaliset etuoikeudet ja kavaltanut siten talonpoikien vapauden ja edut. Se oli osoittautunut kykenemättömäksi laatimaan perustuslakia tai edes parantamaan hieman yleistä lainsäädäntöä. Se oli harrastanut miltei yksinomaisesti hienoja teoreettisia määritelmiä, tyhjänpäiväisiä muodollisuuksia ja perustuslaillisen etiketin kysymyksiä. Kokous oli itse asiassa pikemminkin jäsentensä parlamentaarisen *savoir vivren** koulu kuin laitos, joka pystyisi vähänkään vastaamaan kansan etuja. Kokouksessa ei sitä paitsi ollut edes jonkin verran pysyvää enemmistöä ja yliote riippui miltei aina horjuvasta »keskustasta», joka aiheutti heilahduksillaan vasempaan ja oikeaan ensiksi Camphausenin ministeristön ja sitten Auerswaldin — Hansemannin ministeristön sortumisen. Samaan aikaan kun liberaalit päästivät kokouksessa,

* — elämänviisauden. *Toim.*

samoin kuin kaikkialla muuallakin, käsistään saamansa mahdollisuudet, hovi järjesti uudelleen aateliston, maa-laisväestön takapajuisimman osan, armeijan ja virka-vallan muodostamat voimansa. Hansemannin kukistu-misen jälkeen muodostettiin ministeristö virkavallan edustajista ja sotilaista, jotka olivat järjestään piinty-neitä taantumusmiehiä; tämä ministeristö näytteli ole-vansa muka valmis ottamaan huomioon parlamentin vaatimukset. Kokous taas noudatti sitä sopivaa periaa-tetta, että »tärkeitä ovat toimenpiteet eivätkä ihmiset», ja salli puijata itseään siinä määrin, että aplodeerasi tuolle ministeristölle. Eikä se tällöin kiinnittänyt tie-tenkään ollenkaan huomiota siihen, että tuo samainen ministeristö keskitti ja järjesti miltei avoimesti vasta-vallankumouksen voimia. Kun Wienin kukistuminen antoi vihdoin alkusysäyksen, kuningas* pani viralta nuo ministerit ja korvasi heidät nykyisen ministeripresidentti Manteuffelin johtamalla »asiallisilla miehillä». Silloin uninen kokous heräsi yhtäkkiä uhkaavan vaaran edessä. Se esitti hallitukselle epäluottamuslauseen, ja vastauk-seksi siihen ilmestyi viipymättä asetus kamarin istuntojen siirtämisestä Berliinistä, jossa se olisi selkkauksen syn-tyessä saattanut tukeutua kansanjoukkojen apuun, Bran-denburgiin, pieneen maaseutukaupunkiin, joka oli koko-naan hallituksen vallassa. Kokous julisti kuitenkin, että ilman sen omaa suostumusta sen istuntoja ei voida lykätä eikä siirtää sitä toiseen paikkaan tai laskea hajalle. Sillä aikaa Berliiniin saapui kenraali Wrangel miltei nelikymmentuhantisten joukkojen johdossa. Kaupungin vi-ranomaisten ja kansalliskaartin upseerien kokous päätti olla tekemättä vastarintaa. Sen jälkeen kun perustuslakia säättävä kokous ja sen takana ollut liberaali porvaristo olivat sallineet yhdistyneen taantumuspuolueen ottaa haltuunsa kaikki tärkeät asemat ja viedä käsistään mel-kein kaikki puolustusvälineet, sen jälkeen alkoi suuri »passiivisen ja laillisen vastarinnan» komedia, jonka olisi pitänyt sen alullepanijoiden ajatuksen mukaisesti muut-tua Hampdenin esimerkin tai amerikkalaisten itsenäi-

* — Fredrik Vilhelm IV. *Toim.*

syysodan⁵¹ aikaisten alkutoimien maineikkaaksi toisinnoksi. Berliinissä julistettiin piiritystila, mutta Berliini pysyi rauhallisena. Hallitus laski hajalle kansalliskaartin, ja se luovutti aseensa mitä suurinta täsmällisyyttä noudattaen. Kahden viikon aikana kokousta hädeltiin istuntopaikasta toiseen ja kaikkialla ajettiin hajalle sotaväen voimin, mutta sen jäsenet rukoilivat kansalaisia pysymään rauhallisina. Kun hallitus julisti lopulta kokouksen hajotetuksi, se päätti julistaa laittomaksi verojen perimisen, ja sen jäsenet hajaantuivat ympäri maata järjestämään kieltäytymistä verojen maksusta. Osoitautui kuitenkin, että he olivat erehtyneet pahasti keinojen valinnassa. Muutamien levottomien viikkojen kulluttua seurasivat hallituksen ankarat toimenpiteet oppositiota vastaan ja kaikki hylkäsivät ajatuksen verojen maksusta kieltäytymisestä, mikä oli mieleen tuolle ajasta ikuisuuteen siirtyneelle kokoukselle, jolla ei riittänyt miehuullisuutta edes itsepuolustukseen.

Olisiko marraskuun alussa 1848 ollut liian myöhäistä ryhtyä aseelliseen vastarintaan vai olisiko päinvastoin osa armeijasta vakavaa vastustusta kohdattuaan siirtynyt kokouksen puolelle ja ratkaissut siten asian sen eduksi — tätä kysymystä ei luultavasti voida milloinkaan ratkaista. Vallankumouksessa samoin kuin sodassakin on aina käytävä rohkeasti suoraan vihollista vastaan ja hyökkääjä on aina edullisemmassa asemassa; vallankumouksessa samoin kuin sodassakin on aina ratkaisevalla hetkellä pantava kaikki yhden kortin varaan, olkootpa mahdollisuudet mitkä hyvänsä. Historia ei tunne ainutakaan menestyksellistä vallankumousta, joka ei todistaisi oikeiksi näitä aksiomeja. Preussin vallankumouksen ratkaiseva hetki koitti juuri marraskuussa 1848; Preussin perustuslakia säättävä kokous, joka oli virallisesti koko vallankumousliikkeen johdossa, ei ainoastaan kieltäytynyt vihollisen tarmokkaasta vastustamisesta, vaan päinvastoin perääntyi vihollisen jokaisen hyökkäyksen edessä; sitäkin vähemmän se olisi kyennyt hyökkäämään, sillä se katsoi parhaaksi olla jopa puolustautumatta. Kun sitten koitti ratkaiseva hetki, jolloin Wrangel neljäkymmenen tuhannen sotamiehen johdossa kolkutti Berliinin porttiin, hän ja hänen upseerinsa huomasivat vas-

toin odotuksiaan, että katuja eivät sulkeneetkaan barrikadit eikä ikkunoita oltu muutettu ampuma-aukoiksi, vaan portit olivat auki ja ainoana liikkeen esteenä kauduilla olivat rauhalliset berliiniläiset porvarit, jotka antautumalla auliisti hämmästyneille sotilaille riemuitsivat tekemänsä kepposen johdosta. Jos kokous ja kansa olisivat tehneet vastarintaa, ne olisivat tosin saattaneet tulla lyödyiksi, Berliiniä olisi saatettu pommittaa ja sadat ihmiset olisivat menettäneet henkensä estämättä silti keisarillisen puolueen lopullista voittoa. Tämä ei vielä antanut kuitenkaan aihetta viipymättömään antautumiseen. Sitkeää taistelua seurannut tappio on vallankumoukselliselta merkitykseltään yhtä suuri kuin helposti saatu voittokin. Vuoden 1848 Pariisiin kesäkuun tappio ja Wienin lokakuun tappio tekivät joka tapauksessa verrattomasti enemmän kansan mielialojen vallankumouksellistamiseksi näissä kahdessa kaupungissa kuin helmi- ja maaliskuussa saadut voitot. Perustuslakia säätävällä kokouksella ja Berliinin asukkailla olisi saattanut olla sama kohtalo kuin kummallakin edellä mainitulla kaupungilla, mutta ne olisivat kaatuneet kunniallisesti ja jättäneet henkiin jääneiden tajuntaan kostonhimon, joka on kumouksellisina aikoina voimakkaimpia tarmokkaan ja innokkaan toiminnan kannustimia. Sillä, joka nostaa hansikkaan, on eittämättä vaara tulla voitetuksi missä taistelussa hyvänsä, mutta eihän sen perusteella sovi heti alussa tunnustaa itseään lyödyksi ja alistua miekkaansa paljastamatta.

Vallankumouksessa jokainen, joka luopuu hallussaan olleesta ratkaisevasta asemasta sen sijaan, että pakottaisi vihollisen uskaltautumaan rynnäkköön, ansaitsee aina sen, että häntä pidettäisiin petturina.

Se samainen Preussin kuninkaan asetus, jolla laskettiin hajalle perustuslakia säätävä kokous, julisti myös kokouksen valiokunnan laatimaan luonnokseen pohjautuvan uuden perustuslain. Tämän perustuslain eräät kohdat laajensivat kuninkaan valtuuksia, toiset taas tekivät arveluttaviksi parlamentin valtuudet. Tämän perustuslain mukaan perustettiin kaksi edustajakamaria, jotka oli lyhyen ajan kuluessa kutsuttava koolle tarkastelemaan ja vahvistamaan perustuslakia.

Tuskin kannattaa herättää kysymystä siitä, missä Saksan kansalliskokous oli Preussin konstitutionalistien »laillisen ja rauhanomaisen» taistelun aikana. Se harrasti frankfurtilaiseen tapaan Preussin hallituksen edesottamuksia tuomitsevien hyvin säyseiden päätöslauselmien tekoa ja ilmaisi ihastustaan »kokonaisen kansan raakaa voimaa vastaan tekemän passiivisen, laillisen ja yksimielisen vastarinnan suurenmoisen näkymän» johdosta. Keskusvalta lähetti Berliiniin komissaareja, joiden oli esiinnyttävä ministeristön ja kansalliskokouksen välittäjinä. He saivat kokea samat vaiheet kuin heidän edeltäjänsäkin Olmützissa: heille osoitettiin kohteliaasti ovea. Kansalliskokouksen vasemmisto eli niin sanottu radikaali puolue lähetti myös komissaarinsa, mutta vakuututtuaan riittävästi Berliinin kokouksen täydellisestä avuttomuudesta ja tunnustettuaan oman yhtä suuren avuttomuutensa nämä palasivat Frankfurtiin kertomaan saavutuksistaan ja todistamaan berliiniläisten ihasuttavan rauhallista käyttäytymistä. Kun herra Basser-
mann, yksi keskusvallan komissaareista, ilmoitti, että Preussin ministerien äskeiset ankarat toimenpiteet eivät olleet perusteettomia, sillä viime aikoina Berliinin kaduilla oli kuljeskellut kaikenlaisia tuimannäköisiä henkilöitä, joita ilmestyy aina anarkististen liikkeiden aattona (siitä pitäen heitä onkin nimitetty »bassermannilaisiksi henkilöiksi»), niin nämä arvoisat vasemmiston edustajat ja vallankumouksen tarmokkaat puolustajat nousivat paikoiltaan todistaakseen valallisesti, ettei mitään sellaista ole ollut! Näin ollen Frankfurtin kansalliskokouksen täydellinen voimattomuus tuli ilmeisesti todistetuksi kahden kuukauden aikana. Olisi ollut mahdotonta todistaa sen selvemmin, että tuo laitos ei kyennyt ollenkaan suoriutumaan tehtävästään, että sillä ei ollut edes vähäisintäkään käsitystä tuon tehtävän olemuksesta. Yksin se tosiseikka, että vallankumouksen kohtalo ratkaistiin Wienissä ja Berliinissä, että kaikkein tärkeimmät ja elintärkeät kysymykset ratkaistiin näissä kahdessa pääkaupungissa siten, ikään kuin Frankfurtin kansalliskokousta ei olisi ollut lainkaan olemassakaan, yksin se tosiseikka on riittävä todistus siitä, että kansalliskokous oli pelkkä herkkäuskoisista tolvanoista koostuva keskus-

telukerho. He sallivat hallitusten käyttää itseään parlamenttimarionetteina, joita näyteltiin kauppiaiden ja pienkäsityöläisten huviksi pienissä valtioissa ja pienissä kaupungeissa niin kauan kuin hallitukset pitivät tarpeellisena tuon yleisön huomion suuntaamista toisaanne. Koh-ta näemme, kuinka kauan ne pitivät sitä tarpeellisena. Se seikka ansaitsee kuitenkin huomiota, että kansallis-kokouksen kaikista »huomattavista» henkilöistä ei löy-tynyt ainuttakaan, jolla olisi ollut hitusenkaan vertaa käsitystä siitä roolista, jota heidät pakotettiin esittä-mään, ja että entiset frankfurtilaisen kerhon jäsenet ovat säilyttäneet tähän päivään asti muuttumattomina ainoastaan heille ominaiset historian tajuamisen elimet.

Lontoo, maaliskuu 1852

XIV

JÄRJESTYKSEN PALAUTTAMINEN. VALTIOPÄIVÄT JA EDUSTAJAKAMARI

Preussin ja Itävallan hallitukset käyttivät vuoden 1849 alkukuukaudet loka- ja marraskuussa 1848 saavuttamiensa voittojen hedelmien korjuuseen. Wienin valloituksen ajoilta Itävallan valtiopäivät olivat vain nimellisesti olemassa pienessä määrällisessä maaseutukaupungissa Kremsierissä*. Siellä slaavilaiset valtiopäivämiehet, jotka yhdessä valtuuttajiensa kanssa olivat Itävallan hallituksen pääaseena auttamassa sitä pääsemään täydellisen avuttomuuden tilasta, saivat tavallaan rangaistuksen Euroopan vallankumouksen kavalluksesta. Heti kun hallitus oli palauttanut voimansa, se alkoi osoittaa mitä suurinta väheksyntää valtiopäiviä ja niiden slaavilaista enemmistöä kohtaan, ja kun kuninkaallisen sotaväen ensimmäiset voitot toivat tiedon Unkarin sodan pikaisesta päättymisestä, hallitus laski 4. maaliskuuta hajalle valtiopäivät ja hajotti niiden jäsenet sotaväen voimin. Silloin vasta slaavilaiset huomasivat heitä vedetyn nenästä ja huudahtivat: »Lähtekäämme Frankfurtiin jatkamaan opposition asiaa, joka on täällä käynyt mahdottomaksi!» Oli kuitenkin liian myöhäistä ja yksin se seikka, ettei heillä ollut muuta valinnan varaa kuin joko pysyä rauhallisina tai liittyä voimattomaan Frankfurtin kansalliskokoukseen, yksin se seikka osoitti riittävän selvästi heidän äärimmäisen avuttomuutensa.

Siten päättyivät nyt ja hyvin luultavasti ainiaaksi Saksan slaavilaisten yritykset palauttaa kansallinen itsenäisyytensä. Niiden monituisten kansakuntien hajanaiset

* Tšekkiläinen nimi: Kroměříž. *Toim.*

rippeet, joiden kansalliset erikoisuudet ja poliittinen elin-
kykyisyys olivat jo kauan sitten häipyneet ja jotka sen
vuoksi olivat joutuneet melkein tuhannen vuoden ajan
seuraamaan voimakkaampaa kansakuntaa, joka oli alis-
tanut ne herruuteensa, kuten Englannissa oli tapahtu-
nut walesilaisille (kymreille), Espanjassa baskilaisille,
Ranskassa bretonilaisille ja uutena aikana espanjalaisil-
le ja ranskalaisille kreoleille niissä Pohjois-Amerikan
osissa, jotka englantilais-amerikkalainen rotu on viime
aikoina valloittanut,— nämä katoamassa olevat kansal-
lisuudet, tšekkiläiset, karinttilaiset, dalmatialaiset ym.,
koettivat käyttää hyväkseen yleistä sekaannusta 1848
palauttaakseen poliittisen status quon, joka oli ollut ole-
massa vuonna 800 meidän ajanlaskuamme. Kuluneen
vuosituhannen historian oli osoitettava niille, että tuol-
lainen takaisinpaluu on mahdoton, että mikäli kaikki
Elben ja Saalen itäpuolella olevat alueet ovat tosiaan
kuuluneet joskus ryhmälle slaavilaisia sukulaiskansoja,
niin tämä tosiasia on vain todistus historiallisesta ten-
denssistä ja samalla saksalaisen kansakunnan fyysisestä
ja intellektuaalisesta kyvystä alistaa valtaansa, sulaut-
taa ja assimiloida vanhat itäiset naapurinsa. Se todistaa
myös sitä, että tämä saksalaisten sulauttamistendenssi
on aina ollut ja on yhä vieläkin yksi voimakkaimmista
keinoista, joiden avulla Länsi-Euroopan sivilisaatio on
levinnyt mantereemme itäosissa, että tämä tendenssi
lakkaa vaikuttamasta vasta sitten, kun germaanistamis-
prosessi ulottuu sellaisten suurten, yhtenäisten, pirsto-
mattomien kansakuntien, kuten unkarilaisten ja tietys-
sä määrin puolalaisten, rajoille, jotka kykenevät itsenäi-
seen kansalliseen olemassaoloon, ja että noiden katoa-
massa olevien kansakuntien on luonnollisen ja väistä-
mättömän kohtalon pakosta sallittava, että tuo hajoa-
minen ja voimakkaampiin naapureihin sulautuminen
kehittyisi päätökseensä. Tämä ei tietenkään ole kovin-
kaan imarteleva näköala niiden panslavististen haaveili-
joiden kunnianhimolle, jotka olivat onnistuneet panemaan
liikkeelle osan tšekkiläisistä ja eteläslaavilaisista. Saat-
taisivatko he silti odottaa, että historia palautuisi tuhat
vuotta taaksepäin joidenkin niiden vaivaisten ihmisryh-
mien mieliksi, jotka elävät kaikilla asuttamillaan alueilla

sekaisin saksalaisten kanssa ja saksalaisten ympäröiminä, joilla ei ole ikimuistoisista ajoista ollut mihinkään sivistyksellisiin tarkoituksiin muuta kieltä kuin saksa ja joilta puuttuvat kansallisen olemassaolon ensimmäiset edellytykset: huomattava väkiluku ja yhtenäinen alue? Ei ole ihme, että panslavismi, jonka takana piili kaikilla Saksan ja Unkarin slaavilaisilla alueilla pyrkimys kaikkien noiden lukemattomien pienten kansakuntien riippumattomuuden palauttamiseen, törmäsi kaikkialla Euroopan vallankumousliikkeisiin ja että slaavilaiset osoittautuivat aina (puolalaisten demokraattista osaa lukuun ottamatta) olevan despotian ja taantumuksen puolella, vaikka he tekeytyivätkin vapaustaistelijoiksi. Näin oli Saksassa ja Unkarissa ja jopa toisin paikoin Turkissakin. Kansan asian kavaltajina ja Itävallan hallituksen juonittelujen puolustajina ja päätukenä he olivat joutuneet vallankumouksellisten kansakuntien silmissä henkipattojen asemaan. Vaikka slaavilaiset väestöjoukot eivät osallistuneetkaan missään panslavismin johtomiesten sytyttämiin pieniin kansallisuusriitoihin — yksin sen vuoksi, että ne olivat liian sivistymättömiä — se tositapaus ei kuitenkaan jää milloinkaan unohduksiin, että puoleksi saksalaisessa kaupungissa, Prahassa slaavilaiden fanaatikkojen joukot yhtyivät innokkaasti toistamaan huutoa: »Mieluummin venäläinen ruoska kuin saksalainen vapaus!» Tuskin voitaneen olettaa, että ensimmäisen vuonna 1848 tekemänsä epäonnistuneen yrityksen ja Itävallan hallitukselta saamansa opetuksen jälkeen slaavilaiset tekisivät vastaisuudessa tilaisuudenkaan tullen toista sellaista yritystä. Mikäli ne kuitenkin aikoisivat vielä kerran liittoutua vastavallankumouksellisten voimien kanssa samanlaisten verukkeiden nojalla, niin Saksan velvollisuus olisi aivan selvä. Yksikään vallankumouksen tilassa oleva ja ulkoista vihollista vastaan sojottava maa ei voisi sietää, että sen sydämessä olisi Vendée⁵².

Meillä ei ole syytä palata perustuslakiin, jonka keisari* julisti samanaikaisesti valtiopäivien hajottamisen kanssa, sillä se ei tosiasiallisesti astunut milloinkaan voimaan ja nyt on kumottu kerrassaan. Itävallassa itseval-

* — Frans Joosef I. *Toim.*

tius oli palautettu 4. maaliskuuta 1849 täydelleen joka suhteessa.

Preussissa eduskunta kokoontui helmikuussa tarkastelemaan ja hyväksymään uutta kuninkaan julistamaa valtiosääntöä. Eduskunta piti melkein kuusi viikkoa istuntojaan suhtautuen riittävän kuuliaisesti ja nöyrästi hallitukseen, mutta se ei ollut vielä täysin valmis menäkseen niin pitkälle kuin kuningas ja hänen ministerinsä olisivat halunneet. Siksi eduskunta laskettiin hajalle heti sopivan tilaisuuden tullen.

Täten Itävalta ja Preussi pääsivät joksikin aikaa parlamenttivalvonnan pauloista. Hallitukset keskittivät nyt käsiinsä koko vallan ja saattoivat käyttää sitä juuri siellä missä katsoivat sen tarpeelliseksi: Itävalta Unkaria ja Italiaa vastaan, Preussi Saksaa vastaan. Preussihan valmistautui niin ikään sotaretkeen palauttaakseen »järjestyksen» pienissä valtioissa.

Nyt kun vastavallankumous oli päässyt voitolle Saksan liikkeen kahdessa suuressa keskuksessa, Wienissä ja Berliinissä, jäljellä olivat enää pienemmät valtiot, joissa taistelun lopputulos ei ollut vielä täysin määräytynyt, vaikka sielläkin vaakakuppi painui yhä enemmän vallankumouksen vahingoksi. Kuten jo sanoimme, nämä pienet valtiot löysivät yhteisen keskuksen Frankfurtin kansalliskokouksessa. Vaikka tuon niin sanotun kansalliskokouksen taantumuksellinen luonne oli jo kauan sitten käynyt niin ilmeiseksi, että kansa oli Frankfurtissa jopa nostanut aseensa sitä vastaan, se oli kuitenkin alkujaan enemmän tai vähemmän vallankumouksellinen. Tammi-kuussa kansalliskokous oli ottanut sille epätavallisen vallankumouksellisen asenteen; sen toimivaltaa ei oltu milloinkaan määritelty ja se oli lopulta tullut siihen johdopäätökseen — jota muuten suuremmat valtiot eivät olleet milloinkaan tunnustaneet — että sen päätökset ovat lakivoimaisia. Tällaisten olosuhteiden vallitessa oli ymmärrettävää, että kun perustuslaillis-monarkistinen puolue havaitsi, että toipuneet itsevaltiuden kannattajat olivat lyöneet sen laudalta, niin melkein koko Saksan liberaalis-monarkistinen porvaristo pani viimeiset toiveensa kansalliskokouksen enemmistöön ja pikkuporvariston edustajat, demokraattisen puolueen ydinjoukko,

yhdistyivät lisääntyvien vastoinikäymisten painostuksesta sen vähemmistön ympärille, vähemmistön, joka todella oli parlamenttidemokratian viimeinen suljettu falangi. Toisaalta suurempien valtioiden hallitukset, ja varsinkin Preussin ministeristö, ymmärsivät yhä selvemmin, että tuo epätavallinen valinnallinen laitos ei sovi yhteen Saksassa palautetun monarkkisen hallitusmuodon kanssa, ja mikäli ne eivät vaatineet kansalliskokouksen pikaisesta hajallelaskua, niin ainoastaan siksi, että se oli vielä aikaista, ja siksi, että Preussilla oli aikomus käyttää sitä ensin omiin kunnianhimoisiin tarkoituksiinsa.

Tuo mitätön kokous joutui kuitenkin yhä suuremman hämmingin valtaan. Sen jäseniä ja komissaareja kohdeltiin äärimmäisen ylimielisesti sekä Wienissä että Berliinissä; yksi sen jäsenistä* oli parlamentaarisesta imunitetistaan huolimatta mestattu Wienissä ikään kuin tavallinen kapinallinen. Kansalliskokouksen päätöksiä ei missään otettu huomioon. Mikäli suuremmat valtakunnat mainitsivat niistä yleensä, niin ainoastaan vastalausenooteissaan, joissa ne kiistivät kansalliskokoukselta oikeuden hyväksyä niiden hallituksille velvoittavia lakeja tai asetuksia. Kansalliskokouksen edustaja, toimeenpaneva keskusvalta, oli osallisena diplomaattisissa kiistoissa melkein kaikkien Saksan kabinettien kanssa, eivät-kä enempää kansalliskokous kuin keskushallitukseen voineet kaikista ponnistuksistaan huolimatta pakottaa Itävaltaa ja Preussia ilmoittamaan lopullisia aikomuksiaan, suunnitelmiaan ja vaatimuksiaan. Kansalliskokous oli alkanut vihdoinkin tajuta ainakin sen, että se oli menettänyt käsistään koko vallan, että se itse oli kokonaan riippuvainen Itävallan ja Preussin armosta ja että sen oli viipymättä ja mahdollisimman vakavasti ryhdyttävä asiaan, mikäli sillä oli yleensä aikomus antaa Saksalle koko liittovaltiota käsittävä perustuslaki. Monet horjuvaiset jäsenet näkivät myös sen, että hallitukset olivat vetäneet heitä nenästä hyvin onnistuneesti. Mitä he olisivat voineet nyt tehdä avuttomuudessaan? Ainoa askel, joka vielä olisi voinut pelastaa heidät, oli päättävä ja nopea siirtyminen kansan puolelle; tämänkin askeleen onnistumi-

* — Robert Blum. *Toim.*

nen oli silti melko epäilyttävää. Olisiko sitä paitsi löytynyt oikeita ihmisiä niiden epäröivien, lyhytnäköisten ja itsetyytyväisten olentojen avuttomasta joukosta, jotka ristiriitaisten kuulopuheiden ja diplomaattisten noottien ainaisessa korvia vihlovassa hälinässä vakuuttelivat jatkuvasti ainoaksi lohdutukseen ja tuekseen, että he ovat maan parhaita, suurimpia, viisaimpia miehiä ja vain he voisivatkin pelastaa Saksan? Olisiko noiden onnettomien olentojen joukosta, joista yksi parlamenttitoiminnan vuosi oli tehnyt täydellisiä idiootteja, löytynyt ihmisiä, jotka olisivat pystyneet tekemään nopeita ja selviä päätöksiä, tarmokkaista ja johdonmukaisista toimista puhumattakaan?

Itävallan hallitus heitti lopulta naamion kasvoiltaan. Se julisti perustuslaissaan 4. maaliskuuta Itävallan jakamattomaksi monarkiaksi, jossa ovat yhteiset finanssit, yhtenäinen tullijärjestelmä ja yhtenäinen sotilasjärjestö, pyyhkäisten siten pois kaikki rajat ja eroavuudet saksalaisten ja ei-saksalaisten maakuntien väliltä. Tämä julistettiin vastoin Frankfurtin kansalliskokouksen päätöslauselmia ja kansalliskokouksen jo hyväksymiä liittovaltion suunnitteilla olleen perustuslain pykälää. Se oli Itävallan heittävä haaste, eikä onneton kansalliskokous voinut muuta kuin ottaa sen vastaan. Se teki sen melko rehentelevästi, mihin Itävalta, joka tunsikin mainios-
ti voimansa ja kansalliskokouksen täydellisen mitättömyyden, saattoi olla kiinnittämättä lainkaan huomiota. Ja niinpä Saksan kansan arvoisa edustusto, kuten se nimitti itseään, ei löytänyt mitään sen parempaa kostoksi Itävallalle tuosta loukkauksesta kuin sitoa kätensä ja polvistua Preussin hallituksen eteen. Niin uskomattomalta kuin se saattaakin tuntua, mutta se laskeutui polvilleen niiden samaisten ministereiden eteen, jotka se oli leimannut perustuslain vastustajiksi ja kansalle vihamielisiksi ja joiden viraltapana se oli tuloksettomasti vaatinut. Näiden häpeällisten lehmäkauppojen ja niitä seuranneiden tragikoomisten tapahtumain yksityiskohdat ovat seuraavan artikkelimme aiheena.

Lontoo, huhtikuu 1852

XV

PREUSSIN VOITTO

Olemme päässeet Saksan vallankumouksen historian viimeiseen jaksoon: kansalliskokouksen yhteentörmäykseen eri valtioiden hallitusten, varsinkin Preussin hallituksen kanssa, kapinaan Etelä- ja Länsi-Saksassa ja sen lopulliseen kukistumiseen Preussin tukahduttamana.

Olemme jo nähneet Frankfurtin kansalliskokouksen työssään. Olemme jo nähneet, miten se sai potkuja Itä-vallalta, miten Preussi loukkasi sitä, miten pienet valtiot kieltäytyivät tottelemasta sitä ja miten sitä petkutti sen oma voimaton keskus-»hallitus», jota vuorostaan vetivät huulesta kaikki maan hallitsijat. Lopulta tuon heikon, horjuvaisen ja mitättömän lakiasäättävän laitoksen asiat saivat kerrassaan uhkaavan käänteen. Se joutui tekemään johtopäätöksen, että »Saksan yhtenäisyyden ylevän aatteen toteuttamista uhkaa vaara»; tämä ei merkinnyt sen enempää eikä vähempää kuin että Frankfurtin kansalliskokous kaiken todennäköisyyden mukaan katoaisi pian jäljettömiin kaikkine aikaansaannoksineen ja aikomuksineen. Siksi se ryhtyi hyvin hartaasti työhön viedäkseen mahdollisimman pian päätökseen suuren luomuksensa, »valtakunnan perustuslain».

Siinä syntyikin pulma. Millaisen olisi oltava toimeenpanovallan? Pitäisikö sen olla toimeenpaneva neuvosto? Ei, se merkitsisi, että Saksasta tehtäisiin tasavalta, viisas kansalliskokous päätteli. »Presidenttikö?» Mutta sehän merkitsisi samaa. On siis palautettava vanha keisarin arvo. Koska keisariksi tulisi tietenkin joku monarkeista, niin kuka nimenomaan? Ilmeisesti ei yksikään dii *minorum gentium**, alkaen ruhtinas Reuß-Greiz-Schleiz-Lo-

* — kirjaimellisesti: alemmat jumalat; kuvaannollisessa merkityksessä: vähäpätöiset. *Toim.*

benstein-Ebersdorfista* aina Baijerin kuninkaaseen** asti: sitä eivät sallisi enempää Itävalta kuin Preussikaan. Kysymykseen saattoi näin ollen tulla vain Itävalta tai Preussi. Mutta kumpi näistä kahdesta? Muunlaisten, suotuisampien olosuhteiden vallitessa tämä arvoisa kokous pitäisi eittämättä istuntojaan vieläkin ja käsittelee yhä tätä samaa tärkeää pulmaa pystymättä tekemään mitään ratkaisua, ellei Itävallan hallitus olisi katkaissut Gordionin solmua ja päästänyt kansalliskokousta pälkäästä.

Itävalta ymmärsi erinomaisesti, että siitä hetkestä alkaen kun se on alistanut kaikki maakuntansa ja voi taas esiintyä Euroopan silmissä mahtavana eurooppalaisena valtiona, poliittisen vetovoiman laki vetää itsestään sen vaikutuspiiriin muun Saksan ja se tulee toimeen ilman sitä vaikutusvaltaa, jota sille voisi antaa Frankfurtin kansalliskokouksen käsistä saatu keisarin kruunu. Itävallasta oli tullut paljon voimakkaampi ja se tunsu itsensä paljon vapaammaksi toiminnoissaan siitä lähtien, kun se oli heittänyt päästään reaalista merkitystä vailla olleen saksalaisten keisareiden kruunun, joka ei rahtuaakaan lisännyt sen voimaa Saksassa enempää kuin sen ulkopuolellakaan, mutta joka oli vain sen itsenäisen politiikan esteenä. Siinä tapauksessa, että Itävalta ei olisi kyennyt säilyttämään asemiaan Italiassa ja Unkarissa, se olisi menettänyt koko merkityksensä Saksassakin, sen vaikutus olisi huvennut olemattomiin eikä se olisi enää milloinkaan voinut ryhtyä uudelleen tavoittelemaan kruunua, joka oli luiskahtanut sen käsistä aikana, jolloin sen voimat olivat vielä täydessä kukoistuksessaan. Siksi Itävalta vastusti heti kaikkinaista keisarin vallan henkiin herättämistä ja vaati suoraan liittokokouksen palauttamista. Se oli Saksan ainoa keskushallitus, josta mainittiin ja joka tunnustettiin vuoden 1815 sopimuksissa. Itävalta julkaisi 4. maaliskuuta 1849 perustuslain, mikä merkitsi nimenomaan, että Itävalta julistetaan jakamattomaksi, keskitetyksi ja itsenäiseksi monarkiaksi, kokonaan erilliseksi jopa siitä Saksasta, joka Frankfurtin kansalliskokouksen oli vielä järjestettävä uudelleen.

* — Henrik LXXII. *Toim.*

** — Maksimilian II. *Toim.*

Tämä avoin sodanjulistus ei tosiaankaan jättänyt frankfurtilaisille neropateille muuta mahdollisuutta kuin Itävallan poistamisen Saksan kokoonpanosta ja eräänlaisen Itä-Rooman valtakunnan⁵³, »pien-Saksan» muodostamisen maan jäljelle jääneistä osista; sen melko viheliäinen keisarinviitta olisi pitänyt nostaa hänen ylhäisyytensä Preussin kuninkaan harteille. Palautettakoon mieleen, että tämä oli paluuta erääseen vanhaan suunnitelmaan, jota kuusi tai kahdeksan vuotta sitten oli hautonut niiden etelä- ja keskisaksalaisten liberaalien doktrinäärien puolue, jotka pitivät jumalan sallimuksena niitä alentavia seikkoja, jotka olivat asettaneet jälleen etualalle heidän vanhan päähänpistonsa isänmaan pelastuksen »uusimpana šakkisiirtona».

Tämän mukaisesti helmi- ja maaliskuussa 1849 kansalliskokous vei päätökseen valtakunnan perustuslain sekä oikeuksien julistuksen ja valtakunnanvaalilain käsittelyn. Tällöin jouduttiin hyvin monissa kohdissa tekemään myönnytyksiä, jotka olivat mitä ristiriitaisimpia luonteeltaan, sillä niitä tehtiin väliin vanhoilliselle tai oikeammin taantumukselliselle puolueelle, väliin taas kansalliskokouksen edistyksellisemmille ryhmille. Oli ilmeistä, että aikaisemmin oikeistolle ja oikeistokeskustalle (vanhoillisille ja taantumuksellisille) kuulunut johto-osuus siirtyi vähitellen, joskin hitaasti, kansalliskokouksen vasemmistolle eli demokraattiselle osalle. Kansalliskokouksen sisäisen tasapainon häiriintymiseen myötävaikutti myös Itävallan edustajien melko kaksimielinen asema kansalliskokouksessa, joka oli poistanut heidän maansa Saksan kokoonpanosta, mutta johon heidän oli kehotettu senkin jälkeen jäämään ja osallistumaan äänestykseen. Siten vasemmistolainen keskusta ja vasemmisto saivat jo helmikuun loppuun mennessä itävaltalaisten äänten avulla hyvin usein enemmistön, vaikka itävaltalaisten vanhoillisten ryhmä äänestikin ajoittain, aivan odottamatta, huvikseen oikeistolaisten puolesta ja sai vaakakupin painumaan taas vastakkaiselle puolelle. Pakottamalla kansalliskokouksen tekemään noin äkinäisiä hyppäyksiä se koetti saattaa sen väheksytyyn asemaan, mikä kuitenkin oli aivan tarpeetonta, sillä kansanjoukot olivat jo kauan sitten vakuuttuneet,

että kaikki Frankfurtista lähtöisin oleva on kerrassaan tyhjää ja hyödytöntä. On helppo kuvitella, millainen perustuslaki oli tuona aikana saatu laadituksi heilahdeltaessa puolelta toiselle.

Vallankumouksellisen Saksan kaunistuksena ja ylpeytenä itseään pitänyt kansalliskokouksen vasemmisto oli aivan päihtynyt niiden muutamien mitättömien voittojen johdosta, jotka se oli saavuttanut Itävallan despotian usuttamina ja sen etua silmällä pitäen toimineiden joidenkin itävaltalaisten poliitikkojen hyvän tai oikeammin pahan tahdon ansiosta. Nuo demokraatit ilmoittivat pelastaneensa isänmaan ja kansan heti, kun vähänkään heidän omien melko epäselvien periaatteidensa kaltaiset periaatteet saivat Frankfurtin kansalliskokouksen hyväksymisen tapaisen, homeopaattisesti laimennetussa muodossa. Nuo onnettomat, vähämieliset olivat kerrassaan värittömän elämänsä aikana tottuneet saamaan osakseen niin vähän jotain menestyksen kaltaista, että he luulivat tosiaankin kahden tai kolmen äänen enemmistöllä hyväksytyjen mitättömien korjaustensa muuttavan koko Euroopan kasvot. Lainsäädännöllisen toimintansa alusta alkaen heihin oli tarttunut enemmän kuin mihinkään muuhun kansalliskokouksen osaan parantumaton tauti, *parlamentaarinen kretinismi*, sairaus, jonka onnettomat uhrit ovat juhlallisesti vakuuttuneita siitä, että koko maailmaa, sen historiaa ja tulevaisuutta suuntaa ja määrää nimenomaan sen edustuslaitoksen äänten enemmistö, jolla on kunnia pitää heitä jäseninään. He olivat varmoja siitä, että kaikki mitä tapahtuu tuon laitoksen seinien ulkopuolella — sodat, vallankumoukset, rautateiden rakentaminen, kokonaisten uusien maitteiden siirtoasutus, kullin löytö Kaliforniassa, Keski-Amerikan kanavat, Venäjän sotaväki — lyhyesti kaikki se, minkä voitaisiin jossain määrin olettaa vaikuttavan jotenkin ihmiskunnan kohtaloihin, kaikki se ei muka ole mitään verrattuna niihin vertaansa vailla oleviin tapahtumiin, jotka riippuvat juuri kyseisellä hetkellä heidän arvoisan edustajakamarinsa huomion kohteena olevan tärkeän kysymyksen ratkaisusta. Näin ollen kansalliskokouksen demokraattinen puolue katsoi ennen muuta velvollisuudekseen esiintyä »valtakunnan perustuslain»

puolesta ainoastaan siksi, että se oli onnistunut salakuljettamaan siihen joitakin omia reseptejään, vaikka tuon perustuslain jokainen oleellinen kohta oli suoranaudessa ristiriidassa sen omien, niin usein julistetuiksi tulleiden periaatteiden kanssa. Kun tuon epäsikiö-tekeleen laatijat heittivät sen vihdoin tuuliajolle testamenttaamalla sen demokraattiselle puolueelle, tämä otti perinnön vastaan ja puolusti tuota *monarkistista* perustuslakia ja esiintyi jopa niitäkin vastaan, jotka julistivat *silloin* sen omia *tasavaltalaisia* periaatteita.

On kuitenkin tunnustettava, että tässä suhteessa ristiriita oli vain näennäinen. Valtakunnan perustuslain epämääräinen, sisäisesti ristiriitainen ja epäkypsä olemus oli vain herrojen demokraattien epäkypsien, sekavien, keskenään ristiriitaisten poliittisten aatteiden täsmällinen heijastus. Elleivät heidän omat puheensa ja kirjoittelunsa — mikäli he yleensä pystyivät kirjoittamaan — olisi olleet riittävänä todistuksena tästä, niin heidän tekonsa kelpaisivat täysin tuoksi todistukseksi. Tervejärkisten ihmisten keskenhän pidetään jonain itsestään selvänä, että ihmistä on arvioitava hänen tekojensa eikä puheidensa mukaan; ei sen mukaan, miksi hän esittää itsensä, vaan sen mukaan mitä hän tekee ja mitä hän on todellisuudessa. Näiden saksalaisen demokratian sankareiden teot puhuvat riittävän äänekkäästi puolestaan, kuten näemme tuonnempana. Valtakunnan perustuslaki kaikkine liitteineen ja lisäyksineen oli joka tapauksessa hyväksytty lopullisesti, ja 28. maaliskuuta Preussin kuningas oli valittu — 290 äänellä 248 jäsenen pidättäytyessä äänestyksestä ja 200 jäsenen poissa olessa — keisariksi Saksaan, johon ei kuulunut Itävalta. Historian ironia oli saavuttanut huippunsa: Fredrik Vilhelm IV:n esittämä keisarillinen ilveily hämmästyneen Berliinin kaduilla kolmen päivän kuluttua vuoden 1848 maaliskuun 18. päivän⁵⁴ vallankumouksen jälkeen — kuningas oli tällöin siinä tilassa, että jossain muualla hänen suhteen olisi sovellettu Mainen osavaltion kieltolakiä — tämä inhottava ilveily oli saanut tasan vuoden kuluttua koko Saksan oletetun edustajain kokouksen vahvistuksen. Sellainen oli Saksan vallankumouksen lopputulos! Lontoo, heinäkuu 1852

KANSALLISKOKOUS JA HALLITUKSET

Valittuaan Preussin kuninkaan Saksan (ilman Itävaltaa) keisariksi Frankfurtin kansalliskokous lähetti edustajiston Berliiniin tarjoamaan Fredrik Vilhelmille kruunua ja lykkäsi sitten istuntojaan. Fredrik Vilhelm otti 3. huhtikuuta vastaan edustajat. Hän sanoi näille, että vaikka hän hyväksyykin kansan edustajien äänestyksen perusteella hänelle myönnetyn oikeuden olla kaikkien muiden Saksan monarkkien esimiehenä, hän ei sittenkään voi ottaa vastaan keisarikruunua niin kauan kuin hänellä ei ole varmuutta, tunnustavatko muut monarkit hänen johtoasemansa ja valtakunnan perustuslain, joka myöntää hänelle nuo oikeudet. Hän lisäsi, että Saksan hallitusten on tarkastettava, onko tuo perustuslaki sellainen, että ne voisivat hyväksyä sen. Hän sanoi lopuksi, että tulkoonpa hänestä keisari tai ei, hän on joka tapauksessa aina valmis paljastamaan miekkansa ulkoista ja sisäistä vihollista vastaan. Tulemme näkemään, että hän täytti lupauksensa kansalliskokoukselle melko odottamattomalla tavalla.

Perusteellisen diplomaattisen tutkimuksen jälkeen frankfurtilaiset neropatit tulivat lopulta siihen johtopäätökseen, että tuo vastaus merkitsi kieltäytymistä kruunusta. Siksi he tekivät päätöksen (12. huhtikuuta), että valtakunnan perustuslaki on maan laki ja sitä on puolustettava, mutta koska he eivät ollenkaan tienneet, miten heidän olisi pitänyt toimia edelleen, he valitsivat kolmikymmenhenkisen valiokunnan, jonka oli laadittava ehdotukset tuon perustuslain toteuttamistapojen suhteen.

Tämä päätös antoi nyt aiheita Frankfurtin kansalliskokouksen ja Saksan hallitusten välisen selkkauksen syntymiseen.

Porvaristo ja varsinkin pienporvaristo kannatti heti uutta frankfurtilaista perustuslakia. Ne eivät jaksaneet enää odottaa hetkeä, joka olisi merkinnyt »vallankumouksen loppua». Itävallassa ja Preussissa oli kyseisellä hetkellä tehty asevoimin loppu vallankumouksesta. Mainitut luokat olisivat pitäneet parempana tuon operaation vähemmän väkivaltaista suorittamistapaa, mutta niillä ei ollut valinnan varaa. Asia on ratkaistu ja siihen on tyytyminen — tämän päätöksen ne hyväksyivät heti ja noudattivat sitä hyvin uljaasti. Pienissä valtioissa, joissa kaikki kävi verrattain tasaisesti, porvaristo oli jo kauan sitten rajoittunut täysin sen henkeä vastaavaan parlamentaariseen agitaatioon, joka oli näennäisesti tehokasta mutta kerrassaan tuloksetonta, sillä sen takana ei ollut mitään voimaa. Saksan jokainen erillisenä otettu valtio oli näin ollen ikään kuin saanut uuden ja lopullisen muodon, jonka oletettiin sallivan niiden kaikkien lähteä nyt rauhanomaisen perustuslaillisen kehityksen tielle. Avoimeksi jäi vain yksi kysymys: kysymys Saksan liiton uudesta valtiollisesta organisaatiosta. Tämän ainoan kysymyksen pikaista ratkaisua pidettiin välttämättömänä, sillä siinä näytti vielä piilevän vaaroja. Siitä johtui, että porvaristo painosti Frankfurтин kansalliskokousta pakottaakseen sen laatimaan mahdollisimman pian perustuslain; siitä johtui, että saadaksesen olot viipymättä vakaannutetuiksi suur- ja pikkuporvaristo päätti hyväksyä tuon perustuslain ja kannattaa sitä, olkoonpa se millainen hyvänsä. Lyhyesti sanoen valtakunnan perustuslakia kannattava liike juontui alun alkaen taantumuksellisesta tunteesta ja oli lähtöisin niiden luokkien keskuudesta, jotka jo kauan sitten olivat väsyneet vallankumoukseen.

Asiassa oli vielä yksi puoli. Saksan tulevan perustuslain ensimmäiset ja tärkeimmät periaatteet oli hyväksytty vallankumouksen alkukuukausina, keväällä ja kesällä 1848, aikana, jolloin kansanliike oli vielä nousussa. Vaikka *sen ajan* kannalta silloin hyväksytyt päätökset olivat kerrassaan taantumuksellisia, ne vaikuttivat nyt, Itävallan ja Preussin hallitusten mielivaltaisten tekojen jälkeen, tavattoman liberaaleilta ja jopa demokraattisilta. Oli muuttunut mittapuu, jonka mukaan

niitä mitattiin. Tekemättä moraalista itsemurhaa Frankfurtin kansalliskokous ei voinut vetää viivaa noiden keran jo hyväksymiensä päätösten yli eikä kaavailla uudelleen valtakunnan perustuslakia niiden perustuslakien mallin mukaan, jotka Itävalta ja Preussi olivat miekkä kädessä sanelleet. Kuten näimme, tuon kokouksen enemmistö oli sitä paitsi muuttunut, liberaalin ja demokraattisen puolueen vaikutus yhä kasvoi. Näin ollen valtakunnan perustuslaki ei ollut ainoastaan näennäisesti poikkeuksellisen demokraattinen alkuperältään, se oli samalla kaikista monituisista ristiriitaisuuksistaan huolimatta liberaalein perustuslaki koko Saksassa. Sen suurin puutteellisuus oli siinä, että se oli vain paperipalanen, jonka takana ei ollut minkäänlaista voimaa sen määräysten toteuttamiseksi.

Tällaisten olosuhteiden vallitessa oli luonnollista, että niin sanottu demokraattinen puolue, ts. pikkuporvariston joukot, piti kiinni valtakunnan perustuslaista. Tuo luokka meni vaatimuksissaan aina pitemmälle kuin liberaali perustuslaillis-monarkistinen porvaristo. Se esiintyi rehehtelevämmin, usein se uhkasi tehdä aseellista vastarintaa eikä kitsastellut luvatta uhrata verensä ja henkensä taistelussa vapauden puolesta. Se on kuitenkin todistanut jo monen monta kertaa, että vaaran hetkellä se on aina poissa ja että se ei tunne oloaan milloinkaan niin mukavaksi kuin ratkaisevan tappion jälkeisenä päivänä, kun kaikki on jo menetetty, mutta se voi ainakin lohduttaa itseään sillä tiedolla, että tehtyä *ei enää* saa tekemättömäksi. Kun suurpankkiirien, -tehtailijoiden ja -kauppiaiden kiintymys frankfurtilaista perustuslakia kohtaan oli pidättyväisempää ja muistutti pikemminkin tavallista mielenilmausta sen kannatukseksi, niin välittömästi sitä alempana oleva yhteiskuntaluokka, uljaat demokraattiset pikkuporvarimme, astui esiin juhlavasti ja julisti kuten tavallisesti, että ennemminkin se vuodattaa verensä viimeistä pisaraa myöten kuin sallii valtakunnan perustuslain kumoamisen.

Näiden kahden puolueen, perustuslaillisen monarkian porvarillisten kannattajien ja enemmän tai vähemmän demokraattisten pikkuporvareiden, kannattama liike val-

takunnan perustuslain viipymättömän voimaan saattamisen puolesta levisi nopeasti; se ilmeni voimakkaimpana eri valtioiden parlamenteissa. Preussin, Hannoverin, Saksin, Badenin ja Württembergin eduskunnat kannattivat tätä perustuslakia. Hallitusten ja Frankfurtin kansalliskokouksen välinen taistelu muuttui uhkaavaksi.

Hallitukset toimivat kuitenkin nopeasti. Preussin eduskunta laskettiin hajalle perustuslain vastaisesti, sillä sen kuului vielä tarkastaa ja vahvistaa Preussin perustuslaki. Berliinissä tapahtui liikehtimistä, jonka hallitus oli tahallaan provosoinut, ja päivää myöhemmin, 28. huhtikuuta, Preussin ministeristö julkaisi kiertokirje-nootin, jossa valtakunnan perustuslaki julistettiin äärimmäisen anarkistiseksi ja vallankumoukselliseksi asiakirjaksi, joka saksalaisten hallitusten on tarkistettava ja puhdistettava saastasta. Preussi torjui siis siekailematta sen itsenäisen lakiasäättävän vallan, jolla frankfurtilaiset neropatit olivat aina kehuskelleet, mutta jota he eivät onnistuneet toteuttamaan. Kutsuttiin koolle monarkkien kongressi⁵⁵ — uudistettu liittokokous — käsittelemään perustuslakia, joka oli jo julistettu laiksi. Samaan aikaan Preussi keskitti joukkoja Kreuznachiin, kolmen päivän marssimatkan päähän Frankfurtista, ja kehotti pieniä valtioita seuraamaan esimerkkiään ja laskemaan hajalle eduskuntansa heti kun ne aikovat liittyä Frankfurtin kansalliskokoukseen. Hannover ja Saksi seurasivat viipymättä Preussin esimerkkiä.

Oli ilmeistä, että taistelu voitiin viedä päätökseen vain asevoimin. Hallitusten vihamielisyys ja kansan kiihtymys voimistuivat päivä päivältä. Demokraattismieliset kansalaiset yrittivät kaikkialla vaikuttaa sotaväkeen. Etelä-Saksassa tämä toiminta johti tuloksiin. Kaikkialla järjestettiin laajoja joukkokokouksia, joissa hyväksyttiin päätöslauselmia valtakunnan perustuslain ja kansalliskokouksen tukemisesta asevoimin, mikäli se käy tarpeelliseksi. Kölniin kutsuttiin siinä tarkoituksessa koolle Reinin Preussin kaikkien maakuntaneuvostojen edustajien kokous. Pfalzissa, Bergin maakunnassa, Fuldassa, Nürnbergissä ja Odenwaldissa talonpojat kerääntyivät valtaviksi joukoiksi ja olivat suuren innostuksen

vallassa. Ranskassa oli samaan aikaan laskettu hajalle perustuslakia säätävä kokous ja kaikkialla valmistauduttiin uusiin vaaleihin tavattoman suuren kiihtymyksen vallitessa. Saksan itärajalta unkarilaiset olivat muutamien loistavien voittojen seurauksena lyöneet vähemmässä kuin kuukaudessa Tissalta Leitelle itävaltalaisen hyökkäyksen; joka päivä odotettiin, että he valtaavat rynnäköllä Wienin. Koska kansa oli kaikkialla tavattoman kiihtymyksen vallassa ja hallitusten julkea politiikka ilmeni päivä päivältä yhä selvemmin, niin lyhyesti sanoen aseellinen yhteenotto oli väistämätön, ja ainoastaan raukkamaisen heikkomieliset saattoivat uskotella itselleen, että taistelu päättyisi rauhanomaista tietä. Juuri tämä raukkamainen heikkomielisyys oli kuitenkin laajimmin edustettuna Frankfurtin kansalliskokouksessa.

Lontoo, heinäkuu 1852

XVII
KAPINA

Frankfurtin kansalliskokouksen ja Saksan valtioiden hallitusten välinen väistämätön selkkaus puhkesi vihdoin avoimiksi vihamielisiksi toiminnoiksi toukokuun alkupäivinä 1849. Itävallan edustajat, jotka maansa hallitus oli kutsunut pois, olivat jo lähteneet kansalliskokouksesta ja palanneet kotiinsa muutamia vasemmistolaisen eli demokraattisen puolueen jäseniä lukuun ottamatta. Nähtyään mihin suuntaan asia kehittyy taantumuksellisten edustajien valtaenemmistö oli lähtenyt kokouksesta jo ennen sitä kuin hallitus oli vaatinut heitä poistumaan. Riippumatta jo edellisissä artikkeleissa osoitetuista vasemmiston vaikutuksen voimistumisen syistä yksin oikeistolaisten edustajien karkuruus oli riittävä syy kansalliskokouksen entisen vähemmistön muuttamiseen enemmistöksi. Uuden enemmistön edustajat, jotka eivät milloinkaan aikaisemmin olleet uneksineetkaan sellaisesta onnesta, olivat ennen käyttäneet hyväkseen oppositioasemaansa jaaritellakseen vanhan enemmistön ja valtakunnan hallituksen heikkoudesta, epävarmuudesta ja hitaudesta. Nyt *he itse* olivat joutuneet yhtäkkiä entisen enemmistön tilalle. Nyt *heidän* oli osoitettava, mihin he itse pystyvät. *Heidän* toimintansa tulisi tietenkin olemaan itse tarmokkuutta, päättävyyttä ja aktiivisuutta. *He*, Saksan parhaimmisto, pystyisivät äkkiä antamaan vauhtia raihnaiselle valtionhoitajalle* ja hänen epäröiville ministereilleen, ja ellei se kävisi päinsä, niin — uskaltaako joku epäillä! — he käyttäi-

* — Juhanalle. *Toim.*

sivät hyväkseen kansan riippumattomuutta ja kukistaisivat tuon kyvyttömän hallituksen ja korvaisivat sen toimeliaalla ja uupumattomalla toimeenpanovallalla, joka turvaisi Saksan pelastuksen. Onnettomat! Heidän hallintonsa — mikäli yleensä voidaan puhua hallinnosta, ellei kukaan alistu siihen — osoittautui vielä naurettavammaksi kuin heidän edeltäjiensä hallinto.

Uusi enemmistö ilmoitti, että valtakunnan perustuslaki on kaikista esteistä huolimatta saatettava voimaan ja *viipymättä*, että 15. heinäkuuta kansan on valittava uuden edustajakamarin jäsenet ja että tuon kamarin on kokoonnuttava 22. elokuuta Frankfurtissa. Tämä oli jo suoranainen sodanjulistus niille hallituksille, jotka eivät tunnustaneet valtakunnan perustuslakia, ja ennen kaikkea Preussille, Itävallalle ja Baijerille, jotka käsittivät yli kolme neljännestä koko Saksan väestöstä, tämä oli sodanjulistus, jonka hallitukset ottivat heti vastaan. Preussi ja Baijeri kutsuivat niin ikään pois niiden alueilta Frankfurtiin lähetetyt edustajat ja jouduttivat sotavalmistelujaan kansalliskokousta vastaan. Toisaalta demokraattisen puolueen mielenosoitukset (parlamentin ulkopuolella) valtakunnan perustuslain ja kansalliskokouksen puolesta kävivät yhä myrskyisämmiksi ja voimakkaammiksi, ja äärimmäisyyspuolueen kannattajien johtamat työläisjoukot osoittivat valmiutta tarttua aseisiin puolustaakseen asiaa, joka ei tosin ollut työläisten oma asia, mutta vapauttamalla Saksan sen vanhoista monarkistisista kahleista se ainakin avaisi heille mahdollisuuden lähentää jossain määrin heidän omien tavoitteidensa toteuttamista. Tällä perustalla kansa ja hallitukset olivat näin ollen joutuneet kaikkialla mitä kärkevimpään selkkaukseen keskenään; räjähdys oli väistämätön; miina oli ladattu ja sen räjäyttämiseksi riitti yhtä kipinää. Eduskunnan hajottaminen Saksissa, nostoväen kutsunta Preussissa ja hallitusten toimeenpanema valtakunnan perustuslain vastustus olivat tuona kipinänä; sen singottua koko maa leimahti tuossa tuokiossa tuleen. Dresdenissä 4. toukokuuta voitokas kansa valloitti kaupungin ja hääti kuninkaan*; kaikki viereiset maakunnat lähet-

* — Fredrik August II. *Toim.*

tivät apujoukkoja kapinallisille. Reinin Preussissa ja Westfalenissa nostoväki kieltäytyi esiintymästä, se valtasi asevarastot ja aseistautui puolustamaan valtakunnan perustuslakia. Pfalzissa kansa vangitsi baijerilaiset hallituksen viranomaiset, valtasi rahaston ja perusti Puolustuskomitean, joka julisti maakunnan kansalliskokouksen suojelemaksi. Württembergissä kansa pakotti kuninkaan* tunnustamaan valtakunnan perustuslain, ja Baijerissa armeija liitossa kansan kanssa pakotti suurherttuan** pakenemaan ja perusti väliaikaisen hallituksen. Muissa osissa Saksaa kansa odotti vain kansalliskokouksen ratkaisevaa merkkiä noustakseen ase kädessä kapinaan ja antautuakseen kansalliskokouksen määräysvaltaan.

Kansalliskokouksen asema oli paljon parempi kuin sen olisi voinut odottaa olevan sen kunniattoman menneisyyden tähden. Saksan länsiosa oli tarttunut aseisiin puolustaakseen kansalliskokousta; sotaväki horjui kaikkialla; pienissä valtioissa se kallistui ilmeisesti liikkeen puolelle. Unkarilaisten voittoisa hyökkäys oli näännytänyt Itävallan äärimmilleen, ja Venäjä, tuo Saksan hallitusten varatuki, ponnisti kaikki voimansa tukeakseen Itävaltaa madjaarien joukkoja vastaan. Oli vain selviytyttävä vielä Preussista, ja se oli epäilemättä mahdollista, sillä tuossa maassa ilmeni myötämielisyyttä vallankumousta kohtaan. Sanalla sanoen kaikki riippui kansalliskokouksen menettelystä.

Kapina on taituruutta samoin kuin sodankäynti tai jokin muu taitotyö. Se noudattaa tiettyjä sääntöjä, joiden unohtaminen johtaa niiden laiminlyöntiin syyllistyneen puolueen tuhoon. Nämä säännöt johtuvat loogisena seurauksena puolueiden olemuksesta, niiden olosuhteiden olemuksesta, joiden kanssa tällaisissa tapauksissa joudutaan tekemisiin, ja ne ovat niin selvät ja yksinkertaiset, että vuoden 1848 lyhytaikainen kokemus perehdytti saksalaiset niihin riittävästi. Ensinnäkään ei saa koskaan leikitellä kapinalla, ellei riitä päättävyyttä mennä loppuun asti. Kapina on yhtälö, jonka suureet ovat äärim-

* — Vilhelm I. *Toim.*

** — Leopold. *Toim.*

mäisen epämääräisiä, niiden arvo voi vaihdella joka päivä. Taisteluvoimilla, joita vastaan joudutaan toimimaan, ovat puolellaan organisaation, kurin ja perinteellisen arvovallan kaikki etuisuudet; elleivät kapinalliset saa kootuksi suuria voimia vihollistaan vastaan, heidät murskataan ja tuhoetaan. Toiseksi kun kerran kapina on aloitettu, on toimittava äärimmäisen päättävästi ja siirryttävä hyökkäykseen. Puolustus on jokaisen aseellisen kapinan kuolema; puolustuksessa se tuhoutuu jo ennen kuin on ehtinyt mitellä voimiaan vihollisen kanssa. Vihollinen on yllätettävä, kun sen joukot ovat vielä hajallaan; on saavutettava joka päivä uusia, vaikkapa vain vähäisiä menestyksiä; on säilytettävä kapinallisten ensimmäisen menestyksellisen liikkeen antama moraalinen ylivoima; on saatava mukaan ne horjuvat ainekset, jotka kulkevat aina vahvemman perässä ja asettuvat aina varmemmalle puolelle; on pakotettava vihollinen perääntymään, ennen kuin se on saanut kootuksi joukkonsa vastaiskuun; toisin sanoen on toimittava vallankumoustaktiikan tähän asti tunnetuista mestareista suurimman, Dantonin sanojen mukaisesti: *de l'audace, de l'audace, encore de l'audace!**

Mitä Frankfurtin kansalliskokouksen olisi siis pitänyt tehdä pelastuakseen sitä väistämättömästi uhanneelta tuholta? Sen olisi ennen muuta pitänyt päästä täysin selville tilanteesta ja vakuuttua siitä, että sillä ei ole muuta vaihtoehtoa kuin joko alistua varauksitta hallituksille tai heittää pois kaikki epäilykset ja liittyä aseelliseen kapinaan. Toiseksi sen olisi pitänyt tunnustaa kaikki jo leimahtaneet kapinat, kehottaa kansaa tarttumaan kaikkialla aseisiin kansallisen edustuslaitoksen puolustamiseksi ja julistaa lain ulkopuolelle kaikki monarkit, ministerit ja muut henkilöt, jotka uskaltaisivat tehdä vastarintaa itsenäiselle, omien valtuutettujensa edustamalle kansalle. Kolmanneksi sen olisi pitänyt panna viipymättä viralta Saksan valtionhoitaja, perustaa voimakas, toimelias ja *minkään edessä väistymätön* toimeenpanovalta, kutsua Frankfurtiin kapinallisten asevoimat suojelemaan välittömästi sitä itseään ja luoda

* — rohkeutta, rohkeutta ja taas rohkeutta! *Toim.*

siten samalla laillinen peruste kapinan laajentamiselle ja järjestää yhtenäiseksi ehyeksi kokonaisuudeksi kaikki sen hallussa olleet taisteluvoimat, ts. käyttää nopeasti ja empimättä hyväkseen kaikkia mahdollisia keinoja asemiansa lujittamiseksi ja vihollistensa asemien heikentämiseksi.

Frankfurtin kansalliskokouksen uljaat demokraatit tekivät kaiken juuri päinvastoin. Nuo arvoisat herrat eivät tyytyneet siihen, että antoivat asioiden kehittyä itsestään, vaan ne menivät niin pitkälle, että suorastaan tukahduttivat vastustuksellaan kaikki valmisteilla olleet kapinaliikkeet. Siten menetteli muun muassa herra Karl Vogt Nürnbergissä. He sallivat tukahduttaa kapinan Saksissa, Reinin Preussissa ja Westfalenissa antamalla noille kapinoille mitään muuta apua kuin esittämällä niiden kukistumisen jälkeen sentimentaalisen vastalauseen Preussin hallituksen tunnotonta julmuutta vastaan. He pitivät salaa yllä diplomaattisia yhteyksiä eteläsaksalaisiin kapinoihin, mutta eivät tukeneet niitä kertakaan tunnustamalla ne julkisesti. He tiesivät valtionhoitajan olevan hallitusten puolella, ja silti kehottivat häntä vastustamaan noiden hallitusten juonia, mitä valtionhoitaja ei ottanut kuuleviin korviinsa. Valtakunnan ministerit, entiset taantumusmiehet, pilkkasivat avu- tonta kansalliskokousta jokaisessa istunnossa, ja se sieti kaiken. Kun Sleesian edustaja, yksi »Neue Rheinische Zeitungin» toimittajista, Wilhelm Wolff vaati, että kansalliskokous olisi julistanut lainsuojattomaksi valtionhoitajan, joka oli, kuten Wolff aivan oikein sanoi, valtakunnan ensimmäinen ja suurin kavaltaja, niin noiden demokraattisten vallankumousmiesten yksimielinen, hyveellisen suuttumuksen huuto tukahdutti hänen äänensä! Lyhyesti sanoen he lörpöttelivät, protestoivat, kuuluttivat ja julistivat edelleenkin, mutta heillä ei riittänyt milloinkaan enempää miehuullisuutta kuin järkeäkään toimiakseen, kun taas hallitusten vihamieliset joukot olivat tulossa yhä lähemmäksi ja heidän oma toimeenpanovaltansa — valtionhoitaja — punoi ahkerasti juonia heitä vastaan valmistellen yhdessä Saksan hallitsijoiden kanssa heidän pikaista hävittämistään. Tämä halveksittava kansalliskokous oli siis kadottanut viimeisetkin

arvovaltansa rippeet; sen kohtalo ei enää huolestuttanut sitä puolustamaan nousseita kapinan osanottajia, ja kuten alempana näemme, sitten kun asia oli kehittynyt vihdoin häpeälliseen loppuunsa ja kansalliskokous oli heittänyt henkensä, kukaan ei edes kiinnittänyt huomiota sen kunnianttomaan poistumiseen.

Lontoo, elokuu 1852

XVIII

PIKKUPORVARISTO

Edellisessä artikkelissamme osoitimme, miten toisaalta Saksan hallitusten ja toisaalta Frankfurtin parlamentin välinen taistelu kärjistyi lopulta siinä määrin, että toukokuun alkupäivinä huomattavassa osassa Saksaa syttyi avoimia kapinoita: aluksi Dresdenissä, sitten Baijerin Pfalzissa, osassa Reinin Preussia ja vihdoin Badenissa.

Kaikissa tapauksissa kapinallisten *todelliset taisteluvoimat* koostuivat *kaupunkilaisista työläisistä*, jotka ensimmäisinä tarttuivat aseisiin ja aloittivat taistelun sotaväkeä vastaan. Osa maalaisväestön köyhimmistä kerroksista — maatyöläiset ja pientalonpojat — yhtyivät työläisiin aina vasta sen jälkeen, kun selkkaus oli leimahtanut. Suurin osa kaikkiin kapitalistiluokkaa alempana oleviin luokkiin kuuluvasta nuorisosta oli ainakin väliaikaisesti kapinallisten armeijoissa, mutta tuo melko kirjava nuorisojoukko harveni nopeasti heti kun asia sai vakavamman käänteen. Esimerkiksi ylioppilaat, nuo »ällymystön edustajat», kuten heillä oli tapana nimittää itseään, poistuivat ensimmäisinä lippujensa alta, ellei heitä onnistuttu pidättämään korottamalla upseerin arvoon, mihin heillä oli tarvittavat edellytykset tietenkin vain ani harvoissa tapauksissa.

Työväenluokka osallistui tuohon kapinaan samoin kuin olisi osallistunut mihin kapinaan hyvänsä, jolta olisi voitu odottaa, että se joko poistaa jotkin esteet sen poliittiseen herruuteen ja yhteiskunnalliseen vallankumoukseen johtavalta tieltä tai ainakin pakottaa arvovaltaisemmat mutta aremmat yhteiskuntaluokat noudattamaan päättävämpää ja vallankumouksellisempaa linjaa

kuin niiden siihenastinen linja oli ollut. Työväenluokka tarttui aseisiin täysin tietoisena siitä, että välittömien tavoitteidensa puolesta tämä ei ollut sen omaa taistelua. Se noudatti kuitenkin sen itsensä kannalta ainoata oikeata taktiikkaa: se ei halunnut sallia, että yksikään luokka, joka oli noussut sen harteilla (niin kuin porvaristo oli tehnyt 1848), olisi lujittanut luokkaherruuttaan, ellei tämä luokka myöntänyt työväenluokalle ainakin vapaata kenttää, jotta se olisi voinut taistella omien etujensa puolesta. Työväenluokka pyrki joka tapauksessa kärjistämään asian kriisiin, joka veisi kansakunnan päättävästi ja peruuttamattomasti vallankumouksen tielle tai johdattaisi vallankumousta edeltäneen status quon mahdollisimman täydelliseen palauttamiseen ja tekisi siten väistämättömäksi uuden vallankumouksen. Kummasakin tapauksessa työväenluokka edusti koko kansakunnan todellisia ja oikein ymmärrettyjä etuja kokonaisuudessaan: se joudutti voimiensa mukaan vallankumousta, josta oli nyt tullut historiallinen välttämättömyys sivistyneen Euroopan vanhoille yhteiskunnille ja jota ilman yksikään niistä ei voi ajatella rauhallisempaa ja säännöllisempää voimiensa kehitystä vastaisuudessa.

Mitä tulee kapinaan yhtyneeseen maalaisväestöön, niin se heittäytyi pääasiallisesti vallankumouspuolueen syleilyyn osaksi ylivoimaisen verotaakan vuoksi, osaksi sitä painaneiden feodaalisten rasitusten vuoksi. Siltä puuttui kerrassaan omaa aloitteellisuutta ja se kulki muiden kapinaan yhtyneiden luokkien perässä horjuen työläisten sekä pienkäsityöläisten ja -kauppiaiden luokan välillä. Kunkin yksilön henkilökohtainen sosiaalinen asema määräsi melkein aina sen, mille puolelle hän liittyi. Maatyöläinen liittyi tavallisesti kaupunkilaistyöläisiin; pienomistajatalonpoika oli taipuvainen kulkemaan käsi kädessä pikkuporvareiden kanssa.

Tätä pikkuporvareiden luokkaa, jonka suuresta merkityksestä ja vaikutuksesta olemme jo monta kertaa maininneet, voidaan pitää vuoden 1849 toukokuun kapinan johtavana luokkana. Koska tällä kertaa liikkeen keskuk-sina ei ollut ainuttakaan Saksan suurta kaupunkia, niin pikkuporvaristo, joka on aina vallitsevana keskisuurissa ja pienissä kaupungeissa, onnistui valtaamaan liikkeen

johdon. Olemme nähneet lisäksi, että taistelussa valtakunnan perustuslain ja Saksan parlamentin oikeuksien puolesta nimenomaan tämän luokan edut oli asetettu yhden kortin varaan. Nimenomaan tämän kansanosan edustajat olivat enemmistönä kaikissa kapinaan nousseilla alueilla perustetuissa väliaikaisissa hallituksissa, siksi heidän toimintansa mittavuuden perusteella voidaan päätellä, mihin Saksan pikkuporvaristo yleensä pystyy. Kuten näemme, se pystyy vain saattamaan turmioon jokaisen liikkeen, joka uskotaan sen johdettavaksi.

Isottelussaan suuri pikkuporvaristo on täysin kyvytön toimimaan ja kaihtaa raukkamaisesti panemasta mitään vaaralle alttiiksi. Sen kaupustelun ja luottotoimien vähäpätöisyys on lyönyt siihen leimansa enemmän kuin mikään muu jättäen sen vaille tarmoa ja aloitteellisuutta; siksi saatettiin olettaa, että sen poliittisellekin toiminnalle ovat ominaisia nämä samat piirteet. Pikkuporvaristo kannusti tosiaan kapinaa mahtipontisilla fraaseilla ja niiden urotekojen ylettömällä ylistelyllä, joita se aikoi suorittaa. Se kiiruhti ahnaasti kaappaamaan vallan heti kun kapina oli — aivan vastoin sen tahtoa — syttynyt; mutta se käytti tuota valtaa vain tehdäkseen tyhjäksi kapinan menestykset. Kaikkiällä missä aseellinen yhteentotto oli aiheuttanut vakavan kriisin, pikkuporvareille vaaralliseksi käynyt tilanne sai heidät suunnattoman kauhun valtaan. Heissä herätti kauhua kansa, joka oli ottanut todesta heidän kerskailevan kehotuksensa tarttua aseisiin, heissä herätti kauhua nyt heidän käsiinsä joutunut valta ja ennen muuta sen politiikan seuraukset, johon heidän oli sekaannuttava — seuraukset, jotka olisivat koskeneet henkilökohtaisesti heitä itseään sekä heidän yhteiskunnallista asemaansa ja omaisuuttaan. Eikö heiltä oltu odotettu, että he panisivat tosiaan kapinan asian vuoksi vaaralle alttiiksi »henkensä ja omaisuutensa», kuten heillä oli tapana sanoa? Eikö heidän ollut pakko olla virallisessa asemassa kapinan aikana ja eivätkö he siis olleet vaarassa menettää pääomansa, jos kapina kärsisi tappion? Jos taas kapina olisi voittanut, niin olisiko heillä ollut mitään muita näköaloja kuin varmuus siitä, että heidän taisteluvoimiensa pääjoukon muodostaneet voitolle päässeet proletaarit olisivat hää-

täneet heidät virkapaikoilta ja muuttaneet perusteellisesti heidän politiikkaansa? Jouduttuaan täten sitä joka puolelta ympäröineiden vastakkaisten vaarojen väliin pikkuporvaristo osasi käyttää valtaansa ainoastaan siihen, että se heitti kaiken kohtalon huomaan, minkä vuoksi menetettiin tietysti ne vähäiset menestymismahdollisuudet, joihin olisi vielä voitu panna toiveita, ja kapina tuli tuomituksi lopullisesti tappioon. Pikkuporvariston taktiikka tai oikeammin kaikkinaisen taktiikan täydellinen puuttuminen oli kaikkialla yhtäläistä, ja siksi toukokuun kapinat 1849 olivat Saksan kaikissa osissa ikään kuin saman mallin mukaan kaavailtuja.

Dresdenissä katutaistelut jatkuivat neljä päivää. Dresdenin pikkuporvarit, »kaupunkilaiskaarti», eivät ainoastaan olleet osallistumatta taisteluun, vaan monissa tapauksissa tukivat sotaväen toimia kapinallisia vastaan. Nämä taas olivat melkein yksinomaisesti lähiympäristön teollisuusalueiden työläisiä. He saivat *kyvykkään ja kylmäverisen päällikön venäläisestä maanpakolaisesta Mihail Bakuninista*, joka myöhemmin joutui vangiksi ja on nyt Munkácsin* linnassa Unkarissa. Suurten preussilaisten joukkojen sekaantumisen tuloksena kapina tuhkautettiin.

Reinin Preussin tapahtumat kehittyivät vain pieniksi yhteenotoiksi. Koska kaikki suurkaupungit olivat linnoituksia, joita hallitsivat sitadellit, niin kapinalliset joutuivat rajoittamaan toimensa erinäisiin yhteenottoihin. Aseellisesta vastarinnasta tehtiin loppu heti kun saatiin keskitetyksi riittävä määrä sotaväkeä.

Pfalzissa ja Badenissa sitä vastoin kapinalliset valloittivat rikkaan, hedelmällisen alueen ja myös koko valtion. Siellä oli saatavana kaikkea: rahaa, aseita, sotilaita, sotatarvikkeita. Vakinaisen armeijan sotamiehet liittyivät itse kapinallisiin. Badenissa he olivat jopa eturiveissä. Saksissa ja Reinin Preussissa kapinat uhrasivat itsensä antaakseen aikaa eteläsaksalaisen liikkeen järjestämiseen. Milloinkaan ei ollut vielä ollut niin suotuisia olosuhteita paikallista, maakunnan puitteissa tapahtuvaa kapinaa varten kuin tässä tapauksessa. Pariisissa

* Ukrainalainen nimi: Mukatševo. *Totm.*

odoteltiin vallankumousta; unkarilaiset olivat Wienin portilla; kaikissa keski-Saksan valtioissa paitsi kansaa myös sotaväki kääntyi päättävästi kapinan puolelle ja odotteli vain sopivaa tilaisuutta yhtyäkseen avoimesti kapinaan. Liike oli siitä huolimatta pikkuporvariston huostaan jouduttuaan tuomittu alun alkaen tuohon. Pikkuporvarilliset vallanpitäjät, varsinkin Badenissa herera Brentano etunenässään, eivät mitenkään voineet unohdtaa, että he tekevät valtiopetoksen, jos anastavat viran ja etuoikeudet »lailliselta» suvereenilta suurherttualta. He istuivat ministerinpaikoillaan pitäen sisimmässään itseään rikollisina. Mitä muuta noilta pelkureilta olisi voitu odottaa? He eivät ainoastaan sallineet kapinan kehittyä alkuvoimaisesti jättämällä sen hajanaiseksi ja niin muodoin tuloksettomaksi, vaan tekivät kaiken voitavansa riistääkseen liikkeeltä sen tarmon, heikentääkseen sen ja saattaakseen tuohon. He onnistuivatkin siinä sellaisten syvämielteisten poliitikkojen, niiden pikkuporvariston »demokraattisten» sankareiden hartaan kannatuksen ansiosta, jotka uskoivat varmasti »pelastavansa isänmaan» sallimalla joidenkin heitä näppärämpiä, Brentanon tapaisten miesten vetää itseään nenästä.

Mitä tulee asian sotilaalliseen puoleen, niin taistelu-toimia ei ole milloinkaan johdettu niin huolimattomasti ja niin tolkuttomasti kuin niitä johti badenilainen ylipäällikkö Sigel, entinen vakinaisen armeijan luutnantti. Kaikkiällä vallitsi epäjärjestys, kaikki edulliset tilaisuudet ja otolliset hetket oli käytetty valtaviin mutta toteuttamattomien suunnitelmien keksimiseen, ja kun johdon otti vihdoinkin käsiinsä lahjakas puolalainen Mierosławski, armeija oli hajanainen, murskattu, kehnosti varustettu, henkisesti masentunut ja sillä oli edessään määrältään nelinkertaisesti suurempi vihollinen. Mierosławskillä ei ollut muuta mahdollisuutta kuin ryhtyä Waghäuselin edustalla maineikkaaseen mutta epäonnistuneesti päättyneeseen taisteluun, perääntyä taitavasti, käydä viimeinen epätoivoinen taistelu Rastattin muurien juurella ja luopua päällikkyydestä. Tässä samoin kuin kaikissa kapinaliikkeissä, joissa sotaväki on kokeneiden sotilaiden ja kouluttamattomien alokkaiden sekavaa joukkoa, vallankumousarmeija osoitti suurta sanka-

ruutta, mutta samalla antautui myös monta kertaa suorastaan käsittämättömän paniikin valtaan, mikä ei ole ominaista sotilaille. Kaikesta väistämättömästä vajavuudesta huolimatta tämä armeija saattoi oikeutetusti olla tyytyväinen vaikkapa jo sen johdosta, että nelinkertainen määrällinen ylivoima tuntui vihollisesta riittämättömältä sen murskaamiseen ja että sotatoimien aikana satatuhantiset vakinaiset joukot osoittivat kahdellekymmenelle tuhannelle kapinalliselle sellaista sotilaallista kunnioittavuutta, ikään kuin niitä vastassa olisi ollut entinen Napoleonin kaarti.

Kapina puhkesi toukokuussa ja heinäkuun puolivälissä 1849 se oli tukahdutettu täydellisesti. Saksan ensimmäinen vallankumous oli päättynyt.

XIX

KAPINAN LOPPU

Samaan aikaan kun Saksan etelä- ja länsiosat olivat avoimen kapinan vallassa ja hallitukset käyttivät yli kymmenen viikkoa Dresdenissä alkaneista sotatoimista Rastattin antautumiseen tukahduttaakseen Saksan ensimmäisen vallankumouksen viimeisen leimahduksen, kansalliskokous oli hävinnyt poliittiselta näyttämöltä eikä kukaan ollut edes huomannut sen katoamista.

Jätimme tuon korkean laitoksen Frankfurtiin siinä hämmennyksen tilassa, johon se oli joutunut hallitusten sitä vastaan tekemien julkeiden kunnianloukkausten ja sen itsensä perustaman keskusvallan voimattomuuden ja kavalan toimettomuuden vuoksi sekä sen puolesta esiintyneen pikkuporvariston kapinoiden ja vallankumouksellisempaan lopulliseen päämäärään pyrkieneen työväenluokan kapinoiden vuoksi. Kansalliskokouksen jäsenet olivat äärimmäisen masennuksen ja epätoivon vallassa; tapahtumat olivat saaneet niin selvän ja ratkaisevan käänteen, että kaikki noiden oppineiden lainsäätäjien harhakuvitelmat heidän todellisen voimansa ja vaikutuksensa suhteen romahtivat muutamassa päivässä. Taantumukselliset olivat jo hallituksiltaan saamansa merkin mukaan poistuneet kansalliskokouksesta, jonka olemassaolo saattoi siitä lähtien merkitä vain haastetta laillisille valanelimille. Äärimmäisessä hämmingissään liberaalit katsoivat asian toivottomasti menetetyksi; he luopuivat niin ikään edustajanvaltuuksistaan. Kunnianarvoiset herrat lähtivät karkuun sadoittain. Aluksi heitä oli ollut 800:n tai 900:n paikkeilla, mutta tuo luku pieneni sellaista vauhtia, että kohta tunnustettiin määränemmistöksi riittävän sadanviidenkymmenen ja muutaman päivän

kuluttua sadan edustajan läsnäolo. Tätäkin määräenemistä oli vaikea saada kootuksi, vaikka demokraattinen puolue oli vielä kokonaisuudessaan pysynyt kansalliskokouksessa.

Oli riittävän selvää, mitä jäljelle jääneen parlamentin olisi pitänyt tehdä. Sen olisi pitänyt vain avoimesti ja päättävästi liittyä kapinaan ja antaa siten kapinalle se voima, minkä laillisuus suinkin pystyy antamaan; samantien se olisi saanut armeijan, joka olisi puolustanut sitä. Sen olisi pitänyt vaatia, että keskusvalta olisi saanut viipymättä lakkautetuksi kaikki sotatoimet, ja ellei tuo valta olisi voinut tai halunnut tehdä sitä, kuten saatiin odottaa, sen olisi pitänyt kaataa se heti ja vaihtaa se tarmokkaampaan hallitukseen. Ellei kapinallisten joukkoja voitu viedä Frankfurtiin (mikä olisi ollut helppoa alussa, niin kauan kuin Saksan valtioiden hallitukset eivät olleet vielä riittävästi valmistautuneet taisteluun, vaan olivat epäroivällä kannalla), kansalliskokous olisi voinut aikaa haaskaamatta siirtää olinpaikkansa kapinaan nousseen alueen keskusta. Jos tämä kaikki olisi tehty heti ja epäroimättä viimeistään toukokuun puoliväliin tai loppuun mennessä, niin sekä kapinalla että kansalliskokouksella olisi saattanut vielä olla menestymismahdollisuuksia.

Saksan poroporvariston edustajilta ei silti olisi mitenkään voitu odottaa noin päättäviä toimia. Nuo kunnianhimoiset valtiomiehet eivät olleet hitusenkaan vertaa luopuneet harhakuvitelmistaan. Ne parlamentin jäsenet, jotka olivat menettäneet kohtalokkaan uskonsa sen voimaan ja koskemattomuuteen, olivat jo paenneet; jäljelle jääneitä demokraatteja oli vaikea saada luopumaan niistä vallan ja suuruuden unelmista, joita he olivat elättäneet kokonaisen vuoden. Noudattaen uskollisesti aiemmin ottamaansa suuntaa he karttoivat kaikin mahdollisin keinoin päättäviä toimia siihen asti kunnes lopulta ei jäänyt mitään menestymismahdollisuuksia eikä edes mahdollisuutta vaikkapa kaatua kunniallisesti. Jatkaen puhtaasti näennäistä, touhottavaa toimintaansa, jonka täydellinen hyödyttömyys saattoi mahtipontisen isottelun rinnalla herättää vain sääliä ja ivaa, he lähettivät edelleenkin päätöslauselmia, adresseja ja kyselyjä

valtionhoitajalle, joka ei kiinnittänyt heihin lainkaan huomiota, ja ministereille, jotka olivat avoimessa liitossa vihollisen kanssa. Kun vihdoin *Wilhelm Wolff*, *Striegaun** edustaja ja yksi »*Neue Rheinische Zeitungin*» toimittajista, ainoa todellinen vallankumousmies koko kansalliskokouksessa, sanoi, että mikäli he kunnioittavat sanojaan, heidän on tehtävä loppu jaarittelusta ja julistettava viipymättä lain ulkopuolelle valtionhoitaja, maan pääkavaltaja, niin noiden herrojen parlamentaarikkojen kauan pidätetty hyveellinen suuttumus puhkesi yhtäkkiä niin voimakkaana, ettei mitään sen kaltaista oltu nähty silloinkaan, kun valtakunnan hallitus oli ladellut heille loukkauksen toisensa jälkeen. Asian kuuluikin olla siten, sillä *Wolffin* ehdotus oli ensimmäinen järkevä sana, joka oli lausuttu pyhän Paavalin kirkossa⁵⁶. Hänhän vaati nimenomaan sitä, mikä olisi välttämättä pitänyt tehdä, mutta tuollainen avomielen puhe, jossa asiat nimitettiin niiden oikealla nimellä, saattoi vain loukata tunteellisia sieluja, jotka olivat päättäviä vain päättämättömyydessään ja jotka ollessaan liian arkoja toimimaan olivat ainakin saaneet päähänsä, että toimettomana olo onkin juuri sitä, mitä pitäisi tehdä. Jokainen sana joka salaman tavoin valaisi heidän aivojaan peittävää ja heidän itsensä tahallaan ylläpitämää sumua, jokainen lause, joka olisi saattanut viedä heidät labyrintista, johon he halusivat hinnalla millä hyvänsä jäädä mahdollisimman pitkäksi aikaa, jokainen selvä katsaus asiain todelliseen tilaan, kaikki se oli tietenkin tuon suverenin kansalliskokouksen ylhäisyyden loukkausta.

Kohta sen jälkeen kun kaikista päätöslauselmista, vetoamuksista, välikysymyksistä ja julistuksista huolimatta kunnianarvoisten edustajaherrojen asemien puolustaminen Frankfurtissa oli käynyt mahdottomaksi, he poistuivat, mutta eivät kapinaan nousseille alueille, sillä se olisi ollut liian rohkea askel. He lähtivät Stuttgartiin, missä württembergiläinen hallitus oli pysynyt omalaatuisella odottelevalla puolueettomuuskannalla. Siellä he lopulta julistivat valtionhoitajan kukistetuksi ja valitsivat omasta keskuudestaan viisihenkisen sijaishallituk-

* Puolalainen nimi: *Strzegom*. *Toim.*

sen. Sijaishallitus hyväksyi tuota pikaa nostoväkeä koskevan lain, joka lähetettiin kaikkia tavanomaisia muodollisuuksia noudattaen kaikille Saksan hallituksille. Noille kansalliskokouksen pahimmille vihollisille annettiin määräys koota voimia kansalliskokouksen puolustamista varten! Siten perustettiin — paperilla tietenkin — armeija kansalliskokouksen puolustamista varten. Divisioonat, prikaatit, rykmentit ja patterit — kaikki oli harkittu ja säädetty ennakolta. Ei puuttunut muuta kuin todellisuudentajua, sillä tuo armeija ei tietenkään milloinkaan syntynyt maailmaan.

Vielä yksi, kansalliskokouksen viimeinen suunnitelma oli syntymässä aivan itsestään. Demokraattinen väestö lähetti maan kaikista osista edustajistoja tarjoamaan itseään parlamentin määräysvaltaan ja kannustamaan sitä päättäviin toimiin. Kansa, joka tunsii Württembergin hallituksen todelliset aikomukset, rukoili kansalliskokousta pakottamaan tuon hallituksen osallistumaan julkisesti ja aktiivisesti naapureiden alullepanemaan kapinaan. Se rukoili kuitenkin suotta. Stuttgartiin siirryttyään kansalliskokous oli antautunut Württembergin hallituksen armoille. Edustajat käsittivät tämän ja vastustivat siitä syystä agitaation harjoittamista kansan keskuudessa. Tämän vuoksi he menettivät viimeisetkin sen arvovallan rippeet, jonka olisivat vielä voineet säilyttää. He saivat osakseen ansaitsemansa ylenkatseen, ja Württembergin hallitus teki Preussin ja valtionhoitajan yllyttämänä lopun tuosta demokratiailveilystä: 18. kesäkuuta 1849 se lukitsi parlamentin istuntosalin ovet ja antoi sijaishallituksen jäsenille määräyksen poistua maasta.

Silloin he lähtivät Badeniin, kapinallisten leiriin, mutta he olivat jo tarpeettomia siellä. Kukaan ei välittänyt heistä. Sijaishallitus jatkoi silti edelleenkin omin voiminsa isänmaan pelastamista riippumattoman Saksan kansan nimissä. Antamalla *passeja* kaikille, jotka vain halusivat niitä ottaa, se koetti saada ulkomaat tunnustamaan sen itsensä. Se antoi julistuksia ja lähetti komissaareja nostattamaan kapinaa niillä samaisilla Württembergin alueilla, joiden aktiivisen tuen se oli hylännyt silloin, kun aikaa ei vielä oltu kadotettu, mutta tuo kaikki oli tietenkin tuloksetonta touhua. Käsissämme on

alkuperäinen tiedotus, jonka oli osoittanut sijaishallitukselle yksi sen komissaareista, herra Rösler (Ölsin* edustaja); sen sisältö on hyvin kuvaava. Siinä on merkintä: Stuttgart, 30. kesäkuuta 1849. Kuvattuaan seikkailuja, joihin oli joutunut puoli tusinaa samanlaisia komissaareja etsiessään tuloksettomasti varoja, herra Rösler esittää puolustukseen seikkoja, joiden vuoksi hän ei ollut vielääkään päässyt matkansa määränpäähän, ja sen jälkeen hän paneutuu mitä syvämietteisimpiin järjelyihin mahdollisista hankauksista Preussin, Itävällan, Baijerin ja Württembergin välillä ja niiden mahdollisista seurauksista. Tarkasteltuaan tuota kaikkea seikkaperäisesti hän tekee kuitenkin johtopäätöksen, ettei mistään ole toivoa. Edelleen hän kehottaa järjestämään tiedotuspalvelun luotettavista henkilöistä ja perustamaan vakolujärjestelmän Württembergin ministeristön aikomusten paljastamiseksi ja joukkojen siirtoa koskevien tietojen hankkimiseksi. Tämä kirje ei ollut saapunut perille, koska sen kirjoittamisaikana »sijaishallitus» oli siirtynyt jo kokonaan »ulkoasiainhallintoon», ts. Sveitsiin. Samaan aikaan kun poloinen herra Rösler vaivasi vielä päätään sillä, millaisia lienevät pahanpäiväisen kuningaskunnan pelottavan ministeristön suunnitelmat, sata tuhatta preussilaista, baijerilaista ja hesseniläistä sotilasta oli jo ratkaissut koko asian viimeisessä taistelussa Rastattin muurien juurella.

Siten hävisi Saksan parlamentti ja sen mukana Saksan vallankumouksen ensimmäinen ja viimeinen luomus. Sen koollekutsuminen oli vahvistanut ensimmäisenä laillisesti sen tosiasian, että Saksassa *oli* todellakin vallankumous; ja se oli ollut olemassa niin kauan kunnes tuosta Saksan ensimmäisestä nykyajan vallankumouksesta tehtiin loppu. Tuon parlamentin oli valinnut kapitalistiluokan vaikutuksen alaisena eristäytynyt ja hajanainen maalaisväestö, josta suurin osa oli vasta äsken tointunut feodaalisesta jähmetyksestä, ja parlamentti oli koonnut yhteen kaikki vuosina 1820—1848 tunnetut suuret nimet hävittääkseen ne sitten kokonaan. Se oli koonnut kaikki porvarillisen liberalismien kuuluisuudet. Porvä-

* Puolalainen nimi: Oleśnica. *Toim.*

risto oli odottanut ihmeitä, mutta se oli niittänyt häpeää itselleen ja edustajilleen. Saksassa teollisuus- ja kaupakapitalistien luokka oli kärsinyt raskaamman tappion kuin missään muussa maassa. Aluksi se oli voitettu, nujerrettu, häädetty valtionviroista Saksan kaikissa erillisissä valtioissa, ja sitten se oli murskattu, häväisty ja pilkattu Saksan keskusparlamentissa. Poliittinen liberalismi — porvariston hallinto joko monarkistisessa tai tasavaltaisessa valtiomuodossa — oli käynyt ainiaaksi mahdottomaksi Saksassa.

Olemassaolonsa loppuaikoina Saksan parlamentti oli saanut häväistyksi ikiajoiksi puolueen, joka oli maaliskuusta 1848 ollut julkisen opposition johdossa, demokraattisen puolueen, joka oli edustanut pienkäsityöläisten ja -kauppiaiden luokan ja osittain talonpojiston etuja. Touko- ja kesäkuussa 1849 tuo luokka oli saanut tilaisuuden näyttää, miten se pystyi järjestämään pysyvän hallituksen Saksassa. Olemme jo nähneet, miten se epäonnistui — ei niinkään paljon epäsuotuisten olosuhteiden kuin ilmeisen raukkamaisuutensa vuoksi, joka tuli aina esiin kaikissa liikkeissä, mitä suinkin oli ollut vallankumouksen alusta lähtien. Se epäonnistui, koska se osoitti politiikassa sitä samaa likinäköisyyttä, arkuutta ja epävarmuutta, mikä on leimallista sen liiketoimillekin. Toukokuussa 1849 se oli jo menettelynsä vuoksi jäänyt vaille työväenluokan — Euroopan kaikkien kapinoiden todellisen taisteluvoiman — luottamusta. Sillä oli silti suotuisia menestymisen näköaloja. Siitä pitäen kun taantumukselliset ja liberaalit olivat poistuneet, Saksan parlamentti oli yksinomaan sen käsissä. Maalaisväestö oli sen puolella. Kaksi kolmannelta pienten valtioiden armeijoista, kolmannes Preussin armeijasta ja suurin osa nostoväestä olivat valmiit yhtymään siihen, jos se olisi alkanut toimia asiain tilan selvän käsityksen edellyttämää päättävyyttä ja uljuutta osoittaen. Tuon luokan johdossa olleet poliitikot eivät kuitenkaan olleet sen kaukonäköisempiä kuin heitä seurannut pikkuporvareiden joukkokaan. He olivat vielä sokeampia kuin liberaalit, he pitivät vielä itsepäisemmin kiinni harhaluuloista, joita he itse vapaasta tahdostaan elättivät, he olivat vielä herkkäuskoisempia ja vielä vähemmän kuin liberaalit

pystyivät ottamaan huomioon tosiasiat. Heidän poliittinen merkityksensäkin oli laskenut alle nollan. Koska he eivät kuitenkaan olleet vielä toteuttaneet latteita periaatteitaan, olisivat he *erittäin* suotuisten olosuhteiden vallitessa voineet elpyä jälleen joksikin aikaa, ellei vallankaappaus olisi vienyt heiltä, enempää kuin *Louis Bonaparten* vallankaappaus heidän kollegoiltaan »puh-tailta demokraateilta» Ranskassa, tuota viimeistä toivoa.

Saksan ensimmäisen vallankumouksen historia päättyy kapinan tukahduttamiseen Lounais-Saksassa ja Saksan parlamentin hajottamiseen. Tehtäväksemme jää heittää viime silmäys voitolle päässeihin vastavallankumouksellisen liiton jäseniin. Sen teemme seuraavassa artikkelissamme⁵⁷.

Lontoossa 24. syyskuuta 1852

Friedrich Engels

ÄSKEINEN KÖLNIN OIKEUSJUTTU

Lontoossa, keskiviikkona, 1. joulukuuta 1852

Olette varmaankin jo saaneet Euroopan lehdistön välityksellä suuren määrän selosteita Preussissa kommunisteja vastaan nostetusta oikeusjuttuhirviöstä⁵⁸ ja sen lopputuloksista. Koska yksikään noista selosteista ei kuitenkaan esitä lähimainkaan totuudenmukaisesti tosiasioita ja koska nuo tosiasiat valaisevat kirkkaasti poliittisia keinoja, joiden avulla Euroopan mannerta pidetään kahleissa, niin katson tarpeelliseksi palata tähän oikeusjuttuun.

Yhdistymis- ja kokoontumisvapauden hävittämisen seurauksena kommunistinen eli proletaarinen puolue aivan samoin kuin muutkin puolueet menetti mahdollisuuden luoda mannermaalla oman *laillisen* järjestönsä. Sitä paitsi sen johtajat karkotettiin maanpakoon. Yksikään poliittinen puolue ei kuitenkaan voi olla olemassa ilman järjestöä; ja jos liberaalin porvariston samoin kuin demokraattisen pikkuporvaristonkin yhteiskunnallinen asema, aineelliset etuisuudet ja sen jäsenten keskinäinen jo kauan sitten vakiintunut jokapäiväinen kanssakäyminen saattoivat tietyssä määrin korvata sellaisen järjestön, niin proletariaatin, jolta puuttui tuota yhteiskunnallista asemaa ja rahavaroja, oli etsittävä sellaista järjestöä salaisissa yhdistyksissä. Juuri siksi sekä Ranskassa että Saksassa perustettiin paljon salaisia yhdistyksiä, joita poliisi on vuodesta 1849 alkaen paljastanut toisen toisensa jälkeen salaliittolaisjärjestöinä. Monet noista yhdistyksistä olivatkin itse asiassa salaliittolaisjärjestöjä, jotka tosiaan oli perustettu olemassaolevan hallituksen kukistamista varten, ja se olisi pelkuri, joka tie-

tyissä olosuhteissa kieltäytyisi perustamasta salaliittoja, aivan samoin kuin olisi typeryyttä perustaa niitä toisenlaisten olosuhteiden vallitessa. Niiden lisäksi oli toisenlaisiakin yhdistyksiä, jotka asettivat itselleen laajempia ja ylevämpiä tavoitteita, yhdistyksiä, jotka tiesivät, että olemassaolevan hallituksen kukistaminen on vain siirtymävaihe tulevassa suurtaistelussa, ja pyrkivät tiivistämään ympärilleen puolueen, jonka ydinosa ne muodostivat, ja valmistamaan sen viimeiseen ratkaisevaan taisteluun, jonka on ennemmin tai myöhemmin hävitettävä ainiaaksi Euroopasta paitsi »tyranniin», »despoottien» ja »vallananastajien» herruus myös verrattomasti mahtavampi ja pelottavampi valta: pääoman valta työn yli.

Sellainen oli Saksan edistyksellisen kommunistisen puolueen⁵⁹ järjestö. »Manifestinsa» (joka julkaistiin 1848) periaatteiden sekä niiden perusajatusten mukaisesti, joita on kehitelty »New York Daily Tribune» lehdessä⁶⁰ julkaistussa artikkelisarjassa »*Vallankumous ja vastavallankumous Saksassa*»* tuo puolue ei ole milloinkaan elättänyt harhakuvitelmia, että se voisi milloin ja miten vain haluaa tehdä vallankumouksen, joka toteuttaisi käytännössä sen aatteet. Se on tutkinut syitä, jotka olivat aiheuttaneet vuoden 1848 vallankumousliikkeet, ja syitä, jotka olivat johtaneet ne tappioon. Se oli sitä mieltä, että kaikenlaisen poliittisen taistelun perustana on luokkien yhteiskunnallinen vastakkaisuus, ja ryhtyi tutkimaan niitä olosuhteita, joiden vaikutuksesta yksi yhteiskuntaluokka voi ja sen kuuluu edustaa kansakunnan etuja kokonaisuudessaan ja siis johtaa sitä poliittisesti. Historia on osoittanut kommunistiselle puolueelle, miten keskiaikaisen maaylimystön jälkeen oli kasvanut niiden ensimmäisten kapitalistien rahamahti, jotka ottivatkin sitten käsiinsä hallitusohjat; miten tuon *finanssikapitalistien* ryhmäkunnan yhteiskunnallisen vaikutusvallan ja poliittisen herruuden on syrjäyttänyt höyryvoiman käyttöönoton ajoista kasvanut *teollisuuskapitalistien* mahti ja miten nykyään vielä kaksi luokkaa — pikkuporvareiden luokka ja teollisuustyöläisten luokka — esit-

* Ks. tätä osaa, s. 7—132. *Toim.*

tävät vuorostaan valtapyyhteensä. Vuosien 1848—1849 vallankumouksellinen käytännön kokemus on osoittanut oikeiksi siihen päätelmään johtaneet teoreettiset näkökohdat, että ennen kuin kommunistisella työväenluokalla on toivoa pystyttää keskeytymättömässä taistelussa oma valtansa ja hävittää se palkkaorjuusjärjestelmä, joka pitää sitä porvariston ikeen alla, on ensiksi tuleva pikku-porvarillisen demokratian vuoro. Kommunistien salaisella järjestöllä ei siis voinut olla välittömänä tavoitteenaan *olemassaolevien* hallitusten kukistaminen Saksassa. Sitä ei oltu perustettu kukistamaan noita hallituksia, vaan se insurrektiohallitus, joka ennemmin tai myöhemmin tulisi niiden tilalle. Järjestön jäsenet, kukin erikseen, ovat aikanaan saattaneet kannattaa ja epäilemättä olisivat kannattaneet aktiivisesti status quota* vastaan suunnattua vallankumousliikettä. Kommunistien liiton tehtäviin ei kuitenkaan voinut kuulua tuon liikkeen *valmistelu* muuten kuin levittämällä salaa kommunistisia aatteita joukkojen keskuudessa. Suurin osa tuon yhdistyksen jäsenistä ymmärsi niin hyvin yhdistyksen pohjana olevat periaatteet, että kun sen eräät jäsenet yrittivät kunnianhimon ja virkakiipeilyn kannustamina muuttaa Liiton salaliittolaisjärjestöksi pannakseen toimeen vallankumouksen *ex tempore***, nuo jäsenet erotettiin hyvin pian Liitosta.

Minkään lain perusteella maailmassa tuota liittoa ei voida nimittää salaliittolaisjärjestöksi, valtiopetoksen tarkoituksessa perustetuksi salaiseksi yhdistykseksi. Jos se olikin salaliitto, niin ei ainakaan olemassaolevaa hallitusta vaan sen mahdollista seuraajaa vastaan suunnattu salaliitto. Preussin hallitus tiesi kyllä tämän. Siinä syy, miksi yhtätoista syytettyä pidettiin yksinäiselleissä kahdeksantoista kuukautta; tämän ajan virkavalta käytti mitä hämmästyttävimpiin lainkäytöllisiin vehkeilyihin. Kuvitelkaapa: kahdeksan kuukautta jatkuneen vankeuden jälkeen pidätetyt jätettiin vankilaan vielä muutamiksi kuukausiksi lisätutkimusta varten, »koska heitä vastaan ei ollut mitään rikollisuutta osoittavia todis-

* — vallitsevaa tilaa. *Toim.*

** — valmistelematta. *Toim.*

teita!»! Kun syytetyt joutuivat lopulta valamiesoikeuden eteen, heidän syykseen ei voitu esittää ainoatakaan tahallista valtiopetoksellista tekoa. Heidät tuomittiin silti, ja kohta näette, miten se tapahtui.

Toukokuussa 1851 vangittiin yksi Liiton salaisista asiamiehistä*, ja häneltä löydettyjen asiakirjojen perusteella suoritettiin seuraavat vangitsemiset. Eräs preussilainen poliisivirkailija, muuan *Stieber* sai viipymättä tehtäväkseen selvittää oletetun salaliiton haaraumat Lontoossa. Hän onnistui saamaan joitakin niiden edellään mainittujen luopioiden asiakirjoista, jotka Liitosta erottamisen jälkeen olivat tosiaan perustaneet salaliiton Pariisissa ja Lontoossa. Nuo asiapaperit oli saatu kaksinkertaisen rikoksen tietä. Onnistuttiin lahjomaan muuan Reuter, joka mursi tuon yhdistyksen sihteerin** kirjoituspöydän kaapin ja varasti sieltä asiakirjat. Tämä oli kuitenkin vasta alkua. Kyseinen varkaus auttoi paljastamaan niin sanotun saksalais-ranskalaisen salaliiton Pariisissa⁶¹ ja tuomitsemaan sen osanottajat, mutta se ei antanut avainta suureen Kommunistien liittoon. Sivumennen sanottuna Pariisin salaliiton johdossa oli muutamia Lontoossa toimineita kunnianhimoisia typeryksiä ja poliittisia chevaliers d'industrie*** sekä yksi aikaisemmin kavalluksesta tuomion saanut tyyppi, joka toimi Pariisissa poliisin kyttänä****. Näiden petkuttamat tompellit korvasivat äärimmäisen poliittisen mitättömyytensä hurjilla deklamaatioilla ja verenhimoisilla pöyhkeillä fraaseilla.

Preussin poliisi joutui niin ollen tekemään uusia löytöjä. Se perusti Preussin lähetystöön Lontooseen oikean salapoliisiosaston. Poliisin asiamies sukunimeltä Greif harjoitti inhottavaa ammattiaan verhoutuen lähetystön attaşean nimeen — tämä keino on itse asiassa riittävä asettamaan kaikki Preussin lähetystöt kansainvälisen oikeuden ulkopuolelle; eivät edes itävaltalaiset ole vielä rohjenneet turvautua sellaiseen keinoon. Hänen johdol-

* — Nothjung. *Toim.*

** — O. Dietz. *Toim.*

*** — veijareita. *Toim.*

**** — Cherval. *Toim.*

laan teki työtä muuan Fleury, kauppias Lontoon Citystä, mies, jolla oli tietty omaisuus ja yhteyksiä melko arvokkaissa piireissä, yksi niistä alhaisista olennoista, jotka tekevät iljettäviä tekojaan synnynnäisestä taipumuksesta kataluuteen. Toisena asiamiehenä oli kauppaapulainen Hirsch, jota kuitenkin alettiin epäillä urkkijaksi heti kun hän saapui Lontooseen. Hän lyöttäytyi Lontoossa muutamien saksalaisten kommunistiemigranttien seuraan, ja nämä sietivät häntä keskuudessaan jonkin aikaa vakuuttuakseen siitä, kuka hän todella oli. Pian tuli todistetuksi hänen yhteytensä poliisiin, ja siitä hetkestä herra Hirsch katosi. Vaikka hän menetti siten kaikki mahdollisuudet hankkia tietoja, joista hänelle maksettiin, ei hän kuitenkaan jäänyt toimeettomaksi. Yksinäisyydessään Kensingtonissa, jossa hän ei kertaakaan tavannut ainuttakaan edellä mainituista kommunisteista, hän sepusti joka viikko näennäisiä selostuksia juuri sen salaliittolaisjärjestön oletetun keskuskomitean oletetuista istunnoista, jota Preussin poliisi ei mitenkään onnistunut saamaan pauloihinsa. Sisällöltään nuo selostukset olivat kerrassaan järjettömiä. Yksikään etunimi ei vastannut todellisuutta, yhtään sukunimeä ei oltu kirjoitettu oikein, yksikään sana, jota väitettiin jonkin tietyn henkilön lausumaksi, ei muistuttanut vähääkään tuolle henkilölle ominaisia lausuntoja. Noiden väärennysten laatimisessa Hirsch sai apua opettajaltaan Fleuryltä, eikä vielä lainkaan ole todistettu, ettei »attašea» Greifkin ollut pistänyt sormiaan tuohon inhottavaan peliin. Niin uskomatonta kuin se onkin, mutta Preussin hallitus otti täydestä todesta tämän järjettömän sepustuksen, ja voitaneen kuvitella, minkä sekasotkun saivat aikaan tuollaiset todistukset valamiesoikeudelle esitetyssä syytösaineistossa. Kun oikeusjuttu alkoi, mainittu poliisivirkailija herra Stieber asettui itse todistajaksi ja vahvisti valallisesti todeksi kaikki nuo järjettömät keksinnöt ja vakuutti hyvin itsetyytyväisenä, että yksi hänen salaisista asiamiehistään Lontoossa on läheisissä suhteissa henkilöihin, joita on pidettävä tämän kauhistuttavan salaliiton pääjärjestäjinä. Tätä salaista asiamiestä verhosi tosiaan salaisuuden usva, sillä hän ei kahdeksan kuukauden aikana uskaltanut

pistää nenäänsä ulos Kensingtonista, ettei vain olisi tosiaan kohdannut jotakuta niistä salaliiton osanottajista, joiden salaisista aikeista, lausunnoista ja teoista hän oli muka tehnyt ilmoituksia viikosta toiseen.

Herroilla Hirschillä ja Fleuryllä oli silti vielä kaiken varalta yksi keksintö. He muokkasivat kaikista sepustamistaan selostuksista sen salaisen ylikomitean istuntojen »todelliset pöytäkirjat», jonka Preussin poliisi väitti olleen olemassa. Koska herra Stieber oli todennut, että nuo pöytäkirjat käyvät ihmeellisellä tavalla yhteen niiden ilmoitusten kanssa, jotka hän oli jo saanut samoilta henkilöiltä, niin hän esitti ne heti valamiehille ja ilmoitti taaskin valallisesti olevansa tarkan tutkimuksen jälkeen vakuuttunut siitä, että pöytäkirjat ovat alkuperäiset. Silloin julkaistiin suurin osa Hirschin ilmoittamista järjettömistä keksinnöistä. On helppo kuvitella, miten hämmästyneitä olivat tuon salaisen komitean oletetut jäsenet kuultuaan, että heistä ilmoitetaan sellaista, mitä he siihen mennessä eivät olleet osanneet aavistaaakaan. Wilhelmiksi ristitystä oli tekaistu Ludwig tai Karl; toisten väitettiin pitäneen puheita Lontoossa aikana, jolloin he olivat olleet Englannin toisella kulmalla; kolmansien ilmoitettiin lukeneen kirjeitä, joita he eivät milloinkaan olleet edes saaneet; heidän väitettiin pitäneen säännöllisesti kokouksia joka torstaina, vaikka heillä oli vain tapana vieraila ystäviensä luona aina keskiviikkoisin; työläisen, joka hädin tuskin osasi kirjoittaa, väitettiin olleen yksi pöytäkirjureista ja muka allekirjoittaneenkin pöytäkirjat; kaikki heidät oli pantu puhumaan sellaista kieltä, jota käytettäneen ehkä preussilaisessa poliisiosastossa, mutta ei ainakaan yhdistyksessä, joka suurimmalta osaltaan koostuu kotimaassaan hyvin tunnetuista kirjailijoista. Kaiken lisäksi oli vielä väärennetty kuitti rahasummasta, jonka kuvitellun keskuskomitean oletettu sihteeri oli saanut väärentäjiltä korvaukseksi pöytäkirjoista. Tuon oletetun sihteerin olemassaolo perustui kuitenkin pelkkään mystifikaatioon, jota joku katala kommunisti pelasi onnettoman Hirschin kanssa.

Tuo karkea väärennös oli liian skandaalimainen ollakseen tekemättä aivan päinvastaista vaikutusta kuin oli

tarkoitettu. Vaikka syytettyjen lontoolaisilla ystäväillä ei ollut mitään mahdollisuutta perehdyttää valamiehiä asianhaaroihin, vaikka puolustusasianajajille lähetetyt kirjeet takavarikoitiin postissa, vaikka asiakirjoja ja valalla vahvistettuja kirjallisia todisteita, jotka kuitenkin onnistuttiin lähettämään puolustusasianajajille, ei kelpuutettukaan oikeudenkäynnissä todistuksiksi, niin yleinen suuttumus oli niin suuri, että jopa valtiollisten syyttäjien ja itsensä herra Stieberinkin, joka itse oli valalla vahvistanut nuo pöytäkirjat alkuperäisiksi, oli pakko tunnustaa ne väärennykseksi.

Tämä väärennys ei kuitenkaan ollut ainoa samankaltainen teko, johon poliisi oli syyllistynyt. Oikeudenkäynnin aikana tuli ilmi vielä kaksi tai kolme samanlaista tosiasiaa. Poliisi väärensi lisäyksillään Reuterin varastamat asiakirjat ja siten muutti niiden sisältöä. Yksi asiakirja, joka oli täynnä tavatonta pötyä, oli kirjoitettu tohtori Marxin käsialaa matkien ja jonkin aikaa sitä väitettiin hänen kirjoittamukseen, kunnes vihdoin syyttäjäpuolen oli pakko tunnustaa väärennys. Poliisin jokaisen paljastetun ilkitteen tilalle esitettiin kuitenkin viisi kuusi uutta, joita oli mahdoton paljastaa heti, sillä tarkoituksena oli yllättää puolustus. Todistukset jouduttiin hankkimaan Lontoosta, mutta puolustusasianajajien kirjeenvaihto lontoolaisten kommunistiemigranttien kanssa tulkittiin oikeudessa osallisuudeksi oletettuun salaliittoon!

Itse herra Stieber vahvisti todistuksessaan sen, että Greif ja Fleury ovat todella sellaisia, joiksi heidät on kuvattu edellä. Mitä tulee Hirschiin, niin hän tunnusti poliisituomarille Lontoossa väärentäneensä »pöytäkirjat» Fleuryn käskystä ja tämän auttamana, ja sitten hän poistui Englannista välttyäkseen joutumasta syytteeseen rikoksesta.

Oikeudenkäynnin aikana tehdyt häpeälliset paljastukset saattoivat hallituksen äärimmäisen vaikeaan asemaan. Sillä oli tässä oikeusjutussa sellainen valamiesten kokoonpano, jollaista ei aikaisemmin oltu nähty Preussin maakunnassa; kuusi aatelismiestä — ilmeisiä taantumuksellisia, neljä rahamaailman magnaattia ja kaksi hallitusvirkailijaa. Nämä miehet eivät olleet lainkaan

taipuvaisia syventymään huolellisesti heidän eteensä kuuden viikon aikana syytettyjen todisteiden kaoottiseen paljouteen samalla kun heidän korviinsa kantautui jatkuvasti huutoja siitä, että syytetyt ovat pääpukareita hirmuisessa kommunistisessa salaliitossa, jolla on tarkoituksenaan kukistaa kaikki pyhä: omaisuus, perhe, uskonto, järjestys, hallitus ja lait. Ellei hallitus olisi kuitenkaan samaan aikaan antanut etuoikeutettujen luokkien ymmärtää, että tässä oikeusjutussa syyttömäksi julistaminen olisi kehotuksena valamiesoikeuden hävittämiseen ja se käsitettäisiin suoranaisiksi poliittiseksi mielenosoitukseksi, todistukseksi siitä, että porvarillis-liberaalinen oppositio on valmis liittoutumaan jopa ääri vallankumouksellisten kanssa, vangitut olisi sittenkin julistettu syyttömiksi. Hallitus onnistui joka tapauksessa saamaan uuden preussilaisen rikoslain avulla, jolla on muka taannehtiva vaikutus, langetetuksi tuomion seitsemälle vangitulle, kun taas ainoastaan neljä julistettiin syyttömäksi. Syytetyille langetettiin eri pituisia vankeusrangaistuksia, kolmesta kuuteen vuoteen, mistä olette jo tietenkin aikanaan ilmoittaneet saatuanne tiedon.

*Kirjoittanut Engels
29. marraskuuta 1852*

*Julkaistu »New York Daily
Tribune» lehdessä 3645. n:o:ssa
22. joulukuuta 1852*

*Valitut teokset kolmessa
osassa, 1. osa, s. 350—355*

Karl Marx

LOUIS BONAPARTEN
BRUMAIREKUUN KAHDEKSASTOISTA ⁶²

Kirjoittanut Marx
joulukuussa 1851—
maaliskuussa 1852

Julkaistu »Die Revolution»
aikakauslehdessä 1. n:o:ssa,
New York 1852

Valitut teokset kolmessa
osassa, 1. osa, s. 356—441

MARXIN ESIPUHE
VUODEN 1869 TOISEEN PAINOKSEEN

Varhain kuollut ystäväni *Joseph Weydemeyer** aikoi ryhtyä julkaisemaan New Yorkissa poliittista viikkoleh-
teä tammikuun 1. päivästä 1852. Hän pyysi minua kir-
joittamaan sitä varten coup d'état** historian. Niinpä
kirjoitinkin hänelle helmikuun puoliväliin asti joka viik-
ko artikkelia nimeltä »Louis Bonaparten brumairekuun
kahdeksastoista». Mutta sillä välin Weydemeyerin alku-
peräinen suunnitelma raukesi. Sen sijaan keväällä 1852
hän ryhtyi julkaisemaan kuukausijulkaisua »*Die Revolu-
tion*»,⁶³ jonka ensimmäisen vihkon muodostaa kirjoituk-
seni »Brumairekuun kahdeksastoista». Muutama sata
kappaletta löysi silloin tien Saksaan joutumatta kuiten-
kaan varsinaisille kirjamarkkinoille. Muuan äärimmäisen
radikaaliksi tekeytynyt saksalainen kirjakauppias, jolle
tarjosin levitystyötä, torjui aidon siveellisen kauhistuk-
sen vallassa sellaisen »ajallisesti sopimattoman hank-
keen».

Sanotusta selviää, että kyseinen kirjoitelma syntyi
tapausten välittömän vaikutuksen alaisena eikä sen his-
toriallinen aineisto ulotu helmikuuta (1852) pidemmälle.
Sen nykyinen uusintapainos johtuu osittain kysynnästä
kirjakaupoissa, osittain Saksassa olevien ystäväieni vaa-
timuksesta.

Teoksista, jotka ovat käsitelleet samaa aihetta suun-
nilleen *samaan aikaan* kuin minä, on syytä mainita vain
kaksi: *Victor Hugon* »*Napoleon Pieni*» ja *Proudhonin*
»*Valtiokaappaus*».

* Pohjois-Amerikan sisällissodan aikana St. Louisin piirin
sotilaskomendantti.

** — valtiokaappauksen. *Toim.*

Victor Hugo rajoittuu esittämään purevia ja älykkeitä syytöksiä valtiokaappauksen vastaavaa toimittajaa vastaan. Itse tapahtuma näyttää hänen kuvaamaansa tulleen kuin salama kirkkaalta taivaalta. Hän pitää sitä vain yksityisen henkilön väkivallantekona. Hän ei huomaa, että hän tekee tuosta yksilöstä pienen asemesta suuren, kun katsoo hänen omanneen sellaisen persoonallisen aloitevoiman, jollaiselle ei ole vertaa maailmanhistoriasa. Proudhon puolestaan koettaa esittää valtiokaappauksen edeltäneen historiallisen kehityksen tulokseksi. Valtiokaappauksen historiallinen rakennelma muuttuu hänellä kuitenkin vähitellen tuon kaappauksen sankarin historialliseksi puolustamiseksi. Hän tekee siis niin sanottujen *objektiivisten* historioitsijoittemme virheen. Minä sitä vastoin osoitan, miten *luokkataistelu* Ranskassa sai aikaan tilanteen ja olosuhteet, jotka antoivat keskinkertaiselle ja naurettavalle yksilölle mahdollisuuden esittää sankarin osaa.

Kyseisen kirjasen uudelleenmuokkaaminen olisi riistänyt siltä sen omalaatuisen värityksen. Siksi olen tyytynyt vain korjaamaan painovirheet ja poistamaan eräät nykyisin jo käsittämättömiksi käyneet viittaukset.

Kirjoitelmani loppulause: »Mutta mikäli keisarinviitta nostetaan viimein Louis Bonaparten hartioille, on Napoleonin pronssinen kuvapatsas romahtava Vendôme-pylvään⁶⁴ huipulta» on jo käynyt toteen.*

Eversti Charras aloitti hyökkäyksen Napoleon-kulttia vastaan vuoden 1815 sotaretkeä käsittelevällä teoksellaan. Sittemmin ja etenkin viime vuosina Ranskan kirjallisuus on historiantutkimuksen, arvostelun, satiirin ja huumorin aseina tehnyt kokonaan lopun Napoleon-legendasta. Ranskan ulkopuolella tämä perinnäisen kansanuskon valtava romahdus, tämä suunnaton henkinen vallankumous sai osakseen hyvin vähän huomiota ja vielä vähemmän sitä ymmärrettiin.

Lopuksi toivon, että teokseni auttaa poistamaan varsinkin nyt Saksassa yleiseksi tulleen koulufraasin niin sanotusta *caesarismista*. Tällaista pintapuolista historiallista rinnastusta tehtäessä unohdetaan pääasia, nimittäin

* Ks. tätä osaa, s. 259. *Toim.*

se, että vanhassa Roomassa luokkataistelua käytiin vain pienen etuoikeutetun vähemmistön piirissä, vapaiden rikkaiden ja vapaiden köyhien välillä, samalla kun suuri tuottava väestöjoukko, orjat, muodostivat vain taistelun passiivisen jalustan. Unohdetaan *Sismondin* sattuva lausunto: Rooman proletariaatti eli yhteiskunnan kustannuksella, kun taas nykyajan yhteiskunta elää proletariaatin kustannuksella.⁶⁵ Kun antiikin päivien ja nykyajan luokkataistelun aineelliset, taloudelliset ehdot ovat niin täysin erilaiset, ei tuon taistelun nostamalla poliittisilla hahmoillakaan voi olla enempää yhteistä kuin Canterburyn arkkipiispalla ja ylipappi Samuelilla.

Karl Marx

L o n t o o s s a 23. kesäkuuta 1869

*Julkaistu Marxin teoksen
Louis Bonaparten
brumairekuun kahdeksastoista
loisessa painoksessa, joka
ilmestyi Hampurissa
heinäkuussa 1869*

*Valitut teokset kolmessa
osassa, 1. osa, s. 356—357*

**ENGELSIN ESIPUHE VUODEN 1885
KOLMANTEEN SAKSANKIELISEEN PAINOKSEEN**

Se että kolmenkymmenen kolmen vuoden kuluttua teoksen »Brumairekuun kahdeksastoista» ensimmäisen painoksen ilmestymisen jälkeen on käynyt tarpeelliseksi ottaa sen uusintapainos, on todistuksena siitä, ettei tuo teos ole tähän mennessä vähääkään kadottanut arvoaan.

Se oli todella nerokas teos. Välittömästi sen tapahtuman jälkeen, joka oli hämmästyttänyt koko poliittista maailmaa kuin salama kirkkaalta taivaalta, tapahtuman, jota eräät kirosivat siveellisen suuttumuksen äänekkäin huudoin ja jonka toiset hyväksyivät pelastuksena vallankumouksesta ja rangaistuksena vallankumouksen haihahduksista, mutta jota kaikki vain kummastelivat ja jota kukaan ei ymmärtänyt — välittömästi tämän tapahtuman jälkeen Marx kirjoitti lyhyen ja purevan teoksen, jossa hän esitti koko Ranskan historian tapahtumat sisäisine yhteyksineen alkaen helmikuun päivistä, selitti joulukuun 2. päivän ihmeen⁶⁶ tuon yhteyden luonnolliseksi ja välttämättömäksi tulokseksi eikä hänen tällöin tarvinnut kertaakaan kohdella valtiokaappauksen sankaria muutoin kuin ansaitun ylenkatseellisesti. Tuo kuva oli piirretty niin mestarillisesti, että jokainen myöhemmin tehty uusi paljastus on tuonut vain uusia todistuksia siitä, kuinka oikein se kuvastaa todellisuutta. Tällainen päivänhistorian erinomainen ymmärtäminen, tällainen tapahtumien selvä oivaltaminen niiden tapahtumishetkellä on todella verratonta.

Siihen kuitenkin tarvittiin tavattoman syvällistä Ranskan historian tuntemusta. Marxilla sitä oli. Ranska on se maa, missä historialliset luokkataistelut on enemmän kuin missään muualla viety joka kerta ratkaisuun

asti ja missä siis ovat myös jyrkkäpiirteisimminkin tulleet esiin ne vaihtelevat poliittiset muodot, joiden sisällä nuo luokkataistelut liikkuvat ja joissa niiden tulokset ilmevät. Ranska, tuo feodalisminkin keskus keskiajalla, yhteisen säätymonarkian mallimaa renessanssin ajoista asti, murskasi suuressa vallankumouksessa feodalisminkin ja pystytti porvariston puhtaan herruuden klassisemmin ja selvemmin kuin mikään muu maa Euroopassa. Myös päätään nostavan proletariaatin taistelu hallitsevaa porvaristoa vastaan esiintyy tässä maassa niin kärkevässä muodossa, ettei sellaista tunneta missään muualla. Tämä on se syy, jonka vuoksi Marx tutki erikoisen halukkaasti paitsi Ranskan aikaisempaa myös sen nykyhistoriaa kaikissa yksityiskohdissaan, kokosi aineistoa myöhempää käyttöä varten, ja siksi tapahtumat eivät koskaan yllättäneet häntä.

Tähän liittyi vielä toinenkin seikka. Nimenomaan Marx sai ensimmäisenä selville historian suuren liikunnanlain, jonka mukaan kaikkalainen historiallinen taistelu — käytäköön sitä sitten politiikan, uskonnon, filosofian tai muulla ideologian alalla — on todellisuudessa vain yhteiskuntaluokkien taistelun enemmän tai vähemmän selvää ilmenemistä, ja näiden luokkien olemassaolo ja samalla myös niiden väliset yhteentörmäykset johtuvat vuorostaan niiden taloudellisen aseman kehityksen asteesta, tuotannon luonteesta ja tuotantotavasta sekä siitä määräytyvästä vaihdosta. Tämä laki, jolla on historialle samanlainen merkitys kuin energian muuttumisen lailla luonnontieteelle, antoi Marxille myös tässä tapauksessa avaimen Ranskan toisen tasavallan historian ymmärtämiseen. Tässä teoksessaan hän tarkisti tämän historian pohjalta mainitun lain paikkansapitävyyden, ja kolmenkymmenenkolmen vuoden kuluttuakin meidän täytyy sanoa, että tuo kokeilu onnistui loistavasti.

F. E.

*Kirjoitettu 1855
Julkaistu kirjassa:
Karl Marx. Der Achtzehnte
Brumaire des Louis
Bonaparte, Hamburg 1855*

*Valitut teokset kolmessa
osassa, 1. osa, s. 358—359*

LOUIS BONAPARTEN BRUMAIREKUUN KAHDEKSASTOISTA

I

Hegel huomauttaa jossakin, että maailmanhistorian kaikki suuret tapahtumat ja henkilöt esiintyvät niin sanoaksemme kahdesti. Hän on unohtanut lisätä: kerran murhenäytelmässä, toisen kerran farssissa. Caussidière Dantonina, Louis Blanc Robespierrenä, vuosien 1848—1851 vuoripuolue vuosien 1793—1795 vuoripuolueena, veljenpoika setänä. Ja samanlaisena karikatyyrina ovat olosuhteet, joissa brumairekuun kahdeksannentoista toinen laitos ilmestyi!⁶⁷

Ihmiset tekevät itse historiaansa, mutta he eivät tee sitä mielensä mukaan, he eivät tee sitä omavalintaisissa, vaan välittömästi olemassaolevissa, annetuissa ja perinnöksi jääneissä olosuhteissa. Kaikkien edesmenneiden sukupolvien perinteet painavat vuorenraskaina elävien aivoja. Ja juuri kun ihmiset näyttävät olevan suorittamassa kumousta olosuhteissa ja itsessään, luomassa jotakin sellaista, jota ei vielä koskaan ole ollut olemassa, juuri sellaisina vallankumouksellisen kriisin kausina he manaavat hätääntyneinä palvelukseensa menneisyyden henkiä, lainaavat niiden nimiä, taistelutunnuksia ja pukuja esittääkseen maailmanhistorian uutta näytöstä näissä kunnianarvoisissa vanhoissa valepuvuissa ja tällä lainakielellä. Niinpä Luther naamioi itsensä apostoli Paavaliiksi, vuosien 1789—1814 vallankumous verhosi itsensä milloin Rooman tasavallan, milloin Rooman keisarikunnan viittaa, ja vuoden 1848 vallankumous ei keksinyt mitään parempaa, kuin parodioida väliin vuotta 1789, väliin vuosien 1793—1795 vallankumouksellisia perinteitä. Niinpä aloittelija, joka on opetellut vieraan kielen, kääntää sen aina ajatuksellisesti äidinkielelleen, eikä hän

omaksu uuden kielen henkeä eikä osaa käyttää sitä vapaasti, niin kauan kunnes hän alkaa tulla toimeen ilman käännöstä eikä muistele äidinkieltään käyttäessään opittua kieltä.

Tuota vainajien maailmanhistoriallista esiinmanamista tarkkaillessa havaitsee heti silmiinpistävää erilaisuutta. Camille Desmoulins, Danton, Robespierre, Saint-Just, Napoleon, nämä Ranskan vanhan vallankumouksen sankarit samoin kuin puolueet ja suuret kansanjoukot suorittivat roomalaisissa puvuissa ja roomalaiset fraasit huulillaan oman aikansa tehtävän, vapauttivat kahleista ja pystyttivät nykyaikaisen *porvarillisen* yhteiskunnan. Toiset murskasivat pirstaleiksi feodalismien perustan ja niittivät ne feodaalipäät, jotka sillä olivat kasvaneet. Toinen loi Ranskassa olosuhteet, joiden vallitessa vasta voitiin kehittää vapaata kilpailua, käyttää parselloitua maaomaisuutta ja ottaa käyttöön kahleista vapautunut kansakunnan teollinen tuotantovoima, ja Ranskan rajojen ulkopuolella se lakaisi kaikkialla pois feodaaliset laitokset sikäli kuin se oli tarpeellista vastaavanlaisen, ajanmukaisen ympäristön luomiseksi Ranskan porvarilliselle yhteiskunnalle Euroopan mannermaalla. Heti kun uusi yhteiskuntamuodostuma oli valmis, katosivat oitis ikivanhat jättiläiset ja niiden mukana henkiinherännyt roomalaisuus — nuo Brutukset, Gracchukset, Publicolat, tribuunit, senaattorit ja itse Caesarkin. Porvarillinen yhteiskunta oli järkevän käytännöllisenä synnyttänyt todelliset tulkkinsa ja äänitorvensa: Sayt, Cousinit, Royer-Collardit, Benjamin Constantit ja Guizotit. Sen todelliset sotapäälliköt istuivat liikekonttorien pöytien takana ja paksupäinen Ludvig XVIII oli sen valtiollinen päämies. Antautuneena kokonaan rikkauden luomiseen ja rauhanomaiseen kaupalliseen kilpataisteluun tänä yhteiskunta ei enää muistellut, että roomalaisajan haamut olivat vartioineet sen kehtoa. Niin epäsankarillinen kuin porvarillinen yhteiskunta on, tullakseen maailmaan se oli kuitenkin tarvinnut sankaruutta, uhrautuvaisuutta, terroria, kansalaissotaa ja kansojen taistelua. Sen gladiaattorit löysivät Rooman tasavallan klassisen ankarista perinteistä ne ihanteet ja taidemuodot, sen itsepetoksen, joita he tarvitsivat salatakseen itseltään

taistelunsa ahtaan porvarillisen sisällön ja säilyttääkseen intonsa suuren historiallisen murhenäytelmän tasolla. Samalla tavoin olivat Cromwell ja Englannin kansa vuosisataa aikaisemmin, toisella kehitysasteella, lainanneet Vanhan Testamentin kielen, intohimot ja illuusiot porvarillista vallankumoustaan varten. Kun todellinen päämäärä oli saavutettu, kun Englannin yhteiskunnan porvarillinen muodonvaihdos oli suoritettu loppuun, Locke syrjäytti profeetta Habakukin.

Vainajien henkiinherättämisen tarkoituksena näissä vallankumouksissa oli siis uusien taistelujen ylistäminen eikä vanhojen parodiointi, sen tarkoituksena oli kyseisen tehtävän isottelu mielikuvituksessa eikä sen todellisen ratkaisemisen pakoilu, sen tarkoituksena oli vallankumouksen hengen uudelleen löytäminen eikä sen aaveen toimittaminen vaellukselle.

Vuosina 1848—1851 kierteli maata vain vanhan vallankumouksen aave alkaen Marrastista, tuosta ukko Baillyksi naamioituneesta républicain en gants jaunesista* aina siihen seikkailijaan asti, joka kätki triviaalin inhottavat piirteensä Napoleonin rautaisen kuolinnaamion alle. Kokonainen kansa, joka luuli vallankumouksen kautta kiihdyttäneensä etenevää liikettään, havaitseekin äkkiä joutuneensa siirretyksi takaisin edesmenneeseen aikaan, ja ettei entisyyteen paluusta olisi mitään epäilystä, herätetään henkiin vanha todellisuus, vanha ajanlasku, vanhat nimet, vanhat asetukset, joiden luultiin jo kauan sitten siirtyneen muinaistutkimuksen piiriin, ja vanhat kätyrit, joiden luultiin jo ammuin mädänneen. Kansakunta on kuin Bedlamin⁶⁸ hullu englantilainen, joka kuvitteli elävänsä muinaisten faaraoitten aikaa ja valitti päivästä päivään, miten kovin hänen täytyi raataa kullankaivajana Etiopian vuorikaivoksissa maanalaiseen vankiluolaan teljettynä, otsallaan himmeästi valaiseva lamppu, takanaan orjavouti pitkine ruoskineen ja kivosaukolla sekava joukko barbaarisotamiehiä, jotka eivät ymmärtäneet enempää toistensa kuin pakkotyöläistenkään puhetta, sillä kaikki puhuivat eri kieltä. »Ja minun vapaana syntyneen brittiläisen», huokasi hullu englan-

* — säämiskähansikkaisesta tasavaltalaisesta. *Toim.*

tilainen, »täytyy alistua kaikkeen tähän hankkiakseni kultaa muinaisille faaraoille». »Maksaakseni Bonapartesuvun velat», huokaa Ranskan kansa. Täysijärkisenä tuo englantilainen ei voinut päästä eroon päähän piintyneestä kullanhankkimisajatuksesta. Ranskalaiset eivät vallankumousta suorittaessaan voineet päästä eroon Napoleon-muistoista, mitä todistivat vuoden 1848 joulukuun 10. päivän⁶⁹ vaalit. He kaipasivat vallankumouksen vaaroista takaisin Egyptin lihapadoille⁷⁰, ja vastauksena oli vuoden 1851 joulukuun 2. päivä. He eivät saaneet ainoastaan vanhan Napoleonin pilakuvaa, vaan he saivat myös itse vanhan Napoleonin karikoituna, sellaisena, jollaiselta hän olisi pakostakin näyttänyt yhdeksännentoista vuosisadan puolivälissä.

Yhdeksännentoista vuosisadan yhteiskunnallinen vallankumous voi ammentaa runoutensa vain tulevaisuudesta, mutta ei menneisyydestä. Se ei voi aloittaa tehtävänsä suorittamista ennen kuin on pyyhkäissyt olemattomiin kaiken menneisyyteen liittyvän taikauskon. Varhaisemmat vallankumoukset tarvitsivat menneisyyden maailmanhistoriallisia muistoja hämätäkseen oman sisältönsä. Yhdeksännentoista vuosisadan vallankumouksen täytyy antaa kuolleiden haudata kuolleen tajutakseen oman sisältönsä. Ennen fraasi oli sisältöä tärkeämpi, nyt on sisältö fraasia tärkeämpi.

Helmikuun vallankumous oli *yllätys* vanhalle yhteiskunnalle, ja kansa julisti tämän odottamattoman *iskun* maailmanhistorialliseksi teoksi, josta uusi aikakausi oli alkava. Joulukuun 2. päivänä helmikuun vallankumous katoaa taitavan huijarin tempun ansiosta, ja osoittautuu, ettei hävitettykään monarkiaa, vaan ne liberaalit myönnetykset, jotka vuosisataisella taistelulla oli monarkialta otettu. Sen sijaan, että itse *yhteiskunta* olisi valloittanut itselleen uuden sisällön, ainoastaan *valtio* näyttää palanneen vanhimpaan muotoonsa, miekan ja papinkaavun hävyttömän alkeelliseen herruuteen. Niinpä vuoden 1848 helmikuun coup de mainiin* on vastauksena vuoden 1851 joulukuun coup de tête**. Millainen voitto, sellainen hä-

* — rohkea, päättävä teko. *Toim.*

** — ajattelematon teko. *Toim.*

viö. Näiden tapahtumien välinen aika ei kuitenkaan ollut kulunut hyödyttömästi. Vuosina 1848—1851 ranskalainen yhteiskunta kävi taannehtivasti, lyhintä, vallankumouksen tietä läpi ne opetukset ja kokemuksen, joiden olisi pitänyt säännönmukaisen, niin sanoakseni akateemisesti oikean kehityksen puitteissa edeltää helmikuun vallankumousta, jos tämä olisi ollut jotain suurempaa kuin pelkkää pintajärkytystä. Yhteiskunta näyttää nyt joutuneen lähtökohtaansakin taemmaksi; todellisuudessa sen on ensin luotava itselleen vallankumouksellinen lähtökohta, tilanne, olosuhteet ja edellytykset, joiden vallitessa uudenaikainen vallankumous vain muodostuikin totiseksi todeksi.

Porvarilliset vallankumoukset, kuten esimerkiksi 18. vuosisadan vallankumoukset, rynnistävät nopeasti voitosta voittoon, niiden dramaattiset tehosteet ovat toinen toistaan voimakkaampia, ihmiset ja tapahtumat erottuvat taustastaan kuin tulenpalavat timantit, joka päivä henkii hurmosta; mutta nuo vallankumoukset ovat lyhytikäisiä, ne pian saavuttavat huippukohtansa, ja yhteiskunta on pitkän aikaa kohmelossa ennen kuin kykenee selvin päin omaksumaan myrsky- ja kiihkokautensa saavutukset. Sitä vastoin proletaariset vallankumoukset, jollaisia ovat 19. vuosisadan vallankumoukset, arvostelevat alati itseään, keskeyttävät tuon tuostakin kulkunsa, palaavat uudelleen siihen, mikä näytti jo loppuun suoritetulta, alkaakseen sen jälleen alusta, pilkkaavat säälimättömän perinpohjaisesti ensi yritystensä puolinaisuuksia, heikkouksia ja surkeuksia, ne näyttävät iskevän vastustajansa kumoon vain siksi, että tämä imisi maasta uusia voimia ja nousisi jälleen pitkin pituuttaan entistä jättimäisempänä, perääntyvät yhä uudelleen omien päämääriensä epämääräisen valtavuuden edessä, kunnes muodostuu tilanne, joka tekee kaikkinaisen perääntymisen mahdottomaksi ja kunnes itse olosuhteet vaativat:

Hic Rhodus, hic salta!
Tässä on ruusu, tanssi tässä!⁷¹

Jokaisen keskitason tarkkailijankin, vaikka hän ei olisikaan seurannut askel askeleelta Ranskan tapahtumien kehitystä, täytyi muuten aavistaa, että tuota val-

lankumousta odotti ennen kuulumaton häpeä. Riitti kun vain kuunteli sitä itsetyytyväistä voitonriemuista nalkutusta, millä herrat demokraatit onnittelivat toisiaan vuoden 1852 tuokokuun toisen sunnuntain⁷³ ihmeitätekevien seurausten johdosta. Tuo vuoden 1852 toukokuun toinen sunnuntai oli heidän aivoissaan kiteytynyt päänäpintymäksi, dogmiksi, samanlaiseksi kuin kilias-tien⁷³ aivoissa se päivä, jona piti tapahtua Kristuksen uuden tulemisen ja alkaa tuhatvuotisen valtakunnan. Heikkous on aina pelastautunut luottamalla ihmeeseen; se luuli voittaneensa vihollisen, kun oli manannut sen mielikuvituksessaan olemattomiin ja kadotti kaiken todellisuudentajun ylistäessään toimettona pilviin asti tulevaisuuttaan ja suurtekoja, jotka se aikoi suorittaa, mutta joista ei katsonut tarpeelliseksi ilmoittaa enneaikaisesti. Nuo sankarit, jotka koettavat kumota mieli-piteen ilmeisestä kyvyttömyydestään osoittamalla myötätuntoa toisiaan kohtaan ja yhdistymällä erikoiseksi ryhmäksi, olivat jo keränneet kampeensa ja otettuaan ennakkomaksuna laakeriseppeleensä puuhasivat paraikaa arvopaperimarkkinoilla diskontatakseen in partibus⁷⁴ tasavaltansa, joita varten he olivat kaikessa hiljaisuudessa, heille ominaisella vaatimattomuudella järjestäneet huolehtivasti hallitushenkilökunnan. Joulukuun 2. päivä oli heille kuin salaman isku kirkkaalta taivaalta, ja kansat, jotka mielenmasennuksen aikoina antavat mielellään kovaaäänisimmän huutajan vaihtaa salaisen pelkonsa, vakuuttuivat ehkä siitä, että ajat, jolloin hanhien kaakatus saattoi pelastaa Capitoliumin⁷⁵, ovat jo ohi.

Perustuslaki, kansalliskokous, dynastiset puolueet, siniset ja punaiset tasavaltaiset, Afrikan sankarit, ukkosenjylinä puhujalavoilla, päivälehdistön kalevantulet, koko kirjallisuus, politiikan nimimiehet ja tieteen kuuluisuudet, siviililaki ja rikosoikeus, liberté, égalité, fraternité* ja vuoden 1852 toukokuun toinen sunnuntai — kaikki tuo katosi kuin harhakuva sellaisen miehen magisista sanoista, jota hänen vihollisensakaan eivät tunnusta vellhoksi. Yleinen äänioikeus sai jäädä hetkeksi eloon nähtävästi vain sitä varten, jotta se kaiken maail-

* — vapaus, tasa-arvoisuus, veljeys. *Toim.*

man nähden kirjoittaisi omakätisesti testamenttinsa ja julistaisi kansan nimissä: »Kaikki mikä maailmaan syntynee, vain häviötä ansaitsee».*

Ei riitä jos sanotaan ranskalaisten tapaan, että heidän kansakuntansa yllätettiin. Kansakunnalle niin kuin naisellekin ei anneta anteeksi sitä varomattomuuden hetkeä, jona ensimmäinen vastaantullut seikkailija voi tehdä sille väkivaltaa. Sellaiset sanankäänteet arvoitusta eivät ratkaise, niissä vain sanotaan asia toisin sanoin. Yhä jää selitettäväksi, kuinka kolme huijaria noin vain kykeni yllättämään 36-miljoonaisen kansakunnan ja vastarintaa kohtaamatta viemään sen vankeuteen.

Kerratkaamme pääpiirteissään Ranskan vallankumouksen vaiheet helmikuun 24. päivästä 1848 vuoden 1851 joulukuuhun.

Kolme pääjaksoa ovat ilmeisen selviä: *helmikuun jakso*; 4. toukokuuta 1848 — 28. toukokuuta 1849: *tasavallan eli perustuslakia säätävän kansalliskokouksen jakso*; 28. toukokuuta 1849 — 2. joulukuuta 1851: *perustuslailisen tasavallan eli lakiasäätävän kansalliskokouksen jakso*.

Ensimmäistä jaksoa helmikuun 24. päivästä eli Ludwig Filipin kukistamisesta toukokuun 4. päivän 1848, jolloin perustuslakia säätävä kokous kokoontui, varsinaista *helmikuun jaksoa*, voidaan nimittää vallankumouksen *prologiksi*. Sen luonne ilmeni virallisesti siinä, että sen ex tempore pystyttämä hallitus itse julisti itsensä *väliaikaiseksi*, ja kuten hallitus, niin myös kaikki muukin, mitä tuona ajanjaksona pantiin alulle, kokeiltiin tai sanottiin, oli olevinaan *väliaikaista*. Ei kukaan eikä mikään rohjennut ottaa itselleen oikeutta olla olemassa ja todella toimia. Kaikki vallankumousta valmistaneet tai sen kulkua määränneet ainekset: dynastinen oppositio, tasavaltainen porvaristo, demokraattistasavaltainen pikkuporvaristo, sosiaalidemokraattinen työväki saivat väliaikaisesti paikan helmikuun *hallituksessa*.

Toisin ei voinutkaan olla. Helmikuun päivien tarkoituksena oli alun perin saada aikaan vaalireformi, jonka avulla itse omistavan luokan keskuudessa laajennettaiisiin valtiollisesti etuoikeutettujen piiriä ja kukistettai-

* Goethe. Faust, 1. osa, 3. kuvaus (Lukukammio). *Toim.*

siin rahaylimystön ehdoton herruus. Mutta kun tilanne kehittyi todella yhteenotoksi, kun kansa nousi barrika-deille ja kansalliskaarti pysytteli passiivisena eikä armeija ryhtynyt vakavaan vastarintaan ja kun hallitsija pakeni maasta, niin silloin tasavallan perustaminen näytti olevan itsestään selvää. Jokainen puolue tulkitsi sen omalla tavallaan. Proletariaatti, joka oli valloittanut tasavallan ase kädessä, iski siihen oman leimansa ja julisti sen *sosiaaliseksi tasavallaksi*. Niin tuli osoitetuksi uuden-aikaisen vallankumouksen yleissisältö, joka oli mitä merkillisimmällä tavalla ristiriidassa kaiken sen kanssa, mitä lähinnä olisi välittömästi voitu silloisten olosuh-teiden ja asianhaarojen vallitessa saada toteutetuksi ottaen huomioon käytettävän aineiston ja joukkojen saa-vuttaman kehitystason. Toisaalta tyydytettiin kaikkien muidenkin helmikuun vallankumoukseen myötävaikut-taneiden aineiden vaatimukset antamalla niille leijona-osan hallituksessa. Siksipä emme tapaakaan minään kautena sen kirjavampana sekasotkuna korkealentoisia korulauseita ja tosiasiallista epävarmuutta ja avuttomuutta, kiihkeää uudistusintoa ja vanhan rutiinin perusteellista herruutta, koko yhteiskunnan näennäistä harmoniaa ja sen aineiden syvällistä vieraantuneisuutta. Sillä aikaa kun Pariisin proletariaatti yhä hekumoi eteensä avautuneen suuren näköalan ihanuudesta ja antautui vakavissaan keskustelemaan yhteiskunnallisista ongelmista, yhteiskunnan vanhat voimat ryhmittäytyivät, yhtyivät, tointuivat ja saivat odottamatonta tukea kansakunnan väestönjoukoilta, talonpojilta ja pikkuporvareilta, jotka heinäkuun monarkian⁷⁶ aidakkeiden murruttua ryntäsivät kaikki yhtäaikaan poliittiselle näyttämölle.

Toinen jakso toukokuun 4. päivästä 1848 toukokuun loppuun 1849 on *porvarillisen tasavallan konstituimisen, perustamisen* jakso. Välittömästi helmikuun päivien jälkeen eivät yksinomaan tasavaltalaiset tuottaneet yllätystä dynastiselle oppositiolle ja sosialistit tasavaltalaisille, vaan myös Pariisi yllätti koko Ranskan. Toukokuun 4. päivänä 1848 kokoontunut kansalliskokous, jonka kansakunta oli valinnut, edusti kansakuntaa. Se oli elävä vastalause helmikuun päivien vaatimuksia vastaan, ja sen oli nyt mukautettava vallankumouksen tulokset jäl-

leen porvarillisiin puitteisiin. Pariisin proletariaatti, jolle selvisi heti kansalliskokouksen luonne, yritti turhaan tehdä kansalliskokouksesta väkivaltaisesta lopun 15. toukokuuta⁷⁷, muutamia päiviä sen kokoontumisen jälkeen, hajottaa sen, pirstota jälleen alkutekijöihinsä tuon elimellisen muodon, jossa kansallisen taantumuksen henki uhkasi proletariaattia. Kuten tiedämme toukokuun 15. päivästä ei ollut muuta tulosta, kuin että Blanqui aatetovereineen, ts. proletariaatin puolueen todelliset johtajat, syrjäytettiin julkisen elämän näyttämöltä koko sen jakson ajaksi, joka on nyt tarkasteltavanamme.

Ludvig Filipin *porvarillista monarkiaa* saattaa seurata ainoastaan *porvarillinen tasavalta*, ts. jos kuninkaan nimissä oli hallinnut vähäinen osa porvaristoa, niin nyt on kansan nimissä hallitseva koko porvaristo. Pariisin proletariaatin vaatimukset ovat utooppisia haihatteluja, joista on tehtävä loppu. Perustuslakia säätävän kansalliskokouksen tähän julistukseen Pariisin proletariaatti vastasi *kesäkuun kapinalla*⁷⁸, joka on Euroopan kansalaisotien historian valtavimpia tapahtumia. Porvarillinen tasavalta voitti. Sen puolella olivat rahaylimystö, teollisuusporvaristo, keskisääty, pikkuporvaristo, armeija, mobiilikaartiksi järjestetty ryysyköyhälistö, sivistyneistö, papit ja maalaisväestö. Pariisin proletariaatin puolella ei ollut muita kuin se itse. Yli 3000 kapinallista surmatiin voiton jälkeen, 15 000 karkotettiin ilman oikeudenkäyntiä. Tämän tappion seurauksena proletariaatti siirtyy vallankumouksen näyttämön *taustalle*. Se koettaa jälleen tunkeutua etualalle, kun liike näyttää saavan uutta vaultia, mutta joka kerta yhä heikommin voimin ja yhä vähäisemmin tuloksin. Heti kun jokin sen yläpuolella olevista yhteiskuntakerroksista joutuu vallankumoukselliseen käymistilaan, proletariaatti liittoutuu sen kanssa ja jakaa siten kaikki ne tappiot, joita eri puolueet toinen toisensa jälkeen kärsivät. Mutta nämä jälki-iskut ovat sitä lievempiä mitä suurempaan osaan yhteiskuntaa ne kohdistuvat. Parlamentissa ja lehdistössä olevat proletariaatin huomattavimmat johtajat joutuvat toinen toisensa jälkeen tuomioistuinten uhreiksi, ja yhä epäilyttävämpiä yksilöitä kohoaa johtaville paikoille. Osa proletariaatista antautuu *doktrinäärisiin kokeiluihin, vaihto-*

pankkien ja työväenyhtymien perustamiseen, toisin sanoen ryhtyy liikkeeseen, jossa se kieltäytyy mullistamasta vanhaa maailmaa käyttämällä tämän kaikkia omia valtavia keinoja, vaan yrittää toteuttaa vapauttamisensa yhteiskunnan selän takana, yksityiskeinoin, omien rajoitettujen olemassaolomahdollisuuksiensa puitteissa ja kärsii väistämättä tappion. Proletariaatti ei näytä pystyvän saamaan takaisin omaa vallankumouksellista suuruuttaan eikä myöskään ammentamaan uutta voimaa äskeisistä liitoistaan niin kauan kuin kaikki luokat, joiden kanssa se taisteli kesäkuussa, makaavat menehtyneinä sen rinnalla. Proletariaatti sortui sentään maailmanhistoriallisen suurtaistelun arvoa vastaavalla kunnialla; ei yksin Ranska, vaan koko Eurooppa vapisi kesäkuun maanjäristyksestä, jota vastoin ylempien luokkien myöhemmät tappiot ovat niin mitättömiä, että voitolle päässeen puolueen on pakko häikäilemättä paisutella niitä, jotta huomattaisiin edes jotain tapahtuneen, ja sitä paitsi nuo tappiot käyvät sitä häpeällisemmiksi, mitä kauemmas häviön kärsinyt puolue on etääntynyt proletariaatin puolueesta.

Kesäkuun kapinallisten tappio oli tosin muokannut ja tasoittanut maaperää, jolle porvarillinen tasavalta voitiin perustaa ja rakentaa, mutta se oli myös osoittanut, että Euroopassa on nyt kysymys muusta kuin aiheesta »tasavalta vai yksinvalta». Tuo tappio oli osoittanut, että *porvarillinen tasavalta* täällä merkitsi yhden luokan rajoittamatonta despotiaa toisten yli. Se oli osoittanut, että vanhoissa sivistysmaissa, missä luokkajärjestelmä on kehittynyttä, tuotantoehdot uudenaikaiset ja henkiseen tietoisuuteen vuosisatojen kehitys on luottanut kaikki perinnäisaatteet, *tasavalta* merkitsee yleensä vain *porvarillisen yhteiskunnan vallankumouksellisen uudistamisen poliittista muotoa* eikä sen *olemassaolon konservatiivista muotoa*, kuten esimerkiksi Pohjois-Amerikan Yhdysvalloissa, missä luokat, vaikka ne jo ovatkin olemassa, eivät ole vielä vakiintuneet, vaan ovat alituisessa liikkeessä ja vaihtavat yhtämittaa ainesosiaan luovuttaen niitä toisilleen; missä uudenaikaiset tuotantovälineet eivät aiheuta pysyvää liikaväestöä, vaan päinvastoin korvaavat työntekijäin suhteellista puutetta, ja missä kuumeisesti ja nuorekkaasti edistytvä aineellinen tuotanto, jolla on

valloitettavanaan uusi maailma, ei ole antanut aikaa eikä tilaisuutta vanhan henkimaailman hävittämiseen.

Kesäkuun päivinä kaikki luokat ja puolueet yhtyivät *järjestyspuolueeksi* työväenluokkaa — *anarkian*, sosialismin, kommunismin *puoluetta* vastaan. Ne »pelastivat» yhteiskunnan »yhteiskunnan vihollisilta». Ne olivat ottaneet joukkojensa tunnukseksi vanhan yhteiskunnan tunnussanat: »*Omaisuus, perhe, uskonto, järjestys*» ja kannustivat vastavallankumouksen ristiretkeä sanoin: »Tässä voittoas!»⁷⁹ Jokainen niistä lukuisista puolueista, jotka tämän tunnuksen nimissä yhtyivät kesäkuun kapinallisia vastaan, on tästä lähtien, yrittäessään luokkaetujensa vuoksi pitää kiinni vallankumouksellisesta linjasta, kukistuva huutoon: »*Omaisuus, perhe, uskonto, järjestys*». Yhteiskunta tulee pelastetuksi joka kerta, kun sen vallanpitäjien piiri supistuu ja kun omakohtainen etu pääsee voitolle yleisestä edusta. Kaikkinaisesta yksinkertaisimmankin] porvarillisen finanssiuudistuksen, jokapäiväisimmänkin liberalismiin, muodollisimmankin tasavaltaisuuden, latteimmankin demokratismiin vaatimisesta tullaan rankaisemaan kuin »murhayrityksestä yhteiskuntaa vastaan» leimaamalla sen »socialismiksi». Ja lopujen lopuksi »uskonnon ja järjestyksen» ylipapit itsekin potkaistaan Pythian-istuilta, raastetaan yöllä vuoteistaan, sullotaan vankivaunuun, heitetään vankilaan tai ajetaan maanpakoon, heidän temppelinsä hajotetaan maan tasalle, heidän suunsa tukitaan, heidän kynänsä katkaistaan ja heidän lakinsa revitään palasiksi — uskonnon, omaisuuden, perheen ja järjestyksen nimessä. Humalaiset sotamiehet ampuvat yhteislaukauksia parvekkeillaan seisoviin järjestyskiihkoisiin porvareihin, heidän perhepyhäkkönsä häväistään, heidän talojaan pommitetaan huvin vuoksi — omaisuuden, perheen, uskonnon ja järjestyksen nimessä. Lopuksi porvarillisen yhteiskunnan hylkyjoukko muodostaa *järjestyksen pyhän falangin* ja sankari Krapülinski⁸⁰ marssii »*yhteiskunnan pelastajana*» Tuileries'hin.

II

Mutta palatkaamme jälleen esityksemme juoneen.

Kesäkuun päivistä lähtien *perustuslakia* säätävän *kansalliskokouksen* historia on *tasavaltalaisen porvarisryhmän*

vallan ja hajaannuksen historiaa, ryhmän, joka tunnetaan mm. nimillä kolmiväriset tasavaltalaiset, aidot tasavaltalaiset, poliittiset tasavaltalaiset, muodolliset tasavaltalaiset jne.

Ludvig Filipin porvarillisen monarkian aikana tämä ryhmä muodosti *julkisen* tasavaltalaisen *opposition* ja oli siten silloisen poliittisen maailman tunnustettu ainesosa. Sillä oli edustajansa edustajakamareissa ja huomattava vaikutus lehdistössä. Sen pariisilainen äänenkannattaja »National»⁸¹ oli tavallaan yhtä arvossapidetty kuin »Journal des Débats»⁸². Sen asema perustuslaillisen monarkian aikana vastasi sen luonnetta. Se ei ollut mikään suurten yhteisten etujen ja omalaatuisten tuotantoehto-erottava porvariston ryhmä. Se oli tasavaltalaisesti ajattelevien porvareiden, kirjailijoiden, asianajajain, upseerien ja virkamiesten nurkkakunta, jonka vaikutus perustui Ludvig Filipin persoonaan kohdistuvaan maan anti-patiaan, vanhan tasavallan muistoihin, muutamien haaveilijain tasavalta-uskoon, mutta ennen kaikkea *ranskalaiseen nationalismiin*, jonka vihaa Wienin traktaattaja⁸³ ja Englannin kanssa tehtyä liittoa kohtaan se piti jatkuvasti yllä. Ludvig Filipin aikana nauttimastaan kannatuksesta »National» sai suurelta osalta kiittää juuri tuota salaista imperialismia, joka siitä syystä saattoi myöhemmin tasavallan aikana Louis Bonaparten muodossa nousta musertavana kilpailijana vastustamaan itse »Nationalia». »National» taisteli rahaylimystöä vastaan niin kuin koko muukin porvarillinen oppositio. Polemiikki budjettia vastaan, mikä Ranskassa oli samaa kuin taistelu rahaylimystöä vastaan, tuotti niin helposti ansaittua kansansuosiota ja niin runsasta aineistoa puritaanisia *leading articles** varten, ettei »National» voinut olla käyttämättä sitä hyväkseen. Teollisuusporvaristo oli »Nationalille» kiitollinen Ranskan suojatullijärjestelmän orjallisesta puolustamisesta, mihin se muuten ryhtyi enemmän kansallisista kuin kansantaloudellisista syistä, ja koko porvaristo oli sille kiitollinen kommunismia ja sosialismia vastaan suunnattujen vihamielisten parjausten vuoksi. »Nationalin» puolue oli muuten *aito tasa-*

* — pääkirjoituksia. *Toim.*

vallalainen, ts. se vaati porvariston herruudelle tasavaltaista muotoa kuningasvältäisen asemesta ja ennen kaikkea itselleen leijonanosaa tuosta herruudesta. Tällaisen muutoksen edellytyksistä sillä ei ollut mitään selvää käsitystä. Mutta sen sijaan sillekin oli päivänselvää — ja tämä myös tuli selvästi ilmi Ludvin Filipin valtakauden loppuaikoina toimeenpannuissa reformibanketeissa — ettei se nauttinut kansansuosiota demokraattisten pikkuporvari- eikä varsinkaan vallankumouksellisen proletariaatin keskuudessa. Nämä aidot tasavaltalaiset olivat — niin kuin aitojen tasavaltalaisten kuuluukin — jo tyytyväisillään Orléansin herttuattaren sijaishallintaan, kun helmikuun vallankumous puhkesi ja nosti heidän tunnetuimmat edustajansa väliaikaiseen hallitukseen. Heillä oli tietenkin alusta alkaen porvariston luottamus ja perustuslakia säätävä kansalliskokouksen enemmistö takanaan. Toimeenpanokunnasta, jonka kansalliskokous kokoonnuttuaan asetti, heitettiin heti pellolle väliaikaisen hallituksen *socialistiset* ainekset, ja »Nationalin» puolue käytti hyväkseen kesäkuun kapinan puhkeamista päästäkseen eroon myös *toimeenpanokunnasta* ja sitä tietä lähimmistä kilpailijoistaan, *pikkuporvarillisista* eli *demokraattisista tasavaltalaisista* (Ledru-Rollinista ym.). Cavaignac, porvarillis-tasavaltalaisen puolueen kenraali, joka johti kesäkuun teurastusta, tuli eräänlaisin diktaattorinvaltuuksin toimeenpanokunnan tilalle. »National» lehden entisestä päätoimittajasta Marrastista tuli vakituinen perustuslakia säätävän kansalliskokouksen puhe- mies, ja ministerinsalkut kuten kaikki muutkin huomattavat virat joutuivat aitojen tasavaltalaisten huostaan.

Tuo tasavaltalainen porvarisryhmä, joka jo ajat sitten oli pitänyt itseään heinäkuun monarkian laillisena perijänä, havaitsi siis haaveittensa toteutuneen odotettua paremmin. Tuo ryhmä ei kuitenkaan päässyt valtaan niin kuin se oli kuvitellut Ludvig Filipin aikana, ts. porvariston liberaalin kapinan tietä, vaan kukistamalla kartessitulella pääomaa vastaan nousseen proletariaatin kapinan. Se minkä se oli kuvitellut *mitä vallankumouksellisimmaksi* tapahtumaksi, muuttui todellisuudessa *mitä vastavallankumouksellisimmaksi* tapahtumaksi. Hedelmä

putosi sen helmaan, mutta se putosi tiedonpuusta eikä elämänpuusta.

Porvarillis-tasavaltalaisten yksinomaista *herruutta* kesti vain kesäkuun 24. päivästä joulukuun 10. päivään 1848. Sen tulokset tyypistyivät *tasavaltalaisen perustuslain laadimiseen* ja *Pariisiin julistamiseen piiritystilaan*.

Uusi *perustuslaki* oli pohjaltaan vain vuoden 1830 perustuslaillisen kartan⁸⁴ tasavaltaitettu laitos. Heinäkuun monarkian tiukka vaalisensus, joka syrjäytti poliittisesta vallasta jopa suuren osan porvaristoakin, ei sopinut yhteen porvarillisen tasavallan olemassaolon kanssa. Helmikuun vallankumous oli tuon sensuksen tilalle julistanut oitis välittömän yleisen äänioikeuden. Porvarilliset tasavaltalaiset eivät voineet tehdä olemattomaksi tuota tapahtumaa. Heidän oli tyydyttävä rajoittavaan lisämääräykseen, joka vaati kuuden kuukauden vakituisia oleskelua vaalipaikkakunnalla. Hallinnon, kunnallishallinnon, oikeuslaitoksen, armeijan jne. järjestely pysyi entisellään, tai mikäli uusi perustuslaki sitä muutti, muutokset koskivat sisällysluetteloa eivätkä sisältöä, nimiä eivätkä asioita.

Vuoden 1848 vapauksien välttämätön yleisesikunta — yksilön vapaus, paino-, puhe-, yhdistymis-, kokoontumis-, oppi-, uskonnonvapaus jne.— sai perustuslaillisen sotisovan, joka teki sen haavoittumattomaksi. Jokainen näistä vapauksista julistetaan näet Ranskan kansalaisen *ehdottomaksi* oikeudeksi, mutta kuitenkin aina sillä varauksella, että se on rajoittamaton vain mikäli sitä eivät rajoita *»toisten yhtäläiset oikeudet ja yleinen turvallisuus»* tai *»lait»*, joiden tulee pitää juuri sopusoinnussa nuo henkilökohtaiset vapaudet ja yleinen turvallisuus. Esimerkiksi: *»Kansalaisilla on oikeus yhdistyä, kokoontua rauhallisesti ja ilman aseita, tehdä anomuksia ja esittää ajatuksiaan lehdistön välityksellä tai muulla tavoin. Näiden oikeuksien nauttimista ei ole rajoittamassa muu kuin toisten yhtäläiset oikeudet ja yleinen turvallisuus»* (Ranskan perustuslain II luku, 8. artikla) — *»Opetus on vapaata. Opetusvapautta nautittakoon lain säättämien ehdoin ja valtion ylivalvonnan alaisena.»* (Sama, 9. artikla) — *»Jokaisen kansalaisen asumus on loukkaamaton paitsi lain säättämässä tapauksissa.»* (Luku II, 3. artikla) jne.

jne.— Perustuslaki viittaa siis aina vastaisuudessa säädettäviin *elimellisiin* lakeihin, joiden tulee selittää noita varauksia ja säännellä näiden rajoittamattomien vapauksien nauttimista niin, etteivät vapaudet loukkaisi toinen toistaan tai yleistä turvallisuutta. Myöhemmin järjestyksen ystävät säätivätkin nuo elimelliset lait, ja kaikki »vapaudet» säänneltiin sillä tavoin, että porvaristo saattaa nauttia niistä niin, että muiden luokkien yhtäläiset oikeudet eivät loukkaa sitä vähääkään. Aina kun porvaristo kielsi kokonaan nämä oikeudet »muilta» tai salli nauttia niitä määrätyn ehdoin, jotka kaikki tyynni olivat poliisiansoja, tapahtui se aina vain »yleisen turvallisuuden», ts. porvariston turvallisuuden, nimessä, kuten perustuslaissa säädetään. Sen tähden myöhemmin molemmat puolet, niin järjestyksen ystävät, jotka kumosivat kaikki nuo vapaudet, kuin demokraatitkin, jotka vaativat kaikkien niiden ennallistamista, vetosivat täysin oikeutetusti perustuslakiin. Perustuslain jokainen pykälä näet sisältää oman antiteesinsä, oman ylä- ja alahuoneensa, nimittäin yleisen fraasin vapaudesta ja reunahuomautuksen vapauden kumoamisesta. Niin kauan kuin vapauden *nimeä* kunnioitettiin ja estettiin vain vapauden voimaansaattamista — luonnollisesti laillisin perustein —, niin kauan vapauden perustuslaillinen olemassaolo pysyi loukkaamattomana ja koskemattomana, vaikka sen olemassaolosta *jokapäiväisessä* elämässä olisikin tehty perusteellinen loppu.

Tässä niin nerokkaasti loukkaamattomaksi säädetyssä perustuslaissa oli kuitenkin kuin Akilleella eräs haavoittavissa oleva kohta, joka ei kuitenkaan ollut kantapää, vaan pää eli oikeamminkin ne molemmat päät, jotka kruunasivat koko rakennelmaa: toisaalta *lakiasäättävä kokous*, toisaalta *presidentti*. Silmäillessämme perustuslakia havaitsemme, että vain ne pykälät, joissa määritellään presidentin suhde lakiasäättävään kokoukseen, ovat ehdottomia, positiivisia, ristiriidattomia, yhdellä ainoalla tavalla selitettäviä. Porvarillisten tasavaltalaisten oli nimittäin tässä pidettävä huolta oman turvallisuutensa takaamisesta. Perustuslain 45.—70. § on laadittu siten, että kansalliskokous voi perustuslaillisesti syrjäyttää presidentin, mutta presidentti voi syrjäyttää kansallis-

kokouksen vain perustuslainvastaisesti, vain syrjäyttämällä samalla myös perustuslain. Perustuslaissa siis kehoitetaan turvautumaan väkivaltaan sen tuhoamiseksi. Se ei ainoastaan siunaa vuoden 1830 kartan tavoin vallan jakamista, vaan laajentaa tuon jaon sietämättömäksi ristiriidaksi. *Perustuslaillisten voimien peli*, joksi Guizot sanoi lainsäädännöllisen ja toimeenpanevan vallan parlamentaarista jupakkaa, on vuoden 1848 perustuslain mukaisesti alituista uhkapeliä. Toisella puolen on 750 yleisellä äänestyksellä valittua kansanedustajaa, jotka voidaan valita uudelleenkin ja jotka muodostavat kontrolloimattoman, hajottamattoman, jakamattoman kansalliskokouksen, joka nauttii lainsäädännöllistä kaikkivaltaa, päättää lopullisesti sodasta, rauhasta ja kauppasopimuksista, omaa yksin armahdusoikeuden ja pysyy loputtomien istuntojensa ansiosta alati etunäyttämöllä. Toisella puolen on kaikilla kuninkaallisen vallan attribuuteilla varustettu presidentti, joka kansalliskokouksen mieltä kysymättä nimittää ja erottaa ministerinsä, pitää täydellisesti käsissään toimeenpanovaltaa, jakaa kaikki virat ja määrää siten vähintään puolentoistamiljoonan ranskalaisen kohtaloista, sillä juuri niin suuri ihmisjoukko on riippuvainen 500 000 virkamiehestä ja kaikenarvoisista upseereista. Hänen käytettävissään ovat kaikki asevoimat. Hänellä on oikeus armahtaa yksityisiä rikollisia, laskea hajalle kansalliskaarti, erottaa valtioneuvoston suostumuksesta kansalaisten itsensä valitsemissä yleisneuvoston, kantoni- ja kunnallisneuvostojen valtuutettuja. Hänellä on aloite- ja johto-oikeus kaikkiin ulkovaltojen kanssa solmittaviin sopimuksiin nähden. Samaa aikaan kun kansalliskokous on aina etunäyttämöllä ja joka päivä alttiina yleiselle arvostelulle, presidentti viettää huomaamatonta elämäänsä Elysiumin kentillä, mutta silti silmiensä edessä ja sydämessään perustuslain 45. artikla, joka muistuttaa hänelle jok'ikinen päivä: »Frère, il faut mourir!»* Valtasi päättyy kauniin toukokuun toisena sunnuntaina neljäntenä vuotena valituksi

* — »Veli, sinunkin on kuoltava!» Tunnus, jolla katolisen trappistien munkkiveljeskunnan jäsenet tervehtivät toisiaan. *Toim.*

tulosi jälkeen! Silloin on tämä ihanuus lopussa, näytelmää ei esitetä toiseen kertaan, ja jos sinulla on velkoja, pidä varasi, että saat ne maksetuiksi perustuslain sinulle myöntämästä 600 000 frangin palkastasi, ellet mieluumin muuta kauniin toukokuun toisena maanantaina Clichyhin!⁸⁵ — Jos kohta perustuslaki näin antaa presidentille todellisen vallan, niin moraalisen voiman se yrittää taata kansalliskokoukselle. Paitsi sitä, että moraalista voimaa ei luoda lakipykälillä, perustuslaki kumoaa itsensä tässäkin suhteessa sallimalla koko Ranskan kansan valita presidentin välittömän äänestyksen tietä. Kansalliskokousta valittaessa Ranskan äänet hajaantuvat 750 kansanedustajan kesken, presidentinvaalissa ne keskittyvät yhteen henkilöön. Kun jokainen yksityinen kansanedustaja edustaa vain jotakin puoluetta, jotakin kaupunkia, jotakin sillanpään tienoota tai jopa vain sitä välttämättömyyttä, että on valittava joku seitsemästä sadasta viidestäkymmenestä piittaamatta sen kummemmin itse asiasta kuin miehestäkään, niin *presidentti* sitä vastoin on kansan valittu, ja hänen vaalinsa on painava valtti, jonka suvereeni kansa kerran neljässä vuodessa lyö pöytään. Valittu kansalliskokous on metafyyysisessä, jota vastoin valittu presidentti on persoonallisessa suhteessa kansakuntaan. Kansalliskokous tosin edustaa yksityisten kansanedustajien persoonassa kansallishengen mitä erilaisimpia vivahteita, kun taas presidentti on tuon hengen lihaa ja verta. Presidentillä on kansalliskokoukseen verraten eräänlainen jumalallinen oikeus, hän on valtiass kansan armosta.

Merenjumalatar Thetis ennusti Akilleen kuolevan nuoruuden voimissaan. Perustuslaki, jolla kuten Akilleella, oli heikko kohtansa, aavisti Akilleen tavoin, että sen oli varhain kuoltava. Perustuslakia laativien aito tasavaltaisten tarvitsi vain vilkaista ihannetasavaltansa pilvien lomitse jumalatonta maata havaitakseen, kuinka kuningasmielisten, bonapartelaisten, demokraattien ja kommunistien julkeus ja heidän oma huono maineensa lisääntyi päivä päivältä sitä mukaa kuin heidän suuri lainsäädännöllinen taideteoksensa lähenei valmistumistaan; Thetoksen ei tarvinnut nousta merestä kertoakseen heille tätä salaisuutta. He koettivat puijata kohtaloa perus-

tuslakioveluudella, perustuslain 111. artiklalla, minkä mukaan jokainen *perustuslakimuutosesitys* on käsiteltävä kolmesti kuukauden väliajoin, ja tullakseen hyväksytyksi sen on saatava vähintään $\frac{3}{4}$ äänistä, minkä lisäksi ainakin 500 kansalliskokouksen jäsenen on osallistuttava äänestykseen. He tekivät siten vain voimattoman yrityksen voidakseen vielä parlamentaarisenä vähemmistönäkin, joksi he jo profeetallisesti hengessään itsensä näkivät, pitää valtaa, joka jo nyt, kun heillä oli vielä käytettävänä parlamentaarinen enemmistö ja hallitusvallan kaikki välineet, luisui päivä päivältä yhä enemmän heidän heikoista käsistään.

Lopuksi eräässä melodraamallisessa pykälässä perustuslaki uskoo itsensä »koko Ranskan kansan samoin kuin jokaisen yksityisen ranskalaisen valppauden ja isänmaallisuuden» huomaan, vaikka se jo aikaisemmin eräässä toisessa pykälässä on jättänyt »valppaat» ja »isänmaalliset» ranskalaiset varta vasten keksimänsä ylioikeuden, »haute courin» hellään, rikosoikeudelliseen huomaan.

Sellainen oli vuoden 1848 perustuslaki, jonka kumoamiseen joulukuun 2. päivänä 1851 ei tarvittu edes päätä, vaan joka keikahti pelkästä hatun kosketuksesta; tuo hattu oli tosin Napoleonin kolmikolkkahattu.

Samaan aikaan kun porvarillis-tasavaltalaiset kansalliskokouksessa puntaroivat tätä perustuslakia, väittelivät ja äänestivät sitä, Cavaignac piti kokoussalin ulkopuolella *Pariisia piiritystilassa*. Pariisin piiritystila oli perustuslakia säättävän kokouksen lapsenpäästäjänä sen tasavaltalaisissa synnytystuskissa. Jos kohta tämä perustuslaki toimitettiin myöhemmin pois maailmasta pistinten avulla, niin ei ole unohdettava, että pistimet — ja vieläpä kansaa kohti suunnatut pistimet — olivat suojelleet sitä sen ollessa vielä äidinkohdussa ja että pistimillä oli autettava sen syntymääkin. »Kunniallisten tasavaltalaisten» esi-isät olivat panneet vertauskuvansa, kolmivärisen lipun⁸⁶, kiertämään ympäri Eurooppaa. »Kunnialliset tasavaltalaiset» puolestaan tekivät keksinnön, joka aivan itsestään levisi yli koko mannermaan, mutta joka palasi aina uutta rakkautta hehkuen takaisin Ranskaan, kunnes se vihdoin sai hankittua itselleen kansalaisyhteisyydet puolessa maan departementeis-

ta: tuo keksintö oli *piiritystila*. Oivallinen keksintö, jota tavan takaa sovellettiin jokaisessa Ranskan vallankumouksen kulussa seuranneessa kriisikohdassa. Mutta saattoivatko kasarmi ja kenttäleiri, jotka näin pantiin tämän tästä painamaan Ranskan yhteiskunnan hartioita tarkoituksena tainnuttaa se ja saada hiljenemään; miekka ja musketti, jotka tämän tästä pantiin jakamaan oikeutta ja hallitsemaan, holhoamaan ja sensuroimaan, toimittamaan poliisi- ja yövahtipalvelua; sotilasviikset ja asetakki, jotka tämän tästä kuulutettiin yhteiskunnan suurimmaksi viisaudeksi ja yhteiskunnan rehtoreiksi — saattoivatko kasarmi ja kenttäleiri, miekka ja musketti, sotilasviikset ja asetakki olla tulematta loppujen lopuksi siihen ajatukseen, että parasta on kerta kaikkiaan pelastaa yhteiskunta julistamalla oma komento ylimmäksi vallaksi ja vapauttamalla porvarillinen yhteiskunta kokonaan itsehallinnon huolista? Kasarmin ja kenttäleirin, miekan ja musketin, sotilasviiksien ja asetakkien täytyi päätyä tällaiseen ajatukseen sitäkin suuremmalla syyllä, koska ne saattoivat tällöin odottaa parempaa käteismaksua suuremmista palveluksistaan, sillä pelkästään milloin minkin porvarisryhmän käskystä julistettavasta ajoittaisesta piiritystilasta ja tilapäisestä yhteiskunnan pelastamisesta tuli niukasti kovaa rahaa muutaman kuolleen ja haavoittuneen ja muutaman porvareilta saadun ystävällisen virnistyksen lisäksi. Miksei sotavoima kerran omin päin ja omaksi edukseen leikkisi piiritystilaa ja panisi samalla piiritykseen kansalaisten rahakukkaroita? Älköön muuten sivumennen sanottuna unohdettako sitäkään, että Pariisissa toimivien sotilaskomissioiden johdossa heilui tällä haavaa jälleen *eversti Bernard*, sama sotilaskomissioiden johtaja, joka Cavaignacin aikana tuomitsi tutkimatta 15 000 kapinallista karkotettavaksi.

Vaikka »kunnialliset» aito tasavaltalaiset, julistamalla Pariisin piiritystilaan, perustivatkin taimilavan, jossa vuoden 1851 joulukuun 2. päivän pretoriaanien⁸⁷ oli hyvä kasvaa täyteen mittaan, ansaitsevat he kuitenkin tunnustuksen siitä, että he sen sijaan, että kiihottaisivat kansallistunnetta, kuten Ludvig Filipin aikana, nyt, kun heidän käytettävänä on koko kansakunnan voima, matelivat ulkomaiden edessä ja sallivat itävaltalaisten ja

napolilaisten⁸⁸ valloittaa jälleen Italian, sen sijaan että olisivat sen vapauttaneet. Louis Bonaparten valitseminen presidentiksi joulukuun 10. päivänä 1848 teki lopun Cavaignacin ja perustuslakia säättävän kokouksen diktatuurista.

Perustuslain 44. artiklassa sanotaan: »Ranskan tasavallan presidenttinä ei voi olla se, joka on joskus menettänyt Ranskan kansalaisoikeudet.» Ranskan tasavallan ensimmäinen presidentti Louis Napoleon Bonaparte ei ollut ainoastaan menettänyt kansalaisoikeuttaan Ranskassa eikä vain toiminut englantilaisena erikoiskonstaapelina, vaan hän oli myös kansalaistunut sveitsiläinen⁸⁹.

Olen toisessa yhteydessä* käsitellyt seikkaperäisesti joulukuun 10. päivän vaalien merkitystä, joten en tässä enää siihen kajoa. Riittänee kun huomautan, että niissä kuvastui kansakunnan muita luokkia vastaan suuntautunut *talonpoikien reaktio*, talonpoikien, joiden täytyi maksaa helmikuun vallankumouksen viulut, *kaupunkia vastaan suuntautunut maaseudun reaktio*. Vaalit otettiin hyvin suopeasti vastaan armeijassa, jolle »Nationalin» tasavaltalaiset eivät olleet hankkineet enempää kunniaa kuin palkanlisäystäkään, suurporvariston piireissä, jotka tervehtivät Bonapartea monarkiaan johtavana astinlautana, ja proletaarien ja pikkuporvareiden keskuudessa, jotka tervehtivät häntä Cavaignacin vitsauksena. Alempana tulen lähemmin koskettelemaan talonpoikien suhdetta Ranskan vallankumoukseen.

Porvarillis-tasavaltalaisten perikadon historia käsitteää ajanjakson joulukuun 20. päivästä 1848 toukokuuhun 1849, jolloin perustuslakia säättävä kokous hajotettiin. Perustettuaan porvaristolle tasavallan, ajettuaan vallankumouksellisen proletariaatin areenalta ja tukittuaan toistaiseksi demokraattisen pikkuporvariston suun he itsekin joutuivat niiden porvarisjoukkojen syrjäyttämiksi, jotka oikeutetusti ottivat tasavallan haltuunsa *omana omaisuutenaan*. Nämä porvarisjoukotpa olivatkin *kuningasmielisiä*. Osa niistä, suurmaanomistajat, oli pitänyt herruutta *restauration* aikana⁹⁰ ja oli sen tähden *legitimistinen*. Toinen osa, rahaylimystö ja suurteollisuus-

* Ks. tämän laitoksen 2. osaa, s. 495—497. *Toim.*

denharjoittajat, oli pitänyt herruutta heinäkuun monarkian aikana ja oli sen tähden *orleanistinen*⁹¹. Muut silmäntekevät armeijassa, yliopistoissa, kirkossa, asianajotoimessa, akatemiassa ja sanomalehdistössä jakautuivat kummallekin puolelle, joskin suhteellisesti eri tavalla. Tässä porvarillisessa tasavallassa, jonka lippuna ei ollut enempää *Bourbonien* kuin *Orléansienkaan* nimi, vaan sana *Pääoma*, kumpikin porvariston osa oli tavoittanut valtiomuodon, jonka puitteissa ne saattoivat hallita yhdessä. Jo kesäkuun kapina oli yhdistänyt ne »järjestyspuolueeksi»⁹². Nyt oli aika syrjäyttää niiden porvarillis-tasavaltalaisten nurkkakunta, joilla oli vielä sija kansalliskokouksessa. Raakuus, jota nämä aito tasavaltalaiset olivat osoittaneet tehdessään ruumiillista väkivaltaa kansalle, veti vertoja sille pelkuruudelle, arkuudelle, raukkamaisuudelle, heikkoudelle ja taistelukyvyttömyydelle, jota he osoittivat nyt perääntyessään, kun heidän olisi ollut puolustettava omaa tasavaltalaisuuttaan ja lainsäädäntövaltaansa toimeenpanovallalta ja kuningasmielisiltä. On tarpeetonta selostaa tässä heidän rappeutumisenä häpeällistä historiaa. Se ei ollut kukistumista, vaan jäljettämiin häipymistä. Heidän tarinansa päättyi ainiaaksi, ja seuraavana kautena he esiintyvät niin kansalliskokouksessa kuin sen ulkopuolellakin vain menneisyyden haamuina — haamuina, jotka näyttävät saavan eloa heti, kun kysymyksessä on jälleen vain pelkkä tasavallan nimi, ja joka kerta, kun vallankumouksellinen selkkaus uhkaa laskea alimmalle tasolle. Huomautan ohimennen, että »National» lehti, josta tuo puolue oli saanut nimensä, kääntyy seuraavana kautena sosialismin puoleen.

Ennen kuin jätämme tämän kauden, meidän on vielä luotava jälkikatsaus niihin kahteen voimaan, joista toinen tuhosi toisen 2. joulukuuta 1851, vaikka ne olivat eläneet avioliitossa joulukuun 20. päivästä 1848 perustavan kokouksen loppuhetkeen saakka. Tarkoitan toisaalta Louis Bonapartea ja toisaalta liittoutuneitten kuningasmielisten puoluetta, järjestyspuoluetta, suurporvariston puoluetta. Presidenttikautensa alussa Bonaparte muodosti järjestyspuolueen miehistä ministeristön, jonka johtoon hän asetti Odilon Barrotin — huomatkas — parlamentaarisen porvariston liberaalimman ryhmän en-

tisen johtajan. Herra Barrot oli viimeinkin saanut pyydystetyksi ministerinsalkun, joka oli kummitellut hänen mielessään vuodesta 1830 lähtien, ja enemmänkin, hän oli saanut pääministerin paikan, mutta hän ei saanut sitä parlamenttiopposition ylimpänä johtajana, niin kuin hän oli Ludvig Filipin aikana kuvitellut, vaan kaikkien entisten verivihollistensa, jesuiittain ja legitimistien liittolaisena, ja hänen tehtäväkseen tuli tappaa parlamentti. Hän vei vihdoin morsiamensa vihkialttarille, mutta vasta sitten, kun tämä oli prostituoitu. Bonaparte itse tekeytyi täysin näkymättömäksi. Hänen puolestaan toimi järjestyspuolue.

Heti ensimmäisessä ministerineuvoston kokouksessa päätettiin tehdä sotaretki Roomaan, jota paitsi sovittiin, että se tehdään kansalliskokouksen selän takana ja tarvittavat varat kynittää kansalliskokoukselta valheellisella tekosyillä. Ministeristö aloitti siis toimintansa puijamalla kansalliskokousta ja salaliittoutumalla absolutististen ulkovaltojen kanssa Rooman vallankumouksellista tasavaltaa vastaan. Samalla tavoin ja samaa sotajuontaa käyttäen Bonaparte valmisteli joulukuun 2. päivän vallankaappauksensa kuningasmielistä lakiasäättävää kokousta ja sen perustuslaillista tasavaltaa vastaan. Älkäämme unohtako, että joulukuun 2. päivänä 1851 oli lakiasäättävän kokouksen enemmistönä se sama puolue, joka muodosti Bonaparten hallituksen 20. joulukuuta 1848.

Perustuslakia säättävä kokous oli elokuussa päättänyt hajaantua vasta sitten, kun on laadittu ja julkaistu joukko perustuslakia täydentäviä ja siihen elimellisesti liittyviä lakeja. Järjestyspuolue esitti sille 6. tammikuuta 1849 edustaja Rateaun suulla, että se heittäisi sikseen elimelliset lait ja tekisi mieluummin päätöksen *omasta hajaantumisestaan*. Ei ainoastaan herra Odilon Barrotin johtama ministeristö, vaan myös kaikki kansalliskokouksen kuningasmieliset jäsenet jankuttivat nyt käskevästi kansalliskokoukselle, että sen hajottaminen oli välttämätöntä luoton palauttamiseksi, järjestyksen lujittamiseksi, epämääräisen välitilan lopettamiseksi ja olosuhteiden vakaannuttamiseksi; he väittivät kansalliskokouksen jarruttavan uuden hallituksen tuloksellista toimintaa, pyrkivän pitkittämään olemassaoloaan pelkästä ilkeä-

mielisyydestä ja maan kyllästyneen koko laitokseen. Bonaparte painoi mieleensä kaikki nämä lainsäädäntövallalle ladellut loukkaukset, opetteli ne ulkoa ja osoitti 2. joulukuuta 1851 parlamentaarisille kuningasmielisille oppineensa näiltä yhtä ja toista. Hän kohdisti heihin heidän omat iskulauseensa.

Barrotin ministeristö ja järjestyspuolue ottivat seuraavan askeleen. Ne hankkivat eri puolilta Ranskaa *kansalliskokoukselle anomuksia*, joissa tätä ystävällisesti pyydettiin häipymään. Ne marssittivat näin ollen kansan järjestymättömät joukot taisteluun kansalliskokousta, kansan tahdon perustuslaillisesti järjestettyä ilmausta vastaan. Ne opettivat Bonaparten vetoamaan kansaan parlamenttikokouksia vastaan. Tammikuun 29. päivänä 1849 koitti viimein päivä, jolloin perustuslakia säättävän kokouksen oli päätettävä hajaantumisestaan. Kansalliskokous havaitsi oitis istuntotalonsa sotaväen miehittämäksi; Changarnier, järjestyspuolueen kenraali, jonka käsiin oli keskittynyt kansalliskaartin ja linjajoukkojen ylipäällikkyyys, järjesti Pariisissa suuren joukkojen katselmuksen aivan kuin taistelun edellä, ja yhdistyneet kuningasmieliset uhkasivat käyttää väkivaltaa, ellei se suostu hyvällä. Kokous suostui hyvällä ja tinki itselleen vielä lyhyen elinajan. Mitä muuta oli tammikuun 29. päivä ellei vuoden 1851 joulukuun 2. päivän *coup d'état**; ero oli vain siinä, että sen suoritti Bonaparte yhdessä kuningasmielisten kanssa tasavaltalaista kansalliskokousta vastaan. Herrat kuningasmieliset eivät huomanneet tai eivät tahtoneet huomata, että Bonaparte käytti hyväksseen vuoden 1849 tammikuun 29. päivää saadakseen osan joukkoja marssimaan paraatimarssissa hänen ohitseensa Tuileries'n edustalla ja oli kärkeä käyttämään juuri tätä ensimmäistä julkista sotilasvoiman koollekutsumista parlamentaarista voimaa vastaan vihjaistakseen Caligulaan⁹³. He näkivät tietenkin vain oman Changarnierinsa.

Eräänä syynä, joka erikoisesti kiihotti järjestyspuoluetta lyhentämään väkivaltaisesti perustuslakia säättävän kokouksen elinaikaa, olivat *elimelliset*, perustuslakia täydentävät lait, kuten koululaki, kirkkolaki jne. Yhty-

* — valtiokaappaus. *Toim.*

neille kuningasmielisille oli elintärkeää saada itsensä laatia nämä lait ja pitää epäluuloisiksi käyneet tasavaltalaiset erillään siitä puuhasta. Näihin elimellisiin lakeihin kuului kuitenkin myös laki tasavallan presidentin vastuuvollisuudesta. Vuonna 1851 oli lakiasäättävä kokous juuri laatimassa sentapaista lakia, kun Bonaparte ehätti torjumaan tuon coupin* omalla coupillaan joulukuun 2. päivänä. Mitä olisivatkaan yhtyneet kuningasmieliset olleet valmiit antamaan, jos heillä parlamentaarisessa talvisodassaan 1851 olisi ollut tämä vastuuvollisuuslaki valmiina ja vieläpä epäluuloisen, ilkeämielisen, tasavaltalaisen kokouksen laatimana!

Sen jälkeen kun perustuslakia säättävä kokous tammikuun 29. päivänä 1849 itse taittoi viimeisen aseensa, Barrotin ministeristö ja järjestyksen ystävät näännyttivät sen hengiltä nöyryyttämällä sitä kaikin mahdollisin tavoin ja kiristivät tuolta toivonsa menettäneeltä voimattomalta kokoukselta lakeja, jotka riistivät siltä suuren yleisön viimeisenkin arvonannon rippeet. Bonaparte, joka hautoi piintyneitä Napoleon-haaveitaan, oli kyllin julkea käyttääkseen avoimesti hyväkseen tätä parlamentaarisen vallan alennustilaa. Kun nimittäin kansalliskokous toukokuun 8. päivänä 1849 ilmaisi ministeristölle paheksumisensa sen johdosta, että Oudinot oli miehittänyt Civitavecchian**, ja määräsi, että Rooman retkikunnan on toimittava alunperin ilmoitettujen päämäärien hyväksi, niin Bonaparte julkaisi samana iltana »Moniteur» lehdessä⁹⁴ Oudinotille osoitetun avoimen kirjeen, jossa onnitteli häntä sankaritekojen johdosta, ja toisin kuin kynänpyörittäjä-parlamentaarikot tekeytyi jo armeijan jalomieliseksi suojelijaksi. Kuningasmieliset nauroivat makeasti tälle: he luulivat voivansa vetää häntä nenästä mielin määrin. Kun vihdoinkin Marrast, perustuslakia säättävän kokouksen puheenjohtaja, alkoi epäillä kansalliskokouksen turvallisuutta ja pyysi perustuslain nojalla suojelusta eräältä everstiltä ja hänen rykmentiltään, eversti kieltäytyi vedoten sotilaskuriin ja kehotti Marrastia kääntymään Changarnierin puoleen, joka epäsi

* — isku, päättävä teko. *Toim.*

** Ks. tämän laitoksen 2. osaa, s. 509—512. *Toim.*

pilkallisesti pyynnön, huomauttaen, ettei hän pidä baïonnettes intelligentes*. Marraskuussa 1851, jolloin yhdistyneet kuningasmieliset aikoivat ryhtyä ratkaisevaan taisteluun Bonapartea vastaan, he koettivat saada pahamaineiseen *kvestori-lakiinsa*⁹⁵ hyväksytyksi periaatteen, jonka mukaisesti kansalliskokouksen puheenjohtaja saattoi vaatia välittömästi käyttöönsä sotaväkeä. Le Flô, eräs heidän kenraalinsa, oli allekirjoittanut lakiesityksen. Turhaan äänesti Changarnier esityksen puolesta, turhaan ylisti Thiers entisen perustuslakia säätävän kokouksen varovaista viisautta. Vuoripuolueen⁹⁶ hyvä-huutojen säästämänä *sotaministeri St. Arnaud* vastasi hänelle niin kuin Changarnier oli vastannut Marrastille!

Niin *järjestyspuolue* itse iski poltinmerkin *parlamentaariseen hallintojärjestykseen* hetkellä, jolloin se ei ollut vielä edes kansalliskokous, vaan vasta ministeristö. Ja se nostaa nyt äläkän, kun vuoden 1851 joulukuun 2. päivä karkottaa sen Ranskasta!

Toivotamme sille onnea matkalle.

III

Lakiasäätävä kansalliskokous kokoontui 28. toukokuuta 1849. Se hajotettiin joulukuun 2. päivänä 1851. Tämä kausi käsittää *perustuslaillisen eli parlamentaarisen tasavallan elinajan*.

Ranskan ensimmäisessä vallankumouksessa *perustuslaillisten* herruutta seuraa *girondistien* herruus ja *girondistien* herruutta *jakobiinien* herruus. Kukin näistä puolueista tukeutuu edistyksellisempään puolueeseen. Heti kun kyseinen puolue on vienyt vallankumouksen niin pitkälle, ettei enää kykene sitä seuraamaan, saatikka johtamaan, sen takana oleva rohkeampi liittolainen syrjäyttää tuon puolueen ja lähettää sen mestauslavalle. Vallankumous kehittyy siis noususuuntaan.

Toisin on vuoden 1848 vallankumouksen laita. Proletaarinen puolue esiintyy pikkuporvarillis-demokraattisen puolueen lisäkkeenä. Viimeksi mainittu puolue pettää sitä ja antaa sen joutua tappiolle 16. huhtikuuta⁹⁷, 15.

* — ajattelevista pistimistä. *Totm.*

toukokuuta ja kesäkuun päivinä. Demokraattinen puolue nojaa puolestaan porvarillisten tasavaltalaisten puolueen olkapäähän. Porvarilliset tasavaltalaiset tuskin uskovat itsekään seisovansa lujasti omilla jaloillaan, kun ne jo karistavat kiusallisen kaverinsa niskoiltaan ja tukeutuvat järjestyspuolueen hartioihin. Järjestyspuolue ravistaa hartioitaan, antaa porvarillisten tasavaltalaisten mennä nurin ja leiskauttaa itsensä aseellisen mahdin hartioille. Se luulee vielä istuvansa sen hartioilla, kun eräänä kauniina päivänä huomaa, että hartiat ovat muuttuneet pistimiksi. Jokainen puolue potkii takaa tulevaa eteenpäin pyrkivää puoluetta ja töytää edellä olevaan taaksepäin tunkevaan puolueeseen. Ei ole ihme, että tässä hullunkurisessa asennossa se kadottaa tasapainonsa ja välttämättä kaatuu irvistellen ja merkillisiä häränpyllyjä tehden. Vallankumous kehittyy siis laskusuuntaan. Se joutuu tähän perääntymisliikkeeseen jo ennen kuin on raivattu pois helmikuun viimeiset barrikadit ja muodostettu ensimmäinen vallankumouksellinen esivalta.

Kysymyksessä olevaan ajanjaksoon sisältyy mitä kirjavin vyyhti huutavia ristiriitoja: on perustuslaillisia, jotka vehkeilevät avoimesti perustuslakia vastaan; on vallankumouksellisia, jotka tunnustavat avoimesti olevansa perustuslain kannalla; on kansalliskokous, joka tahtoo olla kaikkivoipa ja jää pysyvästi parlamentaariseksi; vuoripuolue, joka pitää kutsumuksenaan kärsivällisyyttä ja torjuu nykyhetken tappiot ennustelemalla tulevia voittoja; on kuningasmielisiä, tasavallan patres conscripti*, joiden täytyy asemansa vuoksi ylläpitää ulkomailla toisiaan vihaavia kuningashuoneita, joihin he ovat kiintyneet, ja Ranskassa tasavaltaa, jota he vihaavat; on toimeenpanovalta, joka luulee heikkouttaan voimaksi ja herättämänsä halveksumista kunnioitukseksi; tasavalta, joka ei ole muuta kuin imperiumin nimilipulla varustettua kahden monarkian, restauraation ja heinäkuun monarkian, yhdistynyttä kataluutta; on liittoja, joiden tärkeimpänä sopimusehtona on hajaannus; taisteluita, joiden peruslakina on ratkaisemattomuus; hillitöntä sisällyksetöntä kiihotusta rauhan nimessä;

* — senaattoreita. *Toim.*

mitä juhlallisinta rauhan saarnaamista vallankumouksen nimessä; intohimoa ilman totuutta; totuutta ilman intohimoa; sankareita ilman sankaritekoja; historiaa ilman tapahtumia; kehitystä, jonka ainoana liikevoimana näyttää olevan almanakka ja joka uuvuttaa ainaisella saman jännittymisen ja höllymisen toistumisella; riskiriitoja, jotka näyttävät ajoittain kärjistyvän äärimilleen vain laimetakseen ja tasoittuakseen johtamatta mihinkään ratkaisuun; ponnistelujen ja poroporvarillisen maailmanlopunpelon tarkoituksellisesti liioiteltua näytteilleasettelua maailmanpelastajien antautuessa samaan aikaan mitä pikkumaisimpiin juonitteluihin ja hovi-ilveilyihin, joiden antaa mennä-henki johdattaa mieleen enemmänkin Fronden⁹⁸ ajat kuin viimeisen tuomion päivän; Ranskan julkinen yhteinen nerous yhden ainoan yksilön nokkelan typeryyden häpäisemänä; kansakunnan yhteinen tahto, joka yleisessä äänestyksessä ilmetessään etsii aina itselleen sopivaa ilmaisuja joukkoetujen vanhoista vihollisista, kunnes viimein keksii sellaiseksi erään merirosvon omavaltaisuuden. Jos mikä niin juuri tämä historianlehti on mustalla maalattu. Ihmiset ja tapahtumat näyttävät nurinpuolisilta Schlemihleiltä, ruumiittomilta varjoilta⁹⁹. Vallankumous itse halvaannuttaa edustajansa ja varustaa vain vastustajansa intohimoisella väkivaltakiikkolla. Kun »punainen peikko», jota vastavallankumoukselliset alinomaan loihdivat ja manaavat esiin, viimeinkin ilmaantuu, niin se ei ilmaannu anarkistien fryygalaislakki päässään, vaan pukeutuneena järjestyksen sotisopaan, *punaisiin roimahousuihin*.

Olemme nähneet, että ministeristö, jonka Bonaparte muodosti taivaaseenastumisensa päivänä, joulukuun 20. päivänä 1848, oli järjestyspuolueen, yhtyneiden legitimistien ja orleanistien ministeristö. Tämä Barrotin—Fallouxin ministeristö eli kauemmin kuin tasavaltalainen perustuslakia säätävä kokous, jonka elinikä se oli lyhentänyt enemmän tai vähemmän väkivaltaisesti, ja oli yhä peräsimmäisessä. Yhtyneitten kuningasmielisten kenraali Changarnier yhdisti edelleenkin omassa persoonassaan armeijan ensimmäisen divisioonan ja Pariisin kansalliskaartin ylipäällikkyyden. Yleiset vaalit turvasivat vihdoinkin jär-

jestyspuolueelle valtaenemmistön lakiasäättävässä kokouksessa. Täällä Ludvig Filipin edustajat ja päärit kohtasivat legitimistien pyhän lauman, joille kansakunnan lukuisat vaaliliput olivat muuttuneet pääsylipuiksi politiikan näyttämölle. Bonapartelaisia kansanedustajia oli liian vähän, jotta niistä olisi saattanut muodostaa itsenäistä parlamentaarista puoluetta. He näyttivät olevan vain järjestyspuolueen mauvaise queue*. Järjestyspuolueella oli siten käsissään hallitusvalta, armeija ja lainsäätäjäkunta, sanalla sanoen koko valtiovalta, jonka moraalisena vahvistuksena olivat yleiset vaalit, minkä valossa sen herruus näytti kansantahdon ilmaukselta, ja samanaikainen vastavallankumouksen voitto koko Euroopan mantereella.

Paremmiin varustettuna ja suotuisimpien enteiden vallitessa ei totisesti mikään puolue ole koskaan lähtenyt sotaretkelleen.

Haaksirikkoutuneista *aito tasavaltalaisista* lakiasäättävässä kansalliskokouksessa oli jäljellä noin 50 miehen suuruinen ryhmäkunta, jonka johdossa olivat Afrikan kenraalit Cavaignac, Lamoricière ja Bedeau. Suuren oppositiopuolueen muodosti *vuori*, joksi *sosiaalidemokraattinen* puolue oli itsensä ristinyt. Kansalliskokouksen 750 äänestä sen käytettävissä oli yli 200, ja se oli siten ainakin yhtä mahtava kuin mikä tahansa järjestyspuolueen kolmesta ryhmäkunnasta yksinään. Sen suhteellinen pienuus verrattuna yhtyneisiin kuningasmielisiin näytti korvautuvan eräiden erikoisolojen ansiosta. Eivät yksin departementtivaalit osoittaneet sen saavuttaneen huomattavaa kannatusta maalaisväestön keskuudessa. Melkein kaikki Pariisin edustajat olivat sen riveissä; armeija oli tehnyt demokraattisen uskontunnustuksen valitsemalla edustajaksi kolme aliupseeria, ja vuoripuolueen johtaja Ledru-Rollin, erotukseksi kaikista järjestyspuolueen edustajista, oli kohonnut parlamentin aatelistoon viiden departementin avulla, jotka yhdistivät äänensä hänen puolestaan. Kuningasmielisten omassa keskuudessa ja järjestyspuolueen ja Bonaparten välillä tapahtuvista väistämättömistä yhteentörmäyksistä huolimatta näytti vuo-

* — kurja lisäke. *Toim.*

ripuolueella toukokuun 28. päivänä 1849 olevan siis kaikki menestymisen mahdollisuudet. Kaksi viikkoa myöhemmin se oli kuitenkin menettänyt kaiken, myös kunniansa.

Ennen kuin jatkamme parlamentaarisen historian käsittelyä, on tehtävä muutamia huomautuksia välttyäksemme eräiltä kyseessäolevan aikakauden yleisluonnetta koskevilta tavanomaisilta erehdyksiltä. Demokraattien käsityksen mukaan oli lakiasäättävän kansalliskokouksen aikana kysymys samasta kuin perustuslakia säättävän kokouksenkin aikana: tavallisesta taistelusta tasavalta-
laisten ja kuningasmielisten välillä. Koko liikkeen he sellittävät lyhyesti yhdellä sanalla: »*taantumus*», yö, jolloin kaikki kissat ovat yhtä harmaita ja jolloin he voivat kuin yövartija toistaa yksitoikkoisella äänellä omia kuluneita lauseparsiaan. Ensi näkemältä järjestyspuolue tosin tuntuu koostuvan erilaisista kuningasmielisistä ryhmäkunnista, jotka eivät ainoastaan juonittele toisiaan vastaan, kohottaakseen kukin valtaistuimelle oman pretendentinsä ja syrjäyttääkseen vastapuolen pretendentin, vaan myös yhdistyvät yhteisessä vihassaan ja yhteisessä taistelussaan »*tasavaltaa*» vastaan. Vuoripuolue puolestaan näyttää tuon kuningasmielisen salaliiton vastakohtana »*tasavallan*» puolustajalta. Järjestyspuolue näyttää puuhaavan myötäänsä »*taantumusta*», joka aivan samalla tavalla kuin Preussissa kohdistuu lehdistöön, yhdistymisvapauteen jne. ja taaskin kuten Preussissa toteutuu virkavallan, santarmiston ja oikeusviranomaisien raakana poliisin puuttumisena asioihin. Vuoripuolue puolestaan on niin ikään jatkuvasti työn touhussa torjuessaan näitä hyökkäyksiä ja puolustaessaan siten »*ikuisia ihmisoikeuksia*», kuten on tehnyt jokainen niin sanottu kansanpuolue suuremmassa tai pienemmässä määrin puolentoista vuosisadan aikana. Mutta tarkasteltaessa lähemmin tilannetta ja puolueita katoaa tämä häikäisevä pintakiilto, joka estää näkemästä *luokkataistelua* ja kyseessäolevan aikakauden luonteenomaista rakennetta.

Legitimistit ja orleanistit olivat, kuten sanottu, järjestyspuolueen kaksi suurta ryhmää. Mikä oli yhdistämissä kumpaakin ryhmää omaan kruununtavoittelijaansa ja erottamassa ryhmiä toisistaan? Oliko sinä vain lilja¹⁰⁰

ja kolmivärinen lippu, Bourbonin suku ja Orléansin suku, kuningasmielisyyden eri vivahteet, ja oliko sinä yleensä rojalistien uskontunnustus? Bourbonien aikana oli hallinnut *suurmaanomistus* pappeineen ja lakeijoineen, Orléansien aikana — rahaylimystö, suurteollisuus, suurkauppa, ts. *pääoma* asianajajineen, professoreineen ja kaunopuhujineen. Legitiimi kuninkuus oli vain suurmaanomistajien perinnöllisen herruuden poliittinen ilmaus, samoin kuin heinäkuun monarkia oli porvarillisten nousukkaiden anastaman herruuden poliittinen ilmaus. Näitä ryhmiä eivät siis olleet erottamassa suinkaan niin sanotut periaatteet, vaan olemassaolon aineelliset ehdot, kaksi erilaista omistusmuotoa, maaseudun ja kaupungin vanha vastakohtaisuus, pääoman ja maaomaisuuden välinen kilpailu. Ja kukapa kiistäisi sen, etteivät samalla vanhat muistot, henkilökohtaiset vihamielisyydet, pelko ja toivo, ennakkoluulot ja kuvitelmat, myötätunto ja vastenmielisyys, vakaumukset, uskontunnustus ja periaatteet olisi liittäneet asianomaisia jompaankumpaan hallitsijasukuun? Eri omistusmuotojen, yhteiskunnallisten olemassaolon ehtojen perustalta nousee kokonainen päällysrakennelma erilaisia ja omalaatuisia tunteita, kuvitelmia, ajattelutapoja ja elämänkatsomuksia. Koko luokka luo ja muovaa ne aineellisten ehtojen ja vastaavien yhteiskunnallisten suhteiden pohjalta. Yksilö, joka saa ne perinteiden ja kasvatuksen kautta, saattaa kuvitella, että juuri ne muodostavat hänen toimintansa varsinaiset vaikuttimet ja lähtökohdan. Jos kohta kumpikin ryhmä — orleanistit ja legitimistit — koetti vakuuttaa itselleen ja toisille, että niitä oli erottamassa uskollisuus kahta eri kuningashuonetta kohtaan, niin tosiasiat todistivat sittemmin, että nimenomaan noiden ryhmien omien etujen vastakkaisuus esti hallitsijasukujen yhtymisen. Samoin kuin yksityiselämässä tehdään ero sen välillä, mitä ihminen itse sanoo ja ajattelee itsestään ja mitä hän todella tekee ja on, niin myös historiallisissa taisteluissa, mutta vieläkin tarkemmin, on erotettava puolueiden korulauseet ja kuvitelmat niiden todellisesta olemuksesta ja todellisista intresseistä, se mitä ne kuvittelevat olevansa, siitä mitä ne todella ovat. Tasavallassa orleanistit ja legitimistit joutuivat ole-

maan vierekkäin, ja niiden vaatimukset olivat samanlaiset. Kun kumpikin puoli yritti lyödä vastapuolen laudalta *oman* kuningashuoneensa *restauromiseksi*, niin se ei merkinnyt muuta kuin että kumpikin *kahdesta suuresta* — maanomistuksen ja pääoman — *eturyhmästä*, joihin *porvaristo* jakautuu, koetti restauroida oman yliheruutensa ja saada toisen alistettuun asemaan. Puhumme porvariston kahdesta eturyhmästä, sillä huolimatta feodaalisesta keimailustaan ja sukuylpeydestään suurmaanomistajat olivat nykyaikaisen yhteiskunnan kehityksen vaikutuksesta läpeensä porvarillistuneet. Niinpä Englannin toryt olivat kauan kuvitelleet rakastavansa kuninkuutta, kirkkoa ja Englannin muinaisen perustuslain ihanuuksia, kunnes vaaranpäivä pakotti heidät tunnustamaan, että he olivat rakastaneet vain *maankorkoa*.

Yhdistyneet kuningasmieliset vehkeilivät toisiaan vastaan lehdistössä, Emsissä, Claremontissa¹⁰¹, parlamentin ulkopuolella. Kulissien takana he taas kiskoivat päälleen vanhan orleanistisen tai legitimistisen livreensä ja jatkoivat vanhoja turnajaisiaan. Mutta julkisen elämän näyttämöllä, julkisissa edesottamuksissaan, suurena parlamentaarisena puolueena, he antoivat palttua edustamilleen kuningashuoneille kohteliaasti kumarrellen ja lykkäsivät monarkian restauromista in infinitum*. Tosi toimensa he suorittivat *järjestyspuolueena*, siis *yhteiskunnallista* eikä *poliittista* kilpeä kantaen, porvarillisen maailmanjärjestyksen edustajina eikä vaeltavien prinsessojen ritareina, muita luokkia vastustavana porvarisluokkana eikä tasavaltalaisia vastustavana kuningasmielisinä. Järjestyspuolueena heidän yliherruutensa muihin yhteiskuntaloukkiin nähden oli rajattomampaa ja lujempaa kuin konsanaan restauraation tai heinäkuun monarkian aikana, — ja se oli yleensäkin mahdollista vain parlamentarisessa tasavallassa, sillä vain tuollaisessa valtiomuodossa Ranskan porvariston molemmat suuret ryhmät saattoivat liittoutua ja asettaa näin ollen päiväjärjestykseen oman luokkansa herruuden tuon luokan yhden etuoikeutetun ryhmän herruuden asemesta. Kun he järjestyspuolueenakin solvaavat tasavaltaa ja ilmaisevat vastenmieli-

* — loputtomiin. *Toim.*

syytensä sitä kohtaan, niin se ei johdu vain rojalistisista muistoista. He vaistosivat, että tasavalta oli tosin tehnyt täydelliseksi heidän poliittisen herruutensa, mutta se kaivoi samaan aikaan yhteiskunnallista maaperää sen alta, sillä nyt heidän oli vastustettava sorrettuja luokkia ja oteltava niiden kanssa välittömästi, voimatta piiloutua kruunun taa tai kääntää kansallista kiinnostusta heidän toisarvoiseen keskinäiseen ja kuninkuutta vastaan käymäänsä taisteluun. Se oli heikkouden tunne, joka pani heidät karttamaan oman luokkaherruutensa puhtaita ehtoja ja haluamaan takaisin tuon herruuden epätäydellisempiin, kehittymättömämpiin, mutta juuri sen vuoksi vaarattomampiin muotoihin. Sitä vastoin joka kerta kun yhtyneet kuningasmieliset joutuvat vastakkain Bonaparten, heille vihamielisen vallantavotelijan, kanssa, joka kerta kun he luulevat toimeenpanovallan uhkaavan heidän parlamentaarista kaikkivaltaansa, siis joka kerta kun heidän on esitettävä herruutensa poliittinen oikeusperuste, he esiintyvät *tasavaltalaisina* eivätkä *kuningasmielisinä*, alkaen orleanisti Thiersistä, joka varoittaa kansalliskokousta, että tasavallan suhteen on vähiten mielipide-eroavuuksia, aina legitimisti Berryeriä myöten, joka joulukuun 2. päivänä 1851 kolmivärisellä vyöllä vyötettynä kääntyi tasavallan nimissä kuin mikäkin tribuuni kymmenennen piirin kunnallishallinnon talon edustalle kokoontuneen kansanjoukon puoleen puheella. Kaiku tosin vastasi hänelle pilkallisesti: Henri V! Henri V!*

Porvariston liittoutuman vastapainoksi oli muodostunut pikkuporvariston ja työläisten liittoutuma, niin sanottu *sosiaalidemokraattinen puolue*. Pikkuporvarit havaitsivat vuoden 1848 kesäkuun päivien jälkeen palkkionsa laihaaksi, aineelliset etunsa uhatuiksi, ja vastavallankumous asetti kyseenalaisiksi ne demokraattiset taheet, joiden tuli turvata heille mahdollisuus noiden etujen ajamiseen. Siksi he lähenivät työläisiä. Toisaalta heidän parlamentaarinen edustustonsa, *vuoripuolue*, joka porvarillisten tasavaltalaisten diktatuurin aikana oli sysätty syrjään, oli perustuslakia säättävän kokouksen

* — Henrik V! Henrik V! *Toim.*

olemassaolon jälkipuoliskolla jälleen valloittanut kadottamansa kansansuosion taistelemalla Bonapartea ja rojalistisia ministereitä vastaan. Vuoripuolue oli tehnyt liiton sosialististen johtajien kanssa. Sovintobanketit pidettiin helmikuussa 1849. Kaavailtiin yhteinen ohjelma, perustettiin yhteisiä vaalikomiteita, asetettiin yhteisiä ehdokkaita. Proletariaatin sosiaalisista vaatimuksista katkaistiin vallankumouksellinen kärki ja ne muutettiin demokraattiseksi, pikkuporvariston demokraattisilta vaatimuksilta riistettiin entinen puhtaasti poliittinen muoto ja ne laitettiin sosialistiseen kuntoon. Niin syntyi *sosiaalidemokraattinen puolue*. Tämän kombinaation tulokseen, uuteen *vuoripuolueeseen*, kuului — muutamia työväenluokasta tulleita statistoja ja muutamia sosialistisia lahkolaisia lukuunottamatta — samoja aineksia kuin vanhaan vuoripuolueeseen, mutta vain määrällisesti enemmän. Mutta kehityksen kulussa se muuttui edustamansa luokan mukana. Sosiaalidemokratian omalaatuinen luonne ilmenee siinä, että se ei vaadi demokraattis-tasavaltalaisia laitoksia sen vuoksi, että niiden avulla tehtäisiin loppu kahdesta äärimmäisyydestä, pääomasta ja palkkатыöstä, vaan siksi, että voitaisiin laimentaa niiden vastakohtaisuutta ja muuttaa se sopusoinnuksi. Niin moninaisia toimenpiteitä kuin tämän päämäärän saavuttamiseksi esitettäneenkin, niin kovin kuin päämäärää kaunisteltaneenkin enemmän tai vähemmän vallankumouksellisilla käsityksillä, sisältö pysyy samana. Tänä sisältönä on yhteiskunnan muuttaminen demokraattista tietä, mutta muuttaminen rajoittuu pikkuporvarillisuuden puitteisiin. Ei pidä vain tulla siihen ahdasmieliseen luuloon, että pikkuporvariston periaatteena olisi sen omien luokkaetujen itsekäs tavoittelu. Pikemminkin se uskoo, että sen vapautumisen *erikoisedellytykset* ovat samalla *yleisiä* edellytyksiä, joiden puitteissa vain onkin mahdollista uudenaikaisen yhteiskunnan pelastaminen ja luokkataistelun välttäminen. Eikä pidä myöskään luulla, että kaikki demokratian edustajat olisivat pikkukauppiaita tai ihastuneita niihin. Sivistyksensä ja yksilöllisen asemansa puolesta he voivat olla yhtä kaukana pikkukauppiaista kuin taivas on maasta. Pikkuporvariston edustajiksi heidät on tehnyt se, etteivät he

kykene astumaan aatemaailmassaan sen rajan yli, jota pikkuporvaristo ei ylitä elämässä, ja siksi he päätyvät teoriassa samoihin tehtäviin ja ratkaisuihin, joihin aineelliset edut ja yhteiskunnallinen asema ajaa pikkuporvariston käytännössä. Tämäntapainen on yleensäkin luokan *poliittisten* ja *kirjallisten edustajien* suhde luokkaan, jota he edustavat.

Näiden selitysten jälkeen on itsestään ymmärrettävää, että kun vuoripuolue kamppailee jatkuvasti järjestyspuoluetta vastaan tasavallan ja niin sanottujen ihmisoikeuksien puolesta, niin sen lopputavoitteena eivät ole enempää tasavalta kuin ihmisoikeudetkaan, samoin kuin armeijakaan, joka tahdotaan riisua aseista, ei puolustaudu eikä astu taistelutantereelle vain jäädäkseen omien aseittensa omistajaksi.

Järjestyspuolue ryhtyi provosoimaan vuoripuoluetta heti kansalliskokouksen kokoonnuttua. Porvaristo tunsi nyt välttämättömäksi tehdä selvää demokraattisesta pikkuporvaristosta, niin kuin se vuosi sitten oli käsittänyt välttämättömäksi vallankumouksellisen proletariaatin lopettamisen. Vastustajain asema oli nyt kuitenkin toisenlainen. Proletaarisen puolueen voima oli kadulla, pikkuporvariston — itse kansalliskokouksessa. Oli siis houkuteltava pikkuporvarit kadulle kansalliskokouksesta ja annettava heidän itsensä murskata oma parlamentaarinen voimansa, ennen kuin aika ja tilanne saattavat sen vakauttaa. Vuoripuolue kiiruhti täyttä laukkaa satimeen.

Syöttinä, joka sille heitettiin, oli ranskalaisten joukkojen suorittama Rooman pommitus¹⁰². Tämä loukkasi perustuslain V artiklaa, joka kieltää Ranskan tasavaltaa käyttämästä sotavoimaansa toisen kansan vapautta vastaan. Lisäksi perustuslain 54. artikla kieltää toimeenpanovaltaa julistamasta sotaa ilman kansalliskokouksen suostumusta, ja toukokuun 8. päivänä tekemällään päätöksellä perustuslakia säättävä kokous oli osoittanut, ettei se hyväksynyt Rooman retkeä. Näillä perusteilla Ledru-Rollin esitti 11. kesäkuuta 1849 syytöskirjelmän Bonapartea ja hänen ministereitään vastaan. Thiersin ampiainenpistojen kiihottamana hän meni jopa niinkin pitkälle, että uhkasi olevansa valmis puolustamaan perustuslakia

kaikin keinoin, jopa ase kädessä. Vuoripuolue nousi yhtenä miehenä ja toisti tämän sotahuudon. Kesäkuun 12. päivänä kansalliskokous hylkäsi syytöskirjelmän ja vuoripuolue lähti parlamentista. Kesäkuun 13. päivän tapahtumat tunnetaan: julistus, jolla osa vuoripuolueesta ilmoitti Bonaparten ja hänen ministeristönsä olevan »perustuslain ulkopuolella»; demokraattisten kansalliskaartilaisien aseeton katukulkue, joka hajosi oitis kohdattuaan Changarnierin aseistetut joukot jne. jne. Osa vuoripuolueen jäsenistä pakeni ulkomaille, osa joutui Bourgesin ylioikeuteen¹⁰³ ja loput parlamentin ohjesääntö asetti kansalliskokouksen puheenjohtajan koulumestari-*maisen* silmälläpidon alaiseksi. Pariisi julistettiin jälleen piiritystilaan ja Pariisin kansalliskaartin demokraattinen osa hajotettiin. Niin murrettiin vuoripuolueen vaikutus parlamentissa ja pikkuporvariston voima Pariisissa.

Lyon, jolle kesäkuun 13. päivän tapahtumat antoivat merkin veriseen työläiskapinaan, ja sen viisi naapuridepartementtia julistettiin niin ikään piiritystilaan, joka on jatkunut tähän hetkeen asti.

Vuoripuolueen valtaenemmistö luopui etujoukostaan kieltäytyen allekirjoittamasta sen julistusta. Lehdistö jänisti, sillä vain kaksi lehteä uskalsi julkaista tuon pronunciamienton. Pikkuporvarit pettivät edustajansa, sillä kansalliskaartilaisia ei näkynyt tai näkyi vain silloin, kun ne tulivat estämään barrikadien rakentamista. Edustajat olivat petkuttaneet pikkuporvareita, sillä oletettuja liittolaisia armeijan riveistä ei ilmaantunut missään. Ja loppujen lopuksi demokraattinen puolue, sen sijaan että olisi ammentanut lisävoimaa proletariaatista, tartutti siihen oman heikkoutensa, ja kuten demokraattien suurissa toiminnoissa tavallisesti käy, johtajat saattoivat tyydytyksekseen syyttää »kansaansa» karkulaisuudesta, ja kansa saattoi tyydytyksekseen syyttää johtajiaan petturuudesta.

Harvoin on pidetty suurempaa ääntä jonkin asian edellä kuin pidettiin ennen tätä vuoripuolueen sotaretkettä, harvoin on jostain tapahtumasta toivotettu etukäteen suuremmalla varmuudella ja kuuluvammin kuin tästä demokratian kiertämättömästä voitosta. Varmaa on: demokraatit luottavat pasuunoihin, joiden pauhuun

Jerikon muurit sortuivat. Ja joka kerta kun he nyt seisovat despotian vallien juurella, he yrittävät saada tuon ihmeen toistumaan. Mikäli vuoripuolue tahtoi voittaa parlamentissa, sen ei olisi pitänyt kutsua aseisiin. Mikäli se parlamentissa kutsui aseisiin, sen ei olisi pitänyt esiintyä kadulla parlamentaarisesti. Mikäli sen aikomuksena oli todellakin rauhallinen mielenosoitus, niin typerää oli olla ennakolta arvaamatta, että se saisi sotaisan vastaanoton. Mikäli tarkoituksena oli tositaistelu, niin kummallista oli panna pois aseita, joilla sitä piti käydä. Mutta pikkuporvareiden ja heidän demokraattisten edustajiensa vallankumoukselliset uhkaukset ovat vain pelkiä vastustajan pelottamisyrityksiä. Ja jos he sitten joutuvat umpikujaan ja menevät niin pitkälle, että uhkaukset on pakko panna täytäntöön, niin he tekevät sen kaksimielisellä tavalla karttaen eniten keinoja, jotka johtavat päämäärään, ja tavoitellen verukkeita voidakseen lannistua. Taistelua kuuluttanut pauhaava alkusoitto vaimenee hiljaiseksi hyrräämiseksi heti, kun taistelun pitäisi alkaa; näyttelijät lakkaavat olemasta tosisaan, ja koko näytelmä laimenee, kutistuu kokoon kuin ilmapallo, jota on pistetty neulalla.

Yksikään puolue ei liioittele keinojaan enemmän eikä petä itseään kevytmielisemmin tilanteen suhteen kuin demokraattinen. Kun osa armeijaa äänesti vuoripuoluetta, niin tämä oli jo varma siitä, että armeija tekee kapinan sen hyväksi. Entä mistä syystä? Siitä syystä, joka sotajoukkojen kannalta katsoen ei merkinnyt muuta, kuin että vallankumoukselliset ovat asettuneet roomalaisten sotilaitten puolelle ranskalaisia vastaan. Toisaalta vuoden 1848 kesäkuun muistot olivat vielä niin tuoreita, että proletariaatin täytyi tuntea syvää vastenmielisyyttä kansalliskaartia kohtaan ja salaisten seurojen johtajien olla hyvin epäluuloisia demokraattien johtajia kohtaan. Näitä erimielisyyksiä tasoittamaan tarvittiin suuria yhteisiä intressejä, jotka olisivat olleet vaarassa. Erään abstraktin perustuslakipykälän rikkominen ei voinut tarjota sellaista intressiä. Eikö perustuslakia, kuten demokraatit itsekkin vakuuttivat, oltu rikottu jo monta kertaa? Eivätkö populaarimmat lehdet olleet leimanneet sitä vastavallankumoukselliseksi tekeleeksi? Mutta demok-

raatti, koska hän edustaa pikkuporvaristoa, siis *väli-luokkaa*, jossa kahden luokan intressit samalla tylsistyvät, kuvittelee ylipäänsä olevansa luokkavastakohtien yläpuolella. Demokraatit myöntävät, että heitä vastassa on etuoikeutettu luokka, mutta että he kansakunnan koko muun osan kanssa muodostavat *kansan*. He puoltavat *kansan oikeutta*, he edustavat *kansan etua*. Sen vuoksi heidän ei tarvitse ennen tulevaa taistelua tutkiskella eri luokkien etuja ja asemia. Heidän ei tarvitse liian syvällisesti punnita omia keinojaan. Heidänhän on vain annettava merkki, niin *kansa* on valmis kaikkine ehtymättömine voimavaroineen hyökkäämään *sortajien* kimp-puun. Mutta jos heidän intressinsä eivät kiinnostakaan ketään ja heidän voimansa osoittautuukin voimattomuudeksi, niin se johtuu joko turmiollisista sofisteista, jotka pirstovat *jakamattoman kansan* erilaisiksi vihamielisiksi leireiksi, tai siitä, että armeija on liiaksi raaistunut ja sokaistu käsittääkseen demokratian puhtaat tarkoitukset omaksi parhaakseen, tai kaikki on rauennut jonkin pienen yksityisseikan vuoksi tai jokin odottamaton satuma on tehnyt sillä kertaa tyhjäksi kaiken. Demokraatti selviää joka tapauksessa häpeällisimmästäkin tappiosta yhtä tahrattomana kuin hän on siihen joutunut uskoen entistä varmemmin, että hän on voittava ja ettei hänen ja hänen puolueensa ole luovuttava vanhasta kannastaan, vaan päinvastoin olosuhteiden on kypsyttävä häntä vastaaviksi.

Sen tähden ei pidä kuvitella harvennutta, lyötyä ja uuden parlamenttijärjestyksen nöyryyttämää vuoripuoluetta kovin onnettomaksi. Joskin kesäkuun 13. päivä oli syrjäyttänyt sen johtajat, niin se oli toisaalta tehnyt tilaa pienemmille »kyvyille», joille tämä uusi asema oli imarteleva. Joskaan heidän parlamentaarista voimattomuuttaan ei voitu enää lepäillä, niin heillä oli nyt myös oikeus rajoittaa toiminnassaan siveellisen suuttumuksen purkauksiin ja meluisaan suunsoittoon. Joskin järjestyspuolue teki heistä, vallankumouksen viimeisistä virallisista edustajista, anarkian kaikkien hirmujen ruumiillistuman, niin sitä latteampia ja vaatimattomampia he saattoivat olla todellisuudessa. Kesäkuun 13. päivän tappioon nähden he lohduttelivat itseään sanomalla sy-

vämietteisesti: »Mutta jos he uskaltavat käydä yleisen äänioikeuden kimppuun, niin silloin! Silloin näytämme, keitä olemme. Nous verrons!«*

Ulkomaille paenneisiin vuoripuoluelaisiin nähden riittää tässä huomautus, että Ledru-Rollin, joka oli onnistunut tuhoamaan miltei parissa viikossa sen voimakkaan puolueen, jonka kärkimies hän oli, huomasi nyt, että hänen kutsumuksenaan oli muodostaa Ranskan hallitus in partibus¹⁰⁴; että ollessaan kauempana, syrjässä toiminnasta hän näytti kasvavan sitä mukaa kuin valankumouksen taso laski ja virallisen Ranskan viralliset suuruudet kävivät yhä kääpiömäisemmiksi; että vuoden 1852 vaaleissa hän saattoi esiintyä tasavaltalaisena ehdokkaana, ja että hän lähetti aika ajoin valakeille ja muille kansoille kirjelmiä, joissa hän uhkaili mannermaan despoottia omilla ja liittolaistensa teoilla. Tuskin Proudhon lienee ollut kokonaan väärässä kääntyessään näiden herrojen puoleen sanoin: »Vous n'êtes que des blagueurs!«**

Järjestyspuolue ei ollut kesäkuun 13. päivänä ainoastaan nujertanut vuoripuoluetta, vaan se oli myös saanut aikaan sen, että *perustuslaki alistettiin kansalliskokouksen enemmistöpäättösten alaiseksi*. Se ymmärsi tasavallan näin: tasavallassa porvariston herruudella on parlamentaariset muodot eikä niitä ole rajoittamassa kuten monarkiassa toimeenpanovallan veto-oikeus enempää kuin tämän oikeus parlamentin hajottamiseen. Sellainen oli Thiersin sanoman mukaan *parlamentaarinen tasavalta*. Mutta eikö porvaristo, kun se kesäkuun 13. päivänä varmistti oman kaikkivaltansa parlamenttitalossa, tehnyt itse parlamenttia toimeenpanovaltaan ja kansaan nähden auttamattoman heikoksi syrjäyttäessään sen suosituimmat jäsenet? Luovuttaessaan lukuisia edustajia muitta mutkitta oikeuden käsiin se teki lopun omasta parlamentaarisesta koskemattomuudestaan. Se nöyryyttävä ohjesääntö, jonka alaiseksi se alisti vuoripuolueen, kohotti tasavallan presidenttiä samassa määrin, kuin se alensi kutakin kansanedustajaa. Leimatessaan perustuslain puolesta tapahtuneen kapinan anarkistiseksi, yhteiskunnan kumoamiseen

* — Saammepa nähdä! *Toim.*

** — »Ette ole muuta kuin kerskailijoita.» *Toim.*

tähtääväksi teoksi, porvaristo kielsi itseltään mahdollisuuden kehottaa kapinaan siinä tapauksessa, jos toimeenpanovalta rikkoisi perustuslakia porvaristoa vastaan. Ja historian ironiaa oli, että sinä kenraalina, jota järjestyspuolue tarjosi joulukuun 2. päivänä 1851 nöyrästi, mutta tuloksettomasti kansalle perustuslain kenraalina Bonapartea vastaan, on juuri se sama *Oudinot*, joka Bonaparten määräyksestä oli pommittanut Roomaa ja siten aiheuttanut välittömästi kesäkuun 13. päivän perustuslakimellakan. Toinen kesäkuun 13. päivän sankari, *Vieyra*, joka kansalliskokouksen puhujalavalta sai kiitoksia niiden raakuuksien johdosta, joita hän oli tehnyt eräiden demokraattisten lehtien huoneistoissa finanssiylimystöön kuuluvien kansalliskaartilaiden joukkion päällikkönä, tämä samainen *Vieyra* tiesi Bonaparten salaliitosta, ja hän vaikutti olennaisesti siihen, että kansalliskokouksella ei viimeisenä elinhetkenään ollut odotetavissa pienintäkään tukea kansalliskaartilta.

Kesäkuun 13. päivä merkitsi vielä muutakin. Vuori-
puolue oli tahtonut saada Bonaparten syytteeseen. Sen tappio oli siis Bonaparten suoranainen voitto, hänen persoonallinen voittonsa demokraattisista vihollisistaan. Järjestyspuolue oli hankkinut tämän voiton, ja Bonaparten oli vain merkittävä se tililleen. Sen hän tekikin. Kesäkuun 14. päivänä oli Pariisin talojen seinillä luettava julistus, jonka mukaan presidentti ikään kuin vastahakoisesti, vain tapahtumien pakosta luopuu erakkuudestaan, valittaa väärin ymmärrettynä hyveen perikuvana vastustajiensa parjauksia ja samastaessaan muka oman persoonansa järjestyksen asiaan todellisuudessa samasti järjestyksen omaan persoonaansa. Sitä paitsi, vaikka kansalliskokous olikin jälkeinpäin hyväksynyt sotaretken Roomaa vastaan, niin aloitteen oli tehnyt Bonaparte. Johdatettuaan ylipappi Samuelin takaisin Vatikaanin, hän saattoi toivoa voivansa asettua kunin-
gas Daavidina Tuileries'hin¹⁰⁵. Hän oli valloittanut puoleleen papit.

Kuten olemme nähneet, kesäkuun 13. päivänä melakka rajoittui rauhalliseen katukulkueeseen. Sen vastustamisella ei siis voinut ansaita mitään sotalaakereita. Järjestyspuolue teki kuitenkin tänä sankareista ja tapah-

tumista köyhänä aikana tästä verettömästä taistelusta toisen Austerlitzin¹⁰⁶. Puhujat ja sanomalehdet ylistivät armeijaa järjestysmahtina, kun taas kansanjoukot leimattiin voimattomaksi anarkiaksi ja Changarnier julistettiin »yhteiskunnan suojamuuriksi», se oli mystifikaatio, johon hän itsekkin lopulta uskoi. Sillä välin ne joukko-osastot, jotka näyttivät epäilyttäviltä, poistettiin salaa Pariisista; ne rykmentit, jotka vaaleissa olivat osoittautuneet demokraattisimmiksi, siirrettiin Ranskasta Algeriaan; sotaväen rauhattomat ainekset siirrettiin rangaistusosastoihin; lopuksi lehdistö eristettiin järjestelmällisesti kasarmeista ja kasarmi siviiliyhteiskunnasta.

Olemme nyt päässeet Ranskan kansalliskaartin historian ratkaisevaan kännekohtaan. Vuonna 1830 kansalliskaarti oli ratkaissut restauraation kohtalon. Ludvig Filipin aikana epäonnistui jokainen mellakka, jossa kansalliskaarti asettui sotilasosastojen puolelle. Kun se helmikuussa 1848 suhtautui passiivisesti kapinaan ja kaksimielisesti Ludvig Filipiin, tämä piti sitä häviönään ja se myös piti paikkansa. Siten juurtui vakaumus, ettei vallankumous voisi voittaa *ilman* kansalliskaartiä eikä armeija voisi voittaa, jos sitä *vastassa* on kansalliskaarti. Tämä oli sitä armeijan taikauskoa siviiliväestön kaikkivoipaisuuteen. Vuoden 1848 kesäkuun päivät, jolloin koko kansalliskaarti linjajoukkojen kanssa kukisti kapinan, olivat lujittaneet tätä taikauskoa. Bonaparten tultua hallitukseen kansalliskaartin merkitys aleni jonkin verran sen johdosta, että kansalliskaartin ja ensimmäisen sotilasdivisioonan päällikkyys yhdistettiin perustuslain vastaisesti Changarnierin käsiin.

Samoin kuin kansalliskaartin päällikkyys muuttui tällöin pelkäksi sotilasyli-päällikkyuden attribuutiksi, niin myös kansalliskaarti itsekkin oli enää vain linjajoukkojen lisäke. Kesäkuun 13. päivänä se vihdoin murtui: ei kuitenkaan yksin sen vuoksi, että tästä päivästä lähtien sitä alettiin hajottaa osa osalta Ranskan kaikilla paikkakunnilla, kunnes siitä oli jäljellä vain rippeitä. Kesäkuun 13. päivän mielenosoitus oli ennen kaikkea kansalliskaartin demokraattisen osan mielenosoitus. Se ei tosin asettanut armeijaa vastaan aseitaan, vaan ainoastaan univormunsa, mutta juuri tämä univormu olikin

taikakalu. Armeija vakuuttui siitä, että tämä univormu oli samanlainen villariepu kuin muutkin univormut. Lumous katosi. Vuoden 1848 kesäkuun päivinä porvaristo ja pikkuporvaristo olivat kansalliskaartina yhtyneet armeijan kanssa proletariaattia vastaan. Kesäkuun 13. päivänä 1849 porvaristo hajotti armeijan avulla pikkuporvarillisen kansalliskaartin. Joulukuun 2. päivänä 1851 ei ollut enää olemassa myöskään porvarillista kansalliskaartia, ja Bonaparte vain totesi tämän tosiasian allekirjoittaessaan myöhemmin hajotusmääräyksen. Näin porvaristo oli itse murtanut viimeisen aseensa, jolla se saattoi vastustaa armeijaa, ja sen murtaminen oli ollut sille päivänselvää alkaen siitä hetkestä, jolloin pikkuporvaristo ei enää ollut sen vasalli, vaan nousi kapinoitijana sitä vastaan. Ja yleensäkin niin pian kuin siitä itsestään oli tullut yksinvaltiainen, sen täytyi omin käsin tuhota kaikki ne puolustusvälineensä, joita se oli käyttänyt yksinvaltiutta vastaan.

Järjestyspuolue juhli sillä välin valtansa palaamista, valtansa, jonka se näytti kadottaneen 1848 vain löytääkseen sen jälleen 1849 rajoituksista vapautuneena. Se juhli sitä solvaamalla tasavaltaa ja perustuslakia, kiroamalla kaikki tulevat, nykyiset ja menneet vallankumoukset, mm. sen vallankumouksen, jonka sen omat johtajat olivat tehneet, ja säätämällä lakeja, joilla lehdistölle pantiin kapula suuhun, tehtiin loppu yhdistyksistä ja piiritystilä määriteltiin elimelliseksi instituutioksi. Sitten kansalliskokous keskeytti istuntonsa elokuun puolivälistä lokakuun puoliväliin nimitettyään lomallaolonsa ajaksi pysyvän valiokunnan. Tämän loman aikana legitimistit juonittelivat Emsin ja orleanistit Claremontin kanssa; Bonaparte juonitteli tekemällä ruhtinaallisia kiertueita, ja departementtineuvostot juonittelivat neuvotteluisaan perustuslain tarkistamisesta — siinä ilmiöt, jotka uusiutuivat säännöllisesti kansalliskokouksen ajoittaisina loma-aikoina ja joihin tulen kajoamaan vasta, kun ne muuttuvat tapahtumiksi. Tässä on vain huomautettava, että kansalliskokous menetteli epäpoliittisesti kadotessaan pitemmiksi väliajoiksi näyttämöltä ja jättäessään näkyville tasavallan johtoon vain yhden, vaikkapa surkeankin Louis Bonaparten hahmon, samaan aikaan kuin

järjestyspuolue, aiheuttaen yleisen skandaalin, hajosi kuningasmielisiin alkuosiinsa ristiriitaisine restauraatiohaluineen. Aina kun näinä loma-aikoina *parlamentin* eksyttävä melu vaikenä ja sen jäsenistö sulautui kansaan, kävi selväksi, että puuttui vain yhtä, jotta tämän tasavallan todellinen olemus ilmenisi täydellisenä: sitä, että *parlamentin* lomat tehtäisiin pysyviksi ja *sen* tunnuslause: *Liberté, égalité, fraternité** korvattaisiin kaksimielisyyttä vailla olevilla sanoilla: *Infanterie, Cavalerie, Artillerie!***

IV

Lokakuun puolivälissä 1849 kansalliskokous kokoontui jälleen. Marraskuun 1. päivänä Bonaparte hämmästytti sen ilmoittamalla Barrothin—Fallouxin ministeristön eroamisesta ja uuden hallituksen muodostamisesta. Lakeijaakaan ei ajeta palveluksesta sen kursailemattomammin kuin Bonaparte ajoi ministerinsä. Kansalliskokoukselle tarkoitetut potkut annettiin näin ensin Barrotille ja kumppaneille.

Kuten olemme havainneet, Barrothin ministeristö oli kokoonpantu legitimisteistä ja orleanisteista. Se oli järjestyspuolueen ministeristö. Bonaparte oli tarvinnut selaista voidakseen hajottaa tasavaltalaisen perustuslakia säättävän kokouksen, suorittaa sotaretken Roomaa vastaan ja murtaa demokraattisen puolueen. Tämän ministeristön selän takana hän oli pysytellyt näennäisesti piilossa, luovuttaen hallitusvallan järjestyspuolueen käsiin ja kätkien kasvonsa samaan luonnenaamariin, jota Ludvig Filipin aikana käyttivät sanomalehtien vastuunalaiset julkaisijat, tyypilliseen *homme de paille**** naamariin. Nyt hän heitti pois naamarinsa, joka ei ollut enää kevyt huntu, johon hän saattoi kätkeä todelliset piirteensä, vaan rautanaamio, joka esti häntä näyttämästä omia kasvojaan. Hän oli muodostanut Barrothin ministeristön hajottaakseen järjestyspuolueen nimissä tasavaltalaisen

* — Vapaus, tasa-arvoisuus, veljeys. *Toim.*

** — Jalkaväki, ratsuväki, tykistö! *Toim.*

*** — bulvaanin. *Toim.*

kansalliskokouksen, hän erotti tuon ministeristön julistaakseen oman persoonansa riippumattomaksi järjestyspuolueen kansalliskokouksesta.

Tähän erottamiseen ei puuttunut pätevältä tuntuvia verukkeita. Barrotin ministeristö löi laimin jopa ne säädyllyisyyden vaatimukset, joita olisi tullut noudattaa tasavallan presidentin, kansalliskokouksen rinnalla olevan esivallan, suhteen. Kansalliskokouksen lomalla ollessa Bonaparte julkaisi Edgard Neylle osoitetun kirjeen, jossa hän näytti paheksuvan paavin* epäliberaalia esiintymistä, niin kuin hän oli vastoin perustuslakia säättävää kokousta julkaissut kirjeen, jossa hän ylisti Oudinotia Rooman tasavaltaa vastaan tehdyn hyökkäyksen johdosta. Kun kansalliskokous sitten hyväksyi Rooman-retken menoarvion, Victor Hugo otti näennäisessä liberaalisuudessaan tuon kirjeen puheeksi. Ajatuksen, että Bonaparten päähänpistoilla voisi olla muka jotakin poliittista merkitystä, järjestyspuolue tukahdutti halveksivan epäuskoisin huudahduksin. Yksikään ministeri ei ottanut vastaan Bonapartelle esitettyä haastetta. Eräässä toisessa tilaisuudessa Barrot puhui tunnetulla ontolla päätöksellä suuttumuksen sanoja niiden »inhotavien vehkeilyjen» johdosta, joita hänen väitteensä mukaan oli vireillä presidentin lähimmässä ympäristössä. Lopuksi ministeristö kieltäytyi jyrkästi — samaan aikaan kun se sai kansalliskokouksen myöntämään leskeneläkkeen Orléansin herttuattarelle — tekemästä mitään esitystä presidentin määrärahan korottamisesta. Bonapartessa yhtyivät kuitenkin keisarivallan tavoitteilija ja satulasta pudonnut onnenonkija niin kiinteästi toisiinsa, että siihen suureen aatteeseen, jonka mukaan hänen kutsumuksenaan oli keisarivallan entistäminen, liittyi aina täydennyksenä toinenkin suuri aate, jonka mukaan Ranskan kansan kutsumuksena oli maksaa hänen velkansa.

Barrotin—Fallouxin ministeristö oli ensimmäinen ja viimeinen Bonaparten aikaansaama *parlamentaarinen ministeristö*. Siksi sen erottaminen muodostuikin ratkaisevaksi käännekohtaksi. Ministeristön mukana jär-

* — Pius IX. *Toim.*

jestyspuolue kadotti peruuttamattomasti aseman, joka oli välttämätön parlamentaarisen järjestyksen säilyttämiseksi: otteen toimeenpanovaltaan. Ei ole vaikea ymmärtää, että sellaisessa maassa kuin Ranskassa, missä toimeenpanovallan käytettävissä on yli puoli miljoonaa henkeä käsittävä virkamiesarmeija ja siis toimeenpanovallasta ovat alituisesti ehdottomassa riippuvuudessa lukemattomien ihmisten intressit ja toimeentulo, missä valtio pauloittaa, valvoo, säännöstelee, suuntaa ja holhoaa kansalaisyhteiskuntaa alkaen sen laajimmista elämänilmauksista aina mitä vähäpätöisimpiin ilmiöihin saakka, sen yleisimmistä elämänmuodoista aina yksilön yksityiselämään saakka, missä tuo parasiittikunta on tavattoman keskityksen ansiosta muuttunut kaikkitietäväksi ja kaikkialla läsnäolevaksi, nopean liikkumakyvyn omaavaksi ja joustavaksi, minkä verrannoksi kelpaa vain varsinaisen yhteiskunnan avuton epäitsenäisyys ja runneltu muodottomuus, sellaisessa maassa kansalliskokous, menettäessään oikeuden määrätä ministerinsalkuista, menettää samalla kaiken todellisen vaikutusvaltansa, ellei se samanaikaisesti yksinkertaista valtion hallintoa, vähennä mahdollisimman paljon virkamiesarmeijaa eikä vihdoin salli yhteiskunnan ja yleisen mielipiteen luoda omia, hallitusvallasta riippumattomia äänenkannattajiaan. Ranskan porvariston *aineelliset edut* on silti mitä läheisimmin sidottu tuon laajan ja monihaaraisen valtiokoneiston säilyttämiseen. Se työntää siihen liikaväestönsä ja nostaa valtionpalkan muodossa sen, mitä se ei voi kahmaista taskuunsa voittotulojen, korkojen, osinkojen ja palkkioiden muodossa. Toisaalta porvariston *poliittiset edut* pakottivat sitä kiristämään ohjaksia, ts. lisäämään päivä päivältä valtiovallan henkilökuntaa ja varoja ja käymään samaan aikaan yhtämittaista sotaa yleistä mielipidettä vastaan sekä ruhjomaan ja herpaanuttamaan epäluuloisena yhteiskunnan itsenäisiä liikuntaelimiä, jollei se ole voinut amputoida niitä kokonaan. Niin muodoin Ranskan porvariston oli pakko luokka-asemansa vuoksi toisaalta tehdä loppu minkä hyvänsä, siis omankin, parlamentaarisen vallan elinmahdollisuuksista ja toisaalta tehdä vihamiehensä toimeenpanovalta vastustamattoman voimakkaaksi.

Uutta ministeristöä sanottiin d'Hautpoulin ministeristöksi, vaikkei kenraali d'Hautpoul saanutkaan pääministerin arvoa. Barrotin ohella Bonaparte teki yksin tein lopun moisesta arvosta, joka oli oikeastaan alentanut tasavallan presidentin lailliseksi mitättömyydeksi, eräänlaiseksi perustuslailliseksi kuninkaaksi, mutta sellaiseksi, jolla ei ollut valtaistuinta eikä kruunua, ei miekkaa eikä valtikkaa, ei immuniteettia, ei perintöoikeutta valtion korkeimpaan arvonimeen eikä, mikä kohtalokkainta, hallitsijan määrärahoja. D'Hautpoulin ministeristössä oli vain yksi mies, jolla oli parlamentaarikon nimi, koronkiskuri *Fould*, eräs rahaylimyksen pahamaineisimpia jäseniä. Hänen huostaansa joutui rahaministeriö. Kun vilkaisee Pariisin pörssinoteerauksiin, niin huomaa, että vuoden 1849 marraskuun 1. päivän jälkeen Ranskan arvopaperit nousevat ja laskevat Bonaparten osakkeiden nousun ja laskun mukaisesti. Kun Bonaparte oli näin löytänyt itselleen liittolaisen pörssistä, hän otti samalla valtaansa poliisin nimittämällä Carlierin Pariisin poliisiprefektiksi.

Ministeristön vaihtumisen seuraukset saattoivat ilmetä kuitenkin vasta olosuhteiden kehittyessä. Toistaiseksi Bonaparte oli ottanut vain yhden askeleen eteenpäin joutuakseen pakosta perääntymään sitä silmiinpistävämmiin. Hänen karskia tiedotustaan seurasi mitä nöyryin alamaisuudenvakuutus kansalliskokoukselle. Joka kerta kun ministerit rohkenivat arasti tarjota presidentin henkilökohtaisia päähänpistoja lakiesityksinä, he näyttivät täyttävän perin vastenmielisesti ja vain asemansa pakotamina nuo koomiset tehtävänsä, joiden tuloksettomuudesta he olivat etukäteen varmoja. Joka kerta kun Bonaparte laverteli suunnitelmistaan ja leikkitteli omilla »idées napoléoniennes»¹⁰⁷ ministerien selän takana, hänen omat ministerinsä kielsivät hänet kansalliskokouksen puhujalavalta. Hänen vallananastushalunsa näyttivät tulevan julki vain siksi, ettei hänen vastustajiensa vahingoniloisen pilkkanaurun tarvitsisi vaieta. Hän käyttäytyi kuin väärinymmärretty nero, jota koko maailma pitää hölmönä. Koskaan ei häntä oltu halveksittu niin syvästi kaikkien luokkien keskuudessa kuin tänä kautena. Koskaan ennen porvariston herruus ei ollut ollut rajattomam-

paa eikä porvaristo ollut koskaan suurellisemmin asettanut näkyville herruutensa merkkejä.

Tehtävänäni ei ole tässä kuvata porvariston lainsäädäntötyön historiaa, työn, jonka tuloksiksi tältä kaudelta jäi kaksi lakia: laki, joka sääti uudelleen *viiniveron*, ja *koululaki*, joka teki lopun epäuskosta. Samalla kun ranskalaisten viininjuontia vaikeutettiin, heille anniskeltiin sitä runsaammin hurskaan elämän vettä. Julistaessaan viiniverolailia vanhan, vihatun verotusjärjestelmän loukkaamattomaksi porvaristo yritti koululain avulla vakiinnuttaa kansanjoukkojen vanhan tylsyyden-tilan, jonka ansiosta ne sietivät tuota verojärjestelmää. Hämmästellään, että orleanistit, liberaalit porvarit, nuo voltairelaisuuden ja eklektisen filosofian vanhat apostolit, uskovat Ranskan henkisen elämän johdon perivihollistensa, jesuiittain, käsiin. Vaikka orleanistit ja legitimistit olivatkin eri mieltä kruununtavoittelijoista, niin he käsittivät hyvin, että heidän yhteinen herruutensa vaati kahden aikakauden sortokeinojen yhdistämistä ja että heinäkuun monarkian orjuutusmenetelmiä oli täydennettävä ja vahvistettava restauraation ajan orjuutusmenetelmillä.

Talonpojat, jotka olivat pettyneet kaikissa toiveissaan ja joita enemmän kuin koskaan ennen rasittivat toisaalta alhaiset viljan hinnat ja toisaalta kasvava verotaakka ja hypoteekkivelka, alkoivat liikehtiä departementeissa. Siihen vastattiin jahtaamalla koulunopettajia, jotka alistettiin papiston valtaan, jahtaamalla määrejä, jotka alistettiin prefektien valtaan, ja vakoilujärjestelmällä, jonka valtaan alistettiin kaikki. Pariisissa ja suuremmissa kaupungeissa taantumuksella on oman aikakautensa piirteet ja se enemmänkin yllyttää kuin lanistaa. Maaseudulla se muodostuu latteaksi, alhaiseksi, pikkumaiseksi, väsyttäväksi, kiusalliseksi, sanalla sanoen santarmiksi. On helppo ymmärtää, missä määrin pappiskomennon siunaama santarmikommento saattoi kolmessa vuodessa turmella kehittymättömiä joukkoja.

Niin intohimoisesti ja kaunopuheisesti kuin järjestyspuolue vastustikin kansalliskokouksen puhujalavalta vähemmistöä, sen puhe jäi kuitenkin yksitavuiseksi kuin kristityn, jonka sanain tulee olla: niin, niin, ei, ei! Se

jäi yksitavuuiseksi niin puhujalavalla kuin sanomalehdissäkin. Se oli mautonta kuin arvoitus, jonka ratkaisu tiedetään ennakolta. Olipa kysymys anomusoikeudesta tai viiniverosta, painovapaudesta tai vapaakaupasta, kerhoista tai kunnallistaista, persoonallisen vapauden suojelemisesta tai valtiotalouden sääntelystä, aina kuului sama tunnussana, aihe pysyi aina samana, päätös oli aina valmiina ja kuului aina: »*Sosialismi!*». *Sosialistiseksi* julistettiin jopa porvarillinen liberalismikin, sosialistiseksi — porvarillinen valistus, sosialistiseksi — porvarillinen finanssiuudistus. Sosialistista oli rakentaa rautatie sinne, missä jo ennestään oli kanava, ja sosialistista oli puolustaa itseään kepillä silloin, kun joku ryntäsi kimppuun miekka kädessä.

Eikä tämä ollut vain puhetapaa, muotia, puoluetaktiikkaa. Porvaristo tajusi aivan oikein, että kaikki aseet, jotka se oli takonut feodalismia vastaan, käännettiin sitä itseään vastaan, että kaikki sen luomat sivistyskeinot nousivat kapinaan sen omaa sivilisaatiota vastaan, että kaikki sen luomat jumalat luopuivat siitä. Se käsitti, että kaikki ns. kansalaisvapaudet ja edistyksen välikappaleet loukkasivat ja uhkasivat sen *luokkaherruutta*, tuon herruuden yhteiskunnallista perustaa ja poliittista huipentumaa, olivat siis muuttuneet »*sosialistisiksi*». Tässä uhkassa ja loukkauksessa se aivan oikein vainusi sosialismin salaisuuden arvioiden sosialismin merkityksen ja pyrkimyksen oikeammin kuin osaa arvioida itsensä niin sanottu sosialismi, joka ei sen vuoksi pysty ymmärtämään, miksi porvaristo paatuneesti eristäytyy siitä, vaikka se ei tekisi muuta kuin uikuttaisi tunteellisesti ihmiskunnan kärsimyksistä, julistaisi kristillisesti tuhatvuotista valtakuntaa ja yleistä veljesrakkautta, lörröteltäisi humanistisesti hengestä, sivistyksestä, vapaudesta tai hautoisi doktrinäärisesti järjestelmää, joka turvaa kaikkien luokkien sovinnon ja hyvinvoinnin. Porvaristo ei kuitenkaan käsittänyt sitä, että johdonmukaisesti ajatellen myös sen *oma parlamentaarinen järjestelmä*, sen *poliittinen herruus* yleensä tuli nyt tuomita yleisesti tavallaan *sosialistisena*. Niin kauan kuin porvarisluokan herruus ei ollut täydellisesti järjestynyttä eikä saanut aitoa poliittista ilmaisuaan, ei myöskään porvariston ja

toisten luokkien vastakohtaisuus saattanut esiintyä aitona eikä saada niissäkään tapauksissa, joissa se esiintyi, sitä vaarallista käännettä, mikä muuttaa jokaisen valtiovaltaa vastaan käytävän taistelun taisteluksi pääomaa vastaan. Kun porvaristo näki yhteiskunnan jokaisen elonmerkin vaarantavan »rauhaa», niin saattoiko se olla halukas säilyttämään yhteiskunnan huipulla *rauhattomuuden järjestelmän*, oman järjestelmänsä, *parlamentaarisen järjestelmän*, jonka muuan sen omista puhujista sanoi elävän taistelussa ja taistelun avulla? Parlamentaarinen järjestelmä elää keskusteluista, kuinka se voisi kieltää keskustelun? Jokaisesta intressistä, jokaisesta yhteiskunnallisesta laitoksesta tehdään parlamentissa yleinen aate ja sitä käsitellään aatteena — kuinka siis jokin intressi, jokin laitos voisi olla ajattelun yläpuolella ja tehota uskonkappaleena? Puhujien taistelu puhujalavalla aiheuttaa lehtinikkarien taistelun, parlamentin keskustelukerho saa välttämättömäksi täydennyksekseen salonkien ja kapakoiden keskustelukerhot; kansanedustajat, jotka vetoavat alinomaa kansan mielipiteeseen, antavat sille oikeuden ilmaista anomuksissa todellisen mielipiteensä. Parlamentaarinen järjestelmä jättää kaiken enemmistön ratkaistavaksi, kuinka siis valtava enemmistö parlamentin ulkopuolella ei pyrkisi tekemään ratkaisuja? Kun vingutatte viulua valtion huipulla, mitä muuta odotatte tehtävän alhaalla kuin tanssittavan?

Tuomitessaan siis »*sosialismina*» sen, mitä se aikaisemmin juhli »*liberalismina*», porvaristo tunnustaa, että sen omat edut vaativat sitä pelastautumaan *itsehallinnon* vaaralta, että rauhan palauttamiseksi maahan sen on ennen muuta rauhoitettava oma porvarillinen parlamenttinsa, että säilyttääkseen yhteiskunnallisen mahtinsa koskemattomana sen on murrettava oma poliittinen mahtinsa, että yksilöinä porvarit voivat edelleenkin riistää muita luokkia ja nauttia huolettomina omaisuudesta, perheestä, uskonnosta ja järjestyksestä vain sillä ehdolla, että heidät luokkana tuomitaan rinnan muiden luokkien kanssa samaan poliittiseen mitättömyyteen kuin nekin; että heidän kukkaronsa pelastamiseksi porvaristolta täytyy riistää kruunu ja ripustaa porvariston pään ylle Damokleen miekkana se miekka, jonka tuli sitä suojella.

Yleisten kansalaisetujen alalla kansalliskokous osoitautui niin saamattomaksi, että esimerkiksi Pariisin—Avignonin rautatiestä käyty keskustelu, joka alkoi talvella 1850, ei ollut päättynyt vielä joulukuun 2. päivänä 1851. Silloin kun kansalliskokous ei esiintynyt tukahduttajana eikä taantumuksellisena, sitä vaivasi parantumaton hedelmättömyys.

Samaan aikaan kuin Bonaparten ministeristö teki toisaalta lakialoitteita järjestyspuolueen hengessä ja toisaalta vielä kovensikin noiden lakien toimeenpanoa, Bonaparte koetti puolestaan hankkia kansansuosiota tekemällä lapsekkaan typeriä esityksiä, korostamalla vihamielisyyttään kansalliskokousta kohtaan ja viittaillemalla salaperäiseen kätköön, johon piilotettuja aarteita vain olosuhteet estivät toistaiseksi paljastamasta Ranskan kansalle. Niin tuli esitys aliupseerien päiväpalkan korottamisesta neljällä soulla. Niin esitettiin »kunnialainapankin» perustamista työläisille. Rahalahjat ja rahalainat olivat se tulevaisuudennäköala, jolla hän toivoi voivansa vietellä joukot. Lahjottaminen ja lainaaminen — siihen supistuu niin ylhäisen kuin alhaisenkin ryysyköyhälistön finanssitietous. Siihen supistuvat ne jouset, joita Bonaparte tahtoi käyttää. Yksikään vallantavoittelija ei ole koskaan latteammin keinotellut joukkojen latteudella.

Kansalliskokousta raivostuttivat tämän tästä nämä Bonaparten ilmeiset yritykset hankkia kansansuosiota sen kustannuksella ja alati lisääntyvä vaara, että tämä velkojen kannustama seikkailija, jota mikään aikaisemmin hankittu maine ei ollut hillitsemässä, uskaltautuu johonkin epätoivoiseen kepposeen. Järjestyspuolueen ja presidentin välien kiristyminen oli jo saanut uhkaavan luonteen, kun muuan odottamaton tapaus palautti hänet jälleen katuvaaisena järjestyspuolueen syliin. Tarkoitamme vuoden 1850 maaliskuun 10. päivän täytevaaleja. Nämä vaalit pantiin toimeen kesäkuun 13. päivän jälkeen vankilaan joutuneiden tai maanpakoon ajettujen edustajien edustajanpaikkojen täyttämiseksi. Pariisi valitsi vain sosiaalidemokraattisia ehdokkaita. Vieläpä se antoi useimmat äänensä de Flottelle, eräälle vuoden 1848 kesäkuun kapinalliselle. Niin proletariaatin kanssa liittoutunut

Pariisin pikkuporvaristo kosti 13. kesäkuuta 1849 kärsimänsä tappion. Se näytti kadonneen vaaranhetkellä taistelukentältä vain palatakseen suotuisammissa olosuhteissa entistä lukuisemmin taisteluvoimin ja rohkeammin taistelutunnuksin. Muuan seikka näytti lisäävän tämän vaalivoiton vaarallisuutta. Armeija äänesti Pariisissa kesäkuun kapinallisen puolesta ja La Hittea, erästä Bonaparten ministeriä, vastaan ja departementteissa suurimmaksi osaksi vuoripuoluelaiden puolesta, jotka sielläkin, joskaan eivät yhtä ratkaisevasti kuin Pariisissa, saivat voiton vastustajistaan.

Bonaparte huomasi äkkiä olevansa jälleen vastatusten vallankumouksen kanssa. Maaliskuun 10. päivänä 1850 hän piiloutui järjestyspuolueen selän taakse samalla tavoin kuin 29. tammikuuta 1849 ja 13. kesäkuuta 1849. Hän nöyrtyi, pyyteli arasti anteeksi, tarjoutui nimittämään parlamentaarisen enemmistön käskystä millaisen ministeristön tahansa, rukoilipa vielä orleanistien ja legitimistien puoluejohtajia Thiersiä, Berryeriä, Broglieta, Moléta, sanalla sanoen noita niin kutsuttuja linakreivejä¹⁰⁸, tarttumaan omakätisesti valtion peräsiimeen. Järjestyspuolue ei osannut käyttää hyväkseen tätä verratonta hetkeä. Sen sijaan, että olisi rohkeasti ottanut vastaan tarjotun vallan, se ei edes pakottanut Bonapartea nimittämään uudelleen sitä ministeristöä, jonka hän oli erottanut marraskuun 1. päivänä; se tyytyi nöyryyttämään häntä vain anteeksiannollaan ja asettamalla herra *Barochen* d'Hautpoulin ministeristöön. Tämä Baroche oli aikanaan riehunut yleisenä syyttäjänä Bourgesin ylioikeudessa tuokokuun 15. päivän vallankumouksellisia ja toisen kerran kesäkuun 13. päivän demokraatteja vastaan, syyttäen näitä kummassakin tapauksessa kansalliskokousta vastaan tehdystä murhayrityksestä. Kukaan Bonaparten ministereistä ei sittemmin tehnyt enempää kuin Baroche alentaakseen kansalliskokouksen arvoa, ja joulukuun 2. päivän jälkeen 1851 tapaamme hänet senaatin korkea-arvoisena ja hyväpalkkaisena varapresidenttinä. Hän oli sylkäissyt vallankumouksellisten soppaan, jotta Bonaparte olisi voinut syödä sen.

Sosiaalidemokraattinen puolue puolestaan näytti vain etsivän tekosyitä asettaakseen oman voittonsa jälleen

kyseenalaiseksi ja katkaistakseen siltä kärjen. Vidal, muuan Pariisin vasta valituista edustajista oli valittu samanaikaisesti myös Strassburgissa. Hänet taivutettiin epäämään Pariisin vaali ja hyväksymään Strassburgin vaali. Siis sen sijaan, että olisi antanut vaalipaikalla saamalleen voitolle ratkaisevan luonteen ja siten pakottanut järjestyspuolueen ryhtymään heti taisteluun parlamentissa, pakottanut vastustajansa taisteluun hetkellä, jolloin kansan keskuudessa vallitsi innostus ja armeijassa suotuista mieliala, demokraattinen puolue väsytti Pariisin maaliskuis- ja huhtikuun aikana uudella vaaliagitaatiolla, antoi kansan kiihkon laimeta tässä uusiintuneessa tilapäisessä vaalileikissä, tukahdutti vallankumouksellista toimintatarmoa perustuslaillisilla menestyksillä, tuhlassi sitä pikku juoniin, tyhjään deklamointiin ja näennäiseen liikehtimiseen, antoi porvariston järjestää rivinsä ja ryhtyä toimenpiteisiin sekä keksi vihdoinkin maaliskuun vaalien merkitykselle lieventävän sentimentaalisen kommentaarion huhtikuun täydennysvaaleista, Eugène Suen vaalista. Sanalla sanoen se teki maaliskuun 10. päivästä aprillipilaa.

Parlamentaarinen enemmistö tajusi vastustajansa heikkouden. Järjestyspuolueen seitsemäntoista linnakkeita — sillä Bonaparte oli jättänyt hyökkäyksen sen johdettavaksi ja vastuulle — laativat uuden vaalilain, minkä esittäminen uskottiin herra Faucherille, joka oli itse anonut tätä kunniaa. Toukokuun 8. päivänä hän teki lakiesityksen, joka teki lopun yleisestä äänioikeudesta asettaen valitsijana olon ehdoksi kolmen vuoden oleskelun vaalipaikkakunnalla, minkä lisäksi työläisten kohdalta tämän oleskeluajan toteaminen asetettiin riippuvaiseksi heidän työnantajiansa todistuksesta.

Yhtä vallankumouksellisesti kuin demokraatit olivat myllertäneet ja riehuneet perustuslaillisen vaalitaistelun aikana, yhtä perustuslaillisesti he nyt, kun olisi pitänyt ase kädessä todistaa vaalivoiton painavuus, julistivat järjestystä, majesteettista rauhallisuutta (*calme majestueux*), toiminnan laillisuutta, toisin sanoen sokeaa alistumista vastavallankumouksen tahtoon, vastavallankumouksen, joka tekeytyi itse laiksi. Parlamenttikeskustelujen aikana vuoripuolue yritti saada nolatuksi järjestys-

puolueen asettaen sen vallankumouksellisen kiihkon vastakohtaksi oikeusperusteita puoltavan kunnan poroporvarin kiihkottoman kannan ja iskien järjestyspuolueen maahan sillä kauhealla syytöksellä, että sen toiminta on muka vallankumouksellista. Vasta valitut edustajatkin koettivat osoittaa säädylisellä ja hillityllä esiintymisellä, miten väärää oli panetella heitä anarkisteiksi ja selittää heidän valitsemistaan vallankumouksen voitoksi. Toukokuun 31. päivänä uusi vaalilaki meni läpi. Vuoripuolue tyytyi siihen, että se sujautti salaviihkää vastalauseen presidentin taskuun. Vaalilakia seurasi uusi painolaki, joka teki täydellisen lopun vallankumouksellisesta lehdistöstä¹⁰⁹. Tämä oli ansainnut kohtalonsa. »National» ja »La Presse», kaksi porvarillista sanomalehteä, jäivät tämän vedenpaisumuksen jälkeen vallankumouksen äärimmäisiksi etuvartioiksi.

Olemme nähneet, miten demokraattiset johtajat maalij- ja huhtikuun aikana tekivät kaikkensa saadakseen Pariisin kansanjoukot valetaistelun pyörteisiin, ja miten he toukokuun 8. päivän jälkeen tekivät kaikkensa pitääkseen sen erillään tositaistelusta. Emme lisäksi saa unohtaa, että vuosi 1850 oli teollisuuden ja kaupan loistavimpia kukoistusvuosia, joten Pariisin proletariaatilla oli kyllyiksi työtä. Mutta vuoden 1850 toukokuun 31. päivän vaalilaki syrjäytti sen kaikesta osallisuudesta poliittisen vallan käyttöön. Laki sulki siltä jopa pääsyn taistelukentälle. Se saattoi työläiset takaisin siihen parian asemaan, jossa he olivat olleet ennen helmikuun vallankumousta. Antautuessaan tässä tapauksessa demokraattien ohjattavaksi ja unohtaessaan luokkansa vallankumoukselliset edut hetkellisen hyvinvoinnin takia he luopuivat kunniasta olla valloittavana voimana, alistuivat kohtalonsa, osoittivat, että vuoden 1848 kesäkuun tappio oli tehnyt heidät taistelukyvyttömiksi moniksi vuosiksi ja että historian tapahtumien kulku on lähitulevaisuudessa jälleen *sivuuttava* heidät. Mitä tuli pikkuporvarillisiin demokraatteihin, jotka kesäkuun 13. päivänä olivat huttaneet: »Yrittäköötpä kajota yleiseen äänioikeuteen, kyllä me silloin!..», niin he lohduttantuivat nyt sillä, että heitä kohdannut vastavallankumouksen isku ei ollut mikään isku eikä toukokuun 31. päivän laki ollut mikään

laki. Toukokuun toisena sunnuntaina 1852 jokainen ranskalainen saapuu vaalipaikalle toisessa kädessä vaalilippu ja toisessa miekka. Tällä ennustuksella he lohduttivat itseään. Armeijaa oli rangaistu sen esimiesten toimesta niin vuoden 1850 maaliskuu- ja huhtikuun kuin myös vuoden 1849 toukokuun 28. päivän vaalien vuoksi. Tällä kertaa se sanoi kuitenkin itselleen päättävästi: »Kolmatta kertaa vallankumous ei meitä kyllä puijaa.»

Vuoden 1850 toukokuun 31. päivän laki oli porvariston coup d'état. Kaikki voitot, jotka porvaristo tähän asti oli saanut vallankumouksesta, olivat olleet luonteeltaan vain tilapäisiä. Ne muuttuivat kyseenalaisiksi heti, kun silloinen kansalliskokous poistui näyttämöltä. Ne olivat uusien yleisten vaalien satunnaisuuksien varassa, ja vaalien historia alkaen vuodesta 1848 osoitti eittämättömästi, että porvariston moraalinen herruus kansanjoukkoihin heikkeni sikäli kuin sen tosiasiallinen herruus lujittui. Yleinen äänioikeus asettui maaliskuun 10. päivänä suoranaisesti porvariston herruutta vastaan, ja porvaristo vastasi siihen julistamalla yleisen äänioikeuden valtiokiroukseen. Toukokuun 31. päivän laki oli siis muuan luokkataistelun välttämättömistä ilmentymistä. Toisaalta perustuslaki edellytti vähintään kahta miljoonaa ääntä, jotta tasavallan presidentin vaali olisi pätevä. Ellei kukaan presidenttiehdokkaista saanut tätä alinta äänimäärää, niin kansalliskokouksen oli valittava presidentti viiden eniten ääniä saaneen ehdokkaan joukosta. Kun perustuslakia säättävä kokous laati tätä lakia, vaaliluetteloissa laskettiin olevan kymmenen miljoonaa valitsijaa. Laki siis merkitsi, että viides osa äänioikeutetuista riitti tekemään presidentin vaalin päteväksi. Toukokuun 31. päivän laki pyyhki pois vaaliluetteloista vähintään kolme miljoonaa ääntä, alensi äänioikeutettujen lukumäärän seitsemään miljoonaan, mutta säilytti siitä huolimatta presidentin vaaleja varten lain säätämisen kahden miljoonan minimin. Lain säätämä minimi suureni viidesosasta miltei kolmasosaan kaikista annetuista äänistä, ts. laki teki kaikkensa saadakseen siirrettyä salaa presidentin vaalin kansan käsistä kansalliskokouksen käsiin. Järjestyspuolue näytti näin ollen vahvistaneen toukokuun 31. päivän lailla valtaansa kaksin verroin jät-

täessään kansalliskokouksen ja tasavallan presidentin valitsemisen yhteiskunnan konservatiivisen osan ratkaistavaksi.

V

Taistelu kansalliskokouksen ja Bonaparten välillä puhkesi uudelleen heti, kun vallankumouksellinen kriisi oli mennyt ohi ja yleinen äänioikeus poistettu.

Perustuslaki oli määrännyt Bonaparten palkan 600 000 frangiksi. Tuskin oli kulunut puoltakaan vuotta hänen virkaanastumisestaan, kun hän jo onnistui korottamaan summan kaksinkertaiseksi. Odilon Barrot näet sai perustuslakia säättävän kansalliskokouksen myöntämään 600 000 frangin vuotuisen lisäyksen niin sanottuna edustusmäärärahana. Kesäkuun 13. päivän jälkeen Bonaparte teki samanlaisen pyynnön, mutta tällä kertaa Barrot ei ottanut sitä kuuleviin korviinsa. Nyt toukokuun 31. päivän jälkeen Bonaparte käytti heti hyväkseen otollista hetkeä antaen ministeriensä tehdä kansalliskokoukselle esityksen kolmen miljoonan suuruisen määrärahan myöntämisestä presidentille. Seikkailijan pitkä kulkurielämä oli varustanut hänet mitä kehittyneimmillä tuntosarvilla sen heikon hetken tunnustelemiseksi, jolloin hän saattoi puristaa rahaa porvareiltaan. Hän harjoitti suoranaista kiristystä. Kansalliskokous oli häväissyt kansan suvereniteettia hänen avustamanaan ja hänen tietensä. Nyt hän uhkasi ilmiantaa tuon rikoksen kansalle, ellei kansalliskokous höllitä rahakukkaronsa nauhoja ja osta hänen vaitioloaan maksamalla kolme miljoonaa vuodessa. Kansalliskokous oli riistänyt kolmelta miljoonalta ranskalaiselta äänioikeuden. Bonaparte vaati jokaisesta kurssiarvonsa menettäneestä ranskalaisesta täysiarvoisen frangin, yhteensä kolme miljoonaa frangia. Hän, kuuden miljoonan valittu, vaati vahingonkorvausta äänistä, jotka häneltä vietiin jälkepäin. Kansalliskokouksen valiokunta hylkäsi julkean tunkeilijan pyynnön. Bonaparte kannattava sanomalehdistö alkoi uhkailla. Saattoiko kuitenkaan kansalliskokous katkaista välejänsä tasavallan presidenttiin hetkellä, jolloin se oli periaatteellisesti ja lopullisesti katkaissut välinsä kansanjoukkoihin? Se

tosin kieltäytyi antamasta vuotuista määrärahaa, mutta myönsi sen sijaan kertakaikkisen 2 160 000 frangin suuruisen lisämäärärahan. Kansalliskokous osoitti kaksinkertaista heikkoutta, kun se myönsi määrärahan ja samalla osoitti suuttumuksellaan, että se oli myöntänyt sen vasten tahtoaan. Myöhemmin saamme nähdä, mihin Bonaparte tarvitsi tuon määrärahan. Tämän harmillisen jälkinäytöksen jälkeen, joka oli seurannut välittömästi yleisen äänioikeuden lakkauttamista ja jonka aikana Bonaparte oli vaihtanut maaliskuuhuhtikuun kriisin aikaisen nöyryytensä uhkamieliseksi häpeämättömyydeksi vallan anastanutta parlamenttia kohtaan, kansalliskokous otti kolmen kuukauden loman elokuun 11. päivästä marraskuun 11. päivään. Se jätti sijaisekseen 28-henkisen vakinaisen valiokunnan, jossa ei ollut yhtään bonapartelaista, mutta kylläkin muutamia lauhkeita tasavaltalaisia. Vuoden 1849 vakinaisessa valiokunnassa oli ollut vain järjestyspuolueen miehiä ja bonapartisteja. Silloin järjestyspuolue oli kuitenkin julistautunut pysyväksi vallankumouksen vastustajaksi. Tällä kertaa parlamentaarinen tasavalta julistautui presidentin pysyväksi vastustajaksi. Toukokuun 31. päivän lain jälkeen järjestyspuolueella oli vastassaan vain tämä kilpailija.

Kun kansalliskokous jälleen kokoontui marraskuussa 1850, näytti siltä, että siihenastisten presidentin kanssa käytyjen pikku kahakoiden asemesta oli väistämättömästi tulossa julma suurtaistelu, taistelu elämästä ja kuolemasta molempien mahtien välillä.

Järjestyspuolue oli nytkin kuten vuonna 1849 jakautunut parlamentin loma-aikana erinäisiksi ryhmäkunniksi, joista kukin punoi omia restauraatio-juoniaan, joille Ludvig Filipin kuolema oli antanut uutta ravintoa. Legitimistien kuningas Henrik V oli nimittänyt jopa kaikkien sääntöjen mukaisesti ministeristönkin, joka piti päämajaa Pariisissa ja johon kuului vakinaisen valiokunnan jäseniä. Bonapartella oli siis puolestaan oikeus tehdä kiertomatkoja Ranskan departementeissa ja aina sen mukaan, millainen oli mieliala siinä kaupungissa, jota hän kulloinkin onnellistutti läsnäolollaan, löpötellä joko avosuisemmin tai peitetyemmin omista restauraatio-suunnitelmistaan ja värvätä itselleen ääniä. Näillä

matkoilla, joita iso, virallinen »Moniteur» lehti ja Bonaparten pienet yksityis-»moniteurit» tietysti ylistivät riemukulkueiksi, hänen alituisina seuralaisinaan oli *Joulukuun 10. päivän yhdistyksen* jäseniä. Tuo yhdistys oli peräisin vuodelta 1849. Hyväntekeväisyysjärjestön perustamisen varjolla Pariisin ryysyköyhälistö oli järjestetty salaisiin osastoihin, joista kutakin johti Bonaparten asiamies, ja koko puuhan johdossa oli bonapartelainen kenraali. Siinä oli rinnan rappiolle joutuneita irstailijoita, joiden toimeentulo oli yhtä epäilyttävä kuin heidän sukuperänsäkin, porvarispiireistä lähteneitä rappeutuneita ja seikkailevia maankiertäjiä, vakinaisesta palveluksesta vapautettuja sotilaita, entisiä rikosvankeja, karanneita rangaistusvankeja, huijareita, ilveilijöitä, latsaroneja, taskuvarkaita, silmäkääntäjiä, uhkapelureita, parittajia, porttolanpitäjiä, satamajätkiä, kynäilijöitä, posetiivareita, lumppureita, veitsenteroittajia, tinaajia, tavallisia kerjäläisiä, sanalla sanoen koko se epämääräinen, hajanainen, sinne sun tänne harhaileva joukko, jolle ranskalainen on antanut nimen la bohème*. Tästä aineksesta, joka oli sukua hänelle itselleen, Bonaparte muodosti Joulukuun 10. päivän yhdistyksen kantajoukon. Se oli »hyväntekeväisyysjärjestö» sikäli, että sen jäsenistö Bonaparten tavoin tunsii tarpeelliseksi harjoittaa hyväntekeväisyyttä itseään kohtaan työtätekevän kansan kustannuksella. Todellinen Bonaparte, Bonaparte sans phrase**, on tämä *ryysyköyhälistön johtajaksi* asettunut Bonaparte, joka vain siitä löytää joukkomuodossa ne intressit, joita hän henkilökohtaisesti ajaa takaa, ja joka huomaa tämän kaikkien luokkien hylky-, jäte- ja rojuaineksen ainoaksi luokaksi, johon hän saattaa ehdottomasti tukeutua. Vanha läpiliipattu irstailija, joka käsittää kansojen historiallisen elämän ja niiden suuret valtioteot komediaksi sanan arkipäiväisimmässä mielessä, naamiaisiksi, joissa suurelliset puvut, sanat ja eleet ovat vain mitä mitättömimpien ilkeyksien naamiona. Niinpä marssiessaan Strassburgiin koulutettu sveitsiläinen haaskalintu esitti Napoleonin kotkaa. Hyökätessään Bou-

* — boheemi. *Toim.*

** — ilman korulauseita. *Toim.*

logneen hän veti ranskalaisen sotilaspuvun muutaman lontoolaisen kamaripalvelijan niskaan. Näiden piti esittää armeijaa¹¹⁰. Joulukuun 10. päivän yhdistykseensä hän kokosi 10 000 roistoa, joiden piti esiintyä kansana niin kuin Klaus Zettelin leijonana. Ajankohtana, jolloin porvaristo itse esitti mitä aidointa komediaa mitä vakavimmalla tavalla, rikkomatta mitään Ranskan teatterietiketin pedanttisia sääntöjä ja uskoi puolittain nenestä vedettynä, puolittain varmana esityksensä juhlallisuuteen — sellaisena ajankohtana täytyi voittaa seikkailijan, joka otti ilman muuta komedian komediana. Vasta sitten, kun voitettuaan pöyhkeän vastustajansa hän on ottanut vakavalta kannalta keisarin osansa ja luulee Napoleonin naamio kasvoillaan olevansa itse Napoleon, vasta sitten hänestä tulee oman maailmankatsomuksensa uhri, ilveilijä tosissaan, joka ei enää pidä huvinäytelmänä maailmanhistoriaa, vaan omaa huvinäytelmäänsä maailmanhistoriana. Joulukuun 10. päivän yhdistys, tuo Bonapartelle yksinomaisesti luonteenomainen puoluesotavoima, merkitsi hänelle samaa kuin sosialistisille työläisille kansallistyöhuoneet¹¹¹ ja porvarillisille tasavaltalaisille mobiilikaarti¹¹². Hänen ollessaan matkoilla yhdistyksen jäsenistön tuli ratavarsille sijoitettuna osastoina improvisoida yleisöä, esittää yleistä innostusta, ulvoa »Vive l'Empereur!»*, solvata ja piestä tasavaltalaisia, tietenkin poliisin suojeluksen alaisena. Hänen palatessaan Pariisiin sen oli toimittava etujoukkona, estettävä vastamielensäuikutukset tai hajotettava ne. Joulukuun 10. päivän yhdistys kuului hänelle, se oli hänen luomuksensa, hänen ehta oma aatteensa. Kaiken muun muka hänelle kuuluvan hän saa olosuhteiden pakosta, kaiken muun tekevät olosuhteet hänen puolestaan tai hän tyytvy jäljittelemään toisten tekoja; mutta ladellessaan julkisuudessa porvariston edessä virallisia korulauseita järjestyksestä, uskonnosta, perheestä ja omistuksesta ja tukeutuessaan heidän selkensä takana Schufterlein ja Spiegelbergien¹¹³ seuraan, epäjärjestyksen, prostituution ja varkauden yhdistykseen — siinä Bonaparte on omintakeinen, ja Joulukuun 10. päivän yhdis-

* — »Eläköön keisari!» *Toim.*

tyksen historia on hänen omaa historiaansa. Sattuipa kerran, että tämän yhdistyksen miehet kepittivät muutamia järjestyspuolueen kansanedustajia. Enemmänkin. Poliisikomissaari Yon, jonka tehtäväksi oli annettu huolehtia kansalliskokouksen turvallisuudesta, ilmoitti vakinaiselle valiokunnalle erään Allais-nimisen henkilön todistuksen perusteella, että muuan yhdistyksen osastoista oli päättänyt murhata kenraali Changarnierin ja kansalliskokouksen puheenjohtajan Dupinin ja määrännyt jo teon suorittajatin. On helppo kuvitella, miten herra Dupin pelästy. Parlamentaarisin tutkimuksen suorittaminen Joulukuun 10. päivän yhdistyksestä, toisin sanoen Bonaparten salamaailman profanoiminen näytti väistämättömältä. Mutta juuri ennen kansalliskokouksen koontumista Bonaparte laski kaukonäköisesti sen hajalle, tietenkin vain paperilla, sillä vielä vuoden 1851 lopulla poliisiprefekti Carlier turhaan kehotti häntä seikka-peräisessä muistiossaan todella hajottamaan yhdistyksensä.

Joulukuun 10. päivän yhdistyksen tuli jäädä Bonaparten yksityisarmeijaksi siihen asti, kunnes hän onnistuisi muuttamaan julkisen armeijan Joulukuun 10. päivän yhdistykseksi. Bonaparte teki ensimmäisen yrityksen siihen suuntaan kohta kansalliskokouksen lomalle lähdön jälkeen ja vieläpä juuri siltä kiristämiensä varojen avulla. Fatalistina hän luotti vakaasti siihen, että on olemassa korkeampia voimia, joita ihminen ja varsinkaan sotamies ei voi vastustaa. Tällaisina voimina hän piti ennen muuta savukkeita, samppanjaa, kylmää lintupaistia ja kynsilaukkamakkaraa. Siksipä hän kestitikin Elyséepalatsin suojassa upseereita ja aliupseereita savukkeilla ja samppanjalla, kylmällä lintupaistilla ja kynsilaukkamakkaralla. Lokakuun 3. päivänä hän menetteli samalla tavalla sotaväen suhteen joukkokatselmuksessa St. Maurissa ja toisti tuon manööverin vielä laajemmassa mitassa 10. lokakuuta joukkojen pääkatselmuksessa Satoryssa. Setä muisteli Aleksanterin Aasian-retkiä, veljenpoika valloitusretkiä, joita Bacchus oli tehnyt samassa maassa. Aleksanteri oli tosin puolijumala, mutta Bacchus oli jumala ja lisäksi Joulukuun 10. päivän yhdistyksen suojelija.

Lokakuun 3. päivän katselmuksen jälkeen vakinainen valiokunta kutsui sotaministeri d'Hautpoulin eteensä. Tämä lupasi, etteivät moiset kurinrikkomukset enää uusiintuisi. Tiedämme, kuinka Bonaparte piti lokakuun 10. päivänä d'Hautpoulin antaman sanan. Kummassakin katselmuksessa Changarnier komensi ylipäällikkönä Pariisin armeijan osastoa. Changarnier, joka oli samanlaisesti vakinaisen valiokunnan jäsen, kansalliskaartin päällikkö, tammikuun 29. ja kesäkuun 13. päivän »pelastaja», »yhteiskunnan suojamuuri», järjestyspuolueen presidenttiehdokas, kahden monarkian oletettu Monk, ei tähän saakka ollut kertaakaan alistunut sotaministerin käskyvaltaan, oli alituisesti julkisesti pilkannut tasavalan perustuslakia ja vainonnut Bonapartea kaksimielisellä ylhäisellä suojeluksellaan. Nyt hän intoili kurin puolesta sotaministeriä vastaan ja perustuslain puolesta Bonapartea vastaan. Kun lokakuun 10. päivänä osa ratsuväkeä kajautti huudon: »Vive Napoléon! Vivent les saucissons!»* Changarnier järjesti niin, että ainakin hänen ystävänsä Neumayerin komentama jalkaväkijoukko suoritti ohimarssin jäätävän hiljaisuuden vallitessa. Rangaistukseksi sotaministeri pani Bonaparten yllyttämänä kenraali Neumayerin pois hänen pariisilaisesta virastaan käyttämällä verukkeena tämän nimittämistä sotaväen 14. ja 15. divisioonan komentajaksi. Neumayer kieltäytyi tällaisesta paikanvaihdosta ja joutui siten pyytämään virkaeroa. Changarnier puolestaan julkaisi 2. marraskuuta päiväkäskyn, jossa hän kielsi joukkoja osallistumasta aseistettuina poliittisiin mielenilmauksiin tai mielenosoituksiin. Élyséen lehdistö¹¹⁴ hyökkäsi Changarnierin kimppuun, järjestyspuolueen lehdet hyökkäsivät Bonaparten kimppuun, vakinainen valiokunta piti salaisia istuntoja toisensa jälkeen, joissa yhä uudelleen kehoitettiin julistamaan isänmaan olevan vaarassa; armeija näytti jakaantuneen kahdeksi vihollisleiriksi, joita johti kaksi toisilleen vihamielistä pääesikuntaa, toinen niistä sijaitsi Élyséessä, Bonaparten majapaikassa, ja toinen Tuileries'ssa, Changarnierin majapaikassa. Näytti siltä, että kansalliskokouksen avajaisista oli tuleva tais-

* — »Eläköön Napoleon! Eläköön makkarat!» *Totm.*

telukehotus. Ranskalainen yleisö arvosteli näitä Bonaparten ja Changarnierin välisiä hankauksia samaan tapaan kuin muuan englantilainen sanomalehtimies, joka luonnehti niitä seuraavasti:

»Ranskan poliittiset sisäköt lakaisevat vanhoilla luudilla pois vallankumouksen hehkuva laavaa ja riitelevät tällöin keskenään.»

Tällä välin Bonaparte kiirehti erottamaan sotaministeri d'Hautpoulin lähettämällä hänet päätä pahkaa Algeriaan ja nimittämällä kenraali Schrammin sotaministeriksi hänen tilalleen. Marraskuun 12. päivänä hän lähetti kansalliskokoukselle kirjelmän, joka oli amerikkalaisittain laveasanainen ja jossa oli ylenmäärin syrjäiseikkoja, järjestyksen tuntua, sovinnonhalua ja perustuslailista alistuvuutta ja jossa käsiteltiin jos mitä, paitsi questions brûlantes*. Kuin ohimennen hän huomautti, että perustuslain nimenomaisten määräysten mukaan presidentti yksin määrää armeijasta. Kirjelmä päättyi seuraaviin ylen juhlallisiin vakuutuksiin:

»Ranska kaipaa ennen kaikkea rauhaa... Vain valan sitomana olen pysyvä niissä ahtaissa rajoissa, jotka se on minulle osoittanut... Mitä minuun tulee, niin kansan valitsemana ja vain sille vallastani kiitollisuuden velassa olevana olen aina alistuva sen laillisesti ilmaistuun tahtoon. Mikäli tässä istunnossa päätätte muuttaa perustuslakia, niin perustuslakia säätävä kokous on sääntelevä toimeenpanovallan aseman. Ellei niin käy, niin kansa on vuonna 1852 juhlallisesti ilmaiseva päätöksensä. Mutta millaisiksi tulevaisuuden ratkaisut muodostunevatkaan, pyrkikäämme yhteisymmärrykseen, etteivät intohimo, yllätys tai väkivalta koskaan ratkaisisi suuren kansakunnan kohtaloa... Huomioni pääkohteena ei suinkaan ole se, kuka on hallitseva Ranskaa vuonna 1852, vaan käytettävissäni olevan hallitusaikanani käyttäminen siten, että edessäoleva välikausi kuluisi ilman kiihotusta ja häiriöitä. Olen vilpittömästi avannut teille sydämeni, te vastannette avomielisyyteeni luottamuksellanne ja hyvään pyrkimykseeni myötävaikutuksellanne, ja muun on tekevä jumala.»

Porvariston säädyllinen, ulkokultaisen maltillinen, hyveellisen banaali kieli paljastaa syvimmän merkityksensä Joulukuun 10. päivän yhdistyksen itsevaltiaan ja St. Maurin ja Satoryn piknikkisankarin suussa.

* — päivänpolttavia kysymyksiä. *Toim.*

Järjestyspuolueen linnakreivit eivät hetkeksikään erehtyneet sen suhteen, minkälatauisen luottamuksen arvoinen tämä vuodatus oli. Valoihin he olivat kyllästyneet jo kauan sitten, heidän omassa keskuudessaan oli poliittisia valanrikkojaveteraaneja ja -taitureita, mutta armeijaa koskeva kohta ei mennyt heiltä ohi korvien. He panivat tuotuneina merkille, että kirjelmässä, jossa lueteltiin pitkälti viimeksi annettuja lakeja, sivuutettiin tarkoituksellisen vaiteliaasti tärkein laki, vaalilaki, ja vieläpä jätettiin presidentin valitseminen vuonna 1852 kansan ratkaistavaksi, mikäli perustuslaki jäisi tarkistamatta. Vaalilaki oli järjestyspuolueen jaloissa kuin lyijypuntti, joka esti sitä liikkumasta ja varsinkin hyökkäämästä! Hajottamalla virallisesti Joulukuun 10. päivän yhdistyksen ja erottamalla d'Hautpoulin sotaministerin virasta Bonaparte oli sitä paitsi uhrannut omin käsin syntipukit isänmaan alttarille. Hän oli katkaissut kärjen odotetulta yhteentörmäykseltä. Loppujen lopuksi järjestyspuolue itsekin koetti pelkurimaisesti karttaa, heikentää ja pitää salassa jokaista ratkaisevaa konfliktia toimeenpanovallan kanssa. Peläten menettävänsä vallankumouksesta saamansa voitot se antoi kilpailijansa koota voittojen hedelmät. »Ranska kaipaa ennen kaikkea rauhaa.» Niin huusi järjestyspuolue vallankumoukselle helmikuun* jälkeen, ja niin huudettiin Bonaparten kirjelmässä järjestyspuolueelle. »Ranska kaipaa ennen kaikkea rauhaa.» Bonaparte teki tekoja, joiden tarkoituksena oli vallan anastaminen, mutta järjestyspuolue aiheutti »rauhattomuutta» nostaessaan hälyn näiden tekojen vuoksi ja tulkitsemalla niitä sairaalloisen epäluuloisesti. Satoryn makkarat olivat hiirenhiljaa, kun kukaan ei puhunut niistä. »Ranska kaipaa ennen kaikkea rauhaa.» Bonaparte siis vaati, että hänen annettaisiin rauhassa tehdä tekosiaan, ja parlamentaarista puoluetta herpaannutti kaksinkertainen pelko: uusien vallankumouslevottomuuksien aiheuttamisen pelko ja pelko joutua rauhanhäiritsijäksi oman luokkansa silmissä, porvariston silmissä. Koska Ranska siis kaipasi ennen kaikkea rauhaa, niin järjestyspuolue ei uskaltanut vastata »sodalla», kun ker-

* — vuoden 1848. *Toim.*

ran Bonaparte kirjelmässään oli puhunut »rauhasta». Yleisö, joka oli vesi kielellä odotellut suuria skandaalikohtauksia kansalliskokouksen avajaisissa, pettyi odotuksissaan. Enemmistö löi äänestyksessä opposition edustajat, jotka vaativat vakinaiselta valiokunnalta lokakuun tapahtumia koskevia pöytäkirjoja. Kokouksessa kartettiin periaatteellisesti kaikkea sellaista keskustelua, joka olisi saattanut herättää levottomuutta. Kansalliskokouksen toiminta marras — joulukuussa 1850 ei herätä pienintäkään mielenkiintoa.

Vihdoin joulukuun lopulla alkoi hienoinen kahakointi parlamentin erinäisistä etuuksista. Mutta sen jälkeen kun porvaristo oli välttänyt lähiajaksi luokkataistelun tekemällä lopun yleisestä äänioikeudesta, liike rämettyi pikku rettelöimiseksi kummankin vallan etuoikeuksista.

Mauguin, muuan kansanedustaja, oli saanut oikeuden tuomion velka-asiassa. Oikeusministeri Rouher antoi oikeuden puheenjohtajan tiedusteluun selityksen, että oli muutta mutkitta annettava määräys velallisen vangitsemisesta. Niinpä siis Mauguin pantiin velkavankilaan. Kansalliskokous tulistui saatuaan tiedon edustajanimmunitetin loukkauksesta. Se ei ainoastaan määrännyt laskemaan miestä heti vapaaksi, vaan lähettinsä avulla vielä samana iltana vapautti väkivaltaisesti Mauguinin Clichystä¹¹⁵. Todistaakseen kuitenkin uskonsa yksityisomistuksen pyhyyteen ja taka-ajatuksenaan saada hätätilassa turvasäilö kiusallisiksi käyville vuoripuoluelaisille se julisti, että kansanedustajan velkavankeus on sallittava vasta, kun siihen on saatu kansalliskokouksen suostumus. Se ei muistanut säätää, että presidenttikin voitaisiin panna vankilaan velkojensa vuoksi. Se hävitti jäsenistönsä loukkaamattomuuden viimeisetkin rippeet.

Muistettaneen, että poliisikomissaari Yon ilmoitti erään Allais-nimisen henkilön todistuksen perusteella erään joulukuunmiesten osaston suunnittelevan Dupinin ja Changarnierin murhaamista. Vedoten tähän kvestorit ehdottivat heti ensimmäisessä istunnossa muodostettavan parlamentin oma poliisi, jonka kulut maksettaisiin kansalliskokouksen erikoismenoarviosta ja joka olisi täysin riippumaton poliisiprefektistä. Sisäministeri Baroche protestoi tätä hänen toimialalleen tunkeutumista

vastaan. Sen jälkeen tehtiin kurja kompromissi, jonka mukaan kansalliskokouksen poliisikomissaarille tosin maksettaisiin palkka kokouksen menoarviosta ja kansalliskokouksen kvestorit päättäisivät hänen nimittämisestään ja erottamisestaan, mutta kuitenkin vasta sovituaan asiasta ensin sisäministerin kanssa. Tällä välin hallitus oli käynyt oikeudenkäyttötietä Allaisin kimp- puun, ja nyt oli yleisen syyttäjän välityksellä helppo selittää hänen todistuksensa mystifikaatioksi ja saattaa Dupin, Changarnier, Yon ja koko kansalliskokous nau- runalaisiksi. Joulukuun 29. päivänä ministeri Baroche lähettää Dupinille kirjelmän, jossa hän vaatii Yonin erottamista. Kansalliskokouksen toimikunta päättää jät- tää Yonin virkaan, mutta kansalliskokous ei hyväksy tätä päätöstä, sillä se on pelästyksissään omavaltaisesta menettelystään Mauguinin asiassa ja tottunuttaamaan toimeenpanovalalta jokaisesta sille antamastaan iskusta kaksi vastaiskua. Kokous palkitsee Yonin virkaintoi- suuden vapauttamalla hänet virasta ja riistää itseltään sen parlamentaarisen etuuden, mikä olisi ollut tuiki tarpeellinen kun joutuu tekemisiin henkilön kanssa, joka ei tee päätöstä yöllä pannakseen sen toimeen päivällä, vaan tekee päätöksensä päivällä ja panee sen toimeen yöllä.

Olemme nähneet, miten kansalliskokous karttoi tais- telua toimeenpanovaltaa vastaan marras — joulukuussa, jolloin siihen oli suuria sattuvia aiheita. Nyt huomaam- me, miten sen on pakko ryhtyä otteluun mitä joutavim- mista syistä. Mauguinin jutun yhteydessä se hyväksyi periaatteessa kansanedustajan velkavankeuden, varaten itselleen mahdollisuuden soveltaa tätä periaatetta vain epämieluisiin edustajiin nähden, ja rettelöi tämän häpeäl- lisen etuuden vuoksi oikeusministerin kanssa. Sen sijaan että olisi käyttänyt hyväkseen oletettua murhasuunni- telmaa vetääkseen Joulukuun 10. päivän yhdistyksen tutkittavaksi ja paljastaakseen Ranskan ja Euroopan nähden Bonaparten olemuksen Pariisin ryysyköyhälistön johtajana, kansalliskokous alkoi kiistellä sisäministerin kanssa siitä, kenen toimivaltaan kuuluu poliisikomissaa- rin nimittäminen ja erottaminen. Näemme siis, että koko tänä ajanjaksona järjestyspuolueen on kaksimielisen

asemansa vuoksi pakko mataloittaa taistelunsa toimeenpanovaltaa vastaan jonninjoutavaksi kompetenssikinasteluksi, rettelöinniksi, koukkuiluksi, rajariidaksi ja tehdä toimintansa sisällöksi mitä mauttomimmat muotokysymykset. Se ei uskalla ottaa yhteen hetkellä, jolloin taistelulla olisi periaatteellinen merkitys, jolloin toimeenpanovalta todella paljastaisi itsensä ja kansalliskokouksen asia olisi kansakunnan asia, sillä näin menetellen se antaisi kansakunnalle marssikäskyn, mutta sepä ei pelkääkään mitään niin paljon kuin kansakunnan liikehtimistä. Siksi se aina tällaisissa tapauksissa torjuu vuoripuolueen esitykset ja siirtyy päiväjärjestykseen. Kun sitten näin on luovuttu asettamasta kiistakysymystä koko laajuudessaan, toimeenpanovalta odottaa rauhassa ajankohtaa, jolloin se voi taas aloittaa taistelun jonkin merkityksettömän pikku syyn nojalla ja jolloin kysymys herättää niin sanoaksemme vain paikallista, parlamentaarista mielenkiintoa. Silloin purkautuu järjestyspuolueen salattu raivo, silloin se riistää esiripun kulissien edestä, paljastaa presidentin ja julistaa tasavallan olevan vaarassa, mutta silloin sen päätös tuntuu mauttomalta, taistelun aihe teennäiseltä verukkeelta tai yleensä sellaiselta, joka ei ole taistelun arvoinen. Parlamentaarinen myrsky on oleva myrsky vesilasissa, taistelu on juonittelua, yhteenotto skandaalia. Samaan aikaan kun vallankumoukselliset luokat seuraavat vahingoniloisina kansalliskokouksen nöyryytystä, sillä ne välittävät sen parlamentaarista etuuksista yhtä vähän kuin tuo kokous yhteiskunnan vapauksista, parlamentin ulkopuolinen porvaristo ei käsitä, kuinka parlamentissa oleva porvaristo voi kuluttaa aikaansa noin joutaviin kinasteluihin ja vaarantaa rauhaa kilpaillemalla noin halveksittavalla tavalla presidentin kanssa. Sitä ällistyyttää sellainen strategia, että rauha solmitaan hetkellä, jona koko maailma odottaa sotaa, ja ryhdytään hyökkäykseen silloin, kun koko maailma luulee rauhan olevan solmitun.

Joulukuun 20. päivänä Pascal Duprat teki sisäministerille välikysymyksen kultaharkkoarpajaisista. Nuo arpajaiset olivat »ElySIONIN TYTÄR»¹¹⁶, jonka Napoleon uskotuineen oli saattanut maailmaan ja poliisiprefekti Carlier ottanut viralliseen suojelukseensa huolimatta siitä, että

Ranskan laki kieltää panemasta arpajaisia toimeen muussa kuin hyväntekeväisyystarkoituksessa. Oli laskettu liikkeelle seitsemän miljoonaa frangin hintaista arpalippua, joista saatu voitto piti muka käytettävän Pariisin kulkureitten lähettämiseen Kaliforniaan. Näillä kultauNELMILLA pyrittiin osittain tunkemaan syrjään Pariisin proletariaatin sosialistiset unelmat ja viekoittelevalla suurvoiton toiveella — doktrinäärinen oikeus työhön. Pariisin työläiset eivät tietenkään huomanneet Kalifornian kultaharkkojen loisteessa niitä himmeitä frangeja, jotka oli ongittu heidän taskuistaan. Pääasiassa oli kuitenkin kysymys suoranaisestä huijauksesta. Kulkureita, jotka aikoivat löytää Kalifornian kultakaivokset vaivautumatta edes poistumaan Pariisista, olivat Bonaparte itse ja hänen peräti velkaantunut pöytäkuntansa. Kansalliskokouksen myöntämät kolme miljoonaa oli hummattu, kassa oli taas täytettävä tavalla tai toisella. Bonaparte oli turhaan yrittänyt panna alulle kansalliskeräyksen niin sanottujen cités ouvrières* järjestämiseksi ja merkinnyt itse ensimmäisenä huomattavan summan. Kovasydämiset porvarit odottivat epäluuloisina maksun suoritusta, ja kun sitä ei tietenkään tapahtunut, niin sosialistisilla pilvilinnoilla keinottelemisen meni myttyyn. Kultaharkot vetivät paremmin. Bonaparte ja kumppanit eivät tyytyneet siihen, että pistivät taskuihinsa voitto-osan arvottavana olevien kultaharkkojen seitsemästä miljoonasta, vaan he valmistivat myös vääriä arpoja, laskivat kauppaan samaa arpanumeroa kymmenen, viisitoista jopa kaksikymmentäkin kappaletta. Se oli finanssioperaatio Joulukuun 10. päivän yhdistyksen hengessä! Tässä kansalliskokouksella ei ollut vastassaan näennäinen tasavallan presidentti, vaan Bonaparte, joka oli lihaa ja verta. Tässä kansalliskokous olisi voinut saada hänet kiinni itse teossa, joka ei ollut ristiriidassa perustuslain, vaan Code pénalin** kanssa. Kun se kuittasi Dupratin välikysymyksen siirtymällä päiväjärjestykseen, se ei tehnyt sitä vain siksi, että Girardinin ehdotus: kokous ilmoittaa tulleensa »hyvitetyksi», johdatti jär-

* — työläisasutusten. *Toim.*

** — rikoslaki. *Toim.*

jestyspuolueen mieleen sen oman järjestelmällisen korruption. Porvari, etenkin valtiomieheksi paisunut porvari, täydentää käytännöllistä halpamaisuuttaan teoreettisella pöyhkeilyllä. Valtiomiehenä hän muuttuu niin kuin häntä vastustava valtiovaltakin korkeammaksi olennoksi, jota vastaan voidaan taistella vain ylevällä, pyhällä tavalla.

Bonaparte, jolla boheemina ja kuninkaallisena ryysyläisenä oli porvariroistoon verrattuna se etu puolellaan, että hän saattoi käydä taistelua halpamaisin keinoin, näki nyt, kun kansalliskokous oli omin käsin auttanut häntä ylittämään sotilaskekkerien, joukkojen katselmusten, Joulukuun 10. päivän yhdistyksen ja vihdoin Code pénalin niljakkaan pinnan, että oli koittanut hetki, jolloin hän saattoi siirtyä näennäisestä defensiivistä offensiiviin. Hän ei paljoakaan piitannut tällä välin satuneista oikeusministerin, sotaministerin, meriministerin ja rahaministerin pikkutappioista, joissa ilmeni kansalliskokouksen ynsä tyytymättömyys. Hän ei ainoastaan estänyt ministereitä eroamasta ja tunnustamasta siten toimeenpanovallan alistumista parlamentin määräysvaltaan. Hän saattoi nyt viedä loppuun sen, minkä oli pannut alulle kansalliskokouksen loma-aikana: riuhtaista sotilasvallan parlamentilta, *erottaa Changarnierin*.

Muuan Élyséen lehti julkaisi päiväkäskyn, joka toukokuun aikana oli muka annettu ensimmäiselle sotilasdivisioonalle, siis Changarnierin toimesta, ja jossa upseereita kehitettiin olemaan kapinan sattuessa antamatta riveissään turvaa kavaltajille, ampumaan heidät heti ja kieltäytymään lähettämästä joukkoja kansalliskokoukselle, mikäli tämä sellaista vaatisi. Tammikuun 3. päivänä 1851 hallitukselle tehtiin välikysymys tämän päiväkäskyn johdosta. Hallitus pyytää asiaa tutkiakseen aikaa ensin kolme kuukautta, sitten viikon ja viimein vain kaksikymmentä neljä tuntia. Kansalliskokous vaatii selitystä heti paikalla. Changarnier nousee ja selittää, ettei sellaista päiväkäskyä ole koskaan ollut olemasakaan. Hän lisää, että hän on aina valmis täyttämään kansalliskokouksen vaatimukset ja että kansalliskokous voi selkkauksen sattuessa turvautua häneen. Kansalliskokous ottaa hänen selityksensä vastaan valtavin suo-

sionosoituksin ja antaa hänelle luottamuslauseen. Antautuessaan kenraalin yksityissuojelukseen kansalliskokous luopuu vallasta, vahvistaa oman voimattomuutensa ja armeijan kaikkivallan, mutta kenraali erehtyy, kun hän tarjoaa kansalliskokouksen käytettäväksi Bonapartea vastaan voiman, jonka hän itse on saanut vain samaisen Bonaparten antamana läänityksenä, ja kun hän puolestaan odottaa tukea tältä parlamentilta, omalta suojeluksen tarpeessa olevalta suojatiltaan. Changarnier uskoo kuitenkin siihen salaperäiseen voimaan, jolla porvaristo on varustanut hänet vuoden 1849 tammikuun 29. päivästä alkaen. Hän pitää itseään kolmantena valtiomahtina kahden muun valtiomahdin rinnalla. Hän saa osakseen saman kohtalon kuin tämän kauden muutkin sankarit tai paremminkin pyhimykset, joiden suuruus on itsekään suuressa luulossa, jota heistä levittää heidän puoleensa, ja jotka osoittautuvat arkisiksi hahmoiksi heti, kun olosuhteet vaativat heitä tekemään ihmeitä. Epäusko on yleensä näiden luuloteltujen sankarien ja tosi pyhimysten kuolemanvaarallinen vihollinen. Siitä johtuu heidän arvokkaan siveellinen suuttumuksensa innottomia vitsinikkareita ja pilkkakirveitä kohtaan.

Samana iltana kutsuttiin ministerit Élyséepalatsiin. Bonaparte vaati Changarnierin erottamista, viisi ministeriä kieltäytyi hyväksymästä sitä, »Moniteur» ilmoitti ministeripulasta, järjestyspuolueen lehdistö uhkasi muodostaa parlamentaarisen armeijan Changarnierin johdolla. Järjestyspuolueella oli perustuslain mukaan oikeus sellaiseen askeleeseen. Sen ei tarvinnut muuta kuin nimitää Changarnier kansalliskokouksen puhemieheksi ja kutsua kuinka paljon tahansa sotaväkeä huolehtimaan kokouksen turvallisuudesta. Se olisi voinut tehdä niin sitäkin varmemmin, sillä Changarnier oli vielä todella armeijan ja Pariisin kansalliskaartin johdossa ja vain odotti kutsua saapua armeija mukanaan. Bonapartistien lehdistö ei vielä uskaltanut edes asettaa kyseenalaiseksi kansalliskokouksen oikeutta välittömään sotaväen kutsumiseen — moinen juridinen epäily ei näissä olosuhteissa luvannut menestystä. Oli todennäköistä, että armeija olisi totellut kansalliskokouksen määräystä, kun otetaan huomioon, että Bonaparten oli etsittävä kokonai-

nen viikko ympäri Pariisia löytääkseen kaksi kenraalia, Baraguay d'Hilliersin ja St. Jean d'Angelyn, jotka ilmoittivat olevansa valmiit allekirjoittamaan Changarnierin viraltapanon. Mutta enemmän kuin epäiltävää on se, että järjestyspuolue olisi omista riveistään ja parlamentista saanut kokoon sellaisen päätöksen tekoon tarpeellisen äänimäärän, kun muistetaan, että viikon kuluttua järjestyspuolueesta vetäytyi erilleen 286 edustajaa ja että vuoripuolue hylkäsi samanlaisen ehdotuksen vielä joulukuussa 1851, viimeisellä ratkaisun hetkellä. Ehkä linnakreivit sentään olisivat vielä kyenneet nostattamaan puolueensa joukot sankaritekoon, jonka sisältönä oli hakeutuminen pistinmetsän suojaan ja sen leiriin karanneen armeijan palvelusten hyväksyminen. Mutta herat linnakreivit lähtivät sen sijaan Élyséepalatsiin tammikuun 6. päivän iltana saadakseen valtioviisain sanankääntein ja miettein Bonaparten luopumaan Changarnierin erottamisesta. Tilanteen herraksi katsotaan se, jota suostutellaan. Bonaparte, jolle tämä linnakreivien yritys antoi varmuutta, nimittää 12. tammikuuta uuden ministeristön, johon jäävät entisen ministeristön johtajat Fould ja Baroche. St. Jean d'Angelysta tulee sotaministeri, »Moniteur» julkaisee Changarnierin erottamismääräyksen, hänen päälliköntoimensa jaetaan siten, että Baraguay d'Hilliers saa armeijan ensimmäisen divisioonan ja Perrot kansalliskaartin. »Yhteiskunnan suojamuri» on pantu viralta, ja joskaan yhtään kiveä ei sen vuoksi putoa katosta, niin pörssikurssit sitä vastoin nousevat.

Sysäämällä luotaan armeijan, joka Changarnierin persoonassa asettui sen käytettäväksi, ja jättämällä siten sotaväen peruuttamattomasti presidentille järjestyspuolue julisti porvariston kadottaneen herrauskutsumuksensa. Parlamentaarista ministeristöä ei ollut enää olemassa. Ja kun järjestyspuolue nyt menetti hallustaan armeijan ja kansalliskaartin, niin mitä voimakeinoja sille jäi, jotta se olisi voinut puolustaa presidenttiä vastaan samanaikaisesti sekä parlamentin usurpoitua, kansan yli ulottuvaa valtaa että parlamentin perustuslailista valtaa? Ei mitään. Se saattoi ainoastaan vedota voimattomiin periaatteisiin, jotka se itse oli aina tulkinnut vain kolmansien henkilöiden noudatettaviksi tarkoitetuik-

si yleisiksi ohjeiksi, voidakseen itse toimia sitä vapaammin. Changarnierin erottamiseen ja sotilasvallan luovuttamiseen Bonapartelle päättyy käsittellemämme kauden, järjestyspuolueen ja toimeenpanovallan välisen taistelun kauden ensimmäinen vaihe. Molempien mahtien välinen sota on nyt avoimesti julistettu ja avoimesti käynnissä, mutta vasta sen jälkeen, kun järjestyspuolue oli menettänyt sekä aseet että sotilaat. Jäätyään vaille ministeristöä, armeijaa, kansaa, yleistä mielipidettä, lakatuaan toukokuun 31. päivän vaalilain jälkeen olemasta suvereenin kansakunnan edustaja, silmättömänä, korvattomana, hampaattomana jne. kansalliskokous oli vähitellen muuttunut *vanhan Ranskan parlamentiksi*¹¹⁷, joka salli hallituksen toimia omin päin ja sai itse tyytyä esittämään nurisevia vastalauseita *post festum**.

Järjestyspuolue ottaa uuden ministeristön vastaan suuttumuksen myrskyllä. Kenraali Bedeau palauttaa mieliin sen lauhkeuden, jota vakinainen valiokunta osoitti loma-aikoina, ja sen tavattoman hienotunteisuuden, jolla se kieltäytyi saattamasta julkisuuteen pöytäkirjojaan. Sisäministeri itse vaatii nyt julkaisemaan nämä pöytäkirjat, jotka nykyhetkellä tietenkin ovat jo väljähtyneitä kuin seisonut vesi eivätkä paljasta mitään uusia tosiasioita eivätkä tee vähäisintäkään vaikutusta yltäkylläiseen yleisöön. Rémusatın esityksestä kansalliskokous vetäytyy takaisin toimistohuoneisiinsa ja nimitää »erikoistoimenpidevaliokunnan». Pariisi pysyy tavanomaisen elämänjärjestyksensä raiteilla sitäkin varmemmin, kun kauppa tänä hetkenä kukoistaa, teollisuuslaitokset toimivat, viljanhinnat ovat alhaiset, elintarvikkeita on yllin kyllin ja säästökassoihin tulee joka päivä uusia talletuksia. »Erikoistoimenpiteet», joista parlamentti on pitänyt niin suurta ääntä, typistyvät ministereitä vastaan suunnatuksi, 18. tammikuuta annetuksi epäluottamuslauseeksi eikä tällöin mainita edes kenraali Changarnierin nimeä. Järjestyspuolueen oli pakko muotoilla epäluottamuslauseensa tällaiseksi varmistakseen itselleen tasavaltalaisten äänet, sillä kai-

* — juhlan jälkeen, ts. myöhästyneenä, taannehtivasti.
Toim.

kista ministeristön toimenpiteistä nämä hyväksyivät vain Changarnierin erottamisen, kun taas järjestyspuolue ei itse asiassa voinut moittia ministeristön muita tekoja, koska se itse oli ne sanellut.

Tammikuun 18. päivän epäluottamuslause annettiin 415 äänellä 286 vastaan. Se vietiin siis läpi vain äärimmäisten legitimistien ja orleanistien sekä aitojen tasavaltalaisten ja vuoripuolueen *kokoomuksen* avulla. Tämä todisti sitä, ettei järjestyspuolue, kahakoidessaan Bonaparten kanssa, ollut kadottanut vain ministeristöä eikä vain armeijaa, vaan myös itsenäisen parlamentaarisen enemmistönsä, että sen omasta leiristä oli karannut joukko edustajia, mikä johtui sovittelukiihkosta, taistelun pelosta, uupumuksesta, perhesuhteista, jotka liittivät heitä verisitein valtion virkoihin, halusta metsästä vapautuvia ministerinsalkkuja (Odilon Barrot), halpamaisesta itsekkyydestä, joka saa tavallisen porvarin aina uhraamaan luokkansa yhteisedun tämän tai tuon yksityisedun takia. Bonapartistiset edustajat kannattivat alusta alkaen järjestyspuoluetta vain taistelussa vallankumousta vastaan. Katolisen puolueen johtaja Montalembert heitti jo silloin vaikutusvaltansa Bonaparten vaakakuppiin, sillä hän epäili parlamentaarisen puolueen elinkelpoisuutta. Vihdoin tämän puolueen johtajien, Thiersin ja Berryerin, orleanistin ja legitimistin, oli pakko julkisesti julistautua tasavaltalaisiksi, tunnustaa, että heidän sydämensä sykki kuninkaalle, mutta aivot ajattelivat tasavaltalaisesti, että parlamentaarinen tasavalta oli ainoa mahdollinen koko porvariston herruuden muoto. Heidän oli näin pakko leimata porvarisluokan silmissä yhtä vaarallisiksi kuin päättömiksikin salajuoniksi ne restauraatiosuunnitelmat, joita he edelleenkin uuttersati ajoivat parlamentin selän takana.

Tammikuun 18. päivän epäluottamuslause osui ministereihin eikä presidenttiin. Mutta eihän Changarnieria ollut erottanut ministeristö, vaan presidentti. Pitikö järjestyspuolueen asettaa itse Bonapartekin syytteeseen? Hänen restauraatiohalujensako takia? Nehän vain täydensivät sen omia vastaavanlaisia haluja. Senkö takia, että hän oli vehkeillyt sotaväen katselmuksissa ja Joulukuun 10. päivän yhdistyksessä? Tämän aiheenhan

puolue oli kauan sitten haudannut siirtymällä ilman muuta päiväjärjestykseen. Senkö takia, että pantiin viralta tammikuun 29. ja kesäkuun 13. päivän sankari, mies, joka toukokuussa 1850 uhkasi sytyttää kapinan sattuesa Pariisin tuleen joka neljältä suunnalta? Mutta järjestyspuolueen liittolaiset vuoripuolueesta ja Cavaignac eivät sallineet sen edes virallisella surunvalittelulla lohduttaa yhteiskunnan kaatunutta »suojamuuria». Järjestyspuolue itse ei voinut kieltää presidentiltä perustuslain suomaa oikeutta panna viralta kenraaleja. Se raivosi vain siksi, että presidentti käytti perustuslaillista oikeuttaan parlamenttia vastaan. Mutta eikö se itse ollut jatkuvasti käyttänyt parlamentaarista etuuttaan perustuslainvastaisesti, varsinkin yleistä äänioikeutta lakkautettaessa? Sillä ei ollut siis muuta neuvoa, kuin pysytellä tiukasti parlamentaarisisissa puitteissa. Ainoastaan siitä omalaatuisesta sairaudesta, joka vuodesta 1848 on riehunut koko mannermaalla, *parlamentaarisesta kretinismistä*, joka sitoo tartunnan saaneet kuviteltuun maailmaan ja riistää heiltä kaiken järjen, kaiken muistin, kaiken kyvyn käsittää ankaraa ulkomaailmaa, tästä parlamentaarisesta kretinismistä saa selityksensä se, että järjestyspuolue, joka omin käsin oli hävittänyt kaikki parlamentaarisen mahdin edellytykset ja jonka oli pakkokin ne hävittää taistelussaan muita luokkia vastaan, yhä vielä piti parlamentaarista voittoaan voittona ja luuli osuvansa presidenttiin lyödessään hänen ministerijäänsä. Se antoi siten presidentille vain tilaisuuden nöyryyttää taas kerran kansalliskokousta koko kansakunnan nähden. Tammikuun 20. päivänä »Moniteur» ilmoitti, että ero oli myönnetty koko ministeristölle. Sen varjolla, ettei millään parlamentaarisella puolueella enää ollut enemmistöä — kuten tammikuun 18. päivän äänestys, tuo vuoripuolueen ja kuningasmielisten yhteenliittymän hedelmä, oli osoittanut — ja että siksi oli odotettava uuden enemmistön muodostumista, Bonaparte nimitti niin sanotun tilapäisministeristön, johon ei kuulunut ainoatakaan parlamentin jäsentä, vaan pelkästään tuntemattomia ja merkityksettömiä henkilöitä, yksinomaan kauppa-apulaisten ja kirjurien ministeristön. Järjestyspuolue sai nyt pelata itsensä väsyksiin näiden mario-

nettien kanssa, mutta toimeenpanovalta katsoi, ettei enää kannattanut olla tosissaan edustettuna kansalliskokouksessa. Bonaparte keskitti sitä näkyvämmiin kaiken toimeenpanovallan omiin käsiinsä, ja hänen oli sitä helpompi käyttää sitä omiin tarkoituksiinsa, mitä enemmän hänen ministerinsä muuttuivat pelkiksi statisteiksi.

Vuoripuolueen kanssa liittoutunut järjestyspuolue kosti jäävämmällä presidentiltä 1 800 000 frangin lisäavun, jota Joulukuun 10. päivän yhdistyksen päämies oli pakottanut kauppa-apulaisministerinsä ehdottamaan. Tällä kertaa asian ratkaisi vain 102 äänen enemmistö, tammiukuun 18. päivän jälkeen järjestyspuolue oli siis menettänyt vielä 27 ääntä, sen sisäinen hajaantuminen jatkui. Jottei kukaan erehtyisi hetkeksikään sen suhteen, mitä merkitsi sen liittoutuminen vuoripuolueen kanssa, se ei välittänyt ottaa edes huomioon 189 vuoripuolueen jäsenen allekirjoittamaa esitystä valtiorikollisten yleisestä armahtamisesta. Riitti, kun sisäministeri, muuan Vaïsse-niminen henkilö, selitti, että rauha oli vain näennäistä, että salassa harjoitettiin ankaraa kiihotusta, kaikkialla järjestettiin salaisia yhdistyksiä, demokraattiset lehdet valmistautuivat uudesti syntymään, departementeista saapui huonoja uutisia, Genève'n pakolaiset johtivat Lyonin kautta koko Etelä-Ranskaa käsittävää salaliittoa, Ranska oli kauppa- ja teollisuuspuolan partaalla, Roubaixin tehtailijat olivat supistaneet työaikaan, Belle-Îlen¹¹⁸ vangit kapinoivat — riitti jo se, että eräs Vaïsse manasi esiin punaisen kummituksen, eikä järjestyspuolue tarvinnut enempää hyljätäkseen keskusteluita esityksen, joka olisi hankkinut kansalliskokoukselle tavattoman kansansuosion ja pakottanut Bonaparten heittäytymään jälleen sen syliin. Sen sijaan, että järjestyspuolue antoi säikäyttää itsensä toimeenpanovallan kuvailemalla uusien levottomuuksien näkymällä, sen olisi pitänyt suoda hieman liikkuma-alaa luokkataistelulle saadakseen toimeenpanovallan pysymään siitä itseltään riippuvaisena. Mutta se tunsu itsensä kykenemättömäksi tuohon tehtävään, leikkimään tulella.

Sillä välin niin sanottu tilapäisministeristö elää kitkutti huhtikuun puoliväliin saakka. Bonaparte väsytti ja pilkkasi kansalliskokousta alituisilla uusilla ministe-

rikombinaatioillaan. Toisinaan hän näytti aikovan muodostaa tasavaltalaisen ministeristön, jossa olisivat Lamar-tine ja Billault, toisinaan parlamentaarisen ministeristön, jossa olisi ehdottoman tarpeellinen Odilon Barrot, jonka nimi ei puuttunut koskaan, kun oltiin narrin tarpeessa, toisinaan legitimitisen ministeristön, johon tulisivat Vatimesnil ja Benoist d'Azy, toisinaan orleanistisen, jossa olisi Maleville. Pitäen näin yllä järjestyksipuolueen eri ryhmien keskinäistä jännittyneisyyttä ja pelotellen niitä kaikkia tasavaltalaisen ministeristön ja sitä välttämättä seuraavan yleisen äänioikeuden palauttamisen näkymällä Bonaparte vakuutti samalla porvaristolle, että hänen vilpittömät ponnistelunsa parlamentaarisen ministeristön muodostamiseksi epäonnistuvat rojalististen ryhmien taipumattomuuden takia. Porvaristo taas vaati »lujaa hallitusta» sitä äänekkäämmin ja piti Ranskan jättämistä »ilman hallintoa» sitä anteeksiantamattomampana, mitä lähemmäksi näytti tulevan yleinen kauppapula ja mitä enemmän se hankki sosialismin kannattajia kaupungeissa samoin kuin tuhoisan alhaiset viljanhinnat maaseudulla. Kauppa ehtyikin päivä päivältä, työttömien lukumäärä kasvoi huomattavasti. Pariisissa oli ainakin 10 000 työläistä ilman leipää, Rouenissa, Mülhausenissa*, Lyonissa, Roubaixissa, Tourcoingissa, St. Etiennessä, Elbeufissa jne. seisojia lukuisia tehtaita. Näissä olosuhteissa Bonaparte tohti entistää 11. huhtikuuta tammikuun 18. päivän ministeristön, johon herrojen Rouherin, Fouldin, Barochen ym. lisäksi tuli vahvistuksena herra Léon Faucher, jolle perustuslakia säätävä kokous viimeisenä elinpäivänään oli yksimielisesti — viiden ministerin ääntä lukuunottamatta — antanut epäluottamuslauseen väärin sähkösanomatietojen levittämisen vuoksi. Kansalliskokous oli siis saanut voiton ministeristöstä 18. tammikuuta ja taistellut kolme kuukautta Bonapartea vastaan vain siksi, jotta 11. huhtikuuta Fould ja Baroche saisivat puritaani Faucherin kolmanneksi ministeriliittoonsa.

Marraskuussa 1849 Bonaparte oli tyytynyt *ei-parlamentaariseen* ministeristöön, tammikuussa 1851 *ulko-*

* — Mülhousessa. *Toim.*

parlamentaariseen ja 11. huhtikuuta hän tunsii olevansa kyllin voimakas muodostamaan *parlamentinvastaisen* ministeristön, jossa kummankin, sekä perustuslakia säätävän että lakiasäätävän, tasavaltalaisen ja kuningasmiehlisen kansalliskokouksen epäluottamuslauseet yhdistyivät harmonisesti. Tämä ministeristöasteikko oli se lämpömittari, jolla parlamentti saattoi mitata oman elämänlämpönsä vähentymistä. Tämä lämpö oli huhtikuun lopulla laskenut niin alas, että Persigny saattoi yksityiskeskustelussa kehottaa Changarnieria siirtymään presidentin leiriin. Bonaparte, vakuutti hän, katsoi, että kansalliskokouksen vaikutuksesta oli kokonaan tehty loppu, ja oli jo valmiina julistuskin, joka julkaistaisiin vakaasti aiotun, mutta jälleen tilapäisesti lykätyn coup d'étatin jälkeen. Changarnier ilmoitti järjestyspuolueen johtajille tästä kuolemantuomiosta, mutta kuka uskoo, että luteenpurema tappaa? Parlamentti, niin lyöty, niin hajonnut ja niin perin juurin mätä kuin se olikin, ei vielääkään kyennyt pitämään Joulukuun 10. päivän yhdistyksen groteskin johtajan kanssa käymäänsä kaksintaistelua muuna kuin kaksintaisteluna luteen kanssa. Mutta Bonaparte vastasi järjestyspuolueelle kuin Agesilaos kuningas Agisille: »*Näytän sinusta muurahaiselta, mutta keran minusta tulee leijona.*»¹¹⁹

VI

Liitto, joka järjestyspuolueen oli pakko tehdä vuori-
puolueen ja aito tasavaltalaisten kanssa pyrkiessään tuloksettomasti pitämään hallussaan sotilasvallan ja valtaamaan uudelleen toimeenpanovallan korkeimman johdon, todisti kumoamattomasti, että järjestyspuolue oli menettänyt itsenäisen *parlamentaarisen enemmistönsä*. Pelkkä kalenterin mahti, kellon viisari antoi 28. toukokuuta merkin sen täydelliselle hajoamiselle. Tuona päivänä alkoi kansalliskokouksen viimeinen elinvuosi. Kansalliskokouksen oli nyt ratkaistava, jätetäänkö perustuslaki entiselleen vai tarkistetaan se. Mutta perustuslain tarkistaminen ei merkinnyt vain joko suurporvariston tai pikkuporvarillisen demokratian herruutta, joko demokratiaa tai proletariaatin anarkiaa, joko parlamentaarista

tasavaltaa tai Bonapartea, vaan se merkitsi samalla, että oli valittava joko Orléans tai Bourbon! Siten keskelle parlamenttia putosi riitaomena, jonka ympärillä oli syttävä ilmiliikkiin taistelu niistä eduista, jotka pirstoivat järjestyspuolueen vihamielisiksi ryhmiä. Järjestyspuolue oli erilaisten yhteiskunnallisten aineiden yhtymä. Tarkistamiskysymys synnytti sellaisen poliittisen lämpötilan, jossa tämä yhtymä hajosi jälleen alkuosiinsa.

Bonapartistien mielenkiinto tarkistusta kohtaan on helposti selitettävissä. He tahtoivat kumota ennen kaikkea 45. artiklan, joka esti valitsemasta uudelleen Bonapartea ja pidentämistä hänen valtakauttaan. Tasavaltaisten asennoituminen ei ollut sen vaikeammin selitettävissä. He torjuivat ehdottomasti minkä hyvänsä tarkistuksen, he näkivät siinä ainoastaan salaliiton tasavaltaa vastaan. Koska heidän käytettävissään oli *enemmän kuin neljännes* kansalliskokouksen äänistä ja koska laillisesti pätevän tarkistamispäätöksen tekemiseen ja tarkistuksen suorittavan kokouksen koollekutsumiseen vaadittiin perustuslain mukaan kolme neljänestä äänistä, niin heidän tarvitsi vain laskea omat äänensä ollakseen varmoja voitosta. Ja he olivat varmoja voitosta.

Jos kohta nämä kannanotot olivat selviä, niin järjestyspuolue oli sitä vastoin sotkeentunut selvittämättömiin ristiriitoihin. Kieltäytyessään tarkistuksesta se saattaisi vaaraan status quon, koska Bonapartelle jäisi silloin vain yksi ulospääsy, väkivalta, ja koska Ranska presidentteineen, joka oli menettänyt vaikutusvaltansa, ja parlamentteineen, jolla sitä ei ollut ollut pitkään aikaan ja vihdoin kansoineen, joka aikoi hankkia sen jälleen itselleen, saatettaisiin ratkaisun hetkellä, toukokuun toisena sunnuntaina 1852, alttiiksi vallankumoukselliselle anarkialle. Äänestäessään perustuslain mukaisen tarkistuksen puolesta se tiesi äänestävänsä turhaan ja kärsivänsä perustuslain mukaisesti tappion tasavaltaisten kielteisen kannan vuoksi. Selittäessään pitävänsä perustuslain vastaisesti yksinkertaista äänten enemmistöä riittäväenä se saattoi toivoa pitävänsä vallankumousta kurissa vain alistumalla itse ehdoitta toimeenpanovalan herruuteen; siten se tekisi Bonapartesta perustuslain, tarkistuksen ja itsensäkin määrääjän. Osittainen tarkis-

tus, joka pidentäisi presidentin valta-aikaa, valmistaisi tietä keisarilliselle vallananastukselle. Yleinen tarkistus, joka lyhentäisi tasavallan elinikää, johtaisi väistämättä dynastisten pyyteiden konfliktiin, sillä sekä Bourbonin että Orléansin suvun valtaistuimelle nousun edellytykset olivat paitsi erilaiset myös sulkiivat pois toinen toisensa.

Parlamentaarinen tasavalta oli enemmän kuin puolueeton alue, jolla Ranskan porvariston molemmat ryhmät, legitimistit ja orleanistit, suurmaanomistus ja teollisuus, saattoivat isännöidä rinta rinnan, yhtäläisin oikeuksin. Se oli niiden *yhteisen* herruuden välttämätön edellytys, ainoa valtiomuoto, jossa niiden yhteiset luokkaedut olivat määräävinä niin eri porvarisryhmien pyyteisiin kuin myös yhteiskunnan kaikkiin muihin luokkiin nähden. Kuningasmielisinä ne joutuivat jälleen vastakkain, taisteluun joko maaomaisuuden tai rahan ylivallasta, ja tämän vastakkaisuuden ylimpänä ilmauksena, sen ruumiillistumana, olivat niiden kuninkaat, niiden hallitsijasuvut. Tämän vuoksi järjestyspuolue ponnisteli *Bourbonien takaisin paluuta* vastaan.

Orleanisti ja kansanedustaja Creton oli 1849, 1850 ja 1851 säännöllisin väliajoin ehdottanut kuningasperheitä koskevan karkotusmääräyksen peruuttamista. Parlamentti esitti yhtä säännöllisesti näytelmää kuningasmielisten kokouksesta, joka itsepintaisesti sulkee karkotetuilta kuninkailtaan portin, josta nämä voisivat palata kotiin. Rikhard III oli murhannut Henrik VI:n huomauttaen, että Henrik oli ollut liian hyvä elämään tässä maailmassa, joten hänen paikkansa oli taivaassa. Kuningasmieliset selittivät Ranskan olevan liian huonon ottamaan jälleen vastaan kuninkaansa. Olosuhteiden pakosta kuningasmieliset olivat muuttuneet tasavaltalaisiksi ja vedonneet jatkuvasti kansan päätökseen, joka oli karkottanut heidän kuninkaansa Ranskasta.

Perustuslain tarkistaminen — ja olosuhteet pakottivat ottamaan sen käsiteltäväksi — asetti tasavallan ohella kyseenalaiseksi myös kummankin porvarisryhmän yhteisen herruuden ja aiheutti nyt jälleen, monarkian osoittautuessa mahdolliseksi, niiden intressien kilpailua, joita monarkia oli vuoron perään ennen muuta edusta-

nut, taistelua siitä, kumpi ryhmä saa ylivallan toiseen nähden. Järjestyspuolueen diplomaatit luulivat tekevänsä lopun taistelusta molempien hallitsijasukujen yhteensulautumisen avulla, kuningasmielisten puolueitten ja niiden kuningashuoneiden niin sanotun *yhtymisen* avulla. Restauration ja heinäkuun monarkian todellista yhtymistä oli parlamentaarinen tasavalta, jossa orleanistien ja legitimistien värit sammuiivat ja eri porvarislajit sulautuivat yleensä porvaristoksi. Mutta nyt piti orleanistista tulla legitimisti ja legitimististä orleanisti. Kuninkuuden, joka oli ollut niiden vastakohtaisuuden ruumiillistuma, piti nyt muuttua niiden yhtenäisyyden ruumiillistumaksi; niiden yksinomaisten ryhmäetujen ilmauksen piti muuttua niiden yhteisten luokkaetujen ilmaukseksi; monarkian oli tehtävä se, minkä saattoi tehdä ja tekikin vain molempien monarkioiden lakkauttaminen, tasavalta. Kas tässä se viisasten kivi, jonka keksimiseksi järjestyspuolueen alkemistit olivat vaivanneet päätään. Ikään kuin legitimistisestä monarkiasta olisi joskus voinut tulla teollisuusporvariston monarkia tai porvarikuninkuudesta syntyperäisen maaylimystön kuninkuus. Ikään kuin maaomaisuus ja teollisuus olisivat voineet yhtyä veljesliittoon *yhden* kruunun hallitsemina, vaikka tuo kruunu voitiin laskea vain yhteen päähän, joko vanhemman tai nuoremman veljen päähän. Ikään kuin teollisuus ylipäänsä voisi sopia maaomaisuuden kanssa, niin kauan kuin maaomaisuus ei päättä itse muuttua teolliseksi. Vaikka Henrik V kuolisi huomispäivänä, niin Pariisin kreivistä ei silti tulisi legitimistien kuningasta, paitsi ehkä siinä tapauksessa, että hän lakkaisi olemasta orleanistien kuningas. Kuitenkin yhteensulautumisen filosofit, jotka korottivat ääntään sitä mukaa kuin tarkistamiskysymys työntyi etualalle, jotka olivat tehneet »Assemblée nationalesta»¹²⁰ itselleen julkisen jokapäiväisen äänenkannattajan ja jotka tälläkin hetkellä (helmikuussa 1852) ovat taas puuhassa, selittivät kaikkien vaikeuksien johtuvan vain molempien hallitsijasukujen vastarinnasta ja keskinäisestä kilpailusta. Niin sitten Ludvig Filipin kuoleman jälkeen yritettiin saada aikaan sovintoa Orléansin suvun ja Henrik V:n välillä, mutta kuten hallitsijasukujen juonitteluja yleensä, hoidettiin

näitäkin yrityksiä vain kansalliskokouksen lomalla ollessa välinäytöksinä kulissien takana, ja niin, että ne olivat enemmän sentimentaalista keikailua vanhalla taikauskolla kuin tositaroituksellista puuhaa, niistä tekaistiin nyt valtiollinen näytelmä, jonka järjestyspuolue toi julkisuuden näyttämölle, kun siihen saakka sitä oli esitetty harrastelijateatterissa. Pikalähetit kiitivät Pariisista Venetsiaan¹²¹, Venetsiasta Claremontiin, Claremontista Pariisiin; Chambordin kreivi julkaisi manifestin, jossa hän »kaikkien perheenjäsentensä tukemana» julisti »kansallista» eikä omaa restauraatiota. Orleanisti Salvandy heittäytyi Henrik V:n jalkoihin. Legitimistijohtajat Berryer, Benoist d'Azy, St.-Priest vaelsivat Claremontiin suostuttelemaan Orléansin sukukuntaa, mutta matka jäi tuloksettomaksi. Yhtymisen kannattajat havaitsivat liian myöhään, että kummankaan porvarisryhmän edut eivät muuttuneet tinkimättömämmiksi eivätkä peräänantavaisemmiksi kärjistyessään sukuetujen, kahden hallitsijahuoneen etujen muodossa. Jos Henrik V tunnustaisi Pariisin kreivin seuraajakseen — ainoa menestys, mikä yhtymisellä parhaassa tapauksessa voitiin saavuttaa, — niin Orléansin suku ei voittaisi mitään, mitä Henrik V:n lapsettomuus ei olisi sille jo taannut, mutta se menettäisi kaiken sen, minkä se oli heinäkuun vallankumouksen kautta hankkinut. Se luopuisi kaikista alunperin esittämistään vaatimuksista, kaikista oikeuksista, jotka se oli hankkinut Bourbonien vanhemmalta sukuaaralta miltei vuosisadan kestäneessä taistelussa, se vaihtaisi historialliset etuutensa, nykyaikaisen kuninkuuden etuudet, sukupuunsa etuuksiin. Yhtyminen ei siis olisi ollut muuta kuin Orléansin suvun vapaaehtoista luopumista valtaistuimesta, sen alistumista legitimismiin, sen katuvaista kääntymistä valtiollisesta protestanttisuudesta valtiolliseen katolisuuteen, kääntymistä, mikä sitä paitsi ei edes johtanut sitä takaisin valtaistuimelle, jonka se oli menettänyt, vaan ainoastaan sille valtaistuimen portaalle, jolla se oli syntynyt. Vanhat orleanistiministerit Guizot, Duchâtel ja muut, jotka niin ikään kiiruhtivat Claremontiin puhumaan yhtymisen puolesta, edustivat itse asiassa vain heinäkuun vallankumouksen jälkeistä kohmeloä, porvarikuningaskunnan ja

porvareitten kuninkuuden aiheuttamaa toivottomuutta, taikauskoista luottamusta legitimiteettiin kuin viimeiseen anarkialta suojaavaan taikakaluun. Kuvitellen olevansa Orléansin ja Bourbonin sukujen välimiehiä he olivat todellisuudessa vain orleanistiluopioita, ja sellaisina heidät myös otti vastaan prinssi Joinville. Orleanistien elinkelpoinen, sotainen osa, Thiers, Baze jne., sai Ludvig Filipin perhekunnan vakuuttuneeksi sitä helpommin siitä, että koska jokainen välitön monarkian restauraatio edellytti kummankin hallitsijasuvun yhtymistä ja jokainen tuollainen yhtyminen edellyttää samalla Orléansin suvun luopumista oikeuksistaan, niin oli täysin heidän esi-isiensä perinteiden mukaista tunnustaa väliaikaisesti tasavalta ja odottaa, kunnes tapahtumat sallivat muuttaa presidentin tuolin valtaistuimeksi. Joinvillen ehdokkuudesta laskettiin liikkeelle huhuja, yleistä uteliaisuutta pidettiin vireillä ja muutamia kuukausia myöhemmin, syyskuussa, kun perustuslain tarkistaminen oli hylätty, tuo ehdokkuus kuulutettiin virallisesti.

Orleanistien ja legitimistien yhtymistä tavoitteleva rojalistinen yritys ei siis yksinomaan mennyt myttyyn, vaan se mursi myös niiden *parlamentaarisen yhdistymän*, niiden tasavaltalaisen yhtymismuodon ja hajotti taas kerran järjestyspuolueen alkuosiinsa. Mutta mitä enemmän Claremont ja Venetsia vieraantuivat toisistaan, mitä enemmän rikkoontuivat niiden välit ja mitä voimakkaammaksi kävi agitaatio Joinvillen hyväksi, sitä innokkaammin ja vakavammin käytiin neuvotteluja Faucherin, Bonaparten ministerin, ja legitimistien välillä.

Järjestyspuolueen hajaantuminen jatkui yhä. Kumpikin suurista pääryhmistä jakautui vuorostaan uusiin. Näytti siltä kuin kaikki vanhat vivahteet, jotka kummassakin piirissä, niin orleanistien kuin legitimistienkin piirissä, olivat aikaisemmin taistelleet keskenään ja painostaneet toisiaan, olisivat jälleen elostuneet kuin kivi-veden kanssa, näytti kuin ne kaikki olisivat saaneet uutta elinvoimaa muodostuakseen omiksi ryhmiksi ja itsenäisiksi vastakohtiksi. Legitimistit palasivat mielikuvituksessaan aikaan, jolloin kiisteltiin erimielisyyksistä Tui-

leries'n ja Pavillon Marsanin kesken, Villèlen ja Polignacin¹²² kesken. Orleanistit elivät uudelleen Guizotin, Molén, Broglien, Thiersin ja Odilon Barrotin välisten turnajaisten kulta-aikaa.

Perustuslain tarkistamista kannattanut, mutta tarkistuksen puitteista eri mieltä ollut järjestyspuolueen osa, joka muodostui toisaalta Berryerin ja Fallouxin, toisaalta La Rochejaqueleinin johtamista legitimisteistä ja Molén, Broglien, Montalembertin ja Odilon Barrotin johtamista taisteluun väsyneistä orleanisteista, sopi bonapartistiedustajien kanssa päätyen seuraavaan epämääräiseen ja laajaselitteiseen ehdotukseen:

»Allekirjoittaneet edustajat, tarkoituksenaan antaa kansakunnalle jälleen mahdollisuus sen suvereniteetin täydelliseen toteuttamiseen, ehdottavat täten perustuslain tarkistamista.»

Mutta samaan aikaan he selittivät yksimielisesti selostajansa Tocquevillen kautta, ettei kansalliskokouksella ollut oikeutta esittää *tasavallan lakkauttamista*, että tällainen oikeus oli vain tarkistuskamarilla. He julistivat sitä paitsi, että perustuslaki voitiin tarkistaa vain »*laillisin*» *perustein*, siis ainoastaan, jos tarkistusta kannattaa perustuslain säätämä kolme neljännestä äänestäjistä. Heinäkuun 19. päivänä kuusi päivää kestäneen myrskyisän käsittelyn jälkeen tarkistusehdotus hylättiin, kuten oli odotettavissakin. Tarkistuksen puolesta äänesti 446 edustajaa ja vastaan 278. Äärimmäiset orleanistit Thiers, Changarnier ym. äänestivät tasavaltalaisten ja vuoripuolueen mukana.

Parlamentin enemmistö oli näin esiintynyt perustuslakia vastaan, mutta perustuslaki itse esiintyi vähemmistön puolesta ja teki sen päätöksen sitovaksi. Mutta eikö järjestyspuolue ollut 31. toukokuuta 1850 ja 13. kesäkuuta 1849 alistanut perustuslakia parlamentin enemmistöstä riippuvaksi? Eikö tuon puolueen koko siihenastinen politiikka ollut perustunut juuri siihen, että perustuslain pykälät alistettiin parlamentin enemmistön päätöksistä riippuviksi? Eikö se ollut antanut demokraattien luottaa taikauskaisesti lain kirjaimiin kuin Vanhaan testamenttiin ja kurittanut heitä sillä? Tuolla hetkellä perustuslain tarkistus ei kuitenkaan merkinnyt muuta

kuin presidentin valta-ajan pidentämistä, samoin kuin perustuslain voimassaolon jatkaminen ei merkinnyt muuta kuin Bonaparten viraltapanaa. Parlamentti oli puhunut hänen puolestaan, mutta perustuslaki puhui parlamenttia vastaan. Bonaparte siis toimi parlamentin hengen mukaisesti repiessään perustuslain palasiksi, ja hän toimi perustuslain hengen mukaisesti hajottaessaan parlamentin.

Parlamentti julisti perustuslain ja sen ohessa oman herruutensa »enemmistöstä riippumattomaksi», se oli päätöksellään kumonnut perustuslain ja pidentänyt presidentin valta-aikaa ja samalla selittänyt, että toinen ei voinut elää eikä toinen kuolla niin kauan kuin se itse oli olemassa. Sen tulevat haudankaivajat seisoivat jo ovella. Samaan aikaan kun parlamentti kiisteli perustuslain tarkistamisesta, Bonaparte erotti ensimmäisen divisioonan komentajan kenraali Baraguay d'Hilliersin, joka oli osoittautunut epäroiväksi, ja nimitti hänen tilalleen kenraali Magnanin, Lyonin voittajan, joulukuun päivien sankarin, kätyrinsä, joka jo Ludvig Filipin aikana oli enemmän tai vähemmän komprometoinut itsensä bonapartismilla Boulognen retken yhteydessä.

Perustuslain tarkistamisesta tekemällään päätöksellä järjestyspuolue osoitti, että tuo puolue ei kyennyt hallitsemaan eikä palvelemaan, elämään eikä kuolemaan, sietämään tasavaltaa eikä kukistamaan sitä, pitämään voimassa perustuslakia eikä romuttamaan sitä, toimimaan yhdessä presidentin kanssa enempää kuin katkaistamaan välejänsä häneen. Keneltä se sitten odotti ratkaisua kaikkiin ristiriitoihin? Almanakalta, tapahtumain kululta. Se ei katsonut itsellään olevan valtaa vaikuttaa tapahtumain kulkuun. Se antautui siten tapahtumien valtaan, ts. sille voimalle, jolle taistelussaan kansaa vastaan se oli luovuttanut vallan attribuutin toisensa jälkeen, kunnes itse seiso i voimattomana tuon voiman edessä. Jotta toimeenpanovallan johtaja olisi voinut entistä esteettömämmin laatia sotasuunnitelmansa sitä vastaan, lisätä hyökkäysvälineitään, valita aseensa ja lujittaa asemiaan, järjestyspuolue päätti tällä kriittisellä hetkellä kadota näyttämöltä ja lykätä istuntojaan kolmella kuukaudella: elokuun 10. päivästä marraskuun 4. päivään.

Vähät siitä, että parlamentaarinen puolue oli hajonnut kahdeksi suureksi ryhmäksi ja nämä edelleen keskuudessaan eri osasiin, sen lisäksi oli rikkoontunut parlamentissa olevan ja parlamentin *ulkopuolella* olevan järjestyspuolueen yhtenäisyys. Porvariston puhujat ja kirjanopineet, heidän tribuuninsa ja sanomalehtensä, sanalla sanoen porvariston ideologit ja porvaristo itse, edustajat ja edustettavat seisoivat vieraantuneina vastatusten eivätkä enää ymmärtäneet toisiaan.

Provinssien legitimistit, joiden näköpiiri oli rajoittunut ja innostus rajaton, syyttivät parlamenttijohtajiaan Berryeriä ja Fallouxia siitä, että nämä olivat karanneet bonapartistien leiriin ja luopuneet Henrik V:stä. Heidän neitseellinen, niin kuin Bourbonien liljat, järkensä usкои syntiinlankeemukseen muttei diplomatiaan.

Vielä kohtalokkaampi ja ratkaisevampi oli kauppaporvariston ja heidän poliitikkojensa välien rikkoutuminen. Kauppaporvaristo ei syyttänyt poliitikkojaan periaatteista luopumisesta kuten legitimistit omiaan, vaan siitä että sen poliitikot olivat pitäneet kiinni hyödyttömiksi käyneistä periaatteista.

Olen jo aikaisemmin huomauttanut, että Fouldin tultua ministeriksi kauppaporvariston se osa, jolle Ludvig Filipin aikanakin oli kuulunut leijonanosa vallasta, *rahaylimystö*, oli muuttunut bonapartelaiseksi. Fould ei yksinomaan puoltanut pörssissä Bonaparten etuja, hän puolsi myös pörssin etuja Bonaparten luona. Rahaylimystön kantaa kuvaa sattuvimmin seuraava ote sen euroopalaisesta äänenkannattajasta, Lontoon »Economist» ledestä¹²³. Vuoden 1851 helmikuun 1. päivän numerossa lehti julkaisee kirjoituksen Pariisista:

»Joka suunnalta saamme vakuutuksia, että Ranska kaipaa ennen kaikkea rauhaa. Presidentti puhuu siitä lakiasäättävälle kokoukselle lähettämässään julistuksessa, sama kaikuu kansallisilta puhujalavoilta, samaa vakuuttavat sanomalehdet, samaa julistetaan saarnatuoleista, *samaa todistaa valtion arvopapereiden herkkä reagoiminen vähäisimpiinkin mahdollisiin häiriöihin ja niiden vakuus toimeenpanovallan voittaessa.*»

Vuoden 1851 marraskuun 29. päivän numerossa »Economist» selittää omissa nimissään:

»Euroopan kaikissa pörsseissä on presidentti nyt tunnustettu järjestyksen vartijaksi.»

Rahaylimystö siis tuomitsi järjestyspuolueen parlamentaarisen taistelun toimeenpanovaltaa vastaan *järjestyksen häiritsemisenä* ja juhli *järjestyksen voittona* jokaista voittoa, jonka presidentti sai niistä, joita oli luultu rahaylimystön omiksi edustajiksi. Rahaylimystönä ei tällöin ole pidettävä ainoastaan suuria lainausliikkeen harjoittajia ja valtion arvopaperikeinottelijoita, joiden edut käyvät täysin ymmärrettävistä syistä yksin valtiiovallan etujen kanssa. Koko uudenaikainen rahaliike, koko pankkitalous on mitä kiinteimmässä yhteydessä valtion luottotoimintaan. Osa pankkien liikepääomasta on pakko kiinnittää nopeasti muunnettaviin, korkoa tuottaviin valtion arvopapereihin. Pankkitalletuksia, pääomaa, jonka pankit saavat käytettäväkseen ja jonka ne jakavat kauppiaille ja teollisuudenharjoittajille, virtaa niille osittain valtion koroilla eläjien osingoista. Kun valtiiovallan lujuus on kaikkina aikoina ollut koko rahamarkkinoiden ja näiden rahamarkkinain pappien Vanhana testamenttina, niin kuinka voisi olla toisin nyt, jolloin jokainen uusi vedenpaisumus uhkaa huuhtoa pois vanhojen valtioiden mukana myös vanhat valtionvelat?

Myös *teollisuusporvaristo* oli järjestysfanatismissaan suutuksissaan parlamentaarisen järjestyspuolueen ja toimeenpanovallan riidan vuoksi. Äänestettyään tammi-kuun 18. päivänä Changarnierin erottamista Thiers, Anglès, Sainte-Beuve ym. saivat valitsijoiltaan juuri teollisuusseuduilta julkisia nuhteita, joissa nimenomaan heidän liittoutumistaan vuoripuolueen kanssa ruoskittiin järjestystä vastaan tehtynä valtiopetoksena. Joskaan, kuten olemme nähneet, röyhkeät kiusanteot ja pikkumaiset juonittelut, joina järjestyspuolueen taistelu presidenttiä vastaan ilmeni, eivät ansainneet parempaa vastaanottoa, niin toisaalta tämä porvariston osa, joka vaatii edustajiaan luovuttamaan asevoimat vastarinnatta oman parlamenttinsa käsistä seikkailevalle kruununtavoittelijalle, ei ollut edes niiden juonien arvoinen, joita sen eduksi punottiin. Se osoitti, että taistelu sen *yhteiskunnallisten* etujen, sen omien *luokkaetujen*, sen *poliittisen vallan* puolesta vain rasitti ja hermostutti sitä, koska se häiritsi sen yksityisiä liikeasioita.

Departementtikaupunkien porvarilliset arvohenkilöt, maistraatin jäsenet, kauppatuomioistuinten jäsenet jne. ottivat kaikkialla miltei poikkeuksetta Bonaparten hänen kiertomatkoillaan vastaan mitä orjamaisimmalla kunnioituksella — jopa silloinkin, kun hän häikäilemättömästi hyökkäsi kansalliskokousta ja varsinkin järjestyspuoluetta vastaan, kuten Dijonissa.

Niin kauan kuin kauppa kävi hyvin, kuten oli laita vielä vuoden 1851 alussa, kauppaporvaristo vastusti vimmatusti kaikkea parlamentaarista taistelua, jotta kaupalle ei koituisi siitä vahinkoa. Kun kauppa kävi huonosti, kuten oli jatkuvasti laita vuoden 1851 helmikuun lopusta lähtien, kauppaporvaristo valitti parlamenttitaistelua lamaannuksen syyksi ja vaati äänekkäästi sen lopettamista, jotta kauppa luistaisi jälleen. Perustuslain tarkistuksesta keskusteltiin juuri tähän huonoon aikaan. Koska tässä oli kysymys olemassaolevan valtiomuodon elämästä tai kuolemasta, niin porvaristo tunsii olevansa sitäkin oikeutetumpi vaatimaan edustajiltaan tämän piinallisen välitilan lopettamista ja samalla status quon säilyttämistä. Siinä ei ollut mitään ristiriitaa. Välitilan lopettamisella se tarkoitti juuri tuon tilan jatkumista, ratkaisun hetken lykkäämistä epämääräiseen tulevaisuuteen. Status quo voitiin säilyttää vain kahdella tavalla: pidentämällä Bonaparten valtakautta tai antamalla hänen jättää perustuslain mukaisesti presidentinvirkansa ja valitsemalla Cavaignac. Osa porvaristoa toivoi viimeksi mainittua ratkaisua, mutta ei osannut antaa edustajilleen mitään parempaa neuvoa, kuin että oli pysyttävä vaiti ja oltava kajoamatta polttavaan kysymykseen. Se arveli ettei Bonapartekaan toimisi, mikäli sen edustajat olisivat vaiti. Se tahtoi itselleen kamelikurjen tapaista parlamenttia: tämä kun pistää päänsä piiloon jäädäkseen näkymättömäksi. Toinen osa porvaristoa tahtoi jättää Bonaparten presidentintuolille, koska hän kerran istui sillä, jotta kaikki jäisi entiselleen. Sitä suututti, kun sen parlamentti ei rikkonut julkisesti perustuslakia eikä luopunut muitta mutkitta vallasta.

Departementtien yleisneuvostot, nämä maaseudulla olevat suurporvariston edustuslaitokset, jotka pitivät

istuntojaan kansalliskokouksen lomalla ollessa elokuun 25. päivän jälkeen, esiintyivät miltei yksimielisesti perustuslain tarkistamisen puolesta, siis parlamenttia vastaan ja Bonaparten puolesta.

Vielä selvemmin kuin riitaantumisensa omien *parlamenttiedustajiensa* kanssa, porvaristo toi ilmi kiukkunsa omia kirjallisia edustajiaan, omaa lehdistöään kohtaan. Eivät ainoastaan Ranskaa, vaan koko Eurooppaa hämmästyttivät ne suunnattoman raskaat sakkotuomiot ja häpeälliset vankeusrangaistukset, joita porvarilliset tuomioistuimet langettivat jokaisesta Bonaparten usurpationeista vastaan kohdistuvasta porvarillisten lehtimiesten hyökkäyksestä, sanomalehdistön jokaisesta yrityksestä puolustaa porvariston poliittisia oikeuksia toimeenpanovaltaa vastaan.¹

Kun *parlamentaarinen järjestyspuolue*, kuten olen jo osoittanut, pakotti itsensä pysymään rauhassa vaatimalla äänekkäästi rauhaa, kun se hävittäessään taistelussa yhteiskunnan muita luokkia vastaan omin käsin oman valtakomentonsa, parlamentaarisen valtakomennon kaikki edellytykset julisti, ettei porvariston poliittinen valta soveltunut yhteen porvariston turvallisuuden ja olemassaolon kanssa, niin sitä vastoin *parlamentin ulkopuoliset porvariston joukot* matelemalla presidentin edessä, herjaamalla parlamenttia, pahoinpitelemällä raastasti omaa lehdistöään, yllytti Bonapartea vaientamaan ja hävittämään niiden oman puhuvan ja kirjoittavan osan, niiden omat poliitikot ja kynänkäyttäjät, puhujalavat ja sanomalehdet, voidakseen kaikessa rauhassa hoidella omia yksityisiä liikeasioitaan lujan ja rajoittamattoman hallituksen turvissa. Se selitti hyvin selvästi, että se tahtoo kiihkeästi päästä poliittisesta herruudestaan päästäkseen herruuden vaivoista ja vaaroista.

Ja tuo parlamentin ulkopuolinen porvaristo, jota raivostutti jopa sen oman luokkaherruuden puolesta käyty parlamentaarinen ja kirjallinen taistelu ja joka petti tuon taistelun johtajat, tuo porvaristo julkeaa nyt jäljessäpäin syyttää proletariaattia siitä, ettei tämä noussut veriseen taisteluun, taisteluun elämästä ja kuolemasta sen puolesta! Tuo porvaristo, joka uhrasi joka hetki yhteiset luokkaetunsa, so. poliittiset etunsa, mitä rajoittuneim-

pien, likaisimpien yksityisetujensa vuoksi ja vaati samantyyppistä uhria edustajiltaan, huutaa nyt, että proletariaatti on omien aineellisten etujensa takia uhrannut sen ihanteelliset poliittiset edut. Se tekeytyy kaunosieluksi, jota proletariaatti sosialistien harhaan johtamana ei ole ymmärtänyt ja jonka se on jättänyt ratkaisevalla hetkellä oman onnensa nojaan. Ja se kohtaa yleistä myötätuntoa porvarillisessa maailmassa. En puhu tässä tietenkään saksalaisista nurkkapoliitikoista enkä tolvanoista. Tarkoitin esimerkiksi samaa »Economist» lehteä, joka vielä vuoden 1851 marraskuun 29. päivänä, siis neljä päivää ennen valtiokaappausta, oli julistanut Bonaparten »järjestyksen vartijaksi», mutta Thiersin ja Berryerin »anarkisteiksi» ja joka jo 27. joulukuuta 1851, sen jälkeen kun Bonaparte oli rauhoittanut nämä »anarkistit», huusi, että »tietämättömät, sivistymättömät, typerät proletaarimassat» olivat kavaltaneet »yhteiskunnan ylimpien ja keskikerrosten kyvyt, tiedot, kurinalaisuuden, henkisen vaikutuksen, älylliset voimavarat ja moraalisen arvon». Tyhmää, tietämättömyyttä ja halpamaista massaa ei ollut mikään muu kuin porvaristomassa itse.

Ranska oli tosin vuonna 1851 kokenut eräänlaisen pienen kauppapulan. Helmikuun lopulla vienti osoittautui pienemmäksi kuin vuonna 1850, maaliskuussa kauppa ehtyi ja tehtaita alettiin sulkea, huhtikuussa teollisuuseutujen tila näytti yhtä toivottomalta kuin helmikuun päivien jälkeen, vielä toukokuussakaan liike-elämä ei ollut elpynyt. Vielä kesäkuun 28. päivänä Ranskan pankin salkku osoitti tuotannon olevan lamatilassa, sillä talletukset kasvoivat tavattomasti, mutta yhtä suurella määrällä väheni vekseliliike, ja vasta lokakuun puolivälissä alkoi liike-elämässä asteittainen nousu. Ranskan porvaristo selitti tämän kauppalamana johtuvan puhtaasti poliittisista syistä, parlamentin ja toimeenpanovallan välisestä taistelusta, tilapäisluontoisen valtiomuodon epävakaisuudesta, vuoden 1852 toukokuun toisen sunnuntain kauhistuttavista näköaloista. En kiellä, että kaikki nämä seikat vaikuttivat lamauttavasti eräisiin teollisuudenaloihin Pariisissa ja departementeissa. Mutta joka tapauksessa tämä poliittisten olosuhteiden vaikutus oli vain paikallista ja vähäistä. Tarvi-

taanko muuta sen todistamiseksi, kuin että kauppa alkoi elpyä noin lokakuun puolivälissä juuri samalla hetkellä, jolloin poliittinen tilanne paheni, poliittinen taivaanranta pilvistyi ja joka hetki saattoi odottaa salaman iskua Élyséepalatsin suunnalta? Ranskalainen porvari, jonka »kyvyt, tiedot, hengenvoima ja älylliset voimavarat» eivät ulottuneet sen omaa nenää pitemmälle, saattoi muuten koko Lontoon teollisuusnäyttelyn¹²⁴ ajan iskeä nenänsä kauppavaikeuksiensa aiheuttajaan. Samaan aikaan kun Ranskassa suljettiin tehtaita, Englannissa tapahtui kauppaliikkeiden vararikkoja. Kun teollinen paniikki Ranskassa saavutti huippunsa huhti- ja toukokuussa, niin Englannissa huhti- ja toukokuussa saavutti huippukohtansa kaupallinen paniikki. Villateollisuus samoin kuin silkkiteollisuuskin kärsi samalla tavoin niin Englannissa kuin Ranskassakin. Joskin Englannin puuvillatehtaat toimivat edelleenkin, niin voitot eivät enää olleet yhtä suuret kuin 1849 ja 1850. Ero oli vain siinä, että Ranskassa oli teollisuuspuula ja Englannissa kauppapuula, että Ranskassa tehtaat seisoivat, mutta Englannissa ne laajensivat tuotantoaan olosuhteiden ollessa kuitenkin epäsuotuisampia kuin edellisinä vuosina; että Ranskassa sai kovimmat iskut vienti, Englannissa tuonti. Yhteinen syy, jota ei suinkaan ole etsittävä Ranskan poliittisen taivaan piiristä, oli silminnähtävä. Vuodet 1849 ja 1850 olivat suuren aineellisen kukoistuksen ja liikatuotannon aikaa, joskin tulokset ilmenivät vasta 1851. Tulossa olevaa teollisuusnäyttelyä silmällä pitäen tuotantoa vielä erikoisesti lisättiin tuon vuoden alussa. Lisäksi oli muitakin erikoislaatuista syitä: ensiksikin vuosien 1850 ja 1851 puuvillakato, sitten varmuus odotettua suuremmasta puuvillasadosta, ensin nousu, sitten äkillinen puuvillanhintojen lasku, sanalla sanoen näiden hintojen heilahtelut. Raakasilkkiä oli ainakin Ranskassa saatu tavallista vähemmän. Vihdoin villateollisuus oli vuoden 1848 jälkeen laajentunut siinä määrin, että villantuotanto ei kyennyt pysymään sen rinnalla, ja raakavillan hinta oli suhteettoman korkea villatuotteiden hintoihin verrattuna. Näemme siis maailman kolmen suuren teollisuusalan raaka-aineessa jo kolminkertaisesti ainesta kaupan lamaantumiseen. Näitä erikoisseikkoja lukuun otta-

matta vuoden 1851 näennäinen pula ei ollut muuta kuin pysähdys, jonka liikatuotanto ja yletön keinottelu saavat aikaan teollisessa kiertokulussa joka kerta, ennen kuin ne kokoavat kaikki voimavaransa kiriäkseen kuumeisesti kierroksen viimeisen jakson ja päätyäkseen jälleen läh-
tökohtaansa, *yleiseen kauppapulaan*. Tällaisina kauppahistorian välikausina tapahtuu Englannissa kauppaliikkeiden vararikkoja, jota vastoin Ranskassa seisautuu itse teollisuus — osaksi siitä syystä, että sen syrjäyttää kaikilla markkinoilla englantilaisten kilpailu, jota se ei pysty vastustamaan, osaksi siitä syystä, että ylellisyystarviketeollisuutena se on muita herkempi kärsimään liikelamasta. Ranska siis kokee yleisten pulien lisäksi omia kansallisia kauppapuliaan, jotka kuitenkin joh-
tuvat ja ovat riippuvaisia paljon enemmän maailmanmarkkinoiden yleisestä tilasta kuin paikallisista ranskalaisista tekijöistä. On mielenkiintoista vertailla ranskalaisen porvarin ennakkoluuloa englantilaisen porvarin arvostelmaan. Muuan Liverpoolin suurimmista toiminimistä kirjoittaa kauppaa koskevassa katsauksessaan vuodelta 1851:

»Harvoina vuosina ovat vuoden alussa tehdyt ennakkolaskelmat osoittautuneet pettävämmiksi kuin nyt kuluneena vuonna; yksimielisesti odotetun kukoistuksen asemesta vuosi on ollut masentavimpia vuosia neljännesvuosisadan aikana. Näin on asiantaita tietenkin vain kauppaa, mutta ei teollisuutta harjoittavien luokkien kohdalla. Ja kuitenkin oli vuoden alussa syytä olettaa varmuudella päinvastaista; tavaravarastot olivat vähäiset, pääomaa oli runsaasti, elintarvikkeet olivat huokeita, saattoi odottaa runsasta satoa, mannermaalla vallitsi järkkymätön rauha, kotimaassa ei ollut mitään poliittisia tai rahataloudellisia häiriöitä — tuntui, että kauppa voi tosiaankin levittää siipensä vapaammin kuin koskaan ennen... Kenen syyksi siis on katsottava tämä epäsuotuista tulos? Luulemme, että syy on *liiallisessa kaupankäynnissä* sekä tuonnin että viennin alalla. Elleivät kauppiaamme itse rajoita toimintaansa, niin meitä ei voi pitää raiteilla muu kuin joka kolmas vuosi toistuva paniikki.»

Kuvitelkaamme nyt ranskalaista porvaria, sitä kuinka tämän liike-elämän paniikin keskellä hänen kaupankipeää aivostoaan piinaavat, kiusaavat ja huumaavat huhut valtiokaappauksesta ja yleisen äänioikeuden palauttamisesta, taistelu parlamentin ja toimeenpanoval-
lan välillä, orleanistien ja legitimistien sota, kommunis-

tien salajuonittelu Etelä-Ranskassa, kuvitellut talonpoikaiskapinat Nièvren ja Cherin departementeissa, eri presidenttiehdokkaiden vaalimainostus, lehtien kerskailevat tunnukset, tasavaltalaisten uhkaukset, että he ovat valmiit ase kädessä puolustamaan perustuslakia ja yleistä äänioikeutta, in partibus¹²⁵ elävien sankareitten evankeliumit, jotka julistavat maailmanlopun tulevan vuoden 1852 toukokuun toisena sunnuntaina — niin käsitämme, miksi porvaristo tässä sanoin kuvaamattomassa, meluisassa yhtymis-, tarkistus-, lykkäys-, perustuslaki-, salahanke-, liittoutumis-, emigraatio-, usurpation- ja vallankumouskaoksessa huutaa mielipuolena parlamentaariselle tasavallalleen: »*Mieluummin kauhea loppu kuin loputon kauhu!*»

Bonaparte ymmärsi tämän huudon. Hänen käsityskykyään terävöitti velkojen hurjistuminen, velkojen, joista jok'ikisen auringonlaskun lähentäessä presidenttikauden loppua, vuoden 1852 toukokuun toista sunnuntaita, näytti siltä, että taivaankappaleitten kiertokulku protestoi heidän maalliset vekselinsä. Heistä oli tullut todellisia tähdistäennustajia. Kansalliskokous oli tehnyt tyhjäksi Bonaparten toivon, että hänen valtakauttaan jatkettaisiin perustuslaillista tietä; prinssi Joinvillen ehdokkuus poisti pitemmät epäröinnit.

Bonaparten valtiokaappaus jos mikä oli tapahtuma, josta ennakkotuntua oli jo kauan ennen sen alkamista. Jo tammikuun 29. päivänä 1849, kuukauden kuluttua hänen valitsemisestaan, hän teki asiasta ehdotuksen Changarnierille. Hänen oma pääministerinsä Odilon Barrot oli puhunut valtiokaappauspolitiikasta kesällä 1849 peitetysti ja Thiers talvella 1850 avoimesti. Toukokuussa 1851 Persigny oli vielä kerran yrittänyt saada Changarnierin kannattamaan kaappausta, »*Message de l'Assemblée*»¹²⁶ oli saattanut julkisuuteen tiedon tästä neuvottelusta. Bonapartistien sanomalehdistö uhkasi valtiokaappauksella jokaisen parlamentaarisen myrskyn aikana, ja mitä lähemmäksi tuli kriisi, sitä rohkeammaksi kävi niiden sävy. Juomingeissa, joita Bonaparte piti joka yö mies- ja naispuolisten hienostokeinottelijain kanssa, päätettiin, aina kun oli päästy puoliyöhön ja runsaat juomat olivat irrottaneet kielenkantimet ja

päästäneet mielikuvituksen lentoon, että välttiokaappaus tehdään seuraavana aamuna. Miekat paljastettiin, lasit kilisivät, kansanedustajat lennätettiin ulos ikkunasta, keisarinviitta nostettiin Bonaparten hartioille, kunnes aamunkoitto karkotti jälleen yön aavenäyn ja hämmästynyt Pariisi sai kuulla suulailta Vestan neitsyeiltä ja varomattomilta paladineilta vaarasta, jonka se oli taas kerran välttänyt. Syyskuussa ja lokakuussa huhuttiin yhtenäen coup d'étatista*. Ennakkotuntuun tuli jo väriäkin kuin kirjavaan daguerrotyyppiin. Selailkaamme Euroopan sanomalehtiä syys- ja lokakuun ajalta, niin tapaamme kirjaimellisesti seuraavanlaisia viittauksia: »Pariisi on täynnä huhuja välttiokaappauksesta. Kerrotaan, että sotaväki miehittää yöllä pääkaupungin ja seuraavana aamuna julkaistaan asetuksia, joilla hajotetaan kansalliskokous, julistetaan Seinen departementti piiritystilaan, palautetaan yleinen äänioikeus ja joissa vedotaan kansaan. Bonaparten väitetään etsivän ministereitä toimeenpanemaan näitä laittomia asetuksia.» Kirjeet, jotka tällaisia tietoja toivat, päättyivät aina kohtalokkaaseen: »*Lykätty toistaiseksi*». Välttiokaappaus oli Bonaparten pysyväinen fiksu idea. Tuota ideaa hän hautoi mielessään palatessaan Ranskaan. Se oli valloittanut hänet siinä määrin, että hän alinomaa paljasti ja laverteli julki aikeensa. Hän oli niin heikko, että hän myös luopui siitä alinomaa. Välttiokaappauksen haamusta oli tullut niin tuttu aave pariisilaisille, etteivät he tahdoneet uskoa sitä, kun se viimein muuttui lihaksi ja vereksi. Välttiokaappauksen onnistumisen syynä ei suinkaan ollut Joulukuun 10. päivän yhdistyksen johtajan vähäpuheisuus eikä kansalliskokouksen joutuminen odottamattoman äkkiylläkön uhriksi. Se onnistui huolimatta *Bonaparten* avosuisuudesta ja *kansalliskokouksen* tietien aikaisemman kehityksen välttämättömänä, väistämättömänä tuloksena.

Lokakuun 10. päivänä Bonaparte ilmoitti ministereilleen päättäneensä jälleen palauttaa yleisen äänioikeuden, 16. päivänä nämä jättivät eroanomuksensa, 26. päivänä Pariisi sai tiedon Thorignyn ministeristön

* — välttiokaappauksesta. *Toim.*

muodostamisesta. Samaan aikaan poliisiprefekti Carlierin tilalle asetettiin Maupas ja armeijan ensimmäisen divisioonan päällikkö Magnan kokosi pääkaupunkiin luotettavimmat rykmentit. Marraskuun 4. päivänä kansalliskokous aloitti uudelleen istuntonsa. Sillä ei ollut muuta tehtävää kuin kerrata lyhyesti ja suppeasti aikaisemmin läpikäymänsä kurssi ja todeta joutuneensa haudatuksi vasta kuoltuaan.

Ensimmäinen asema, jonka kansalliskokous menetti taistelussa toimeenpanovallan kanssa, oli ministeristö. Sen oli pakko juhlallisesti tunnustaa häviönsä ottaessaan täydestä Thorignyn näennäinen ministeristö. Vakinainen valiokunta oli ottanut naurulla vastaan herra Giraudin, kun tämä esitteli itsensä uuden ministeristön nimissä. Niin heikko ministeristö ajamassa sellaista lujaa toimenpidettä kuin yleisen äänioikeuden palauttaminen! Mutta kysymyshän olikin juuri siitä, ettei mitään tehtäisi parlamentin avulla, vaan kaikki *vastoin* parlamenttia.

Heti ensimmäisenä kokouspäivänään kansalliskokous sai Bonapartelta kirjelmän, jossa hän vaati yleisen äänioikeuden palauttamista ja vuoden 1850 toukokuun 31. päivän lain kumoamista. Hänen ministerinsä esittivät samana päivänä samansisältöisen asetuksen. Ministerien esityksen asian kiireellisyydestä kansalliskokous hylkäsi heti ja itse lakiesityksen marraskuun 13. päivänä 355 äänellä 348 vastaan. Näin se vielä kerran repi palasiksi valtakirjansa, osoitti vielä kerran, että se oli muuttunut kansan vapaasti valitsemasta edustajistosta yhden luokan usurpatoriseksi parlamentiksi, tunnusti vielä kerran itse katkoneensa lihakset, jotka sitoivat parlamentaarista päätä kansakunnan ruumiiseen.

Toimeenpanovalta vetosi kansalliskokouksesta kansaan ehdottamalla yleisen äänioikeuden palauttamista, kun taas lakiasäättävä valta vetosi kansan asemesta armeijaan ehdottamalla kvestorilakia. Tuon lain piti antaa kansalliskokoukselle oikeus kutsua välittömästi sotaväkeä käytettäväkseen, muodostaa parlamentin oma armeija. Nimittäessään siten armeijan erotuomariksi kansan ja itsensä, Bonaparten ja itsensä välisissä asioissa, tunnustaessaan armeijan ratkaisevaksi valtiomahdiksi kansalliskokouksen täytyi toisaalta todeta luopuneensa hal-

litsemasta tuota voimaa jo kauan sitten. Keskustelullaan oikeudesta kutsua sotaväkeä käytettäväkseen, sen sijaan että olisi kutsunut sitä heti, se osoitti itsekkin epäilevänsä omia voimiaan. Hylätessään kvestorilakiesityksen se tunnusti avoimesti voimattomuutensa. Lakiesitys kumottiin sen saadessa 108 äänen vähemmistön, vuoripuolue oli siis ratkaissut asian. Se oli samanlaisessa asemassa kuin Buridanin aasi, tosin sen ratkaistavana ei ollut, kumpi kahdesta heinäsäkistä olisi viehättävämpi, vaan kumpi kahdesta selkäsaunasta olisi ankarampi. Toisaalta se pelkäsi Changarnieria, toisaalta Bonapartea. Täytyy myöntää, ettei se ollut lainkaan sankarin asemassa.

Marraskuun 18. päivänä ehdotettiin järjestyspuolueen aikaansamaa kunnallisvaalilakia muutettavan siten, että kunnallisvaaleihin osallistuvilta valitsijoilta vaadittaisiin vain yhden vuoden asumista samalla paikkakunnalla entisen kolmen vuoden asemesta. Muutosehdotus hylättiin yhden ainoan äänen enemmistöllä, ja tämänkin ääni osoittautui oitis erehdykseksi. Hajaannuttuaan toisilleen vihamielisiksi ryhmäkunniksi järjestyspuolue oli jo kauan sitten menettänyt itsenäisen parlamentaarisen enemmistönsä. Se osoitti nyt, ettei parlamentissa enää ollut olemassa ylipäänsä mitään enemmistöä. Kansalliskokouksesta *oli tullut ratkaisukyvytön*. Mikään kiinnevoima ei ollut enää pitämässä koossa sen osasia, se oli vetäissyt viimeisen henkäyksensä, se oli kuollut.

Muutamia päiviä ennen katastrofia parlamentin ulkopuolella olevat porvarisjoukot joutuivat vielä kerran juhlallisesti todistamaan välirikonsa parlamentissa istuvan porvariston kanssa. Thiers, joka parlamentaarisen sankarina poti erikoisen voimakkaasti parlamentaarisen kretinismien parantumatonta tautia, punoi parlamentin kuoleman jälkeen uutta parlamentaarista juonta valtioneuvoston kanssa, vastuuvollisuuslakia, jonka tarkoituksena oli pitää presidenttiä tiukasti perustuslain puitteissa. Niin kuin Bonaparte syyskuun 15. päivänä, Pariisin uuden kauppahallin perustamispäivänä, oli kuin uusi Masaniello lumonnut torimatamit, naiskalakauppiat — ja totta puhuen yksi kalakauppias vastasi reaalisen voiman kannalta 17 linnakreiviä — niin kuin hän kvestorilain esittämisen jälkeen oli saanut innostumaan

Élyséepalatsissa kestitsemänsä luutnantit, niin hän 25. marraskuuta houkutteli puolelleen teollisuusporvariston, joka oli kokoontunut sirkukseen vastaanottamaan hänen kädestään Lohtoon teollisuusnäyttelystä saadut palkintomitalit. Lainaan »Journal des Débats» lehdestä tyypillisen kohdan hänen puheestaan:

»Näin odottamattomat menestykset antavat minulle oikeuden toistaa: miten suuri olisikaan Ranskan tasavalta, jos se saisi hoitaa todellisia etujaan ja uudistaa laitoksiaan sen sijaan, että sitä alinomaa häiritsevät toisaalta demagogit, toisaalta monarkistiset hallusinaatiot. (Voimakkaita, myrskyisiä, jatkuvia suosionosoituksia amfiteatterin joka puolelta.) Nuo monarkistiset hallusinaatiot ovat kaiken edistyksen ja kaikkien tärkeimpien teollisuusalojen esteenä. Edistyksen asemesta on vain taistelua. Näemme miesten, jotka olivat ennen kuninkaallisen arvovallan ja etuoikeuksien innokkaimpia tukipylväitä, nyt muuttuvan konventin puoluepukareiksi pelkästään siksi, että voisivat heikentää yleisen äänioikeuden luomaa arvovaltaa. (Voimakkaita, jatkuvia suosionosoituksia.) Näemme miesten, jotka joutuivat eniten kärsimään vallankumouksesta ja eniten valittivat sen johdosta, nyt provosoivan uutta vallankumousta, ja vain kansakunnan tahtoa kahlitakseen... Lupaan teille rauhaa tulevaisuudessa» jne. jne. (Hyvä! Hyvä! Myrskyisiä hyvä-huutoja.)

Näin teollisuusporvaristo paukuttaa käsiään hyväksyen orjamaisesti joulukuun 2. päivän valtiokaappauksen, parlamentin tuhoamisen, oman herruutensa perikadon, Bonaparten diktatuurin. Marraskuun 25. päivän suosionosoitusten jyllinän vastakaikuna on joulukuun 4. päivän tykkien jyllinä ja eniten käsiään paukuttaneen herra Sallandrouzen taloon paukkuu silloin eniten pommeja.

Hajottaessaan pitkän parlamentin¹²⁷ Cromwell meni yksinään istuntosaliin, otti esiin kellonsa, jottei parlamentti jatkaisi olemassaoloaan minuuttiakaan yli hänen määräämänsä ajan, ja ajoi ulos joka ainoan parlamentinjäsenen hilpein humoristisin pilkkapuhein. Napoleon, esikuvaansa pienempänä, meni sentään brumairekuun 18. päivänä lakiasäättävän elimen istuntohuoneeseen ja luki tälle, tosin tukahtuneella äänellä, sen kuolemantuo-
mion. Toinen Bonaparte, jolla muuten oli käsissään aivan toisenlainen toimeenpanovalta kuin Cromwellilla tai Napoleonilla, ei etsinyt esikuvaa maailmanhistorian vuosikirjoista, vaan Joulukuun 10. päivän yhdistyksen annaaleista, rikoslainkäytön annaaleista. Hän varasti

Ranskan Pankilta 25 miljoonaa frangia, osti kenraali Magnanin miljoonalla, sotilaat à 15 frangia ja ryyppy, kuin varas tapasi salaa yöllä rikostovereitaan, lähetti kätyrinsä murtautumaan parlamentin vaarallisimpien johtomiesten asuntoihin ja vangitutti Cavaignacin, Lamoricièren, Le Flôn, Changarnierin, Charrasin, Thiersin, Bazen ym. nostaen heidät vuoteistaan, miehitytti sotaväellä Pariisin tärkeimmät paikat ja parlamenttitalon, antoi varhain aamulla iskeä helppoheikin mainosjulistuksia joka muuriin tiedottamaan kansalliskokouksen ja valtioneuvoston hajottamisesta, yleisen äänioikeuden palauttamisesta ja Seinen departementin julistamisesta piiritystilaan. Pian tämän jälkeen hän julkaisutti »Moniteurissa» väärennetyn asiakirjan, jonka mukaan vaikutusvaltaiset parlamentaarikit ovat muka ryhmittyneet valtioneuvostona hänen ympärilleen.

Parlamentin rippeet, joihin kuuluu etupäässä legitimistejä ja orleanisteja, kokoonnuttuaan Pariisin kymmenennen piirin kaupungintalolle päättivät toistuvien »Eläköön tasavalta!»-huutojen säestämänä erottaa Bonaparten, pitivät turhaan puheita rakennuksen edustalla tollistelevalle väkijoukolle, kunnes ne vihdoin raahattiin afrikkalaisten tarkka-ampujien saattamina ensin d'Orsayn kasarmiin, sullottiin sitten vankivaunuihin ja kuljetettiin Mazasin, Hamin ja Vincennesin vankiloihin. Sellainen oli järjestyspuolueen, lakiasäättävän kansalliskokouksen ja helmikuun vallankumouksen loppu.

Ennen lopullista johtopäätöstä esitämme lyhyenä kaavana tuon vallankumouksen historian:

I. *Ensimmäinen jakso.* Helmikuun 24. päivästä toukokuun 4. päivään 1848. Helmikuun vaihe. Esinäytös. Yleinen veljeilyhuiputus.

II. *Toinen jakso.* Tasavallan perustamisen ja perustuslakia säättävän kansalliskokouksen kausi.

1. Toukokuun 4. päivästä kesäkuun 25. päivään 1848. Kaikkien luokkien taistelu proletariaattia vastaan. Proletariaatin tappio kesäkuun päivinä.

2. Kesäkuun 25. päivästä joulukuun 10. päivään 1848. Aitojen porvarillis-tasavaltalaisten diktatuuri. Perustuslain laatiminen. Pariisin julistaminen piiritystilaan. Porvariston diktatuurin kumoaminen

Bonaparten tultua valituksi presidentiksi 10. joulukuuta.

3. Joulukuun 20. päivästä 1848 toukokuun 28. päivään 1849. Perustuslakia säätävän kokouksen taistelu Bonapartea ja hänen kanssaan liittoutunutta järjestyspuoluetta vastaan. Perustuslakia säätävän kokouksen perikato. Tasavaltalaisen porvariston tappio.

III. *Kolmas jakso. Perustuslaillisen tasavallan ja lakiasäätävän kansalliskokouksen kausi.*

1. Toukokuun 28. päivästä kesäkuun 13. päivään 1849. Pikkuporvariston taistelu porvaristoa ja Bonapartea vastaan. Pikkuporvarillisen demokratian tappio.

2. Kesäkuun 13. päivästä 1849 toukokuun 31. päivään 1850. Järjestyspuolueen parlamentaarinen diktaattori. Järjestyspuolue täydellistää herruutensa poistamalla yleisen äänioikeuden, mutta kadottaa parlamentaarisen ministeristön.

3. Toukokuun 31. päivästä 1850 joulukuun 2. päivään 1851. Taistelu parlamentaarisen porvariston ja Bonaparten välillä.

a) Toukokuun 31. päivästä 1850 tammikuun 12. päivään 1851. Parlamentti kadottaa armeijan ylipäällikkyyden.

b) Tammikuun 12. päivästä huhtikuun 11. päivään 1851. Parlamentti kärsii tappion yrittäessään saada jälleen hallinnollisen vallan. Järjestyspuolue kadottaa itsenäisen parlamentaarisen enemmistönsä. Sen liittoutuminen tasavaltalaisten ja vuoripuolueen kanssa.

c) Huhtikuun 11. päivästä lokakuun 9. päivään 1851. Tarkistus-, yhteensulautumis- ja valtuuksien pidentämisyrittäisiä. Järjestyspuolue hajaantuu ainesosiinsa. Porvarillisen parlamentin ja porvarilehdistön sekä toisaalta porvaristojoukkojen välien lopullinen rikkoutuminen.

d) Lokakuun 9. päivästä joulukuun 2. päivään 1851. Parlamentin ja toimeenpanovallan välien julkinen rikkoutuminen. Parlamentti kuolee, se kaatuu oman luokansa, armeijan ja kaikkien muiden luokkien hylkäämänä. Parlamentaarisen valtakomennon ja porvariston herruuden perikato. Bonaparten voitto. Imperiumin restauraatioparodia.

VII

Sosiaalinen tasavalta ilmaantui fraasina, ennustuksena helmikuun vallankumouksen kynnyksellä. Kesäkuun päiviä 1848 se hukutettiin *Pariisin proletariaatin* vereen, mutta se esiintyi aaveena näytelmän seuraavissakin näytöksissä. Näyttämölle ilmestyi *demokraattinen tasavalta*. Se hävisi 13. kesäkuuta 1849 yhdessä pakoon juosseiden *pikkuporvareittensa* kanssa, mutta vielä pae-tessaankin se jätti peräänsä kerskailevia mainoslehtisiä. *Parlamentaarinen tasavalta* otti tämän jälkeen yhdessä porvariston kanssa haltuunsa koko näyttämön, se rehenteli täydessä leveydessään, mutta 2. joulukuuta 1851 hautasi sen yhtyneitten kuningasmielisten huutaessa kauhuissaan: »Eläköön tasavalta!»

Ranskan porvaristo vastusti työtätekevän proleta-riaatin herruutta, ja niin se nosti valtaan ryysyköyhälistön ja sen etunenässä olevan Joulukuun 10. päivän yhdistyksen johtajan. Porvaristo oli pitänyt Ranskaa henkeä salpaavan kauhun vallassa kuvailemalla punaisen anarkian tulevia hirmuja; Bonaparte antoi heille tämän tulevaisuuden korkojen kera, kun viinan villitsemä järjestyksen armeija ammuskeli 4. joulukuuta Boulevard Montmartren ja Boulevard des Italiensin huomattavia porvareita heidän omien ikkunainsa ääreen. Porvaristo jumaloi miekkaa, nyt miekka hallitsee sitä itseään. Se hävitti vallankumouksellisen lehdistön, nyt sen oma lehdistö on hävitetty. Se pani poliisin valvomaan kansankokouksia, nyt sen omat salongit ovat poliisin valvonnassa. Se hajotti demokraattisen kansalliskaartin, nyt sen oma kansalliskaarti on hajotettu. Se julisti piiritystilaa, nyt se itse on piiritystilassa. Se asetti sotilaskomissiot valamiestuomioistuinten tilalle, nyt sen omien valamiestuomioistuinten tilalle on asetettu sotilaskomissiot. Se antoi kansanopetuksen pappien huostaan, nyt sen oma opetuslaitos on pappien huostassa. Se karkotti ihmisiä ilman oikeudenkäyntiä, nyt sitä itseään karkotetaan ilman oikeudenkäyntiä. Valtiomahdin avulla se tukahdutti kaikki yhteiskunnalliset liikehtimisyrietykset, valtiomahti tukahduttaa nyt sen omien yhteiskuntapiirien kaikki liikehtimisyrietykset.

Oman rahakukkaronsa säilyttämisennoissa se nousi kapiinaan omia poliitikkojaan ja kynäkäyttäjiään vastaan, nyt sen poliitikot ja kynäkäyttäjät on raivattu pois tieltä, mutta sen rahakukkaroa ryöstetään sittenkin, kun siltä itseltään on tukittu suu ja katkaistu kynä. Porvaristo huusi uupumatta vallankumoukselle kuin pyhä Arsenius kristityille: »Fuge, tace, quiesce! Pakene, vaikene, tyynny!» Bonaparte huutaa porvaristolle: »Fuge, tace, quiesce! Pakene, vaikene, tyynny!»

Ranskan porvaristo oli ajat sitten ratkaissut Napoleonin pulman: »Dans cinquante ans, l'Europe sera républicaine ou cosaque.»* Se oli ratkaissut pulmanluomalla »république cosaquen»**. Tasavallan taideteoksen muuttamiseen epäsiikiöksi ei lainkaan tarvittu Kirken ilkeämielistä taikavoimaa. Tuo tasavalta ei ole menettänyt muuta kuin näennäisen kunnioitettavuutensa. Nykyinen Ranska***, sisältyi valmiina jo parlamentaariseen tasavaltaan. Pistimen yksikin pisto riittäisi, jotta kalvo puhkeaisi ja hirviö tulisi kaikkien näkyviin.

Miksei Pariisin proletariaatti noussut joulukuun 2. päivän jälkeen?

Porvaristo oli vasta määrätty kukistettavaksi, mutta määräystä ei vielä oltu pantu täytäntöön. Proletariaatin vähänkin vakavampi kapina olisi heti saanut porvariston jälleen elostumaan, sopimaan armeijan kanssa ja tuottanut työläisille toisen kesäkuun tappion.

Joulukuun 4. päivänä porvarit ja pikkukauppiaat yllyttivät proletariaattia taisteluun. Samana päivänä illalla useat kansalliskaartin legioonat lupasivat saapua taistelukentälle aseistautuneina ja sotilaspuvuissa. Porvarit ja pikkukauppiaat näet olivat saaneet tietää, että eräällä joulukuun 2. päivänä antamallaan säädöksellä Bonaparte oli tehnyt lopun salaisesta äänestyksestä ja määrännyt heidät merkitsemään »kyllä» tai »ei» oman nimensä kohdalle julkiseen äänestäjälouetteluun. Joulu-

* —»Viidessäkymmenessä vuodessa Euroopasta tulee tasavaltainen tai kasakkavaltainen.» *Toim.*

** — »kasakkatasavallan». *Toim.*

*** — ts. vuoden 1851 valtiokaappauksen jälkeinen Ranska. *Toim.*

kuun 4. päivän vastarinta säikäytti Bonapartea. Yön aikana hän laitatti Pariisiin kaikkiin kadunkulmiin julisteita, joissa tiedotettiin salaisen äänestyksen palauttamisesta. Porvarit ja pikkukauppiaat uskoivat saavuttaneensa tarkoituksensa. Juuri porvarit ja pikkukauppiaat pysyivät seuraavana aamuna näkymättömissä.

Bonaparte oli joulukuun 1. ja 2. päivän välisenä yönä äkkiyllättäen riistänyt Pariisin proletariaatilta sen johtajat, barrikadien päälliköt. Upseerittomana armeijana, jonka vuosien 1848 ja 1849 kesäkuun ja vuoden 1850 toukokuun muistot tekivät haluttomaksi taistelemaan vuoripuolueen lipun alla, proletariaatti jätti etujoukkonsa, salaisten seurojen, pelastettavaksi Pariisin kapi-noitsijakunnian, jonka porvaristo oli jättänyt sotaväen armoille siinä määrin ilman vastarintaa, että Bonaparte saattoi myöhemmin riisua kansalliskaartin aseista seuraavin pilkallisin perustein: hän pelkäsi anarkistien voivan käyttää väärin kansalliskaartin aseita kansalliskaartia itseään vastaan!

»*C'est le triomphe complet et définitif du socialisme!*»* Näin luonnehti Guizot joulukuun 2. päivän kumousta. Jos kohta parlamentaarisen tasavallan kukistumiseen sisältyi proletaarisen vallankumouksen riemuvoiton itu, niin sen kouraantuntuvana tuloksena oli kuitenkin lähinnä *Bonaparten voitto parlamentista, toimeenpanovallan voitto lainsäädäntövallasta, korulauseettoman voiman voitto korulauseiden voimasta*. Parlamentissa kansakunta ylensi yleisen tahtonsa laiksi, ts. hallitsevan luokan lain yleiseksi tahdokseen. Toimeenpanovallan edessä se luo-puu kaikesta omasta tahdostaan ja alistuu toisen tahdon määräykseen, arvovaltaan. Toimeenpanovalta lainsäädäntövallan vastakohtana ilmaisee kansakunnan heteronomiaa sen autonomian vastakohtana. Ranska näyttää siis päässeen yhden luokan despotiasta vain joutuakseen yhden ainoan henkilön despotian alaiseksi ja vieläpä arvovaltaa vailla olevan yksilön arvovallan alaiseksi.

* — »Tämä on sosialismin täydellinen ja lopullinen riemuvoitto!» *Toim.*

Taistelu näyttää päättyneen siihen, että kaikki luokat polvistuivat yhtä voimattomina ja yhtä äänettömästi pyssynperän edessä.

Vallankumous on sittenkin perusteellinen. Se on vielä kulkemassa kiirastulen läpi. Se suorittaa tehtävänsä johdonmukaisesti. Vuoden 1851 joulukuun 2. päivään mennessä se oli suorittanut puolet valmistelutöistä, nyt se suorittaa ne loppuun. Ensin se täydellisesti parlamentaarista valtaa voidakseen sitten kukistaa sen. Saavutettuaan tämän päämääränsä se täydellistää nyt *toimeenpanovaltaa*, pelkistää sen puhtaimpaan muotoonsa, eristää sen, asettaa sen yksinomaiseksi vastakohtakseen keskittääkseen kaikki hävitysvoimansa sitä vastaan. Ja kun vallankumous on suorittanut loppuun tämän alustavan työnsä toisen osan, silloin Eurooppa ponnahtaa istuimeltaan ja huutaa riemuiten: »Niin, oikein, vanha myyrä. Joutuin kaivat.*»

Tämä toimeenpanovalta suunnattomine virkavalta- ja sotilasorganisaatioineen, monimutkaisine ja keinotekoisine valtiokoneistoineen, puolimiljoonaisine virkamiesjoukkoineen, jonka rinnalla on toiset puoli miljoonaa käsittävä armeija, tämä hirveä loiselimistö, joka kietoo Ranskan yhteiskuntaruumista kuin verkko ja tukkii kaikki sen huokokset, syntyi absoluuttisen monarkian päivinä feodalismien rappeutuessa ja joudutti tätä rappeutumista. Maanomistajien ja kaupunkien feodaalierioikeudet muuttuivat yhtä moniksi valtiiovallan attribuuteiksi, feodaaliset arvohenkilöt palkkaa nauttiviksi virkamiehiksi ja keskiajan ristiriitaisten täysivaltaisuuksien kirjava näytekokoelma yhden valtiiovallan säännötellyksi suunnitelmaksi, missä työ oli tehdasmaisesti jaoteltua ja keskitettyä. Ranskan ensimmäisen vallankumouksen — se oli ottanut tehtäväkseen murtaa kaikki paikalliset, alueelliset, kaupunkien ja provinssien erikoisvallat luodakseen kansakunnan kansallisen yhtenäisyyden — täytyi kehittää edelleen sitä, minkä absoluuttinen monarkia oli pannut alulle: keskitystä, mutta samalla se laajensi hallitusvaltaa, tämän attribuuttien ja apurien määrää. Napoleon teki täydelliseksi tämän val-

* *Shakespeare*. Hamlet, I näytös, 5. kohtaus. *Toim.*

tiokoneiston. Legitiimi monarkia ja heinäkuun monarkia eivät tuoneet lisää mitään muuta paitsi suuremman työnjaon, joka laajeni sitä mukaa kuin porvarillisen yhteiskunnan sisäinen työnjako loi uusia eturyhmiä, siis uusia valtion hallinnan kohteita. Jokainen *yhteinen* etu erotettiin heti yhteisöstä, asetettiin korkeampana, *yleisenä* etuna yhteisön vastapainoksi, riistettiin yhteisön jäsenten omatoimisuuden piiristä ja tehtiin hallituksen toiminnan kohteeksi alkaen jonkin kyläkunnan sillasta, koulutalosta ja kunnan omaisuudesta aina Ranskan rautateitä, kansallisomaisuutta ja valtionyliopistoa myöten. Parlamentaarinen tasavalta huomasi vihdoin olevansa pakotettu vallankumousta vastaan taistelleensa tehostamaan rankaisutoimenpiteiden ohella hallitusvallan keinoja ja keskitystä. Kaikki mullistukset ovat vain täydellistäneet tätä koneistoa, sen sijaan että olisivat murtaneet sen. Puolueet, jotka vuorotellen kamppailivat vallasta, pitivät tämän suunnattoman valtiorakennelman haltuunsa ottamista tärkeimpänä voittosaaliina. ²

Mutta absoluuttisen monarkian, ensimmäisen vallankumouksen ja Napoleonin aikana byrokratia oli vain porvariston luokkaherruuden valmisteleminenkeino. Restauration aikana, Ludvig Filipin ja parlamentaarisen tasavallan aikana byrokratia oli hallitsevan luokan työkalu, vaikka pyrkikin kovasti omavaltaisuuteen.

Vasta toisen Bonaparten aikana valtio näyttää pääseen täysin itsenäiseksi. Valtiokoneisto on siinä määrin lujittanut asemansa kansalaisyhteisöön nähden, että sen huipulla saa olla vaikka Joulukuun 10. päivän yhdistyksen johtaja, joku vierailta mailta vaeltanut onnenonkija, jonka on nostanut kilvelle humalainen sotamieslauma, minkä hän on ostanut viinaryyppyllä ja makkaralla ja mitä hänen on yhä uudelleen houkuteltava makkaralla. Tästä se masentava epätoivo, se tavattoman nöyryytyksen ja alennuksen tunne, joka ahdistaa Ranskan rintaa ja tukahduttaa sen henkeä. Ranska tuntee itsensä kuin raiskatuksi.

Valtiovalta ei silti leijaile ilmassa. Bonaparte edustaa luokkaa ja vieläpä ranskalaisen yhteiskunnan lukuisinta luokkaa: *palstatilallisia*.

Bonapartet ovat talonpoikien, ts. Ranskan suurten

kansanjoukkojen dynastia, kuten Bourbonit olivat suurmaanomistuksen dynastia ja Orléansit rahan dynastia. Talonpoikien valittu ei ole se Bonaparte, joka alistui porvariston parlamentin tahtoon, vaan se Bonaparte, joka hajotti porvariston parlamentin. Kolmen vuoden ajan oli kaupunkien onnistunut vääristellä joulukuun 10. päivän vaalin merkitystä ja puijata talonpoikia keisarivallan ennallistamisella. Vuoden 1848 joulukuun 10. päivän vaalin teki realiteetiksi vasta vuoden 1851 joulukuun 2. päivän valtiokaappaus.

Palstatilalliset muodostavat suunnattoman suuren joukon, jonka jäsenet elävät samanlaisissa olosuhteissa joutumatta silti moninaisiin suhteisiin keskenään. Heidän tuotantotapansa eristää heidät toisistaan, sen sijaan että saattaisi heidät keskinäiseen kanssakäymiseen. Tätä eristyneisyyttä edistävät Ranskan huonot kulkuyhteydet ja talonpoikien köyhyys. Heidän tuotantolohkonsa, palstatila, ei salli viljelyksessä mitään työnjakoa, mitään tieteen soveltamista, siis mitään kehityksen moninaisuutta, mitään kykyjen erilaisuutta, mitään yhteiskunnallisten suhteiden runsautta. Kukin yksityinen talonpoikaisperhe on miltei täysin omavarainen, tuottaa välittömästi itse suurimman osan siitä, mitä kuluttaa, ja saa siis elämäntarvikkeensa olemalla vaihtosuhteissa enemmänkin luonnon kuin yhteiskunnan kanssa. Palstatila, talonpoika ja perhe, sen vierellä toinen palstatila, toinen talonpoika ja toinen perhe. Joukko palstatiloja muodostaa kylän, joukko kyliä departementin. Ranskan kansakunta on siten valtaosaltaan pelkkä samannimisten suureiden yhdistelmä, melkein niin kuin säkillinen perunoita on perunasäkki. Mikäli miljoonat perheet elävät taloudellisissa oloissa, jotka erottavat heidän elintapansa, etunsa ja sivistyksensä muiden luokkien elintavoista, eduista ja sivistyksestä ja asettavat ne näiden vastakohdaksi, sikäli ne ovat luokka. Mikäli palstatilallisia yhdistävät vain paikalliset siteet, mikäli heidän etujensa yhtäläisyys ei synnytä heidän kesken mitään yhteyttä, mitään kansallista liittoumaa, mitään poliittista organisaatiota, sikäli he eivät ole mikään luokka. Siksi he eivät kykene ajamaan luokkaetujaan omissa nimissään enempää parlamentin kuin konventinkaan kautta. He

eivät voi itse edustaa itseään, heitä edustamassa pitää olla toisten. Heidän edustajansa täytyy samalla esiintyä heidän herranaan, heidän yläpuolellaan olevana arvovaltana, rajoittamattomana hallitusvaltana, joka suojelee heitä toisilta luokilta ja lähettää heille ylhäältä sateen ja auringonpaisteen. Palstatilallisten poliittisen vaikutusvallan ilmauksena on siis viime kädessä se, että toimeenpanovalta alistaa valtaansa yhteiskunnan.

Historialliset perinteet ovat herättäneet Ranskan talonpojissa mystistä uskoa, että Napoleon-niminen mies on palauttava heille kaikki ihanuudet. Ja niinpä ilmaantuikin muuan, joka tekeytyi täksi mieheksi, koska kantoi Napoleonin nimeä Code Napoléonin (Napoleonin lakikokoelman) artiklan mukaisesti, joka määrää: *La recherche de la paternité est interdite.** Kahdenkymmenen kulkurielämän vuoden ja monien tavattomien seikkailujen jälkeen toteutuu ennustus ja miehestä tulee Ranskalainen keisari. Veljenpojan päähänpinttymä toteutui, koska se löi yhteen Ranskan suurilukuisimman luokan päähänpinttymän kanssa.

Mutta nyt väitettäneen ehkä vastaan: entä puolet Ranskasta käsittäneet talonpoikaiskapinat, armeijan talonpoikaismetsästyksen, talonpoikain joukkovangitsemiset ja -karkotukset?

Ludvig XIV:n ajoista lähtien Ranskassa ei ole nähty vainottavan sillä tavoin talonpoikia »demagogisista salajuonista».

Koettakaa ymmärtää minua oikein. Bonaparten dynastia ei edusta vallankumouksellista, vaan vanhoillista talonpoikaa; se ei edusta talonpoikaa, joka pyrkii vapautumaan yhteiskunnallisista elinoloistaan, palstatilastaan, vaan sellaista talonpoikaa, joka tahtoo lujittaa niitä entisestään; se ei edusta sitä maalaisväestöä, joka liittyy yhteen kaupunkien kanssa tahtoo kumota oman tarmonsensa voimalla tämän vanhan järjestyksen, vaan maalaisväestöä, joka päinvastoin sulkeutuu typerästi tuohon vanhaan järjestelmään ja tahtoo pelastua palstatiloineen ja saada erioikeuden keisariuden haamun avulla. Se ei edusta talonpojan valistuneisuutta, vaan tai-

* — Isyyden tutkiminen on kiellettyä. *Totm.*

kauskoisuutta, ei hänen arvostelukykyään, vaan ennakkoluuloaan, ei hänen tulevaisuuttaan, vaan hänen menneisyyttään, ei hänen nykyisiä Sevenneitään¹²⁸, vaan hänen nykyistä Vendéetään¹²⁹.

Parlamentaarisen tasavallan kolmivuotinen ankara herruus oli vapauttanut osan Ranskan talonpojista Napoleon-harhakuvitelmista ja vallankumouksellistanut heitä, tosin vielä vain pinnallisesti; mutta joka kerta, kun he alkoivat liikehtiä,⁷ porvaristo löi heidät voimalla takaisin. Parlamentaarisen tasavallan aikana Ranskan talonpojan tietoisuudessa kävivät kamppailua uudet aatteet ja vanhat perinteet. Tämä prosessi tapahtui koulunopettajien ja pappien välisen herkeämättömän taistelun muodossa. Porvaristo löi opettajat. Talonpojat yrittivät ensi kerran ottaa itsenäisesti kantaa hallituksen toimenpiteisiin. Tämä ilmeni määrien ja prefektien jatkuvina yhteenottoina. Porvaristo pani määrit viralta. Vihdoin Ranskan eri seutujen talonpojat nousivat parlamentaarisen tasavallan aikana vastustamaan armeijaa, omaa luomustaan. Porvaristo rankaisi heitä piiritystiloilla ja teloituksilla. Ja nyt tämä samainen porvaristo huutaa joukkojen, tuon vile multituden* typeryydestä, joka on muka kavaltanut sen Bonapartelle. Se itse vahvistii väkivalloin talonpoikaisuuden imperiumiuskoa, se itse piti kiinni olotilasta, joka on tätä talonpoikaisuskontoa synnyttävä maaperä. Porvariston on tosin yhtä pakko pelätä joukkojen typeryyttä niin kauan kuin ne pysyvät vanhoillisina kuin niiden tietoisuutta heti kun niistä tulee vallankumouksellisia.

Coup d'état** seuranneissa kapinoissa osa Ranskan talonpojista esitti ase kädessä vastalauseensa vuoden 1848 joulukuun 10. päivänä antamaansa luottamuslausesta vastaan. Ne talonpojat olivat viisastuneet vuoden 1848 jälkeen saamastaan opetuksesta. Mutta he olivat lupautuneet historian manalan omaksi, ja historia piti kiinni heidän sanastaan, ja enemmistö oli yhä niin sekaisin, että juuri punaisimmista departementeissa talonpoikaisväestö äänesti yleisesti Bonapartea. Heidän mie-

* — roskaväen. *Toim.*

** — valtiokaappausta. *Toim.*

lestään kansalliskokous ei antanut Bonaparten tehdä mitään. Bonaparte oli vasta nyt katkaissut kahleet, joihin kaupunki oli pannut maaseudun tahdon. Paikoin talonpoikien mielessä oli jopa niinkin järjettömiä ajatuksia kuin konventin asettaminen Napoleonin rinnalle.

Sen jälkeen kun ensimmäinen vallankumous oli tehnyt puolittain maaorjan asemassa olleista talonpojista vapaita maanomistajia, Napoleon vakiinnutti ja säännösteli ne olot, joissa he saattoivat käyttää häiritsemättä hyödykseen juuri samaansa Ranskan maata ja tyydyttää nuorta omistamishimoaan. Mutta Ranskan talonpojan nykyisen alaspäinmenon syynä on juuri hänen palstatilansa, maaomaisuuden pirstominen, omistusmuoto, jonka Napoleon vakiinnutti Ranskassa. Juuri nämä olivat niitä aineellisia edellytyksiä, jotka tekivät Ranskan feodaalitalonpojasta palstatilallisen ja Napoleonista keisarin. Kaksi sukupolvea on riittänyt aiheuttamaan väistämättömän tuloksen: maanviljelyksen progressiivisen huonontumisen, maanviljelijän progressiivisen velkaantumisen. »Napoleonilainen» omistusmuoto, joka 19. vuosisadan alussa oli Ranskan maalaisväestön vapautumisen ja vaurastumisen ehto, kehittyi tämän vuosisadan aikana sen orjuuden ja varattomuuden laiksi. Ja juuri tämä laki on ensimmäinen niistä »idéés napoléoniennesista»*, joita toisen Bonaparten on puolustettava. Jos kohta hän uskookin vielä yhdessä talonpoikien kanssa harhakuvitelmaan, että talonpoikien tappion syy ei ole sinänsä palstatilanomistuksessa, vaan tämän ulkopuolella, toisarvoisten seikkojen vaikutuksessa, niin hänen kokeensa särkyvät tuotantosuhteisiin kuin saippuakuplat.

Palstatilanomistuksen taloudellinen kehitys on muuttanut perinpohjin talonpoikien suhdetta muihin yhteiskuntaluokkiin. Napoleonin aikana maanomaisuuden palstoittaminen maaseudulla täydensi vapaata kilpailua ja syntyvää suurteollisuutta kaupungeissa. Talonpoikaisluokka oli immanenttina vastalauseena vastikään kukistettua maa-aatelistoa vastaan. Juuret, jotka palstatilanomistus oli tunkenut Ranskan maahan, riistivät feodalismilta kaiken ravinnon. Palstatilan rajapaalut muo-

* — »napoleonilaisista aatteista». *Toim.*

dostivat porvariston luonnollisen linnoituksen entisten yliherrojen jokaista hyökkäystä vastaan. Mutta 19. vuosisadan alkulussa feodaaliherran tilalle tuli kaupungin koronkiskuri, feodaalirasitusten tilalle hypoteekki, aate-lisen maaomaisuuden tilalle porvarillinen pääoma. Talonpojan palstatila on enää vain veruke, joka antaa kapitalistille mahdollisuuden periä pellostä voittoa, korkoa ja maanvuokraa ja peltomiehelle ansaita palkkansa parhaaksi näkemällään tavalla. Ranskan maaomaisuutta rasittava hypoteekkivelka panee Ranskan talonpojiston maksettavaksi koron, joka on yhtä suuri kuin koko Englannin valtionvelan vuotuinen korko. Palstatilanomistus on tässä pääoman orjuudessa, mihin sen kehitys väistämättä johtaa, muuttanut suuren osan Ranskan kansakunnasta luolaihmisiksi. Kuusitoista miljoonaa talonpoikaa (naiset ja lapset mukaan luettuina) asuu luolissa, joissa useimmiten on vain yksi, toisinaan kaksi ja vain parhaassa tapauksessa kolme ikkunantapaista. Ikkunat talossa taas merkitsevät samaa kuin viisi aistia ihmiselle. Porvarillisesta järjestyksestä, joka vuosisadan alussa asetti vastasyntyneiden palstatilojen vartijaksi valtion ja lannoitti niitä laakerilehvin, on tullut verenimijä, joka imee niiden sydänveren ja aivojen mehun ja heittää ne pääoman alkemistiseen kattilaan. Code Napoléon on enää vain ulosottojen ja pakkohuutokauppojen lakikirja. Virallisesti tunnustetun neljän miljoonan (mukaan luettuina lapset jne.) ryysyläisen, kulkurin, rikollisen ja prostituoidun lisäksi on Ranskassa vielä viisi miljoonaa ihmistä, jotka ovat perikadon partaalla ja asuvat joko varsinaisella maaseudulla tai muuttavat yhtenään ryy-syineen ja lapsineen maalta kaupunkiin ja kaupungista maaseudulle. Talonpojan edut eivät siis enää ole kuten Napoleonin aikana sopusoinnussa porvariston etujen, pääoman kanssa, vaan ne ovat sovittamattomassa ristiriidassa näiden kanssa. Talonpojat saavat siis itselleen luonnollisen liittolaisen ja johtajan *kaupunkilaisproletariaatista*, jonka tehtävänä on porvarillisen järjestyksen kumoaminen. Mutta *luja ja rajoittamaton hallitus* — ja tämä on toinen »idée napoléonienne», jonka toinen Napoleon on ottanut toteutettavakseen — on kutsuttu puolustamaan väkivalloin tätä »aineellista» järjestystä. Niin-

pä »ordre matériel»* onkin iskusanana Bonaparten kaikissa kapinallisia talonpoikia vastaan tähdätyissä julistuksissa.

Sen hypoteekkivelan ohella, jonka pääoma on asettanut palstatilan kannettavaksi, palstatilaa rasittaa vielä *vero*. Vero on virkamiehistön, armeijan, pappien ja hovin, sanalla sanoen toimeenpanovallan koko koneiston elämänlähde. Luja hallitus ja raskaat verot ovat yhtä ja samaa. Palstatilanomistus on luonnostaan sopiva pohja kaikkivoivalle ja lukuisalle virkavaltiasikunnalle. Se yhtäläistää suhteet ja henkilöt kaikkialla maassa. Se tekee siis myös mahdolliseksi vaikuttaa yhdestä ylimmästä keskuksesta käsin yhtäläisesti tämän yhtäläisen joukon joka kohtaan. Se hävittää kansanjoukkojen ja valtiovallan väliltä aristokraattiset välisuhteet. Se antaa siis joka suhteessa valtiovallalle ja sen välittömille elimille tilaisuuden sekaantua suoranaisesti asioihin. Se synnyttää vihdoinkin toimetonta liikaväestöä, joka ei löydä itselleen paikkaa enempää kaupungissa kuin maaseudullakaan ja tavoittelee sen vuoksi valtionvirkoja eräänlaisina kunniallisina almuina ja yllyttää täten perustamaan lisää valtionvirkoja. Pistimin avaamiensa uusien markkinoiden ja mannermaan ryöstämisen muodossa Napoleon palautti ottamansa pakkoveron korkojen kera. Napoleonin vero kannusti talonpoikaa harjoittamaan kotiteollisuutta, mutta nyt vero ryöstää hänen kotiteollisuudeltaan viimeisetkin apulähteet ja tekee hänet täysin kykenemättömäksi vastustamaan köyhtymistä. Suunnaton kaluunatakkinen ja hyvin syötetty virkavaltiasikunta on se »idée napoléonienne», joka eniten miellyttää toista Napoleonian. Ja kuinka voisi olla toisin, kun hänen oli pakko luoda todellisten yhteiskuntaluokkien rinnalle keinotekoinen kasti, jolle hänen valtakomentonsa säilyminen muodostuu jokapäiväistä leipää koskevaksi kysymykseksi. Siksi hänen ensimmäisiä finanssioperaatioitaan olivatkin virkamiesten palkkojen korottaminen entiselleen ja uusien laiskanvirkojen perustaminen.

Toinen »idée napoléonienne» oli *pappien* herruus hallitsemiskeinona. Mutta jos kohta vastasyntynyt palstati-

* — »aineellinen järjestys». *Toim.*

la, ollen sopusoinnussa yhteiskunnan kanssa, riippuvainen luonnonvoimista ja alistuen sitä ylhäältä käsin suojelevan arvovallan alaiseksi, oli luonnollisesti uskonnollinen, niin velkaantunut palstatila, jonka välit yhteiskuntaan ja arvovaltaan ovat katkenneet ja jonka on pakko luopua rajoittuneisuudestaan, muuttuu luonnollisesti uskonnonvastaiseksi. Taivas oli kerrassaan mainio lisä vasta saadun maakaistaleen kaupanpäällisiksi, varsinkin kun se antoi sään, mutta se muuttui loukkaukseksi heti, kun sitä tyrkytettiin palstatilan korvikkeeksi. Silloin pappi ei tunnu enää muulta kuin maallisen poliisin voidelulta vainukoiralta — mikä myös oli »idée napoléoniennes». Rooman retki suoritetaan seuraavan kerran itse Ranskassa, mutta päinvastaisessa mielessä kuin herra Montalembert sen käsittää.

»Idées napoléoniennesin» huippukohta on vihdoin *armeijan* valta-asema. Armeija oli palstatilallisten point d'honneur*, heidät itsensä se muutti sankareiksi, jotka puolustivat ulkoisilta vihollisilta uutta omaisuutta, kohottivat kunniaan vasta aikaansaamaansa kansallista yhtenäisyyttä, ryöstivät ja vallankumouksellistivat maailmaa. Sotilasasu oli heidän juhlapukunsa, sota heidän runoutensa, mielikuvituksen pidentämä ja pyöristämä palstatila yhtä kuin isänmaa, isänmaallisuus yhtä kuin omistamistunteen ihannemuoto. Vihollisina, joilta Ranskan talonpojan on nyt puolustettava omaisuuttaan, eivät kuitenkaan ole kasakat, vaan ulosottomiehet ja verokarhut. Palstatila ei kuulu enää niin sanottuun isänmaahan, vaan hypoteekkikirjaan. Eikä itse armeijakaan ole enää talonpoikaisnuorison kukkanen, se on talonpoikaisryysyköyhälistön suokukka. Sen muodostavat suurimmalta osalta remplaçantit, miehen korvikkeet, samoin kuin toinen Bonaparte itsekin on vain remplaçant, Napoleonin korvike. Sen suorittamia sankaritekoja ovat nyt talonpoikien jahtaaminen, santarmipalvelus, ja mikäli Joulukuun 10. päivän yhdistyksen johtajan järjestelmän sisäiset ristiriidat pakottavat sen ylittämään Ranskan rajan, niin muutamien bandiittimaisten edesottamustensa jälkeen se saa korjata laakerien asemesta selkäsaunan.

* — kunnia-asia. *Toim.*

Huomaamme siis: *kaikki »idéés napoléoniennes» ovat kehittymättömän, nuorekkaan pirteän palstatilan aatteita, mutta aikansaeläneeseen palstatilaan nähden ne ovat mielettömyyttä. Ne ovat vain sen kuolinhoureita, fraaseiksi muuttuneita sanoja, haamuiksi muuttuneita haltijoita. Mutta imperiumiparodia oli tarpeellinen Ranskan kansakunnan väestömassojen pelastamiseksi perinteiden ikeestä ja valtiiovallan ja yhteiskunnan välisen vastakaisuuden selvittämiseksi. Palstatilanomistuksen jatkuvan rappeutumisen ohella rapautuu siihen perustuva valtiorakennelmakin. Uudenaikaiselle yhteiskunnalle tarpeellinen valtiollinen sentralisaatio voi kohota vain feodalismin vastakohtaksi taotun sotilaallis-byrokraattisen hallituskoneiston raunioille*.*

Ranskan talonpoikien asema selittää meille *joulukuun 20. ja 21. päivän yleisten vaalien arvoituksen, vaalien, jotka veivät toisen Bonaparten Siinain vuorelle — ei kuitenkaan laintauluja vastaanottamaau, vaan niitä antamaan.*

Porvaristolla ei nyt ilmeisesti ollut muuta vaihtoehtoa kuin valita Bonaparte. Kun puritaanit valittivat Konstanzin kirkolliskokouksessa¹³⁰ paavien paheellista elämää ja marisivat tapainparannuksen välttämättömyydestä, kardinaali Pierre d'Ailly jylisi heille: »Vain pahalainen omassa persoonassaan voi enää pelastaa katolisen kirkon, ja te vaaditte enkeliä.» Niin myös Ranskan porvaristo huusi valtiokaappauksen jälkeen: »Vain Joulukuun 10. päivän yhdistyksen johtaja voi enää pelastaa porvarillisen yhteiskunnan! Vain varkaus voi enää pelastaa omaisuuden, valapattous uskonnon, haureus perheen, epäjärjestys järjestyksen!»

* Vuoden 1852 painoksessa tämän kappaleen kahden viimeisen lauseen asemesta seuraa teksti: »Valtiokoneiston murskaaminen ei lainkaan vaaranna sentralisaatiota. Byrokratia on vain sentralisaation alkeellisin ja raaka muoto, joka on vielä vastakohtaisuutensa, feodalismin, rasittama. Petyttyään Napoleonin restaurationin suhteen ranskalainen talonpoika menettää uskon myös maapalstaansa; tuon maapalstan varaan pystytetty valtiorakennus romahtaa ja *proletaarinen vallankumous saa taakseen kuoron, jota ilman sen soolo muuttuu kaikissa talonpoikaismaissa joutsenlauluksi.» Toim.*

Toimeenpanovallan itsenäistyneenä voimana Bonaparte tuntee kutsumukseksen »porvarillisen järjestyksen» turvaamisen. Mutta tämän porvarillisen järjestyksen voimana on keskiluokka. Hän pitää sen vuoksi itseään keskiluokan edustajana ja antaa vastaavia säädöksiä. Ja kuitenkin hän on jotain vain sen ansiosta, että on murtanut ja murtaa edelleenkin joka päivä tämän keskiluokan poliittista mahtia. Hän pitää sen vuoksi itseään keskiluokan poliittisen ja kirjallisen voiman vastustajana. Mutta suojelemalla tuon luokan aineellista mahtia hän luo uudelleen sen poliittista mahtia. Syy on siis säilytettävä, mutta seuraus on hävitettävä maan päältä kaikkialla, missä se suinkin esiintyy. Tämä ei kuitenkaan käy päinsä sekoittamatta hieman toisiinsa syytä ja seurausta, sillä ne kumpikin kadottavat vuorovaikutuksessa omat erikoiset tunnusmerkkinsä. Näin annetaan uusia säädöksiä, jotka hävittävät rajalinjaa. Bonaparte pitää samalla itseään myös porvaristoa vastustavana talonpoikien ja yleensä kansan edustajana, joka tahtoo onnellistaa alemmat kansanluokat porvarillisen yhteiskunnan puitteissa. Seuraa uusia säädöksiä, jotka plagioivat etukäteen »todellisten sosialistien»¹³¹ hallitusviisautta. Mutta Bonaparte tietää ennen kaikkea olevansa Joulukuun 10. päivän yhdistyksen johtaja, edustavansa ryyssököyhälistöä, johon kuuluvat hän itse, hänen lähin seurapiirinsä, hänen hallituksensa ja armeijansa ja jolle on tärkeintä ennen muuta yltäkylläinen elämä ja satumaisten voittojen kiskominen valtionrahastosta. Ja hän todistaa säädöksin, säädöksittä ja säädöksistä huolimatta olevansa Joulukuun 10. päivän yhdistyksen johtaja.

Tämän miehen ristiriitainen tehtävä on selityksenä hänen hallituksensa ristiriitaisuuksille, tuolle soutamiselle ja huopaamiselle, jolla hän pyrkii vuoroin voittamaan puolelleen, vuoroin nöyryyttämään milloin minäkään luokan ja nostattaa siten yhtäläisesti ne kaikki itseään vastaan, ja tuolle käytännölliselle epävarmuudelle, joka muodostaa mitä hullunkurisimman vastakohdan käskeväälle, ehdottomalle hallitustoimityylille, missä hän nöyrästi jäljittelee setäänsä.

Kaupan ja teollisuuden, siis keskiluokan liiketoimien, täytyy lujan hallituksen aikana kukoistaa. Rautatietoi-

milupia jaetaan lukematon määrä. Mutta Bonapartea kannattavan ryysyköyhälistön täytyy rikastua. Pörssissä keinottelevat henkilöt, jotka jo etukäteen ovat selvillä rautatiekonsessioiden salaisuuksista. Käy ilmi, ettei pääomia rautateitä varten olekaan. Pankki velvoitetaan lainaamaan rahaa rautatieosakkeita vastaan. Mutta Bonapartenhan on sen ohessa henkilökohtaisestikin eksploitoitava pankkia, sitä on siis hyvitetävä. Pankki vapautetaan viikkotiedotusten julkaisemisvelvollisuudesta. Pankki tekee hallituksen kanssa sopimuksen leijonanosuudesta. Kansan on saatava työtä. Järjestetään yleisiä töitä. Yleiset työt taas lisäävät kansan verorasitusta. On siis alennettava veroja hyökkäämällä koroillaaneläjin kimppuun, konvertoimalla 5 prosentin korot $4\frac{1}{2}$ prosentin koroiksi. Nyt on liehiteltävä taas keskisäätyä. Viinivero nostetaan siis kaksinkertaiseksi kansalle, joka ostaa viiniä en detail*, ja lasketaan puolella keskisäädyttä, joka ostaa sitä en gros**. Olemassaolevat työväenyhdistykset hajotetaan, mutta luvataan vallan ihmeellisiä yhdistyksiä tulevaisuudessa. Talonpoikia on autettava. Perustetaan hypoteekkipankkeja, jotka jouduttavat talonpoikien velkaantumista ja omaisuuden keskittymistä. Näitä pankkeja on käytettävä, jotta saataisiin puserrettua rahaa Orléansin suvun takavarikoiduista maatioista. Yksikään kapitalisti ei kuitenkaan tahdo suostua tähän ehtoon, jota ei ole säädöksessä, ja niin hypoteekkipankki jääkin pelkäksi säädökseksi jne. jne.

Bonaparte tahtoi esiintyä kaikkien luokkien patriarkaalisena hyväntekijänä. Hän ei silti voi antaa millekään luokalle mitään ottamatta joltakin toiselta. Niin kuin Fronden aikana sanottiin Guisen herttuaa Ranskan sitovimmaksi mieheksi, koska hän oli muuttanut kaikki maatilansa puoluelaisilleen antamiksi velkasitoumuksiksi, niin myös Bonaparte tahtoi olla Ranskan sitovin mies ja muuttaa kaiken Ranskan työn ja omaisuuden omiksi persoonallisiksi velkasitoumuksikseen. Hän olisi tahtonut varastaa koko Ranskan antaakseen sen lahjaksi Ranskalle tai oikeammin ostaakseen sitten Ranskan ranskalaisella

* — vähin erin. *Toim.*

** — suuressa mitassa. *Toim.*

rahalla, sillä Joulukuun 10. päivän yhdistyksen johtajana hänen täytyy ostaa se, minkä hänelle tulee kuulua. Kauppalaitoksiksi muuttuvat kaikki valtion laitokset, senaatti, valtioneuvosto, lakiasäättävä kokous, kunnialegioona, sotilasmitalit, pesutuvat, yleiset työt, rautatiet, kansalliskaartin pääesikunta lukuun ottamatta rivisotilaita, Orléansin suvun takavarikoidut maatilat. Jokainen virka armeijassa ja hallituskoneistossa muuttuu kauppatavaraksi. Tärkeintä tässä prosessissa, jossa Ranska otetaan, jotta se voitaisiin Ranskalle antaa, ovat kuitenkin voittoprosentit, jotka tulevat Joulukuun 10. päivän yhdistyksen päämiehen ja sen jäsenten osaksi. Kompa, jolla kreivitär L., herra de Mornyn rakastajatar, luonnehti Orléansin suvun tilojen takavarikointia: »C'est le premier vol de l'aigle» [»Tämä on kotkan ensimmäinen lento»]*, soveltuu jokaiseen tämän *kotkan*, tai oikeammin *korpin* lentoon. Hän ja hänen kannattajansa kehottivat itseään joka päivä kuin italialainen kartusiaanimunkki saituria tämän luettelussa kerskaillen rikkauksiaan, joista hänelle riittäisi vielä moniksi vuosiksi elämiseen: »Tu fai conto sopra i beni, bisogna prima far il conto sopra gli anni.»** Jotteivät erehtyisi vuosissa, he laskevat minuuteissa. Hoviin, ministeriöihin, hallinnon ja armeijan johtoon tunkeutuu miesjoukko, josta voidaan parhaassa tapauksessa sanoa: ei tietoa, mistä se on peräisin; hälisevä, huonomaineinen, ryöstönhaluinen boheemijoukko, joka kiskoo yllensä kaluunatakin yhtä naurettavan arvokkaasti kuin Soulouguen ylhäisön miehet. Tästä Joulukuun 10. päivän yhdistyksen ylhäisökerroksesta saa havainnollisen kuvan, kun muistaa, että sen siveysaarnajana oli *Véron-Crevel**** ja ajattelijana *Granier de Cassagnac*. Kun Guizot ministeriaikanaan käytti eräässä nurkkalehdessä tätä Granieria aseena dynastista oppositiota vastaan, hänellä oli tapana kehua tätä sanoin: »C'est le roi des drôles» [»Tämä on narrien kuningas»].

* »Vol» merkitsee sekä lentoa että varkautta.

** — »Lasket rikkauksiasi, kun sinun pitäisi ensin laskea vuotesi».

*** Romaanissaan »La cousine Bette» Balzac kuvaa Crevelin, jonka esikuvana oli tohtori Véron, »Constitutionnel» lehden omistaja, Pariisin riettaimmaksi filisteriksi.

Olisi väärin verrata Louis Bonaparten hovia ja hänen joukkiotaan holhoojahallituksen¹³² tai Ludvig XV:n aikoihin. Sillä »Ranska on jo monesti saanut olla rakastajattarien hallittavana, mutta se ei ole vielä koskaan ollut rakastajien hallittavana».*

Asemansa ristiriitaisten velvoitusten hätyyttämänä ja samalla silmänkääntäjänä, jonka täytyy alituisin yllätyksin kohdistaa yleisön huomio itseensä, kuten Napoleonin vastikkeeseen, ts. tehdä joka päivä valtiokaappaus pienoiskoossa, Bonaparte panee sekaisin koko porvarillisen talouden, sormeilee kaikkea, mitä 1848 vallankumous piti koskemattomana, tekee toiset välinpitämättömiksi vallankumousta kohtaan, toiset vallankumoushaluisiksi, aiheuttaa sekasortoa järjestyksen nimessä ja riistää samalla pyhimysloiston koko hallituskoneistolta, häpäisee sen, tekee sen samalla sekä inhottavaksi että naurettavaksi. Trierin pyhän ihokkaan¹³³ kultin hän uusii nyt Pariisissa Napoleonin keisarinviitan kulttina. Mutta mikäli keisarinviitta nostetaan viimein Louis Bonaparten hartioille, on Napoleonin pronssinen kuvapatsas romahtava Vendôme-pylvään¹³⁴ huipulta.

* Rouva Girardinin sanat.

Karl Marx

BRITTIEN HERRUUS INTIASSA ¹³⁵

...Hindostan on Italia Aasian mittasuhteissa. Himalajan vuoret vastaavat Alppeja, Bengalin tasangot Lombardian tasankoja, Dekanin ylänkö Apenniineja ja Ceylonin saari Sisilian saarta. Samanlainen luonnon rikkauksien runsaus ja monipuolisuus ja samanlainen pirstoutuneisuus valtiollisessa rakenteessa. Samoin kuin Italian vain valloittajan miekka on aika ajoin yhdistänyt erilaisiksi valtiomuodostumiksi, niin myös Hindostanin, silloin kun se ei ole muhamettilaisten, mogulien¹³⁶ tai brittien ikeen alla, me näemme pirstoutuneen yhtä moneksi riippumattomaksi, toisilleen vihamieliseksi valtioksi, kuin siinä on kaupunkeja ja jopa kyliäkin. Yhteiskunnallisessa suhteessa Hindostan ei kuitenkaan ole Idän Italia, vaan Irlanti. Ja tuo Italian ja Irlannin, himojen maailman ja surun maailman kummallinen yhdistelmä on ennakoituna Hindostanin vanhoissa uskonnollisissa traditioissa. Tuo uskonto on samaan aikaan aistillisten ylettömyyksien ja itsekidutuksellisen askeettisyyden uskontoa, lingamin¹³⁷ ja Jagannathin uskontoa, munkin ja bajadeerin¹³⁸ uskontoa.

En ole samaa mieltä niiden kanssa, jotka uskovat vanhan Hindostanin kulta-aikaan, joskaan en ole taipuvainen, kuten sir Charles Wood, vetoamaan mielipiteittäni vahvistukseksi Khuli-kaanin valtakauteen. Mutta otettaisiin esimerkiksi Aurangzebin aikakausi tai kausi, jolloin mogulit ilmaantuivat pohjoiseen ja portugalilaiset etelään, tai muhamettilaisten maahanhyökkäyksen kausi ja heptarkian kausi Etelä-Intiassa¹³⁹; tai, jos tahdotaan palata kauemmaksi menneisyyteen — aina hamaan muinaisuuteen, itse brahmaanien¹⁴⁰ mytologinen ajanlasku,

joka lykkää Intian kurjuuden alun jopa kristinopillista maailmanluomista edeltäneeseen kauteen.

Mutta on aivan epäilemätöntä, että kurjuus, joka brittien ansiosta vaivaa Hindostania, on asiallisesti toista laatua ja verrattomasti tuskallisempaa kuin kaikki muu, mitä Hindostan on aikaisemmin saanut kärsiä. En tarkoita tässä eurooppalaista despotismia, jonka Itä-Intian komppania¹⁴¹ on oksastanut aasialaiseen despotismiin, yhdistelmää, joka on paljon hirvittävämpi kuin ne pyhät hirviöt, joiden näkeminen Salsetten temppelissä¹⁴² saa meidät kauhistumaan. Tässä ei ole kysymys brittien siirtomaaherruuden erityisestä omalaatuisuudesta, vaan ainoastaan hollantilaisten siirtomaaherruuden jäljittelystä, ja tämä pitää siinä määrin paikkansa, että brittiläisen Itä-Intian komppanian toiminnan luonnehtimiseksi on riittävää esittää sana sanalta se, mitä sir Stamford Raffles, Jaavan *englantilainen* kuvernööri, on sanonut vanhasta hollantilaisesta Itä-Intian komppaniasta:

»Hollantilainen komppania, jota kannusti yksinomaan voiton saaminen ja joka kohteli alamaisiaan verrattomasti kylmäkiskoisemmin ja armottomammin kuin ennen muinoin länsi-intialainen plantaasinomistaja hänen plantaasillaan työskentelevää orjajoukkoa, sillä tuo plantaasinomistaja oli maksanut rahat omaisuudekseen ostamistaan ihmisistä, kun taas ensin mainittu ei ollut maksanut mitään. —tuo komppania pani liikkeelle koko despotismikoneiston puristaakseen väestöltä viimeisenkin lantin pakkoverona ja viimeisenkin tipan sen työn tuloksista ja pahensi jo puoliraakalaisesta mielivaltaisesta hallituksesta aiheutuvaa pahaa vielä siten, että se teki sen viekastelevan poliitikon koko oveluudella ja monopolioikeutta nauttivan kauppiaan koko itsekkydellä.»

Kaikki nuo yhtämittaa toinen toisiaan seuranneet kansalaissodat, maahanhyökkäykset, kumoukset, valloitukset, nälänhätä, niin tavattoman pulmalliselta, pikaiselta ja tuhoisalta kuin niiden vaikutus Hindostaniin saattoi näyttääkin, koskivat siihen kuitenkin vain pinnallisesti. Englanti on murtanut intialaisen yhteiskunnan koko perustan eikä ole tähän mennessä tehnyt minkäänlaisia yrityksiä sen uudistamiseksi. Vanhan maailman menettäminen ilman uuden hankkimista tekee Intian väestön nykyisen kurjuuden luonteeltaan erikoisen masentavaksi

ja katkaisee Britannian hallitseman Hindostanin yhteyden kaikkiin sen muinaisiin perinteisiin, koko sen historialliseen menneisyyteen.

Ylimuistoisista ajoista alkaen Aasiassa on ollut tavallisesti vain kolme hallinnonalaa: finanssilaitos eli laitos oman kansan ryöstämistä varten, sotalaitos eli laitos vieraiden kansojen ryöstämistä varten ja lopuksi yleisten töiden laitos. Ilmastosuhteet ja maaperän omalaatuisuus erittäinkin valtavilla erämaa-alueilla, jotka ulottuvat Saharasta Arabian, Persian, Intian ja Tatarian kautta aina Aasian ylätasangon korkeimmille seuduille, tekivät kanavien ja kastelulaitteiden avulla tapahtuvan keinokastelun itämaisen maanviljelyksen perustaksi. Niin kuin Egyptissä ja Intiassa, niin myös Mesopotamiassa, Persiassa ja muissa maissa tulvia käytetään peltojen lannoittamiseen; veden korkeaa tasoa käytetään kastelukanavien täyttämiseen. Säästäväisen ja yhteisen vedenkäytön pakottava välttämättömyys, joka Lännessä, esim. Flanderissa ja Italiassa, pani yksityisyrittäjät yhtymään vapaaehtoisiksi yhtymiksi, pakotti Idässä, jossa sivilisaatio oli liian alhaisella tasolla ja alueiden mittasuhteet liian laajat voidakseen synnyttää vapaaehtoisia yhtymiä, keskittävän hallitusvallan puuttumaan asiaan. Siitä johtui se taloudellinen tehtävä, jota kaikkien aasialaisten hallitusten piti hoitaa, nimittäin yleisten töiden järjestäminen. Tuo maan hedelmällisyyden keinotekoinen kohottaminen, joka riippui keskushallituksesta ja joutui heti rappiolle tämän hallituksen suhtautuessa huolimattomasti keinokastelu- ja maankuivaustöihin, antaa selityksen siihen muutoin selittämättömään tosiasiaan, että nykyisin näemme laajoja hedelmättömiä ja autioita alueita, jotka muinoin olivat erinomaisesti viljeltyjä, kuten esimerkiksi Palmyra, Petra, Jemenin raunioalueet ja Egyptin, Persian ja Hindostanin laajat maakunnat. Tämä selittää myös sen, miksi yksi hävittävä sota on kyennyt autioittamaan maan kokonaisuksi vuosisadoiksi ja riistämään siltä koko sen sivilisaation.

Ja niinpä britit omaksuivat Itä-Intiassa edeltäjiltään finanssilaitoksen ja sotalaitoksen, mutta löivät kokonaan laimin yleisten töiden laitoksen. Siitä johtui rappeutuminen maanviljelyksessä, joka ei pystynyt kehittä-

tymään brittien vapaakilpailuperiaatteen, laissez faire, laissez aller -periaatteen* mukaisesti. Aasialaisissa valtakunnissa käy kuitenkin tavallisesti niin, että maanviljelys rappeutuu toisen hallituksen aikana ja virkkoa jälleen jonkin toisen hallituksen aikana. Siellä sato riippuu hyvästä tai huonosta hallituksesta yhtä paljon kuin Euroopassa hyvästä tai huonosta säästä. Siitä johdetaan, että niin pahaa kuin maanviljelyksen vahingoittaminen ja välinpitämätön suhtautuminen siihen sinänsä onkin, niin ei kuitenkaan voitane sanoa, että brittiläinen valloittaja on juuri siten antanut kuolettavan iskun intialaiselle yhteiskunnalle, ellei siihen liittyisi eräitä tärkeimpiä seikkoja, jotka ovat jotain uutta koko aasialaisen maailman aikakirjoissa. Niin huomattavia kuin valtiolliset muutokset ovat Intian menneisyydessä olleetkin, sen yhteiskunnalliset olot ovat pysyneet muuttumattomina kaukaisimmasta muinaisuudesta aina 19. vuosisadan ensimmäiseen vuosikymmeneen saakka. Kangaspuut ja rukki, jotka loivat lukemattoman armeijan kehrääjiä ja kutojia, olivat intialaisen yhteiskuntarakenteen tärkeimpiä akseleita. Ylimuistoisista ajoista Eurooppa on saanut mitä erinomaisimpia kankaita — intialaisten työn tuotteita — ja lähettänyt korvaukseksi jalometallejaan, varustaen siten materiaalilla paikallisia kultaseppiä, noita intialaisen yhteiskunnan välttämättömiä jäseniä, yhteiskunnan, jonka kiintymys koristeisiin on niin suuri, että alimmankin luokan edustajilla, jotka käyskentelevät miltei alastomina, on tavallisesti pari kultaista korvarengasta ja jokin kultainen kaulakoriste. Yleisessä käytössä olivat myös sormukset ja varvasrenkaat. Naiset, samoin kuin lapsetkin, käyttivät usein paksuja kultaisia tai hopeisia ranne- ja nilkkarenkaita, ja jumalien kultaisia ja hopeisia pieniä pystykuvia tavattiin kotikalujen joukossa. Brittiläinen siirtomaaorjuuttaja hävitti intialaiset kangaspuut ja rukiin. Ensin Englanti syrjäytti intialaiset puuvillatuotteet Euroopan markkinoilta, sitten se ryhtyi viemään Intiaan kehrättyä

* — myöntäkää toimintavapaus (niiden porvarillisten taloustieteilijäin iskulause, jotka puolsivat kauppavapautta ja vaativat valtion puuttumattomuutta taloudelliseen elämään). *Toim.*

lankaa ja lopuksi alkoi viedä puuvillatuotteiden kotimaahan valtavia määriä puuvillatavaroita. Kehrätyn langan vienti Isosta-Britanniasta Intiaan kasvoi vuodesta 1818 vuoteen 1836 suhteessa 1:5200. Vuonna 1824 vietiin englantilaista musliinia Intiaan tuskin 1 000 000 jaardia, mutta 1837 sitä vietiin jo yli 64 000 000 jaardia. Tuona aikana Dakkan väestö supistui 150 tuhannesta 20 tuhanteen. Tuota teollisuudestaan kuuluisien Intian kaupunkien rappeutumista ei voida kuitenkaan pitää englantilaisen herruuden pahimpana seurauksena. Brittiläinen höyryvoima ja brittiläinen tiede hävittivät lopullisesti maataloustuotannon ja käsityöteollisuuden välisen yhteyden koko Hindostanin alueella.

Kumpikin seikka — toisaalta se, että intialaiset, kuten kaikki itämaiset kansat, jättävät keskushallituksen huoleksi ne suuret yleiset työt, jotka ovat heidän maanviljelyksensä ja kaupankäyntinsä perusehtoina, toisaalta se, että Intian väestö, joka elää hajaantuneena maan koko alueelle, keskittyy maanviljelys- ja käsityön välisen patriarkaalisen yhteyden johdosta pieniin asutuskeskuksiin — kumpikin seikka on synnyttänyt jo mitä kaukaisimpina aikoina omalaatuisen yhteiskuntajärjestelmän, niin sanotun kyläyhdyntäjärjestelmän (*village system*), mikä teki kunkin tällaisen pienen yhdyskunnan organisaatioltaan riippumattomaksi ja tuomitsi sen viettämään eristynyttä elämää. Tämän järjestelmän omalaatuisiin piirteisiin tutustuttaa meidät seuraava kuvaus, joka on Englannin alahuoneen eräässä vanhassa virallisessa selostuksessa Intian asioista:

»Maantieteellisesti kylä on muutamia satoja tai tuhansia eekereitä käsittävä alue viljeltyä ja viljelemätöntä maata; valtiollisesti se muistuttaa kaupunkiyhdyskuntaa. Tavallisesti siinä on seuraava virka- ja toimihenkilökunta: *potail* eli vanhin valvoo yleensä kylän asioita, sovittaa kyläläisten välisiä riitoja, johtaa poliisia ja toimii veronkantajana kylässä, mihin tehtävään hän henkilökohtaista vaikutusvaltaa omaavana ja kyläläisten aseman ja asioiden seikkaperäisenä tuntijana on sopivin henkilö; *kurnum* valvoo maanviljelyksen tilaa ja pitää luetteloa kaikesta, mikä koskee sitä. Edelleen *tallier* ja *totie*: ensin mainitun velvollisuuksiin kuuluu rikoksia ja rikkomuksia koskevien tietojen kokoaminen sekä kylästä toiseen matkustavien henkilöiden saattaminen ja suojeleminen; jälkimmäisen velvollisuuksien piiri näyttää rajoittuvan enimmäkseen kylän puitteisiin, ja siihen kuuluu muun

muassa sadon suojeleminen ja osallistuminen sen luettelointiin. *Rajavahti* vartioi kylän rajoja ja antaa niistä todistajalausuntoja riitatapauksissa. Henkilö, joka pitää huolta vesialtaista ja vedenjohtokanavista, jakaa maanviljelykseen tarvittavan veden. Erikoinen brahmaani hoitaa kylässä jumalanpalvelustoimituksia. Sitten on vielä koulunopettaja, jonka voi nähdä kylässä opettamassa lapsille luku- ja kirjoitustaitoa hiekassa, kalenteria pitävä brahmaani eli astrologi ynnä muita. Nämä ylempi- ja alempiarvoiset viranhaltijat muodostavat kylän hallinnon, mutta maan eräisissä osissa heidän lukumääränsä on pienempi, koska eräitä edellä kuvattuja velvollisuuksia ja tehtäviä on yhdistetty yhden henkilön toimittavaksi, toisilla paikkakunnilla sitä vastoin heidän lukumääränsä ylittää yllämainittujen henkilöiden luvun. Tämän primitiivisen yhteisöhallintomuodon oloissa väestö on elänyt ylimuistoisista ajoista. Kylien rajoja on muutettu harvoin, ja vaikka sodan, nälän ja tautien seurauksena itse kylät ovat kärsineet toisinaan suurta vahinkoa ja jopa täydellisesti autioituneet, niin sama nimi, samat rajat, samat intessit, jopa samat sukukunnatkin ovat säilyneet vuosisadasta toiseen. Näiden kylien asukkaita ei ole yhtään huolestuttanut kokonaisten monarkioiden tuhoutuminen ja jakaminen; niin kauan kun heidän kylänsä on pysynyt ehjänä ja vahingoittumattomana, heitä ei ole paljoakaan kiinnostanut se, minkä valtakunnan valtaan se on siirtynyt ja minkä vallanpitäjän alaiseksi joutunut, sillä heidän sisäinen talouselämänsä on pysynyt muuttumattomana. Potail on jäänyt edelleenkin yhteisön vanhimmaksiksi ja toiminut kylässä rauhantuomarina ja veronkantajana.»

Nuo yhteiskunnallisen elimistön stereotyyppiset pikku muodot on enimmältä osaltaan hävitetty, ja ne ovat katoamassa ainiaaksi enemmänkin englantilaisten höyrykoneiden ja englantilaisen kauppavapauden vaikutuksesta kuin brittiläisten veronkantajain ja brittiläisten sotamiesten karkean sekaantumisen tuloksena. Noiden perhekuntayhteisöjen perustana oli kotitarveteollisuus, käsinkudonnan, käsinkehruun ja käsivoimin harjoitetun maanmuokkauksen omalaatuinen yhdistelmä, joka teki ne luonteeltaan omintakeisiksi. Englannin sekaantuminen asioihin — minkä seurauksena kehrääjät osoittautuivat olevan Lancashiressa, mutta kutojat Bengalissa, tai pyyhkäistiin niin intialaiset kehrääjät kuin intialaiset kutojatkin kokonaan pois maan kamaralta — hajotti nämä pienet puolibarbaariset, puolisivistyneet yhteisöt hävittämällä niiden taloudellisen perustan ja suoritti siten suurimman ja, sanottakoon totuus, ainoan *sosiaalisen* vallankumouksen; minkä Aasia on koskaan kokenut.

Mutta niin murheellista kuin puhtaasti inhimillisten tunteiden kannalta noiden kymmenien tuhansien työteliäiden, patriarkaalisten, rauhanomaisten yhteiskunnallisten organisaatioiden rappeutumisen ja luhistumisen näkeminen onkin, niin surullista kuin onkin nähdä ne murheen kurimukseen heitettyinä ja niiden jokaisen jäsenen menettäneen samalla kertaa sekä vanhat sivilisaatiomuotonsa että iänikuiset toimeentulolähteensä, me emme kuitenkaan saa unohtaa, että nuo idylliset kyläyhdykunnat, niin viattomilta kuin ne ensi silmäykseltä näyttänevätkin, olivat aina olleet itämaisen despotismin lujana perustana ja rajoittaneet ihmisjärjen mitä ahtaimpiin puitteisiin tehden siitä taikauskon nöyrän välikappaleen, kytkien sen perinnäistapojen orjankahleisiin, riistäen siltä kaiken suuruuden, kaiken historiallisen aloitteellisuuden. Me emme saa unohtaa barbaarien itsekkyyttä, jotka keskittivät kaiken huomionsa mitättömän pieneen maatilkkuun ja seurasivat rauhallisina suurten valtakuntien luhistumista, sanoin kuvaamattomien julmuuksien harjoittamista, suurten kaupunkien väestöjen tuhoamista, seurasivat kaikkea tuota rauhallisesti, kiinnittämättä siihen sen suurempaa huomiota kuin luonnonilmiöihin, ja joutuivat itse avuttomina jokaisen väkivallantekijän saaliiksi, mikäli hän suvaitsi kiinnittää heihin huomiotaan. Me emme saa unohtaa, että tuo epäihmisarvoinen, pysähdyksissä oleva ja kasvimainen elämä, tuo passiivinen olemassaolomuoto synnytti toisaalta sille vastakkaisia raakoja, sokeita ja hillittömiä hävitysvoimia ja teki Hindostanissa itse murhaamisenkin uskonnolliseksi rituaaliksi. Me emme saa unohtaa, että noiden pienten yhdyskuntien häpeätahrana olivat kastieroavuudet ja orjuus, että ne tekivät ihmisen riippuvaiseksi ulkoisista olosuhteista, sen sijaan että olisivat kohottaneet hänet noiden olosuhteiden valtiaaksi, että ne tekivät hänen itsestään kehittyvän yhteiskunnallisen tilansa muuttumattomaksi, luonnon ennakolta määräämäksi kohtauksi ja saivat siten aikaan karkean luonnonpalvonnan, jonka nöyryyttävyys pistää erikoisesti silmään siinä tosiasiaassa, että ihminen, tämä luonnon herra, polvistuu hartaana hanumaaniapinan ja Sabbala-lehmän edessä.

Suorittaessaan Hindostanissa sosiaalista vallankumousta Englanti tosin piti ohjeenaan mitä alhaisimpia pyrkimyksiä, ja ne keinot, joilla se pakotti Intian tuohon vallankumoukseen, olivat typeriä. Mutta kysymys ei ole siitä. Kysymys on siitä, voiko ihmiskunta täyttää tehtävänsä ilman perusteellista vallankumousta Aasian yhteiskunnallisessa tilassa. Ellei voi, niin kaikista rikoksistaan huolimatta Englanti oli historian tahdottomana aseena suorittaessaan tämän vallankumouksen.

Ja kun asia on siten, niin olipa vanhan maailman hajottamisen näky meidän henkilökohtaisille tunteillemme kuinka surettavaa hyvänsä, historian kannalta meillä on oikeus yhdessä Goethen kanssa huudahtaa:

Sollte diese Qual uns quälen
Da sie unsre Lust vermehrt,
Hat nicht Myriaden Seelen
Timur's Herrschaft aufgezehrt?*

Kirjoittanut Marx
10. kesäkuuta 1853
Julkaistu »New York Daily
Tribune» lehden 3804.
n:o:ssa 25. kesäkuuta 1853

K. Marx, F. Engels.
Valitut teokset kahdessa
osassa, Pietarskoi 1958, 1. osa,
s. 290—296

* — Voisko piina tuskaan syöstä,
jos se johtaa iloihin;
eikö hävityksen työstä
noussut herruus Timurin?
(Goethen runosta Suleikalle sarjassa Länsi-Idän Divaani). *Toim.*

Karl Marx

TULEVAT SEURAUKSET BRITTIEN HERRUDESTA INTIASSA

Lontoossa, perjantaina, 22. heinäkuuta 1853

Tässä artikkelissa aion tehdä yhteenvedon Intiaa koskevista huomautuksista:

Millä tavalla pystytettiin Englannin herruus Intiaan? Suurmogulin¹⁴³ rajoittamattoman vallan kukistivat hänen käskynhaltijansa, käskynhaltijain mahtavuuden mursivat maratit¹⁴⁴, marattien mahtavuuden mursivat afganit ja juuri kun kaikki sotivat kaikkia vastaan, britti ryntäsi yllättäen maahan ja alisti kaikki valtansa alle. Maa, jossa eripuraisuutta ei ole ainoastaan muhametti-laisten ja hindujen välillä, vaan myös heimo on eristynyt heimosta ja kasti kastista; yhteiskunta, jonka koko rakenne perustuu omalaatuisen tasapainoon, minkä edellytyksenä on yhteiskunnan kaikkien jäsenten yleinen keskinäinen vieraantuminen ja vakiintunut eristäytyneisyys,— eikö sellainen maa ja sellainen yhteiskunta ole tuomittu joutumaan valloittajan saaliiksi? Vaikka emme tietäisi mitään Hindostanin menneestä historiasta, niin eikö meille riittäne se tärkeä ja kiistaton tosiasia, että jopa nykyisinkin Englanti pitää Intiaa orjuudessa Intian ylläpitämän intialaisen armeijan avulla? Intia ei siis voinut välttää kohtaloaan: valloitetuksi joutumista, ja koko sen aikaisempi historia, mikäli sillä yleensä on historiaa ollut, on niiden toinen toistaan seuranneiden valloitusten historiaa, joiden kohteeksi se on joutunut. Intian yhteiskunnalla ei ole mitään historiaa, ei ainakaan mitään tunnettua historiaa. Se, mitä me nimitämme sen historiaksi, on vain niiden toinen toisensa sijalle tulleiden valloittajien historiaa, jotka perustivat valtakuntansa tuon minkäänlaista vastarintaa tekemättömän luotuneen yhteiskunnan passiiviselle perustalle. Kysy-

mys ei siis ole siitä, oliko Englannilla oikeus valloittaa Intia, vaan siitä, katsoisimmeko me paremmaksi sen, että Intian olisivat valloittaneet turkkilaiset, persialaiset tai venäläiset eivätkä britit.

Intiassa Englannilla on täytettävänä kaksinainen tehtävä, joka on sekä hajottamista että rakentamista — toisaalta vanhan aasialaisen yhteiskunnan hajottamista, mutta toisaalta aineellisen perustan laskemista länsimaiselle yhteiskunnalle Aasiassa.

Arabialaiset, turkkilaiset, tataarit ja mogulit, jotka toinen toisensa jälkeen valloittivat Intian, *assimiloituivat* nopeasti kantaväestöön. Historian vääjäämättömän lain mukaisesti barbaarivalloittajat itse joutuivat alistamiensa kansojen korkeamman sivilisaation valloittamiksi. Britit olivat ensimmäisiä valloittajia, joiden sivilisaatio oli korkeampaa kun hindulainen, ja siksi viimeksi mainittu ei voinut heihin vaikuttaa. He murskasivat sen hajottaen paikalliset yhteisöt, hävittäen paikallisen teollisuuden maan tasalle ja nivelloiden kaiken, mikä intialaisessa yhteiskunnassa oli yleistä tasoa korkeammalla. Intiassa vallinneen englantilaisten herruuden historia puhuu tuskin muusta kuin hajottamisesta; heidän rakentava työnsä on tuskin havaittavissa raunioiden takaa. Siitä huolimatta tuo rakentava työ on alkanut.

Intian valtiollinen yhtenäisyys, jolle on ominaista suurempi lujuus ja joka ulottuu laajemmalle kuin milloinkaan suurmogulien aikana, oli Intian uudestisyntymisen ensimmäisiä edellytyksiä. Tuon englantilaisella miekalla luodun yhtenäisyyden tulee nyt lujittamaan ja ainiaaksi vakiinnuttamaan sähkölennätin. Intian armeija, jonka brittiläinen aliupseeri järjesti ja koulutti, oli sine qua non* Intian itsenäisyyden hankkimiselle ja sille, ettei Intia enää joutuisi ensimmäisen ulkomaisen valloittajan saaliiksi. Vapaa lehdistö, joka järjestettiin aasialaisessa yhteiskunnassa ensi kertaa ja jota johtavat pääasiallisesti eurooppalaisten ja intialaisten yhteiset jälkeläiset, on sen uudestijärjestämisen uusi ja voimallinen tekijä. Jopa semindarit ja raiotwarikin¹⁴⁵, niin iljet-

* — *conditio sine qua non* — välttämätön edellytys. *Toim.*

täviä kuin ne ovatkin, ilmentävät maan yksityisomistuksen kahta eri muotoa, ts. sitä, mitä aasialainen yhteiskunta niin kaipaa. Niistä Intian kanta-asukkaista, joille englantilaisten valvonnassa annetaan Kalkuttassa vastahakoisesti ja perin niukalti opetusta, on kasvamassa uusi luokka, jolla on tarpeelliset tiedot maan hallitsemista varten ja joka on päässyt osalliseksi eurooppalaisesta tieteestä. Höyryvoima mahdollisti Intian ja Euroopan välisen säännöllisen ja nopean kulkuyhteyden, yhdisti sen kaikki tärkeimmät satamat eteläisten ja itäisten merien satamiin ja pelasti siten Intian siitä eristyneestä asemasta, joka oli ollut siellä vallinneen pysähdystilan perussyynä. Ei ole enää kaukana se päivä, jolloin rautatieverkoston ja laivareittien yhdistelyn avulla Englannin ja Intian välinen matka ajassa mitattuna supistuu kahdeksan päivän matkaksi ja tämä muinoin legendaarinen maa tulee todella yhdistettyä länsimaailmaan.

Ison-Britannian valtaapitävät luokat ovat tähän saakka olleet vain satunnaisesti, tilapäisesti ja poikkeustapauksissa kiinnostuneita Intian kehittämisestä. Aristokratia ahtoi sen valloittaa, plutokratia halusi sen ryövätä, mutta teollisuusporvaristo pyrki alistamaan sen tavaroittensa halpuudella. Mutta nyt on tilanne muuttunut. Teollisuusporvaristo on havainnut, että sen elinedut vaativat muuttamaan Intian tuottavaksi maaksi ja että sitä varten se on varustettava ennen kaikkea kastelulaitteilla ja sisäisellä kulkulaitoksella. Teollisuusmiehet aikovat rakentaa Intiaan rautatieverkoston. He tekevätkin sen, ja se tulee antamaan arvaamattomia tuloksia.

Tunnettua on, että Intian tuotantovoimia lamauttaa sen erilaisten tuotteiden kuljetukseen ja vaihtoon tarvittavien kuljetusvälineiden kova puute. Missään maailmassa ei ole tavattavissa rinnakkaisesti sellaista yhteiskunnallista kurjuutta ja sellaista luonnonrikkautta kuin Intiassa; ja tuo kurjuus johtuu vaihdonvälineiden riittämättömyydestä. Vuonna 1848 Englannin alahuoneen valiokunnassa todettiin, että

»samaan aikaan kun vehnäquarter myytiin Kandešissa 6—8 šillingistä, niin Punassa se maksoi 64—70 šillingiä, ja ihmisiä kuoli siellä nälkään kaduilla, kun ei voitu saada ruokatarvikkeita Kandešista, sillä savikkoiset tiet olivat kulkukelvottomia».

Rautateiden rakentamista voidaan käyttää helposti maataloudellisiin tarkoituksiin, nimittäin vesialtaiden järjestämiseen niihin paikkoihin, missä rautatievallien rakentamiseksi täytyy nostaa maata, ja myös radan varrella sijaitsevien paikkakuntien vesivarusteluun. Tällä tavalla voidaan suuresti laajentaa keinokastelusysteemiä, joka on Idän maanviljelyksen välttämätön edellytys, ja estää vedenpuutteesta johtuvien paikallisten katojen tiheä toistuminen. Rautateiden valtava merkitys käy tältä kannalta katsoen ilmeiseksi, kun muistaa, että vuoriharjanteihin rajautuvilla seuduillakin kastelumaista maksetaan kolme kertaa enemmän veroa, että näillä mailla työskentelee ihmisiä kymmenen ja kaksitoista kertaa enemmän ja nuo maat tuottavat voittoa kaksitoista tai viisitoista kertaa enemmän kuin samansuuruiset maa-alat ilman kastelua.

Rautatiet tekevät mahdolliseksi sotalaitoksen ja sen ylläpitomenojen supistamisen. Eversti Warren, St. Williamin linnoituksen päällikkö, puhui alahuoneen valiokunnassa seuraavaa:

»Mahdollisuus saada maan kaukaisilta seuduilta tiedot yhtä monessa tunnissa kuin mitä siihen nykyisin tarvitaan päiviä ja jopa viikkojakin, mahdollisuus lähettää mitä lyhimässä ajassa ohjeita samoin kuin joukko-osastoja ja muonaa ovat seikkoja, joiden merkitystä tuskin voidaan yliarvioida. Varuskunnat voitaisiin sijoittaa kauemmaksi toisistaan ja terveellisimmille seuduille kuin nykyisin, ja siten säilyisivät elossa monet ihmiset, jotka nyt sortuvat tauteihin. Myöskään ei tarvitsisi varata niin paljon muonaa eri varastoihin, ja siten voitaisiin välttää mätänemisestä ja ilmaston vahingollisesta vaikutuksesta johtuvat menetykset. Ja joukko-osastojen vahvuuksia voitaisiin pienentää samassa suhteessa kuin joukkojen käyttönopeus on lisääntyvä.»

Tunnettua on, että kyläyhdyskuntien kunnallinen organisaatio ja taloudellinen perusta hajotettiin, mutta niiden pahin piirre, nimittäin yhteiskunnan jakaantuminen samanlaatuisiksi, toisistaan irrallisiksi atomeiksi, säilyi niiden jälkeenkin. Kyläyhdyskuntien eristyneisyys aiheutti Intiassa tietttömyyttä, mutta tietttömyys vakiinnutti yhdyskuntien eristyneisyyden. Näin ollen yhdyskunta eli tällä alhaisella elintasolla olematta juuri min-käänlaisessa kanssakäynnissä muiden yhdyskuntien kanssa, osoittamatta minkäänlaisista pyrkimystä yhteiskun-

nalliseen edistykseen ja yrittämättä tehdä mitään sen hyväksi. Nyt kun britit ovat murtaneet tämän kyläyhdyntien itsetyytyväisen *velttouden*, rautatiet auttavat syntyneen kanssakäymis- ja vaihdontarpeen tyydyttämistä. Sitä paitsi

»rautatielaitoksen eräänä seurauksena tulee olemaan se, että rautatie tuo jokaiseen kylään, jota se sivuaa, tiedon muissa maissa käytäntöön otetuista parannuksista ja käytännöllisistä laitteista sekä helpottaa siinä määrin niiden omaksumista, että tekee Intian perinnäisten ja palkattujen maalaiskäsityöläisten luokalle mahdolliseksi ensinnäkin ilmaista täydellisesti kykynsä ja toiseksi vapautua puutteellisuuksistaan» (*Chapman*. Puuvilla ja Intian kauppa).

Tiedän, että pyrkiessään rakentamaan Intiaan rautatieverkostoa Englannin teollisuusporvaristo seuraa yksinomaisesti haluaan halventaa tehtaidensa tarvitseman puuvillan ja muun raaka-aineen kuljetusta. Mutta kun kerran olette vieneet koneen kulkuvälineeksi maahan, jolla on rautaa ja hiiltä, niin ette voi estää tätä maata itse tuottamasta noita koneita. Ette voi pitää kunnossa rautatieverkostoa valtavan suuressa maassa järjestämättä siellä niitä tuotantoprosesseja, jotka ovat tarpeen rautatieliikenteen välittömien ja tavanomaisten tarpeiden tyydyttämiseksi, ja se johtaa koneiden käyttämiseen myös niillä teollisuusaloilla, jotka eivät ole välittömässä yhteydessä rautatieliikenteeseen. Rautatiet muodostuvat sen vuoksi Intiassa nykyaikaisen teollisuuden todellisiksi aiviksi. Tämä on totta sitäkin suuremmalla syyllä, kun Intian asukkailla itse englantilaisten viranomais-tenkin tunnustuksen mukaan on erikoinen kyky sopeutua aivan uusiin työoloihin ja omaksua koneiden käyttämiseen tarvittavat tiedot. Vakuuttavana todistuksena siitä on se taito ja asiantuntemus, jota intialaiset koneenkäyttäjät ovat osoittaneet hoitaessaan monia vuosia Kalkuttan rahapajan höyrykoneita, ja Hardwarin hiilialueilla erilaisia höyrykoneita hoitavien paikallisten asukkaiden työ ja muut esimerkit. Itse herra Campbellinkin, vaikka hän onkin Itä-Intian komppanian ennakkoluulojen vallassa, on pakko tunnustaa, että

»Intian kansan laajoilla joukoilla on paljon *teollista tarmoa*, ne ovat sängen pystyviä kasaamaan pääomia, niille on ominaista

matemaattinen järki ja erikoinen kyvykkyys laskentoon ja eksaktisiin tieteisiin». »Heidän intellektinsä on erinomainen», hän sanoo.¹⁴⁶

Rautateiden rakentamiseen liittyvästä nykyaikaisen teollisuuden tunkeutumisesta Intiaan seuraa, että on hajoava perinnäinen työnjakosysteemi, johon perustuvat intialaiset kastit — Intian edistyksen ja mahtavuuden tiellä oleva peruseste.

Kaikki se, minkä englantilaisen porvariston on pakko tehdä Intiassa, ei vapauta kansanjoukkoja eikä paranna oleellisesti niiden yhteiskunnallista asemaa, sillä ensimmäinen enempää kuin jälkimmäinenkään ei riipu vain tuotantovoimien kehityksestä, vaan myös siitä, ovatko ne kansan hallussa. Tämä porvaristo tulee kuitenkin ehdottomasti tekemään sen, että panee alulle aineelliset edellytykset kummankin tehtävän täyttämiseksi. Onko porvaristo koskaan tehnyt enemmän? Onko se koskaan saanut aikaan edistystä pakottamatta sekä yksilöitä että kokonaisia kansoja kulkemaan veren ja lian, kurjuuden ja nöyryytyksen vaikeaa tietä?

Intialaiset eivät voi nauttia tuloksia niiden uusien yhteiskunta-ainesten kypsymisestä, joita brittiläinen porvaristo on heidän keskuuteensa kylvänyt, niin kauan kuin teollisuusproletariaatti ei ole syrjäyttänyt itse Isossa-Britanniassa nykyisin hallitsevia luokkia tai niin kauan kuin itse intialaiset eivät ole tulleet kyllin voimakkaiksi voidakseen lopullisesti karistaa niskoiltaan englantilaisen ikeen. Joka tapauksessa voimme varmuudella odottaa enemmän tai vähemmän läheisessä tulevaisuudessa tämän suuren ja mielenkiintoisen maan uudestisyntymistä, maan, jonka jalo väestö jopa alimpia luokkia myöten on, ruhtinas Saltykovin sanonnan mukaan, »sont plus fins et plus adroits que les italiens»*, maan, jonka asukkaat tasoittavat jopa nöyryytensäkin eräänlaisella rauhallisella ylevyydellä ja luonteenomaisesta maltillisuudestaan huolimatta ihmetyttivät englantilaisia upseereita urhoollisuudellaan, maan, joka on kieltemme ja uskontojemme kehto ja joka džatissa¹⁴⁸

* — »hienostuneempaa ja taitavampaa kuin italialaiset»¹⁴⁷.
Toim.

antaa meille muinaisgermaanin tyyppin ja brahmaanissa¹⁴⁹ muinaiskreikkalaisen tyyppin.

En voi jättää Intian-aihetta tekemättä eräitä loppuhuomautuksia.

Porvarillisen sivilisaation syväallinen ulkokultaisuus ja sen raakalaisuus paljastuu meille, kun emme tarkastele tätä sivilisaatiota kotimaassa, jossa se pukeutuu kunnioitusta herättäviin muotoihin, vaan siirtomaissa, joissa se esiintyy alastomana. Porvaristo on olevinaan omaisuuden suojeleja, mutta onko mikään vallankumouksellinen puolue suorittanut koskaan sellaisia agrariikumouksia kuin suoritettiin Bengalissa, Madrasissa ja Bombayssa? Eikö se turvautunut Intiassa — käyttäkösemme lordi Cliven, tämän suuren ryövärin, sanoja — armottomaan kiristykseen siellä, missä tavallinen lahjominen osoittautui riittämättömäksi turvaamaan sen ryöstötarkoitusten saavuttamista? Eikö se jaaritellessaan Euroopassa valtionvelan loukkaamattomasta pyhydestä samaan aikaan konfiskoinut Intiassa niiden radžojen osinkoja, jotka olivat sijoittaneet yksityisiä säästöjään itse yhtiön osakkeisiin? Eikö se samaan aikaan, kun se taisteli Ranskan vallankumousta vastaan »pyhän uskontomme» puolustamisen varjolla, kieltänyt saarnaamasta kristinuskoa Intiassa, ja eikö se saadakseen tuloja Orissan ja Bengalin temppeleihin virtaavien pyhiinvaeltajien pyhissäkäymisestä, tehnyt murhaamista ja prostituutiota elinkeinoammatiksi Jagannathin temppelissä?¹⁵⁰ Sellaisia ovat nuo »omaisuuden, järjestyksen, perheen ja uskonnon» suojeelijat!

Englannin teollisuuden tuhoisa vaikutus Intiaan — maahan, joka mittasuhteiltaan ei ole Eurooppaa pienempi ja jonka pinta-ala on 150 miljoonaa eekkeriä — on aivan ilmeinen, ja se on kauheaa. Emme saa kuitenkaan unohtaa, että tuo vaikutus on vain elimellistä tulosta nykyisin vallitsevasta tuotantojärjestelmästä. Tämä tuotanto perustuu pääoman kaikkivoipaan herruuteen. Pääoman keskittyminen on erottamattomassa yhteydessä siihen, että pääoma on olemassa itsenäisenä voimana. Tämän keskittymisen hajottava vaikutus kaikkien maiden markkinoihin tuo jättimäisessä mitassa esiin poliittisen taloustieteen sisäiset elimelliset lait, jotka vaikuttavat

nykyisin jokaisessa sivistyskaupungissa. Historian porvarillisen aikakauden kutsumuksena on luoda uuden maailman aineellinen perusta: toisaalta kehittää yleismaailmallista kanssakäymistä, joka perustuu ihmissuvun kaikkien edustajien keskinäiseen riippuvuuteen, ja myös tämän kanssakäymisen välineitä; toisaalta kehittää ihmisen tuotantovoimia ja tehdä mahdolliseksi aineellisen tuotannon muuttaminen tieteen avulla luonnonvoimien hallitsemiseksi. Porvarillinen teollisuus ja kauppa luovat nämä uuden maailman aineelliset edellytykset samaan tapaan, kuin geologiset mullistukset ovat luoneet maanpinnan. Vasta sen jälkeen, kun suuri yhteiskunnallinen vallankumous valtaa porvarillisen aikakauden saavutukset, maailmanmarkkinat ja nykyaikaiset tuotantovoimat, ja alistaa ne edistyneimpien kansojen yhteiseen valvontaan — vasta sen jälkeen inhimillinen edistys lakkaa olemasta sen inhottavan pakanain epäjumalan kaltainen, joka ei halunnut juoda nektaria muuten kuin murhatun pääkallosta.

Kirjoittanut Marx
22. heinäkuuta 1853

Valitut teokset kahdessa
osassa, 1. osa, s. 297—303

Julkaistu »New York Daily Tribune» lehden 3840.
n:o:ssa 8. elokuuta 1853

Karl Marx

**PUHE »THE PEOPLE'S PAPER» LEHDEN
VUOSIJUHLASSA**

PIDETTY LONTOOSSA 14. HUHTIKUUTA 1856¹⁸¹

Niin sanotut vuoden 1848 vallankumoukset olivat vain pieniä episodeja, Euroopan yhteiskunnan lujan pinta-kuoren vähäisiä halkeamia ja rakoja. Ne paljastivat kuitenkin kuoren alla piilevän pohjattoman kuilun. Ne saattoivat näkyviin lujalta tuntuvan pinnan alla väreilevän valtameren, jonka tarvitsi vain ruveta aaltoilemaan murskatakseen pirstaleiksi kokonaisia kallioisia mantereita. Ne olivat proletariaatin vapautuksen — 19. vuosisadan salaisuuden ja vuosisatamme vallankumouksen salaisuuden — äänestä ja sekavaa saattamista julkisuuteen.

Tämä yhteiskunnallinen vallankumous ei tosin ollut vuonna 1848 keksitty uutuus. Höyryvoima, sähkö ja kehruukone olivat verrattomasti vaarallisempia kumousmiehiä kuin kansalaiset Barbès, Raspail ja Blanqui. Ilmakehä, jossa elämme, painaa jokaista meistä 20 000 naulan voimalla, mutta tunnetteko sen? Ette enempää kuin eurooppalainen yhteiskunta tunsikin ennen vuotta 1848 sitä ympäröivän ja joka puolelta puristavan vallankumouksen ilmapiirin.

On olemassa suuri 19. vuosisadalle ominainen tosiasia, jota yksikään puolue ei tohdi kiistää. Toisaalta on herätetty eloon sellaiset teollisuuden ja tieteen voimat, jollaisista ihmiskunnan historian minään aikaisempina kautena ei ollut aavistustakaan. Toisaalta on havaittavissa merkkejä rappiosta, joka vie voiton kaikista historian tuntemista Rooman valtakunnan loppuaikojen kauhuista.

Nykyaikana tuntuu kaikessa olevan ristiriitansa. Nämme, miten koneet, joilla on ihmeellinen kyky vähen-

tää ihmistyötä ja tehdä se tuloksellisemmaksi, näännyttävät ihmiset nälkään. Tähän asti tuntemattomat uudet rikkauten lähteet muuttuvat jonkin oudon, käsittämättömän lumousvoiman vaikutuksesta kurjuuden lähteiksi. Tuntuu kuin tekniikan voittojen hintana olisi moraalinen rappeutuminen. Ihminen näyttää muuttuvan toisten ihmisten tai oman kataluutensa orjaksi sitä mukaa kuin ihmiskunta alistaa valtaansa luontoa. Tieteen kirkas valokaan ei näy voivan loistaa muuten kuin ainoastaan sivistymättömyyden synkkää taustaa vasten. Kaikki löytömmme ja koko edistyksemme tuntuu johtavan siihen, että aineelliset voimat varustetaan henkiselällä elämällä ja yksilöllisyytensä menettänyt ihmiselämä alennetaan pelkäksi aineelliseksi voimaksi. Tämä yhtäältä nykyisen teollisuuden ja tieteen sekä toisaalta nykyisen kurjuuden ja rappion vastakohtaisuus, tämän aikakautemme tuotantovoimien ja yhteiskuntasuhteiden vastakohtaisuus on kouraantuntuva, väistämätön ja kiistaton tosiasia. Yhdet puolueet valittavat sitä; toiset haluavat päästä eroon nykyaikaisesta tekniikasta poistaakseen siten nykyiset ristiriidat; kolmannet kuvittelevat, että noin merkittävään teolliseen edistykseen on välttämättä liittyvä yhtä merkittävä poliittinen taantumus. Itse puolestamme emme ole kahden vaiheilla sensuhteen, minkä luonteinen on se ovela henkiolento, joka ilmenee alati kaikissa noissa ristiriidoissa. Tiedämme, että toimiakseen asiaankuuluvalla tavalla yhteiskunnan uusien voimien on vain jouduttava uusien ihmisten haltuun, ja näitä uusia ihmisiä ovat työläiset. Työläiset ovat samanlainen nykyajan keksintö kuin koneetkin. Niissä ilmiöissä, jotka saattavat porvariston, ylimystön ja taantumuksen kovaonniset profeetat hämmingin valtaan, me tunnistamme vanhan hyvän ystävämme Robin Goodfellowin¹⁵², vanhan myyrän, joka osaa kaivaa niin nopeasti maan alla, tuon mainion miinoittajan — vallankumouksen. Englannin työläiset ovat nykyaikaisen teollisuuden esikoisia. Eivätkä he tietenkään riennä viimeisinä auttamaan tätä teollisuuden synnyttämää yhteiskunnallista vallankumousta, joka tietää vapautusta heidän omalle luokalleen kaikkialla maailmassa ja joka on luonteeltaan yhtä yleinen kuin pääoman herruus ja palkkaorjuus. Tiedän, miten san-

karillisesti Englannin työväenluokka on käynyt taistelua viime vuosisadan puolivälistä alkaen, taistelua, jonka maine ei vähene siitä, että porvarilliset historioitsijat ovat jättäneet sen vaiteliaasti varjoon. Keskiajan Saksassa oli olemassa salainen tuomioistuim, niin sanottu Vehmgericht*, jonka tehtävänä oli kostaa hallitsevien luokkien ilkitteot. Jos johonkin taloon oli piirretty punainen risti, niin ihmiset tiesivät, että Vehm oli tuominut talon haltijan. Salainen punainen risti on piirretty nyt Euroopan kaikkiin taloihin. Tuomarina on nyt itse historia ja sen tuomion täytäntöönpanijana on proletariaatti.

*Julkaistu »The People's Paper»
lehdessä 19. huhtikuuta 1856*

*Valitut teokset kolmessa
osassa, 1. osa, s. 442—443*

* — Fem-oikeus. *Toim.*

Karl Marx

KANSAINVÄLISEN TYÖVÄENLIITON PERUSTAMISMANIFESTI

LIITTO PERUSTETTIIN JULKISESSA KOKOUKSESSA 28. SYYS-
KUUTA 1864, LONTOON ST. MARTIN'S HALL, LONG ACRE¹⁵³

Työläiset!

Se on kiistaton tosiasia, että työväenjoukkojen kurjuus ei ole vuosina 1848—1864 lieventynyt, vaikka teollisuuden kehityksen ja kaupan kasvun kannalta tällä kaudella ei ole vertaansa historiassa. Vuonna 1850 Englannin porvariston eräs maltillinen, hyvin informoitu lehti ennusti, että jos Englannin tuonti ja vienti kasvavat 50%:lla, pauperismista tulee tässä maassa loppu. Ohoh! 7. huhtikuuta 1864 rahastonkansleri* ilahdutti parlamenttikuulijakuntaansa ilmoittamalla, että Englannin tuonnin ja viennin yleinen summa oli noussut 1863 »443 955 000 puntaan! Tämä hämmästyttävä summa on melkein kolme kertaa suurempi kuin verraten läheisen vuoden 1843 kauden kauppavaihdon summa!» Samalla kansleri puhui kauniisti »köyhyydestä». »Ajatelkaa niitä», huudahti hän, »jotka ovat köyhyyden partaalla», »työpalkkaa, joka... ei ole kohonnut», »ihmiselämää, joka ... yhdeksässä tapauksessa kymmenestä on taistelua toimeentulosta!» Mutta hän ei puhunut mitään Irlannin kansasta, jota pohjoisessa tunkevat vähitellen syrjään koneet ja etelässä — lammaslaumat; muuten jopa lampaidenkin lukumäärä pienenee tuossa onnettomassa maassa, joskaan ei yhtä nopeasti kuin ihmisten lukumäärä. Hän ei toistanut sitä, mikä äkillisen pelon valtaan joutuneiden aristokratian ylhäisimpien edustajien kieleltä oli vastikään luiskahtanut. Kun »kuristajien»¹⁵⁴ aiheuttama paniikki oli saavuttanut tietyn laajuuden, ylähuo-

* — W. Gladstone. *Toim.*

ne päätti suorittaa pakkotyölaitosten ja karkotuspaikkojen tarkastuksen ja julkaista tulokset selostuksen muodossa. Totuus tuotiin esiin paksussa Sinisessä kirjassa 1863,¹⁵⁵ ja virallisesti vahvistetuilla tosiasioilla ja numeroilla todistettiin, että Englannin ja Skotlannin pahimmat kriminaalirikolliset — pakkotyövangit — työskentelevät paljon vähemmän ja syövät paljon paremmin kuin englantilaiset ja skotlantilaiset maataloustyöläiset. Eikä siinä vielä kaikki. Kun Amerikan sisällissodan¹⁵⁶ seurauksena Lancashiren ja Cheshiren työläiset heitettiin kadulle, tuo samainen ylähuone lähetti teollisuuspiireihin lääkärin, jonka tehtäväksi annettiin määritellä se minimaalinen hiili- ja typpimäärä, mikä kaikkein halvimpaan hintaan ja yksinkertaisimmassa muodossa toimitettuna olisi keskimääräisesti riittävä »ehkäisemään nälkätaudit». Tohtori Smith, lääkintävaltuutettu, määritteli, että 28 000 graania hiiltä ja 1330 graania typpeä viikossa ovat se vähimmäismäärä, joka voi pitää yllä keskinkertaisen täysikasvuisen ihmisen elämän... tarkalleen sillä tasolla, jota alempana alkavat nälkätaudit. Hän totesi edelleen, että tämä määrä vastaa miltei tarkalleen sitä niukkaa ravintoa, johon puuvillatehtaiden työläisten on äärimmäisen puutteen ahdistamana tosiasiasa pakko tyytyä.* Mutta kuulkaa edelleen. Salaisen neuvoston (Privy Council) lääkintöhallitus lähetti jonkin ajan kuluttua tämän saman oppineen tohtorin uudelleen tarkastamaan työväenluokan köyhimmän osan ravitsemusta. Hänen tutkimustensa tulokset on esitetty »Kuudennessa selostuksessa väestön terveyden tilasta», joka on julkaistu tänä vuonna parlamentin määräyksestä. Mitä tuo tohtori sai selville? Että silkinkutojat, ompelijat, hansikasmestarit, sukankutojat ja muut työläiset eivät saa keskimäärin** edes sitä ravintomäärää,

* Lukijalle tuskin tarvitsee muistuttaa, että hiili ja typpi yhdessä veden ja eräiden epäorgaanisten aineiden kanssa muodostavat ihmisravinnon raaka-aineen. Ihmisorganismien ravitsemiseksi nuo yksinkertaiset kemialliset ainekset on kuitenkin saatava kasvi- tai eläintuotteina; peruna esimerkiksi sisältää pääasiassa hiiltä, kun taas vehnäleipä sisältää hiiltä ja typpeä sopivassa suhteessa.

** Saksankieliseen tekstiin on lisätty: »vuodesta vuoteen».
Toim.

joka annetaan puuvillateollisuuden työttömille työläisille, sitä hiili- ja typpimäärää, joka »on juuri riittävä ehkäisemään nälkätaudit».

Tuossa selostuksessa sanotaan edelleen, että »maatalousväestöön kuuluvien perheiden tarkastuksessa kävi vielä selville, että enemmän kuin viidesosa noista perheistä ei saa välttämätöntä minimiä hiilipitoista ravintoa, että enemmän kuin kolmasosa noista perheistä ei saa välttämätöntä minimiä typpipitoista ravintoa ja että kolmessa kreivikunnassa (Berkshire, Oxfordshire ja Somersetshire) typpipitoisten ravintoaineiden puute on tavallinen ilmiö». »Tulee muistaa», sanotaan edelleen virallisessa selostuksessa, »että ravinnon puutteen kestäminen on erittäin vaikeaa ja ravinnon huononemista havaitaan tavallisesti vasta kaikenlaisten muiden puutteiden jälkeen... Jopa puhtauden noudattaminenkin osoittautuu kalliiksi tai vaikeaksi, ja jos omanarvontunto panee kuitenkin noudattamaan puhtautta, niin jokainen sellainen yritys merkitsee lisää näläntuskaa.» »Se johtaa surullisiin mietteisiin, varsinkin kun muistaa, että köyhyys, josta on puhe, ei lainkaan ole laiskuudesta johtuva ansaittu rangaistus; kaikissa mainituissa tapauksissa se on työtätekevän väestön köyhyyttä. Todellisuudessa työ, josta työläiset saavat tuon niukan ravinnon, kestää useammissa tapauksissa hyvin pitkään.»

Selostuksessa esitetään kummallinen ja hyvin odottamaton tosiasia, että »Yhdistyneen kuningaskunnan kaikista osista» — Englannista, Walesista, Skotlannista ja Irlannista — »nimenomaan Englannissa», kuningaskunnan rikkaimmassa osassa, »maatalousväestö on huonoimmin ravittua»; mutta jopa Berkshiren, Oxfordshiren ja Somersetshiren maataloustyöläisetkin syövät paremmin kuin hyvin suuri joukko Lontoon itäosan ammattitaitoisia kotiteollisuustyöläisiä.

Sellaisia ovat viralliset tiedot, jotka julkaistiin parlamentin määräyksestä vuonna 1864, vapaakaupan kulta-aikana, juuri siihen aikaan, jolloin rahastonkansleri tiedotti alahuoneelle, että

»keskinkertaisen työmiehen asema on Isossa-Britanniassa parantunut siinä määrin, että se täytyy todeta poikkeukselliseksi, verrattomasti paremmaksi kuin missään maassa minään aikana».

Tuon virallisen ylistyksen kanssa on räikeässä ristiriidassa virallisen väestön terveydentila -selostuksen kuiva huomautus:

»Maan yhteiskunnallisella terveydellä ymmärretään maan väestöjoukkojen terveyttä, mutta nuo joukot tuskin tulevat ole-

maan terveitä, ellei niille turvata niiden pohjakerroksia myöten edes jonkinlaista hyvinvointia.»

Kansakunnan edistystä todistavien tilastonumeroiden häikäisemänä rahastonkansleri huudahtaa hillittömän riemun vallassa:

»Vuodesta 1842 vuoteen 1852 maan veronalaiset tulot kohosivat 6%:lla. Kahdeksassa vuodessa, vuodesta 1853 vuoteen 1861, ne kohosivat, kun otetaan perustaksi vuoden 1853 tulot, 20%:llal Tämä tosiasia on niin hämmästyttävä, että se tuntuu miltei uskomattomalta! Tämä rikkauden ja mahdin huimaava, kasvu», lisää hra Gladstone, »rajoittuu kokonaan omistavia luokkia koskevaksi!»

Jos haluatte tietää, minkälaisissa terveyden menetykseen, demoralisoitumiseen ja henkiseen rappeutumiseen johtavissa oloissa työväenluokka on luonut ja luo tuon »rikkauden ja mahdin huimaavan kasvun, joka rajoittuu kokonaan omistavia luokkia koskevaksi», niin vilkaiskaa viimeisessä väestön terveydentilaa koskevassa selostuksessa esitettyä kuvausta kirjapainoista, vaatturi- ja ompeluliikkeistä. Verratkaa yllä esitettyyn väitteeseen vuonna 1863 julkaistua »Toimikunnan kertomusta lasten työoloista», jossa esimerkiksi ilmoitetaan, että

»savenvalajat, sekä miehet että naiset, ovat fyysisessä ja henkisessä suhteessa väestön eniten rappeutuva ryhmä», että »epäterveistä lapsista tulee vuorostaan epäterveitä vanhempia, että »rodun yhä nopeutuva huononeminen on kiertämätöntä» ja että »Staffordshiren väestön rappeutuminen olisi vieläkin huomattavampaa, ellei naapuriseuduilta virtaisi jatkuvasti uutta väkeä ja ellei solmittaisi avioliittoja terveempiin väestöryhmiin kuuluvien kanssa».

Silmäilkää Sinistä kirjaa, jossa on herra Tremennehen »Selostus leipurikisällien valituksista!» Ja ketäpä ei olisi hätkähdyttänyt se ammattientarkastajien paradoksaalinen ilmoitus — sen vahvistuksena on virallinen syntyväisyys- ja kuolleisuustilasto — että kun Lancashiren työläiset joutuivat puuvillanpuutteen¹⁵⁷ vuoksi keskeyttämään tilapäisesti työn puuvillatehtailla ja elämään nälkäannoksilla, niin he tulivat tosiasiallisesti terveemmiksi, lasten kuolleisuus väheni tuona kautena, sillä äidit saivat vihdoin mahdollisuuden syöttää heitä rintamaidollaan eikä oopiumimikstuuralla.

Mutta katsahtakaamme vielä kerran mitalin julki-puolta! Alahuoneelle 20. heinäkuuta 1864 esitetty selo-stus tulo- ja omaisuusverosta osoittaa, että niiden henki-löiden lukumäärä, joiden vuotuiset tulot ovat veronkan-tajan arvion mukaan 50 000 puntaa ja enemmän, on kasvanut 5:nnestä huhtikuuta 1862 5:teen huhtikuuta 1863 13:lla, ts. on kasvanut tämän vuoden aikana 67:stä 80:een. Samasta selostuksesta käy selville, että noin 3000 henkilöä jakaa keskenään vuosittain 25 000 000 punnan tulot, ts. summan, joka jonkin verran ylittääkin Englannin ja Walesin koko maatyöläisjoukon vuotuisen tulon. Katsokaa vuoden 1861 väenlaskua, niin näette, että maanomistajien lukumäärä on Englannissa ja Wale-sissa vähentynyt 16 934:stä vuonna 1851 15 066:een vuonna 1861; tämä merkitsee maaomaisuuden keskitty-misen lisääntymistä 10 vuodessa 11%:lla. Jos maa-omaisuuden keskittyminen harvojen käsiin tulee Englan-nissa tapahtumaan edelleenkin yhtä nopeasti, niin maa-kysymys tulee paljon yksinkertaisemmaksi, kuten oli asia Rooman keisarikunnassa, kun Nero hymähti myrkylli-sesti kuullessaan, että puolet afrikkalaisesta provinssista kuuluu kuudelle omistajalle.

Noihin »tosiasioihin, niin hämmästyttäviin, että tun-tuvat miltei uskomattomilta», me pysähdyimme näin yksityiskohtaisesti sen vuoksi, kun Englanti on kaupan ja teollisuuden suhteen ensimmäisellä paikalla Euroo-passa*. Muistanette, että muutama kuukausi sitten eräs maanpakolaisuuteen lähteneistä Ludvig Filipin pojista onnitteli julkisesti Englannin maataloustyöläisiä heidän osansa johdosta, joka on muka parempi kuin heidän vä-hemmän onnellisten tovereidensa osa Englannin kanaalin toisella puolella. Todellakin, hieman toisenlaisissa pai-kallisissa oloissa ja pienemmässä mitassa toistuvat manner-maan kaikissa teollisissa ja edistyneissä maissa samat tosiasiat kuin Englannissakin. Kaikissa näissä maissa on vuodesta 1848 lähtien teollisuuden kehitys ollut ennen-kuulumatonta, tuonti ja vienti ovat kasvaneet uskomat-toman laajaksi. Kaikissa näissä maissa »rikkauden ja

* Saksankieliseen tekstiin on lisätty: »ja itse asiassa edustaa sitä maailman markkinoilla». *Toim.*

mahdin kasvu, joka rajoittuu kokonaan omistavia luokkia koskevaksi», on ollut todella »huimaava». Kaikissa näissä maissa, samoin kuin Englannissakin, työväenluokan vähemmistön reaali-palkka* hieman kohosi, kun taas enemmistölle nimellispalkan kohoaminen merkitsi toimeentulon reaalista paranemista yhtä vähän kuin esimerkiksi Lontoon köyhäinkodin tai orpokodin holhokeille merkitsi parannusta se tosiasia, että heidän ylläpitoonsa tarvittavat elintarvikkeet maksoivat vuonna 1861 9 puntaa 15 šillingiä 8 pennyä, kun ne vuonna 1852 olivat maksaneet 7 puntaa 7 šillingiä 4 pennyä. Työväenluokan laajat joukot painuivat kaikkialla yhä alemmaksi vähintäinkin samassa suhteessa kuin niiden yläpuolella olevat luokat kohosivat ylös yhteiskunnallista portaikkaa. Euroopan kaikissa maissa on nyt jokaiselle ennakkoluulottomasti ajattelevalle ilmeinen totuus, ettei koneiden parantaminen**, ei tieteen soveltaminen tuotannossa, ei liikennevälineiden parantuminen, eivät uudet siirtomaat, ei siirtolaisuus, ei markkinoiden laajeneminen, ei vapaakauppa eivätkä ne kaikki yhdessä poista työtätekevien joukkojen kurjuutta; että nykyaikaisella väärällä perustalla työn tuotantovoiman millainen tahansa uusi kehitys syventää kiertämättömästi yhteiskunnallisia vastakohtaisuuksia ja kärjistää yhteiskunnallisia antagonismeja. Sen kiistävät vain ne, joille on edullista tuuditella toisia pettävillä toiveilla. Tuona taloudellisen edistyksen »huimaavana» kautena nälkäkuolema sai Britannian valtakunnan pääkaupungissa miltei yhteiskunnallisen säännön luonteen. Tuo aika-kausi on merkitty maailman aikakirjoihin yhä useammin toistuvana, yhä laajamittaisempänä ja seurauksiltaan yhä turmiollisempänä yhteiskunnallisena ruttona, jota nimitetään kauppa- ja teollisuuspulaksi.

Vuoden 1848 vallankumouksen epäonnistumisen jälkeen työväenluokan kaikki puoluejärjestöt ja puoluelehdet tuhottiin mannermaalla raakaa väkivaltaa käyttäen, työväenluokan monet parhaat pojat pakenivat epätoi-

* Saksankieliseen tekstiin on lisätty: »ts. se elintarvikemäärä, joka voidaan ostaa tällä rahalla». *Toim.*

** Saksankieliseen tekstiin on lisätty: »eikä kemian löydöt». *Toim.*

voissaan Atlantin-takaiseen tasavaltaan, ja lyhytikäiset vapausunelmat haihtuivat teollisuuskuumeen, siveellisen rappeutumisen ja poliittisen taantumuksen kauden koittaessa. Mannermaan työväenluokan tappio, mihin osaksi oli myötävaikuttanut diplomatiallaan Englannin hallitus, joka silloin kuten nytkin toimi veljellisessä liitossa Pietarin hallituksen kanssa, ulotti aivan kohta saestuttavan vaikutuksensa kanaalin tällekin puolelle. Mannermaan luokkaveljien tappio masensi Englannin työväenluokkaa ja horjutti sen luottamusta omaa asiaansa kohtaan, mutta maa- ja raharuhtinaille se palautti takaisin heidän hieman järkkyneen itseluottamuksensa. He peruuttivat julkeasti myönnytykset, joista oli jo ilmoitettu. Uusien kultakenttien löydöt aiheuttivat valtavaa siirtolaisuutta, jonka seurauksena Britannian proletariaatti kärsi korvaamattomia menetyksiä. Sen toisista, aikaisemmin aktiivisista edustajista tuli työmäärän ja työpalkan tilapäisen kasvun viettelemänä »poliittisia rikkureita». Kaikki yritykset, chartistien liikkeen¹⁵⁸ tukemiseksi tai uudistamiseksi epäonnistuivat täydellisesti; joukkojen välinpitämättömyyden seurauksena työväenluokan lehdet lakkasivat toinen toisensa jälkeen ilmestymästä; Englannin työväenluokka ei todellakaan liene milloinkaan ennen tyytynyt niin mitättömään poliittiseen asemaan. Jos kohta Englannin työväenluokan ja mannermaan työväenluokan välillä ei ennen ollut solidaarisuutta toiminnassa, niin nyt ainakin havaittiin solidaarisuutta tappiossa.

Ja silti vuoden 1848 vallankumouksen jälkeisellä kaudella oli myönteisiäkin piirteitä. Mainitsemme tässä vain kahdesta suuresta tapahtumasta.

Kolmekymmentä vuotta kestäneen ihailtavan sitkeän taistelun tuloksena Englannin työväenluokka, käyttäen hyväkseen maa- ja rahaylimystön välistä tilapäistä eripuraisuutta, ajoi läpi lain kymmentuntisesta työpäivästä¹⁵⁹. Ne tavattoman myönteiset seuraukset, joita tästä laista on koitunut tehdastyöläisille fyysisessä, siveellisessä ja henkisessä suhteessa ja jotka on todettu ammattientarkastajien puolivuosiselostuksissa, ovat nyt yleisesti tunnettuja. Useimpien eurooppalaisten hallitusten on ollut pakko hyväksyä enemmän tai vähemmän

huomattavin muutoksin englantilainen tehdaslaki, ja Englannin parlamentin¹⁾ itsensä on pakko laajentaa joka vuosi tämän lain vaikutuspiiriä. Mutta työläisille tuossa toimenpiteessä oli sen käytännöllisen merkityksen lisäksi vielä jotain muuta, mikä myötävaikutti sen ihmeelliseen menestykseen. Tunnetuimpien oppineidensa, sellaisten kuin tri Uren, professori Seniorin ja muiden samantapaisten järkiniekkojen, suun kautta porvaristo oli ennustanut ja loputtomasti jankuttanut, että kaikkalainen työajan lainsäädännöllinen rajoittaminen on soittava kuolinkelloja brittiläiselle teollisuudelle, joka kuten vampyyrikin voi elää vain käyttämällä ravinnokseen verta ja ennen kaikkea lasten verta. Ennen muinoin oli lasten murhaaminen Moolok-uskonnon mysteerinen rituaali, mutta sitä käytettiin vain eräissä erittäin juhlallisissa tapauksissa, nähtävästi korkeintaan kerran vuodessa; sitä paitsi Moolok ei ollut mieltynyt yksinomaisesti köyhien lapsiin. Taistelu työajan lainsäädännöllisestä rajoittamisesta oli kiivasta, koska siinä voitonahnaan porvariston pelästymisen lisäksi oli kysymyksessä suurkiista, jota kävivät keskenään toisaalta kysynnän ja tarjonnan lain sokea herruus, mikä muodostaa porvariston taloustieteen, ja toisaalta yhteiskunnallisen ennakkonäkemyksen ohjaama yhteiskunnallinen tuotanto, mikä muodostaa työväenluokan taloustieteen. Sen vuoksi laki kymmentuntisesta työpäivästä ei ollut ainoastaan tärkeä käytännöllinen saavutus, vaan myös periaatteen voitto; ensi kerran porvarillinen taloustiede antautui avoimesti työväenluokan taloustieteen edessä.

Mutta edessä oli työn kansantaloustieteen vieläkin huomattavampi voitto omaisuuden kansantaloustieteestä*. Tarkoitamme osuustoimintaliikettä, mm. osuuskunnallisia tehtaita, joita on perustettu ilman mitään tukea muutamien rohkeiden »käsien» työllä. Noiden suurten sosiaalisten kokeiden merkitystä ei voida yliarvioida. Työläiset ovat teoin eivätkä sanoin todistaneet, että tuotanto laajassa mitassa ja lisäksi nykyaikaisen tieteen vaatimuksia vastaava tuotanto on mahdollista ilman

* Saksankielisessä tekstissä »omaisuuden kansantaloustieteestä» asemesta on: »pääoman kansantaloustieteestä.» *Toim.*

isäntien luokkaa, jotka käyttävät hyödykseen palkka-työläisten luokan työtä; he ovat todistaneet, että menestyksellistä tuotantoa varten työvälineitä ei lainkaan tarvitse monopolisoida työläisen alistamisen ja ryöstämisen välineiksi ja että palkkatyö on kuten orja- ja maaorjatyökin vain ohimenevä ja alempi* muoto, joka tulee jättämään paikkansa yhteistyölle, jota tehdään vapaaehtoisesti, innostuneina ja mielihyvin. Englannissa osuustoimintajärjestelmän siemenet oli kylvänyt Robert Owen; ne kokeet, joita työläiset suorittivat mannermaalla, olivat käytännöllisenä johtopäätöksenä niistä teorioista, joita vuonna 1848 ei löydetty, mutta julistettiin varsin kuu-
luvasti.

Samaan aikaan vuosien 1848—1864 kokemus epäilemättömästi todisti** että niin mainiota kuin periaatteessa ja edullista käytännössä osuustoiminnallinen työ lieneekin, se ei koskaan kykene pidättämään geometrisessa sarjassa tapahtuvaa monopolien kasvua enempää kuin vapauttamaan joukkoja eikä edes huomattavammin lieventämään niiden kurjuutta niin kauan kuin se ei pääse erinäisten työläisten satunnaisten ponnistusten ahtaista puitteista. Nähtävästi juuri sen vuoksi hyväntahtoiset aristokraatit, porvarilliset filantrooppiset jaarittelijat ja jopa kekseliäät taloustieteilijätkin ovat kaikki yhtenä miehenä alkaneet vuodattaa ällöttävää ylistystä sille samalle osuustoiminnalliselle työjärjestelmälle, jota he olivat yrittäneet tuloksettomasti tuhota ituunsa ja pilkanneet haaveilijoiden utopiaksi tai jonka he olivat leimanneet sosialistien kerettiläisyydeksi. Työätekevien joukkojen vapauttamiseksi pitää osuustoiminnallista työtä kehittää yleiskansallisessa mitassa ja siis koko kansakunnan varoilla. Mutta maaporhot ja pääoman mahtimiehet tulevat aina käyttämään poliittisia etuoikeuksiaan taloudellisten monopoliensa puolustamiseen ja ikuis-
tamiseen. He eivät ole ainoastaan edistämättä työn va-

* Saksankieliseen tekstiin on lisätty: »yhteiskunnallinen».
Toim.

** Saksankieliseen tekstiin on lisätty: »Englannin osuustoimintaliikettä koskevan näkökannan, jota työväenluokan huomattavimmat johtomiehet olivat puolustaneet jo vuosina 1851—1852.» *Toim.*

pauttamisen asiaa, vaan päinvastoin, tulevat edelleenkin asettamaan kaikkia mahdollisia esteitä sille. Palautta-kaapa mieleen ne pilkkapuheet, joita lordi Palmerston syyti parlamentin viime istunnossa irlantilaisten maanvuokraajain oikeuksia koskevan lakiehdotuksen puolustajia vastaan. Alahuone, hän huudahti, on maanomistajain kamari.

Valtiovallan valtaaminen on sen vuoksi muodostunut työväenluokan suureksi velvollisuudeksi. Työläiset ovat tämän nähtävästi käsittäneet, sillä Englannissa, Saksassa, Italiassa ja Ranskassa alkoi samanaikaisesti vilkastuminen ja ryhdyttiin samanaikaisesti toimenpiteisiin, joiden tarkoituksena oli työväenpuolueen poliittinen uudestijärjestäminen.

Eräs menestyksen aineksista — lukumäärä — työläisillä jo on; mutta lukumäärä ratkaisee asian vain silloin, kun joukkoja on yhdistämässä järjestö ja sitä johtaa tieto. Aikaisempi kokemus on osoittanut, että rangaistuksena yliolkaisesta suhtautumisesta siihen veljelliseen liittoon, joka pitää olla eri maiden työläisten välillä ja jonka pitää innostaa työläisiä vapaustaistelussa pitämään lujasti toistensa puolta, on oleva heidän hajanaisten ponnistustensa yleinen raukeneminen. Tämä ajatus pani eri maiden työläiset, jotka olivat kokoontuneet 28. syyskuuta 1864 julkiseen kokoukseen St. Martin's Halliin, perustamaan Kansainvälisen liiton.

Eräs toinenkin vakaumus innoitti tuon kokouksen osanottajia.

” Jos työväenluokan vapautuminen vaatii työläisten* veljellistä yhteistoimintaa, niin kuinka he voivat toteuttaa tämän suuren tehtävän sellaista ulkopoliittikkaa noudatettaessa, joka rikollisia tarkoituseriä ajaen pelaa kansallisilla ennakkoluuloilla ja vuodattaa ryöstöodissa kansan verta ja tuhlaa sen rikkauksia? Ei hallitsevien luokkien viisaus, vaan niiden rikollista mielettömyyttä vastaan kohdistunut Englannin työväenluokan sankarillinen vastarinta pelasti Länsi-Euroopan häpeällisestä ristiretkiseikkailusta, jonka tarkoituksena oli orjuuden ikuistaminen ja levittäminen Atlantin valtameren tois-

* Saksankieliseen tekstiin on lisätty »eri maiden». *Toim.*

la puolella.¹⁶⁰ Se häpeämätön hyväksymys, teennäinen myötätunto tai idioottimainen välinpitämättömyys, millä Euroopan yläluokat suhtautuivat Venäjän suorittamaan Kaukasian vuoristolinnoitusten valloitukseen ja sankarillisen Puolan murhaamiseen, ne suuret ja mitään vastarintaa kohtaamattomat valtauokset, joita suoritti tuo raakalaisvalta, jonka pää on Pietarissa ja kädet Euroopan kaikissa hallituksissa, osoittivat työväenluokalle sen velvollisuuden — perehtyä kansainvälisen politiikan salaisuuksiin, seurata oman hallituksen diplomaattista toimintaa ja vastustaa sitä tarpeen vaatiessa kaikin käytettävissä olevin keinoin; mutta jollei tuota toimintaa voida estää, on liityttävä yhteen tuon toiminnan paljastamiseksi yhtäaikaisesti ja pyrittävä siihen, että ne siveyden ja oikeudenmukaisuuden tavanomaiset lait, joita yksityishenkilöiden on noudatettava keskinäis-suhteissaan, tulisivat määrääviksi laeiksi myös kansojen välisissä suhteissa.

Taistelu sellaisen ulkopoliitiikan puolesta muodostaa osan työväenluokan vapauttamiseksi käytävästä yleisestä taistelusta.

Kaikkien maiden proletaarit, liitykää yhteen!

Kirjoittanut Marx
21.—27. lokakuuta 1864

Julkaistu Lontoossa marraskuussa 1864 ilmestyneessä kirjassessa Address and Provisional Rules of the Working Men's International Association, Established September 28, 1864, at a Public Meeting held at St. Martin's Hall, Long Acre, London. Tekijän saksannos julkaistu sanomalehdessä »Social-Demokrat» n:o 2. ja n:o 3. liitteessä 21. ja 30. joulukuuta 1864

Valitut teokset kolmessa osassa, 2. osa, s. 5—12

Karl Marx

KANSAINVÄLISEN TYÖVÄENLIITON
YLEISET SÄÄNNÖT ¹⁶¹

Ottaen huomioon:

että työväenluokan on itsensä hankittava vapautus työväenluokalle; että taistelu työväenluokan vapautuksen puolesta ei ole taistelua luokkaetuoikeuksien ja -monopoliin, vaan tasavertaisten oikeuksien ja velvollisuuksien puolesta ja kaikkinaisen luokkaherruuden hävittämiseksi;

että työtätekevän ihmisen taloudellinen alistaminen työvälineiden, ts. elämän lähteiden, monopolistiomistajan alaiseksi on kaikissa muodoissa esiintyvän orjuuden perustana, kaikenlaisen yhteiskunnallisen osattomuuden, henkisen nöyryytyksen ja poliittisen riippuvuuden perustana;

että työväenluokan taloudellinen vapautus on siis suuri päämäärä, jonka saavuttamisen keinoksi kaikkinaisen poliittinen liike on alistettava;

että kaikki ponnistukset tämän suuren päämäärän saavuttamiseksi ovat olleet tähän saakka tuloksettomia sen vuoksi, että eri työalojen työläisten solidaarisuus on joka maassa ollut riittämätön ja että ei ole ollut eri maiden työläisten veljellistä liittoa;

että työn vapauttaminen ei ole paikallinen eikä kansallinen, vaan yhteiskunnallinen ongelma, joka koskee kaikkia maita, joissa on olemassa nykyaikainen yhteiskunta, ja että sen ratkaiseminen riippuu edistyneimpien maiden käytännöllisestä ja teoreettisesta yhteistoiminnasta;

että työväenluokan liikkeen nykyinen uusi nousu Euroopan edistyneimmissä maissa, samalla kun se herättää uusia toiveita, on myös mahtavana varoituksena

entisten virheiden toistamista vastaan ja vaatii yhä vieläkin hajanaisten liikkeiden viipymätöntä yhdistämistä;

mainitut näkökohdat huomioon ottaen on perustettu Kansainvälinen työväenliitto.

Liitto ilmoittaa:

että kaikki siihen liittyvät yhdistykset ja yksilöt tunnustavat totuuden, oikeudenmukaisuuden ja siveellisyyden käyttäytymisensä perustaksi keskinäisessä kanssakäymisessään ja kaikkien ihmisten suhteen heidän ihonväristään, uskontunnustuksestaan ja kansallisuudesta riippumatta;

että liitto tunnustaa: *ei ole oikeuksia ilman velvollisuuksia eikä velvollisuuksia ilman oikeuksia.*

Näiden periaatteiden hengessä onkin laadittu seuraavat säännöt:

1. Liitto on perustettu kanssakäymisen ja yhteistoiminnan* keskuksiksi työväenyhdistyksille, joita on olemassa eri maissa ja joiden tarkoitusperä on sama, nimittäin työväenluokan puolustaminen, kehittäminen ja täydellinen vapauttaminen.

2. Yhdistys ottaa nimekseen »Kansainvälinen työväenliitto».

3. Kerran vuodessa kokoontuu liiton osastojen edustajien yleinen työväenkongressi. Kongressi saattaa julki työväenluokan yhteiset pyrinnot, ryhtyy Kansainvälisen työväenliiton menestykselliselle toiminnalle välttämättömiin toimenpiteisiin ja nimittää liiton Pääneuvoston.

4. Jokainen kongressi määrää seuraavan kongressin kokoontumisajan ja -paikan. Edustajat kokoontuvat määrättyinä aikana määrättyyn paikkaan ilman erikoista kutsua. Pääneuvostolla on oikeus muuttaa tarpeen vaatiessa kongressin kokoontumispaikkaa, mutta sillä ei ole oikeutta lykätä sen kokoontumisaikaa. Kongressi määrää joka vuosi Pääneuvoston olinpaikan ja valitsee sen jäsenet. Täten valitulla Pääneuvostolla on oikeus täydentää jäsenistöään uusilla jäsenillä.

* Saksankielisessä painoksessa »yhteistoiminnan» sanan eteen on lisätty: »suunnitelmallisen». *Toim.*

Vuosikokouksissaan yleinen kongressi kuulee julkisen selostuksen Pääneuvoston toiminnasta kuluneen vuoden ajalta. Äärimmäisen tarpeen vaatiessa Pääneuvosto voi kutsua yleisen kongressin koolle ennen säännöissä osoitettua vuosittaista määräaikaa.

5. Pääneuvoston jäsenistöön kuuluu työläisiä niistä maista, jotka ovat edustettuina Kansainvälisessä liitossa. Pääneuvosto valitsee keskuudestaan asiain hoitamista varten tarvittavat toimihenkilöt, nimittäin rahastonhoitajan, pääsihteerin, kirjeenvaihtajasihteerit eri maita varten jne.

6. Pääneuvosto toimii liiton kansallisten ja paikallisten ryhmien kansainvälisenä yhteyselimenä pyrkien siihen, että kunkin maan työläiset olisivat aina tietoisia luokkansa liikkeestä kaikissa muissa maissa; että samanaikaisesti ja yhteisen johdon alaisena suoritettaisiin tutkimuksia Euroopan maiden sosiaalisista oloista; että jossain yhdistyksessä herätettyjä, mutta kaikkia kiinnostavia kysymyksiä käsiteltäisiin kaikissa yhdistyksissä ja että silloin, kun tarvitaan viipymättömiä käytännöllisiä toimenpiteitä, esim. kansainvälisten selkausten sattuessa, liittoon kuuluvat yhdistykset toimisivat yhtäaikaisesti ja yksimielisesti. Kaikissa asianomaisissa tapauksissa Pääneuvoston on tehtävä omasta aloitteesta ehdotuksia kansallisille ja paikallisille yhdistyksille. Yhteydenpidon helpottamiseksi Pääneuvosto julkaisee ajoittaisia selostuksia.

7. Koska työväenliikkeen menestys jokaisessa maassa voidaan turvata vain yhteenliittymisen ja järjestyneisyyden voimalla ja koska toisaalta kansainvälisen Pääneuvoston hyödyllisyys riippuu suuresta määrin siitä, tuleeko se olemaan tekemisissä muutaman työväen yhtymien kansallisen keskuksen kanssa vaiko lukuisten pienten ja hajallisten paikallisyhdistysten kanssa, niin Kansainvälisen liiton jokaisen jäsenen on omassa maassaan ponnistettava kaikki voimansa hajallisten työväenyhdistysten liittämiseksi kansallisiksi järjestöiksi, joita edustavat kansalliset keskuselimet. Itsestään selvää kuitenkin on, että sääntöjen tämän pykälän soveltaminen riippuu jokaisen maan lakien erikoisuuksista ja että lakien aiheuttamista esteistä huolimatta jokainen itsenäinen paikallinen

yhdistys voi olla välittömässä yhteydessä Pääneuvostoon.*

8. Jokaisella jaostolla on oikeus nimittää oma kirjeenvaihtajasihteerinsä pitämään yhteyttä Pääneuvostoon.

9. Kansainvälisen työväenliiton jäsenenä voi olla jokainen, joka hyväksyy sen periaatteet ja puolustaa niitä. Jokainen jaosto on vastuunalainen hyväksymiensä jäsenten moitteettomuudesta.

10. Jokaiselle Kansainväliselle työväenliiton jäsenelle, joka muuttaa asumaan toiseen maahan, tulee liitoksi järjestyneiden työläisten antaa veljellistä tukea.

11. Kansainväliseen liittoon liittyvät työväenyhdistykset, yhtyessään veljellisen yhteistoiminnan murtumattomaan liittoon, säilyttävät kuitenkin koskemattomina omat järjestönsä.

12. Näitä sääntöjä voidaan tarkistaa jokaisessa kongressissa ehdolla, että sitä kannattaa $\frac{2}{3}$ läsnäolevista edustajista.

13. Kaikki se, mitä näissä säännöissä ei ole otettu huomioon, tullaan täydentämään erikoisessa ohjesäännössä, joka asetetaan jokaisen kongressin tarkistettavaksi.

256, High Holborn, London,
Western Central, 24. lokakuuta
1871

*Julkaistu erillisinä kirjaina
englannin ja ranskan kielellä
marras—joulukuussa 1871
ja saksan kielellä
helmikuussa 1872*

*Valitut teokset holmessa
osassa, 2. osa, s. 13—15*

* Haagin kongressin (1872) päätöksellä 7. pykälän jälkeen lisättiin pykälä 7a. Ks. tätä osaa, s. 560. *Toim.*

Karl Marx

AMERIKAN YHDYSVALTOJEN PRESIDENTILLE
ABRAHAM LINCOLNILLE ¹⁶²

Armollinen herra!

Lähetämme onnittelumme Amerikan kansalle sen johdosta, että Teidät on valittu uudelleen äänen valtaenemmistöllä.

Kun edellisen vaalinne maltillisena tunnuksena oli orjanomistajien mahdin vastustaminen, niin toisen vaalinne voitokkaana taisteluhuutona on: kuolema orjuudelle!

Heti Amerikan titaanimaisen kamppailun alusta alkaen Euroopan työläiset ovat tajunneet vaistomaisesti, että heidän luokkansa kohtalot ovat sidotut tähtilippuun. Eikö alueista käydyn ja tuon jylhän eepoksen alulle panneen taistelun pitänyt ratkaista, saako silmäkantomattomien lakeuksien maaperällä työskennellä siirtoasukas vai häpäiseekö sen orjien vartijan poljenta?

Kun 300 000 orjanomistajan harvainvalta rohkeni ensi kerran maailman historiassa kirjoittaa aseellisen kapinan liippuun sanan »orjuus», kun niillä samoilla paikkakunnilla, missä oli noin sata vuotta sitten syntynyt ensi kerran ajatus yhtenäisestä suuresta demokraattisesta tasavallasta, missä oli kuulutettu ensimmäinen ihmisoikeuksien julistus¹⁶³ ja annettu alkusysäys Euroopan 1700-luvun vallankumoukselle, kun niillä samoilla paikkakunnilla vastavallankumous kerskui ainaiseen tapaansa, että se on hävittänyt »entisen perustuslain laatimisen aikoina vallinneet aatteet», ja sanoi, että »orjuus on otollinen instituutio ja itseasiassa ainoa pääoman ja työn suhdetta koskevan suuren ongelman ratkaisu», ja julisti kyynillisesti ihmiseen kohdistuvan omistuksen »uuden rakennuksen kulmakiveksi», silloin

Euroopan työväenluokka ymmärsi heti — jo ennen kuin yläluokkien harjoittama gentry-konfederaloitujen asianfanaattinen puolustus oli ollut sille pahaenteisenä varoituksena — että orjanomistajien kapina merkitsi hälytyskellon soittoa, joka kutsui omaisuutta yleiseen ristiretkeen työtä vastaan, ja että työtätekevien kohtalot, heidän tulevaisuudentoiveensa ja jopa aikaisemmat saavutuksensakin on pantu yhden kortin varaan tuossa valtavassa sodassa Atlantin valtameren toisella puolen. Siksi työväenluokka kesti kaikkialla kärsivällisesti puuvillakriisin¹⁶⁴ aiheuttaman puutteen, vastusti kiihkeästi interventiota, jota vallanpitäjät hankkivat itsepintaisesti orjanomistajien hyväksi, ja suoritti suurimmassa osassa Euroopan maita veriveronsa oikean asian puolesta.

Niin kauan kuin työläiset — tuo pohjoisvaltioiden todellinen poliittinen voima — sallivat orjuuden häväistä omaa tasavaltaansa, niin kauan kuin he mahtailivat nekerin edessä, jota ostettiin ja myytiin hänen suostumustaan kysymättä, valkoisen työläisen suurella etuoikeudella myydä itse itsensä ja valita itse isäntänsä — niin kauan he eivät pystyneet saavuttamaan todellista työn vapautta eivätkä kannattamaan eurooppalaisia veljiään näiden vapautustaistelussa. Mutta nyt on sisällissodan verinen aalto pyyhkäissyt pois tuon esteen edistyksen tieltä.

Euroopan työläiset uskovat varmasti, että samoin kuin Amerikan vapaussota¹⁶⁵ pani alulle porvariston herruuden aikakauden, samoin myös Amerikan sota orjuutta vastaan panee alulle työväenluokan herruuden aikakauden. He pitävät tulevan aikakauden viestinä sitä, että Abraham Lincoln, työväenluokan rehellinen poika, on saanut osakseen johdattaa maansa orjuutetun ihmisrodun vapautuksen ja yhteiskuntajärjestelmän uudistamisen puolesta käytävien ennen näkemättömien taistelujen läpi.

Kirjoittanut Marx
22.—29. marraskuuta 1864

Julkaistu »The Bee-Hive News-paper» lehdessä 169. n:o:ssa
7. tammikuuta 1865

Valitut teokset kolmessa
osassa, 2. osa, s. 16—17

Karl Marx

PROUDHONISTA

(KIRJE J. B. SCHWEITZERILLE)¹⁶⁶

Lontoossa 24. tammikuuta 1865

Arvoisa herral

Sain eilen kirjeen, jossa Te vaaditte minulta seikka-peräistä *Proudhonin* arvostelua. Ajan puute estää minua täyttämästä toivomustanne. Sitä paitsi minulla ei ole käsillä hänen *ainoatakaan* teostaan. Osoittaakseni Teille kuitenkin, että minulla on hyvää tahtoa, kyhäsin kii-reesti lyhyen hahmotelman. Voitte sitä sitten täyden-tää, tehdä lisäyksiä, lyhennellä, sanalla sanoen tehdä mitä parhaaksi katsotte.*

Proudhonin ensimmäisiä kokeiluja en enää muista. Hänen oppilaskirjoituksensa »*Yleismaailmallisesta kie-lestä*»¹⁶⁷ osoittaa, miten kursailemattomasti hän ryhtyi käsiksi ongelmiin, joiden ratkaisemiseen hänellä ei ollut alkeellisimpiakaan tietoja.

Hänen ensimmäinen teoksensa »*Mitä omistus on?*» on ehdottomasti hänen parhain teoksensa. Se on käänteentekevä, ellei sisältönsä uutuuden, niin ainakin sen uuden ja häikäilemättömän tavan puolesta, jolla toistetaan vanhaa. Hänen tuntemiensa ranskalaisten sosialistien ja kommunistien teoksissa ei tietysti vain arvosteltu kai-kinpuolin »*propriété*»**, vaan se jopa utooppisesti »*lakkautettiin*». Tässä kirjassa Proudhonin suhde Saint-Simoniin ja Fourieriin on likimain samanlainen kuin Feuerbachin suhde Hegeliin. Hegeliin verraten Feuerbach

* Olemme katsoeet parhaaksi julkaista kirjeen *ilman mitään muutoksia*. (»*Social-Demokrat*» lehden huomautus.)

** — »omistusta». *Toim.*

on peräti köyhä. Hegelin *jälkeen* hän oli kuitenkin kehitykseen käänteentekevästi vaikuttanut mies, sillä hän nosti *etualalle* eräitä kristilliselle käsitykselle epämieluisia ja arvostelun menestykselle tärkeitä puolia, jotka Hegel oli jättänyt mystillisen clair-obscurin* peittoon.

Tästä Proudhonin teoksesta uhkuu vielä voimakaslihaksinen tyyli, jos niin voidaan sanoa. Ja tämän tyylin katson sen pääansioksi. Näkyy, että sielläkin, missä Proudhon vain kertaa vanhaa, se on hänelle itsenäinen löytö, että se, mitä hän puhuu, on hänelle itselleen ollut uutta ja hän arvostaa sen uudeksi. Ärsyttävä uhkamielisyys, jolla hän ahdistaa kansantaloustieteen »pyhimmistä pyhimpää», teräväjärkiset paradoksit, joilla hän pilkkaa matalahenkistä porvarillista ymmärrystä, musertava arvostelu, pureva iva, siellä täällä ilmenevä syvälinen ja vilpitön suuttumus nykyisyyden inhottavuutta kohtaan, vallankumouksellinen vakaumuksellisuus — kaikella tällä »*Mitä omistus on?*» sähköisti lukijoita ja teki ensi kerran ilmestyttyään voimakkaan vaikutuksen. Tiukasti tieteellisessä poliittisen taloustieteen historiassa tämä kirja tuskin ansaitsisi mainintaa. Mutta sellaisilla sensaatioteoksilla on oma merkityksensä tieteessä samoin kuin kaunokirjallisuudessaakin. Otettakoon esimerkiksi *Malthusin »Väestöstä»*. Ensi kerran ilmestyessään se ei ollut mitään muuta kuin »*sensational pamphlet*** ja lisäksi *plagiaattia* alusta loppuun asti. Ja miten voimakkaan vaikutuksen tuo *ihmissukua häpäisevä paskilli* silti teki!

Jos Proudhonin kirja olisi edessäni, olisi helppoa muutamilla esimerkeillä näyttää hänen *alkuperäinen kirjoitustapansa*. Niissä kohdissa, joita hän itse pitää tärkeimpinä, hän jäljittelee *antinomioiden* käsittelyssä *Kantia* — tämä oli ainoa saksalainen filosofi, jonka hän tunsii silloin käännösten perusteella — ja syntyy selvä vaikutelma, että hänelle, samoin kuin Kantillekin, antinomien ratkaiseminen on jotain sellaista, mikä on ihmisjärjen »*tuolla puolella*», ts. mikä hänen omalle järjelleen jää epäselväksi.

* — hämärän. *Toim.*

** — »sensaatiomainen häväistyskirjoitus». *Toim.*

Huolimatta kaikesta näennäisestä mullistavasta kumouksellisuudesta jo »Mitä omistus on?» kirjasta tapaa sen ristiriidan, että Proudhon toisaalta arvostelee yhteiskuntaa ranskalaisen palstatilallisen (myöhemmin *petit bourgeoisin**) katsantokannalta ja näiden katsantokantojen valossa, mutta toisaalta soveltaa yhteiskuntaan sosialisteilta perimäänsä mittapuuta.

Jo itse otsikko viittasi kirjan puutteellisuuksiin. Kysymys oli asetettu niin väärin, että siihen oli mahdotonta antaa oikeaa vastausta. *Antiikkiset omistussuhteet* tulivat *feodaalisten* hävittämiksi, ja feodaaliset — *porvarillisten*. Itse historia oli siis näin muodoin suorittanut aikaisempien *omistussuhteiden* arvostelun. Se mitä Proudhon varsinaisesti käsitteli, oli *nykyinen porvarillinen omistus*. Kysymykseen: mitä se on? — voitiin vastata vain erittelemällä kriittisesti *kansantaloustiedettä*, joka käsittää näiden *omistussuhteiden* kokonaisuuden niiden reaaliossa muodossa, ts. *tuotantosuhteina*, eikä niiden *juridisessa* ilmauksessa *tahdollisina suhteina*. Mutta kun Proudhon satoi nämä taloidelliset suhteet kokonaisuudessaan yleiseen juridiseen käsitteeseen »*omistus*», »*la propriété*», niin hän ei voinutkaan päästä sitä vastausta pitemmälle, jonka *Brissot* oli antanut jo ennen 1789 samoin sanoin samankaltaisessa teoksessa¹⁶⁸: »*La propriété c'est le vol*»**.

Parhaassa tapauksessa siitä seuraa vain, että porvarillis-juridiset »*varkaus*»-käsitteet sopivat myös porvarin omaan »*rehelliseen*» tuloon. Toisaalta, koska »*varkaus*» omistuksen väkivaltaisena loukkauksena *edellyttää omistusta*, Proudhon meni sekaisin kaikenlaisissa, hänelle itselleen epäselvissä *todellista porvarillista omistusta* koskevissa järkeilyissään.

Oleskellessani Pariisissa 1844 jouduin henkilökohtaiseen kosketukseen Proudhonin kanssa. Mainitsen siitä tässä, koska minäkin olen tiettyssä mielessä syypää hänen »*sophisticationiinsa*», joksi englantilaiset nimittävät kauppa-artikkelien väärentämistä. Pitkien, usein läpi yön kestäneiden kiistojen aikana saastutin hänet hänen suureksi vahingokseen hegeliläisyydellä, jota hän saksan

* — pikkuporvarin. *Toim.*

** — »omaisuus on varkautta». *Toim.*

kieltä taitamattomana ei kuitenkaan voinut kunnollisesti tutkia. Jouduttuani karkotetuksi Pariisista herra *Karl Grün* jatkoi alkamaani työtä. Saksalaisen filosofian opettajana tällä oli minuun verrattuna vielä se etu, ettei hän itse ymmärtänyt siitä mitään.

Vähää ennen hänen toisen suuren teoksensa »*Kurjuuden filosofia jne.*» ilmestymistä Proudhon itse tiedotti siitä minulle hyvin seikkaperäisessä kirjeessä, jossa on mm. seuraavat sanat: »*J'attends votre férule critique*»*. Ja todellakin, tuo arvostelu ryöpsähti pian hänen niskaansa (kirjassani »*Filosofian kurjuus jne.*», Pariisi 1847** sellaisessa muodossa, että se teki ainiaaksi lopun ystävyystämme.

Tässä sanotusta näette, että kirjassaan »*Kurjuuden filosofia, eli taloudellisten vastakohtien järjestelmä*» Proudhon oikeastaan ensi kerran antoi vastauksen kysymykseen: »*Mitä omistus on?*» Tosiaankin, vasta ensimmäisen kirjansa ilmestymisen jälkeen Proudhon alkoi taloudelliset tutkimuksensa; hän havaitsi, että hänen tekemäänsä kysymykseen ei voida vastata *haukkumisella*, vaan ainoastaan *erittelemällä* nykyaikaista *kansantaloustiedettä*. Samalla hän yritti esittää dialektisesti taloudellisten kategorioiden järjestelmän. *Kantin* ratkaisemattomien »*antinomioiden*» tilalle piti nyt astua kehityksen välineeksi *Hegelin »ristiriidan*».

Hänen kaksiosaista, paksua teosta koskevan arvosteluni Te löydätte vastausteoksestani. Siinä olen mm. osoittanut, kuinka vähän Proudhon on perehtynyt tieteellisen dialektiikan salaisuuksiin ja kuinka hän toisaalta yhtyy spekulatiivisen filosofian illuusioihin vääntäessään *taloudelliset kategoriat* ennestään oleviksi, *ikuisiksi aatteiksi* sen sijaan että käsittäisi ne *aineellisen tuotannon määrättyä kehitystasetta vastaavien historiallisten tuotantosuhteiden teoreettiseksi ilmaukseksi* ja kuinka hän tuota kiertotietä palaa jälleen porvarillisen taloustieteen kannalle***.

* — »Odotan ankaraa arvosteluanne». *Toim.*

** Ks. tämän laitoksen 2. osaa, s. 149—279. *Toim.*

*** »Sanoessaan, että olemassaolevat suhteet — porvarillisen tuotannon suhteet — ovat *luonnollisia*, taloustieteilijät antavat siten ymmärtää, että ne ovat nimenomaan niitä suhteita, joiden vallitessa rikkaus luodaan ja tuotantovoimat kehittyvät luonnon-

Osoitan edelleen vielä, kuinka hän peräti riittämättömästi ja jopa suorastaan koulupoikamaisesti tuntee kansantaloustieteen, jota on ryhtynyt arvostelemaan, ja kuinka hän yhdessä utopistien kanssa tavoittelee niin sanottua »tiedettä», jonka avulla voitaisiin keksiä a priori* kaava yhteiskunnallisen ongelman ratkaisemiseksi», sen sijaan että ammentaisi tiedettä historiallisen liikkeen kriittisestä tiedostamisesta, liikkeen, joka itse luo vapautuksen aineelliset edellytykset. Vastausteoksessani osoitan erikoisesti, kuinka epäselviksi, vääriksi ja puolinaisiksi jäävät Proudhonin käsitykset kaiken perustasta — vaihtoarvosta; sen takia hän näkee Ricardon arvoteorian utooppisessa tulkinnassa uuden tieteen perustan. Päätelmäni hänen yleisestä katsantokannastaan esitän yleiskohdittain seuraavasti:

»Jokaisella taloudellisella suhteella on hyvä ja huono puolensa — se on ainoa kohta, jossa herra Proudhon ei itseään kumoa. Hyvän puolen tuovat hänen mielestään esiin taloustieteilijät; huonon puolen taas paljastavat sosialistit. Taloustieteilijöiltä hän ottaa ikuisten suhteiden välttämättömyyden; sosialisteilta hän ottaa sen illuusion, että kurjuudessa nähdään vain kurjuus (sen sijaan että siinä nähtäisiin vallankumouksellinen, hajotettava puoli, joka kukistaa vanhan yhteiskunnan**). Hän on samaa mieltä kumpienkin kanssa yrittäen samalla nojautua tieteen auktoriteettiin. Tieteen hän rajoittaa tieteellisen kaavan surkeisiin mittoihin; hän on mies, joka tavoittelee kaavoja. Näin muodoin herra Proudhon imartelee itseään luullessaan ottaneensa arvostelun alaiseksi sekä kansantaloustieteen että kommunismin, mutta itse asiassa hän on niitä kumpaakin alempana. Hän on taloustieteilijöitä alempana, koska luulee, että maagisen

lakien mukaisesti. Itse nämä suhteet ovat siis ajan vaikutuksesta riippumattomia luonnon lakeja. Ne ovat ikuista lakeja, jotka tulevat aina hallitsemaan yhteiskuntaa. Näin muodoin tähän saakka on historia ollut, mutta nyt sitä ei enää ole.» (Ks. teokseni 113. sivua.) [Ks. tästä tämän laitoksen 2. osaa, s. 232.] *Toim.*

* — ennakolta, ennen kokemusta, lähtien abstraktisesta mietelmästä. *Toim.*

** Sulkeissa olevan lauseen Marx on lisännyt tähän kirjoitukseen. *Toim.*

kaavan omaavana filosofina hänen ei tarvitse syventyä puhtaasti taloustieteellisiin yksityisseikkoihin; hän on sosialisteja alempana, koska hänellä ei ole riittävästi miehuullisuutta eikä myöskään riittävästi ymmärrystä kohotakseen, vaikkapa mietiskelyssä, porvarillisen näköpiirin yläpuolelle...

Tieteen miehenä hän haluaa leijaila porvari- ja proletari-ien yläpuolella, mutta hän on vain pikkuporvari, joka horjuu alinomaa pääoman ja työn välillä, kansantaloustieteen ja kommunismin välillä.»*

Näin ankaralta kuin tämä tuomio kuulostaakin, allekirjoitan nytkin sen jokaisen sanan. Mutta samalla muistuttakoon, että siihen aikaan, kun julistin Proudhonin kirjan pikkuporvarillisen sosialismin säännöskokoelmaksi ja todistin sen teoreettisesti, taloustieteilijät ja sosialistit julistivat Proudhonin pannaan ultravallankumouksellisenä. Sen vuoksi en myöhemminkään yhtynyt niihin, jotka huusivat, että hän on »kavaltanut» vallankumouksen. Se ei ollut hänen syynsä, jollei hän heti alusta pitäen sekä muiden että itsensäkin väärin ymmärtämänä täyttänyt perusteettomia toiveita.

Kirjassa »*Kurjuuden filosofia*» Proudhonin esitystavan kaikki puutteet pistävät silmään hyvin epäedullisesti muodostaen vastakohdan teokselle »*Mitä omistus on?*». Tyyli on usein ampoulea** kuten ranskalaiset sanovat. Pöyhkeä spekulatiivinen mongerrus, jonka pitäisi olla muka saksalaista filosofista esitystapaa, alkaa säännöllisesti siellä, missä gallialainen järjen terävyys pettää. Kerskaileva, omahyväinen, mainostava sävy, varsinkin ikävystyttävä laverteleminen »*tieteestä*» ja teennäinen pöyhkeily sillä suorastaan vihlovat korvaa. Vilpitön hartaus, joka huokuu hänen ensimmäisestä teoksestaan, korvataan tämän kirjan tietyissä kohdissa jatkuvasti kuumaisen kiihkeällä päätöksellä. Sitä paitsi siinä on itseoppineen avutonta ja inhottavaa pyrkimystä kerskailla tietellisyydellään, itseoppineen, jonka synnynnäinen ylpeys ajattelunsa omaperäisyydestä ja itsenäisyydestä on jo

* Sama, s. 119, 120. [Ks. täällä laito'ksen 2.] osaa, s. 236—237.]
Toim.

** — mahtipontista. Toim.

murtunut ja joka nyt nousukkaana tieteessä kuvittelee, että hänen pitää pöyhkeillä sillä, mikä hän ei ole ja mitä hänellä ei ole. Sitten se pikkuporvarin ajatustapa, kun hän hyökkää sopimattoman karkeasti, tyhmästi, pinnallisesti ja suorastaan väärin sellaista miestä kuin *Cabetia* vastaan, joka ansaitsee kunnioitusta Ranskan proletariaatin liikkeessä esittämänsä osan vuoksi¹⁶⁹, mutta sitä vastoin esimerkiksi *Dunoyeria* kohtaan (olihan tämä tosin »valtionneuvos») hän on hyvin kohtelias, vaikka tuon Dunoyerin koko merkitys on siinä koomisessa vakavuudessa, jolla hän paksussa kolmiosaisessa ja sietämättömän pitkäveteisessä teoksessaan¹⁷⁰ saarnaa rigorismia, jota Helvétius luonnehtii seuraavasti: »*On veut que les malheureux soient parfaits*» (»Onnettomilta vaaditaan täydellisyyttä»).

Helmikuun vallankumous oli ajan puolesta Proudhonille todellakin kovin sopimaton, sillä hänhän oli juuri muutamia viikkoja ennen sitä todistanut kumoamattomasti, että »*vallankumousten aikakausi*» on ainiaaksi mennyt ohi. Hänen puheensa kansalliskokouksessa, niin vähäistä kyseessä olevien olosuhteiden ymmärtämistä kuin se todistikin, ansaitsee täyden tunnustuksen¹⁷¹. Kesäkuun kapinan¹⁷² jälkeen se oli mitä miehuullisin teko. Sillä oli sitä paitsi se myönteinen seuraus, että Proudhonin ehdotuksia vastustavassa vastauspuheessaan¹⁷³, joka julkaistiin sitten erikoisena kirjaseinä, herra *Thiers* osoitti koko Euroopalle, millä lapsenkatekismusjalustalla seisoi tuo Ranskan porvariston henkinen tukipylväs. Herra *Thierstin* verrattuna *Proudhon* todellakin kasvoi vedenpaisumuksenedelliseksi kolossiksi.

Proudhonin keksimät »*crédit gratuit*»* ja siihen pohjautuva »*kansanpankki*» (»*banque du peuple*») olivat hänen viimeisiä taloustieteellisiä »urotöitään». Kirjassani »*Kansantaloustieteen arvostelua*», 1. painos, Berliini 1859 (s. 59—64**) todistetaan, että hänen katsomustensa teoreettinen perusta sai alkunsa siitä, että hän ei tuntenut porvarillisen kansantaloustieteen perusaineita, nimitään *tavaroiden* suhdetta *rahaan*, kun taas käytännöllise-

* — ilmainen luotto. *Toim.*

** Ks. tämän laitoksen 4. osaa. *Toim.*

nä päällysrakenteena oli vanhempien ja paljon paremmin laadittujen suunnitelmien yksinkertainen toistaminen. Että luottotoiminta on edistänyt omaisuuden siirtymistä luokan käsistä toisen luokan käsiin kuten esim. Englannissa 1700-luvun alussa ja sittemmin taas 1800-luvun alussa ja että tietyissä taloudellisissa ja poliittisissa oloissa se saattaa edistää proletariaatin vapautumisen jouduttamista, sitä ei voida epäillä vähääkään ja se on itsestään selvää. Mutta läpeensä *poroporvarillista* mielikuvitusta on pitää *korkoa tuottavaa pääomaa pääoman perusmuotona* ja yrittää tehdä erikoisesta luoton käytöstä, koron näennäisestä poistamisesta, yhteiskunnallisen uudistamisen perusta. Ja todellakin havaitsemme, että tätä mielikuvitusta kehittivät yksityiskohtaisesti jo 1600-luvun englantilaisen *pikkuporvariston taloudelliset ideologit*, Proudhonin polemiikki Bastiatin kanssa (1850) korkoa tuottavasta pääomasta¹⁷⁴ on paljon alempana kuin »*Kurjuuden filosofia*». Hän saa aikaan sen, että Bastiatkin lyö hänet, ja nostaa huilunkurisen metakan joka kerta, kun vastustaja antaa hänelle iskun.

Muutamia vuosia sitten Proudhon kirjoitti kilpakirjoituksen »*Verot*» — muistaakseni Lausannen hallituksen julistamaan kirjoituskilpailuun. Siinä ei ole enää jälkeäkään nerokkuudesta. Jäljellä ei ole muuta kuin *petit bourgeois tout pur**.

Mitä tulee Proudhonin poliittisiin ja filosofisiin teoksiin, niin kaikissa niissä tulee esiin se sama ristiriitainen, kaksinainen luonne kuin hänen taloudellisissakin tutkimuksissaan. Sitä paitsi niillä on vain paikallinen, Ranskaan rajoittuva arvo. Mutta hänen hyökkäyksillään uskontoa, kirkkoa jne. vastaan oli kuitenkin suuri paikallinen merkitys aikana, jolloin ranskalaiset sosialistit katsoivat sopivaksi pitää uskonnollisuutta paremmuutenaan 1700-luvun porvarilliseen voltairelaisuuteen ja 1800-luvun saksalaiseen jumalattomuuteen verrattuna. Kun Pietari Suuri voitti barbaarisuudella Venäjän barbaarisuuden, niin Proudhon teki parhaansa voittaakseen fraseologialla ranskalaisen fraseologian.

* — aidoin pikkuporvari. *Toim.*

Ei ainoastaan huonoiksi teoksiksi, vaan halpamaisuudeksi, kuitenkin pikkuporvarillista katsantokantaa vastaavaksi halpamaisuudeksi, on katsottava hänen teoksensa »*Valtiokaappaus*», jossa hän keimailee Louis Bonapartelle ja yrittää itse asiassa tehdä tämän kelvolliseksi ranskalaisille työläisille, ja hänen viimeinen *Puolaa* vastaan tähdätty teoksensa¹⁷⁵, jossa hän tsaarin mieliksi osoittaa kretiinin kyynillisyyttä.

Proudhonia on verrattu usein Rousseauhon. Mikään ei voi olla virheellisempää. Hän muistuttaa enemmänkin *Nic. Linguetia*, jonka kirja »*Siviililakien teoria*» on muuten varsin nerokas teos.

Proudhon oli luonnostaan taipuvainen dialektiikkaan. Mutta kun hän ei koskaan käsittänyt todella tieteellistä dialektiikkaa, hän päätyi vain sofistiikkaan. Itse asiassa tämä johtui hänen pikkuporvarillisesta katsantokannastaan. Pikkuporvari on niin kuin historioitsija *Raumerkin* kokoonpantu puolesta ja toisesta. Sellainen hän on taloudellisissa etupyyteissään ja *sittä syytä* myös politiikassaan, uskonnollisissa, tieteellisissä ja taiteellisissa katsomuksissaan. Sellainen hän on moraalissaan, sellainen hän on in everything*. Hän on olennoitunut ristiriita. Ja jos hän sen lisäksi on älykäs mies, kuten Proudhon, niin hän oppii pian pelaamaan omilla ristiriitaisuuksillaan, ja muuttamaan ne asianhaarojen mukaisesti kummallisiksi, kirkuviksi, väliin skandaalimaisiksi, väliin loistaviksi paradokseiksi. Tieteellinen puosakorointi ja poliittinen sopeutuvuus liittyvät erottamattomasti sellaiseen katsantokantaan. Sellaisten henkilöiden ainoaksi kannustavaksi vaikuttimeksi jää vain turhamaisuus, ja heitä, kuten kaikkia turhamaisia ihmisiä, kiinnostaa enää vain hetkellinen menestys, sensaatio. Näin menetetään kiertämättömästi se yksinkertainen moraalinen tahdikuus, joka aina piti esimerkiksi Rousseau loitolla kaikenlaisesta, jopa näennäisestäkin kompromissista olemassaolevan vallan kanssa.

Kenties jälkimaailma luonnehtii tämän ranskalaisuuden myöhemmän vaiheen siten, että Louis Bonaparte oli sen Napoleon ja Proudhon — sen Rousseau-Voltaire.

* — kaikessa. *Toim.*

Saatte nyt itse ottaa kannettavaksenne vastuun siitä, että Te näin pian tämän miehen kuoleman jälkeen panitte minut hänen kuolemanjälkeisen tuomarinsa osaan.

Teitä kunnioittaen *Karl Marx*

Kirjoitettu 24. tammikuuta
1865

Valitut teokset kolmessa
osassa, 2. osa, s. 18—24

Julkaistu »Social-Demokrat»
lehden 16., 17. ja 18. n:o:ssa
1., 3. ja 5. helmikuuta 1865

Karl Marx

TYÖPALKKA, HINTA JA VOITTO ¹⁷⁶

*Kirjoittanut Marx toukokuun
lopulla — 27. kesäkuuta 1865*

*Ensimmäisen kerran julkaistu
erillisenä kirjasena Lontoossa
1898*

*Valitut teokset kolmessa
osassa, 2. osa, s. 25—65*

ALKUHUOMA UTUKSIA

Kansalaiset!

Ennen kuin käyn käsiksi varsinaiseen aiheeseen, sallikkaa minun tehdä eräitä alkuhuomautuksia.

Nykyisin vallitsee mannermaalla todellinen lakko-epidemia, ja palkankorotusvaatimus on tullut yleiseksi. Kysymys tulee käsiteltäväksi myös kongressissamme¹⁷⁷. Teillä Kansainvälisen työväenliiton johtajina täytyy tässä tärkeässä kysymyksessä olla varma kanta. Sen tähden olen katsonut velvollisuudekseni käydä käsiksi asiaan perusteellisesti, silläkin uhalla, että panon kärsivällisyytenne kovalle koetukselle.

Toinen alkuhuomautus minun on tehtävä kansalaiseen Westoniin nähden. Hän ei ole teille vain esittänyt mielipiteitä, joiden hän tietää olevan työväenluokan keskuudessa äärimmäisen epäsuosittuja, vaan hän on puolustanut näitä mielipiteitä myös julkisesti luullen tekevänsä sen työväenluokan etujen nimessä. Jokaisen meistä täytyy kunnioittaa suuresti sellaista moraalisen rohkeuden osoitusta. Toivon, että esitelmäni jyrkästä sävystä huolimatta kansalainen Weston tulee sen lopussa näkemään, että olen yhtä mieltä siitä, mikä minusta näyttää olevan oikeana perusajatuksena hänen teeseissään, joita kuitenkin nykyisessä muodossaan pidän teoreettisesti väärinä ja käytännön kannalta vaarallisina.

Siirryn nyt tarkasteltavanamme olevaan asiaan.

1. TUOTANTO JA TYÖPALKKA

Kansalaisen Westonin todistelu perustuu itse asiassa kahteen olettamukseen:

1. että *kansallistuotteen paljous* on *jokin muuttumaton*, *pysyväinen* määrä eli, kuten matemaatikko sanoisi, *vakiosuure*;

2. että *reaalipalkkojen summa*, ts. sillä tavaramäärällä jonka niillä voi ostaa mitattujen työpalkkojen summa, on *muuttumaton* summa, *vakiosuure*.

Mutta hänen ensimmäinen väitteensä on ilmeisesti virheellinen. Tulette huomaamaan, että tuotteen arvo ja paljous suurenevät vuosi vuodelta, että kansallisen työn tuotantovoimat kasvavat ja että tämän kasvaneen tuotannon kiertokululle välttämätön rahamäärä vaihtelee alituisesti. Mikä pätee koko vuoteen ja eri vuosiin niitä toisiinsa verrattaessa, se pätee myös vuoden jokaiseen erilliseen päivään. Kansallistuotteen paljous eli suuruus vaihtelee alituisesti. Se ei ole mikään *vakiosuure*, vaan *muuttuva* suure, eikä toisin voi ollakaan, vaikkei otettaisikaan lukuun väestön lukumäärän muutoksia, koska *pääoman kasautumisessa* ja *työn tuotantovoimassa* on alituista vaihtelua. Varmaa on, että jos tänään *yleinen palkkataso nousisi*, niin tämä nousu *sinänsä* ei *välittömästi* muuttaisi tuotteen paljoutta, olkoot sen lopulliset seuraukset mitkä tahansa. Sen lähtökohtana olisi aluksi asioiden nykyinen tila. Mutta jos kansallistuote oli *ennen* palkankorotusta *muuttuva* eikä *vakiosuure*, niin silloin se on palkankorotuksen *jälkeenkin* muuttuva eikä *vakiosuure*.

Mutta olettaakamme että kansallistuotteen määrä olisi *vakiosuure* eikä *muuttuva* suure. Silloinkin se, mitä ystävämme Weston pitää loogisena johtopäätöksenä, olisi vain perustelematon väite. Jos on määrätty luku, sanoikaamme 8, niin tämän luvun *ehdoton* raja ei estä sen osien *suhteellisten* rajojen muuttumista. Jos voitto on 6 ja työpalkka 2, niin työpalkka voi nousta 6:een ja voitto laskea 2:een ja kuitenkin kokonaismäärä on 8. Näin siis tuotepaljouden pysyvyys ei suinkaan todistaisi työpalkan summan pysyvyyttä. Kuinka sitten ystävämme Weston todistaa työpalkan summan pysyvyyden? Vain väittämällä sitä.

Mutta jos olettaisimmekin hänen väitteensä oikeaksi, niin sen pitäisi vaikuttaa kahteen suuntaan, kun hän sen sijaan antaa sen vaikuttaa vain yhteen suuntaan. Jos

palkkasumma on vakiosuure, niin sitä ei voida suurentaa eikä pienentää. Jos siis työläiset, pyrkiessään saamaan ohimenevän palkankorotuksen, menettelevät tyhmästi, niin kapitalistit menettelevät yhtä tyhmästi pyrkiessään saamaan aikaan ohimenevän palkanalennuksen. Ystävämme Weston ei kiistä, että tietyissä olosuhteissa työläiset *voivat* pakottaa kapitalistit korottamaan palkkaa, mutta koska palkkasumma on hänestä luonnostaan vakio, niin vastavaikutuksenkin täytyy seurata. Mutta toisaalta hän tietää myös sen, että kapitalistit *voivat* väkisin alentaa palkkaa ja todellakin pyrkivät tekemään sitä alinomaa. Palkkavakio-periaatteen mukaan vastavaikutuksen täytyy tässä tapauksessa seurata yhtä hyvin kuin edellisessäkin. Työläiset menettelevät sen tähden oikein, jos he nousevat vastustamaan palkanalennusyrityksiä tai jo toimeenpantuja palkanalennuksia. He ovat siis oikeassa pakottaessaan *korottamaan palkkaa*, sillä jokainen palkanalennusta *vastustava toimenpide* on *toimenpide* palkankorotuksen puolesta. Kansalaisen Westonin itsensä esittämän *palkkavakio*-periaatteen mukaan työläisten pitää sen tähden tietyissä olosuhteissa liittyä yhteen ja taistella palkankorotuksen puolesta.

Jos hän kiistää tämän johtopäätöksen, niin hänen täytyy luopua siitä olettamuksesta, josta se johtuu. Siinä tapauksessa hänen ei pidä sanoa, että palkkasumma on *vakiosuure*, vaan että — vaikka se ei voi eikä saakaan *kohota* — se voi ja sen täytyy *aleta* aina kun pääoma tahtoo sitä alentaa. Jos kapitalistia huvittaa ruokkia teitä perunoilla lihan asemesta ja kauralla vehnän asemesta, niin teidän täytyy pitää hänen tahtoaan kansantaloustieteen lakina ja alistua siihen. Jos jossakin maassa palkkataso on korkeampi kuin toisessa, esim. Yhdysvalloissa korkeampi kuin Englannissa, niin teidän on selitettävä, että tämä palkkatason erilaisuus johtuu Amerikan ja Englannin kapitalistien tahdon erilaisuudesta — metodi, joka kylläkin suuresti yksinkertaistaisi ei vain taloudellisten ilmiöiden, vaan myös kaikkien muiden ilmiöiden tutkimista.

Mutta siinäkin tapauksessa voisimme kysyä, *miksi* amerikkalaisen kapitalistin tahto on erilainen kuin englantilaisen kapitalistin. Voidaksemme vastata tähän ky-

symykseen on siirryttävä *tahdon* piirin ulkopuolelle. Pappi voi sanoa, että jumala tahtoo Ranskassa toista kuin Englannissa. Jos vaadin häntä selittämään tämän tahdon kaksinaisuuden, hänellä saattaa olla otsaa vastata, että jumalaa huvittaa tahtoa Ranskassa toista kuin Englannissa. Mutta ystävämme Weston on varmasti viimeinen ottamaan todistusperusteeksi kaiken järjellisen ajattelun täydellisen kiistämisen.

Kapitalisti *tahtoo* tietenkin ottaa niin paljon kuin mahdollista. Meidän tehtävänäme ei suinkaan ole jaaritella hänen *tahtomuksistaan*, vaan tutkia hänen *voimaansa, tämän voiman rajoja ja näiden rajojen luonnetta*.

2. TUOTANTO, TYÖPALKKA, VOITTO

Kansalaisen Westonin meille pitämän esitelmän ajatuksen olisi voinut mahdollistaa pähkinänkuoreen.

Hänen koko pohdiskelunsa sisältyy seuraavaan: jos työväenluokka pakottaa kapitalistiluokan maksamaan sille rahapalkan muodossa 5 šillingiä 4 šillingin asemesta, niin kapitalisti antaa sitä vastaan tavaran muodossa 4 šillingin arvon 5 šillingin arvon asemesta. Työväenluokan pitäisi silloin maksaa 5 šillingiä siitä, minkä se ennen palkankorotusta osti 4 šillingillä. Mutta miksi asianlaita on näin? Miksi kapitalisti antaa 5 šillingistä vain 4 šillingin arvon? Siksi että palkkasumma on vakio. Mutta miksi se on määritelty tavara-arvoina 4 šillingiksi? Miksei 3:ksi tai 2:ksi tai joksikin muuksi summaksi? Jos palkkasumman suuruus on jonkin niin kapitalistin kuin työläisenkin tahdosta riippumattoman taloudellisen lain säätämä, niin kansalaisen Westonin pitäisi ennen muuta esittää tämä laki ja todistaa se. Hänen täytyisi tämän lisäksi todistaa, että palkkasumma, joka kunakin kyseessä olevana ajankohtana on tosiasiallisesti maksettu, vastaa aina tarkalleen välttämätöntä palkkasummaa eikä poikkeaa siitä milloinkaan. Jos toisaalta palkkasumman kyseiset rajat riippuvat *pelkästään* kapitalistin *tahdosta* tai hänen ahneutensa rajoista, niin ne ovat mielivaltaisia rajoja. Niissä ei ole mitään välttämätöntä. Ne voivat muuttua kapitalistin tahdon *mukaan* ja siis myös *vastoin* hänen tahtoaan.

Kansalainen Weston havainnollisti teoriaansa seuraavasti: kun soppavati, josta määrätyn henkilömäärän on syötävä, sisältää tietyn määrän soppaa, niin lusikoiden suureneminen ei lisäisi sopian määrää. Suotakoon minulle anteeksi, mutta tämä havainnollistaminen tuntuu minusta melko sopimattomalta*. Se tuo mieleeni erään vertauksen, jota Menenius Agrippa käytti. Kun Rooman plebeijit tekivät lakon Rooman patriiseja vastaan, niin patriisi Agrippa selitti heille, että patriisien vatsa ruokkii valtiuruumiin plebeijijäseniä. Agrippa ei kuitenkaan voinut todistaa, että toisen ihmisen jäseniä ravitaan täyttämällä toisen vatsaa. Kansalainen Weston puolestaan on unohtanut, että vadissa, josta työläiset syövät, on kansallisen työn koko tuote, ja syynä siihen, että he eivät voi ottaa siitä enempää, ei ole vadin pienuus eikä sen sisällön vähyys, vaan yksinomaan heidän lusikkansa pienuus.

Millä tempulla kapitalisti saa annetuksi 5 šillingistä 4 šillingin arvon? Korottamalla myymiensä tavaroiden hintaa. Mutta riippuuko hinnankorotus tai yleisemmin sanottuna tavaroiden hinnan muutos, riippuvatko itse tavaran hinnat pelkästä kapitalistien tahdosta? Vai ovatko päinvastoin tietyt olosuhteet välttämättömät, jotta tämä tahto saatettaisiin voimaan? Ellei, niin markkinahintojen kohoaminen ja laskeminen, alituinen muuttuminen ovat ratkaisematon arvoitus.

Kun kerran oletamme, ettei ole tapahtunut mitään muutosta enempää työn tuotantovoimassa kuin käytössä olevan pääoman ja työn määrässä eikä rahan arvossa, jossa tuotteiden arvot arvioidaan, vaan on *muuttunut ainoastaan palkkataso*, niin kuinka tämä *palkankorotus* voi vaikuttaa *tavaroiden hintaan*? Vain vaikuttamalla näiden tavaroiden kysynnän ja tarjonnan väliseen tosiasialliseen suhteeseen.

On totta, että työväenluokka kokonaisuudessaan käyttää ja sen täytyy käyttää tulonsa *välttämättömyystarvikkeisiin*. Yleinen palkkatason kohoaminen aiheuttaisi sen tähden *välttämättömyystarvikkeiden* kysynnän lisää-

* Sanaleikki: 'spoon' — 'lusikka', 'hölmö'; 'spoony' — 'typerä', 'sopimaton'. *Toim.*

tymisen ja sen seurauksena myös niiden *markkinahintojen* kohoamisen. Kapitalisteille, jotka tuottavat näitä tarvikkeita, heidän tavaroidensa markkinahintojen kohoaminen korvaisi heidän maksamiensa palkkojen korotuksen. Mutta kuinka on toisten kapitalistien laita, jotka *eivät* tuota välttämättömyystarvikkeita? Ja älkää luulko, että niitä on kourallinen. Kun otatte huomioon, että kaksi kolmasosaa kansallistuotteesta kuluttaa väestön viidesosa — tai jopa vain seitsemäsosa, kuten eräs alahuoneen jäsen väitti hiljattain — niin ymmärrätte, mikä suunnaton osa kansallistuotteesta täytyy tuottaa ylellisyysesineiden muodossa tai *vaihtaa* niihin ja mikä suunnaton määrä välttämättömyystarvikkeita täytyy tuhata lakeijoiden, hevosten, kissojen jne. ylläpitoon; tämä tuhlaus, kuten kokemuksesta tiedämme, pienenee huomattavasti aina silloin, kun välttämättömyystarvikkeiden hinnat kohoavat.

Minkälainen siis olisi niiden kapitalistien asema, jotka *eivät* tuota välttämättömyystarvikkeita? He eivät voisi korvata yleisestä palkankorotuksesta aiheutuvaa *voiton suhdeluvun pienenemistä korottamalla tavaroidensa hintoja*, koska näiden tavaroiden kysyntä ei lisääntyisi. Heidän tulonsa pienenesi, ja tästä pienentyneestä tulosta heidän täytyisi maksaa enemmän samasta määrästä kallistuneita välttämättömyystarvikkeita. Eikä siinä vielä kaikki. Koska heidän tulonsa pienenesi, heidän täytyisi vähentää myös ylellisyysesineiden kulutusta, ja tällä tavalla vähenisi heidän omien tavaroidensa keskinäinen kysyntä. Tämän kysynnän pienentymisen seurauksena alenisivat heidän tavaroidensa hinnat. Siis noilla teollisuusaloilla ei *voiton suhdeluku pienenesi* yksinomaan palkkatason yleisen kohoamisen vaikutuksesta, vaan myös yleisen palkankorotuksen, välttämättömyystarvikkeiden hintojen nousun ja ylellisyysesineiden hintojen laskun yhteisestä vaikutuksesta.

Mitä seurauksia olisi tästä eri teollisuusaloilla käytettävien pääomien *voiton suhdeluvun erilaisuudesta*? Tietysti samoja kuin kaikissa niissä tapauksissa, jolloin eri tuotantoalojen *keskimääräisissä voiton suhdeluvuissa* syntyy jostakin syystä erilaisuutta. Pääoma ja työ siirtyisivät vähemmän tuottavilta aloilta tuottavammille, ja tätä

siirtymistä kestäisi niin kauan, kunnes tarjonta toisilla teollisuusaloilla kasvaisi lisääntyntä kysyntää vastavaksi ja toisilla alenisi pienentyntä kysyntää vastavaksi. Tämän muutoksen *tapahtuttua voiton suhdeluku* eri teollisuusaloilla *olisi jälleen tasoissa*. Koska koko siirtymisen alunperin aiheutui vain erilaisten tavaroiden tarjonnan ja kysynnän välisen suhteen muuttumisesta, niin syyn kadottua lakkaisi myös sen vaikutus ja *hinnat* palaisivat aikaisempaan tasoonsa ja tasapainoon. Palkan korotuksen aiheuttama *voiton suhdeluvun pienentyminen* ei rajoittuisi koskemaan erillisiä teollisuusaloja, vaan olisi *yleinen*. Olettamuksemme mukaisesti ei tapahtuisi muutosta enempää työn tuotantovoimassa kuin tuotteiden kokonaismäärässäkään, vaan *kysymyksessä oleva tuotemäärä muuttaisi vain muotoaan*. Suurempi osa tuotemäärästä olisi nyt välttämättömyystarvikkeiden muodossa, pienempi osa ylellisyysesineiden muodossa tai, mikä olisi aivan sama, pienempi osa vaihdettaisiin ulkomaisiin ylellisyystavaroihin ja kulutettaisiin alkuperäisessä muodossaan tai, mikä taas olisi aivan sama, suurempi osa kotimaisesta tuotemäärästä vaihdettaisiin ulkomaisiin välttämättömyystarvikkeihin ylellisyysesineiden asemesta. Palkkatason yleinen kohoaminen aiheuttaisi sen tähden markkinahintojen ohimenevän häiriön jälkeen vain voiton suhdeluvun yleisen pienenemisen ilman mitään pitkäaikaista tavaroiden hintojen muuttumista.

Jos minulle sanotaan, että edellä olevassa todistelussani olen otaksunut, että koko palkanlisäys käytetään välttämättömyystarvikkeisiin, niin vastaan siihen, että olen esittänyt kansalaisen Westonin mielipiteelle suotuisimman oletuksen. Jos palkanlisäys käytettäisiin esineisiin, joita työläiset eivät aikaisemmin kuluttaneet, heidän ostovoimansa tosiasiallinen lisääntyminen ei kaisi mitään todisteluja. Koska tämä heidän ostovoimansa suureneminen on kuitenkin vain seuraus palkankorotuksesta, niin sen täytyy vastata tarkalleen kapitalistien ostovoiman vähentymistä. Tavaroiden *kokonaiskysyntä* ei sen tähden *lisääntyisi*, vaan tämän kysynnän koostumuksen osat *muuttuisivat*. Toisella puolella tapahtunut kysynnän väheneminen tasoittaisi toisella puolella tapahtuneen kysynnän lisääntymisen. Koska kokonais-

kysyntä pysyy siten muuttumattomana, niin tavaroiden markkinahinnoissa ei tapahdu mitään muutosta.

Joudutaan siis seuraavan pulman eteen: joko palkanlisäys käytetään tasaisesti kaikkiin kulutusesineisiin, ja tässä tapauksessa kysynnän lisääntyminen työväenluokan taholta tulee korvatuksi kysynnän vähentymisellä kapitalistiluokan taholta, tai palkanlisäys käytetään vain joihinkin esineisiin, joiden markkinahinnat ohimenevästi nousevat, ja tällöin siitä johtuva voiton suhdeluvun suureneminen tietyillä teollisuusaloilla ja vastaava voiton suhdeluvun pieneminen muilla aloilla aiheuttavat muutoksen pääoman ja työn jakautumisessa niin pitkäksi aikaa, kunnes tarjonta kohoaa toisilla teollisuusaloilla ilmenevää lisääntynyttä kysyntää vastaavasti ja toisilla teollisuusaloilla laskee vähentynyttä kysyntää vastaavasti. Ensimmäisessä olettamassamme tapauksessa ei tapahdu mitään muutosta tavaroiden hinnoissa. Toisessa tapauksessa tavaroiden vaihtoarvot vakaantuvat markkinahintojen heilahtelujen jälkeen entiselle tasolle. Kummankaan olettamuksen mukaan ei palkkatason yleinen kohoaminen aiheuta viime kädessä mitään muuta kuin voiton suhdeluvun yleisen pienemisen.

Kiihottaakseen mielikuvitustanne kansalainen Weston kehotti ajattelemaan niitä vaikeuksia, joita Englannin maatyöläisten palkkojen yleinen kohoaminen 9:stä 18:aan šillingiin synnyttäisi. Ajatelkaahan toki, hän huudahti, välttämättömyystarvikkeiden kysynnän suunnatonta lisääntymistä ja siitä johtuvaa hirvittävää hintojen nousua! Tiedättehän kaikki, että Amerikan maatyöläisten keskipalkat ovat enemmän kuin kaksi kertaa Englannin maatyöläisten keskipalkkoja suuremmat, vaikka maataloustuotteiden hinnat ovat Yhdysvalloissa alhaisemmat kuin Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja vaikka Yhdysvalloissa vallitsevat samat yleiset suhteet pääoman ja työn välillä kuin Englannissa ja vaikka vuotuinen tuotemäärä Yhdysvalloissa on paljon pienempi kuin Englannissa. Minkä tähden siis ystävämme lyö hätärumpua? Vain kiertääkseen kysymyksen, joka todella on ratkaisu-tavanamme. Äkillinen palkankorotus 9:stä 18:aan šillingiin merkitsisi palkan äkillistä kohoamista 100 pro-

sentilla. Emme kuitenkaan lainkaan keskustele kysymyksestä, voidaanko Englannissa yhtäkkiä kohottaa yleistä palkkatasoa 100 prosentilla. Meillä ei ylipäänsä ole mitään tekemistä korotuksen *suuruuden* kanssa, joka kussakin konkreettisessa tapauksessa riippuu kyseisistä olosuhteista ja jonka täytyy vastata niitä. Tehtävänämme on vain selvittää, mitä seuraa palkkatason yleisestä kohoamisesta siinäkin tapauksessa, jos se rajoittuisi vain yhteen prosenttiin.

Jätän ystävämme Westonin keksimän 100 prosentin kohoamisen sivuun ja kiinnitän huomiotanne siihen tosiasialliseen palkkojen kohoamiseen, joka tapahtui Isossa-Britanniassa vuosina 1849—1859.

Kaikki te tunnette vuodesta 1848 voimassa olevan lain 10-tuntisesta tai oikeammin $10\frac{1}{2}$ -tuntisesta työpäivästä.¹⁷⁸ Se oli suurimpia taloudellisia muutoksia, joita olemme nähneet. Se merkitsi äkillistä ja pakollista palkan kohoamista ei vain joillakin paikallisilla ammattialoilla, vaan johtavilla teollisuusaloilla, joihin nojaten Englanti pitää herruutta maailmanmarkkinoilla. Se oli palkankorotus, joka suoritettiin erikoisen epäsuotuisissa olosuhteissa. Tohtori Ure, professori Senior ja kaikki muut porvariston etuja ilmaisevat viralliset taloustieteilijät *todistelivat* — ja todettakoon, paljon paremmin perusteluin kuin ystävämme Weston — että tuo laki tulisi soittamaan kuolinkelloja Englannin teollisuudelle. He todistelivat, ettei kysymys ole pelkästään tavallisesta palkankorotuksesta, vaan sellaisesta palkankorotuksesta, jonka on aiheuttanut käytettävän työ määrän pienentyminen ja joka perustuu siihen. He väittivät, että kahdestoista tunti, joka tahdotaan ottaa kapitalistilta, oli juuri ainoa tunti, josta hän saa voittonsa. He uhkasivat kasautumisen vähenemisellä, hintojen nousulla, markkinoiden menettämisellä, tuotannon supistumisella, siitä johtuvalla uudella palkanalenuksella ja lopullisella perikadolla. He jopa selittivät, että Maximilien Robespierren lait maksimista¹⁷⁹ ovat siihen verrattuna pikkujuttu, ja tietystä miehestä he olivat oikeassa. Entä mikä oli tulos? Tehdastyöläisten rahapalkan kohoaminen huolimatta työpäivän lyhenemisestä, työssäolevien tehdastyöläisten lukumäärän huomattava lisääntyminen,

tehdastuotteiden hintojen jatkuva aleneminen, tehdastyöläisten työn tuotantovoiman ihmeellinen kehitys, tehdastuotteiden menekkimarkkinain ennenkuulumattomasti edistyvä laajentuminen. Manchesterissa Tieteen edistämisseuran kokouksessa kuulin vuonna 1861 herra *Newmanin* myöntävän, että hän, tohtori *Ure, Senior* ja kaikki muut taloustieteen viralliset edustajat olivat erehtyneet, kun sen sijaan kansan vaisto oli osoittautunut oikeaksi. En tarkoita professori *Francis Newmania*, vaan herra *W. Newmania*¹⁸⁰, jolla on kansantaloustieteessä huomattava asema *Thomas Tooken* »*History of Pricesin*» avustajana ja julkaisijana, tämän mainion teoksen, josta käy selville hintojen historia vuodesta 1793 vuoteen 1856. Jos ystävämme *Westonin* piintyneet ajatukset muuttumattomasta palkkasummasta, pysyvästä tuotemäärästä, työn tuotantovoiman pysyvästä tasosta ja kapitalistien pysyvästä tahdosta ja hänen kaikki muut vakionsa ja lopullisuutensa olisivat oikeita, niin silloin professori *Seniorin* synkät ennustukset olisivat oikeita ja väärässä olisi *Robert Owen*, joka jo vuonna 1815 julisti työpäivän yleisen lyhentämisen ensimmäiseksi työväenluokan vapauttamista valmisteleväksi toimenpiteeksi¹⁸¹ ja toteutti sen omin päin käytännössä riskistä ja yleisestä ennakkoluulosta huolimatta kutomatehtaassaan *New Lanarkissa*.

Juuri samaan aikaan, kun 10 tunnin laki tuli voimaan ja sitä seurasi palkkojen korotus, *Isossa-Britanniassa* oli havaittavissa *maatyöläisten palkkojen yleistä kohoamista* syistä, joita tässä on tarpeetonta esittää.

Jottei teillä syntyisi väärinkäsityksiä, haluan tehdä eräitä ennakkohuomautuksia, vaikka ne välittömän tavoitteeni kannalta eivät olekaan tarpeen.

Jos mies saa 2 šillingin viikkopalkkaa ja jos hänen palkkansa nousee 4 šillingiin, niin *palkkataso* kohoaa 100 prosentilla. *Palkkatason* kohoamisen kannalta tämä palkanlisäys vaikuttaa suurelta, vaikka *todellinen palkkasumma*, 4 šillingiä viikossa, jää edelleenkin kurjan alhaiseksi nälkäpalkaksi. Teidän ei siis pidä antaa juhlalliselta kajahtavien palkkatasoprosenttien eksyttää itseänne. Teidän pitää aina kysyä, kuinka suuri se oli *alunperin*.

Edelleen ei ole vaikeaa käsittää, että jos 10 työläistä

saa viikossa 2 šillingiä kukin, 5 työläistä 5 šillingiä kukin ja edelleen 5 työläistä 11 šillingiä kukin, niin nämä 20 saavat viikossa yhteensä 100 šillingiä eli 5 puntaa. Jos sitten heidän viikkopalkkansa *kokonaissumma* nousee sanokaamme 20 prosentilla, niin se kohoaa 5:stä 6 puntaan. Ottaen keskimäärän, voimme sanoa, että *yleinen palkkataso* on kohonnut 20 prosentilla, vaikka itse asiassa 10 työläisen palkka pysyy ennallaan, 5 työläistä käsittävän ryhmän työpalkka kohoaa kutakin työläistä kohti vain 5 šillingistä 6 šillingiin ja toisen 5 työläistä käsittävän ryhmän palkkasumma 55 šillingistä 70 šillingiin. Puolet työläisistä ei ylipäänsä olisi parantanut asemaansa, neljäsosa heistä aivan mitättömässä määrässä ja vain neljäsosa olisi tosiasiallisesti saanut parannuksen. Kuitenkin *keskimääräisesti* laskien näiden 20 työläisen yhteinen palkkasumma olisi kohonnut 20 prosentilla, ja mikäli otetaan lukuun koko pääoma, joka käyttää näitä työläisiä, ja heidän tuottamiensa tavaroiden hinnat, niin asia olisi aivan sama kuin jos he kaikki olisivat tasasuhteisesti tulleet osallisiksi keskimääräisestä palkankorotuksesta. Mainitsemassamme maatyöläisiä koskevassa tapauksessa, kun palkkataso Englannin ja Skotlannin joissain kreivikunnissa on kovin erilainen, korotuksen vaikutus työläisiin oli hyvin erilainen.

Lopuksi sinä aikana, jolloin tuo palkankorotus tapahtui, oli päinvastaiseen suuntaan vaikuttavia seikkoja, kuten esim. Venäjän sodan¹⁸² aiheuttamat uudet verot, maatyöläisten asuintalojen joukoittainen hävittäminen¹⁸³ jne.

Näiden monien ennakkohuomautusten jälkeen totean, että vuosina 1849—1859 Ison-Britannian maatyöläisten keskimääräinen palkkataso *kohosi noin 40 prosentilla*. Väitteeni todistukseksi voisin esittää lukuisasti yksityiskohtia, mutta tähän tarkoitukseeni katson riittäväksi viitata tunnontarkkaan, kriittiseen esitelämään, jonka herra *John C. Morton* vainaja piti vuonna 1859 Lontoon Taideseurassa¹⁸⁴ aiheesta: »*The Forces used in Agriculture*». Herra Morton esittää tietoja, jotka hän on ottanut laskuista ja muista todellisista asiakirjoista noin sadalta maatilalta 12:sta Skotlannin ja 35:stä Englannin kreivikunnasta.

Ystävämme Westonin mielipiteen mukaan, varsinkin jos otetaan huomioon tehdastyöläisten palkkojen samanaikainen kohoaminen, vuosina 1849—1859 olisi pitänyt tapahtua tavaton maataloustuotteiden hintojen nousu. Entä miten kävi todellisuudessa? Huolimatta Venäjän sodasta ja useista huonoista sadoista vuosina 1854—1856 Englannin johtavan maataloustuotteen, vehnän, keskihinta, joka vuosina 1838—1848 oli noin 3 puntaa quarterilta, aleni noin 2 puntaan 10 šillingiin quarterilta vuosina 1849—1859. Se merkitsee, että vehnän hinta aleni enemmän kuin 16 prosenttia samalla kun maatyöläisten palkat kohosivat keskimäärin 40 prosenttia. Samana aikana, jos kauden loppua verrataan sen alkuun, siis vuotta 1859 vuoteen 1849, virallisesti todettu köyhäläisyys väheni 934 419 henkilöstä 860 470 henkilöön, so. 73 949 henkilöllä. Myönnän, että tämä on hyvin pientä vähenemistä, josta seuraavina vuosina tuli jälleen loppu, mutta kuitenkin se on vähenemistä.

Saatetaan sanoa, että viljalakien¹⁸⁵ kumoamisen seurauksena ulkomaisen viljan tuonti lisääntyi vuosina 1849—1859 enemmän kuin kaksinkertaisesti verrattuna vuosiin 1838—1848. Entä mitä siitä seuraa? Kansalaisen Westonin kannalta katsoen olisi voitu odottaa, että tämä äkillinen, valtava ja alituisesti lisääntyvä kysyntä ulkomaisilla markkinoilla tulisi kohottamaan maataloustuotteiden hinnat tavattoman korkeiksi, koska lisääntyneen kysynnän vaikutus pysyy samana riippumatta siitä, kasvaako kysyntä ulkomailla vai kotimaassa. Entä miten kävi todellisuudessa? Muutamia huonoja satovuosia lukuunottamatta Ranskassa kuului tuona kautena alinomaa valituksia viljanhintojen romahdusellisen laskun vuoksi, amerikkalaisten täytyi useaan otteeseen polttaa liikatuotteensa, ja Venäjä, jos voimme uskoa herra Urquhartia, lietsoi sisällissotaa Yhdysvalloissa¹⁸⁶, koska jenkkien kilpailu Euroopan markkinoilla supisti sen maataloustuotteiden vientiä.

Abstraktiseen muotoon pelkistettynä kansalaisen Westonin mielipide olisi seuraava: kaikkinaisen kysynnän lisääntyminen tapahtuu aina tietyn tuotemäärän perustalla. Siksi se ei koskaan voi lisätä kysytyjen tavaroiden tarjontaa, vaan vain kohottaa niiden rahahintaa. Aivan

tavallinen tarkastelu osoittaa kuitenkin, että kysynnän lisääntyminen ei eräissä tapauksissa muuta lainkaan tarvaroiden markkinahintoja, kun taas toisissa tapauksissa se aiheuttaa markkinahintojen ohimenevää nousua, jota seuraa tarjonnan lisääntyminen. Tämän tarjonnan lisääntymisen johdosta hinnat laskevat jälleen *entiselle* tasolle ja eräissä tapauksissa entistä tasoa *alemmaksi*. Ongelman ehtoja ei muuta vähääkään se, aiheutuuko kysynnän lisääntyminen palkankorotuksista vai jostakin muusta syystä. Kansalaisen Westonin kannalta tätä yleistä ilmiötä olisi yhtä vaikea selittää kuin sitä ilmiötä, joka johtuu poikkeuksellisista oloista, nimittäin palkankorotuksesta. Sen vuoksi hänen perustelunsa ei todista kerrassaan mitään tarkastelemassamme kysymyksessä. Se osoittaa vain, että hän ei kykene ottamaan selvää laeista, joiden vaikutuksesta kysynnän lisääntyminen aiheuttaa tarjonnan lisääntymistä eikä suinkaan markkinahintojen ehdotonta nousua.

3. TYÖPALKKA JA RAHA

Toisena keskustelupäivänä ystävämme Weston esitti vanhan väitteensä uudessa muodossa. Hän sanoi: rahanpalkkojen yleisen kohoamisen seurauksena tarvitaan enemmän käteistä rahaa näiden palkkojen maksamiseen. Koska rahan määrä on *pysyvä*, niin kuinka voidaan tällä pysyvällä rahamäärällä maksaa kohonneet työpalkat? Ensimmäinen vaikeutena se, että työläisten rahapalkan kohotessa heille tuleva tavaramäärä on siitä huolimatta vakio; nyt on vaikeutena se, että rahapalkka kohoaa, vaikka tavaramäärä on vakio. Tietenkin jos luovutaan hänen alkuperäisestä dogmistaan, häviävät myös sen aiheuttamat vaikeudet.

Tulen kuitenkin osoittamaan, että tällä rahan kiertokulkua koskevalla kysymyksellä ei ole kerrassaan mitään yhteyttä tarkasteltavaan aiheeseen.

Teidän maassanne on maksukoneisto paljon täydellisempi kuin missään muussa Euroopan maassa. Pankkijärjestelmän laajuuden ja keskittyneisyyden ansiosta tarvitaan saman arvomäärän kiertokulkuun ja saman tai suuremmankin kauppojen määrän tekemiseen paljon

vähemmän rahaa. Mitä tulee esim. työpalkkoihin, niin englantilainen tehdastyöläinen antaa joka viikko työpalkkansa kauppiaille, joka lähettää sen joka viikko pankkiirille; tämä palauttaa sen jälleen joka viikko tehtailijalle, joka sillä taas maksaa työläistensä palkat jne. Tämän koneiston ansiosta voidaan työläisen vuosipalkka, sanokaamme 52 punttaa, maksaa yhdellä ainoalla sovereignilla*, joka suorittaa joka viikko saman kierroksen. Englannissakaan tämä maksukoneisto ei ole niin täydellinen kuin Skotlannissa, ja se ei suinkaan ole kaikkialla yhtä täydellinen; sen tähden me näemme, että esim. erällä maatalousalueilla verrattuna puhtaasti teollisuusalueisiin, tarvitaan paljon enemmän liikkeellä olevaa rahaa paljon pienemmän arvomäärän kiertokulkuun.

Jos menette kanaalin toiselle puolelle, niin huomaatte, että siellä *rahapalkka* on paljon pienempi kuin Englannissa, mutta Saksassa, Italiassa, Sveitsissä ja Ranskassa sen maksamiseen tarvitaan kuitenkin *paljon suurempi rahasumma*. Siellä pankkiirit eivät sieppaa jokaista sovereignia yhtä nopeasti eivätkä palauta teollisuuskapitalistille yhtä nopeasti; ja sen tähden yhden sovereignin asemesta, mikä riittää Englannissa 52 punnan vuosittaiseen kiertokulkuun, mantereella tarvitaan ehkä kolme sovereignia 25 punnan vuosipalkkasumman kiertokulkuun. Verrattaessa Euroopan mannermaita Englantiin havaitaan oitis, että pienemmät rahapalkat saattavat usein tarvita kiertokulkuaan varten paljon enemmän liikkeellä olevaa rahaa kuin suuremmat rahapalkat ja että tämä on tosiasiallisesti vain puhtaasti tekninen kysymys, joka on kaukana aiheestamme.

Parhaimpien tuntemieni laskelmien mukaan voidaan Englannin työväenluokan vuositulo arvioida 250 miljoonaksi punnaksi. Tämä suunnaton summa kiertää noin 3 miljoonan punnan avulla. Olettakaamme, että tapahtuu 50 prosentin palkankorotus. Silloin 3 miljoonan asemesta tarvittaisiin $4\frac{1}{2}$ miljoonaa liikkeellä olevaa rahaa. Koska huomattava osa työläisen päivittäisistä menoista suoritetaan hopeassa ja kuparissa, so. pelkissä rahamerkeissä,

* Sovereign, punnan arvoinen engl. kultaraha. *Totm.*

joiden samoin kuin paperirahankin arvo suhteessa kultaan määrätään mielivaltaisesti lailla, niin rahapalkkojen 50 prosentoin korotus vaatisi äärimmäisessä tapauksessa lisää kiertokulkuun sanokaamme miljoona soverignia. Miljoona, joka nyt lepää kultaharkkoina tai metallirahana Englannin pankin tai yksityispankkien holveissa, tulisi kiertokulkuun. Mutta nekin vähäiset menot, jotka menisivät tämän miljoonan rahaksi lyömiseen tai rahan kulumiseen kiertokulussa, voidaan välttää ja ne tosiasiallisesti vältetäänkin silloin, kun kiertovälineiden lisääminen aiheuttaa joitain vaikeuksia. Te kaikki tiedätte, että Englannissa liikkeellä oleva raha jakaantuu kahteen suureen ryhmään. Toisen niistä muodostavat mitä erilaisimmat pankkisetelit, joita käytetään kauppiaiden välisessä liikkeessä ja myös kuluttajien ja kauppiaiden välisissä suuremmissa maksuissa, toinen rahan laji, metalliraha, kiertää taas vähittäiskaupassa. Vaikka nämä liikkeellä olevan rahan lajit ovatkin aivan erilaisia, niin silti ne tunkeutuvat toinen toisensa alalle. Niinpä kultarahaa käytetään varsin laajassa mitassa suuremmissakin maksuissa, joissa rahasummat ovat alle 5 punnan. Jos huomenna laskettaisiin liikkeeseen neljän, kolmen tai kahden punnan seteleitä, niin kultarahat, jotka nyt täyttävät nämä kiertokulkukanavat, vedettäisiin niistä heti pois, ja nuo rahat virtaisivat kanaviin, joissa niitä rahapalkkojen korottamisen seurauksena tarvitaan. Tällä tavalla se lisämiljoona, joka tarvittaisiin 50 prosentoin palkankorotuksen tapahtuessa, hankittaisiin ilman ainoatakaan lisäsoverignia. Sama tulos voitaisiin saavuttaa ilman ainoatakaan lisäpankkiseteliä lisäämällä vekselien kiertokulkua, kuten tehtiin melko pitkän ajan kuluessa Lancashiressä.

Jos palkkatason yleinen korottaminen esim. 100 prosentilla, kuten kansalainen Weston maatyöläisten palkoista olettaa, aiheuttaisi välttämättömyystarvikkeiden hintojen huomattavan nousun ja vaatisi hänen mielipiteensä mukaan lisäsumman rahaa, jota ei voitaisi hankkia, niin *työpalkkojen yleisellä alenemisellä* pitäisi olla sama vaikutus samassa mitassa, mutta päinvastaiseen suuntaan. Hyvä! Te kaikki tiedätte, että vuodet 1858—1860 olivat puuvillateollisuudelle suotuisimpia ja että

varsinkin vuosi 1860 on tässä suhteessa liike-elämän aika-kirjoissa verraton, jota paitsi muutkin teollisuusalat kukoistivat tähän aikaan voimakkaasti. Puuvillateollisuuden työläisten ja kaikkien muiden tähän alaan yhteydessä olevien työläisten työpalkat olivat vuonna 1860 suuremmat kuin milloinkaan aikaisemmin. Sitten alkoi pula Amerikassa, ja kaikkien näiden työläisten palkat alennettiin yhtäkkiä noin neljännekseen aikaisemmasta määrästä. Päinvastaiseen suuntaan tapahtuneena se merkitsi 300 prosentin nousua. Jos työpalkat nousevat 5:stä 20:een, niin me sanomme, että ne ovat kohonneet 300 prosentilla; jos ne laskevat 20:stä, 5:een niin me sanomme, että ne ovat alenneet 75 prosentilla; mutta korotuksen määrä toisessa ja alennuksen määrä toisessa tapauksessa olisi sama, nimittäin 15 šillingiä. Se oli siis ennen kuulumaton, äkillinen palkkatason muutos, ja se koski työläismäärää, joka — jos laskemme yhteen puuvillateollisuudessa työskentelevät ja lisäksi siitä välillisesti riippuvat työläiset — oli $1\frac{1}{2}$ kertaa suurempi kuin maatyöläisten lukumäärä. Entä laskiko vehnän hinta? Sen keskihinta, joka kolmena vuotena, v. 1858—1860, oli ollut 47 šillingiä 8 pennyä quarterilta, nousi 55 šillingiin 10 pennyn quarterilta kolmen vuoden (1861—1863) aikana. Mitä rahaan tulee, niin vuonna 1861 sitä lyötiin 8 673 232 puntaa 3 378 102 punnan asemesta vuonna 1860. Toisin sanoen vuonna 1861 lyötiin 5 295 130 puntaa enemmän kuin vuonna 1860. Tosin pankkisetelitä oli kierrossa vuonna 1861 1 319 000 puntaa vähemmän kuin vuonna 1860. Vähentäkäämme tämä summa. Sittenkin jää liikkeellä olevaa rahaa kukoistusvuoteen 1860 verrattuna vuoden 1861 osalle 3 976 130 puntaa eli noin 4 miljoonaa puntaa enemmän; mutta Englannin pankin kultavaranto oli samaan aikaan vähentynyt, ei tosin samassa, mutta lähimain samassa suhteessa.

Verratkaamme vuotta 1862 vuoteen 1842. Paitsi sitä, että kiertokulussa olevien tavaroiden määrä ja arvo lisääntyivät valtavasti, yksistään se pääoma, joka maksettiin säännöllisesti osakkeista, obligaatioista yms., rautateiden arvopapereista, nousi 1862 Englannissa ja Walesissa 320 milj. puntaan, summaan, joka vuonna

1842 olisi tuntunut satumaiselta. Kiertokulussa olevan rahan kokonaismäärä oli kuitenkin vuosina 1862 ja 1842 likimain yhtä suuri; ja yleensäkin on havaittavissa, että kiertokulussa olevan rahan määrä pyrkii yhä enemmän pienenemään, vaikka sekä tavaroiden kokonaisarvo että kaikkien rahasuoritusten summa kasvaa suunnattomasti. Ystävämme Westonin kannalta katsoen tämä on käsittämätön arvoitus.

Jos hän olisi tarkastellut asiaa hieman syvällisemmin, hän olisi havainnut, että — vaikka ei otettaisikaan huomioon työpalkkoja ja oletettaisiin niiden pysyvän samalla tasolla — kiertokulussa olevien tavaroiden arvo ja paljous ja yleensä rahakauppojen summa vaihtelee päivittäin; että liikkeeseen laskettujen setelien määrä vaihtelee päivittäin; että ilman rahan apua, vekselien, sekkien, giro-luoton, selvityspankkien avulla suoritettujen maksujen määrä vaihtelee päivittäin; että sikäli kuin metallirahaa todella tarvitaan, suhde toisaalta liikkeellä olevien rahojen ja toisaalta reservissä olevien tai pankkiholveihin talletettujen rahojen ja harkkojen välillä vaihtelee päivittäin; että se kullann määrä, minkä maassa tapahtuva kiertokulku tarvitsee, ja se määrä, mikä lähetetään ulkomaille kansainvälistä kiertokulkua varten, vaihtelee päivittäin. Hän olisi havainnut, että hänen dogminsa rahan vakiomäärästä on hirveä erehdys, joka on ristiriidassa jokapäiväisen käytännön kanssa. Sen sijaan että hän käyttää väärää käsitystään rahan kiertokulun laeista perusteluna työpalkkojen korotusta vastaan, hänen olisi pitänyt tutkia niitä lakeja, jotka tekevät mahdolliseksi rahan kiertokulun mukautumisen alituisesti vaihteleviin olosuhteisiin.

4. TARJONTA JA KYSYNTÄ

Ystävämme Weston pitää kiinni latinalaisesta sananparresta: »repetitio est mater studiorum», so. kertaus on opin äiti, ja sen tähden hän on toistanut alkuperäisen dogminsa uudessa muodossa väittäen, että palkankorotuksen aiheuttamasta rahamäärän pienenemisestä olisi seurauksena pääoman väheneminen jne. Koska olen jo tarkastellut hänen rahankiertoa koskevia päänäpistö-

jaan, pidän aivan hyödyttömänä puuttua niihin kuvitel-
tuihin seurauksiin, joita hänen nähdäkseen koituu hänen
keksimästään rahan kiertokulun järkyttymisestä. Mie-
luumminkin yritän pelkistää hänen dogminsa — joka
on *aina sama*, niin erilaisissa muodoissa kuin hän sen
toistaakin — *sen yksinkertaisimpaan teoreettiseen muotoon*.

Yhdestä ainoasta huomautuksesta käy ilmi se epä-
kriittinen tapa, jolla hän käsittelee aihettaan. Hän vastus-
taa työpalkkojen korotusta eli korkeita työpalkkoja, jotka
ovat seurauksena sellaisesta korotuksesta. Kysyn nyt
häneltä, mitä ovat korkeat ja mitä ovat alhaiset työ-
palkat? Miksi pidetään esim. 5 šillingiä viikossa alhaisena
ja 20 šillingiä viikossa korkeana työpalkkana? Jos 5 on
alhainen palkka verrattuna 20:een, niin 20 on vielä al-
haisempi verrattuna 200:aan. Jos joku esitelmöidessään
lämpömittarista alkaa pauhata korkeista ja alhaisista
lämpöasteista, niin hän ei rikastuta kenenkään tietoja.
Hänen on ensin selitettävä, miten määritellään jääty-
mis- ja kiehumispiste, ja osoitettava, että nämä kiin-
topisteet määräytyvät luonnonlakien mukaisesti eivätkä
lämpömittarien myyjän tai valmistajan mielen mukai-
sesti. Mitä tulee työpalkkaan ja voittoon, niin kansalai-
nen Weston ei ole vain laiminlyönyt mainitunlaisten
kiintopisteiden johtamista taloudellisista laeista, vaan on
jopa pitänyt tarpeettomana etsiä niitä. Hän on tyytynyt
hyväksymään tavanomaiset sanonnat korkea ja alhainen
ikään kuin niillä olisi tarkasti määritelty merkitys, vaika
on päivänselvää, että työpalkkoja voidaan sanoa
korkeiksi tai alhaisiksi vain verrattuna johonkin mitta-
puuhun, jolla niiden suuruutta mitataan.

Hän ei kykene sanomaan minulle, minkä tähden tietys-
tä työmäärästä maksetaan tietty rahamäärä. Jos hän
vastaisi minulle, että sen määrää kysynnän ja tarjonnan
laki, niin kysyisin häneltä heti, mikä laki sääntelee itse
kysynnän ja tarjonnan. Silloin hänen vastauksensa panisi
hänet umpikujaan. Työn kysynnän ja tarjonnan väli-
nen suhde on alituksen muutoksen alainen ja sen mukana
muuttuvat työn markkinahinnatkin. Jos kysyntä ylittää
tarjonnan, niin palkat nousevat; jos tarjonta ylittää
kysynnän, niin palkat laskevat, joskin sellaisissa olosuh-
teissa saattaisi osoittautua tarpeelliseksi *ottaa selvää* ky-

synnän ja tarjonnan todellisesta tilasta esim. lakon avulla tai jollakin muulla tavalla. Jos tarjontaa ja kysyntää pidetään työpalkkoja sääntelevänä lakina, niin olisi yhtä lapsellista kuin hyödytöntäkin kiivailla palkankorotusta vastaan, koska sen korkeimman lain mukaan, johon vedotaan, työpalkkojen ajoittainen korottaminen on yhtä välttämätöntä ja lainmukaista kuin työpalkkatason ajoittainen alentaminenkin. Mutta *ellei* tarjontaa ja kysyntää pidetä työpalkkoja sääntelevänä lakina, niin toistan vielä kerran kysymyksen: minkä tähden tietystä työmäärästä annetaan tietty rahamäärä?

Tarkastelkaamme kuitenkin asiaa laajemmasta näkökulmasta. Erehtyisitte pahasti, jos otaksuisitte, että työn tai jonkin muun tavararan arvon määrää viime kädessä tarjonta ja kysyntä. Tarjonta ja kysyntä eivät sääntele mitään muuta kuin markkinahintojen ohimeneviä *heilaheteluja*. Ne selittävät, miksi tavararan markkinahinta nousee sen *arvoa* suuremmaksi tai laskee sen *arvoa* alemmaksi, mutta ne eivät suinkaan voi selittää tätä *arvoa* itseään. Olettakaamme, että tarjonta ja kysyntä ovat tasapainossa eli kuten taloustieteilijät sanovat kattavat toisensa. Samalla hetkellä, kun nämä vastakkaiset voimat tasaantuvat, ne lamauttavat toisensa ja lakkaavat vaikuttamasta suuntaan tai toiseen. Sinä hetkenä, kun tarjonta ja kysyntä pääsevät tasapainoon ja lakkaavat siitä syystä vaikuttamasta, tavaroiden *markkinahinta* vastaa niiden *todellista arvoa*, normaalihintaa, jonka seutuvilla markkinahinta heilahtelee. Kun siis tutkimme tämän *arvon* luonnetta, tarjonnan ja kysynnän ohimenevät vaikutukset markkinahintoihin eivät koske meitä lainkaan. Sama koskee niin työpalkkoja kuin kaikkien muidenkin tavaroiden hintoja.

5. TYÖPALKKA JA HINNAT

Ystävämme kaikki todistelut supistuvat yksinkertaisimmassa teoreettisessa ilmaisussaan yhteen ainoaan dogmiin: »*Tavaroiden hinnat määrää eli sääntelee työpalkka.*»

Voisin vedota käytännöllisiin havaintoihin kumotakseni tämän vanhentuneen ja jo kumotun harhaluulon.

Voisin viitata siihen, että englantilaiset tehtaiden, kaivosten, laivaveistämöiden ym. työläiset, joiden työstä maksetaan suhteellisen hyvin, vievät tuotteidensa halpuudella voiton kaikista muista kansakunnista, jota vastoin esim. englantilaisen maatyöläisen, jonka työstä maksetaan suhteellisen huonosti, voittavat hänen tuotteidensa kalleuden vuoksi miltei kaikki muut kansakunnat. Vertaamalla saman maan tuotetta toiseen tuotteeseen ja eri maiden tavaroita keskenään voisin osoittaa, että — lukuunottamatta eräitä enemmän näennäisiä kuin todellisia poikkeuksia — keskimäärin hyvin maksettu työ tuottaa halpoja tavaroita ja huonosti maksettu työ kalliita tavaroita. Tämä ei tietenkään todista, että toisessa tapauksessa työn korkeat hinnat ja toisessa alhaiset hinnat olisivat aina syynä näihin täysin vastakkaisiin tuloksiin, mutta joka tapauksessa se todistaa, ettei työn hinta määrää tavaroiden hintaa. Meidän on kuitenkin aivan tarpeetonta käyttää tätä kokemusperäistä metodia.

Joku saattaa ehkä kiistää, että kansalainen Weston on esittänyt dogmin: »*Tavaroiden hinnat määrää eli sääntelee työpalkka.*» Hän ei todellakaan ole milloinkaan sellaista sanonut. Hän on päinvastoin sanonut, että voitto ja korko niin ikään ovat tavarain hintojen ainesosia, sillä tavaroiden hinnoista ei makseta ainoastaan työläisten palkkoja, vaan myös kapitalistien voitot ja maanomistajien korot. Entä mistä hänen mielestään muodostuvat hinnat? Ennen muuta työpalkasta. Sitten hintoihin lisätään jokunen prosentti kapitalistin hyväksi ja lisäprosentit maanomistajien hyväksi. Olettakaamme, että palkka tavarain tuottamiseen käytetystä työstä on 10. Jos voiton suhdeluku olisi 100 prosenttia, niin kapitalisti lisäisi maksettuun työpalkkaan 10, ja jos maankorko olisi myös 100 prosenttia työpalkasta, niin lisättäisiin jälleen 10, ja tavarain koko hinta nousisi silloin 30:een. Mutta sellainen hinnan määrääminen merkitsisi yksinkertaisesti, että työpalkka määrää hinnan. Jos työpalkka mainitussa tapauksessa nousisi 20:een, niin tavarain hinta nousisi 60:een jne. Sen vuoksi kaikki vanhat kansantaloustieteilijät, jotka olivat esittäneet dogmin, että työpalkka sääntelee hinnat, yrittivät todistaa sitä sillä, että pitivät voittoa ja korkoa *pelkkinä työpalkan pro-*

senttilisinä. Kukaan heistä ei tietenkään kyennyt johtamaan näiden prosenttilisien rajoja mistään taloudellisesta laista. He näyttivät päinvastoin uskovan, että voitto määrätään perintätavan mukaan, tottumuksesta, kapitalistin tahdosta tai jollain muulla yhtä mielivaltaisella ja selittämättömällä tavalla. Kun he väittävät, että kapitalistien välinen kilpailu määrää voiton, niin se ei sano yhtään mitään. Tämä kilpailu voi tosin epäilemättä taasoittaa erilaiset voiton suhdeluvut eri teollisuusaloilla, ts. nivelloida ne keskitasolle, mutta se ei voi suinkaan määrätä itse tätä tasoa tai voiton yleistä suhdelukua.

Mitä me tarkoitamme sanoessamme, että työpalkka määrää tavaroiden hinnat? Koska työpalkka on vain työn hinnan nimi, niin tarkoitamme sillä, että työn hinta sääntelee tavaroiden hinnat. Koska *»hinta»* on vaihtoarvo — ja puhuessani arvosta tarkoitan aina vaihtoarvoa — nimittäin *rahassa ilmaistu vaihtoarvo*, niin tämä väite tarkoittaa, että *»tavaroiden arvon määrää työn arvo»* eli *»työn arvo on yleinen arvonmitta»*.

Entä kuinka sitten määräytyy itse *»työn arvo»*? Tässä joudumme umpikujaan. Umpikujaan joudumme tietysti vain, jos yritämme harkita loogisesti. Tuon dogmin puoltajat eivät muuten paljoakaan välitä logiikasta. Ottakaa esim. ystävämme Weston. Ensin hän sanoi meille, että tavaroiden hinnat määrää työpalkka ja että työpalkkojen noustessa täytyy siis hintojenkin nousta. Sitten hän rupe si todistelemaan meille päinvastaista, että työpalkkojen kohoamisesta ei ole mitään hyötyä, koska tavaroiden hinnat nousevat ja koska työpalkka itse asiassa mitataan niiden tavaroiden hinnalla, joihin se kulutetaan. Näin me alamme väitteestä, että tavaroiden arvon määrää työn arvo, ja lopetamme väitteeseen, että työn arvon määrää tavaroiden arvo. Täten kierrämme noidankehää emmekä pääse mihinkään tulokseen.

Onhan yleensä päivänselvää, että jos teemme jonkin tavaran, esim. työn, viljan tai jonkin muun tavaran arvosta yleisen arvonmitan ja sääntelijän, niin me vain lykkäämme vaikeutta tuonnemmaksi, koska mittaamme arvon toisella arvolla, joka taas puolestaan tarvitsee mittaamista.

Abstraktisimmassa muodossaan ilmaistuna dogmi »tavaroiden hinnat määrää työpalkka» tarkoittaa sitä, että »arvon määrää arvo», ja tämä tautologia merkitsee, ettemme todellisuudessa tiedä yhtään mitään arvosta. Jos hyväksymme tämän perusteen, niin jokainen keskustelu kansantaloustieteen yleisistä laeista muuttuu pelkäsi jaaritteluksi. Ricardon suuri ansio oli sen tähden se, että hän 1817 julkaistussa teoksessaan »*On the Principles of Political Economy*» hävitti perusteellisesti levinneen ja aikansa eläneen vanhan harhakäsityksen, että »hinnat määrää työpalkka», käsityksen, jonka Adam Smith ja hänen ranskalaiset edeltäjänsä olivat tutkimustensa todella tieteellisissä osissa hylänneet, mutta jonka he kuitenkin teostensa pintapuolisemmissa ja arkipäiväisissä luvuissa jälleen esittivät.¹

6. ARVO JA TYÖ

Kansalaiset, olen tullut kohtaan, josta minun on alettava tarkasteltavan kysymyksen tosiasiallinen selittäminen. En voi luvata, että teen sen täysin tyydyttävästi, koska minun silloin pitäisi käydä läpi koko kansantaloustieteen alue. Voin ranskalaisten sanontaa käyttäkseni vain »*effleurer la question*», ts. kosketella ainoastaan pääkohtia.

Ensimmäinen kysymys, joka meidän on asetettava, on: mitä on tavarain *arvo*? Kuinka se määräytyy?

Ensi silmäykseltä näyttää, että tavarain arvo on peräti *suhteellinen* asia, jota ei voida määritellä tarkastelematta tavaraa sen suhteissa kaikkiin muihin tavaroihin. Todellakin, kun puhumme arvosta, tavarain vaihtoarvosta, niin tarkoitamme niitä kvantitatiivisia suhteita, joissa tavara voidaan vaihtaa kaikkiin muihin tavaroihin. Mutta nyt herää kysymys: kuinka määräytyvät ne mittasuhteet, joissa tavarat vaihdetaan toisiinsa?

Tiedämme kokemuksesta, että nämä suhteet ovat loputtoman moninaisia. Jos otamme jonkin yhden tavarain, esim. vehnän, niin huomaamme, että quarter vehnää voidaan vaihtaa miltei lukemattoman moninaisissa suhteissa muihin tavaroihin. Ja kuitenkin, *koska sen arvo pysyy tällöin samana* riippumatta siitä, ilmais-

taanko se silkissä, kullassa tai jossain muussa tavarassa' tuon arvon täytyy jollain tavoin erota ja olla riippumaton niistä *moninaisista mittasuhteista*, joissa se vaihtuu toisiin tavaroihin. Täytyy olla mahdollista ilmaista tämä arvo muodossa, joka eroaa noista moninaisista eri tavaroitten välisistä yhtäläisyssuhteista.

Sanoessani edelleen, että quarter vehnää vaihtuu tiettyssä mittasuhteessa rautaan tai että vehnäquarterin arvo ilmaistaan tiettyssä rautamäärässä, tarkoitan, että vehnän arvo ja sen vastike raudassa ovat yhtä suuret *jonkin kolmannen esineen kanssa*, joka ei ole vehnää eikä rautaa, koska oletan, että ne ilmaisevat saman suureen kahdessa eri muodossa. Sen tähden täytyy kummankin tavaran, niin vehnän kuin raudankin, olla toisistaan riippumatta muunnettavissa kolmanneksi esineeksi, joka on niiden yhteinen mitta.

Valaistakseni tätä kohtaa esitän hyvin yksinkertaisen mittausopillisen esimerkin. Mitä teemme, kun vertaamme kaikenmuotoisten ja -suuruisten kolmioiden pinta-alaa toisiinsa tai kun vertaamme kolmioiden pinta-alaa suorakulmioiden tai joidenkin muiden suoralinjaisten kuvioitten pinta-alaan? Muunnamme jonkin kolmion pinta-alan ilmaisumuotoon, joka on aivan erilainen sen näkyvän muodon kanssa. Koska tiedämme, että kolmion pinta-ala on yhtä kuin puolet sen kannan ja korkeuden tulosta, niin voimme verrata keskenään kaikenlaisten kolmioiden ja suoralinjaisten kuvioitten suuruuksia, sillä ne kaikki voidaan jakaa joksikin määräksi kolmioita.

Samaa menetelmää on noudatettava tavaroiden arvoihin nähden. Meillä on oltava mahdollisuus pelkistää ne samaan, niille yhteiseen ilmaisumuotoon ja erotettava ne toisistaan vain niiden mittasuhteiden mukaan, joissa niihin sisältyy sama identtinen mitta.

Koska tavaroiden *vaihtoarvot* ovat vain näiden esineiden *yhteiskunnallisia funktioita* eikä niillä ole mitään tekemistä tavaroiden *luonnollisten* ominaisuuksien kanssa, niin meidän on lähinnä kysyttävä: mikä on kaikkien tavaroiden yhteinen *yhteiskunnallinen perusolemus*? Se on *työ*. Tavaran tuottamiseen täytyy käyttää tai tavaraan täytyy sisällyttää tietty määrä työtä. Sitä paitsi en tarkoita *työtä* ylipäänsä, vaan *yhteiskunnallista* työtä. Hen-

kilö, joka valmistaa esineen omaa välitöntä käyttöönsä varten, kuluttaakseen sen itse, valmistaa *tuotteen*, mutta ei *tavaraa*. Itseään varten työskentelevänä tuottajana hänellä ei ole mitään tekemistä yhteiskunnan kanssa. Mutta tuottaakseen *tavaran* hänen ei pidä vain tuottaa esinettä, joka tyydyttää jonkin *yhteiskunnallisen* tarpeen, vaan myös hänen työnsä on oltava erottamattomana osana yhteiskunnan käyttämässä työn kokonaismäärässä. Hänen työnsä tulee olla alistettu *yhteiskunnan sisäisen työnjaon* alaiseksi. Se ei ole mitään ilman työn muita osia ja se on vuorostaan niiden välttämätöntä *täydennystä*.

Tarkastellessamme *tavaroita arvoina* tarkastelemme niitä yksinomaan *olennoituneena, kiinteänä, tai jos haluate, kiteytyneenä yhteiskunnallisen a työnä*. Tässä suhteessa ne voivat *erota* toisistaan vain siten, että edustavat suurempaa tai pienempää työmäärää. Esimerkiksi silkkisen nenäliinan valmistamiseen käytetään suurempi määrä työtä kuin tiiliskiven tuotantoon. Entä kuinka *työmäärä* mitataan? *Ajalla, minkä työ kestää, mittaamalla työ tunneissa, päivissä jne.* Jotta tätä mittaa voitaisiin käyttää, kaikki työlajit on luonnollisesti muunnettava keskinkertaiseksi eli tavalliseksi työksi, niiden ykseydeksi.

Tulemme siis seuraavaan johtopäätökseen: tavarella on *arvo*, koska se on *yhteiskunnallisen työn kiteytymä*. Tavaran arvon *suuruus* eli tavaran *suhteellinen* arvo riippuu tavaraan sisältyvän yhteiskunnallisen substanssin suuremmasta tai pienemmästä määrästä, so. tavaran tuottamiseen välttämättömän työn suhteellisesta määrästä. *Tavaroiden suhteellisen arvon* määrää siis *vastaava työmäärä* tai *-summa*, joka *sisältyy noihin tavaroihin, on olennoituneena, kiinnittyneenä niissä*. *Vastaavat* tavaramäärät, jotka voidaan valmistaa *samassa työajassa, ovat samanarvoiset*. Ts. tavaran arvon suhde toisen tavaran arvoon on sama kuin tavaraan kiinnitetyn työmäärän suhde toiseen tavaraan kiinnitettyyn työmäärään.

Otaksun, että monet teistä kysyvät: onko sitten tosiasiallisesti olemassa kovinkaan suurta eroa tai yleensä eroa siinä, jos väitetään, että tavaroiden arvon määrää *työpalkka* tai että sen määrää niiden valmistamiseen välttämätön *suhteellinen työmäärä*? Teidän on kuitenkin otettava huomioon, että *palkkio* työstä ja työn *määrä*

ovat aivan eri asioita. Olettakaamme esim. että vehnäquarteriin ja kultaunssiin sisältyy *yhtä suuret määrät työtä*. Käytän tätä esimerkkiä, koska sen esitti *Benjamin Franklin* ensimmäisessä 1729 julkaistussa »*A Modest Inquiry into the Nature and Necessity of a Paper Currency*»-nimisessä tutkielmassaan, jossa hän eräänä ensimmäisistä osui arvon todelliseen luonteeseen. Oletamme siis, että quarter vehnää ja unssi kultaa ovat *yhtäläisiä arvoja* eli *vasta-arvoja*, koska ne ovat *keskinkertaisen työn yhtä suurien määrien kiteytymiä*, edustavat niihin kiinnitettyä niin ja niin monen päivän tai viikon työtä. Kun määrittelimme näin kullan ja vehnän suhteelliset arvot, niin otammeko jollakin tavalla huomioon maatyöläisten ja kaivostyöläisten *työpalkat*? Emme vähimmässäkään määrässä. Me jätämme kokonaan *määrittelemättä, miten* heidän päivä- tai viikkotyöstänsä on maksettu ja onko yleensä käytetty palkkatyötä. Jos sitä on käytetty, niin työpalkat ovat voineet olla hyvin erilaisia. Työläinen, jonka työ on olennoitunut vehnäquarterissa, on voinut saada vain kaksi bušelia vehnää, kun taas kaivoksessa työskentelevä työläinen on saanut ehkä puoli unssia kultaa. Tai jos oletamme heidän työpalkkansa yhtä suuriksi, niin silti ne voivat poiketa kaikissa mahdollisissa suhteissa heidän valmistamiensa tavaroiden arvoista. Palkka voi tehdä puolet, kolmasosan, neljäsosan, viidesosan tai jonkin muun suhteellisen osan vehnäquarterista tai kultaunssista. Heidän *työpalkkansa* ei luonnollisestikaan voi *ylittää* heidän tuottamiensa tavaroiden arvoa, olla *suurempi* kuin se, mutta palkka voi olla arvoa *pienempi* jopa hyvinkin erilaisessa määräsuhteessa. Tuotteiden *arvo rajoittaa* heidän *työpalkkaansa*, mutta työpalkka ei suinkaan rajoita *heidän tuotteidensa arvoa*. Ja tärkeintä on, että arvo, esim. viljan ja kullan suhteellinen arvo määräytyy riippumatta lainkaan käytetyn työn arvosta, so. *työpalkasta*. Tavaroiden arvon määritteleminen *niihin kiinnitettyjen suhteellisten työmäärien* mukaan on sen tähden aivan toista kuin tautologinen metodi, jonka mukaan tavaroiden arvo määritellään työn arvon eli *työpalkan mukaan*. Tämä seikka tulee kuitenkin lähemmin selitetyksi tutkimuksemme kulussa.

Tavarain vaihtoarvoa laskiessamme meidän täytyy

tuotannon *viimeisessä* vaiheessa käytettyyn työmäärään lisätä se työmäärä, joka *aikaisemmin* oli sijoitettu tavaran raaka-aineeseen, samoin kuin se työ, joka on käytetty työn suorittamiseen tarvittaviin työvälineisiin, työkaluihin, koneisiin ja rakennuksiin. Esim. tietyn puuvillalankamäärän arvossa on kiteytynyt se työmäärä, joka lisättiin puuvillaan kehruprosessissa, ja lisäksi puuvillaan aikaisemmin sijoitettu työmäärä, kivihiileen, öljyyn ja muihin työnteossa käytettyihin apuaineisiin sekä höyrykoneeseen, väärttinöihin, tehdasrakennukseen ym. sijoitettu työmäärä. Varsinaisia tuotantovälineitä, kuten työkaluja, koneita, rakennuksia, käytetään yhä uudelleen pitemmän tai lyhyemmän ajan kuluessa kertaantuvissa tuotantoprosesseissa. Jos ne kulutettaisiin kerralla, kuten raaka-aine, niiden koko arvo siirtyisi silloin heti tavaroihin, joiden tuottamisessa niitä on käytetty. Mutta koska esim. väärttinä kuluu vain vähitellen, niin tehdään keskimääräisen laskelma, jonka perustaksi otetaan väärttinän keskimääräinen kestoaika ja keskimääräinen kuluminen tietyssä ajassa, sanokaamme päivässä. Tällä tavalla laskemme, kuinka paljon väärttinän arvosta siirtyy kehrättyyn lankaan päivittäin ja kuinka paljon siis esimerkiksi lankanaulaan sijoitetusta työn kokonaismäärästä tulee väärttinään aikaisemmin sisällytetyn työmäärän osalle. Nyt tarkasteltavanamme olevaa kysymystä varten meidän on tarpeetonta selittää yksityiskohtaisemmin tätä seikkaa.

Saattanee näyttää, että jos tavaran arvon määrää sen *tuottamiseen käytetty työmäärä*, niin mitä laiskempi tai taitamattomampi joku mies on, sitä arvokkaampi on hänen valmistamansa tavara, koska sen valmistamiseen tarvittava työaika on vastaavasti pitempi. Sellainen johtopäätös olisi kuitenkin murehdittava erehdys. Johdetaan mieleenne, että käytin sanontaa *»yhteiskunnallinen työ»*, ja käsitteeseen *»yhteiskunnallinen»* sisältyy paljon. Kun sanomme, että tavaran arvon määrää siihen sijoitettu eli siinä kiteytynyt *työmäärä*, niin tarkoitamme *työmäärää, joka on välttämätön* tavaran tuottamiseen yhteiskunnan kyseisellä asteella, tiettyjen keskinkertaisten yhteiskunnallisten tuotantoehtojen vallitessa, kun työnteon intensiivisyys ja työtaito ovat tiettyä yhteiskunnal-

lista keskitasoa. Kun Englannin höyrykäyttöiset kuto-makoneet alkoivat kilpailla kangaspuiden kanssa, niin aikaisemmasta työajasta tarvittiin vain puolet tietyn lankamäärän muuttamiseen yardiksi puuvillakangasta tai verkkaa. Köyhä käsinkutoja teki nyt tosin 17 tai 18 tuntia työtä päivässä aikaisemman 9 tai 10 tunnin asemesta. Mutta silti hänen 20 tunnin työnsä tuotteeseen sisältyy vain 10 tuntia yhteiskunnallista työtä eli 10 tuntia työtä, joka on yhteiskunnallisesti välttämätöntä tietyn lankamäärän muuttamiseen kankaaksi. Hänen 20 tunnin työnsä tuote ei siis sisällä nyt enempää arvoa kuin hänen aikaisempi 10 tunnin tuotteensa.

Jos siis tavaroissa olennoitunut yhteiskunnallisesti välttämätön työ määrää niiden vaihtoarvot, niin tavaran tuottamiseen tarvittavan työmäärän jokaisen lisäyksen täytyy lisätä sen arvoa, jokaisen vähennyksen pienentää sitä.

Jos tiettyjen tavaroiden tuottamiseen välttämätön työmäärä pysyisi muuttumattomana, niin niiden suhteellinen arvokin pysyisi muuttumattomana. Mutta niin ei ole asianlaita. Tavaran tuottamiseen välttämätön työmäärä vaihtelee alinomaa sitä mukaa kuin työn tuotantovoimat muuttuvat. Mitä suurempi on työn tuotantovoima, sitä enemmän tuotetaan annetussa työajassa, ja mitä pienempi on työn tuotantovoima, sitä vähemmän tuotetaan aikayksikössä. Jos esimerkiksi väestön lisääntymisen takia olisi välttämätöntä viljellä maata, joka on vähemmän hedelmällistä, niin sama tuotemäärä saataisiin vain kuluttamalla enemmän työtä, ja maataloustuotteiden arvo kohoaisi sen johdosta. Toisaalta on selvää, että jos yksi kehrääjä nykyaikaisten tuotantovälineiden avulla muuttaa yhden työpäivän kuluessa useita tuhansia kertoja enemmän puuvillaa langaksi kuin hän aikaisemmin saattoi kehrätä samassa ajassa rukilla, niin jokainen naula puuvillaa vaatii useita tuhansia kertoja vähemmän kehruutyötä kuin aikaisemmin, ja sen vuoksi arvo, jonka kehruuprosessi sisällyttää jokaiseen puuvillanaulaan, on tuhansia kertoja pienempi kuin aikaisemmin. Langan arvo laskee vastaavasti.

Kun emme ota lukuun ihmisten erilaisia luontaisia erikoisuuksia emmekä hankittua työtottumusta, niin työn tuotantovoiman täytyy pääasiallisesti riippua:

1. työn *luonnollisista* ehdoista, kuten maan hedelmällisyydestä, kaivosten rikkaudesta jne.;

2. työn *yhteiskunnallisten voimien* edistyvästä täydellistymisestä, jonka edellytyksenä on suuressa mitassa harjoitettu tuotanto, pääoman keskittyminen ja työn yhdistäminen, työnjako, koneet, tuotantomenetelmien parantaminen, kemiallisten ja muiden luonnonvoimien käyttäminen, tietoliikenne- ja kuljetusvälineiden ansiosta tapahtuva ajan ja välimatkojen supistuminen ja kaikki muut keksinnöt, joiden avulla tiede pakottaa luonnonvoimat palvelemaan työtä ja joiden ansiosta työ kehittyy luonteeltaan yhä enemmän yhteiskunnalliseksi eli yhteistoiminnalliseksi. Mitä suurempi on työn tuotantovoima, sitä vähemmän työtä käytetään tietyn tuotemäärän valmistamiseen ja siis sitä pienempi on tuotteen arvo. Mitä pienempi on työn tuotantovoima, sitä enemmän työtä käytetään saman tuotemäärän valmistamiseen ja sitä suurempi on siis sen arvo. Näin muodoin voimme todeta yleiseksi laiksi:

tavaroiden arvo on suoraan verrannollinen niiden valmistamiseen käytettyyn työaikaan ja kääntäen verrannollinen käytetyn työn tuotantovoimaan.

Tähän asti olemme puhuneet vain arvosta, nyt lisäämme muutamia sanoja *hinnasta*, joka on erikoinen arvon muoto.

Hinta sinänsä ei ole mikään muu kuin *arvon rahallinen ilmaus*. Englannin kaikkien tavaroiden arvot esimerkiksi ilmaistaan kullassa, kun ne mannermaalla pääasiallisesti ilmaistaan hopeassa. Kullan tai hopean samoin kuin kaikkien muiden tavaroiden arvon määrää niiden tuottamiseen välttämätön työmäärä. Te vaihdatte tietyn määrän kotimaisia tuotteita, joissa on kiteytyneenä tietty määrä kansallista työtänne, kultaa ja hopeaa tuottavien maiden tuotteisiin, joissa on kiteytyneenä tietty määrä *niiden* työtä. Tällä tavalla, itse asiassa vaihtokaupan avulla, te opitte ilmaisemaan kaikkien tavaroiden arvon, so. niiden valmistamiseen käytetyn työn määrän, kullassa ja hopeassa. Tarkastellessanne lähemmin *arvon rahallista ilmausta* tai, mikä on samaa, *arvon muuttamista hinnaksi*, huomaatte sen prosessiksi, jossa kaikkien tavaroiden *arvo* saa *itsenäisen ja yhtäläisen muodon*, tai jossa se tulee ilmaistuksi *yhtäläisen yhteiskunnallisen*

työn määränä. Hintaa, mikäli se on vain arvon rahallinen ilmaus, *Adam Smith* nimitti »*natural priceksi*» (luonnolliseksi hinnaksi) ja ranskalaiset fysiokraatit »*wrix nécessaireksi*» (välttämättömäksi hinnaksi).

Mikä on siis arvon ja markkinahinnan eli luonnollisen hinnan ja markkinahinnan välinen suhde? Te tiedätte, että kaikkien samanlaisten tavaroiden markkinahinta on sama niin erilaisia kuin eri tuottajien tuotantoehdot ovatkin. Markkinahinta ilmaisee vain sen yhteiskunnallisen työn keskimäärän, joka keskinkertaisten tuotantoehto- ja valli- tessa on välttämätön markkinoiden varustamiseksi tiet- tyllä määrällä tiettyjä valmisteita. Se lasketaan tietyn tavaralajien kokonaismäärän mukaan. Sikäli tavaran markkinahinta vastaa sen arvoa. Toisaalta markkinahin- tojen heilahtelut milloin arvoa eli luonnollista hintaa korkeammalle, milloin taas sitä alemmaksi ovat riip- puvaisia tarjonnan ja kysynnän vaihteluista. Markki- nahinnan poikkeamista arvosta tapahtuu alituisesti, mut- ta kuten *Adam Smith* sanoo:

»Luonnollinen hinta on tavallaan keskiö, johon kaikkien ta- varoiden hinnat jatkuvasti pyrkivät. Erilaiset satunnaiset seikat saattavat joskus pitää ne luonnollista hintatasoa huomattavasti korkeampina ja joskus painaa tämän tason alapuolelle. Mutta mit- kä sitten lienevätkin ne esteet, jotka panevat hinnat poikkeamaan tästä vakiokeskiöstä, ne kuitenkin alituisesti pyrkivät siihen.»¹⁸⁷

En voi nyt käsitellä tätä asiaa tarkemmin. Riittää, kun sanon, että jos tarjonta ja kysyntä tasapainottuvat, niin tavaroiden markkinahinnat vastaavat niiden luon- nollisia hintoja, ts. niiden arvoja, jotka määrää tavaroi- den tuottamiseen välttämätön työ määrä. Mutta tarjon- nan ja kysynnän täytyy jatkuvasti pyrkiä tasapainottu- maan, vaikkakin se tapahtuu vain siten, että kunkin heilahduksen tasoittaa toinen heilahdus, lasku nousun ja vice versa*. Jos te sen sijaan, että seuraatte vain päivit- täisiä heilahteluja, analysoitte pitempien ajanjaksojen kuluessa markkinahintojen liikettä, kuten on tehnyt esim. herra Tooke »*History of Prices*» teoksessa, niin ha- vaitsette, että markkinahintojen heilahtelut, niiden poik- keamiset arvoista, niiden nousut ja laskut kumoavat ja

* — päinvastoin. *Toim.*

tasoittavat toisensa. Jos siis jätetään ottamatta huomioon monopolien vaikutus ja eräät muut modifikaatiot, jotka minun nyt täytyy sivuuttaa, kaikki tavarat myydään keskimäärin niitä vastaavasta *arvosta* eli luonnollisiin hintoihin. Keskimääräiset ajanjaksot, joiden aikana markkinahintojen heilahtelut tasoittavat toisensa, ovat erilaisia eri tavaroiden suhteen, koska tarjonnan sovittaminen kysynnän mukaiseksi on toiseen tavaralajiin nähden helpompaa ja toiseen vaikeampaa.

Kun nyt yleensä puhuen enemmän tai vähemmän pitkän ajanjakson kuluessa kaikki tavarat myydään arvoaan vastaavaan hintaan, niin on mielettöntä olettaa, että voitto — ei yksityisissä tapauksissa saatu, vaan eri teollisuusalojen vakituinen ja tavanomainen voitto — syntyisi tavaroiden hinnanlisäyksestä tai siitä, että ne myydään hintaan, joka ylittää niiden *arvon*. Tällaisen käsityksen järjettömyys käy selvästi ilmi, kun se yleistetään. Sen, minkä joku myyjänä jatkuvasti voittaisi, hän menettäisi jatkuvasti ostajana. Tässä ei auta se, että viitataan ihmisiin, jotka ovat ostajia olematta myyjiä tai ovat kuluttajia olematta tuottajia. Se minkä nämä ihmiset maksavat tuottajille, heidän pitäisi ensin saada näiltä ilmaiseksi. Jos joku ensin ottaa teiltä rahaa ja antaa sen sitten takaisin ostamalla tavaroitanne, niin ette milloinkaan rikastu myymällä tavaroitanne kalliimmalla hinnalla tälle samalle henkilölle. Tällaiset liiketoimet voivat vähentää tappiota, mutta eivät suinkaan auta saamaan voittoa.

Selittääksenne *voiton yleisen luonteen* teidän täytyy lähteä siitä väittämästä, että *tavarat myydään keskimäärin niiden todellisesta arvosta ja voitto saadaan myytäessä tavarat arvonsa mukaisesti*, ts. niissä olennoitunutta työmäärää vastaavasti. Ellette tältä perustalta voi selittää voittoa, ette ylipäänsä voi sitä selittää. Tämä kuulostaa paradoksilta ja tuntuu olevan ristiriidassa jokapäiväisen kokemuksen kanssa. Paradoksi on sekin, että maa kiertää auringon ympäri ja vesi on kokoonpantu kahdesta helposti syttyvästä kaasusta. Tieteelliset totuudet ovat aina paradokseja, jos niitä tarkastellaan jokapäiväisen kokemuksen kannalta, joka huomioi vain esineiden pettävän ulkonäön.

7. TYÖVOIMA

Tutkittuamme, sikäli kuin se näin pikaisessa tarkastelussa on voinut olla mahdollista, *arvon* luonnetta, *minkä tahansa tavar*an *arvon* luonnetta, meidän on keskitettävä huomiomme *työn* erikoiseen *arvon*. Ja tässä minun täytyy jälleen hämmästyttää teitä näennäisellä paradoksilla. Olette kaikki varmoja, että päivittäin myynte nimenomaan työtänne, että siis työllä on hinta ja että (koska tavaran hinta on vain sen *arvon* rahallinen ilmaus) täytyy varmasti olla olemassa sellainen käsite kuin *työn arvo*. Todellisuudessa ei kuitenkaan ole olemassa mitään sellaista kuin *työn arvo* sanan tavallisessa merkityksessä. Olemme huomanneet, että tavarassa kiteytynyt välttämättömän työn määrä muodostaa tavaran *arvon*. Jos nyt käyttäisimme tätä *arvon* käsitettä, kuinka voisimme määritellä sanokaamme kymmentuntisen työpäivän *arvon*? Kuinka paljon työtä sisältyy tähän päivään? Kymmenen tuntia työtä. Jos sanoisimme, että kymmentuntisen työpäivän arvo on yhtä kuin kymmenen tunnin työ tai tähän työpäivään sisältyvä työmäärä, se olisi tautologiaa ja päälle päätteeksi mieletön väite. Luonnollisesti sitten kun olemme saaneet selville sanonnan »*työn arvo*» todellisen, mutta piilevän merkityksen, me voimme selittää arvokäsitteen tällaisen järjenvastaisen ja mahdottomalta tuntuvan soveltamisen samoin kuin voimme selittää tai vaankappaleiden näennäiset tai pelkästään ilmiölliset liikunnat heti, kun olemme tiedostaneet niiden todelliset liikunnat.

Työläinen ei myy suoranaisesti *työtänsä*, vaan *työvoimansa*, jonka hän antaa väliaikaisesti kapitalistin käytettäväksi. Tämä pitää siinä määrin paikkansa, että lailla on säädetty — en tiedä, onko niin Englannin laeissa, mutta ainakin eräiden mannermaiden laeissa — *pisin aika*, joksi henkilö saa myydä työvoimansa. Jos hänen sallitaisiin myydä se rajattomaksi ajaksi, niin orjuus olisi heti palautettu. Sellainen myynti, jos se esimerkiksi käsittäisi koko hänen elinaikansa, tekisi hänet heti työnantajansa elinkautiseksi orjaksi.

Jo *Thomas Hobbes*, eräs Englannin vanhimpia taloustieteilijöitä ja omaperäisimpiä filosofeja, osui vaistomai-

sesti »*Leviathanissaan*» tähän tosiasiaan, joka kaikilta hänen seuraajiltaan on jäänyt huomaamatta. Hän sanoo:

»Ihmisen, kuten muidenkin esineiden, arvona on hänen hintansa, ts. se, mikä annetaan hänen voimansa käyttämisestä.»

Tältä perustalta lähtien me voimme määritellä *työn arvon* samoin kuin jokaisen muunkin tavaran arvon.

Mutta ennen kuin tämän teemme, meidän on asetettava kysymys, mistä johtuu se kummallinen ilmiö, että markkinoilla on toisaalta ryhmä ostajia, jotka omistavat maan, koneet, raaka-aineet ja elämäntarvikkeet, ts. esineet, jotka muokkaamatonta maata lukuun ottamatta ovat kaikki *työn tuotteita*, ja toisaalta ryhmä myyjiä, joilla ei ole mitään muuta myytävää kuin työvoimansa, työhön pystyvät kätensä ja aivonsa. Mistä johtuu, että toinen ryhmä jatkuvasti ostaa saadakseen voittoa ja rikastuakseen, samanaikaisesti kun toiset jatkuvasti myyvät ansaitakseen toimeentulonsa? Tämän asian tutkiminen merkitsisi että tutkitaan sitä, mitä taloustieteilijät sanovat *alustavaksi* eli *alkuperäiseksi kasautumiseksi*, mutta jota pitäisi sanoa *alkuperäiseksi pakkoluovuttamiseksi*. Havaitsisimme, että niin sanottu *alkuperäinen kasautuminen* ei merkitse mitään muuta kuin historiallista prosessisarjaa, minkä tuloksena on *hävitetty* työntekijän ja hänen työvälineidensä välinen *alkuperäinen yhteys*. Sellainen tutkimus ei kuitenkaan kuulu esillä olevan aiheeni piiriin. Työntekijän *erottaminen* työvälineistä kerran tapahduttuaan säilyy ja uusiintuu yhä lisääntyvässä määrässä, kunnes tuotantotavan uusi ja perusteellinen vallankumous sen jälleen poistaa ja palauttaa alkuperäisen yhteyden uudessa historiallisessa muodossa.

Mitä on siis *työvoiman arvo*?

Työvoiman, kuten jokaisen muunkin tavaran, arvon määrää sen tuottamiseen välttämätön työ määrä. Ihmisen työvoima on vain hänen elävässä henkilöllisyydessään. Ihminen käyttää tietyn määrän elämäntarvikkeita kasvaakseen ja pysyäkseen hengissä. Mutta ihminen, kuten konekin, kuluu ja hänet täytyy korvata toisella ihmisellä. *Oman olemassaolonsa ylläpitoon välttämättömien elämäntarvikkeiden lisäksi työläinen* tarvitsee niitä tietyn määrän kasvattaakseen lapsia, jotka korvaavat hänet

työmarkkinoilla ja ikuistavat työläisten sukukunnan. Tämän lisäksi työläisen täytyy kuluttaa vielä tietty arvosumma kehittääkseen työvoimaansa ja hankkiakseen tietyn ammattitaidon. Tällä kertaa riittää, kun otamme huomioon vain *keskinkertaisen* työn, jolloin kasvat- ja koulutuskustannukset ovat aivan häviävän pieniä suureita. Käytän kuitenkin hyväksi tilaisuutta huomauttaakseni, että samoin kuin erilaatuisen työvoiman tuotantokustannukset ovat erilaisia, niin myös eri tuotannaloilla käytetyn työvoiman arvo on erilainen. Sen vuoksi *yhtä suuren työpalkan* vaatiminen perustuu erehdykseen ja on *mielelön* toivomus, joka ei koskaan tule täyttymään. Tuo vaatimus juontuu siitä väärästä ja pintapuolisesta radikalismista, joka hyväksyy edellytykset ja yrittää väistää johtopäätöksiä. Palkkatyöjärjestelmän perustalla työvoiman arvo määritellään samoin kuin minkä hyvänsä muunkin tavaran arvo, ja koska työvoiman eri lajeilla on eri arvo, ts. niiden tuottamiseen tarvitaan erilainen määrä työtä, niin työmarkkinoilla niillä *täytyy olla* erilainen hinta. *Saman tai edes oikeudenmukaisen palkan* vaatiminen palkkatyöjärjestelmän vallitessa on samaa kuin *vapauden* vaatiminen orjuuteen perustuvassa järjestelmässä. Se mitä te pidätte oikeana tai kohtuullisena, ei tule kysymykseen. Kysymyksessä on se, mikä olevassa tuotantojärjestelmässä on välttämätöntä ja väistämätöntä.

Sanotun perusteella on selvää, että *työvoiman arvon* määrää niiden *elämäntarvikkeiden arvo*, jotka tarvitaan työvoiman tuottamiseen, kehittämiseen, säilyttämiseen ja ikuistamiseen.

8. LISÄARVON TUOTTAMINEN

Olettakaamme, että niiden elämäntarvikkeiden tuottaminen, jotka työläinen päivittäin keskimäärin tarvitsee, vaatii *6 tuntia keskinkertaista työtä*. Olettakaamme lisäksi, että nämä 6 tuntia keskinkertaista työtä vastaavat 3 šillingin kultamäärää. Nämä 3 šillingiä olisivat tuon *työläisen työvoiman päiväärön hinta* eli rahallinen ilmaus. Työskennellessään 6 tuntia päivässä hän tuottaisi päivittäin arvon, joka riittäisi hänen päivittäin keskimäärin

tarvitsemiensa elämäntarvikkeiden ostamiseen eli hänen säilymiseensä työläisenä.

Mutta miehemme on palkkatyöläinen. Hänen täytyy sen tähden myydä työvoimansa kapitalistille. Jos hän myy sen 3 šillingistä päivässä eli 18 šillingistä viikossa, niin hän myy sen arvostaan. Olettakaamme, että hän on kehrääjä. Jos hän työskentelee päivittäin 6 tuntia, hän lisää puuvillaan päivittäin 3 šillingin arvon. Tämä hänen päivittäin puuvillaan lisäämänsä arvo vastaisi tarkalleen hänen työpalkkaansa eli hintaa, jonka hän saa päivittäin työvoimastaan. Mutta tässä tapauksessa kapitalisti *ei saisi mitään lisäarvoa* eli *lisätuotetta*. Tässä joudumme siis todella vaikeuksiin.

Ostaessaan työläisen työvoiman ja maksaessaan sen arvon kapitalisti, kuten jokainen muukin ostaja, hankkii oikeuden kuluttaa, käyttää ostamaansa tavaraa. Samoin kuin konetta kulutetaan eli käytetään käynnistämällä se, niin myös ihmisen työvoimaa kulutetaan ja käytetään panemalla hänet työhön. Maksaessaan työläisen työvoiman päivä- tai viikkoarvon kapitalisti hankkii siten oikeuden käyttää tuota työvoimaa eli panna se tekemään työtä *koko päivän tai koko viikon*. Työpäivällä tai työviikolla on luonnollisesti tietty rajansa, mutta sitä koskettelemme lähemmin alempana.

Nyt sitä vastoin tahdon kiinnittää huomionne eräseen ratkaisevaan seikkaan.

Työvoiman *arvon* määrää työnpaljous, joka on välttämätön työvoiman säilyttämiseksi tai uusintamiseksi, kun taas tämän työvoiman *käyttämistä* rajoittaa vain työläisen työkyky ja ruumiillinen voima. Työvoiman päivä- tai viikkoarvo on aivan eri asia kuin tämän työvoiman päivä- tai viikkokulutus, samoin kuin rehu, jonka hevonen tarvitsee, ja aika, jonka se voi ratsastajaa kantaa, ovat kaksi aivan eri asiaa. Työmäärä, johon rajoittuu työläisen työvoiman *arvo*, ei suinkaan aseta rajaa sille työmäärälle, jonka hänen työvoimansa voi suorittaa. Ottakaamme esimerkiksi kehrääjämme. Olemme tulleet huomaamaan, että uusintaakseen joka päivä työvoimansa hänen täytyy päivittäin tuottaa 3 šillingin arvo, minkä hän tekeekin työskentelemällä 6 tuntia päivässä. Tämä ei kuitenkaan tee häntä kykenemättömäksi työskentele-

mään 10 tai 12 tuntia tai enemmänkin päivässä. Maksamalla kehrääjän työvoiman päivä- tai viikkoarvon kapitalisti hankkii oikeuden käyttää tätä työvoimaa *koko päivän tai koko viikon* ajan. Niinpä siis hän panee kehrääjän tekemään työtä, sanokaamme, 12 tuntia päivässä. Niiden 6 *tunnin lisäksi*, jotka kehrääjän palkka eli hänen työvoimansa arvon korvaaminen vaatii, kehrääjän on siis työskenneltävä *vielä 6 tuntia*, joita minä nimitän *lisätyön* tunneiksi, ja tämä lisätyö olennoituu *lisäarvossa* ja *lisätuotteessa*. Jos esimerkiksi kehrääjämme tehdessään päivittäin 6 tuntia työtä lisää puuvillaan 3 šillingin arvon, joka tarkalleen vastaa hänen palkkaansa, niin 12 tunnissa hän lisää puuvillaan 6 šillingin arvon ja tuottaa *vastaavan lisämäärän lankaa*. Koska hän on myynyt työvoimansa kapitalistille, hänen luomansa arvo eli hänen valmistamansa tuote kuuluu kokonaisuudessaan kapitalistille, joka on hänen työvoimansa pro tempore* omistaja. Siis sijoittamalla 3 šillingiä kapitalisti saa 6 šillingin arvon, koska hänen sijoittamansa arvo, jossa on kiteytyneenä 6 työtuntia, korvautuu arvolla, jossa on kiteytyneenä 12 työtuntia. Toistamalla joka päivä tämän prosessin kapitalisti sijoittaa päivittäin 3 šillingiä ja pistää joka päivä taskuunsa 6 šillingiä, joista puolet jälleen käytetään työpalkkojen maksamiseen ja toinen puoli muodostaa *lisäarvon*, josta kapitalisti ei maksa mitään vastiketta. Juuri *tällaiseen pääoman ja työn väliseen* vaihtoon perustuu kapitalistinen tuotanto eli palkkatyöjärjestelmä, ja juuri tällaisen vaihdon täytyy alinomaan johtaa siihen, että työläinen uusiintuu työläisenä ja kapitalisti kapitalistina.

Muiden ehtojen ollessa yhtäläisiä *lisäarvon suhdeluku* riippuu työvoiman arvon uusintamiseen tarvittavan työpäivän osan ja *lisäajan* eli kapitalistin hyväksi tehdyn *lisätyön* välisestä suhteesta. Se riippuu siis siitä, *missä määrin työpäivä jatkuu yli sen ajan*, jona työläinen työllään tuottaa vain työvoimansa arvon eli korvaa työpalkkansa.

* — tilapäinen. *Toim.*

9. TYÖN ARVO

Palatkaamme nyt sanontaan »*työn arvo eli hinta*». Olemme huomanneet, että tämä arvo on tosiasiallisesti vain työvoiman arvo mitattuna työvoiman ylläpitoon välttämättömien tavaroiden arvolla. Mutta koska työläinen saa työpalkkansa vasta työnsä päättymisen *jälkeen* ja kun hän lisäksi tietää, että hän itse asiassa antaa kapitalistille nimenomaan työnsä, hänen työvoimansa arvo eli hinta näyttää hänestä välttämättömästi *hänen oman työnsä hinnalta eli arvolta*. Jos hänen työvoimansa hinta on 3 šillingiä, joihin sisältyy 6 tuntia työtä, ja jos hän tekee työtä 12 tuntia, niin hän pitää välttämättömästi näitä 3 šillingiä 12 tunnin työn arvona eli hintana, vaikka nämä 12 tuntia työtä olennoituvat 6 šillingin arvossa. Tästä seuraa kaksi johtopäätöstä:

Ensiksi: työvoiman arvo eli hinta näyttää itse työn hinnalta eli arvolta, vaikka tarkasti sanottuna työn arvo eli hinta on järjetön sanonta.

Toiseksi: vaikka työläisen päivittäisestä työstä maksetaan vain osa toisen osan jäädessä maksamatta ja vaikka juuri tämä maksamaton eli lisätyö muodostaa sen varannon, josta lisäarvo eli voitto syntyy, näyttää kuitenkin siltä kuin koko työ olisi maksettua työtä.

Tämä pettävä näennäisyys erottaa *palkkatyön* muista *historiallisista* työmuodoista. Palkkatyöjärjestelmän perustalla näyttää *maksamatonkin* työ *maksetulta* työltä. Kun sen sijaan otamme *orjan*, niin sekin osa hänen työstään, josta on maksettu, näyttää maksamattomalta työltä. Voidakseen tehdä työtä orjan täytyy luonnollisesti elää, ja osa hänen työpäivästään menee hänen oman ylläpitonsa arvon korvaamiseen. Mutta koska orjan ja hänen herransa välillä ei ole solmittu mitään kauppasopimusta eikä kummankaan taholta ole suoritettu mitään osto- ja myyntitoimia, orjan koko työ näyttää ilmaiselta.

Ottakaamme toisaalta maaorja sellaisena kuin tämä vielä eilen — voimmekin sanoa — oli olemassa koko Itä-Euroopassa. Tämä talonpoika teki esimerkiksi 3 päivää työtä itseään varten omalla tai hänelle annetulla maapalstalla ja 3 päivää pakollista ja ilmaista työtä herransa tilalla. Tässä oli siis maksettu ja maksamaton työ nä-

kyvästi erotettu sekä aikaan että paikkaan nähden, ja liberaalimme olivat täynnänsä moraalista suuttumusta pitäen luonnottomana jo sellaista ajatustakin, että ihminen pakotetaan tekemään ilmaiseksi työtä.

Asiallisesti on kuitenkin aivan samaa, työskenteleekö joku 3 päivää viikossa omaksi hyväkseen omalla palstallaan ja 3 päivää korvauksetta herransa tilalla, vai tekeekö hän tehtaassa tai verstaassa 6 tuntia päivässä työtä itseään varten ja 6 tuntia työnantajansa hyväksi, vaikkakin viimeksi mainitussa tapauksessa työn maksettu ja maksamaton osa ovat erottamattomasti sekoittuneet toisiinsa ja *sopimuksen olemassaolo* sekä viikon lopussa tapahtuva *palkanmaksu* naamioivat koko tämän toimituksen luonteen. Maksamaton työ näyttää toisessa tapauksessa vapaaehtoiselta ja toisessa tapauksessa pakolliselta. Siinä koko ero.

Jos kohta käytänkin sanontaa »*työn arvo*», niin vain tavanomaisena »*työvoiman arvoa*» tarkoittavana banaanina terminä.

10. VOITON SAANTI MYYTÄESSÄ TAVARA ARVOSTAAN

Olettakaamme, että tunti keskinkertaista työtä olennoituu 6 pennyn arvossa tai 12 tuntia keskinkertaista työtä 6 šillingissä. Olettakaamme edelleen, että työn arvo vastaa 3 šillingiä eli 6-tuntisen työn tuotetta. Jos edelleen tavaran valmistukseen kulutetuissa raaka-aineissa, koneissa ja muussa on olennoitunut 24 tuntia keskinkertaista työtä, on näiden tuotantovälineiden arvo 12 šillingiä. Jos kapitalistin palkkaama työläinen liittää lisäksi näihin tuotantovälineisiin 12 tuntia työtään, niin nämä 12 tuntia muodostavat vielä 6 šillingin arvon. *Tuotteen kokonaisarvo* olisi siis 36 tuntia esineellistynyttä työtä eli yhtä kuin 18 šillingiä. Mutta koska työn arvo eli työläiselle maksettu työpalkka on vain 3 šillingiä, niin kapitalisti ei maksa mitään vastiketta työläisen suorittamasta ja tavaran arvossa olennoituneesta 6 tunnin lisätyöstä. Myymällä tämän tavaran sen arvosta, 18 šillingistä, kapitalisti realisoi näin ollen myös sen 3 šillingin arvon, josta hän ei ole maksanut mitään vasti-

ketta. Nämä 3 šillingiä muodostavat lisäarvon eli voiton, jonka hän pistää taskuunsa. Kapitalisti ei siis saa 3 šillingin voittoa siksi, että hän myy tavaransa sen arvoa *suuremmasta* hinnasta, vaan siksi, että hän myy *sen todellisesta arvosta*.

Tavaran arvon määrää siihen sisältyvä *työn kokonaisuusmäärä*. Mutta osa tästä työmäärästä on olennoituneena arvossa, josta maksettiin työpalkkojen muodossa vastike, toinen osa on olennoituneena arvossa, josta *ei* ole maksettu *mitään* vastiketta. Osa tavarahan sisältyvästä työstä on *maksettua* työtä, osa *maksamatonta*. Siis myydessään tavarana *sen arvosta*, ts. siihen käytetyn *työn kokonaisuusmäärän* kiteytymänä, kapitalisti myy sen välttämättömästi voitolla. Hän ei myy ainoastaan sitä, mistä hän on maksanut vastikkeen, vaan myös sen, mistä hän ei ole maksanut mitään, vaikka se onkin vaatinut hänen työläisensä työn. Se mitä tavara maksaa kapitalistille ja mitä se maksaa tosiasiallisesti, on kaksi eri asiaa. Toistan siis: normaali ja keskimääräinen voitto saadaan kun tavarat myydään *niiden todellisesta arvosta* eikä *yli* niiden arvon.

11. OSAT, JOIHIN LISÄARVO JAKAUTUU

Lisäarvoa eli tavarana kokonaisarvon sitä osaa, johon työläisen *lisätyö* eli *maksamatonta työ* sisältyy, sanon *voitoksi*. Tuo voitto ei kuitenkaan joudu kokonaisuudessaan yrittäjäkapitalistin taskuun. Maamonopoli antaa maanomistajalle mahdollisuuden anastaa osan tästä *lisäarvosta maankoron* nimellä, jota paitsi samantekevää on, käytetäänkö maata viljelyä, rakennuksia, rautateitä tai jotain muuta tuotannollista tarkoitusta varten. Toisaalta se tosiasia, että *työvälineiden* omistaminen antaa yrittäjäkapitalistille mahdollisuuden tuottaa *lisäarvoa* eli, mikä on aivan samaa, *anastaa tietyn määrän maksamatonta työtä*, aiheuttaa sen, että työvälineiden omistaja, joka antaa nämä työvälineet joko kokonaan tai osaksi yrittäjäkapitalistille, sanalla sanoen *rahoittajakapitalisti* saa mahdollisuuden vaatia itselleen *koron* nimellä toisen osan tästä *lisäarvosta*, joten yrittäjäkapitalistille yrittäjän *ominaisuudessa* jää vain niin sanottu *teollisuus-* eli *liikevoitto*.

Kysymys siitä, mitkä lait sääntelevät tämän lisäarvon kokonaissumman jakautumisen noiden kolmen ihmisryhmän välillä, on aiheemme ulkopuolella. Siitä, mitä edellä on sanottu, kuitenkin johtuu seuraavia seikkoja.

Maankorko, korko ja teollisuusvoitto ovat vain tavaran lisäarvon eli tavarassa olennoituneen maksamattoman työn eri osien nimiä ja ne kaikki ovat samassa määrin peräisin tästä lähteestä ja vain siitä. Niitä ei synnytä maa sinänsä eikä pääoma sinänsä, mutta maa ja pääoma antavat omistajilleen tilaisuuden saada vastaavan osan lisäarvosta, jonka yrittäjäkapitalisti pusertaa työläisestä. Itse työläiselle on toisarvoista, korjaako tämän lisäarvon — hänen lisätyönsä eli maksamattoman työnsä tuloksen — kokonaisuudessaan yrittäjäkapitalisti vai onko tämä viimeksi mainittu pakotettu antamaan siitä osia maankoron ja koron nimellä toisille henkilöille. Olettakaamme, että yrittäjäkapitalisti käyttää ainoastaan omaa pääomaansa ja on tarvitsemansa maan omistaja. Silloin koko lisäarvo menee hänen taskuunsa.

Juuri yrittäjäkapitalisti pusertaa tämän lisäarvon välittömästi työläisestä riippumatta siitä, minkä osan hän siitä sitten loppujen lopuksi saa pidetyksi itsellään. Juuri tähän yrittäjäkapitalistin ja palkkatyöläisen väliseen suhteeseen perustuukin koko palkkatyöjärjestelmä, koko nykyinen tuotantojärjestelmä. Eräät keskustelumme osallistuneet kansalaiset olivat sen vuoksi väärässä yrittäessään lieventää asiaintilaa ja esittää tämän yrittäjäkapitalistin ja työläisen välisen perussuhteen toisarvoiseksi kysymykseksi, jos kohta he olivat oikeassa väittäessään, että kyseisissä olosuhteissa hintojen korotus saattaa koskea hyvin eri tavalla yrittäjäkapitalistia, maanomistajaa, rahakapitalistia ja, jos haluate, veronkantajaa.

Sanotusta seuraa vielä toinenkin johtopäätös.

Tavaran arvon se osa, joka edustaa vain raaka-ainesten, koneiden, sanalla sanoen kulutettujen tuotantovälineiden arvoa, ei ylipäänsä muodosta tuloa, vaan ainoastaan korvaa pääoman. Mutta sitä lukuunottamattakin on väärin luulla, että tavaran arvon toinen osa, joka muodostaa tulon tai voidaan kuluttaa työpalkan, voiton, maankoron ja koron muodossa, muodostuu työpalkkojen arvosta,

maankoron arvosta, voiton arvosta jne. Jätämme aluksi työpalkat sivuun ja käsittelemme vain teollisuusvoittoa, korkoa ja maankorkoa. Huomasimme vastikään, että tavaraan sisältyvä *lisäarvo* eli tavaran arvon se osa, jossa on olennoitunut *maksamaton työ*, jakautuu itse kolmeen eri osaan, joilla kullakin on oma nimensä. Mutta kokonaan totuudenvastaista olisi väittää, että tavaran tämän osan arvo koostuu eli muodostuu siten, että *lasketaan yhteen näiden kolmen osan itsenäiset arvot*.

Jos tunnin työ on olennoitunut 6 pennyn arvossa, jos työläisen työpäivä käsittää 12 tuntia ja jos puolet tästä ajasta on maksamatonta työtä, niin tämä lisätyö liittyy tavaraan 3 šillingin *lisäarvon*, toisin sanoen arvon, josta ei ole maksettu mitään vastiketta. Tämä 3 šillingin lisäarvo muodostaa *koko sen varannon*, jonka yrittäjäkaptalisti voi jakaa missä suhteessa tahansa maanomistajan ja rahaa lainanneen henkilön kanssa. Tähän 3 šillingin arvoon rajoittuu se arvo, jonka he voivat jakaa keskenään. Asianlaita ei kuitenkaan ole niin, että yrittäjäkaptalisti itse lisää omaa voittoa varten tavaran arvoon mielivaltaisen arvon, johon sitten lisätään toinen arvo maanomistajaa varten jne., ja että tavaran kokonaisarvo koostuu näistä mielivaltaisesti määrättyistä arvoista. Huomaatte siis, miten peräti virheellinen on yleinen käsitys, joka sekoittaa *kyseisen arvon jakautumisen* kolmeen osaan ja tuon arvon *koostumisen* kolmesta *itsenäisestä* arvosta ja muuttaa siten kokonaisarvon, josta maankorko, voitto ja korko ovat peräisin, mielivaltaiseksi suureksi.

Jos kapitalistin saama kokonaisvoitto on 100 puntaa, niin tätä summaa, *ehdottomaksi* suureksi käsitettynä, me sanomme *voiton paljoudeksi*. Mutta jos laskemme suhteen, jossa nämä 100 puntaa ovat sijoitettuun pääomaan, niin tätä *suhteellista* suuretta me sanomme *voiton suhdeluvuksi*. On ilmeistä, että tämä voiton suhdeluku voidaan ilmaista kahdella tavalla.

Olettakaamme, että *työpalkkoihin sijoitettu* pääoma tekisi 100 puntaa. Jos luotu lisäarvo olisi niin ikään 100 puntaa — mikä osoittaisi meille, että puolet työläisen työpäivästä on *maksamatonta* työtä — niin mitatessamme tätä voittoa työpalkkoihin sijoitetun pääoman

arvolla sanoisimme, että *voiton suhdeluku* on 100 prosenttia, koska sijoitettu arvo on 100 ja realisoitu arvo 200.

Jos toisaalta emme ota huomioon ainoastaan *työpalkkoihin sijoitettua* pääomaa, vaan *koko* sijoitetun *pääoman*, sanokaamme esim. 500 puntaa, joista 400 puntaa edustaa raaka-aineiden, koneiden jne. arvoa, niin saamme *voiton suhdeluksi* vain 20 prosenttia, koska 100 punnan voitto on vain viidesosa *koko* sijoitetusta pääomasta.

Ainoastaan ensimmäinen voiton suhdeluvun ilmaisemistapa osoittaa maksetun ja maksamattoman työn välisen todellisen suhteen, työn exploitation* (sallikaa minun käyttää tätä ranskalaista sanaa) todellisen asteen. Toista ilmaisemistapaa käytetään ja se todella sopii tiettyihin tarkoituksiin, ainakin sen avulla on varsin kätevää salata, missä määrin kapitalisti puristaa työläisestä ilmaista työtä.

Niissä huomautuksissa, joita vielä teen, käytän *voitto* sanaa merkitsemään kapitalistin puristaman lisäarvon koko paljoutta riippumatta siitä, miten tämä lisäarvo jakautuu eri henkilöryhmien kesken, ja käyttäessäni sanontaa *voiton suhdeluku*, mittaan aina voiton sen mukaan, mikä suhde sillä on työpalkkoihin sijoitettuun pääomaan.

12. VOITON, TYÖPALKAN JA HINNAN VÄLINEN YLEINEN SUHDE

Jos vähennämme tavaran arvosta raaka-aineet ja muut tavaraan käytetyt tuotantovälineet korvaavan arvon, so. jos vähennämme arvon, joka edustaa tavaraan sisältyvää aikaisempaa työtä, niin muu osa tavaran arvosta on se työmäärä, jonka työläinen on lisännyt *viimeisessä* tuotantoprosessissa. Jos tämä työläinen tekee päivässä 12 tuntia työtä ja jos 12 tunnin keskinkertainen työ kiteytyy 6 šillingin kultamäärässä, niin tämä lisätty 6 šillingin arvo on *ainoa* arvo, jonka hänen työnsä on luonut. Tämä työajan määräämä arvo on ainoa varanto, josta sekä työläinen että kapitalisti ottavat osansa eli osinkonsa, ainoa arvo, joka voidaan jakaa työpalkaksi

* — riiston. *Toim.*

ja voitoksi. On selvää, että tämä arvo sinänsä ei muutu, jaettakoon se osapuolien kesken missä suhteessa tahansa. Mitään ei muuta sekään, jos yhden työläisen asemesta otetaan koko työläisväestö ja yhden työpäivän asemesta esimerkiksi 12 miljoonaa työpäivää.

Koska kapitalisti ja työläinen voivat jakaa keskenään vain tämän rajoitetun arvon, ts. arvon, jonka mittana on työläisen koko työ, niin mitä enemmän tulee toisen osaksi, sitä vähemmän tulee toisen osaksi ja päinvastoin. Kun on olemassa tietty määrä, niin toinen osa suurenee samassa suhteessa kuin toinen pienenee. Jos työpalkka muuttuu, niin voitto muuttuu päinvastaiseen suuntaan. Jos työpalkka pienenee, niin voitto suurenee, jos taas työpalkka suurenee, niin voitto pienenee. Jos työläinen saa aikaisemman olettamuksemme mukaan 3 šillingiä, so. puolet luomastaan arvosta, tai jos hänen koko työpäivästään puolet on maksettua ja puolet maksamatonta työtä, niin *voiton suhdeluku* on 100 prosenttia, koska kapitalistikin saa 3 šillingiä. Jos työläinen saa vain 2 šillingiä eli tekee omaksi hyväkseen työtä vain kolmasosan koko päivästä, niin kapitalisti saa 4 šillingiä ja voiton suhdeluku on 200 prosenttia. Jos työläinen saa 4 šillingiä, niin kapitalisti saa vain 2 šillingiä ja voiton suhdeluku laskee 50 prosenttiin. Mutta nämä vaihtelut eivät vaikuta tavararvoon. Yleinen palkankorotus johtaisi siis voiton yleisen suhdeluvun pienenemiseen vaikuttamatta kuitenkaan tavaroiden arvoon.

Mutta vaikka tavaroiden arvon, joka viime kädessä sääntele niiden markkinahintoja, määrää yksinomaan tavaroihin kiinnitetyn työn kokonaismäärä ja vaikka tavaroiden arvo ei riipu tuon määrän jakamisesta maksettuun ja maksamattomaan työhön, tästä ei suinkaan seuraa, että esimerkiksi 12 tunnissa valmistettujen tavaroiden tai tavararyhmien arvo pysyisi vakiona. Tietyissä työajassa eli tietyllä *työmäärällä* tuotettujen tavaroiden määrä eli massa riippuu käytetyn työn *tuotantovoimasta* eikä *kestosta* eli pituudesta. Kehruutyön tuotantovoimien tietyllä asteella tuotetaan esimerkiksi 12 tunnin työpäivässä 12 naulaa lankaa, tuotantovoimien alhaisemmalla asteella vain 2 naulaa. Jos siis 12 tunnin keskinkertainen työ olennoituu 6 šillingin arvossa, niin edellisessä tapauk-

sessä 12 naulaa lankaa maksaisi siis 6 šillingiä, jälkimmäisessä tapauksessa 2 naulaa lankaa maksaisi samoin 6 šillingiä. Naula lankaa maksaisi edellisessä tapauksessa 6 pennyä ja jälkimmäisessä 3 šillingiä. Tämä hinnan eriyvyys olisi seuraus käytetyn työn tuotantovoimien erilaisuudesta. Tuotantovoiman ollessa suurempi lankanaulassa esineellistyisi 1 työtunti, kun taas tuotantovoiman ollessa pienempi lankanaulassa esineellistyisi 6 työtuntia. Lankanaulan hinta olisi edellisessä tapauksessa vain 6 pennyä, vaikka työpalkat olisivat suhteellisen korkeat ja voiton suhdeluku alhainen; jälkimmäisessä tapauksessa se olisi 3 šillingiä, vaikka työpalkat olisivat alhaiset ja voiton suhdeluku korkea. Asianlaita olisi näin, koska lankanaulan hinnan määrää siihen *sisältyvän työn kokonaismäärä* eikä se *suhde, jossa tämä kokonaismäärä jakautuu maksettuun ja maksamattomaan työhön*. Aikaisemmin mainitsemani tosiasia, että hyvin maksettu työ voi tuottaa halpoja ja huonosti maksettu työ kalliita tavaroita, menettää siis paradoksaaliselta näyttävän luonteensa. Tämä tosiasia ilmentää vain yleistä lakia, jonka mukaan tavaran arvon määrää tavaraan sisällytetty työmäärä, ja tämä työmäärä riippuu yksinomaan käytetyn työn tuotantovoimasta ja muuttuu sen tähden aina, kun työn tuottavuus muuttuu.

13. TÄRKEIMMÄT TAPAUKSET, JOLLOIN VAADITAAN PALKAN KOROTTAMISTA TAI VASTUSTETAAN SEN ALENTAMISTA

Tarkastelkaamme nyt vakavasti niitä tärkeimpiä tapauksia, jolloin taistellaan palkankorotuksen puolesta tai palkanalennusta vastaan.

1. Olemme huomanneet, että *työvoiman arvon* eli yleisesti levinnyttä sanontaa käyttäen *työn arvon* määrää elämäntarvikkeiden arvo eli niiden tuottamiseen tarvittava työmäärä. Jos siis tietyssä maassa työläisen päivittäin keskimäärin käyttämien elämäntarvikkeiden arvo on 6 tuntia työtä, jotka edustavat 3 šillingiä, niin työläisen pitäisi joka päivä tehdä työtä 6 tuntia tuottaakseen päivittäisen ylläpitonsa vastikkeen. Jos koko työpäivä on 12 tuntia, niin kapitalisti maksaa työläiselle

hänen työnsä arvon antamalla hänelle 3 šillingiä. Puolet työpäivästä olisi tällöin maksamatonta työtä ja voiton suhdeluku olisi 100 prosenttia. Mutta olettakaamme nyt, että tuottavuuden vähenemisen takia tarvitaan enemmän työtä, esimerkiksi saman maataloustuotemäärän tuottamiseen, niin että työläisen päivittäin keskimäärin tarvitsemien elämäntarvikkeiden hinta kohoaisi 3:sta 4 šillingiin. Tällöin työn arvo kohoaisi kolmasosalla eli $33\frac{1}{3}$ prosentilla. Työläisen entistä elintasoja vastaavan päivittäisen ylläpidon vastikkeen tuottamiseen tarvittaisiin 8 tuntia. Lisätyö vähenisi siis 6:sta 4 tuntiin ja voiton suhdeluku pieneni 100:sta 50 prosenttiin. Mutta vaatiessaan palkankorotusta työläinen vaatisi siten vain maksamaan *työnsä kohonneen arvon*, kuten jokainen tavaran myyjä, kun hänen tavaransa valmistuskustannukset ovat kohonneet, yrittää saada maksun tästä tavaransa kohonneesta arvosta. Jos työpalkat eivät nouse tai eivät nouse riittävästi tasoittaakseen elämäntarvikkeiden kohonneen arvon, niin työn *hint*a laskee *työn arvon alapuolelle* ja työläisen elintaso huononee.

Mutta muutossaattaa tapahtua päinvastaiseenkin suuntaan. Työn tuottavuuden kohoamisen ansiosta sama määrä elämäntarvikkeita, jotka työläinen päivittäin keskimäärin käyttää, voi alentua hinnoissa 3:sta 2 šillingiin, ts. näiden elämäntarvikkeiden arvon vastikkeen tuottamiseen tarvitaan 6 tunnin asemesta vain 4 tuntia työpäivästä. Työläinen kykenisi silloin 2 šillingillä ostamaan yhtä paljon elämäntarvikkeita kuin hän aikaisemmin osti 3 šillingillä. Itse asiassa olisi *työn arvo* laskenut, mutta työn arvon pienentyessäkin työläisen käytettävissä olisi yhtä paljon tavaraa kuin aikaisemminkin. Voitto kohoaisi silloin 3:sta 4 šillingiin ja voiton suhdeluku 100:sta 200 prosenttiin. Vaikka työläisen absoluuttinen elintaso pysyisikin samana, hänen *suhteellinen* työpalkkansa ja sen kautta hänen *suhteellinen yhteiskunnallinen asemansa* kapitalistin asemaan verrattuna huononi. Vastustaessaan tätä suhteellisen työpalkan alennusta työläinen vain vaatisi tiettyä osuutta siitä, minkä antaa hänen työnsä kohonnut tuotantovoima, ja pyrki säilyttämään aikaisemman suhteellisen asemansa yhteiskunnallisessa portaikossa. Niinpä viljalakien kumoa-

misen jälkeen englantilaiset tehtailijat, rikkoen julkeasti viljalakeja vastaan käydyn agitaation aikana juhlallisesti antamansa lupaukset, alensivat yleisesti työpalkkoja 10 prosentilla. Aluksi työläisten vastarinta raukesi tyhjiin, mutta myöhemmin voitettiin menetetyt 10 prosenttia jälleen takaisin olosuhteissa, joihin en voi nyt lähemmin puuttua.

2. Elämäntarvikkeiden *arvo* ja siis myös *työn arvo* voi pysyä samana, mutta niiden *rahahinta* voi muuttua *rahan arvossa* tapahtuneen *muutoksen* johdosta.

Rikkaampien kaivoksien löytämisen yms. ansiosta voi käydä niin, että esimerkiksi kahden kultaunssin tuottaminen vaatii saman työn kuin aikaisemmin vaati yhden unssin tuottaminen. Kullan *arvo* laskee silloin puoleen eli 50 prosentilla. *Työn arvo*, samoin kuin kaikkien muidenkin tavaroiden *arvo*, tulee tällöin ilmaistua aikaisempaan verrattuna kaksinkertaisissa *rahahinnoissa*. Kaksitoista työtuntia, jotka aikaisemmin ilmaistiin 6 šillinginä, ilmaistaan nyt 12 šillinginä. Jos työläisen työpalkka edelleenkin jää 3 šillingiksi kohoamatta 6 šillingiin, *hänen työnsä rahahinta* vastaa vain *puolta hänen työnsä arvosta* ja hänen elintasonsa huononee tavattomasti. Näin käy myös suuremmassa tai pienemmässä määrin siinä tapauksessa, jos hänen työpalkkansa nousee eikä tämä nousu vastaa täydellisesti kullan arvon alenemista. Tarkastelemassamme tapauksessa ei tapahdu mitään muutoksia ei työn tuotantovoimassa, ei tarjonnassa eikä kysynnässä enempää kuin tavaroiden arvossakaan. Näiden arvojen *rahanimityksiä* lukuun ottamatta ei mikään muutu. Jos tällöin sanotaan, että työläisen ei tule tässä tapauksessa vaatia vastaavaa työpalkkojen korotusta, niin se on samaa kuin jos sanottaisiin, että työläisen pitää tyytyä siihen, että hänelle maksetaan esineiden asemesta nimityksiä. Koko aikaisempi historia todistaa, että aina kun tapahtuu tuollainen rahan arvon aleneminen, kapitalistit kiirehtivät käyttämään hyväkseen otollista tilaisuutta pettääkseen työläisiä. Eräs varsin lukuissa taloustieteilijäin koulukunta vakuuttaa, että uusien kulta-alueiden löytämisen, hopeakaivosten paremman käytön ja elohopean halvemmän tarjonnan seurauksena jalometallien arvo on taas alentunut. Tämä selittää sen, miksi

mannermaalla on ryhdytty yleisesti ja samanaikaisesti vaatimaan palkankorotuksia.

3. Olemme tähän asti lähteneet siitä, että *työpäivällä* on tietyt rajansa. Mutta työpäivällä sinänsä ei ole pysyviä rajoja. Pääoma pyrkii alinomaan pidentämään sitä äärimmäiseen fyysisesti mahdolliseen rajaan, sillä työpäivän pidentessä lisääntyy vastaavasti myös lisätyö ja siis myös sen synnyttämä voitto. Mitä enemmän pääoman onnistuu pidentää työpäivää, sitä suuremman määrän se anastaa vierasta työtä. 1600-luvulla ja vieläpä 1700-luvun kahdella ensimmäisellä kolmanneksella 10-tuntinen työpäivä oli normaalityöpäivä koko Englannissa. Jakobiineja vastaan käydyn sodan aikana, joka itse asiassa oli brittiläisten paronien sotaa brittiläisiä työtätekeviä joukkoja vastaan¹⁸⁸, pääoma piti bakkanaalejaan ja pidensi työpäivän 10-tuntisesta 12-, 14-, 18-tuntiseksi. *Malthus*, mies, jota ei suinkaan voida epäillä liikatuhteelliseksi, selitti eräässä vuoden 1815 vaiheilla ilmestyneessä pamfletissaan, että jos asiat jatkuvat edelleen näin, kansakunnan elämä on perustuksiaan myöten uhattu.¹⁸⁹ Muutamia vuosia ennen sitä kun keksityt koneet otettiin yleisesti käytäntöön, noin 1765, Englannissa ilmestyi pamfletti nimeltään *»An Essay on Trade»*.¹⁹⁰ Nimetön tekijä, työväenluokan vannoutunut vihollinen, kiihailee työpäivän rajojen pidentämisen välttämättömyydestä. Tätä tarkoitusta varten hän mm. ehdottaa perustettavaksi *työtaloja*¹⁹¹, joiden tulee olla *»kauhun taloja»*, kuten hän sanoo. Entä kuinka pitkän pitäisi hänen mielestään olla työpäivän näissä *»kauhun taloissa»?* *Kaksitoista tuntia*, juuri yhtä pitkän kuin se työpäivä, minkä kapitalistit, taloustieteilijät ja ministerit selittivät 1832 ei vain tosiasialliseksi, vaan välttämättömäksi 12 vuotta nuoremman lapsen työajaksi.¹⁹²

Myydessään työvoimansa — ja nykyisen järjestelmän vallitessa hänen on pakko se tehdä — työläinen antaa kapitalistin käyttää tätä voimaa, mutta tietyissä järjestelmissä rajoissa. Hän myy oman työvoimansa säilyttääkseen eikä tuhotakseen sen — emme ota tässä lukuun sen luonnollista kulumista. Kun työläinen myy työvoimansa sen päivä- tai viikkoarvosta, niin se edellyttää, ettei työvoimaa kuluteta yhdessä päivässä tai yhdessä viikossa

niin paljon kuin 2 päivässä tai 2 viikossa. Ottakaamme 1000 punnan arvoinen kone. Jos sen kesto aika on 10 vuotta, niin niiden tavaroiden arvoa, joiden tuottamisessa se on mukana, se lisää vuosittain 100 punnalla. Jos sen kesto aika on 5 vuotta, niin se lisää niiden tavaroiden arvoa 200 punnalla vuodessa, ts. koneen vuosittaisen kulumisen arvo on kääntäen verrannollinen aikaan, jona se kuluu. Mutta juuri tässä suhteessa työläinen eroaa koneesta. Kone ei kulu aivan samassa suhteessa kuin sitä käytetään. Ihminen sitä vastoin kuluu paljon enemmän kuin mitä voisi luulla hänen työnsä kestoajan pitenemistä koskevien numerotietojen perusteella.

Työläiset täyttävät vain velvollisuutensa itseään ja sukuaan kohtaan pyrkiessään lyhentämään työpäivää aikaisempaan järjelliseen pituuteensa tai estämään ylityötä palkankorotuksella — siellä, missä he eivät voi saada lakia, joka säätäisi normaalityöpäivän — palkankorotuksella, joka ei ainoastaan vastaisi heistä puristettua lisätyötä, vaan myös ylittäisi sen. He asettavat vain rajan pääoman tyrannimaisille anastuspyrkimyksille. Aika muodostaa tilan inhimilliselle kehitykselle. Ihminen, jolla ei ole käytettävissään minuuttiakaan vapaa-aikaa ja jonka koko elinaika, lukuun ottamatta pelkkiä fyysisten tarpeiden sanelemia keskeytyksiä, kuten nukkuminen, syöminen jne., kuluu kapitalistin hyväksi tehtävään työhön — sellainen ihminen on vetojuhtaa alempana. Hän on pelkkä kone, joka luo rikkautta toiselle, ruumiillisesti murtunut ja henkisesti raaistunut. Ja kuitenkin nykyaikaisen teollisuuden koko historia osoittaa, että pääoma, ellei sille aseteta esteitä, pyrkii sydämettästä ja armottomasti painamaan koko työväenluokan tälle syvän alennuksen asteelle.

Kapitalisti voi työpäivää pidentäessään maksaa *korkeampaa palkkaa* ja kuitenkin alentaa *työn* arvoa, ellei palkankorotus vastaa työläisestä puserretun työmäärän suurenemista ja sen johdosta nopeutuvaa työvoiman tuhoutumista. Tämä voi tapahtua myös toisella tavalla. Englantilaiset porvarilliset tilastotieteilijät sanovat teille esimerkiksi, että Lancashiren tehdastyöläisten perheiden keskipalkka on noussut. He unohtavat tällöin, että miehen, perheen pään, lisäksi pääoman Juggernautin vau-

nujen¹⁸³ alle heitetään nyt myös hänen vaimonsa ja 3 tai 4 lastansa ja ettei heidän kokonaispalkkansa kohoaminen vastaa perheeltä puserretun lisätyön kokonaisu määrää.

Silloinkin kun työpäivällä on määrätty rajat, kuten nyt on asianlaita kaikilla tehdaslain alaisilla teollisuusaloilla, työpalkkojen korotus voi olla tarpeen yksistään sitä varten, että *työn arvon* tähänastinen taso säilyisi. Työn *intensiteetin* kohoaminen voi panna ihmisen kuluttamaan yhdessä tunnissa yhtä paljon elinvoimaa kuin hän aikaisemmin kulutti kahdessa tunnissa. Tehdaslain alaisilla teollisuusaloilla tämä on jo tietyltä osalta tapahtunut siten, että on nopeutettu koneiden käyntiä ja lisätty yhden ihmisen huollettavina olevien työkoneiden lukumäärää. Jos työn intensiteetin kohoaminen eli yhdessä tunnissa käytetyn työmäärän lisäys pysyy vastaavallisessa suhteessa työpäivän lyhenemiseen, niin tuosta lyhenemisestä on työläisille kuitenkin etua. Jos tämä raja ylitetään, hän menettää toisessa muodossa sen, mitä hän toisessa voittaa, ja silloin 10 työtuntia muodostuvat hänelle ehkä yhtä tuhoisiksi kuin aikaisemmat 12 tuntia. Hillitessään tätä pääoman pyrkimystä taistelemalla sellaisen palkankorotuksen puolesta, joka vastaisi työn intensiteetin kohoamista, työläinen vain taistelee työnsä halventamista ja sukunsa heikentämistä vastaan.

4. Te kaikki tiedätte, että syistä, joita minun ei tässä tarvitse selittää, kapitalistinen tuotanto käy tiettyjen kausittaisten jaksojen läpi. Se käy läpi hiljaiskauden, kasvavan elpymisen, kukoistuksen, liikatuotannon, pulan ja lamakauden. Tavaroiden hinnat ja voiton suhdeluku määräytyvät markkinoilla näiden kausien mukaisesti, milloin laskien keskitason alapuolelle, milloin nousten sitä korkeammalle. Tarkastellessanne koko kehitysjaksoa huomaatte, että markkinahintojen poikkeamiset tasotavat toisensa ja että keskimäärin koko kehitysjakson puitteissa tavaroiden markkinahintoja sääntelee tavaroiden arvo. Markkinahintojen alenemiskausina sekä pulaja lamakausina työläinen saa olla varma palkanalennuksesta, ellei hän ylipäänsä joudu heitetynki pois työstä. Jottei tulisi petetyksi, työläisen täytyy markkinahin-

tojen alentuessakin taistella kapitalistia vastaan, ettei tämä alentaisi ylenmäärin työpalkkoja. Ellei työläinen taistelisi kukoistuskautena, jolloin kapitalistit saavat ylimääräistä voittoa, palkankorotuksen puolesta, hän ei saisi teollisuuden koko kehitysjakson ajalta keskimäärin edes *keskipalkkaansa* eli työnsä *arvoa*. Olisi tavattoman typerää vaatia, että työläinen, jonka työpalkka laskee välttämättömästi kehitysjakson epäsuotuisina kausina, luopuisi ottamasta vastaavaa korvausta suotuisina kausina. Yleensä kaikkien tavaroiden *arvo* realisoituu vain sen ansiosta, että jatkuvasti vaihtelevat markkinahinnat tasoittuvat, mikä johtuu tarjonnan ja kysynnän suhteen alituisista heilahteluista. Nykyisen järjestelmän perustalla työ on vain tavaraa niin kuin muukin tavara. Saavuttaakseen arvoansa vastaavan keskihinnan työn täytyy siis käydä läpi samat heilahtelut. Olisi typeryyttä käsitellä työtä toisaalta tavarana ja pyrkiä se toisaalta asettamaan niiden lakien ulkopuolelle, jotka sääntelevät tavaroiden hintoja. Orja saa vakituisesti määrätynsuuruisen erän elämäntarvikkeita, palkkatyöläinen ei saa. Hänen on yritettävä saada toisessa tapauksessa palkankorotusta, jollei muun vuoksi, niin korvataksseen toisessa tapauksessa tapahtuvan palkanalennuksen. Jos hän tyytyisi pitämään kapitalistien tahtoa ja määräystä korkeimpana taloudellisena lakina, hänen osakseen tulisi orjan koko kurjuus ilman että hänellä olisi edes sitä toimeentuloa, mikä orjalle on turvattu.

5. Kaikissa esittämissäni tapauksissa — ja niitä on 99 sadasta — olette nähneet, että taistelu palkankorotuksesta johtuu *edelläkäyvistä* muutoksista ja on väistämätön seuraus niistä muutoksista, joita tapahtuu ensin tuotannon mittasuhteissa, työn tuotantovoimassa, työn arvossa, rahan arvossa, puserretun työn pituudessa ja intensiteetissä, markkinahintojen heilahteluissa, jotka riippuvat tarjonnan ja kysynnän heilahteluista ja vastaavat teollisuuden kehitysjakson eri kausia; sanalla sanoen tuo taistelu on työn vastatoimenpide aikaisempaa pääoman toimintaa vastaan. Jos käsittelette palkankorotusten puolesta käytyä taistelua ottamatta huomioon näitä seikkoja sekä ottaen huomioon vain työpalkkojen muu-

tokset ja sivuuttaen kaikki muut muutokset, joista ne johtuvat, lähдете väärästä olettamuksesta ja tulette väärään johtopäätökseen.

14. PÄÄOMAN JA TYÖN VÄLINEN TAISTELU JA SEN TULOKSET

1. Olen osoittanut, että työläisten ajoittainen vastarinta työpalkkojen alennusta vastaan ja heidän ajoittain toistuvat yrityksensä saada palkankorotusta ovat erottamattomassa yhteydessä palkkatyöjärjestelmään ja johtuvat nimenomaan siitä tosiasiasta, että työ on saatettu muiden tavaroiden asemaan ja se on siis hintojen yleistä liikettä sääntelevien lakien alainen; olen osoittanut edelleen, että yleinen palkankorotus aiheuttaa yleisen voiton suhdeluvun alenemista vaikuttamatta silti tavaroiden keskihintaan tai niiden arvoon; nyt herää lopuksi kysymys, missä määrin tässä pääoman ja työn välisessä herkeämättömässä taistelussa viimeksi mainittu voi saavuttaa menestystä.

Voisin vastata yleistävästi ja sanoa, että työn, kuten kaikkien muidenkin tavaroiden, *markkinahinta* käy pitkältä aikajaksolta yhteen sen *arvon* kanssa; että sen tähden kaikesta noususta ja laskusta huolimatta työläinen, tehköön hän puolestaan mitä tahansa, on loppujen lopuksi saava keskimäärin vain työnsä arvon, joka on hänen työvoimansa arvo ja jonka määrää työvoiman ylläpitämiseen ja uusintamiseen välttämättömien elämäntarvikkeiden arvo, ja niiden arvon taas määrää se työnpaljous, joka on välttämätön niiden tuottamiseen.

Mutta on eräitä erikoisuuksia, jotka erottavat *työvoiman arvon* eli *työn arvon* kaikkien muiden tavaroiden arvosta. Työvoiman arvon muodostaa kaksi ainesta, joista toinen on puhtaasti fyysinen, toinen historiallinen eli yhteiskunnallinen. Työvoiman *arvon alimman rajan* määrää *fyysinen* aines, so. työväenluokan täytyy säilyäksään ja uusintaakseen itsensä, jatkaakseen fyysistä olemassaoloaan, saada ne elämäntarvikkeet, jotka ovat tuiki välttämättömiä sen elämälle ja lisääntymiselle. Näiden välttämättömien tarvikkeiden *arvo* muodostaa siis *työn arvon alimman rajan*. Toisaalta on myös työpäivän pituudella

äärimmäinen, joskin hyvin venyvä rajansa. Tämän äärimmäisen rajan muodostaa työläisen fyysinen voima. Jos hänen elinvoimansa päivittäinen kulutus ylittää tietyn rajan, hän ei kestä päivästä päivään toistuvaa samantilaista jännitystä. Tämä raja on kuitenkin, kuten sanoin, hyvin venyvä. Heikot ja lyhytikäiset sukupolvet, kun ne seuraavat nopeasti toinen toisiaan, voivat turvata työmarkkinat aivan yhtä hyvin kuin muutamat voimakkaat ja pitkäikäiset sukupolvet.

Tämän puhtaasti fyysisen aineksen ohella työn arvon määrää kussakin maassa *perinteellinen elintaso*. Tämä taso edellyttää, ettei tyydytetä yksinomaan fyysisen elämän tarpeita, vaan myös ne tietyt tarpeet, jotka johtuvat yhteiskunnallisista olosuhteista, joissa ihmiset elävät ja kasvavat. Englantilaisen elintaso voitaisiin painaa irlantilaisen elintason tasalle, saksalaisen talonpojan elintaso liiviläisen talonpojan tasalle. Sen mikä merkitys on tässä suhteessa historiallisilla perinteillä ja yhteiskunnallisilla tottumuksilla, voitte saada tietää *herra Thorntonin* kirjasta »*Overpopulation*», jossa hän osoittaa, että keskipalkat Englannin eri maatalouspiireissä vielä nykyäänkin eroavat toisistaan suuremmassa tai pienemmässä määrässä niiden enemmän tai vähemmän suotuisten olosuhteiden vuoksi, joissa kyseiset seudut vapautuivat maaorjuudesta.

Tämä työn arvoon sisältyvä historiallinen eli yhteiskunnallinen aines voi laajeta tai supistua, jopa hävitä kokonaankin, niin ettei jää jäljelle mitään muuta kuin *fyysinen raja*. *Jakobiinien vastaisen sodan* aikana, jota käytiin, kuten vanha parantumaton veroahmatti ja laiskanviran hoitaja ukko George Rose tapasi sanoa, pyhän uskontomme hyvyyksien pelastamiseksi uskottomien ranskalaisten hyökkäyksiltä, kunnon englantilaiset farmarit, joista eräässä edellisessä istunnossamme keskustelimme niin hellästi, painoivat maatyöläisten palkat jopa *tätä puhtaasti fyysistäkin minimiä* pienemmäksi ja hankkivat *köyhäinhuoltolakien*¹⁹⁴ avulla lopun niistä elämäntarvikkeista, mitkä olivat välttämättömiä työläisten fyysistä säilyttämistä ja heidän sukunsa jatkamista varten. Tämä oli mainio keino muuttaa palkkatyöläinen orjaksi ja Shakespearen ylpeä talollinen köyhimykseksi.

Jos vertaatte palkkatasoa eli työn arvoa eri maissa tai eri historiallisina kausina samassa maassa, niin huomaatte, ettei itse *työn arvo* ole mikään pysyvä suure, vaan se muuttuu, vaikka kaikkien muiden tavaroiden arvo pyysisikin muuttumattomana.

Tällainen vertailu osoittaisi niin ikään, etteivät ainoastaan *markkinavoiton suhdeluvut*, vaan myös *keskimääräisen voiton suhdeluvut* muuttuvat.

Mutta mitä tulee *voittoon*, niin ei ole mitään lakia, joka määräisi sen *minimin*. Me emme voi sanoa, mikä on sen alin raja. Miksi emme voi panna merkille tätä rajaa? Siksi että vaikka voimmekin panna merkille *minimipalkan*, emme voi panna merkille sen *maksimia*. Voimme vain sanoa, että jos työpäivän rajat on annettu, *voiton maksimi* vastaa *työpalkkojen fyysistä minimiä*, ja jos työpalkka on annettu, *voiton maksimi* vastaa työpäivän sellaista pidentämistä kuin työläisen fyysiset voimat suinkin sallivat. Voiton maksimia rajoittaa siis vain palkan fyysinen minimi ja työpäivän fyysinen maksimi. On selvää, että näiden *maksimaalisen voiton suhdeluvun* molempien rajojen puitteissa voi olla lukuisia vaihteluja. Sen tosiasiallisen tason määrää vain pääoman ja työn välinen lakkaamaton taistelu; kapitalisti yrittää alituisesti painaa työpalkan sen fyysiseen minimiin ja pidentää työpäivää sen fyysiseen maksimiin, kun taas työläinen painostaa jatkuvasti päinvastaiseen suuntaan.

Kysymys on taistelevien voimasuhteista.

2. Mitä tulee *työpäivän rajoittamiseen* Englannissa ja kaikissa muissakin maissa, niin sitä ei ole milloinkaan säännelty muutoin kuin *puuttumalla asiaan lainsäädännöllistä* tietä; tätä puuttumista ei olisi kuitenkaan koskaan tapahtunut, elleivät työläiset olisi alituisesti painostaneet ulkoapäin. Joka tapauksessa työpäivän rajoittamisesta ei olisi koskaan tullut mitään työläisten ja kapitalistien välisten yksityisten sopimusten tietä. Tämä *yleisen poliittisen toiminnan välttämättömyys* sinänsä todistaa, että puhtaasti taloudellisessa toiminnassa pääoma on vahvempi puoli.

Mitä tulee *työn arvon rajoihin*, niin niiden tosiasiallinen määrääminen riippuu aina tarjonnasta ja kysynnästä. Tarkoitin tällä työn kysyntää pääoman taholta ja ja

työn tarjontaa työläisten taholta. Siirtomaavalloissa on tarjonnan ja kysynnän laki edullinen työläiselle. Siitä johtuu työpalkkojen suhteellisen korkea taso Yhdysvalloissa. Pääoma on siellä kovalla koetuksella; se ei voi estää työmarkkinoiden alituista tyhjenemistä, mikä johtuu siitä, että palkkatyöläisistä tulee jatkuvasti riippumattomia, itsenäisiä talonpoikia. Palkkatyöläisenä oleminen on hyvin suurelle osalle Amerikan kansasta vain väliaikainen olotila, josta työläinen uskoo varmasti pääsevänsä joko lyhemmän tai pitemmän ajan kuluttua. Parantaakseen tätä asiaintilaa siirtomaissa Britannian isällinen hallitus on jonkin aikaa noudattanut niin sanottua nykyaikaista kolonisaatioteoriaa, jonka mukaan siirtomaissa asetetaan keinotekoisesti korkea hinta maalle, jotta tällä tavalla estettäisiin palkkatyöläisiä muuttumasta liian nopeasti riippumattomiksi talonpojiksi.

Mutta siirtykäämme nyt tarkastelemaan vanhoja sivistysmaita, joissa pääoma hallitsee koko tuotantoprosessia. Ottakaamme esimerkiksi maatyöläisten palkkojen kohoaminen Englannissa vuosina 1849—1859. Mikä oli sen seurauksena? Maanvuokraajat eivät voineet, kuten ystävämme Weston olisi heitä neuvonut, korottaa vehnän arvoa eivätkä edes vehnän markkinahintaa. Heidän täytyi päinvastoin tyytyä sen alenemiseen. Mutta näiden 11 vuoden aikana he ottivat käytäntöön erilaisia koneita ja uusia tieteellisiä menetelmiä, muuttivat osan pelto- maasta laidunmaaksi, suurensivat farmeja ja sitä tietä tuotannon mittasuhteita, ja supistamalla työn kysyntää näillä ja muilla työn tuotantovoimaa lisäävillä keinoilla he tekivät jälleen maalaisväestön suhteellisen ylilukukseksi. Tämä on se yleinen menetelmä, jota pääoma käytti vanhoissa, kauan sitten asutuissa maissa reagoidessaan nopeammin tai hitaammin työpalkkojen kohoamiseen. Ricardo on aivan oikein huomauttanut, että kone kilpaillee alituisesti työn kanssa ja voi useinkin tulla otetuksi käytäntöön vain jos työn hinta on saavuttanut tietyn tason¹⁹⁵, mutta koneiden käyttäminen on vain yksi monista työn tuotantovoiman kohottamismenetelmistä. Sama kehitys, joka toisaalta aiheuttaa tavallisen työn suhteellista liikarunsausta, yksinkertaistaa toisaalta ammattitaitoa vaativaa työtä ja tekee sen siten halvemmaksi.

Sama laki toteutuu toisessakin muodossa. Työn tuotantovoiman kehittyessä nopeutuu pääoman kasautuminen siitäkin huolimatta, että palkkataso on suhteellisen korkea. Tästä voitaisiin päätellä — kuten teki *Adam Smith*, jonka elinaikana nykyaikainen teollisuus oli vielä lapsenkengissä — että tämä pääoman nopeutunut kasautuminen painaa vaakalaudan työläisen puolelle, sillä se turvaa hänen työnsä kasvavan kysynnän. Monet samaa mieltä olevat nykyajan kirjailijat ovat ihmetelleet sitä, että työpalkka ei ole noussut merkittävämmiin, vaikka englantilainen pääoma on viimeisten 20 vuoden aikana kasvanut paljon nopeammin kuin Englannin väestö. Mutta samalla kun kasautuminen edistyy, myös *pääoman kokoonpano muuttuu progressiivisesti*. Kokonaispääoman se osa, jonka muodostaa pysyvä pääoma, koneet, raaka-aineet, kaikenlaiset tuotantovälineet, yhä kasvaa verrattuna pääoman toiseen osaan, joka käytetään työpalkkoihin eli työn ostoon. Tämän lain totesivat enemmän tai vähemmän tarkasti Barton, Ricardo, Sismondi, professori Richard Jones, professori Ramsay, Cherbuliez ja muut.

Jos näiden molempien pääomanosien suhde oli alkuun 1:1, niin teollisuuden kehittyessä se tulee olemaan 5:1 jne. Jos 600:n kokonaispääomasta sijoitetaan työkaluihin, raaka-aineisiin ym. 300 ja työpalkkoihin 300, niin kokonaispääoman on kaksinkertaistuttava luodakseen 600 työläisen kysynnän 300 asemesta. Mutta jos 600:n pääomasta sijoitetaan sitten 500 koneisiin, materiaaleihin jne. ja vain 100 työpalkkoihin, on saman 600 pääoman kasvettava 3600:aan luodakseen 600 työläisen kysynnän 300 asemesta. Sen tähden teollisuuden kehittyessä työn kysyntä ei pysy pääoman kasautumisen rinnalla. Se tosin lisääntyy, mutta alituisesti vähenevässä suhteessa pääoman lisääntymiseen verrattuna.

Nämä muutamat viittaukset riittävät osoittamaan, että nykyaikaisen teollisuuden kehitys on kallistava vaakalautaa yhä enemmän kapitalistin hyväksi ja työläisen vahingoksi ja että sen vuoksi kapitalistisen tuotannon yleisenä tendenssinä ei ole palkkojen keskitason kohottaminen, vaan sen alentaminen, so. *työn arvon* painaminen suuremmassa tai pienemmässä mitassa sen *alimpaar*.

rajaan. Mutta jos nykyisen järjestelmän vallitessa *asiat* pyrkivät menemään tähän suuntaan, niin merkitseekö se, että työväenluokan pitäisi kieltäytyä taistelemasta pääoman anastuspyrkimyksiä vastaan ja lakata käyttämästä tilapäisiä suotuisia mahdollisuuksia asemansa väliaikaiseen parantamiseen? Jos työläiset menettelisivät näin, niin he muuttuisivat rappioituneiden köyhimysten yhtäläiseksi joukoksi, jolla ei enää olisi pelastusta. Luulen osoittaneeni, että työläisten taistelu palkkatasosta on erottamattomassa yhteydessä palkkatyöjärjestelmään, että 99 tapauksessa 100:sta työläisten palkankorotusyritykset ovat vain ponnistuksia, joiden tarkoituksena on säilyttää oleva työn arvo, ja että välttämättömyys taistella kapitalisteja vastaan työn hinnasta johtuu työläisten olosuhteista, jotka pakottavat heidät myymään itseään tavarana. Jos työläiset antaisivat pelkurimaisesti perään jokapäiväisissä yhteenotoissaan, joita heillä on pääoman kanssa, he epäilemättä eivät enää kykenisi aloittamaan mitään suurempaa liikettä.

Samaan aikaan, riippumatta lainkaan palkkatyöjärjestelmään liittyvästä työläisten yleisestä orjuutuksesta, työväenluokan ei pidä yliarvioida tämän jokapäiväisen taistelun lopullisia tuloksia. Sen ei pidä unohtaa, että tässä jokapäiväisessä taistelussa se taistelee vain seuraus- eikä näiden seurausten syitä vastaan; että se vain hidastaa alaspäin liukumista, mutta ei muuta sen suuntaa, että se käyttää vain lievityskeinoja, mutta ei paranna sairautta. Sen tähden työläisten ei pidä rajoittua yksinomaan näihin välttämättömiin sissisotiin, joita pääoman lakkaamattomat anastuspyrkimykset tai markkinatilanteen muutokset alinomaan synnyttävät. Heidän täytyy ymmärtää, että nykyinen järjestelmä kaiken sen kurjuuden ohessa, jota se mukanaan tuo, luo samalla ne *aineelliset edellytykset ja yhteiskunnalliset muodot*, jotka ovat välttämättömiä yhteiskunnan taloudellista uudistamista varten. *Taantumuksellisen tunnuksen: »Oikeudenmukainen päiväpalkka oikeudenmukaisesta työpäivästä!»* asemesta työläisten tulee kirjoittaa lippuunsa *valankumouksellinen tunnus: »Alas palkkatyöjärjestelmä!»*

Lopetan tämän kovin pitkän ja varmaankin väsyttävän selostukseni, jonka olin pakotettu tekemään valaistak-

seni perusasiaa, ja ehdotan hyväksyttäväksi seuraavan päätöslauselman:

1. Työpalkkatason yleinen kohottaminen johtaisi voiton yleisen suhdeluvun alenemiseen, mutta se ei suurin piirtein vaikuttaisi tavaroiden hintoihin.

2. Kapitalistisen tuotannon yleisenä tendenssinä ei ole työpalkan keskitason kohottaminen, vaan sen alentaminen.

3. Ammatilliset järjestöt toimivat menestyksellisesti pääoman anastuspyrkimysten vastustuskeskuksina. Ne eivät saavuta tarkoitustaan osittain siksi, että eivät käytä voimiaan asianmukaisella tavalla. Ylipäänsä ne eivät saavuta tarkoitustaan siksi, että rajoittuvat käymään sissisotaa olemassaolevan järjestelmän seurauksia vastaan sen sijaan että pyrkisivät samalla sitä muuttamaan ja käyttäisivät järjestyneitä voimiaan vipusimena työväenluokan vapauttamiseksi lopullisesti, so. palkkatyöjärjestelmän poistamiseksi lopullisesti.

K a r l M a r x

ERI KYSYMYKSIÄ KOSKEVA OHJE VÄLIAIKAISEN KESKUSNEUVOSTON JÄSENILLE ¹⁹⁶

1. KANSAINVÄLISEN TYÖVÄENLIITON ORGANISAATIO

Väliaikainen Keskusneuvosto kehottaa hyväksymään yleispiirtein Väliaikaisissa säännöissä esitetyn *organisaatiosuunnitelman*. Kahden vuoden kokemus on osoittanut oikeaksi tuon suunnitelman ja mahdolliseksi sen soveltamisen eri maiden olosuhteisiin vahingoittamatta toimintayhtenäisyyttä. Suosittelemme seuraavaksi vuodeksi jättämään Keskusneuvoston olinpaikaksi Lontoon, sillä mantereella vallitsevan tilanteen vuoksi mitkään muutokset eivät liene suotuisia.

On itsestään selvää, että Keskusneuvoston jäsenet on valittava kongressissa (Väliaikaisten sääntöjen 5. §) ja myönnettävä heille kooptaatio-oikeus.

Pääsihteeri on valittava kongressissa yhdeksi vuodeksi työväenliiton ainoana palkallisena toimihenkilönä. Ehdotamme hänen viikkopalkakseen 2 Englannin puntaa.*

Työväenliiton jokaisen yksityisen jäsenen vuotuisiksi jäsenmaksuiksi määrätään puoli pennyä (ehkä yksi penny). Jäsenkortista on maksettava erikseen.

Kehottaessamme työväenliiton jäseniä perustamaan keskinäisavun yhdistyksiä ja solmimaan niiden keskeisiä kansainvälisiä yhteyksiä jätämme samalla aloitteen tässä kysymyksessä (keskinäisavun yhdistyksen perustaminen, moraalinen ja aineellinen apu työväenliiton jäsenten orvoille) sveitsiläisille, jotka ehdottivat tätä konferenssissa viime vuoden syyskuussa.¹⁹⁷

* Edelleen ranskan- ja saksankielisessä tekstissä seuraa kapale: »*Vakittuisen komitean*, joka itse asiassa on Keskusneuvoston toimeenpaneva elin, on oltava kongressin valitsema; sen yksityisten jäsenten tehtävät määrää Keskusneuvosto.» *Toim.*

2. TYÖVÄENLIITTO KANSAINVÄLISEN TOIMINTAYHTENÄISYYDEN AIKAA NSAAJANA TYÖN JA PÄÄOMAN VÄLISESSÄ TAISTELUSSA

(a) Tämä kysymys käsittää yleensä koko toiminnan, jota Kansainvälinen työväenliitto harjoittaa yhdistääkseen ja suunnatakseen samaan uomaan tähän saakka hajanaiseksi jääneen eri maiden työväenluokan taistelun vapautuksensa puolesta.

(b) Yhtenä erikoistehtävänä, jota työväenliittomme on tähän mennessä menestyksellisesti suorittanut, on kapitalistien vehkeilyjen vastustaminen, sillä kapitalistit ovat lakkojen ja työsulkujen sattuessakin aina valmiit väärinkäyttämään ulkomaisten työläisten palveluksia käyttämällä heitä välikappaleena paikallisia työläisiä vastaan. Yksi työväenliiton suurista tavoitteista on sen aikaansaaminen, että eri maiden työläiset eivät ainoastaan *tuntisi* olevansa veljiä, vaan myös *toimisivat* veljinä ja tovereina, jotka taistelevat vapautuksensa puolesta yhtenäisenä armeijana.

(c) »Kansainvälisen toimintayhtenäisyyden» suurena esimerkkinä on *työväenluokan itsensä kaikissa maissa toimienpanema työväenluokan aseman tilastollinen tutkimus*. Jotta toiminnalla olisi jonkinlaisia menestymismahdollisuuksia, on tunnettava materiaali, johon tullaan vaikuttamaan. Ryhtyessään näin suureen työhön työläiset todistavat, että he pystyvät ottamaan kohtalonsa omiin käsiinsä. Siksi kehotamme:

Kaikilla paikkakunnilla, joissa on työväenliittomme haaraosastoja, ryhtymään viipymättä työhön ja keräämään tosiasiatietoja oheistetussa tutkimuskaavassa osoitettuja kohtia vastaavasti.

Kongressi kehottaa kaikkia Euroopan ja Amerikan Yhdysvaltojen työläisiä osallistumaan työväenluokkaa koskevien tilastotietojen keräämiseen; selostukset ja tosiasiatiedot on lähetettävä Keskusneuvostolle. Keskusneuvosto laatii tämän aineiston perusteella yleisestöluoksen ja oheistaa siihen liitteenä tosiasiatiedot.

Tämä selostus liitteineen esitetään vuoronmukaiselle vuosikongressille, jonka vahvistamana se julkaistaan työväenliiton varoilla.

YLEINEN TUTKIMUSKAAVA,
 JOHON TIETENKIN VOIDAAN TEHDÄ MUUTOKSIA
 KULLAKIN PAIKKAKUNNALLA

1. Tuotantoala.
2. Sillä toimivien henkilöiden ikä ja sukupuoli.
3. Sillä toimivien henkilöiden lukumäärä.
4. Palkka: (a) harjoittelijoiden; (b) päivä- tai urakkapalkka; välittäjien suorittamien maksujen suuruus. Keskimääräinen viikkopalkka, vuotuinen palkka.
5. (a) Työpäivän pituus tehtaissa. (b) Työpäivän pituus pienyrityksissä ja kotiteollisuudessa, mikäli näitä tuotannon lajeja on olemassa. (c) Yö- ja päivätyö.
6. Ruokailutauot ja työväen kohtelu.
7. Työverstaan ja työehtojen luonnehdinta: ahdas huoneisto, huono ilmasto, auringonvalon puute, kaasuvalaistus. Puhtaus jne.
8. Toimiala.
9. Työn vaikutus fyysiseen kuntoon.
10. Moraaliset olosuhteet. Kasvatus.
11. Tuotannon tila. Onko se kausittaista vai toimiiko se kutakuinkin tasaisesti ympäri vuoden, kokeeko se huomattavia heilahteluja, onko sillä ulkomaisia kilpailijoita, palveleeko se pääasiallisesti koti- vai ulkomaanmarkkinoita jne.

3. TYÖPÄIVÄN RAJOITTAMINEN

Työpäivän rajoittaminen on ennakkoehto, jota ilman eivät tule onnistumaan mikään työläisten aseman parantamisen tai heidän vapauttamisensa yritykset.

Se on välttämätöntä niin jokaisen kansan perusrunkona olevan työväenluokan terveyden ja fyysisten voimien palauttamiseksi kuin myös työläisten henkisen kehityksen, heidän keskinäisen ystävällisen kanssakäymisensä sekä yhteiskunnallisen ja poliittisen toimintansa mahdollisuuksien turvaamiseksi.

Me ehdotamme, että työpäivä rajoitettaisiin lainsäädännöllistä tietä 8 tuntiin. Tämä rajoittaminen on Amerikan Yhdysvaltojen työläisten yleinen vaatimus¹⁹⁸, kongressin päätös tekee siitä koko maailman työväenluokan yhteisen toimintaohjelman.

Lisättäköön niiden työväenliiton mannermaisten jäsenten tiedoksi, joilla on verattain vähän kokemusta tehdaslainsäädännön alalla, että mitkään lailla säädetyt rajoitukset eivät vastaa tarkoitustaan ja pääoma tulee rikkomaan niitä, ellei osoiteta tarkasti sitä *vuorokauden aikaa*, johon niiden 8 työtunnin on sisällyttävä. Tuo aika koostuu kahdeksasta työtunnista ja lisäajasta ruokailutaukoihin. Jos esimerkiksi ruokailutaukoihin käytetään *yksi tunti*, niin lailla säädetty aika on yhdeksän tuntia, vaikkapa 7:stä aamulla 4:ään iltapäivällä tai 8:sta aamulla 5:teen iltapäivällä jne. Yötyö on luvallista vain poikkeuksena laissa täsmällisesti määritellyillä tuotannon aloilla. Pyrkimyksenä on yötyön poistaminen kokonaan.

Tämä pykälä koskee vain aikuisia miehiä tai naisia; naisilta on muuten kokonaan kiellettävä *kaikki yötyöt* ja kaikki sellaiset työt, jotka ovat vaarallisia naisen heikommalle elimistölle ja joissa joudutaan tekemisiin myrkyllisten tai muiden vaarallisten aineiden kanssa. Aikuisina pidämme kaikkia 18 vuotta täyttäneitä.

4. LASTEN JA ALAIKÄISTEN (KUMPAAKIN SUKUPUOLTA OLEVIEN) TYÖ

Pidämme nykyaikaisen teollisuuden pyrkimystä saada kumpaakin sukupuolta olevat lapset ja alaikäiset osallisiksi yhteiskunnallisen tuotannon suureen asiaan edistyksellisenä, terveenä ja laillisena pyrkimyksenä, joskin se on kapitalistisen järjestelmän vallitessa saanut nurinkurisen muodon. Järjenmukaisessa yhteiskuntajärjestelmässä *jokaisen* 9-vuotiaan *lapsen* on ryhdyttävä tuotannolliseen työhön samoin kuin myös jokaisen työkykyisen aikuisen, hänen on alistuttava yleiseen luonnolakiin, nimittäin: syödäkseen hänen on tehtävä työtä eikä ainoastaan päällään, vaan myös käsillään. Nykyisin tehtävänäimme on kuitenkin vain huolenpito lapsista ja alaikäisistä, jotka ovat lähtöisin työväenluokasta.

Pidämme välttämättömänä jakaa kumpaakin sukupuolta olevat lapset ja alaikäiset fysiologian perusteella *kolmeen ryhmään*, joihin on suhtauduttava eri tavalla: ensimmäiseen ryhmään sijoittuvat 9:stä 12:teen ikävuoi-

teen, toiseen 13:sta 15:teen ja kolmanteen 16:sta 17:mään ikävuoteen kuuluvat lapset ja alaikäiset. Ehdotamme, että ensimmäisen ryhmän työaika jossakin verstaassa tai kotona rajoitettaisiin *kahteen* tuntiin, toisen ryhmän *neljään* ja kolmannen *kuuteen* tuntiin. Kolmannelle ryhmälle on säädettävä vähintään yhden tunnin tauko ruokailua tai lepoa varten.

Lienee toivottavaa aloittaa yhdeksää vuotta nuorempien lasten alkeiskouluopetus. Tässä koskettelemme kuitenkin vain kaikkein välttämättömintä vastamyrkkyä sen yhteiskuntajärjestelmän pyrkimyksiä vastaan, joka alentaa työläisen pelkäksi pääoman kasaamisen välikappaleeksi ja tekee puutteen ahdistamista vanhemmista lapsiaan kauppaavia orjanomistajia. Lasten ja alaikäisten *oikeuksia* on puolustettava. He eivät pysty puolustamaan itseään. Siksi yhteiskunta on velvollinen puolustamaan heitä.

Kun porvaristo ja ylimystö lyö laimin velvollisuutensa omia jälkeläisiään kohtaan, niin se on niiden oma asia. Nauttiessaan noiden luokkien etuoikeuksia lapsi joutuu myöskärsimään niiden ennakkoluulojer vuoksi.

Työläisen suhteen asia on aivan toisin. Työläinen ei ole vapaa teoissaan. Hän on liiankin usein jopa niin sivistymätön, ettei pysty ymmärtämään lapsensa todellisia etuja eikä normaaleja inhimillisiä kehitysehtoja. Edistyksellisimmät työläiset joka tapauksessa tajuavat täydelleen, että heidän luokkansa ja siis ihmiskunnan tulevaisuus riippuu kokonaan nousevan työläispolven kasvatuksesta. He tietävät, että ensi vuorossa on suojeltava työssäkäyviä lapsia ja alaikäisiä nykyisen järjestelmän tuhoisalta vaikutukselta. Tämä voidaan saavuttaa vain siten, että *yhteiskunnallinen tajunta* muutetaan *yhteiskunnalliseksi voimaksi*, ja nykyisten olosuhteiden vallitessa tämä voidaan saavuttaa vain valtiovallan voimaan saattamien *yleisten lakien* välityksellä. Työväenluokka ei lainkaan lujita hallituksen valtaa saattamalla voimaan nämä lait. Se muuttaa päinvastoin omaksi välikappaleeseen vallan, jota nyt käytetään sitä vastaan, se toteuttaa yleisen lainsäädännän tietä sen, mitä se koettaisi turhaan saada aikaan monien hajanaisten yksityisten ponnistusten tietä.

Lähtien tästä me varoitamme, että vanhemmille ja työnantajille ei missään tapauksessa saa antaa lupaa käyttää lasten ja alaikäisten työtä, ellei siihen liity kasvatusta.

Kasvatuksella käsitämme kolmea seikkaa:

Ensiksi *henkistä kasvatusta*.

Toiseksi *fyysistä kasvatusta*, sellaista, jota saadaan voimistelulaitoksissa ja sotilasharjoituksissa.

Kolmanneksi *teknistä koulutusta*, joka perehdyttää kaikkien tuotantoprosessien peruseriaatteisiin ja samalla totuttaa lasta tai alaikäistä käyttämään eri tuotantoaloilla tarvittavia yksinkertaisimpia työkaluja.

Lasten ja alaikäisen työläisnuorison henkistä ja fyysistä kasvatusta ja teknistä koulutusta on laajennettava ja syvennettävä vähitellen ikäluokkia vastaavasti. Teknisten koulujen kustannukset on osittain korvattava myymällä niiden omia tuotteita.

Tuotannollinen palkkatyö, henkinen kasvatusta, fyysiset harjoitukset ja polytekninen sivistys yhteen sovitettuina kohottavat työväenluokan huomattavasti ylimystön ja porvariston tasoa korkeammalle.

On itsestään selvää, että kaikkien 9—17 vuotta täyttäneiden henkilöiden käyttö yötöissä ja töissä kaikilla terveydelle vahingollisilla tuotannonaloilla on kielletävä ankarasti lailla.

5. OSUUSTOIMINNALLINEN TYÖ

Kansainvälinen työväenliitto asettaa tavoitteekseen yhdistää ja suunnata samaan uomaan työväenluokan *vaistonvarainen liike* sanelematta tai tyrkyttämättä sille kuitenkaan mitään doktrinäärisiä järjestelmiä. Siksi kongressi ei saa julistaa mitään osuustoiminnan *erikoisjärjestelmää*, vaan sen on rajoitettava muutamien yleisten periaatteiden esittämiseen.

(a) Pidämme osuustoimintaliikettä eräänä luokkiantagonismiin perustuvaa nyky-yhteiskuntaa uudistavana voimana. Tuon liikkeen suurta ansiota on, että se osoittaa käytännössä mahdolliseksi nykyisen despoottisen ja pauperismia synnyttävän järjestelmän, jossa *työ alistetaan* pääomalle, vaihtamisen *vapaita ja tasa-arvoisia*

tuottajia yhdistävään tasavaltalaiseen, suotuisaan järjestelmään.

(b) Niiden kääpiömäisten toimintamuotojensa rajoittamana, jollaisia vain saavatkin omin voiminsa aikaan erilliset palkkatyön orjat, osuustoimintajärjestelmä ei milloinkaan voi uudistaa kapitalistista yhteiskuntaa. Jotta yhteiskunnallinen tuotanto voitaisiin muuttaa yhtenäiseksi, laajaksi ja sopusointuiseksi vapaan osuustoiminnallisen työn järjestelmäksi, tarvitaan *yleisluontoisia sosiaalisia muutoksia, yhteiskuntajärjestelmän perustojen muutoksia*, jotka käyvät mahdollisiksi ainoastaan siten, että yhteiskunnan järjestyneet voimat, nimittäin valtiovalta, siirretään kapitalisteilta ja maanomistajilta itselleen tuottajille.

(c) Suosittelemme työläisille, että he ryhtyisivät mieluummin *osuustoiminnalliseen tuotantoon* kuin *osuustoiminnalliseen kaupankäyntiin*. Jälkimmäinen koskettaa ainoastaan nykyisen talousjärjestelmän pintaa, edellinen horjuttaa sen perustoja.

(d) Kehotamme kaikkia osuuskuntia muuttamaan osan yhteisistä tuloistaan varannoksi, jonka avulla ne propagoisivat sekä teoin että sanoin omia periaatteitaan, nimittäin myötävaikuttaisivat uusien tuotannollisten osuuskuntien perustamiseen ja levittäisivät oppiaan.

(e) Etteivät osuuskunnat muuttuisi tavallisiksi porvarillisiksi osakeyhtiöiksi (*sociétés par actions*), jokaisen tuotantolaitoksen työläisen on saatava yhtä suuri osa tuloista huolimatta siitä, ovatko he osakkaita vai eivät ole. Voimme suostua siihen, että puhtaasti väliaikaisena toimenpiteenä osakkaat saisivat pientä korkoa.

6. TYÖVÄEN AMMATILLISET LIITOT (TRADE UNIONIT). NIIDEN MENNEISYYS, NYKYISYYS JA TULEVAISUUS

(a) Niiden menneisyys.

Pääoma on keskittynyt yhteiskunnallinen voima, mutta työläisellä on hallussaan vain oma työvoimansa. Pääoman ja työn välistä *sopimusta* ei näin ollen voida milloinkaan solmia oikeudenmukaisin ehdoin, oikeuden-

mukaisin edes senkään yhteiskunnan kannalta, jossa toimeentulon ja työn aineellisten välineiden omistuksen vastakohtana on elävä tuotannollinen voima. Työläisten sosiaalinen voima on ainoastaan heidän monilukuisuudessaan. Heidän hajanaisuutensa tekee kuitenkin tyhjäksi heidän määrällisen ylivoimansa. Työläisten hajanaisuus syntyy ja säilyy *heidän väistämättömän keskinäisen kilpailunsa* seurauksena.

Ammattiliitot syntyivät alun perin työläisten *vaistonvaraisista* yrityksistä hävittää tuo kilpailu tai ainakin heikentää sitä saadakseen sellaiset sopimusehdot, jotka olisivat vapauttaneet heidät vaikkapa tavallisten orjien asemasta. Siksi ammattiliittojen välitön tehtävä rajoitui jokapäiväisiin tarpeisiin, yrityksiin pysäyttää pääoman keskeytyksetön hyökkäys, lyhyesti palkkaa ja työaikaa koskeviin asioihin. Tämä ammattiliittojen toiminta ei ole ainoastaan laillista, vaan myös välttämätöntä. Ilman sitä ei tulla toimeen niin kauan kuin nykyinen tuotantotapa on olemassa. Tätä toimintaa on sitä paitsi levitettävä kaikkialle perustamalla ammattiliittoja kaikissa maissa ja yhdistämällä niitä. Toisaalta ammattiliitot ovat tajuamattaan muuttuneet työväenluokan *järjestöllisiksi keskuksiksi*, samoin kuin keskiaikaiset kunnat ja kommuunit olivat porvariston järjestöllisiä keskuksia. Mikäli ammattiliitot ovat tarpeen pääoman ja työn välistä sissitaistelua varten, niillä on sitäkin suurempi merkitys *järjestyneenä voimana palkkatyöjärjestelmän ja pääoman vallan hävittämiseksi*.

(b) Niiden nykyisyys.

Ammattiliitot ovat useimmiten harjoittaneet yksinomaan paikallista ja välitöntä kamppailua pääomaa vastaan eivätkä ole vielä täysin tajunneet, minä voimana ne ovat taistelussa palkkatyöjärjestelmää vastaan. Siksi ne ovat pysytelleet liiaksi syrjässä yleisestä sosiaalisesta ja poliittisesta liikkeestä. Viime aikoina kuitenkin ne ovat nähtävästi heränneet* tajuamaan suuren historiallisen tehtävänsä; tästä on osoituksena esimerkiksi niiden osallistuminen nykyiseen poliittiseen liikkeeseen Englan-

* Saksankieliseen tekstiin on lisätty: »ainakin Englannissa». *Toim.*

nissa¹⁹⁹, niiden entistä laajempi tehtävänsä tajuaminen Yhdysvalloissa²⁰⁰ ja seuraava hiljattain Sheffieldissä pidetyssä trade unionien edustajien suuressa konferenssissa²⁰¹ hyväksytty päätöslauselma:

»Konferenssi antaa tunnustuksensa Kansainvälisen työväenliiton toiminnalle kaikkien maiden työläisten liittämiseksi yhte-näiseksi veljesliitoksi ja kehottaa mitä hartaimmin tässä konfe-renssissa edustettuja yhdistyksiä liittymään työväenliittoon, koska se myötävaikuttaa oleellisella tavalla työväestön edistykseen ja kukoistukseen.»

(c) Niiden tulevaisuus.

Alkuperäisistä tavoitteistaan riippumatta niiden on nyt opittava toimimaan tietoisesti työväenluokkaa jär-jestävinä keskuksina ja asettamaan suureksi tehtäväkseen työväenluokan *täydellisen vapautuksen*. Niiden on kan-natettava jokaista sensuuntaista sosiaalista ja poliittista liikettä. Pitäen itseään ja esiintyen koko työväenluokan edustajina ja sen etujen puoltajina ne ovat velvolliset saamaan mukaansa järjestymättömätkin työläiset. Niiden on huolehdittava erikoisesti huonoimmin palkattujen tuotantoalojen työläisistä, esimerkiksi maatyöläisistä, jotka ovat kerrassaan avuttomia* epäsuotuisten olosuh-teiden vuoksi. Ammattiliittojen on todistettava koko maailmalle, että ne eivät taistele suppeiden, itsekkäiden etujen puolesta, vaan miljoonien sorrettujen vapautuksen puolesta.

7. VÄLITTÖMÄT JA VÄLILLISET VEROT

(a) Mitkään verotusmuodon muutokset eivät voi aiheuttaa oleellista muutosta työn ja pääoman välisissä suhteissa.

(b) Jos kuitenkin joudutaan tekemään valinta kahden verotusjärjestelmän välillä, niin kehotamme *poistamaan täydellisesti välilliset verot ja korvaamaan ne yleensä välittömillä veroilla*;

sillä välilliset verot korottavat tavaran hintoja, koska

* Ranskankielisessä tekstissä on »kerrassaan avuttomia» sanojen asemesta painettu: »eivät pysty järjestyneeseen vastarintaan». *Toim.*

kauppiaat lisäävät noihin hintoihin paitsi välillisten verojen summaa myös niiden maksuksi ennakolta myönnetyn pääoman tuottaman koron ja voiton;

sillä välilliset verot peittävät kunkin erillisen henkilön valtiolle maksaman summan, kun taas välitön vero ei ole mitenkään verhottu, vaan peritään avoimesti eikä se saata harhaan sivistymättömintäkään ihmistä. Valittomat verot kannustavat siis jokaista kontrolloimaan hallitusta, kun taas välilliset verot tukahduttavat kaikki pyrkimykset itsehallintoon.

8. KANSAINVÄLINEN LUOTTO

Aloitteenteko myönnettäköön ranskalaisille.

9. PUOLAN KYSYMYS *

(a) Miksi Euroopan työläiset herättävät tämän kysymyksen? Ennen muuta siksi, että porvarilliset kirjailijat ja agitaattorit ovat päättäneet olla vaiti siitä, vaikka ne esiintyvätkin kaikkien mannermaan kansallisuuksien ja jopa Irlanninkin suojelijoina. Mikä on syynä tuohon vaitioloon? Se että ylimykset ja porvarit näkevät takalalla pysyttelevässä sivistymättömässä aasialaisessa valtakunnassa viimeisen tukipylyvään työväenliikkeen nousuaaltoa vastaan. Tuo valtakunta voidaan tosiaankin musertaa ainoastaan siten, että Puola ennallistetaan demokraattisella pohjalla.

(b) Nykyään kun Keski-Euroopassa ja muun muassa Saksassa tilanne on muuttunut, demokraattisen Puolan olemassaolo on tarpeellisempi kuin milloinkaan. Ilman sitä Saksa muuttuu Pyhän allianssin²⁰² sillanpääasemaksi, kun Puola on olemassa, Saksa ryhtyy yhteistyöhön tasavaltalaisen Ranskan kanssa. Työväenliike tulee aina kohtaamaan esteitä ja kärsimään tappioita ja sen kehitys tulee hidastumaan niin kauan kuin tuo tärkeä Euroopan kysymys jää ratkaisematta.

* Ranskankielisessä tekstissä on: »Välttämättömyydestä hävittää Venäjän vaikutus Euroopassa toteuttamalla kansakuntien itsemääräämisoikeus ja rakentamalla uudelleen Puola demokraattiselle ja sosiaaliselle pohjalle.» *Toim.*

(c) Erityisesti Saksan työväenluokka on velvollinen tekemään aloitteen tässä kysymyksessä, sillä Saksa on yksi Puolan jaon osanottajia.

10. ARMEIJAT *

(a) Suurten vakinaisten armeijain tuhoisaa vaikutusta *tuotantoon* on todisteltu riittävästi kaikkennimisissä porvarillisissa kongresseissa, rauhan, taloudellisissa, tilastollisissa, filantrooppisissa ja sosiologisissa kongresseissa. Siksi pidämme kerrassaan tarpeettomana puhua pitemmän tästä aiheesta.

(b) Ehdotamme yleistä kansan aseistusta ja yleistä aseenkäytön opetusta.

(c) Pidämme tilapäisesti tarpeellisenä toimenpiteenä, että on olemassa pieniä vakinaisia armeijoita miliisipäällystön koulutusta varten; jokaisen miespuolisen kansalaisen on palveltava hyvin lyhyt aika näissä armeijoissa.

11. USKONTOKYSYMYS **

Aloitteenteko myönnettäköön ranskalaisille.

Kirjoittanut Marx elokuun
lopulla 1866

Valitut teokset kolmessa
osassa, 2. osa, s. 66—73

Julkaistu »The International
Courier» lehden 6.—7. n:ossa
20. helmikuuta ja 8.—10.
n:ossa 18. maaliskuuta 1867
ja »Le Courier international»
lehden 10. ja 11. n:ossa 9. ja
16. maaliskuuta 1867 sekä
»Der Vorbote» aikakauslehden
10. ja 11. n:ossa loka- ja
marraskuussa 1866

* Ranskankielisessä tekstissä on: »Vakituiset armeijat niiden suhteessa tuotantoon». *Toim.*

** Ranskankielisessä tekstissä on: »Uskonnolliset aatteet; niiden vaikutus sosiaaliseen, poliittiseen ja intellektuaaliseen kehitykseen». *Toim.*

Karl Marx

VETOOMUS YHDYSVALTOJEN
KANSALLISELLE TYÖVÄENLIITOLLE ²⁰³

Työläistoverit!

Työväenliittomme perustavassa ohjelmassa julistimme: »Ei hallitsevien luokkien viisaus, vaan niiden rikollista mielettömyyttä vastaan kohdistunut Englannin työväenluokan sankarillinen vastarinta pelasti Länsi-Euroopan häpeällisestä ristiretkiseikkailusta, jonka tarkoituksena oli orjuuden ikuistaminen ja levittäminen Atlantin valtameren toisella puolella.»* Nyt on koittanut teidän vuoronne estää sota, jonka seurauksena Atlantin valtameren kummallakin puolen kasvava työväenliike tulisi epäilemättä temmatuksi taaksepäin epämääräiseksi ajaksi.

Tuskin tarvinnee todistella teille, että on olemassa eurooppalaisia valtakuntia, jotka toivovat kiihkeästi Yhdysvaltojen vetämistä sotaan Englantia vastaan. Pikainen silmäys kauppatilastollisiin tietoihin saa meidät vakuuttumaan siitä, että Venäjän raaka-aineiden vienti — Venäjällähän ei ole mitään muuta vietävää — oli perääntynyt nopeasti amerikkalaisen kilpailun edessä kunnes sisällissota²⁰⁴ muutti yhtäkkiä tilanteen. Amerikkalaisten aurojen takominen miekoiksi juuri nyt merkitsisi, että tuo despoottinen valtakunta, jonka viisaat tasavaltalaiset valtiomiehenne ovat valinneet lähimmäksi neuvonantajakseen, tulisi pelastetuksi sitä uhkaavalta vararikolta. Riippumatta lainkaan minkään hallituksen erikoiseduista, eikö kuitenkin olisi sortajiemme yhteisten etujen mukaista muuttaa yhä voimistuva kansainvälinen yhteistyömme meidän keskinäiseksi sodaksi?

* Ks. tätä osaa, s. 288—289. *Toim.*

Tervehdyskirjeessämme herra Lincolnille sen johdosta, että hänet valittiin uudelleen presidentiksi, lausimme vakaumuksenamme, että Amerikan sisällissodalla tulee olemaan yhtä suuri merkitys työväenluokan kehitykselle kuin Amerikan vapaussodalla²⁰⁵ oli porvariston kehitykselle.* Orjanomistusta vastaan käydyn sodan voitokas päätyminen avasi tosiaan uuden aikakauden työväenluokan historiassa. Juuri tuohon aikaan itsessään Yhdysvalloissa syntyi riippumaton työväenliike, jota vanhat puolueenne ja niiden ammattipolitikoitsijat tarkkaavat suuttuneina. Kypsyäkseen tuo liike tarvitsee rauhan vuosia. Sen tukahduttamiseksi on tarpeen sota Yhdysvaltojen ja Englannin välillä.

Sisällissodan välittömänä kouraantuntuvana tuloksena oli luonnollisesti amerikkalaisen työläisen aseman huononeminen. Yhdysvalloissa samoin kuin Euroopassakin hirvittävä vampyyri — valtionvelka — jota siirrelään harteilta toisille, sälytettiin lopulta työväenluokan harteille. Eräs valtiomiehenne sanoi, että välttämättömyystarvikkeiden hinnat ovat kohonneet 78 % vuodesta 1860 alkaen, samaan aikaan kun ammattitaidottoman työläisen palkka on kohonnut vain 50 % ja ammattitaitoisen 60 %.

»Pauperismi kasvaa nykyään Amerikassa nopeammin kuin väestö», hän valitti.

Sitä paitsi työväenluokan kärsimysten taustalla erotuu yhä jyrkemmin finanssiylimystön, kiipijäylimystön²⁰⁶ ja muiden sodan synnyttämien loiseläjien räikeä ylellisyyss. Kaikesta tästä huolimatta sisällissodan tulos — orjien vapautus ja sen luokkaliikkeellenne antama moraalinen virike — oli sittenkin myönteinen. Uuden sodan, joka ei ole puolustettavissa enempää ylevillä tavoitteilla kuin suurella sosiaalisella välttämättömyydelläkään, vanhan maailman hengessä käytävän sodan tuloksena eivät olisi rikutut orjan kahleet, vaan uudet kahleet vapaalle työläiselle. Kurjuuden kasvu, jonka se toisi tullessaan, antaisi heti kapitalisteillenne aihetta ja keinot pakottaa vakinaisen armeijan sydämettömillä miekoilla työväen-

* Ks. tätä osaa, s. 295. *Toim.*

luokka luopumaan rohkeista ja oikeutetuista pyrkimyksistään.

Siksipä juuri teidän kunniakkaana velvollisuutenanne on todistaa maailmalle, että nyt vihdoin työväenluokka ei astu historian areenalle enää nöyränä käskyläisenä, vaan itsenäisenä voimana, joka tajuaa vastuullisuutensa ja pystyy sanelemaan rauhan siellä, missä niin sanotut isännät huutavat sotaa.

Lontoossa 12. toukokuuta 1869

*Kirjoittanut Marx
Julkaistu lehtisenä »Address
to the National Labour Union
of the United States»,
London 1869*

*Valitut leokset kolmessa
osassa, 2. osa, s. 137—138*

Friedrich Engels

ALKUSANAT TEOKSEEN
SAKSAN TALONPOIKAISSOTA ²⁰⁷

ALKUSANAT TOISEEN VUODEN 1870 PAINOKSEEN

Kyseinen teos on kirjoitettu kesällä 1850 Lontoossa vielä vastikään päättyneen vastavallankumouksen välitömän vaikutuksen alaisena; se ilmestyi Karl Marxin toimittaman »Neue Rheinische Zeitung. Politisch-ökonomische Revue»²⁰⁸ julkaisun 5. ja 6. viikossa, Hampuri 1850.— Poliittiset ystäväni Saksassa toivoivat siitä uusintapainosta, ja täytän heidän toivomuksensa, sillä teos on mielipahakseni vielä tänä päivänäkin ajankohmainen.

Se ei pyri olemaan itsenäisesti tutkitun aineiston esittämistä. Päinvastoin, talonpoikaiskapinaa ja Thomas Münzeriä koskeva aineisto on kokonaisuudessaan otettu Zimmermannilta²⁰⁹. Hänen kirjansa, vaikkakin se on paikoitellen vajavainen, on yhä vielä paras tosiasiaintivistelmä. Vanhalla Zimmermannilla on lisäksi harrastusta aineeseensa. Sama vallankumouksellinen vaisto, joka saa hänet tässä teoksessa kaikkialla esiintymään sorrettujen luokkien puolustajana, teki hänet myöhemmin erääksi Frankfurtin äärimmäisen vasemmiston²¹⁰ parhaaksi edustajaksi.*

Jos kohta Zimmermannin esityksestä puuttuu sisäinen eheys eikä hän onnistu osoittamaan tuon aikakauden uskonnollis-poliittisia riitakysymyksiä silloisten luokkataistelujen peilikuvaksi; jos kohta hän näkee näissä luokkataistelussa ainoastaan sortajia ja sorrettuja, pahan

* Saksan talonpoikaissota- teoksen kolmannessa painoksessa (1875) seuraa: »Tosin tähän mennessä se taisi jo hiukan vanheta.»
Toim.

ja hyvän, pahan lopullisen voiton; jos kohta hän tuntee perin puutteellisesti ne yhteiskunnalliset olot, joista johtui sekä taistelun puhkeaminen että sen päättyminen, niin kaikki tämä oli sen aikakauden vika, jona kirja julkaistiin. Päinvastoin, aikaansa nähden se on kiitosta ansaitseva poikkeus Saksan idealististen historioteosten joukossa, vieläpä sangen realistisesti kirjoitettu.

Kuvaillessani taistelun historiallista kulkua vain pääpiirteissään olen pyrkinyt esityksessäni selittämään, että talonpoikaissodan synty, siihen osallistuneiden puolueiden asenne, ne poliittiset ja uskonnolliset teoriat, joilla nämä puolueet koettivat selventää itselleen asenteitaan, ja lopuksi itse taistelun tulos olivat näiden luokkien silloisista historiallisista yhteiskunnallisista elinoloista johtuvaa välttämättömyyttä, ts. olen yrittänyt selittää, että Saksan silloinen poliittinen järjestys, kapinat sitä vastaan, sen ajan poliittiset ja uskonnolliset teoriat eivät olleet syitä, vaan seurauksia siitä kehitystasosta, jolla maatalous, teollisuus, maa- ja vesiliikenne, kauppa ja rahaliike siihen aikaan Saksassa olivat. Tämän ainoan materialistisen historiankäsityksen luoja en ole minä, vaan Marx, ja se esiintyy niin ikään samassa aikakausjulkaisussa olleissa hänen kirjoituksissaan, jotka koskevat vuosien 1848—1849 Ranskan vallankumousta,* sekä teoksessa »Louis Bonaparten brumairekuun kahdeksastoista»**.

Vuoden 1525 Saksan vallankumouksen ja vuosien 1848—1849 vallankumouksen välinen yhdensuuntaisuus oli liian silmiinpistävä voidakseni sivuuttaa sen silloin kokonaan. Mutta paitsi tapahtumien kulussa esiintynyttä yhtäläisyyttä, mikä ilmeni siinä, että niin silloin kuin nytkin samat ruhtinainien joukot kukistavat paikalliset kapinat toisen toisensa jälkeen ja että kummassakin tapauksessa kaupunkiporvariston esiintyminen oli monesti naurettavan samanlaista, myös erilaisuudetkin ilmenivät sentään kirkkaasti ja selvästi.

»Kuka hyötyi 1525 vallankumouksesta? *Ruhtinaat*.
Kuka hyötyi 1848 vallankumouksesta? *Suurruhtinaat*,

* *Marx*. Luokkataistelut Ranskassa (ks. tämän laitoksen 2. osaa, s. 431—573. *Toim.*

** Ks. tätä osaa, s. 141—259. *Toim.*

Itävalta ja Preussi. Vuoden 1525 pikkuruhtinaiden takana olivat heihin veroilla kytketyt pikkuporvarit; vuoden 1850 suurruhtinaiden, Itävallan ja Preussin, takana on uudenaikainen suurporvaristo, joka on valtionvelan avulla alistava ne nopeasti alaisekseen. Ja suurporvariston takana ovat proletaarit.»*

Minun on valitettavasti sanottava, että tässä väitteessä tuli Saksan porvaristolle annettua liian paljon kunniaa. Porvaristolla on ollut hyvä tilaisuus niin Itävallassa kuin Preussissakin »alistaa nopeasti valtionvelan avulla» monarkia alaisekseen, mutta se ei ole milloinkaan eikä missään käyttänyt tätä tilaisuutta.

Vuoden 1866 sota²¹¹ jätti Itävallan lahjana porvariston syliin. Mutta porvaristo ei osaa hallita, se on voimaton ja kykenemätön kaikkeen. Se osaa vain riehua työläisiä vastaan, kun nämä vähänkin liikahtavat. Se pysyy vielä peräsimessä vain siksi, että *unkarilaiset* tarvitsevat sitä.

Entä Preussissa? Valtionvelka on tosin hirmuisesti kasvanut, vajauksesta on tullut pysyväinen ilmiö, valtion menot kasvavat vuosi vuodelta, porvaristolla on enemmistö edustajakamarissa, ilman porvariston suostumusta ei voida kohottaa veroja eikä ottaa lainoja — mutta missä on sen valta valtion yli? Vielä pari kuukautta sitten, kun jälleen oli edessä vajuus, sillä oli mitä parhain asema. *Hiemankin* sitkeämpänä se voisi puristaa sievoisia myönnytyksiä. Entä mitä se tekee? Se pitää riittävänä myönnytyksenä sitä, että hallitus *sallii sen* laskea noin 9 miljoonaa hallituksen jalkain juureen, eikä vain *yhtenä* vuotena, vaan *joka vuosi* vastaisuudessakin.

En tahdo moittia edustajakamarissa olevia onnettomia »kansallisliberaaleja»²¹² enemmän kuin he ansaitsevat. Tiedän, että heidät ovat jättäneet pulaan ne, jotka ovat heidän takanaan, porvariston joukot. Nämä joukot eivät *tahdo* hallita. Ne tuntevat yhä vielä luissaan vuoden 1848.

Miksi Saksan porvaristo on näin ihmeen arka, siitä alempana.

Muussa suhteessa on yllä oleva väite osoittautunut täysin oikeaksi. Vuodesta 1850 alkaen pikku valtiot ovat

* *Engels*. Saksan talonpoikaissota (Marx—Engels, Werke, Bd. 7, s. 413). *Toim.*

yhä selvemmin joutuneet taka-alalle toimien ainoastaan vipusimina Preussin ja Itävallan vehkeilyissä; Itävallalta ja Preussi taistelevat yhä kiivaammin yksinherruudesta ja vihdoin 1866 välit selvitetään väkivallan avulla, minkä tuloksena Itävallalta säilyttää omat maakuntansa, Preussi alistaa koko pohjoisen joko välittömästi taikka välillisesti valtansa alle ja kolme lounaista valtiota* jätetään toistaiseksi pelin ulkopuolelle.

Saksan työväenluokalle on koko tässä näytelmässä merkitystä ainoastaan seuraavalla:

Ensiksikin, että työläiset ovat yleisen äänioikeuden ansiosta saaneet mahdollisuuden lähettää välittömästi edustajiaan lakiasäättävään kokoukseen.

Toiseksi, että Preussi on ollut ensimmäisenä näyttämässä hyvää esimerkkiä ja nielaissut kolme muuta jumalan armoittamaa kruunua.** Että se tämän menettelyn jälkeen yhä omistaisi saman tahrattoman kruunun jumalan armosta, sitä eivät usko edes kansallisliberaalit.

Kolmanneksi, että Saksassa on nyt vain yksi vakava vallankumouksen vastustaja — Preussin hallitus.

Ja neljänneksi, että Itävallan saksalaisten täytyy nyt vihdoin asettaa ja ratkaista kerta kaikkiaan kysymys, keitä he tahtovat olla: saksalaisia vai itävaltalaisia? Minkä he mieluummin tahtovat pitää — Saksan vai ulkosaksalaiset Leitha-joen takaiset lisäkkeensä? Se että heidän täytyy luopua joko toisesta tai toisesta, on jo kauan ollut selvää, mutta pikkuporvarilliset demokraatit ovat sen aina hämänneet.

Mitä tulee vuoden 1866 muihin tärkeisiin riitakysymyksiin, joita toisaalta »kansallisliberaalit» ja toisaalta »kansanpuolue»²¹³ ovat siitä lähtien ihan kyllästymiseen asti käsitelleet, niin seuraavien vuosien historia todisti, että nämä kaksi kantaa taistelivat niin kiivaasti keskenään vain siksi, että ne ovat yhden ja saman rajoittuneisuuden vastakkaisia kohtioita.

Vuosi 1866 ei ole juuri lainkaan muuttanut Saksan yhteiskunnallisia suhteita. Muutamit porvarilliset reformit — yhtenäinen mitta- ja painojärjestelmä, liikkumis-

* — Baijeri, Baden, Württemberg. *Toim.*

** — Hannover, Hessen-Kassel, Nassau. *Toim.*

vapaus, elinkeinovapaus jne., kaikki byrokratian määräämissä rajoissa — eivät vieläkään ylety siihen, minkä Länsi-Euroopan muiden maiden porvaristo on jo aikoja sitten saanut, ja jättävät koskemattomaksi pääkiusan, byrokraattisen toimilupajärjestelmän.²¹⁴ Ja proletariaatille tehdään muutoinkin kaikki liikkumisvapaus-, kansalaisoikeus-, passinlakkauttamis- ja muut lait yleisen poliisikäytännön kautta aivan illusoriseksi.

Kaupan ja teollisuuden, rautateiden, lennätin- ja valtameriliikenteen kasvu Saksassa vuoden 1848 jälkeen on merkitykseltään paljon tärkeämpi kuin vuoden 1866 näytelmä. Vaikkakin tämä edistyminen on heikompa kuin mitä se on ollut samaan aikaan Englannissa ja jopa Ranskassakin, niin Saksaan nähden se on ennen kuulumatonta ja se on kahdessakymmenessä vuodessa saanut aikaan enemmän kuin mitä ennen sai aikaan kokonainen vuosisata. Saksa on vasta nyt todella ja peruuttamattomasti vedetty mukaan *maailmankauppaan*. Teollisuusmiesten pääomat ovat nopeasti lisääntyneet ja porvariston yhteiskunnallinen merkitys on vastaavasti kohonnut. *Keinottelua*, joka on teollisen kukoistuksen varmin tunnusmerkki, on esiintynyt runsaasti, ja se on kahlehtinut kreivit ja herttuat triumfivaunuihinsa. Saksan pääoma — olkoon maa sille kuohkeal — rakentaa nyt Venäjän ja Romanian rautateitä, kun sen sijaan vielä viisitoista vuotta sitten Saksan rautatiet kerjäsivät apua englantilaisilta liikemiehiltä. Kuinka on mahdollista, ettei porvaristo ole vallannut poliittista valtaa, että se käyttäytyy niin pelkurimaisesti hallitusta kohtaan?

Saksan porvariston onnettomuus on siinä, että se hyvään saksalaiseen tapaan tulee liian myöhään. Sen kukoistusaika sattuu kaudelle, jolloin Länsi-Euroopan muiden maiden porvaristo on poliittisesti jo taantumassa. Englannissa porvaristo ei kyennyt saamaan varsinaista edustajaansa Brightiä hallitukseen muutoin kuin äänioikeutta laajentamalla, minkä seurauksena täytyy tulla loppu koko porvariston vallasta. Ranskassa, jossa porvaristo sellaisenaan, koko luokkana, piti herruutta vain kaksi vuotta tasavallan aikana, 1849 ja 1850, se saattoi jatkaa yhteiskunnallista olemassaoloaan vain luovuttamalla poliittisen herruuden Louis Bonapartelle ja armei-

jalle. Ja nyt Euroopan kolmen edistyneimmän maan vuorovaikutuksen voimistuttua näin äärettömästi ei ole enää mahdollista, että Saksan porvaristo voisi kaikessa rauhassa pystyttää poliittisen herruutensa, kun tämä herruus on Englannissa ja Ranskassa jo aikansa elänyt.

Porvariston omalaatuisena erikoisuutena verrattuna kaikkiin muihin aikaisemmin vallassa olleisiin luokkiin on nimenomaan se, että sen kehityksessä on käännekohta, josta alkaen sen mahtikeinojen ja siis ennen muuta pääomien kaikkalainen lisääntyminen johtaa vain siihen, että se tulee yhä kykenemättömämmäksi pitämään poliittista herruutta. *»Suurporvariston takana ovat proletaarit.»* Sitä mukaa kuin porvaristo kehittää teollisuuttaan, kauppaansa ja liikennevälineitään, sitä mukaa se luo proletariaattia. Ja tietynä hetkenä — jonka ei kaikkialla tarvitse koittaa samaan aikaan taikka samalla kehitystasolla — porvaristo alkaa huomata, että sen ainainen seuralainen — proletariaatti — on kasvamassa sitä pitemmäksi. Siitä hetkestä lähtien porvaristo ei enää pysty pitämään yksinomaista poliittista herruutta; se etsii lähettäviltään liittolaisia, joiden kanssa se olosuhteista riippuen joko jakaa valtansa tai joille se luovuttaa sen kokonaan.

Saksassa porvaristo tuli tähän käännekohtaan jo 1848. Saksan porvaristo ei tosin pelästynyt silloin niinkään Saksan kuin Ranskan proletariaattia. Vuoden 1848 kesäkuun taistelut Pariisissa²¹⁵ näyttivät porvaristolle, mikä sitä odotti; Saksan proletariaatti oli silloin niin ikään kyllin kiihdyksissään todistaakseen porvaristolle, että sielläkin on jo maassa siemen samanlaista satoa varten; ja siitä päivästä lähtien on porvariston poliittisen toiminnan kärki ollut poikki. Se on hakenut liittolaisia ja kaupitellut itseään niille jos mistä hinnasta — eikä se vielä tänäänkään ole askeltakaan pitemmällä.

Nämä liittolaiset ovat kaikki luonteeltaan taantumuksellisia. Niitä ovat kuningasvalta armeijoihin ja byrokratioihin, feodaalinen suuraateli, niitä ovat pienet maalaisjunkkerit, jopa papitkin. Kaikkien näiden kanssa on porvaristo tehnyt sopimuksia ja lehmäkauppoja vain säilyttääkseen rakkaan nahkansa, kunnes sille ei lopulta jäänyt enää mitään kaupattavaa. Ja kuta enemmän pro-

letariaatti on kehittynyt, kuta enemmän se on alkanut tuntea itsensä luokaksi ja toimia luokkana, sitä arka-mielisemmiksi ovat käyneet porvarit. Kun preussilaisten ihmeteltävän keho strategia voitti Sadowan²¹⁶ luona itävaltalaisen, ihmeellistä kyllä, vieläkin huonomman strategian, oli vaikea sanoa, kumpi hengähti helpottuneemmin — preussilainen porvariko, joka samaten sai Sadowan luona selkäänsä, vai itävaltalainen.

Meidän suurporvarimme menettelevät 1870 aivan samoin kuin keskisuuret porvarit menettelivät 1525. Mitä tulee pikkuporvareihin, käsityöemstareihin ja pikkukauppiaisiin, niin he jäävät aina samanlaisiksi. Heidän toiveenaan on keinotella itsensä suurporvareiksi ja pelkoonaan se, että heidät sysätään proletariaatin riveihin. Peläten ja toivoen he tulevat taistelun aikana varjelemaan arvokasta nahkaansa ja taistelun päätyttyä liittymään voittajaan. Sellainen on niiden luonto.

Vuoden 1848 jälkeen on rinnan teollisuuden nousun kanssa kehittynyt proletariaatin yhteiskunnallinen ja poliittinen toiminta. Jo yksin se osa, jota Saksan työläiset esittävät nykyään ammattiliitoissaan, osuuskunnissa, poliittisissa yhdistyksissä ja kokouksissa, vaaleissa ja niin sanotuilla valtiopäivillä, todistaa, millainen mullistus on tapahtunut aivan huomaamatta Saksassa viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana. Suureksi kunniaksi Saksan työläisille on se, että *yksin he* ovat kyenneet lähettämään työläisiä ja työläisten edustajia parlamenttiin, kun taas ranskalaiset ja englantilaiset eivät tähän mennessä ole pystyneet sitä tekemään.

Mutta proletariaattikaan ei ole vielä kehittynyt niin pitkälle, etteikö sille olisi vertauskohtaa vuodelta 1525. Luokkana, joka elää yksinomaan ja jatkuvasti työpalkan varassa, se ei vielä lähimainkaan ole Saksan kansan enemmistönä. Sekin tarvitsee liittolaisia. Ja niitä on löydetävissä ainoastaan pikkuporvariston, kaupunkien ryysyköyhälistön, pientalonpoikien ja maataloustyöläisten keskuudesta.

Pikkuporvareista olemme jo puhuneet. Ne ovat erittäin epäluotettavia, ja vain silloin kun on voitettu ne pitävät äärettömän kovaa ääntä oluttuvissa. Siitä huolimatta

niiden keskuudessa on varsin hyviäkin aineksia, jotka itse liittyvät työläisiin.

Ryysyköyhälistö, tämä kaikkien luokkien rappeutuneista aineksista muodostunut kuona, joka on ottanut suuret kaupungit päämajakseen, on kaikista mahdollisista liittolaisista huonoin. Tämä roskaväki on ehdottomasti ostettavaa ja ehdottomasti tunkeilevaa. Kun Ranskan työläiset jokaisen vallankumouksen aikana kirjoittivat talojen seiniin: *Mort aux voleurs! Kuolema varkaille!* ja ampuivatkin muutamia varkaita, niin se ei tapahtunut siksi, että olisi intoiltu omaisuuden puolesta, vaan se johtui siitä oikeasta käsityksestä, että tätä joukkiota täytyy ennen kaikkea pitää aisoissa. Jokainen työväenjohtaja, joka käyttää näitä ryysyläisiä kaartinaan taikka nojautuu niihin, osoittaa jo siten olevansa liikkeen peturi.

Pientalonpojat — sillä suuret kuuluvat porvaristoon — ovat erilaista väkeä:

Joko ne ovat *feodaalitalonpoikia*, joiden on tehtävä verotöitä armolliselle herralle. Sen jälkeen kun porvaristo ei käyttänyt tilaisuutta hyväkseen vapauttaakseen nämä ihmiset verotyöorjuudesta — mikä oli sen velvollisuus — ei ole vaikea saada heitä vakuuttumaan, että he voivat odottaa vapautustaan vain työväenluokalta.

Taikka ne ovat *vuokratilallisia*. Tässä tapauksessa suhteet ovat useimmiten samat kuin Irlannissa. Vuokra on kasvanut niin korkeaksi, että talonpoika perheineen tulee hädin tuskin toimeen sadon ollessa keskinkertainen, ja huonon sadon sattuessa hän on miltei nälkäkuoleman partaalla, ei voi maksaa vuokraansa ja joutuu sen tähden kokonaan riippuvaiseksi maanomistajasta. Tällaisen väen hyväksi porvaristo tekee jotain vasta sitten, kun sen on pakko. Keneltä muulta he voisivat odottaa pelastustaan kuin työläisiltä?

Jäljellä ovat ne talonpojat, jotka viljelevät *omaa pientä maatilkkuaan*. Nämä ovat useimmiten siinä määrin hypoteekkilainojen rasittamia, että he ovat yhtä riippuvaisia koronkiskojusta kuin vuokratilalliset maanomistajasta. Heillekin jää vain niukka ja lisäksi hyvistä ja huonoista vuosista riippuva äärimmäisen epävarma työpalkkio. He voivat vähiten toivoa porvaristolta jotain,

sillä heitähän juuri porvaristo, koronkiskurikapitalistit nylkevätkin. Mutta he pitävät enimmäkseen hyvin lujasti kiinni omaisuudestaan, vaikkei se todellisuudessa kuulukaan heille, vaan koronkiskurille. Siitä huolimatta heidät on saatava ymmärtämään, että he voivat vapautua koronkiskojista vasta sitten, kun kansasta riippuvainen hallitus on muuttanut kaikki hypoteekki-velat valtion saataviksi ja sitä tietä alentanut korkokantaa. Ja tämän voi toteuttaa vain työväenluokka.

Kaikkialla, missä keskisuuri maanomistus ja suurmaanomistus ovat vallitsevina, *maataloustyöläiset* muodostavat suurilukuisimman luokan maaseudulla. Näin on laita koko Pohjois- ja Itä-Saksassa, ja sieltä löytävät kaupunkien teollisuustyöläiset *lukuisimmat ja luonnollisimmat liittolaisensa*. Niin kuin kapitalisti ja teollisuustyöläinen ovat vastakkain, niin myös maanomistaja tai suurvuokratilallinen ja maataloustyöläinen ovat vastakkain. Samat toimenpiteet, jotka auttavat toista, auttavat pakostakin myös toista. Teollisuustyöläiset voivat vapauttaa itsensä vain siinä tapauksessa, jos he muuttavat porvariston pääoman, ts. ne raaka-aineet, koneet, työvälineet ja elämäntarvikkeet, jotka ovat välttämättömiä tuotantoa varten, yhteiskunnan omaisuudeksi, ts. omaksi omaisuudekseen, jota he käyttävät yhteisesti. Samoin maatyöläiset voivat vapautua surkeasta kurjuudestaan vain siinä tapauksessa, jos ennen kaikkea heidän työnsä tärkein kohde, maa, otetaan pois suurtalonpoikien ja sitäkin suurempien feodaaliherrojen yksityisomistuksesta ja muutetaan yhteiskunnalliseksi omaisuudeksi, jota maatyöläisten osuuskunnat viljelevät yhteisesti. Tässä tulemme siihen Baselin kansainvälisen työväenkongressin kuuluisaan päätökseen, että yhteiskunnan etu vaatii muuttamaan maaomaisuuden yhteiseksi, kansalliseksi omaisuudeksi.²¹⁷ Tällä päätöksellä tarkoitetaan pääasiassa niitä maita, joissa on suurmaanomistusta ja siihen liittyvää suurtilataloutta sekä näillä suurtiloilla yksi isäntä ja paljon päiväpalkkalaisia. Saksassa tämä asiointila on suurin piirtein yhä vieläkin vallitsevana ja sen tähden tuo päätös, koskien lähinnä Englantia, olikin *mitä ajankohtaisin juuri Saksaan nähden*. Maatalousproletariaatti, maatalouden palkkatyöläiset, ovat

luokka, josta rekrytoidaan ruhtinaiden armeijoiden suuret massat. Se on luokka, joka nyt yleisen äänioikeuden nojalla lähettää suuren määrän feodaaliherroja ja junkkereita parlamenttiin; mutta se on myös luokka, joka on lähimpänä kaupunkien teollisuustyöläisiä, jolla on samat elinehdot kuin näilläkin ja joka on vajonnut jopa syvemmällekin kurjuuteen kuin nämä. Tämä luokka on voimaton, koska se on pirstoutunut ja hajanainen; mutta hallitus ja aatelisto tuntevat kyllin hyvin sen piilevän voiman ja antavat tarkoituksellisesti koulujen rappeutua, jotta se pysyisi tietämättömänä. Saksan työväenliikkeen lähin, tinkimätön tehtävä on saada tämä luokka toimimaan ja mukaan liikkeeseen. Siitä päivästä alkaen, jolloin maataloustyöläisten joukot oppivat ymmärtämään omat etunsa, siitä päivästä alkaen on taantumuksellinen — feodaalinen, byrokraattinen tai porvarillinen — hallitus Saksassa mahdoton.

*Kirjoittanut Engels noin
11. helmikuuta 1870*

*Julkaistu lokakuussa 1870
Leipzigissä Engelsin teoksen
Saksan talonpoikaissota
toisessa painoksessa*

*Valitut leokset kolmessa
osassa, 2. osa, s. 139—145*

LISÄYS VUODEN 1870 ALKUSANOIHIN KOLMATTI, VUODEN 1875 PAINOSTA VARTEN

Edellä olevat rivit on kirjoitettu enemmän kuin neljä vuotta sitten. Ne säilyttävät pätevyytensä vielä tänäänkin. Se, mikä piti paikkansa Sadowan ja Saksan jaon jälkeen, osoittautuu paikkansapitäväksi myös Sedanin²¹⁸ ja preussilaisen kansakunnan pyhän Saksan valtakunnan²¹⁹ perustamisen jälkeen. Niin vähän saattavat niin kutsutun suurpolitiikan »maailmaa järjestyttävät» eleilyt muuttaa historiallisen liikkeen suuntaa.

Ne voivat sen sijaan jouduttaa tämän liikkeen vauhtia. Tässä suhteessa on edellä mainittujen »maailmaa järjestyttävien tapahtumien» aiheuttajilla ollut tahtomattaan tuloksia, joita he varmaankin ovat vähimmin toivoneet, mutta jotka heidän on tahtoen tai tahtomattaan otettava lukuun.

Jo vuoden 1866 sota järkytti vanhaa Preussia sen perustuksia myöten. Läntisten maakuntien kapinallisen teollisen aineksen — niin porvarillisen kuin proletaarisenkin — alistaminen jälleen vanhaan kuriin oli vuoden 1848 jälkeen jo vaivoja vaativaa; se onnistui kuitenkin, ja itäisten maakuntien junkkerien etu oli lähinnä armeijan edun kanssa jälleen hallitsevana valtiossa. Vuonna 1866 miltei koko Luoteis-Saksa tuli preussilaiseksi. Paitsi sitä, että jumalan armoittama Preussin kruunu kärsi korvaamattoman moraalisen vahingon nielaistuaan kolme muuta* jumalan armoittamaa kruunua, monarkian painopiste siirtyi nyt huomattavasti länteen. Reinin maakunnan ja Westfalenin viisimiljoonaista väestöä vahvistettiin ensin neljällä miljoonalla välittömästi annektoidulla ja sitten kuudella miljoonalla välillisesti — Pohjois-Saksan liiton²²⁰ kautta — annektoidulla saksalaisella. Ja vuonna 1870 siihen lisättiin vielä kahdeksan miljoonaa lounaissaksalaista,²²¹ niin että »uudessa valtakunnassa» 14,5 miljoonalla vanhapreussilaisella (Elben itäpuolen kuudesta maakunnasta, missä lisäksi oli vielä pari miljoonaa puolalaista) oli nyt vastassaan noin 25 miljoonaa, jotka olivat kauan sitten kasvaneet vanhapreussilaisista junkkerifeodalismia ylemmäksi. Näin ollen juuri Preussin armeijan voitot siirsivät sijoiltaan koko preussilaisen valtiorakennuksen perustaa; junkkeriston herruus kävi jopa hallituksellekin yhä sietämättömämmäksi. Mutta samaan aikaan repäisevän nopea teollinen kehitys oli työntänyt taka-alalle junkkerien ja porvariston välisen taistelun tuoden etualalle porvariston ja työläisten välisen taistelun, joten vanhan valtion yhteiskunnallisissa perustuksissa tapahtui sisäisestikin täydellinen [mullistus. Vuodesta 1840 hitaasti lahonneen monarkian perusedellytyksenä oli ollut aateliston ja porvariston välinen taistelu, missä monarkia piti tasapainoa. Siitä hetkestä lähtien, jolloin¹ kysymyksessä ei ollut enää aateliston suojeleminen porvariston hyökkäyksiltä, vaan kaikkien omistavien luokkien suojeleminen työväenluokan hyökkäykseltä, koko vanhan absoluuttisen monarkian täytyi muuttua nimenomaan tätä tarkoittavien ustavarten muokatuksi valtio-

* — Hannover, Hessen-Kassel, Nassau. *Toim.*

muodoksi: *bonapartelaiseksi monarkiaksi*. Tätä Preussin siirtymistä bonapartismiin olen jo käsitellyt toisessa kohdin. (»Asuntokysymyksestä», 2. vihko, s. 26 ja seur.) Mutta siinä minun ei tarvinnut korostaa sitä, mikä tässä on sangen oleellista, nimittäin että tämä siirtyminen oli *suurin edistysaskel*, minkä Preussi on ottanut 1848 jälkeen; niin kovin oli Preussi jäänyt jälkeen nykyaikaisesta kehityksestä. Sehän oli edelleenkin puolifeodaalinen valtio, jota vastoin bonapartismi on joka tapauksessa nykyaikainen valtiomuoto, joka edellyttää feodalismiin syrjäyttämistä. Preussin on siis suostuttava raivaamaan pois lukemattomat feodalismiin jäänteet, uhraamaan junkkeristo sinänsä. Tämä tapahtuu luonnollisestikin mitä lievimässä muodossa ja suositun melodian: »Aina hitaasti eteenpäin» mukaisesti. Niin on esimerkiksi kuulun piirikuntajärjestelmän laita. Se poistaa ne feodaaliset etuoikeudet, joita yksityinen junkkeri nauttii maatilallaan, mutta vain palauttaakseen ne kaikkien suurtilanomistajien yhteisinä etuoikeuksina koko piirikunnan mitassa. Asia ei muutu, se vain käännetään feodaaliselta porvarilliselle murteelle. Vanhapreussilainen junkkeri muutetaan pakolla likipitäen englantilaisen squiren kaltaiseksi, eikä hänellä ole lainkaan syytä pyristellä sen kovemmin vastaan, sillä toinen on yhtä tyhmä kuin toinenkin.

Näin ollen Preussin ihmeellisenä kohtalona on siis saattaa tämän vuosisadan lopulla ja bonapartismien miellyttävässä muodossa päätökseen porvarillinen vallankumouksensa, joka alkoi vuosina 1808—1813 ja edistyi hieman vuonna 1848. Ja jos kaikki käy hyvin ja maailma jaksaa rauhassa vartoa ja me elämme kyllin kauan, niin saamme ehkä vuonna 1900 kokea, että Preussin hallitus on todella poistanut kaikki feodaaliset laitokset ja Preussi on vihdoinkin päässyt siihen pisteeseen, missä Ranska oli 1792.

Feodalismien poistaminen merkitsee positiivisesti sanottuna porvarillisten olojen voimaan saattamista. Sitä mukaa kuin aateliston etuoikeudet kaatuvat, lainsäädäntö porvarillistuu. Ja tässä on se, mikä on ytimenä Saksan porvariston suhtautumisessa hallitukseen. Näimme, että hallituksen *on pakko* suorittaa nämä hitaat ja vähäpätöiset uudistukset. Mutta porvaristolle se esittää jokai-

sen näistä pienistä myönnytyksistä porvareille tehtynä *uhrauksena*, myönnytyksenä, joka on saatu suurella vaivalla kruunulta ja jonka vuoksi heidän, porvarien, täytyy puolestaan tehdä jotain myönnytyksiä hallitukselle. Ja porvarit, vaikka he ovatkin melko selvillä asian olemuksesta, suostuvat tähän petokseen. Tästä onkin saanut alkunsa se äänetön sopimus, mikä on mykkänä perustana kaikissa valtiopäivä- ja kamarikeskusteluissa Berliinissä: toisaalta hallitus etanan vauhdilla uudistaa lakeja porvariston eduksi, poistaa feodaalisia ja pikkuvaltiojärjestelmästä johtuvia teollisuuden esteitä, saattaa voimaan yhtenäisen raha-, mitta- ja painojärjestelmän, elinkeinovapauden jne., saattaa voimaan liikkumisvapauden asettaen siten Saksan työvoiman pääoman rajattomaan käyttöön, suosii kauppaa ja keinottelua; toisaalta porvaristo jättää hallitukselle kaiken todellisen poliittisen vallan, äänestää verojen, lainojen ja sotaväenoton puolesta sekä auttaa laatimaan kaikki uudet reformilait sellaisiksi, että vanha poliisivalta pysyy epämieluisien henkilöiden osalta täydessä voimassaan. Porvaristo ostaa verkkaisen yhteiskunnallisen vapautuksensa kieltäytymällä kerta kaikkiaan omasta poliittisesta vallasta. Päävaikuttimena, mikä saa porvariston hyväksymään tällaisen sopimuksen, ei tietysti ole se, että se pelkää hallitusta, vaan se, että se pelkää proletariaattia.

Niin surkeasti kuin porvaristomme esiintyykin poliittisella alalla, on kieltämätöntä, että teollisessa ja kaupallisessa suhteessa se vihdoinkin täyttää velvollisuutensa. Teollisuuden ja kaupan kasvu, johon viitattiin toisen laitoksen johdannossa*, on siitä lähtien jatkunut vielä voimakkaammin. Se mitä Reinin-Westfalenin teollisuusalueella on tässä suhteessa tapahtunut vuoden 1869 jälkeen, on Saksaan nähden suorastaan ennen kuulumatonta ja muistuttaa Englannin tehdaspiirien kukoistusta tämän vuosisadan alussa. Ja samoin on käyvä Saksissa ja Ylä-Sleesiassa, Berliinissä, Hannoverissa ja rannikko-kaupungeissa. Osallistumme vihdoinkin maailmankauppaan, meillä on todellinen suurteollisuus, todella nykyainen porvaristo; sen tähden meillä on ollut myös todell-

* Ks. tätä osaa, s. 379—388. *Toim.*

linen talouspula ja olemme niin ikään saaneet todellisen, valtavan proletariaatin.

Vuosien 1869—1874 Saksan historiassa Spichernin, Mars-la-Tourin²²² ja Sedanin taistelujen pauhu ja kaikki se, mitä niihin liittyy, on tulevalle historiankirjoittajalle merkitsevä paljon vähemmän kuin Saksan proletariaatin vaatimaton, rauhallinen, mutta alati edistyvä kehitys. Jo 1870 Saksan työläiset saivat kestää raskaan koetuksen: Bonaparten sotaprovokaation ja sen luonnollisen seurauksen — Saksan yleisen kansallisen innostuksen. Saksan sosialistiset työläiset eivät antaneet hetkeksikään eksyttää itseään. Heissä ei esiintynyt mitään kansallisen šovinismin tunteita. Mitä hurjimman' voitonhuan keskellä he pysyivät kylminä ja heidän vaatimuksenaan oli »kohtuullinen rauha Ranskan tasavallan kanssa eikä mitään aluevaltauksia»; piiritystilakaan ei saanut heitä vaikenemaan. Heidän tahollaan ei saanut vastakaikua enempää sotamaine kuin puheet Saksan »valtakunnan suuruudesta»; heidän ainoaksi päämääräkseen jäi koko Euroopan proletariaatin vapauttaminen. Voidaan täydellä syyllä sanoa: niin vaikeaan ja niin loistavasti kestittyyn koetukseen eivät minkään muun maan työläiset ole tähän saakka joutuneet.

Sota-ajan piiritystilaa seurasivat valtiopetos- ja majesteettirikosjutut ja virkamiesten loukkaamisia koskevat oikeusjutut, rauhanajan alati lisääntyvät poliisijuonittelut. Kolme neljä »Volksstaatin»²²³ toimittajaa oli säännöllisesti yhtäikaa vankilassa, toisten lehtien suhteen asiantaita oli samoin. Jokaisen vähänkin tunnetun puoluepuhujan täytyi ainakin kerran vuodessa astua tuomioistuimen eteen, jossa hän miltei säännöllisesti sai tuomion. Karkotukset, takavarikoinnit, kokousten hajotukset seurasivat toisiaan tuhka tiheään. Kaikki turhaan. Pidätetyn tai karkotetun tilalle astui heti toinen; jokaisen hajotetun kokouksen tilalle kutsuttiin kaksi uutta; sitkeydellä ja noudattamalla tarkasti lakia väsyttiin poliisimielivalta milloin milläkin paikkakunnalla. Kaikki vainot vaikuttivat päinvastoin kuin oli tarkoitettu; ne eivät murtaneet työväenpuoluetta eivätkä edes heikentäneet sitä, ne toivat siihen vain alati uusia jäseniä lisää ja vahvistivat järjestöä. Taistelussaan virkamiehiä samoin

kuin yksityisiä porvareita vastaan työläiset osoittivat kaikkialla olevansa älyllisesti ja moraalisesti ylivoimaisia ja näyttivät, varsinkin ottaessaan yhteen niin sanottujen »työnantajien» kanssa, että he, työläiset, ovat nyt sivistyneitä ja kapitalistit tolvanoita. Ja sitä paitsi he käyvät tätä taisteluaan enimmäkseen pitäen yllä huumoria, mikä on paras todiste siitä, että he ovat varmoja asiastaan ja tietoisia etevämmyydestään. Taistelun, jota tällä tavalla käydään historiallisesti valmiilla maaperällä, täytyy tuottaa suuria tuloksia. Tammikuun vaalien tulos on toistaiseksi ainutlaatuinen ilmiö nykyaikaisen työväenliikkeen historiassa,²²⁴ ja hämmästyks, minkä se koko Euroopassa aiheutti, oli täysin ymmärrettävää.

Saksan työläisillä on muun Euroopan työläisiin verraten kaksi oleellista etuisuutta. Ensiksikin se, että he kuuluvat Euroopan teoreettisimpaan kansaan ja ovat säilyttäneet teoreettisen tajunsa, minkä Saksan ns. »sivistyneet» luokat ovat niin täydellisesti menettäneet. Ilman edelläkäypää saksalaista, etenkin Hegelin filosofiaa saksalainen tieteellinen sosialismi — ainoa tieteellinen sosialismi mikä milloinkaan on ollut olemassa — ei olisi koskaan syntynyt. Jollei työläisillä olisi ollut teoreettista tajua, tämä tieteellinen sosialismi ei olisi koskaan tullut heissä lihaksi ja vereksi siinä määrin kuin nyt. Ja miten tavattoman suuri etuisuus tämä on, se näkyy toisaalta siitä kaiken teorian väheksymisestä, mikä on eräänä pääsyynä siihen, että Englannin työväenliike kaikesta eri ammattialojen erinomaisesta organisaatiosta huolimatta edistyy niin hitaasti, ja toisaalta siitä sekaannuksesta ja hoiperTELUSTA, jota proudhonismi on aiheuttanut alkuperäisessä muodossaan ranskalaisten ja belgialaisten keskuudessa sekä Bakuninin karrikoimassa muodossa espanjalaisten ja italialaisten keskuudessa.

Toisena etuisuutena on se, että ajallisesti saksalaiset ovat tulleet työväenliikkeeseen milteipä viimeisinä. Niin kuin saksalainen teoreettinen sosialismi ei ole koskaan unohtava, että se pohjaa Saint-Simoniin, Fourieriin ja Oweniin, kolmeen mieheen, jotka oppiensa kaikesta fantastisuudesta ja utopismista huolimatta kuuluvat kaikkien aikojen suurimpiin älyihin ja ennakoivat nerokkaasti lukemattomia asioita, joiden pätevyyden me todistamme

nyt tieteellisesti, niin myös Saksan käytännöllisen työväenliikkeen ei pidä koskaan unohtaa, että se on kehittynyt Englannin ja Ranskan työväenliikkeen pohjalla, että se on voinut ilman muuta käyttää hyödykseen näiden kalliisti ostamia kokemuksia, välttää niiden virheitä, jotka silloin useimmiten olivat väistämättömiä. Missä olisimmekaan nyt ilman edelläkäyviä Englannin trade unioneja ja Ranskan poliittisia työväentaisteluita, ilman sitä valtavaa sysäystä, minkä etenkin Pariisin Kommuuni on antanut?

Saksan työläisille on annettava tunnustus, että he ovat harvinaisen ymmärtäväisesti käyttäneet hyväkseen asemansa tarjoamia etuisuuksia. Ensi kerran työväenliikkeen synnystä lähtien taistelua käydään sopusoinnussa ja yhtenäisesti sekä suunnitelmallisesti sen kolmella eri suunnalla — teoreettisella, poliittisella ja käytännöllis-taloudellisella (kapitalistien vastustaminen). Tässä niin sanoaksemme konsentrisessä hyökkäyksessä onkin Saksan työväenliikkeen voima ja voittamattomuus.

Tämä heidän edullinen asemansa toisaalta ja saariasemasta johtuvat Englannin työväenliikkeen erikoisuudet ja Ranskan työväenliikkeen väkivaltainen nujertaminen toisaalta ovat asettaneet tällä haavaa Saksan työläiset proletarien taistelun kärkeen. Kuinka kauan tapahtumat sallivat heidän olla tällä kunniapaikalla, sitä ei voi etukäteen sanoa. Mutta niin kauan kuin he siinä ovat, he toivottavasti tulevat täyttämään tehtävänsä niin kuin kuuluu. Se vaatii ponnistamaan kaksin verroin enemmän taistelun ja agitaation kaikilla aloilla. Etenkin johtajien velvollisuus on tehdä itselleen yhä selvemmäksi kaikki teoreettiset kysymykset, vapautua yhä enemmän perinnäisten, vanhaan maailmankatsomukseen kuuluvien fraasien vaikutuksesta ja pitää alati mielessään, että siitä lähtien kun sosialismista on tullut tiede, sitä on myös tieteenä käsiteltävä, ts. sitä on tutkittava. Tätä näin hankittua, yhä enemmän selvennettyä tietoa on levitettävä yhä suuremmalla innolla työläisjoukkojen keskuuteen ja tiivistettävä yhä lujemmaksi puoluejärjestöä samoin kuin ammattiliittoja. Vaikka tammikuussa sosialisteille annetut äänet edustavatkin jo melkoista armeijaa, eivät ne toki vielä läheskään muodosta Saksan työväenluokan

enemmistöä; ja niin rohkaisevia kuin ovatkin maaseutu-
väestön keskuudessa harjoitetun propagandan tulokset,
on kuitenkin tehtävä juuri tässä suhteessa vielä äärettö-
män paljon. Ei saa siis uupua taistelussa, vaan vihollisel-
ta on vallattava kaupunki toisensa jälkeen, vaalipiiri
toisensa jälkeen. Mutta ennen kaikkea on säilytettävä tosi
kansainvälinen henki, joka tekee mahdottomaksi minkä
hyvänsä isänmaallisen šovinismin ja ottaa ilolla vastaan
proletaarisen liikkeen jokaisen uuden askelen ottakoon
sen mikä kansakunta tahansa. Jos Saksan työläiset tule-
vat näin kulkemaan eteenpäin, niin he tulevat marssi-
maan, joskaan ei nyt aivan liikkeen kärjessä, — ei olisi
lainkaan liikkeen etujen mukaista, että vain jonkin yhden
kansakunnan työläiset marssisivat sen kärjessä — niin
ainakin kunniakkaalla paikalla taistelulinjassa; ja he
tulevat olemaan täysissä aseissa silloin, kun odottamat-
oman raskaat koettelemukset tai valtavat tapahtumat
vaativat heiltä suurempaa miehuutta, suurempaa päättä-
väisyyttä ja toimintatarmoa.

Friedrich Engels

Lontoossa 1. heinäkuuta 1874

Julkaistu kirjassa: *Friedrich
Engels. Der Deutsche
Bauernkrieg, Leipzig 1875*

Valitut leokset kolmessa
osassa, 2. osa, s. 146—151

Karl Marx

KANSAINVÄLISEN TYÖVÄENLIITON PÄÄNEU-
VOSTOLTA VENÄJÄN JAOSTON KOMITEAN
JÄSENILLE GENÈVEEN ²²⁵

Kansalaiset!

Pääneuvosto ilmoitti 22. maaliskuuta pitämässään istunnossa, yksimielisenä lausuntonaan, että ohjelmanne ja sääntönne ovat yhdenmukaiset Kansainvälisen työväenliiton yleisten sääntöjen kanssa. Se kiiruhti hyväksymään jaostonne Internationaaliin. Otan mielihyvin vastaan ehdottamanne kunniavelvollisuuden olla edustajanne Pääneuvostossa.

Teidän ohjelmassanne sanotaan:

»...että Puolaa rasittava tsaristinen ies on jarru, joka estää yhtä paljon kummankin kansan — sekä Venäjän että Puolan kansan — poliittista ja sosiaalista vapautumista».

Voisitte lisätä, että Venäjän suorittama väkivaltainen Puolan kaappaus on sotilaallisen hallitustavan turmiollisena tukena ja todellisena syynä tämän hallitustavan olemassaoloon Saksassa ja niin ollen koko mantereella. Siksi Venäjän sosialistit ovat Puolan kahleita murtaessaan ottaneet yleväksi tehtäväkseen sotilaallisen hallitustavan hävittämisen, mikä on Euroopan proletariaatin yleisen vapautuksen oleellisesti tarpeellinen ennakoelto.

Muutamia kuukausia sitten minulle lähetettiin Pietarista Flerovskin teos »Työväenluokan asema Venäjällä». Se on todellinen löytö Euroopalle. Teoksessa on armottomasti paljastettu *venäläinen optimismi*, jota niin sanotut vallankumousmiehet ovat levittäneet manterella. Se ei menetä arvoaan, jos sanonkin, että muutamain paikoin se ei tyydytä täysin arvostelua puhtaasti teoreettiselta

kannalta. Se on vakavan tarkkailijan, pelottoman uuras-
tajan, puolueettoman arvostelijan ja suuren taiteilijan
teos, ja ennen kaikkea sellaisen henkilön teos, jossa
herättää suuttumusta kaikenlainen sorto, joka ei siedä
minkäänlaisia kansallishymnejä ja joka jakaa kaikki
kärsimykset ja kaikki pyrkimykset tuottajaluokan kanssa.

Sellaiset kuin Flerovskin ja opettajanne Tšernyševskin
teokset ovat todella kunniaksi Venäjälle ja todistavat,
että teidänkin maanne alkaa osallistua vuosisatamme
yhteiseen liikkeeseen.

Veljellisin tervehdyksin

Karl Marx

Lontoossa 24. maaliskuuta 1870

*Julkaistu Genèvessä »Narod-
noje delo» lehden 1. n:ossa
15. huhtikuuta 1870*

*Valitut teokset kolmessa
osassa, 2. osa, s. 152—153*

Karl Marx

LUOTTAMUKSELLINEN TIEDOTUS ²²⁶

Pian *Internationaal*in perustamisen jälkeen venäläinen Bakunin tapasi Marxin Lontoossa (vaikka olenkin tuntenut Bakuninin vuodesta 1843 lähtien, jätän tässä syrjään kaikki häntä koskevat seikat, jotka eivät ole ehdottoman tarpeellisia seuraavan ymäärtämiselle). Marx otti hänet liittoon, jota Bakunin lupasi tukea parhaan kykynsä mukaan. Bakunin matkusti Italiaan, ja Marx lähetti hänelle sinne *Väliaikaiset säännöt* sekä *Manifestin työväenluokalle*. Bakunin vastasi olevansa »erittäin innostunut», mutta ei tehnyt mitään. Nyt kun on kulunut vuosia ilman että hänestä on kuultu mitään, hän on putkahtanut jälleen esiin Sveitsissä. Hän ei ole siellä liittynyt *Internationaali*in, vaan *Rauhan ja vapauden liittoon*²²⁷. Rauhanliiton kongressissa (Genève 1867) Bakunin pääsi sen työvaliokuntaan, mutta siellä hän kohtasikin vastustajia. Nämä eivät vain vastustaneet hänen »diktatorista» vaikutusvaltaansa, vaan myös tarkkailivat häntä »epäilyttävänä venäläisenä». Pian *Internationaal*in Brysselin kongressin²²⁸ (syyskuu 1868) jälkeen piti *Rauhanliitto* kongressin Bernissä. Tällä kerralla Bakunin esiintyi firebrandina*, ja en passant** huomautettakoon, että hän hyökkäili länsimaista porvaristoa vastaan samaan sävyyn kuin moskovalaisilla optimisteilla on tapana hyökkäillä, kun nämä tuomitsevat läntisen sivistyksen kaunistellakseen omaa barbaariaansa. Hän teki joukon päätöslauselmaeh-

* — kihottajana. *Toim.*

** — ohimennen. *Toim.*

dotuksia, jotka *sinänsä olivat latteita*, ja joiden tarkoituksena oli pelästyttää porvarillisia tylsimyksiä, antaa herra Bakuninille mahdollisuus *erota eclat** Rauhanliitosta ja *liittyä* Internationaaliin. Riittää kun todetaan, että hänen Bernin kongressissa esittämänsä ohjelmaan sisältyi sellaisia päättömyyksiä kuin *»luokkien tasa-arvoisuus»*, *»perintöoikeuden poistaminen alkuna yhteiskunnalliselle vallankumoukselle»* jne. Ne olivat lavertelua vailla ajatussisältöä, ontoista päähänpistoista pelotustarkoituksessa punottu ruususeppelä, lyhyesti sanottuna tympeää improvisointia, jonka oli laskettu herättävän vain tiettyä lyhytaikaista vaikutusta. Bakuninin ystävät Pariisissa (eräs venäläinen osallistuu siellä *»Revue Positivisten»*²²⁹ julkaisemiseen) ja Lontoossa esittävät Bakuninin eroamisen Rauhanliitosta un *événementina*** ja julistavat, että hänen hassu ohjelmansa — tämä täydellisten latteuksien olla *podrida**** — on jokin ihmeellisen kauhistuttava ja omaperäinen luomus.

Tällä välin Bakunin oli liittynyt *Internationaalien* (Genèvessä toimivaan) romaaniseen osastoon. Vei vuosia ennen kuin hän päätti ottaa tämän askelen. Sen sijaan ei vionyt enää päivääkään ennen kuin herra Bakunin päätti mullistaa *Internationaalien* ja muuttaa sen *omaksi* työvälineekseen.

Hän muodosti ns. *Sosialistisen demokratian yhdistyksen*²³⁰ Lontoon Pääneuvoston selän takana — Pääneuvostolle ilmoitettiin asiasta vasta kun kaikki näytti olevan *valmista*. Tälle yhdistykselle otettiin juuri se sama ohjelma, minkä Bakunin oli esittänyt Rauhanliiton Bernin kongressille. Näin ollen yhdistys julistautui siis alun alkaen erityisen bakuninilaisen salaviisauden propagandaseuraksi. Itse Bakunin, *joka yhteiskuntateorian alalla on eräs kaikkein tietämättömmistä ihmisistä*, esiintyy tässä yhtäkkiä *lahkon perustajana*. Tämän yhdistyksen teoreettinen ohjelma oli kuitenkin pelkkää farssia. Asian ytimenä oli yhdistyksen käytännön organisaatio. Tämän yhdistyksen oli näet määrä olla *kansainvälinen*, ja sen keskuskomitean piti toimia *Genèvessä*, ts. Bakuninin

* — suureleisesti. *Toim.*

** — suurena tapahtumana. *Toim.*

*** — sekasotku. *Toim.*

henkilökohtaisen johdon alaisena. Mutta samalla sen oli määrä muodostaa *Kansainvälisen työväenliiton »kiinteä»* osa. Yhtäältä yhdistyksen haaraosastojen piti olla edustettuina Internationaalien »seuraavassa kongressissa» (Baselissa) ja toisaalta yhdistyksen oli määrä pitää erillisistuntoina oma kongressinsa *toisen kongressin rinnalla* jne. jne.

Genèvessä toimivan *Internationaalien roomalaisen liittokomitean* enemmistö muodosti sen jäsenistön, joka Bakuninilla oli alussa käytettävissään. Ensi sijalla oli Johann Philipp Becker, jonka innostus propagandantekoon välistä himmentää ajattelukyvyyn. Joitakin liittolaisia Bakuninilla oli Italiassa ja Espanjassa.

Lontoon Pääneuvosto oli täysin tapahtumien tasalla. Neuvosto antoi kuitenkin Bakuninin rauhassa edetä siihen hetkeen asti, jolloin hänen oli Beckerin kautta toimitettava »Sosialistisen demokratian yhdistyksen» säännöt (ohjelman ohella) Pääneuvoston hyväksyttäväksi. Tällöin päädyttiin seikkaperäisesti perusteltuun päätökseen, jossa pysyttiin täysin »tuomarimaisina» ja »objektii-visina». Mutta päätöksen »perustelut» olivat täynnä ironiaa ja päätöksen loppusanat kuuluivat seuraavasti:

1. Pääneuvosto ei hyväksy yhdistystä *Internationaalien* haaraosastoksi.

2. Kaikki ne yhdistyksen sääntöjen pykälät, jotka koskevat sen suhdetta *Internationaaliin*, julistetaan *kumotuiksi*.

Perusteluissa todistettiin selvästi ja päättävästi, että yhdistys ei ole mitään muuta kuin *Internationaalien* hajotuskoneisto.

Tämä isku tuli odottamatta. Bakunin oli jo muuttanut »*Égalitén*»²³¹, *Internationaalien* Sveitsin osaston ranskankielisten jäsenten pää-äänenkannattajan omaksi äänenkannattajakseen. Lisäksi hän oli perustanut *Locleen* pienen yksityislehden — »*Progrèsin*»²³². Lehdellä on vielä nykyäänkin sama rooli ja sitä toimittaa muuan *Guillaume*, Bakuninin fanaattinen kannattaja.

Pohdittuaan asiaa useampia viikkoja, yhdistyksen keskuskomitea lähetti vihdoinkin Pääneuvostolle vastauksen, jonka oli allekirjoittanut geneveläinen Perron. Uskollisena hyvälle asialle yhdistys oli valmis *uhraamaan*

itsenäisen organisaationsa, mutta vain yhdellä ehdolla: Pääneuvoston on hyväksyttävä yhdistyksen »radikaalit» periaatteet.

Pääneuvosto vastasi, ettei sen tehtävänä ole jakaa teorian kannalta oikeutta eri osastojen ohjelmille. Pääneuvoston on vain pidettävä silmällä, ettei näihin ohjelmiin sisälly mitään, mikä on suoraan ristiriidassa *Internationaalien Sääntöjen ja niiden hengen kanssa*. Sen vuoksi Pääneuvoston oli pidettävä kiinni siitä, että yhdistyksen ohjelmasta pyyhitään pois lattea fraasi »égalité des classes»* ja sen tilalle otetaan »abolition des classes»** (näin tapahtuikin). Muutoin yhdistys saattoi liittyä Internationaaliin *sen jälkeen, kun se olisi hajottanut itsenäisen kansainvälisen organisaationsa* sekä lähettänyt (nota bene***, että tätä ei milloinkaan tapahtunut) Pääneuvostolle luettelon kaikista haaraosastoistaan.

Näin oli selkkaus selvitetty. Yhdistys hajaantui *nimellisesti*, mutta jäi *tosiasiallisesti* olemaan Bakuninin pysyessä johdossa. Samalla Bakunin hallitsi Genèveässä toimivaa *Internationaalien* romaanista liittokomiteaa.

Yhdistyksen äänenkannattajiin liittyi vielä barcelonalainen »Federacion» sekä Baselin kongressin jälkeen napolilainen »Eguaglianza».²³³

Bakunin alkoi nyt pyrkiä muita teitä päämääräänsä, *Internationaalien* muuttamiseen yksityiseksi työväliseksi. Hän teki meidän geneveläisen romaanisen komiteamme kautta Pääneuvostolle ehdotuksen, että »*perintökysymys*» otettaisiin Baselin kongressin ohjelmaan. Pääneuvosto suostui tähän voidakseen antaa Bakuninille suoran iskun. Bakuninin suunnitelma oli tällainen: kun Baselin kongressi hyväksyy Bakuninin Bernissä esittämät »periaatteet» (?), se osoittaa maailmalle, ettei Bakunin ole siirtynyt Internationaalien kannalle, vaan Internationaali on siirtynyt Bakuninin kannalle. Yksinkertaisena seurauksena siitä olisi, että Lontoon Pääneuvoston (Bakunin tiesi sen vastustavan vanhan saint-simonilaisen

* — »luokkien tasa-arvoisuus». *Toim.*

** — »luokkien poistaminen». *Toim.*

*** — on pantava merkille. *Toim.*

vieilleries* uudelleen lämmittämistä) täytyisi erota, ja Baselin kongressi siirtäisi Pääneuvoston Genèveen. Toisin sanoen *Internationaali* joutuisi Bakuninin diktatuurin alaiseksi.

Bakunin ryhtyi tosi *salaliittoiluun* varmistaakseen itselleen enemmistön Baselin kongressissa. Ei puuttunut edes *väärennettyjä* valtakirjojakaan, kuten loclalaisen herra Guillaumen kohdalla oli laita jne. Bakunin itse kerjäsi valtakirjoja Napolista ja Lyonista, ja kaikenlaisia panetteluja Pääneuvostoa vastaan levitettiin. Yhdelle sanottiin, että Pääneuvostossa olivat vallalla *élément bourgeois***, toiselle, että Pääneuvosto oli *communisme autoritaire**** tyyssija jne.

Baselin kongressin tulos tunnetaan. Bakuninin ehdotukset eivät menneet läpi ja Pääneuvosto jäi Lontooseen.

Bakunin oli ehkä liittänyt »sisimmässään» onnistumiseensa kaikenlaisia yksityisiä laskelmointeja. Kiukku virheiskusta purkautui ilmoille »*Égalité*» ja »*Progrèsin*» kiihtyneessä kirjoittelussa. Lisäksi nämä lehdet omaksuivat yhä enemmän virallisen oraakkelin roolin. Milloin mikin *Internationaalin* Sveitsin osastoista julistettiin pannaan, jos se oli ottanut osaa poliittiseen liikkeeseen vastoin Bakuninin nimenomaista kieltoa jne. Vihdoin pitkään pidätelty viha Pääneuvostoa kohtaan purkautui avoimeksi. »*Progrès*» ja »*Égalité*» pilkkasivat, hyökkäilivät ja esittivät, että pääneuvosto ei täytä velvollisuuksiaan esim. kerran kolmessa kuukaudessa ilmestyvän tiedotuslehden kohdalla, että Pääneuvoston pitäisi luopua suorasta valvonnastaan Englantiin nähden ja antaa perustaa rinnalleen Englannin keskuskomitea, joka käsitelisi vain Englannin asioita. Pääneuvoston päätökset vangituista feeniläisistä²³⁴ olivat muka toimialan ylittämistä, koska Pääneuvoston asiana ei ollut käsitellä paikallispoliittisia kysymyksiä. Edelleen »*Progrès*» ja »*Égalité*» ryhtyivät puolustamaan *Schweitzeria* ja vaativat jyrkästi pääneuvostoa ottamaan virallisen ja »publique-

* — sotkun. *Toim.*

** — porvarilliset ainekset. *Toim.*

*** — autoritaarisen kommunismin. *Toim.*

ment)* kannan Liebknechtin- ja Schweitzerin kysymyseen. »Progrès» ja »Égalité» ylistivät pariisilaista »Le Travail» lehteä²³⁵, johon Schweitzerin pariisilaisystävät olivat sujuttaneet tälle suopeita kirjoituksia. »Égalité» kehotti myös »Le Travailia» taistelemaan yhteisvoimin Pääneuvostoa vastaan.

Nyt oli tullut aika puuttua asioihin. Seuraavassa on sanatarkka jäljennös siitä kirjeestä, jonka Pääneuvosto lähetti romaaniselle keskuskomitealle Genèveen. Asiakirja on liian pitkä jotta sitä voisi kääntää tässä saksaksi.

»Pääneuvoston kirje Sveitsin romaaniselle liittoneuvostolle Genèveen.

Pääneuvosto on ylimääräisessä istunnossaan tammi-kuun 1. päivänä 1870 tehnyt seuraavat päätökset:

1. Olemme lukeneet seuraavaa »Égalitén» vuoden 1869 joulukuun 11. päivän numerosta:

'On varmaa, että Pääneuvosto laiminlyö äärimmäisen tärkeitä asioita... Me muistutamme Pääneuvostolle, mikä on sen sääntöjen 1. pykälän määräämä velvollisuus: 'Pääneuvosto on velvollinen toteuttamaan kongressien päätökset...' Meillä olisi Pääneuvostolle niin runsaasti kysymyksiä, että sen vastauksista kertyisi jokseenkin pitkä asiakirja. Esitämme kysymyksemme myöhemmin. Odotamme jne.'

Pääneuvosto ei tunne sellaista sääntöjen enempää kuin asetuksenkaan pykälää, joka *velvoittaisi sen* ryhtymään kirjeenvaihtoon tai polemiikkiin »Égalitén» kanssa tai »vastaamaan» minkään lehden esittämiin »kysymyksiin».

Ainoastaan Sveitsin romaaninen liittoneuvosto edustaa Pääneuvostolle romaanisen Sveitsin haaraosastoja. Jos liittoneuvosto esittää meille kyselyjä tai moitteita ja tekee sen ainoalla laillisella tavalla, toisin sanoen *sihteerinsä välityksellä*, on Pääneuvosto aina valmis vastaamaan. Mutta romaanisella liittoneuvostolla ei ole sen enempää oikeutta *luovuttaa* tehtäviään »Égalitélle» ja »Progrèsille» kuin antaa näiden lehtien *anastaa* tehtäviään.

Yleisesti puhuen: Pääneuvoston kirjeenvaihtoa kansallisten ja paikallisten komiteoiden kanssa ei voisi

* — »julkisen». *Toim.*

julkaista aiheuttamatta suurta vahinkoa Työväenliiton yleisille eduille.

Jos siis *Internationaal*in äänenkannattajat ryhtyisivät matkimaan »*Progrèsia*» ja »*Égalitéa*», Pääneuvosto näkisi joutuneensa sen vaihtoehdon eteen, että sen on joko vaikeumisellaan jouduttava julkisuuden edessä huonoon valoon tai rikottava julkisella vastauksellaan velvollisuuksiinsa. »*Égalité*» on lyöttäytynyt yksiin »*Progrèsin*» kanssa kehottaakseen »*Travailia*» vaatimaan Pääneuvostolta selityksiä. Siinähan on miltei salaliitto yleisen hyvän nimissä!

2. Jos oletetaan, että »*Égalité*n» esittämät kysymykset ovat *peräisin romaaniselta liittoneuvostolta*, me vastaamme niihin, mutta vain sillä ehdolla ettei tällaisia kysymyksiä esitetä meille toistamiseen tällä tavoin.

3. *Kysymys tiedotuslehtisestä.*

Genèven kongressin²³⁶ päätökset, jotka otettiin sääntöön, määräävät, että kansallisten komiteoiden on lähetettävä Pääneuvostolle *asiakirjoja* proletaarisesta liikkeestä ja että Pääneuvoston on sitten julkaistava tiedotuslehtinen *eri kielillä* »niin usein kuin *sen varat sallivat*». (*»As often as its means permit, the General Council shall publish a report etc.»*)

Näin ollen Pääneuvoston velvoite oli sidottu *ehtoihin*, joita ei koskaan täytetty. Koskaan ei ole toteutettu edes sitä säännön määräämää *tilastollista tutkimusta*, josta useammat perättäiset kongressit tekivät päätöksen ja jonka suorittamista Pääneuvosto on vuodesta toiseen vaatinut. Mitä *varoihin* tulee, olisi Pääneuvosto jo kauan sitten lakannut olemasta ilman Englannin alueellisia avustuksia ja jäsentensä henkilökohtaisia uhrauksia.

Genèven kongressin hyväksymä Sääntö on näin jäänyt kuolleeksi kirjaimeksi.

Mitä sitten tulee Baselin kongressiin, ei se ole keskustellut olemassaolevan Säännön *toteuttamisesta*, vaan perustettavan tiedotuslehtisen mahdollisuudesta *eikä se tehnyt mitään päätöstä asiasta*.

Muuten Pääneuvosto uskoo, että eri kielillä ilmestyvät ja keskinäisen vaihdon tietä leviävät *Internationaal*in äänenkannattajat täyttävät tällä hetkellä täysin sen alkuperäisen tavoitteen, mikä Pääneuvoston julkaisemal-

la tiedotuslehtisellä olisi ollut. Olisi järjetöntä pyrkiä saavuttamaan kalliilla tiedotuslehdellä se, mikä jo saavutetaan ilman kustannuksia. Toisaalta tiedotuslehti, joka julkaisisi sellaisia asioita, joita *Internationaalinen* äänenkannattajat eivät esitä, antaisi vain vihollisillemme mahdollisuuden nähdä kulissien taakse.

4. *Kysymys Pääneuvoston erottamisesta Englannin liittoneuvostosta.*

Kauan ennen »Égalité» perustamista teki itse Pääneuvostossa pari sen englantilaista jäsentä toistuvasti tämän ehdotuksen. Se torjuttiin kuitenkin aina miltei yksimielisesti.

Vaikkakin vallankumouksellinen aloite lähtee todennäköisesti Ranskasta, voi vain Englanti toimia vakavan taloudellisen vallankumouksen *vipusimena*. Englanti on ainoa maa, missä ei ole enää *talonpoikia* ja missä maaomaisuus on keskittynyt harvojen käsiin. Se on ainoa maa, missä *kapitalistinen muoto* — toisin sanoen kapitalististen yrittäjien alaisena suuressa mittakaavassa yhteen liitetty työ — on vallannut miltei koko tuotannon. Se on ainoa maa, missä *palkkatyöläiset* (wages labourers) *muodostavat väestön valtaenemmistön*. Se on ainoa maa, missä luokkataistelu ja työväenluokan järjestäytyminen *trade unioneiksi* ovat saavuttaneet tietyn kypsyys- ja yleisyysasteen. Maailmanmarkkinoilla saavuttamansa valta-aseman ansiosta Englanti on ainoa maa, jonka taloussuhteiden jokaisen mullistuksen täytyy välittömästi vaikuttaa koko maailmaan. Kun tämä maa on tilanherrojen ja kapitalismin klassinen tyyssija, ovat toisaalta *näiden molempien hävittämisen aineelliset edellytykset* kypsyneet siellä pisimmälle. Pääneuvosto on nyt siinä onnellisessa asemassa, että *se on saanut kätensä suoraan tälle proletaarisen vallankumouksen suurelle vipusimelle*. Millainen hulluus, voisi miltei sanoa rikos olisikaan, jos vipusin jätettäisiin yksin englantilaisten käsiin!

Englantilaisilla on yhteiskunnallisen vallankumouksen kaikki *aineelliset edellytykset*. Heiltä puuttuu vain *yhteishenkeä* ja *vallankumouksellista intoa*. Vain Pääneuvosto voi auttaa siinä ja siten nopeuttaa todella vallankumouksellista liikettä tässä maassa ja sitä kautta *kaikkialla*. Hallitsevan luokan älykkäimmät ja arvostetuimmat leh-

det antavat todisteet niistä suurista menestyksistä, joita olemme tässä suhteessa jo saavuttaneet, näin esimerkiksi »Pall Mall Gazette», »Saturday Review», »Spectator» sekä »Fortnightly Review»²³⁷, puhumattakaan *ylä-* ja *alahuoneen* ns. radikaaleista jäsenistä, joilla vielä äskettäin oli suuri vaikutus Englannin työväen *johtajiin*. He syyttävät meitä julkisesti siitä, että me olisimme myrkyttäneet ja miltei tukahduttaneet työväenluokan *englantilaisen hengen* ja ajaneet työväenluokan vallankumoukselliseen sosialismiin.

Ainoana keinona sanotun muutoksen aikaansaamiseksi on se, että toimitaan samoin kuin *Kansainvälisen työväenliiton Pääneuvosto*. Me voimme Pääneuvoston ominaisuudessa kannustaa sellaisiin toimiin (kuten esimerkiksi *Maan ja työn liiton*²³⁸ perustaminen), jotka sitten myöhemmin toteutuessaan näyttävät yleisöstä Englannin työväenluokan vaistonvaraisilta esiintymisiltä.

Jos *Pääneuvoston* lisäksi perustettaisiin *liittoneuvosto*, mitä välittömiä vaikutuksia sillä olisi? Liittoneuvosto sijoittuisi *Internationaalien Pääneuvoston* ja *Trade unionien yleisneuvoston* väliin eikä sillä olisi minkäänlaista arvovaltaa. Toisaalta *Internationaalien Pääneuvosto* päästäisi *käsistään tuon suuren vipusimen*. Jos me olisimme asettaneet pelkän tyhjän suunsoiton vakavan ja näkyvämmän työn edelle, silloin me olisimme ehkä langenneet siihen virheeseenkin, että olisimme julkisesti vastanneet »Égalité» kysymykseen, miksi »Pääneuvosto ottaa itselleen näin raskaan tehtävätaakan».

Englantia ei saa yksinkertaisesti asettaa samaan asemaan muiden maiden kanssa. Englantia on tarkasteltava *pääoman emämaana*.

5. *Kysymys Irlannin amnestiaa koskevasta Pääneuvoston päätöslauselmasta.*

Sikäli kuin Englanti on Euroopan tilanherrajärjestelmän ja kapitalismin suojavarustus, niin *Irlanti* on ainoa kohta missä virallista Englantia voi iskeä lujasti.

Ensinnäkin Irlanti on Englannin tilanherrajärjestelmän linnake. Jos tilanherruus kukistuu Irlannissa, niin se kukistuu myös Englannissa. Se saattaa tapahtua Irlannissa sata kertaa helpommin, koska *taloudellisen taistelun kohteena siellä on yksinomaan maanomistus*,

koska tämä taistelu on siellä samaan aikaan *kansallista* ja koska kansa on siellä vallankumouksellisempaa ja katkeroituneempaa kuin Englannissa. Irlannin tilanherrajärjestelmää pidetään pystyssä yksinomaan *Englannin armeijan* avulla. Sillä hetkellä jolloin molempien maiden pakkounioni²³⁹ lakkaa, Irlannissa puhkeaa yhteiskunnallinen vallankumous, joskin vanhentuneissa muodoissa. Englannin tilanherrat eivät vain menetä huomattavaa rikkauksiensa lähdeä, vaan myös *suurimman moraalisen voimansa lähteen*, sillä sehän *edustaa Englannin ylivaltaa Irlantiin*. Toisaalta Englannin proletariaatti tekee omat tilanherransa haavoittumattomiksi itse Englannissa niin kauan kun se pitää näiden mahtia yllä Irlannissa.

Toiseksi *Englannin porvaristo* ei ole käyttänyt Irlannin kurjuutta hyväkseen vain huonontakseen Englannin työväenluokan asemaa köyhien irlantilaisten *pakon saneleman muuttoliikkeen* vuoksi, vaan lisäksi se on jakanut proletariaatin kahteen vihamieliseen leiriin. Kelttiläisten työläisten vallankumouksellinen hehku el yhdy anglosaksisten työläisten myönteiseen, mutta hitaaseen luonteeseen. Päinvastoin *Englannin kaikissa suurissa teollisuuskeskissä* on vallalla irlantilaisten ja englantilaisten proletariien välinen syvä antagonismi. Tavallinen englantilainen työläinen vihaa irlantilaista kilpailijana, joka polkee palkkoja ja *standard of life**. Hän tuntee irlantilaista kohtaan kansallista ja uskonnollista antipatiaa. Hän katselee irlantilaista miltei samoin silmin kuin Pohjois-Amerikan etelävaltioiden *poor whites*** katsoivat mustia orjia. Porvaristo lietsoo ja pitää vireillä taitavasti tätä proletariien välistä antagonismia itse Englannissa. Porvaristo tietää, että tämä hajotus on *sen oman mahdin säilyttämisen todellinen salaisuus*.

Sama antagonismi toistuu myös Atlantin toisella puolen. Kotikamaraltaan härkien ja lampaiden ajamat irlantilaiset löytävät Yhdysvalloissa itsensä uudelleen. He muodostavat siellä huomattavan ja alituisesti kasvavan väestöosan. Heidän ainoana ajatuksenaan, heidän ainoana intohimonaan on viha Englantia kohtaan.

* — elintaso. *Toim.*

** — köyhät valkoiset. *Toim.*

Englannin ja Yhdysvaltojen hallitukset, toisin sanoen ne luokat joita nämä hallitukset edustavat, ruokkivat näitä intohimoja ikuistaakseen *kansakuntien välisen taistelun*, joka ehkäisee Atlantin kummankin puolen työväenluokkien jokaisen vakavan ja vilpittömän yhteenliittymisen ja niin muodoin niiden yhteisen vapautumisen.

Irlanti tarjoaa Englannin hallitukselle ainoan verukkeeseen pitää yllä *suurta vakinaista armeijaa*. Kuten on osoittautunut, tämä armeija päästetään tarpeen tullen englantilaisten työläisten kimppuun kun se on ensin koulutettu Irlannissa sotajoukoksi. Vihdoin meidän päiviemme Englannissa toistuu se, mistä muinainen Rooma tarjosi esimerkkejä valtavassa mittakaavassa. Kansa, joka pakottaa toisen kansan ikeeseen, takoo omia kahleitaan.

Kansainvälisen työväenliiton kanta Irlannin kysymykseen on siis täysin selvä. Työväenliiton päätehtävänä on nopeuttaa yhteiskunnallista vallankumousta Englannissa. Tässä tarkoituksessa on annettava ratkaiseva isku Irlannissa.

Irlannin amnestiaa koskeva Pääneuvoston päätöslauselma on vain johdatus muihin päätöksiin. Niissä on tuotava julki, että kaikesta kansainvälisestä oikeudenmukaisuudesta riippumatta on *Englannin työväenluokan vapautumisen ennakkoehtona* se, että olemassaoleva *pakkounioni*, toisin sanoen Irlannin orjuutus, muutetaan *tasavertaiseksi ja vapaaksi liittoutumaksi* mikäli se on mahdollista, tai hankitaan *täydellinen ero*, jos se on välttämätöntä.

Tietääksemme ei muuten kukaan ole kongresseissamme hyväksynyt »Égalitén» ja »Progrèsin» oppeja yhteiskunnallisen ja poliittisen liikkeen välisestä yhteydestä tai pikemminkin yhteyden puutteesta. *Nämä opit ovat ristiriidassa sääntöjemme kanssa*. Säännöissä sanotaan:

»That the *economical emancipation* of the working classes is... the great end to which every political movement ought to be subordinate as a means.»*

Pariisin komitea jätti vuonna 1864 tekemästään ranskannoksesta *pois* sanan »as a means» (»keinona»). Kun

* — »Työväenluokan taloudellinen vapauttaminen on... se suuri tavoite, jota palvelemaan jokainen poliittinen liike pitää alistaa keinona.» (Ks. tästä tätä osaa, s. 290.) *Toim.*

Pääneuvosto kysyi asiasta, Pariisin komitea esitti puolustukseksi poliittisen tilanteensa vaikeudet.

On esiintynyt muitakin sääntöjen aidon tekstin vääristelyjä. Sääntöjen ensimmäinen perustelu kuuluu: »The struggle for the emancipation of the working classes means... a struggle... for equal rights and duties, and the abolition of all class rule.»*

Pariisissa laadittu käännös puhuu kyllä »samoista oikeuksista ja velvollisuuksista», toisin sanoen se käyttää yleistä fraasia, joka on ollut löydettävissä sadan viime vuoden ajan kaikista demokraattisista manifesteista ja jonka eri luokat tulkitsevat eri tavoin. Mutta käännöksestä on jätetty pois »luokkien hävittämisen» konkreettinen vaatimus.

Edelleen Sääntöjen perustelujen toisessa kappaleessa sanotaan: »That the economical subjection of the man of labour to the monopoliser of the means of labour, that is the sources of life etc.»**

Pariisissa tehdyssä käännöksessä »means of labour, that is the sources of life»*** on korvattu »pääomalla», vaikka edellinen ilmaus sisältää maaomaisuuden yhdessä muiden työvälineiden kanssa.

Alkuperäinen ja aito teksti palautettiin ranskannokseen, joka julkaistiin vuonna 1866 Brysselissä.

6. Liebknechtin ja Schweitzerin kysymys.

»Égalité» kirjoittaa: »Nämä molemmat ryhmät kuuluvat Internationaaliin.» Se ei ole totta. Eisenachilaisten ryhmä²⁴⁰ (»Progrès» ja »Égalité» suvaitsevat muuttaa sen kansalainen Liebknechtin ryhmäksi) kuuluu Internationaaliin. Schweitzerin ryhmä ei kuulu siihen.

Schweitzer itse on »Social-Demokratissa»²⁴¹ selittänyt nimenomaan, miksi lassallelainen järjestö²⁴² ei voisi liittyä Internationaaliin tuhoamatta itseään. Hän sanoi tietämättään totuuden. Hänen keinotekoinen lakkolaisjärjes-

* — »Työvälineiden luokkien vapautuksen puolesta käyvä taistelu merkitsee... taistelua... yhtäläisten oikeuksien ja velvollisuuksien puolesta sekä kaiken luokkavallan poistamisen puolesta.» (Ks. tästä tätä osaa, s. 290.) Toim.

** — »Työvälineiden ihmisen taloudellinen alistaminen työvälineiden, toisin sanoen elämisen lähteiden monopolistiselle omistajalle jne.» (Ks. tästä tätä osaa, s. 290.) Toim.

*** — »Työvälineiden, toisin sanoen elämisen lähteet.» Toim.

tönsä on ristiriidassa *työväenluokan todellisen organisaation kanssa.*

»Progrès» ja »Égalité» kehottivat Pääneuvostoa esittämään julkisesti *»mielipiteensä»* Liebknechtin ja Schweitzerin henkilökohtaisista erimielisyyksistä. Koska kansalainen *Johann Philipp Becker* (häntä *parjataan* Schweitzerin lehdessä yhtä lailla kuin Liebknehtiäkin) kuuluu »Égalitén» *toimitusneuvostoon*, on todella kovin kummallista, etteivät lehden toimittajat tunne paremmin tosiasioita. Heidän pitäisi tietää, että Liebknecht kehotti julkisesti *»Demokratisches Wochenblatissa»*²⁴³ Schweitzeria hyväksymään *Pääneuvoston välimieheksi heidän riitaansa* ja että Schweitzer aivan yhtä julkisesti kieltäytyi tunnustamasta Pääneuvoston auktoriteettia.

Pääneuvosto on yrittänyt kaikkensa saadakseen tämän skandaalin loppumaan. Neuvosto on antanut Saksan asioita hoitavalle sihteerilleen tehtäväksi ryhtyä Schweitzerin kanssa kirjeenvaihtoon. Niin tapahtuikin, mutta Neuvoston kaikki yritykset kilpistyivät Schweitzerin horjumattomaan päätökseen säilyttää lahkolaisjärjestönsä avulla hintaan mihin hyvänsä oma itsevaltainen asemansa.

Pääneuvoston asiana on määritellä se suotuisa hetki, jona sen *julkinen* asioihin *puuttuminen* tuottaa tässä riidassa enemmän hyötyä kuin vahinkoa.

Pääneuvostolta tehtäväkseen saaneena jne.»

Ranskan komiteat samoin kuin *Belgian liittoneuvosto* (Bryssel) ovat ilmoittaneet olevansa *täysin samaa mieltä* Pääneuvoston kirjallisten määräysten kanssa (vaikkakin Bakunin oli harrastanut laajasti juonittelua Lyonissa ja Marseillessa ja saanutkin joitakin nuoria intoilijoita puolelleen).

Genèveen lähetettävä jäljennös viivästyi hieman (Sveitsin asioiden sihteerin *Jungin* runsaan työmäärän vuoksi). Tästä johtuen se meni ristiin Genèveen romaansien keskuskomitean sihteerin *Perretin* Pääneuvostolle lähettämän virallisen kirjelmän kanssa.

Kriisi oli nimittäin puhjennut Genèvessä ennen meidän kirjeemme saapumista. Eräät »Égalitén» toimittajat olivat ryhtyneet vastustamaan Bakuninin sanelemaa suuntausta. Bakunin halusi kannattajiensa kanssa (näistä

6 oli »Égalitén» toimittajia) pakottaa Genèveen *keskuskomitean* erottamaan niskoittelijat. Mutta Genèveen komitea olikin jo kauan aikaisemmin väsynyt Bakuninin itsevaltaisuuteen eikä se halunnut, että Bakunin ajaa sen ristiiriitoihin Sveitsin muiden saksankielisten komiteoiden, Pääneuvoston ym. kanssa. Se ryhtyi siis päinvastoin tukemaan niitä »Égalitén» toimittajia, joita Bakunin vastusti. Tämän jälkeen Bakuninin 6 miestä erosivat toimituksesta uskoen sen johtavan lehden lakkaamiseen.

Vastauksena meidän kirjelmäämme Genèveen keskuskomitea ilmoittaa, että »Égalitén» hyökkäykset ovat tapahtuneet vastoin sen tahtoa, ettei se ole milloinkaan hyväksynyt lehdessä saarnattua politiikkaa, että lehteä ryhdytään nyt toimittamaan komitean tiukassa valvonnassa jne.

Silloin Bakunin muutti Genèvestä takaisin Ticinoon. Mitä Sveitsiin tulee, hänellä on ote enää (Loclessa ilmestyvään) »Progrèsiin».

Pian tämän jälkeen *Herzen* kuoli. Siitä lähtien kun Bakunin halusi ryhtyä *Euroopan työväenliikkeen johtajaksi*, hän oli kieltänyt vanhan ystävänsä ja suojelijansa Herzenin. Heti Herzenin kuoltua hän riensi toitottamaan tälle ylistystä. Miksi? Vaikka Herzen olikin rikas, hän oli saanut Venäjän panslavistiselta valesosialistiselta puolueelta²⁴⁴, johon hänellä oli ystävälliset suhteet, 25 000 frangia vuodessa propagandatoimintaa varten. Toitottamalla ylistystään Bakunin *sai suunnatuksi* nämä rahat *itselleen*. Siten Bakunin on rahallisesti ja *moraalisesti* ottanut haltuunsa »Herzenin perinnön» malgre sa haine de l'héritage.*

Samoihin aikoihin on Genèveen asettunut nuorten venäläisten pakolaisten siirtokunta. Näillä opiskelijapakolaisilla on todella vilpittömät tarkoitukset ja he ovat todistaneet rehellisyytensä sillä, että he ovat ottaneet ohjelmansa pääkohdaksi *taistelun panslavismia vastaan*.

He julkaisevat Genèveessä lehteä »*Narodnoje delo*»²⁴⁵. Pari viikkoa sitten he kääntyivät Lontoon puoleen lähettäen sääntönsä ja ohjelmansa ja pyytäen vahvistamaan

* — huolimatta siitä, että hän kieltää perintöoikeuden. *Toim.*

Internationaalien venäläisen haaraosaston perustamisen. Vahvistus myös annettiin.

Erityisessä Marxille osoitetussa kirjeessä he pyysivät, että hän edustaisi tilapäisesti heitä Pääneuvostossa. Tähän suostuttiin samoin.* Samalla he ilmoittivat — ja halusivat näköjään tämän vuoksi *pyytää* Marxilta anteeksi — että heidän täytyy ensi tilassa riistää Bakuninilta julkisesti naamio. Heidän mukaansa tämä ihminen näet puhuu *kahdella aivan eri tavalla*, toisella tavalla Venäjällä ja toisella tavalla Euroopassa.

Näin tämän erittäin vaarallisen juonittelijan peli on pian pelattu, ainakin *Internationaalien* puitteissa.

Kirjoitettu suunnilleen
28. maaliskuuta 1870

Werke, Bd. 16, 3, 409—420

»Die Neue Zeit», 2. osa,
n:o 15, 1902

* Ks. tätä osaa, s. 396—397. Toim.

Karl Marx

KANSALAISSOTA RANSKASSA ²⁴⁶

Kehotus Internationaalien Pääneuvoston julkilausuman »Kansalaissota Ranskassa» uusintajulkaisusta ja sen varustamisesta johdannolla tuli minulle odottamatta. Sen vuoksi voin tässä vain lyhyesti kosketella oleellisimpia kohtia.

Yllä mainitun pitemmän kirjoituksen edelle olen sijoittanut Pääneuvoston kaksi lyhyempää, Saksan ja Ranskan sotaa koskevaa julkilausumaa.* Ensinnäkin siksi, että »Kansalaissodassa» viitataan jälkimmäiseen lausumaan, jota sinänsä ei voi ymmärtää kaikilta kohdiltaan ilman edellistä. Ja edelleen siksi, että nämä molemmat, niin ikään Marxin kirjoittamat julkilausumat ovat yhtä suuressa määrässä kuin »Kansalaissotakin» erinomaisia näytteitä tekijän ihmeteltävästä, jo teoksessa »Louis Bonaparten brumairekuun kahdeksastoista»** ilmenneestä kyvystä oivaltaa selvästi suurten historiallisten tapahtumien luonne, merkitys ja välttämättömät seuraukset jo silloin, kun nämä tapahtumat vielä vyöryvät silmiemme edessä tai olivat vastikään tapahtuneet. Ja vihdoinkin siksi, että me vielä tänäkin päivänä Saksassa saamme kärsiä noiden tapausten Marxin ennustamista seurauksista.

Vai eikö ole käynyt toteen, mitä ensimmäisessä lausumassa on sanottu, nimittäin että jos Saksan puolustussota Louis Bonapartea vastaan muuttuu Ranskan kansaa vastaan suunnatuksi valloitusodaksi, niin kaikki ne onnettomuudet, jotka kohtasivat Saksaa niin sanottujen

* Ks. tätä osaa, s. 430—435, 436—445. *Toim.*

** Ks. tätä osaa, s. 141—259. *Toim.*

vapausotien²⁴⁸ jälkeen, jouduttaisiin kokemaan uudestaan entistä ankarampina? Eikö meillä lisäksi ole ollut kaksikymmentä vuotta Bismarckin valtakomentoa, demagogien²⁴⁹ vainon asemesta poikkeuslaki²⁵⁰ ja sosialistimetsästystä, samanlaista poliisimielivaltaa, kirjaimellisesti samanlaista pöyristyttävää laintulkintaa?

Entä eikö ole kirjaimellisesti toteutunut ennustus, että Elsass-Lothringenin anastus on »pakottava Ranskan Venäjän syliin» ja että tämän anastuksen jälkeen Saksan on joko asetettava Venäjän julkiseksi lakeijaksi tai ryhdyttävä kohtapuoleen varustautumaan uuteen sotaan, nimittäin »rotusotaan, sotaan liittoutuneita slaavilaisia ja roomanisia rotuja vastaan»*? Eikö ranskalaisten maakuntien anastus ajanut Ranskaa Venäjän syliin? Eikö Bismarck ole kokonaista kaksikymmentä vuotta tavoitellut tuloksetta tsaarin suosiota palvelemalla häntä ja polvistumalla »pyhän Venäjän» jalkojen juureen alamaisemmin kuin oli tottunut tekemään pieni Preussi ennen »Euroopan ensimmäiseksi suurvallaksi» muuttumistaan? Ja eikö päämme yllä nykyisinkin ole alati uhkaamassa Damokleen miekan tavoin sota, jonka ensimmäisenä päivänä kaikki paperilla olevat ruhtinaitten liitot hajoavat kuin akanat tuuleen ja jonka suhteen ei ole tiedossa muuta kuin ehdoton epätietoisuus sen lopputuloksesta, rotusota, joka saattaa koko Euroopan viidentoista tai kahdenkymmenen miljoonan aseistetun miehen rosvottayaksi ja joka toistaiseksi ei ole syytynyt vain sen vuoksi, että voimakkaintakin suurista sotilasvalloista hirvittää sodan lopputuloksen täydellinen arvaamattomuus?

Varsinkin tämä velvoittaa meidät antamaan Saksan työläisille jälleen mahdollisuuden tutustua näihin jo puoliksi unohdettuihin asiakirjoihin, jotka ovat loistavana todistuksena vuoden 1870 kansainvälisen työväenpolitiikan kaukonäköisyydestä.

Se mitä on sanottu näistä kahdesta julkilausumasta, koskee myös »Kansalaisotaa Ranskassa». 28. toukokuuta sortuivat Kommuunin viimeiset soturit Bellevillen rinteille taistellessaan ylivoimaista vihollista vastaan, ja jo kahden päivän kuluttua, 30. toukokuuta, Marx luki

* Ks. tätä osaa, s. 442. *Toim.*

Pääneuvostolle teoksensa, jossa Pariisin kommuunin historiallinen merkitys esitetään lyhyin, voimakkain piirroin, mutta niin terävästi ja ennen kaikkea niin todenperäisesti, ettei sellaiseen ole pystytty toistamiseen myöhemmässä, tavattoman runsaassa tätä asiaa käsittelevässä kirjallisuudessa.

Vuoden 1789 jälkeisen Ranskan taloudellisen ja poliittisen kehityksen seurauksena on tilanne Pariisissa muuttunut viimeisten viidenkymmenen vuoden aikana sellaiseksi, että kaikki siellä puhjenneet vallankumoukset ovat voineet saada vain proletaarisen luonteen; siis lunastettuaan voiton verellään proletariaatti on voiton jälkeen esiintynyt omin vaatimuksin. Nämä vaatimukset ovat olleet enemmän tai vähemmän epäselviä, jopa seka-vaikin aina sen mukaan, millainen on Pariisin työläisten kehitysaste kulloinkin ollut; mutta niiden kaikkien tarkoituksena on loppujen lopuksi ollut kapitalistien ja työläisten välisen luokkavastakohtaisuuden poistaminen. Miten sen piti tapahtua, sitä tosin ei tiedetty. Mutta jo itse vaatimukseen, niin epämääräinen kuin se olikin, sisältyi olemassaolevaa yhteiskuntajärjestystä uhkaava vaara; tuon vaatimuksen esittäneet työläiset olivat vielä aseissa; valtiolaivan peräsimessä olevien porvarien ensimmäisenä käskynä oli sen vuoksi työläisten aseistariisuus. Siitä johtuu, että jokaista työläisten voittoon viemää vallankumousta on seurannut uusi taistelu, joka on päättynyt työläisten tappioon.

Niin kävi ensi kerran 1848. Parlamentin oppositioon kuuluneet vapaamieliset pövarit pitivät reformibanketta ja tarkoituksenaan ajaa läpi sellainen vaalilakiuudistus, jonka piti turvata heidän puolueelleen valta-asema. Taistelussa hallitusta vastaan heidän täytyi yhä enemmän vedota kansaan ja antaa vähitellen etusija porvariston ja pikkuporvariston radikaaleille ja tasavaltalaisille ryhmille. Mutta näiden takana olivat vallankumoukselliset työläiset, jotka vuoden 1830 jälkeen²⁵¹ olivat saavuttaneet poliittista itsenäisyyttä paljon enemmän kuin mitä porvarit tai edes tasavaltalaisetkaan aavistivat. Hetkellä, jolloin hallituksen ja opposition välit muodostuivat kriittisiksi, työläiset alkoivat katutaistelun; Ludvig Filip katosi ja sen tien myös vaalilakiuudistus; tilalle tuli

tasavalta, jopa sellainen tasavalta, jota voittaneet työläiset itse nimittivät »sosiaaliseksi». Mutta mitä tällä sosiaalisella tasavallalla tarkoitettiin, siitä ei kukaan ollut selvillä, eivät työläiset itsekään. Mutta heillä oli nyt aseet ja he muodostivat voiman valtiossa. Sen vuoksi työläisten riisuminen aseista oli peräsimessä olevien porvarillisten tasavaltalaisten ensimmäisenä tehtävänä heti kun he tunsivat maaperän jalkojensa alla vähänkin lujemmaksi. Tämä tapahtui vuoden 1848 kesäkuun kapinan²⁵² aikana, johon työläiset pakotettiin rikkomalla suoranaisesti lupaukset, ärsyttämällä heitä avoimesti ja yrittämällä karkottaa työttömät kaukaiseen maakuntaan. Hallitus oli turvannut etukäteen itselleen musertavan ylivoiman. Viisipäiväisen sankarillisen taistelun jälkeen työläiset joutuivat tappiolle. Ja sitten pantiin aseettomien vankien keskuudessa toimeen sellainen verilöyly, jonka veroista ei oltu nähty sitten niiden kansalaisotien, joista alkoi Rooman tasavallan perikato. Silloin porvaristo ensi kerran näytti, millä mielipuolen julmuudella se yltyy kostamaan proletariaatille, kun tämä rohkenee esiintyä sitä vastaan itsenäisenä luokkana omien etujensa nimessä ja omin vaatimuksin. Ja kuitenkin vuosi 1848 oli vain lasten leikkiä verrattuna porvariston riehuntaan vuonna 1871.

Rangaistus seurasi pian. Vaikka proletariaatti ei vielä voinutkaan hallita Ranskaa, ei siihen porvaristokaan enää pystynyt. Ei ainakaan silloin, kun se enemmistöltään vielä oli monarkistismielistä ja jakautunut kolmeksi dynastiiseksi²⁵³ ja neljänneksi — tasavaltalaiseksi — puolueeksi. Sen sisäiset riidat antoivat seikkailija Louis Bonapartelle mahdollisuuden vallata kaikki valta-asetat — armeijan, poliisin, hallintokoneiston — ja hajottaa 2. joulukuuta 1851²⁵⁴ porvariston viimeisen lujan linnakkeen, kansalliskokouksen. Alkoi toisen keisarikunnan aika, poliittisten ja finanssiseikkailijoiden joukkion harjoittama Ranskan riistäminen, mutta samalla myös sellainen teollinen kehitys, jollainen oli ollut kerrassaan mahdollista Ludvig Filipin ahdasmielisen ja turhantarkan järjestelmän aikana, jolloin valta oli yksinomaisesti vain suurporvariston pienen osan käsissä. Louis Bonaparte riisti kapitalisteilta heidän poliittisen valtansa sen var-

jolla, että tahtoi suojella porvaristoa työläisiltä ja taas vuorostaan työläisiä porvaristolta; mutta sen sijaan hänen herruutensa myötävaikutti keinotteluun ja teollisuustoimintaan, lyhyesti sanoen koko porvariston ennen näkemättömään vaurastumiseen ja rikastumiseen. Mutta sitäkin enemmän kehittyivät korruptio ja laajamittainen varastelu, joiden keskuksiksi tuli keisarillinen hovi saaden runsaat prosenttinsa tuosta rikastumisesta.

Mutta toinen keisarikunta merkitsi vetoamista ranskalaiseen šovinismiin; se merkitsi vaatimusta palauttaa vuonna 1814 kadotetut ensimmäisen keisarikunnan tai ainakin ensimmäisen tasavallan rajat. Ranskan keisarikunta, jolla on entisen monarkian rajat, vieläpä niitäkin ahtaammat vuoden 1815 rajat, osoittautui ajan pitkään mahdottomaksi. Siksi oli välttämättä käytävä aika ajoin sotia ja avarrettava rajoja. Mutta mikään rajojen avartaminen ei kiihottanut Ranskan šovinistien mielikuvitusta siinä määrin kuin Reinin vasemman, saksalaisten rannan valtaus. Neljännesmaili Reinin rantaa oli heistä arvokkaampi kuin kymmenen mailia Alpeilla tai jossain muualla. Kun kerran toinen keisarikunta oli todella olemassa, niin Reinin vasemman rannan vaatiminen takaisin Ranskalle — joko kerrallaan tai paloittain — oli vain ajan kysymys. Tämä aika koitti samalla kun 1866 puhkesi Preussin ja Itävallan sota. Petyttyään »aluekorvausvaikeuksiin» Bismarckin ansiosta ja oman liian viisaan varovaisuuspolitiikkansa vuoksi Bonapartella ei nyt enää ollut muuta keinoa jäljellä kuin sota, joka puhkesi 1870 ja saattoi hänet ensin Sedanin tappioon ja sieltä Wilhelmshöheeseen²⁵⁵.

Väistämättömänä seurauksena oli 4. syyskuuta 1870 puhjennut Pariisin vallankumous. Keisarikunta luhistui kuin korttitalo; jälleen julistettiin tasavalta. Mutta vihollinen oli jo porteilla; keisarikunnan sotajoukot olivat osaksi lukitut toivottomasti Metziin ja osaksi vankeina Saksassa. Tässä pulatilassa kansa salli entisten lainsäätäjäkuntaan valittujen Pariisin edustajien julistautua »kansallisen puolustuksen hallitukseksi». Tähän myönnyttiin sitä auliimmin, koska kaikki asekuntoiset Pariisin asukkaat olivat nyt puolustustarkoituksessa astuneet kansalliskaartiin ja aseistautuneet, joten työläiset olivat

nyt siinä suurena enemmistönä. Mutta miltei pelkästään porvareista kokoonpannun hallituksen ja aseistetun proletariaatin välinen vastakohtaisuus kävi pian ilmi. 31. lokakuuta työläispataljoonat hyökkäsivät kaupungintalolle ja vangitsivat osan hallituksen jäsenistä; heidät pelasti jälleen petos, se että hallitus suoranaisesti rikkoi lupauksensa ja eräiden pikkuporvaripataljoonien väliintulo; ja ettei olisi syttynyt kansalaissota vihollisjoukkojen piirittämässä kaupungissa, silloinen hallitus jätettiin toimeensa.

Vihdoin, 28. tammikuuta 1871 Pariisi antautui nälänhädän murtamana, mutta antautui sotahistoriassa ennen kuulumattoman kunniallisin ehdoin. Linnoitukset luovutettiin, linnanvallilta poistettiin tykit, linjarykmentit ja mobiilikaarti luovuttivat aseensa ja nämä joukot katsottiin sotavangeiksi. Mutta kansalliskaarti piti aseensa ja tykkinsä ja teki vain aselevon voittajien kanssa. Nämä eivät uskaltaneet tulla riemumarssissa Pariisiin. Ne uskalsivat miehittää Pariisista vain pienen, päällepäätteeksi osittain yleisten puistojen muodostaman nurkkauksen ja senkin vain pariaksi päiväksi! Ja voittajat, jotka 131 päivää olivat piirittäneet Pariisia, olivat tämän ajan Pariisin aseistettujen työläisten piirityksessä, työläiset valvoivat tarkasti, ettei yksikään »preussilainen» astuisi muukalaisvoittajalle luovutetun nurkkauksen ahtaiden rajojen yli. Niin suurta kunnioitusta herättivät Pariisin työläiset sotajoukossa, jonka edessä kaikki keisarikunnan armeijat olivat laskeneet aseensa. Preussilaiset junkkerit, jotka olivat tulleet tänne vallankumouksen pesään kostamaan, olivat pakotettuja pysähtymään kunnioittavasti juuri tämän aseissa olevan vallankumouksen edessä ja tehdä sille kunniaa!

Sodan aikana Pariisin työläiset olivat tyytyneet vaatimaan sodan tarmokasta jatkamista. Mutta nyt, kun Pariisin antautumisen jälkeen tehtiin rauha,²⁵⁶ täytyi Thiersin, hallituksen uuden päämiehen, toki oivaltaa, että omistavien luokkien — suurmaanomistajien ja suurkapitalistien — valta oli alituisessa vaarassa niin kauan kuin Pariisin työläisillä oli aseet käsissään. Hänen ensimmäisenä työnään oli yrittää riisua heidät aseista. 18. maaliskuuta hän lähetti osan linjajoukoista anastamaan kan-

salliskaartille kuuluvaa tykistöä, joka oli Pariisiin piirityksen aikana valmistettu julkisella keräyksellä kootuilla varoilla. Yritys ei onnistunut. Pariisi nousi yhtenä miehenä vastarintaan, ja sota Pariisin ja Versaillesissa olevan Ranskan hallituksen välillä oli julistettu. 26. maaliskuuta valittiin ja 28. maaliskuuta julistettiin Pariisin kommuuni. Kansalliskaartin keskuskomitea, joka siihen asti oli hoitanut hallituksen tehtäviä, luovutti valtuutensa sille julistettuaan vielä sitä ennen lakkautetuksi Pariisin skandaalimaisen »siveyspoliisin». 30. maaliskuuta Kommuuni lakkautti sotaväenoton ja vakinaisen armeijan ja julisti ainoaksi asevoimaksi kansalliskaartin, johon kaikkien asekuntoisten kansalaisten tuli kuulua; se mitättöi kaikki asuntovuokrat ja vuokrat vuoden 1870 lokakuusta vuoden 1871 huhtikuuhun määräten jo suoritettujen maksuerät luettaviksi tulevan vuokra-ajan suorituksiksi ja lakkautti panttiesineiden myynnin kaupungin panttilaitoksessa. Samana päivänä vahvistettiin toimiinsa Kommuuniin valitut ulkomaalaiset, koska »Kommuunin lippu on maailmantasavallan lippu». — 1. huhtikuuta päätettiin, ettei Kommuunin palveluksessa olevien eikä siis sen jäsentenkään palkka saa nousta 6000 frangia (4800 markkaa) suuremmaksi. Seuraavana päivänä annettiin asetus kirkon erottamisesta valtiosta ja kaikkien uskonnollisiin tarkoituksiin menevien valtionmaksujen lakkauttamisesta sekä kirkon kaiken omaisuuden muuttamisesta kansallisomaisuuksi; tätä vastaavasti 8. huhtikuuta määrättiin kouluista poistettaviksi kaikki uskonnolliset tunnusmerkit, kuvat, dogmit, rukoukset, sanalla sanoen »kaikki mikä on kunkin yksilön omantunnon asia» ja tätä toteutettiin sitten vähitellen. Vastaukseksi Versaillesin joukkojen suorittamiin joka päivä uusiintuviin vangittujen Kommuunin sotureiden ampumisiin 5. huhtikuuta annettiin määräys panttivankien ottamisesta, mutta se jäi lopullisesti toimeenpanematta. — 6. huhtikuuta kansalliskaartin 137. pataljoona sai käsiinsä giljotiinin, joka poltettiin julkisesti kansan äänekkäästi riemuitessa. 12. huhtikuuta Kommuuni päätti kaataa Vendôme-torilla olleen, šovinismin ja kansallisvihan symboliksi katsomansa voitonpatsaan, jonka Napoleon oli antanut valaa viholliselta vallatuista kanuunoista vuoden 1809 sodan

jälkeen. Päätös pantiin toimeen 16. toukokuuta.— 16. huhtikuuta Kommuuni määräsi toimitettavaksi luetteloinnin tehtailijain sulkemista tehtaista ja laadittavaksi suunnitelman näiden tehtaiden käyntiänsä niissä työskennelleiden, osuuskunniksi yhtyneiden työläisten voimin samoin kuin näiden osuuskuntien järjestämisestä yhdeksi suureksi liitoksi.— 20. huhtikuuta se kielsi leipurien yötyön samoin kuin työnvälityksenkin, joka toisen keisarikunnan ajoilta saakka oli ollut poliisin nimittämien henkilöiden — työläisten ensiluokkaisten nykijäin — monopolina; työnvälitys siirrettiin Pariisiin kahdenkymmenen piirin määrinvirastojen hoitoon.— 30. huhtikuuta Kommuuni määräsi lakkautettavaksi panttilaitokset, jotka olivat yksityisten harjoittamaa työläisten riistämistä ja ristiriidassa viimeksi mainittujen oikeuden kanssa omata työvälineitä ja saada luottoa.— 5. toukokuuta se päätti purkaa Ludvig XVI:n mestaamisen sovittamiseksi rakennetun rukouskappelin.

Näin ollen maaliskuun 18. päivästä lähtien ilmeni selvästi ja kärkevästi Pariisin liikkeen luokkaluonne, jota siihen asti oli hämännyt taistelu vihollisen maahanhyökkäystä vastaan. Niin kuin Kommuuniin kuului melkein yksinomaan työläisiä tai tunnustettuja työväenedustajia, niin myös sen päätöksillä oli jyrkästi proletaarinen luonne. Näillä päätöksillä joko säädettiin toimeenpantavaksi uudistuksia, jotka tasavaltalainen porvaristo oli vain raukkamaisessa pelkuruudessaan laiminlyönyt, mutta jotka muodostivat välttämättömän perustan työväenluokan vapaalle toiminnalle, kuten esimerkiksi sen periaatteen toteuttaminen, että *valtioon nähden* uskonto on pelkästään yksityisasia; tai Kommuuni teki välittömästi työväenluokan edun mukaisia päätöksiä, jotka osittain tekivät syvän leikkauksen vanhaan yhteiskuntajärjestelmään. Mutta piiritetyssä kaupungissa kaiken tämän toteuttaminen saatettiin panna korkeintaan alulle. Jo toukokuun alusta alkaen taistelu Versaillesin hallituksen yhä lukuisammiksi käyviä sotajoukkoja vastaan vaati kaikki voimat.

Huhtikuun 7. päivänä versaillesilaiset valtasivat ylikulkupaikan Seinellä Neuillyn luona, Pariisin läntisellä rintamalla; sitä vastoin 11. huhtikuuta he kärsivät veri-

sen tappion etelärintamalla hyökätessään kenraali Eudesin joukkoja vastaan. Pariisia pommitettiin jatkuvasti, ja sen tekivät samat henkilöt, jotka olivat leimanneet pyhydenhäpäisemiseksi saman kaupungin pommituksen silloin, kun pommittajina olivat preussilaiset. Nämä samat miehet rukoilivat nyt Preussin hallitusta lähettämään kiireesti takaisin Sedanissa ja Metzissä vangiksi joutuneet ranskalaiset sotilaat, jotta nämä valloittaisivat heille takaisin Pariisin. Näiden joukkojen vähittäinen takaisinpaluu antoi toukokuun alussa versaillesilaisille ratkaisevan ylivoiman. Tämä kävi ilmi jo 23. huhtikuuta, kun Thiers keskeytti neuvottelut, joita oli käyty Kommuunin ehdottamasta Pariisin arkkipiispan* ja useiden muiden, Pariisissa panttivangeiksi otettujen pappien vaihtamisesta yhteen Blanquihin, joka oli kahdesti valittu Kommuuniin, mutta oli vankina Clairvauxissa. Se kävi sitäkin selvemmin ilmi Thiersin äänilajin muuttumisesta; oltuaan siihen asti pidättyväinen ja kaksimielinen, hän muuttui nyt äkkiä julkeaksi, uhkaavaksi, röyhkeäksi. Etelärintamalla versaillesilaiset valtasivat 3. toukokuuta Moulin-Saquetin linnoituksen, 9. — kokonaan raunioiksi ammutun Issyn linnoituksen, 14. — Vanvesin linnoituksen. Länsirintamalla, valloittaen lukuisia kyliä ja rakennuksia, joita oli aina kaupunginmuurille asti, he etenivät vähitellen aina päävallille saakka; petoksen ja sinne sijoitetun kansalliskaartin leväperäisyyden ansiosta heidän onnistui 21. toukokuuta tunkeutua kaupunkiin. Preussilaiset, joiden hallussa olivat pohjoiset ja itäiset linnoitukset, antoivat versaillesilaisille tilaisuuden tunkeutua kaupungin pohjoisosaan sen alueen kautta, jonne pääsyn aselepoehdot kielsivät preussilaisilta, ja aloittaa sieltä hyökkäyksen leveällä rintamalla, minkä pariisilaiset uskoivat aselevon turvaamaksi ja mikä sen tähden oli vain heikosti suojattu. Tämän vuoksi myös Pariisin länsiosissa, varsinaisessa loistokaupunginosassa, oli vain heikkoa vastarintaa; se kävi sitä kovemmaksi ja sitkeämmäksi mitä enemmän hyökkäävät joukot lähenivät itäosaa, varsinaista työväenkaupunginosaa. Vasta kahdeksan päivää kestäneen taistelun jälkeen sortuivat

* — Darboy. *Toim.*

Kommuunin viimeiset puolustajat Bellevillen ja Mémilmontantin kukkuloilla, ja silloin saavutti huippunsa aseettomien miesten, naisten ja lasten murhaaminen joka yhä yltyen oli jatkunut koko viikon. Takaaladattava kivääri ei enää tappanut kyllin nopeasti, ja voitettuja ammuttiin sadoittain yhteen kasaan mitraljööseillä. »Kommunardien muuri» Père-Lachaisen hautausmaalla, missä suoritettiin viimeinen joukkomurha, on vielä nykyäänkin sanattomana, mutta vaikuttavana todistuksena siitä, mihin raivopäisyyteen pystyy hallitseva luokka, jos proletariaatti uskaltaa nousta puolustamaan oikeuttaan. Sitten kun osoittautui mahdottomaksi surmata kaikkia, alkoivat joukkovangitsemiset ja vangittujen joukosta mielivaltaisesti valittujen teurasuhrien ampuminen; loput vietiin suuriin leireihin odottamaan so-taoikeutta. Preussilaisia joukkoja, jotka piirittivät Pariisia koillisesta, oli käsketty pidättämään kaikki pakolaiset, mutta upseerit sulkiivat usein silmänsä kun sotilaat tottelivat enemmän inhimillisyyden kuin ylipäälylstön käskyä; varsinkin saksilainen armeijakunta ansaitsee kunnian siitä, että se menetteli varsin humanisesti ja päästi pakenemaan monia, jotka ilmeisesti olivat Kommuunin taistelijoita.

Kun nyt, kaksikymmentä vuotta myöhemmin, tarkastelemme vuoden 1871 Pariisin kommuunin toimintaa ja historiallista merkitystä, niin havaitsemme, että teoksessa »Kansalaissota Ranskassa» annettua kuvausta on täydennettävä eräillä lisäyksillä.

Kommuunin jäsenet jakaantuivat enemmistöön, blanquilaiisiin, joilla oli valta-asema myös kansalliskaartin keskuskomiteassa, ja vähemmistöön, jonka muodostivat pääasiassa Proudhonin sosialistisen koulukunnan kannattajiin kuuluneet Kansainvälisen työväenliiton jäsenet. Blanquilaiset olivat siihen aikaan suurimmalta osaltaan sosialisteja vain vallankumouksellisen, proletaarisen vaistonsa ansiosta; vain muutamat olivat saavuttaneet suuremman periaatteellisen selvyuden Vaillantien avulla, joka oli perehtynyt saksalaiseen tieteelliseen sosialismiin. Sen vuoksi on ymmärrettävää, miksi taloudellisessa

suhteessa laiminlyötiin paljon sellaista, mikä nykyisen käsityksemme mukaan Kommuunin olisi tullut suorittaa. Vaikeinta on käsittää tietysti sitä pyhää arvonantoa, joka sai Kommuunin kunnioittavasti pysähtymään Ranskan Pankin ovelle. Se oli niin ikään paha poliittinen virhe. Pankilla Kommuunin käsissä olisi ollut enemmän merkitystä kuin kymmenellä tuhannella panttivangilla. Se olisi saanut koko Ranskan porvariston painostamaan Versaillesin hallitusta rauhantekoon Kommuunin kanssa. Mutta vielä ihmeellisempää on se, että Kommuuni teki niin usein oikein, vaikka olikin kokoonpantu blanquilai- sista ja proudhonilaisista. On itsestään ymmärrettävää, että Kommuunin taloudellisista asetuksista, niin niiden hyvistä kuin huonoistakin puolista, kantavat vastuun ennen kaikkea proudhonilaiset, ja sen poliittisista toi- menpiteistä ja laiminlyönneistä blanquilaiset. Ja kum- massakin tapauksessa oli historian ironiaa — kuten taval- lisesti käy, kun doktrinäärit ovat peräsimmä — että kummatkin tekivät päinvastoin kuin mitä heidän koulu- kuntansa doktriini edellytti.

Proudhon, tuo pientalonpoikien ja käsityöläisten so- sialisti, suorastaan vihasi yhteen liittymistä. Hän väitti, että siinä oli enemmän pahaa kuin hyvää, että yhteen liittyminen on luonnostaan hedelmätöntä, jopa vahin- gollista, koska se on työläisten vapauden kahleena; se on pelkkä hyödytön ja kiusallinen dogmi, joka on ristirii- dassa sekä työläisten vapauden että työn säästämisen kans- sa, ja siitä on koitua pikemmin haittaa kuin etua; sitä vastoin kilpailu, työnjako ja yksityisomistus olivat hänestä hyödyllisiä taloudellisia voimia. Työläisten yhty- mät olivat paikallaan vain poikkeustapauksissa — sel- laista nimeä Proudhon käytti suurteollisuudesta ja suuris- ta liikeyrityksistä, kuten esim. rautateistä. (Ks. *Idée générale de la révolution*, 3. étude.)

Vuonna 1871 suurteollisuus oli yksinpä Pariisissakin, tuossa taidekäsityön keskuksessa, jo siinä määrin lakan- nut olemasta poikkeuksellista, että Kommuunin tärkeim- pänä määräyksenä oli suurteollisuuden, vieläpä manu- faktuuriteollisuudenkin järjestäminen, jonka tuli perus- tua ei ainoastaan joka tehtaassa muodostettaviin työ- läisten yhtymiin, vaan kaikkien tällaisten yhtymien yh-

distymiseen yhdeksi suureksi liitoksi; sanalla sanoen sellainen organisaatio, minkä, kuten Marx »Kansalaissodassa» aivan oikein sanoo, täytyy viime kädessä johtaa kommunismiin, siis Proudhonin opin suoranaiseen vastakohtaan. Ja siksipä Kommuuni muodostuikin Proudhonin sosialistisen koulukunnan haudaksi. Tämä koulukunta on nykyisin hävinnyt olemattomiin Ranskan työläispiireistä; niissä, niin »possibilistien»²³⁷ kuin »marxilaistenkin» keskuudessa, vallitsee nykyisin kiistattomasti Marxin teoria. Vain »radikaalin» porvariston keskuudessa on vielä proudhonilaisia.

Blanquilaistenkaan kohtalo ei ollut parempi. Salaliittoa koulussa kasvaneina, sitä vastaavan ankaran kurin koossapitäminä he lähtivät siitä olettamuksesta, että suhteellisen pieni määrä päättäväisiä, hyvin järjestyneitä miehiä pystyy tiettyinä suotuisana hetkenä valtaamaan käsiinsä valtiolaivan peräsimen ja toimien kova-kouraisen tarmokkaasti pitämään sen käsissään siihen asti, kunnes kansan suuret joukot onnistutaan saamaan mukaan vallankumoukseen ja ryhmittämään pienen johtajajoukon ympärille. Sitä varten oli ennen kaikkea tarpeen kaiken vallan mitä ankarin diktatorinen keskittäminen uuden vallankumouksellisen hallituksen käsiin. Entä mitä teki Kommuuni, jossa enemmistönä olivat juuri nämä blanquilaiset? Kaikissa Ranskan provinssien väestölle osoittamissaan julistuksissa se kehotti tätä yhdistämään Ranskan kaikki kommuunit ja Pariisin vapaaksi federaatioksi, kansalliseksi järjestöksi, joka todella olisi ensimmäinen kansakunnan oma luomus. Juuri se entisen keskitetyn hallituksen sortovalta — armeija, valtiollinen poliisi, virkavalta — minkä Napoleon oli luonut 1798 ja minkä sittemmin jokainen uusi hallitus oli ottanut tervetulleena aseena haltuunsa ja käyttänyt vastustajiaan vastaan, juuri tämä valta olisi pitänyt kukistaa kaikkialla Ranskassa, kuten se kukistettiin Pariisissa.

Kommuunin täytyi heti alusta pitäen myöntää, ettei työväenluokka voi valtaan noustuaan käyttää vanhaa valtiokoneistoa; että työväenluokan, jottei se jälleen menettäisi juuri valtaamaansa valtaa, täytyy toisaalta poistaa tieltään koko vanha sortokoneisto, jota siihen asti

oli käytetty työväenluokkaa itseään vastaan, ja toisaalta suojella itseään omilta valtuutetuiltaan ja virkailijoiltaan julistamalla, että heidät voidaan poikkeuksetta erottaa koska tahansa. Mikä oli ollut tähän asti valtion luonteenomaisena ominaisuutena? Huolehtien yhteisistä eduistaan yhteiskunta oli alkuaan luonut itselleen omat elimensä yksinkertaisen työnjaon avulla. Mutta nämä elimet, joista tärkein on valtiovalta, olivat omia erikoisetujaan palvellessaan muuttuneet ajan oloon yhteiskunnan palvelijoista sen herroiksi. Tämä on havaittavissa esimerkiksi ei vain perinnöllisessä monarkiassa, vaan myös demokraattisessa tasavallassa. »Poliitikot» eivät ole missään erillisempänä ja mahtavampana kansakunnan osana kuin juuri Pohjois-Amerikassa. Siellä kumpaakin suurta puoluetta, jotka vuoron perään pitävät herruutta, hallitsevat vuorostaan ihmiset, jotka tekevät politiikalla rahaa, keinottelevat sekä liiton että osavaltioiden lakiasäätävien kokousten edustajanpaikoilla tai elävät harjoittamalla agitaatiota puolueensa hyväksi ja saavat voiton jälkeen palkintonsa virkapaikkojen muodossa. Tunnettua on, miten amerikkalaiset ovat 30 vuotta yrittäneet karistaa harteiltaan tätä sietämättömäksi käynnyttä iestä ja miten he kaikesta huolimatta vajoavat yhä syvemmälle tähän korrupsion suohon. Juuri Amerikassa voimme parhaiten nähdä, miten tapahtuu tämä valtiovallan itsenäistyminen yhteiskunnan vastakohtaksi, vaikka se alunperin oli tarkoitettu sen pelkäksi aseeksi. Amerikassa ei ole hallitsijasukua, ei aatelistoa, ei vakinaista sotaväkeä muutamaa intiaanien vahtaamiseen käytettyä miestä lukuun ottamatta eikä virkavaltaa, jonka edustajilla olisi vakinaiset paikat ja eläkkeensaantioikeus. Ja kuitenkin havaitsemme siellä kaksi suurta poliittisten keinottelijain joukkiota, jotka vuorotellen ottavat valtiovallan haltuunsa ja käyttävät sitä hyödykseen mitä likaisimmalla tavalla ja mitä likaisimpiin tarkoituksiin — ja kansakunta on voimaton näitä kahta poliitikkojen suurta rengastumaa vastaan, jotka näennäisesti ovat sen palveluksessa, mutta todellisuudessa hallitsevat ja ryöstävät sitä.

Estääkseen tämän kaikissa tähänastisissa valtioissa väistämättömän valtion ja valtioelinten muuttumisen

yhteiskunnan palvelijoista sen herroiksi Kommuuni käytti kahta pettämätöntä keinoa. Ensinnäkin se täytti kaikki hallinto-, oikeus- ja opetusvirat yleiseen äänioikeuteen perustuvien vaalien avulla, vieläpä valitsijat saivat erottaa valitun toimestaan milloin tahansa. Ja toiseksi se maksoi kaikille, niin korkeimmille kuin alemmillekin, virkahenkilöille vain sellaista palkkaa kuin muutkin työläiset saivat. Korkein palkka, minkä se yleensä maksoi, oli 6000 frangia. Siten estettiin taatusti virkojen tavoittelu ja onnenonginta, vaikkei edustuslaitosten jäsenillä olisi ollutkaan niitä sitovia valtuuksia, jotka vielä lisäksi otettiin käytäntöön.

Tätä vanhan valtiovallan räjäyttämistä ja sen korvaamista uudella, todella demokraattisella valtiovallalla on kuvattu yksityiskohtaisesti »Kansalaissodan» kolmannessa osastossa. Mutta tässä täytyi puuttua vielä kerran lyhyesti tuon korvaamisen eräisiin puoliin, koska juuri Saksassa taikauskoinen suhde valtioon on siirtynyt filosofiasta porvariston ja jopa monien työläistenkin yleiseen tajuntaan. Filosofien käsityksen mukaan valtio on »aatteen toteutumista» eli, filosofian kielelle käännettynä, jumalan valtakunta maan päällä, ala jolla ikuinen totuus ja oikeus on toteutumassa tai on toteutuva. Ja siitä johtuu taikauskoinen kunnioitus valtiota ja kaikkea sellaista kohtaan, millä on yhteyttä valtioon, ja tuo kunnioitus juurtuu sitä helpommin, kun lapsuudesta asti on totuttu kuvittelemaan, että koko yhteiskunnan yhteisistä asioista ja eduista ei voida huolehtia muulla kuin entisellä tavalla, nimittäin valtion ja sen hyväpaikkaisten virkamiesten välityksellä. Ja luullaan, että on otettu jo aivan tavattoman rohkea askel, jos on vapauduttu uskomasta perinnölliseen monarkiaan ja vannouduttu kannattamaan demokraattista tasavaltaa. Mutta todellisuudessa valtio ei ole muuta kuin koneisto, jonka avulla luokka sortaa toista luokkaa jopa yhtä hyvin demokraattisessa tasavallassa kuin monarkiassakin; parhaassakin tapauksessa valtio on paha, minkä proletariaatti perii saatuaan voiton luokkaherruudesta käydyssä taistelussa ja minkä pahimmat puolet proletariaatin täytyy, kuten Kommuuninkin täytyi, poistaa niin pian kuin mahdollista, kunnes toinen uusissa, vapaissa yhteiskunnallisissa oloissa kasvanut

sukupolvi kykenee tekemään lopun koko valtioromusta.

Sosiaalidemokraattinen poroporvari²⁵⁸ on hiljattain jälleen alkanut tuntea terveellistä pelkoa kuullessaan sanat: proletariaatin diktatuuri. No niin, hyvät herrat, tahdotteko tietää, miltä tämä diktatuuri näyttää? Tarkastelkaa Pariisin kommuunia. Se oli proletariaatin diktaturia.

Lontoossa, Pariisin kommuunin kahdentenkymmenentenä vuosipäivänä, 18. maaliskuuta 1891

F. Engels

*Julkaistu aikakauslehdessä
»Die Neue Zeit», Bd. 3, n:o 28,
1890—1891 ja kirjassa: Marx.
Der Bürgerkrieg in Frank-
reich, Berlin 1891*

*Valitut teokset kolmessa
osassa, 2. osa, s. 158—168*

**K ANSAINVÄLISEN TYÖVÄENLIITON PÄÄNEUVOSTON
ENSIMMÄINEN SAKSAN JA RANSKAN SOTAA
KOSKEVA JULKILAUSUMA**

**KANSAINVÄLISEN TYÖVÄENLIITON JÄSENILLE
EUROOPASSA JA YHDYSVALLOISSA**

Marraskuussa 1864 julkaisemassamme »Kansainvälisen työväenliiton perustamismanifestissa» sanoimme: »Jos työväenluokan vapautuminen vaatii työläisten veljellistä yhteistoimintaa, niin kuinka he voivat toteuttaa tämän suuren tehtävän sellaista ulkopolitiikkaa noudatettaessa, joka rikollisia tarkoituksia ajaa pelaa kansallisilla ennakkoluuloilla ja vuodattaa ryöstösodissa kansan verta ja tuhlaa sen rikkauksia?» Ja me luonnehdimme Internationaalinen tavoittelemaa ulkopolitiikkaa seuraavin sanoin: »...on pyrittävä siihen, että ne siveyden ja oikeudenmukaisuuden tavanomaiset lait, joita yksityishenkilöiden on noudatettava keskinäisuuhteissaan, tulisivat määrääviksi laeiksi myös kansojen välisissä suhteissa».*

Ei ole ihme, että Louis Bonaparte, joka anasti vallan käyttämällä hyväkseen Ranskan luokkataistelua ja pitkitti herruuttaan useiden ulkoisten sotien avulla, on alusta alkaen suhtautunut Internationaaliin kuin vaaralliseen viholliseensa. Kansanäänestyksen²⁶⁹ edellä hän aloitti taistelun Kansainvälisen työväenliiton toimikuntien jäseniä vastaan Pariisissa, Lyonissa, Rouenissa, Marseillessa, Brestissä ym. paikoissa, sanalla sanoen koko Ranskassa sillä verukkeella, että Internationaali on salaseura ja suunnittelee salaliittoa murhatakseen hänet; tuon tekosyyyn paljastivat pian täysin järjettömäksi hänen omat tuomarinsa. Mikä oli todellisuudessa Internationaalinen Ranskan jaostojen rikos? Se että ne selittivät julkisesti ja itsepintaisesti Ranskan kansalle: äänestäminen kan-

* Ks. tätä osaa, s. 288—289. *Toim.*

sanäänestyksessä merkitsee samaa kuin äänestää sisäisen despotismin ja ulkoisen sodan puolesta. Ja niiden työtä oli todellakin se, että Ranskan kaikissa suurissa kaupungeissa, kaikissa teollisuuskeskuksissa työväenluokka nousi yhtenä miehenä vastustamaan kansanäänestystä. Maa-seutupiirien synkeä tietämättömyys sai onnettomuudeksi yllötteen. Euroopan arvopaperipörssit, ministeristöt, vallassaolevat luokat ja sanomalehdistö juhlivat kansanäänestyksen tulosta loistavana voittona, jonka Ranskan keisari oli saanut Ranskan työväenluokasta; todellisudessa se oli signaali kokonaisten kansojen eikä jonkun yksilön murhaamiseen.

Vuoden 1870 heinäkuun sotilaallinen salaliitto²⁶⁰ on vain vuoden 1851 joulukuussa²⁶¹ toimeenpannun coup d'étatin* parannettu painos. Ensi silmäykseltä asia näytti niin typerältä, että Ranska ei tahtonut ottaa sitä todesta. Paljon mieluummin se uskoi sitä edustajaa**, joka piti sotaisia ministeripuheita pelkkänä pörssimanööverina. Kun vihdoin 15. heinäkuuta Lainsäätäjäkunnalle tehtiin virallinen ilmoitus sodasta, oppositio kokonaisuudessaan kieltäytyi myöntämästä varoja alustaviin menoihin; jopa Thierskin leimasi sodan »inhottavaksi»; kaikki Pariisin riippumattomat sanomalehdet tuomitsivat sen ja, ihmeellistä kyllä, provinssien lehdistökin yhtyi niihin melkein yksimielisesti.

Sillä välin Internationaalin pariisilaiset jäsenet olivat jälleen ryhtyneet työhön. He julkaisivat »Réveilissä»²⁶² 12. heinäkuuta manifestinsa »Kaikkien kansakuntien työläisille», jossa sanotaan:

»Poliittinen kunnianhimo uhkaa taas maailman rauhaa tekosyynään Euroopan tasapaino ja kansalliskunnia. Ranskan, Saksan ja Espanjan työläiset! Yhdistäkäämme äänemme yhteiseksi sodanvastaiseksi paheksumuksen huudoksi! Sota, jota käydään valta-asemasta tai jonkin hallitsijasuvun etujen vuoksi, ei voi olla työläisten silmissä muuta kuin rikollista hulluutta. Me, jotka tarvitsemme rauhaa, työtä ja vapautta, esitämme jyrkän vastalauseemme niiden sotahuutoja vastaan, jotka ostavat itsensä vapaaksi veriverosta ja pitävät yleistä onnettomuutta vain uusien keinoittelujen lähteenä! Saksalaiset veljet! Eripuraisuutemme johtaisi

* — valtiokaappauksen. *Toim.*

** — Jules Favrea. *Toim.*

vain hirmuvallan täydelliseen riemuvoittoon Reinin kummallakin puolella... Kaikkien maiden työläiset! Millaisia tuloksia koitukseenkaan tällä hetkellä yhteisistä ponnistuksistamme, niin me, Kansainvälisen työväenliiton jäsenet, joille ei ole olemassa mitään eri valtakuntien rajoja, me lähetämme teille lujan solidaarisuuden vakuudeksi Ranskan työläisten hyvät toivotukset ja tervehdykset.»

Tämän pariisilaisten jaostojemme manifestin jälkeen seurasi lukuisia ranskalaisia vetoamuksia, joista tässä voimme esittää vain yhden, Neuilly-sur-Seinen jaoston vetoamuksen, joka julkaistiin »Marseillaisessa»²⁶³ 22. heinäkuuta:

»Onko sota oikeutettu? Eil! Onko sota kansallinen? Eil! Se on yksinomaan dynastinen. Oikeuden, demokratian, Ranskan todellisten etujen nimessä yhdyimme täydellisesti ja tarmokkaasti Internationaalnin sodanvastaisiin protesteihin.»

Nämä protestit ilmensivät Ranskan työläisten todellisia tunteita, kuten eräs omalaatuinen tapahtuma pian selvästi osoitti. Kun alunperin Louis Bonaparten presidenttikaudella järjestetty *Joulukuun 10. päivän joukkio*²⁶⁴ laskettiin työläisnuuttuihin puettuna Pariisin kaduille nostamaan sotakuumetta intiaanimaisilla sotatansseilla, niin esikaupunkien todelliset työläiset vastasivat siihen niin valtavilla rauhanmielensoituksilla, että poliisipäällikkö Piétri katsoi tarpeelliseksi lopettaa äkkiä vastaisuudessa kaiken katupolitiikan sillä tekosyyllä, että Pariisin uskollinen kansa oli kyllin selvästi ilmaissut kauan hillitsemänsä isänmaallisuuden ja uhkuvan sotainnostuksen.

Muodostukoon Louis Bonaparten ja Preussin sodan kulku millaiseksi tahansa, toisen keisarikunnan kuolinkellot ovat jo soineet Pariisissa. Se on loppuva, kuten alkoikin: parodiaan. Mutta älkäämme unohtako, että nimenomaan Euroopan hallitukset ja vallassaolevat luokat antoivat Louis Bonapartelle mahdollisuuden esittää kahdeksantoista vuotta *restauroidun keisarikunnan* julmaa pilanäytelmää.

Saksan taholta tämä sota on puolustussotaa. Mutta kuka pakotti Saksan puolustussotaan? Kuka antoi Louis Bonapartelle mahdollisuuden käydä sotaa Saksaa vastaan? *Preussi!* Bismarck se vehkeili tämän saman Louis Bonaparten kanssa salaa saadakseen kotimaassa kukiste-

tuksi demokraattisen opposition ja anektoidakseen Saksan Hohenzollernien hallitsijasuvulle. Jos Sadowan taistelu²⁶⁵ olisi päättynyt häviöön voiton asemesta, Ranskan pataljoonat olisivat tulvineet Saksaan Preussin liittolaisina. Oliko Preussi voiton jälkeen edes hetken ajatellut asettaa vapaan Saksan orjuutetun Ranskan vastapainoksi? Aivan päinvastoin! Preussi säilytti huolellisesti vanhan järjestelmänsä synnynnäiset ihanuudet ja lisäksi yhdisti niihin kaikki toisen keisarikunnan metkut: sen todellisen despotismin ja valedemokratian, sen poliittiset petokset ja finanssihuijaukset, sen korkealentoiset fraasit ja halpamaiset silmäkääntötemput. Bonapartelainen valtakommento, joka siihen asti oli kukoistanut vain toisella puolella Reiniä, oli siten saanut vastineensa Reinin toisellakin puolen. Ja kun asianlaita oli siten, niin mitä muuta saattoi olla seurauksena kuin *sota*?

Jos Saksan työväenluokka sallii nykyisen sodan menettää puhtaasti defensiivisen luonteensa ja muuttua sodaksi Ranskan kansaa vastaan, niin sekä voitto että tappio muodostuvat yhtä vahingollisiksi. Kaikki ne onnettomuudet, jotka kohtasivat Saksaa niin sanottujen vapautussotien jälkeen, joudutaan kokemaan uudelleen entistä ankarampina.

Internationaalien periaatteet ovat kuitenkin levinneet niin laajalti ja juurtuneet niin lujasti Saksan työväenluokan keskuuteen, ettei meidän tarvitse pelätä lopputuloksen muodostuvan niin surulliseksi. Ranskan työläisten ääni on saanut vastakaikua Saksassa. Braunschweigissä 16. heinäkuuta pidetty suuri työväenkokous on selittänyt olevansa täydellisesti Pariisin manifestin kannalla, torjunut päättäväisesti kaikkinaisen ajatuksen kansallisesta vihamielisyydestä Ranskaa kohtaan ja tehnyt päätöksen, jossa sanotaan:

»Me vastustamme sotia, mutta varsinkin dynastisia... Syvää mielihuhaa ja tuskaa tuntien huomaamme olevamme pakotettuja osallistumaan puolustussotaan, kuten välttämättömään pahaan; mutta samalla kehotamme koko ajattelevaa työväenluokkaa tekemään mahdolliseksi sellaisen hirveän yhteiskunnallisen onnettomuuden uusiintumisen vaatiessa kansoille itselleen valtaa ratkaista sodan ja rauhan kysymys ja tehden ne siten oman kohtalonsa herroiksi.»

Chemnitzissä on 50 000 saksilaisen työläisen valitsemien luottamusmiesten kokous hyväksynyt yksimielisesti seuraavan päätöslauselman:

»Saksan demokratian ja varsinkin sosiaalidemokraattiseen puolueeseen kuuluvien työläisten nimessä julistamme, että nykyinen sota on yksinomaan dynastinen... Tartumme ilomielin Ranskan työläisten meille tarjoamaan veljenkäteeseen... Muistamme Kansainvälisen työväenliiton tunnuksen: *'Kaikkien maiden proletaarit, liittykää yhteen!*' emmekä koskaan unohda, että *kaikkien maiden työläiset ovat ystäviämme ja kaikkien maiden hirmuvaltiaat vihollisiamme.*»

Myös Internationaalin Berliinin osasto vastasi Pariisin manifestiin:

»Yhdymme kaikesta sydämestämme vastalauseeseen... Lupamme juhlallisesti, ettei sotatorvien toivotus eikä kanuunain jyske, ei voitto eikä tappio saa meitä luopumaan yhtenäisestä työstä kaikkien maiden työläisten yhteenliittämiseksi.»

Tapahtukoon niin!

Tämän itsemurhan veroisen taistelun taustalla hämmöttää Venäjän synkkä haamu. Huono enne on se, että nykyisen sodan alkamismerkki annettiin juuri sinä hetkenä, jolloin Venäjän hallitus oli saanut valmiiksi strategiset rautatiensä ja jo keskittänyt joukkoja Prutin suunnalle. Vaikka saksalaiset voinevatkin vaatia osakseen myötätuntoa puolustussodassaan Bonaparten hyökkäystä vastaan, he menettävät sen heti, jos sallivat Saksan hallituksen kutsua avukseen kasakat tai edes ottaa vastaan näiden avun. Muistakoot he, että ensimmäistä Napoleonia vastaan käymänsä riippumattomuussodan jälkeen Saksa lojui vuosikymmeniä avuttomana tsaarin jalkojen juuressa.

Englannin työväenluokka ojentaa veljellisesti kätensä Ranskan samoin kuin Saksankin työläisille. Se on lujasti vakuuttunut siitä, että päättyköön tämä edessä oleva inhottava sota miten tahansa, kaikkien maiden työläisten liitto on lopulta tekevä lopun kaikista sodista. Samaan aikaan kun virallinen Ranska ja virallinen Saksa syöksyvät veljesmurhan veroiseen sotaan, näiden maiden työläiset lähettävät toisilleen rauhan ja ystävyyden tervehdyksiä. Jo yksin tämä suuri tosiasia, jolla ei ole vertaa menneisyyden historiassa, avaa valoisampia tule-

vaisuuden näköaloja. Se osoittaa, että vastakohtana vanhalle yhteiskunnalle, jossa vallitsevat taloudellinen kurjuus ja poliittinen mielettömyys, on syntyvässä uusi yhteiskunta, jonka kansainvälisenä periaatteena tulee olemaan *rauha*, sillä kunkin kansakunnan samana määräävänä periaatteena on oleva — *työ!*

Tämän uuden yhteiskunnan uranuurtajana on Kansainvälinen työväenliitto.

256, High Holborn,
London, Western Central,
23. heinäkuuta 1870

*Kirjoittanut Marx vuoden
1870 heinäkuun 19.—23. päivän
välisenä aikana*

*Julkaistu lentolehtisenä
englannin kielellä heinäkuussa
1870 sekä erillisinä
lentolehtisinä ja lehdistöissä
aksan, ranskan ja venäjän
kielellä elo—syyskuussa 1870*

*Valitut teokset kolmessa
osassa, 2. osa, s. 169—172*

KANSAINVÄLISEN TYÖVÄENLIITON PÄÄNEUVOSTON
TOINEN SAKSAN JA RANSKAN SOTAA
KOSKEVA JULKILAUSUMA

KANSAINVÄLISEN TYÖVÄENLIITON JÄSENILLE
EUROOPASSA JA YHDYSVALLOISSA

Ensimmäisessä 23. heinäkuuta antamassamme julkilausumassa sanoimme:

»Toisen keisarikunnan kuolinkellot ovat jo soineet Pariisissa. Se on loppuva, kuten alkoikin: parodiaan. Mutta älkäämme unohtako, että nimenomaan Euroopan hallitukset ja vallassaolevat luokat antoivat Louis Bonapartelle mahdollisuuden esittää kahdeksantoista vuotta *restauroidun keisarikunnan* julmaa pilanäytelmää.»*

Jo ennen sotaoperaatioiden alkamista me siis suhtauduimme bonapartelaiseen saippuakuplaan kuten entiseen asiaan.

Emme ole erehtyneet toisen keisarikunnan elinkyisyyden suhteen. Olimme myös oikeassa pelätessämme, että Saksan sota »menettää puhtaasti defensiivisen luonteensa ja muuttuu sodaksi Ranskan kansaa vastaan».** Tosiasiassa puolustussota loppui Louis Bonaparten antautumiseen, antautumiseen Sedanissa²⁶⁶ ja tasavallan julistamiseen Pariisissa. Mutta jo kauan ennen näitä tapahtumia, joⁿ sinä hetkenä, jolloin oli käynyt varmaksi bonapartelaisen aseiden täydellinen mädänneisyys, Preussin sotilaskamarilla päätti ryhtyä valloituksiin. *Kuningas Vilhelmin sodan alussa antama oma julistus* oli tosin ilkeänä sillä tiellä. Pohjois-Saksan valtiopäiville pitämässään valtaistuinpuheessa kuningas oli juhlallisesti selittänyt käyvänsä sotaa Ranskan keisaria eikä Ranskan kansaa

* Ks. tätä osaa, s. 432. *Toim.*

** Ks. tätä osaa, s. 433. *Toim.*

vastaan. 11. elokuuta hän oli julkaissut Ranskan kansakunnalle osoitetun manifestin, jossa sanoi*:

»Keisari Napoleon on sekä maalla että merellä hyökännyt Saksan kansakuntaa vastaan, joka on aina halunnut ja yhä vieläkin haluaa elää rauhassa Ranskan kanssa; olen asettunut Saksan armeijan johtoon *torjuakseni hänen hyökkäyksensä ja sotatapahtumien vuoksi olen joutunut ylittämään Ranskan rajat*».

Todistaakseen sodan »puhtaasti defensiivisen luonteen» Vilhelm ei tyytynyt selittämään, että on asettunut Saksan armeijan johtoon vain *»torjuukseen hyökkäyksen»*, vaan lisäsi vielä, että hän oli vain *»sotatapahtumien vuoksi joutunut» ylittämään Ranskan rajat*. Puolustusota ei luonnollisesti lainkaan estä tekemästä *»sotatapahtumien» sanelemia hyökkäysliikkeitä*.

Tämä jumalaapelkäävä kuningas oli siis Ranskan ja koko maailman nähden sitoutunut käymään puhtaasti defensiivistä sotaa. Miten saisi vapautettua hänet tästä juhlallisesta lupauksesta? Näytelmän lavastajien täytyi esittää asia siten, ikään kuin hän myöntyisi vasten tahtoaan Saksan kansan tinkimättömään käskyyn; sitä varuten he antoivat oitis Saksan liberaaliselle porvaristolle, sen professoreille ja kapitalisteille, kunnanvaltuutetuille ja lehtimiehille viitteen. Tämä porvaristo, joka taistelussaan kansallisen vapauden puolesta vuosina 1846—1870 oli esiintynyt ennen näkemättömän epäröivästi, saamattomasti ja pelkurimaisesti, oli tietenkin tavattomasti riemuissaan saadessaan astua Euroopan näyttämölle saksalaisen isänmaallisuuden karjuvan leijonan osassa. Se pukeutui kansallisen riippumattomuuden valepukuun ollakseen muka pakottavinaan Preussin hallituksen — mihin?— toteuttamaan tämän saman hallituksen salaisia suunnitelmia. Se katui vuosia kestänyttä ja miltei uskonnollisen harrasta uskoaan Louis Bonaparten erehtymättömyyteen vaatiensa äänekkäästi Ranskan tasavallan paloittelemista. Tarkastelkaamme hiukan näiden

* Marxin tekemässä saksankielisessä käännöksessä, joka julkaistiin erillisenä painoksena 1870, tämä lause sekä sitä seuraava lainaus Manifestista on jätetty pois, ja seuraava teksti sanoihin »he antoivat oitis viitteen...» saakka on annettu lyhennettynä. *Toim.*

tukevien isänmaanystävien todenmukaisilta näyttäviä tekosyitä!

He eivät uskalla väittää, että Elsass-Lothringenin väestö halajaisi Saksan syliin. Aivan päinvastoin. Rangaistukseksi Ranskaan kohdistuvasta patriotismista Strassburgia pommitettiin kuusi päivää »saksalaisilla» räjähdysammuksilla tarkoituksettomasti ja raakalaismaisesti — sodankäynnin kannalta ei ole tärkeä kaupunki, vaan sen linnoitus, jolla on erillinen, kaupunkia hallitseva asema — se sytytettiin palamaan ja surmattiin suuri määrä sen puolustuskyvyttömiä asukkaita. Kuinkas muuten! Olivathan näiden maakuntien alueet kuuluneet joskus jo ammoin sitten kuolleelle Saksan valtakunnalle.²⁶⁷ Sen vuoksi kai nämä alueet väestöineen oli takavarikoitava Saksalle sen vanhentumattomana omaisuutena. Jos kerran Euroopan kartta on uusittava historiallista oikeudenmukaisuutta silmälläpitäen, niin emme missään tapauksessa saa unohtaa, että Brandenburgin vaaliruhtinas oli aikoinaan preussilaisen herttuakunnan omistajana Puolan tasavallan vasalli.²⁶⁸

Mutta ovelat isänmaanystävät vaativat Elsassia ja saksankielistä Lothringenia »aineelliseksi takeeksi» Ranskan hyökkäyksiä vastaan. Koska tämä halpamainen tekosyy on harhaannuttanut monta heikkomielistä ihmistä, pidämme velvollisuutenamme tarkastella sitä lähemmin.

Varmaa on, että Elsassin pinnanmuodostus verrattuna vastapäätä olevaan Reininrantaan ja sellaisen suuren linnoituksen kuin Strassburgin sijainti melkein puolimat-kassa Baselin ja Germersheimin välillä helpottavat suuresti ranskalaisten tunkeutumista Etelä-Saksaan, samalla kun ne ovat omiaan vaikeuttamaan Etelä-Saksan hyökkäystä Ranskaan. Edelleen on varmaa, että Elsassin ja Saksan Lothringenin anastus lujittaisi melkoisesti Etelä-Saksan rajoja: Saksa pääsisi silloin Vogeesien vuoriharjanteen herraksi koko sen pituudelta sekä hallitsemaan niitä linnoituksia, jotka sulkevat tämän vuoriston pohjoiset kulkutiet. Jos Metzkin vallattaisiin, niin Ranska menettäisi tietysti hetkessä kaksi tärkeintä Saksaa vastaan käytettävää operatiivista tukikohtaansa, mutta se seikka ei estäisi sitä laittamasta uusia Nancy ja Verdunin luo. Saksalla on hallussaan Koblenz, Mainz, Ger-

mersheim, Rastatt ja Ulm, kaikki suoranaisia Ranskaa vastaan käytettäviä operatiivisia tukikohtia ja se on käyttänyt niitä tässä sodassa mainiosti; onko sillä edes hivenen verran oikeutta olla kateellinen Ranskalle, jolla näillä seuduilla on vain kaksi huomattavaa linnoitusta — Metz ja Strassburg? Sitä paitsi Strassburg uhkaa Etelä-Saksaa vain niin kauan kuin tämä on erillään Pohjois-Saksasta. Vuosina 1792—1795 ei hyökätty kertaakaan Etelä-Saksan kimppuun tältä taholta, koska Preussi osallistui Ranskan vallankumousta vastaan käytyyn sotaan; mutta heti kun Preussi 1795 solmi erillisrauhan²⁶⁹ ja jätti etelän oman onnensa nojaan, alkoivat hyökkäykset Etelä-Saksaan Strassburgin ollessa tukikohtana ja ne jatkuivat aina vuoteen 1809. *Yhtynyt* Saksa voi oikeastaan tehdä vahingottomaksi Strassburgin ja minkä tahansa Elsassissa olevan Ranskan armeijan, jos se keskittää joukkonsa Saarlousin ja Landaun välille, kuten oli asianlaita tässä sodassa, ja etenee tai ryhtyy taisteluun Mainzista Metztiin johtavalla tiellä. Niin kauan kuin Saksan joukkojen päävoimat ovat siellä, jokaista Strassburgista Etelä-Saksaan hyökkäävää ranskalaista armeijaa uhkaa saarroitus ja yhteyksien katkeaminen. Jos nykyinen sotaretki on jotakin osoittanut, niin ainakin sen, miten helppoa on Saksasta hyökätä Ranskaan.

Mutta jos puhutaan rehellisesti, niin eikö yleensä ole järjettömyyttä ja anakronismia asettaa sotilaalliset näkökohdat siksi periaatteeksi, jonka mukaan kansakunnalliset rajat on määrättävä? Jos seuraisimme tätä sääntöä, niin Itävalta voisi vaatia Venetsiaa ja Mincion linjaa ja Ranska Reinin linjaa suojatakseen Pariisin, joka epäilemättä on alttiimpi hyökkäyksille koillisesta käsin kuin Berliini lounaisesta käsin. Jos rajat on määrättävä sotilaallisia etuja silmälläpitäen, niin vaatimuksista ei tule milloinkaan loppua, sillä jokaisessa sotilaallisessa linjassa on ehdottomasti vikaa ja se on parannettavissa uusien aluevaltauksien avulla; ja lisäksi noita rajoja ei voida koskaan määrätä lopullisesti ja oikeudenmukaisesti, koska voittaja määrää aina ehdot voitetulle ja siinä sinänsä on jo olemassa uusien sotien siemen.

Koko historian opetuksena on: kansakuntien laita on sama kuin yksilöidenkin. Jotta niiltä voitaisiin riistää

hyökkäysmahdollisuudet, on niiltä riistettävä kaikki puolustuskeinot. Ei riitä yksin se, että tartutaan niitä kurkkuun, vaan ne on surmattava. Jos valloittaja on milloinkaan tavoitellut »aineellisia takeita» murtaakseen jonkin kansakunnan voimat, niin sen teki Napoleon I Tilsitin sopimuksellaan²⁷⁰ ja sillä, miten hän pani sen täytäntöön Preussin ja muun Saksan suhteen. Ja sittenkin Saksan kansa mursi muutamia vuosia myöhemmin koko hänen jättiläisvoimansa kuin mädänneen korren. Mitä ovat ne »aineelliset takeet, jotka Preussi hurjimmassa haaveissaan voi tai saattaa puristaa Ranskalta, verrattuina niihin, jotka Napoleon I puristi siltä itseltään? Tulos on tällä kertaa muodostuva yhtä tuhoisaksi. Historia on kostava, ei Ranskalta riistettyjen neliömailien mukaan, vaan sen suuren rikoksen mukaan, että 1800-luvun toisella puoliskolla on uudelleen herätetty henkiin *valloituspolitiikka*.

Saksalaiskiihkoisen isänmaallisuuden puolustajat sanovat: mutta ette saa sekoittaa saksalaisia ranskalaisiin. Emme halua kunniaa, vaan ainoastaan turvaa. Saksalaiset ovat oleellisesti rauhaarakastavaa kansaa. Heidän järkevässä hoivassaan yksinpä valloituskin muuttuu tulevan sodan aiheesta ikuisen rauhan vakuudeksi. Eihän tietysti Saksa ollut 1792 hyökkäämässä Ranskaan ylevänä aikomuksenaan tukahduttaa pistimin 1700-luvun vallankumous! Eikä Saksa ollut se, joka tahrasi kätensä orjuuttamalla Italian, kuristamalla Unkarin ja paloittelemalla Puolan! Saksan nykyinen militaristinen järjestelmä, joka jakaa koko terveen miespuolisen väestön kahteen osaan — palvelusta suorittavaan vakinaiseen armeijaan ja toiseen, vakinaiseen armeijaan reservissä kummankin ollessa yhtä velvollinen osoittamaan sokeaa kuuliaisuutta jumalan armoittamalle hallitsijalle — tuo järjestelmä on luonnollisesti maailmanrauhan »aineellinen tae» ja päälle päätteeksi sivilisaation korkein päämäärä! Saksassa, kuten kaikkialla, vallassaolijain liehakoitsijat myrkyttävät yleisen mielipiteen ylistelyillään ja valheellisella omakii- toksella.

Heistä, noista saksalaisista isänmaanystävistä, tuntuvat harmillisilta nuo ranskalaiset linnoitukset Metz ja Strassburg, mutta he eivät näe mitään pahaa Varsovan,

Modlinin ja Ivangorodin venäläisten linnoitusten muodostamassa jättiläismäisessä linnoitusjärjestelmässä. Samaan aikaan kun heitä hirvittävät Bonaparten hyökkäysten kauhut, he sulkevat silmänsä näkemästä tsaarin suojeluvallan häpeällisyyttä.

Niin kuin Louis Bonaparte ja Bismarck vaihtoivat lupauksia 1865, niin myös Gortšakov ja Bismarck vaihtoivat niitä 1870. Niin kuin Louis Napoleon imarteli itseään luulemalla, että vuoden 1866 sota näännyttää sekä Itävallan että Preussin ja tekee hänestä Saksan ylimmän kohtalonmäärääjän, niin myös Aleksanteri imarteli itseään luulemalla, että vuoden 1870 sota näännyttää Saksan ja Ranskan ja kohottaa hänet Länsi-Euroopan ylimmäksi kohtalonmäärääjäksi. Niin kuin toinen keisarikunta katsoi mahdottomaksi olla olemassa rinnan Pohjois-Saksan liiton²⁷¹ kanssa, niin myös itsevaltiudellisen Venäjän täytyi luulla Preussin johtamaa Saksan valtakuntaa vaarakseen. Sellainen on vanhan poliittisen järjestelmän laki. Tuon järjestelmän puitteissa toisen valtion voitto on toisen häviö. Tsaarin ratkaiseva vaikutus Euroopan asioihin perustuu hänen perinnäiseen Saksaan kohdistuvaan ylivaltaansa. Voiko tsaari sallia asemansa heikkenevän ulkomailla ajankohtana, jolloin vulkaaniset yhteiskunnalliset voimat itse Venäjällä uhkaavat horjuttaa itsevaltiuden syvimpiä perustoja? Moskovalaisissa lehdissä on jo se sävy, joka oli bonapartelaisissa lehdissä vuoden 1866 sodan jälkeen. Uskovatko saksalaiskiihkoilijat tosiaankin, että Saksan vapaus ja rauha* on turvattu, jos he pakottavat Ranskan heittäytymään Venäjän syliin? Jos sotaonni, menestyksen aiheuttama ylimielisyys ja dynastiset juonittelut saavat Saksan ryöstämään Ranskalta maa-alueita, jää Saksalle vain kaksi tietä: joko sen täytyy seurauksista piittaamatta asettua *julkisesti* palvelemaan Venäjän laajenemispyrkimyksiä** tai sitten sen täytyy lyhyen tauon jälkeen varustautua uuteen »puolustus»-sotaan, ei suinkaan mihinkään vastakeksit-

* Vuoden 1870 saksankielisessä painoksessa »vapaus ja rauha» sanojen eteen on lisätty: »riippumattomuus». *Toim.*

** Vuoden 1870 saksankielisessä laitoksessa tähän on lisätty sanat: »mikä vastaa Hohenzollernien perinnettä». *Toim.*

tyyn »lokalisoituun» sotaan, vaan *rotusotaan*, sotaan liittoutuneita slaavilaisia ja romaanisia rotuja vastaan*.

Saksan työväenluokka, jolla ei ole ollut mahdollisuutta estää tätä sotaa, on tarmokkaasti tukenut sitä sotana, jonka tarkoituksena on Saksan riippumattomuus ja Ranskan ja koko Euroopan vapauttaminen toisen keisarikunnan vuorenraskaasta ikeestä. Saksan teollisuustyöläiset yhdessä maatyöläisten kanssa muodostivat sankarillisten armeijoiden perusjoukon heidän perheensä kärsiessä kotona puolittain nälkää. Ulkomailla käytyjen taistelujen tuottamien onnettomuuksien lisäksi heitä odottavat kurjuuden tuottamat onnettomuudet kotona.** He vaativat nyt vuorostaan »takeita» siitä, että heidän tavattoman raskaat uhrinsa eivät ole olleet turhia, että he ovat todella hankkineet vapauden ja että niitä voittoja, jotka he ovat saaneet bonapartelaisista armeijoista, ei muuteta Saksan kansan tappioiksi niin kuin vuonna 1815.²⁷² Ja ensimmäiseksi tällaiseksi takeeksi he vaativat *kunniallista rauhaa Ranskalle ja Ranskan tasavallan tunnustamista*.

Saksan sosiaalidemokraattisen työväenpuolueen keskuskomitea julkaisi 5. syyskuuta manifestin, jossa se vaati tarmokkaasti näitä takeita.

»Me esitämme jyrkän vastalauseemme Elsass-Lothringenin anastamista vastaan. Ja me olemme tietoisia siitä, että puhumme Saksan työväenluokan nimessä. Ranskan ja Saksan yhteisten etujen vuoksi, rauhan ja vapauden etujen vuoksi, länsimaisen siviilityksen etujen vuoksi itämaista raakalaisuutta vastaan Saksan työläiset eivät tule millään muotoa sietämään Elsass-Lothringenin anastusta... Kaikkien maiden työläistovereidemme kanssa tulemme uskollisesti puolustamaan proletariaatin yhteistä kansainvälistä asiaal»

Onnettomuudeksi emme voi luottaa heidän välittömään menestykseen. Jos kerran Ranskan työläiset

* Vuoden 1870 saksankielisessä painoksessa tähän on lisätty lause: »Tällainen on rauhan näkymä, jonka höpertyneet porvarilliset patriootit 'takaavat' Saksalle.» *Toim.*

** Edelleen vuoden 1870 saksankieliseen painokseen on lisätty: »Patrioottiset kirkujat sen sijaan sanovat heille lohdutukseksi, että pääomalla ei ole isänmaata ja että työpalkkaa säännöstelee epäisänmaallinen internationaalinen kysynnän ja tarjonnan laki. Lienee sen vuoksi korkea aika työväenluokan sanoa sanansa ja kieltää herrat porvarit esiintymästä sen nimissä.» *Toim.*

eivät voineet rauhan aikana estää hyökkääjiä, niin onko silloin Saksan työläisillä enemmän mahdollisuuksia pysäyttää voittaja keskellä sotaista melskettä? Saksan työläisten manifestissa vaaditaan Louis Bonaparten luovuttamista tavallisena rikollisena Ranskan tasavallalle. Heidän vallanpitäjänsä sen sijaan tekevät kaiken voitavansa asettaakseen hänet jälleen Tuileriesiin²⁷³ parhaana miehenä saattamaan Ranskan turmioon. Miten sitten lieneekin, mutta historia on osoittava, että Saksan työläiset eivät ole yhtä taipuisaa ainesta kuin Saksan porvaristo. He tulevat täyttämään velvollisuutensa.

Me, kuten hekin, tervehdimme Ranskan tasavallan muodostamista, mutta samaan aikaan meitä vaivaa pelko, joka toivottavasti on osoittautuva perusteettomaksi. Tämä tasavalta ei ole kukistanut valtaistuinta, vaan on vain täyttänyt sen jättämän* tyhjän paikan. Tasavaltaa ei ole julistettu yhteiskunnallisena saavutuksena, vaan kansallisena puolustustoimenpiteenä. Sitä pitää käsissään väliaikainen hallitus, joka on pantu kokoon osaksi tunnetuista orleanisteista, osaksi porvarillisista tasavaltalaisista; näiden viimeksi mainittujen joukossa on muutamia, joihin vuoden 1848 kesäkuun kapina on jättänyt lähtemättömän häpeämerkin. Tuon hallituksen jäsenten keskeinen työnjako näyttää lupaavan varsin vähän hyvää. Orleanistit ovat vallanneet itselleen vahvimmat asemat — armeijan ja poliisin — samalla kun luulotelluille tasavaltalaisille on annettu jaarittelijainpaikat. Tämän hallituksen ensimmäiset toimenpiteet osoittavat melko selvästi, ettei se ole perinyt keisarikunnalta ainoastaan raunioröykkiötä, vaan myös sen pelon työväenluokkaa kohtaan. Kun nyt laveasuisesti luvataan tasavallan nimessä mahdottomia, niin eiköhän noin tehdä siksi, että saataisiin aikaan hälyä »mahdollisen» hallituksen hyväksi? Eiköhän porvareista, jotka mielellään toimittaisivat tasavallan hautaan, tasavalta ole vain Orléansien restaurationin johtavana siltana?

Ranskan työväenluokka on siis joutunut tavattoman vaikeaan asemaan. Kaikki yritykset uuden hallituksen

* Vuoden 1870 saksankielisessä painoksessa on lisätty sanat: »saksalaisten pistinten ansiosta.» *Toim.*

kukistamiseksi nyt, kun vihollinen jo miltei kolkuttaa Pariisin portilla, olisivat epätoivoista mielettömyyttä. Ranskan työläisten on täytettävä velvollisuutensa kansalaisina*, mutta heidän ei saa antaa vietellä itseään vuoden 1792 kansallisilla muistoilla, kuten Ranskan talonpojat antoivat pettää itsensä ensimmäisen keisarikunnan kansallisilla muistoilla. Heidän asianaan ei ole menneisyyden toistaminen, vaan tulevaisuuden rakentaminen. Käyttäkööt he rauhallisesti ja päättäväisesti niitä keinoja, jotka tasavaltalainen vapaus heille antaa, järjestääkseen perusteellisesti oman luokkansa. Se on antava heille uusia, herkulesmaisia voimia Ranskan uudestiluomista ja yhteistä tehtäväämme — proletariaatin vapautusta — varten. Heidän voimastaan ja viisaudestaan riippuu tasavallan kohtalo.

Englannin työläiset ovat jo ryhtyneet toimenpiteisiin murtaakseen ulkopuolisella terveellisellä painostuksellaan hallituksensa haluttomuuden tunnustaa Ranskan tasavalta.²⁷⁴ Nykyisellä vitkastelullaan Englannin hallitus tahtoo kaiketikin hyvittää vuoden 1792 jakobiinivastaisen sodan samoin kuin sen sopimattoman kiireen, millä se hyväksyi coup d'étatin²⁷⁵. Lisäksi Englannin työläiset vaativat hallitukseltaan, että se vastustaisi kaikin voimin Ranskan paloitlemista, jota osa Englannin lehdistöstä aika häpeämättömästi vaatii.** Tämä sama lehdistö se on kaksikymmentä vuotta jumaloinut Louis Bonapartea Euroopan kaitselmuksena ja osoittanut myrkyisästi suosiotaan Amerikan orjanomistajain kapinalle.²⁷⁶ Nyt, kuten silloinkin, se ahertaa orjanomistajain hyväksi.

Kutsukoot *Kansainvälisen työväenliiton* jaostot kaikissa maissa työväenluokkaa utteraan toimintaan. Jos työläiset unohtavat velvollisuutensa, jos he jäävät passiivisiksi, niin nykyinen hirvittävä sota on vain vielä hirvittävämpien kansainvälisten taistelujen edeltäjä ja

* Vuoden 1870 saksankielisessä painoksessa sanan »velvollisuutensa» jälkeen on lisätty »niin kuin he tekevätkin.» *Toim.*

** Vuoden 1870 saksankielisessä painoksessa tämän lauseen loppu kuuluu seuraavasti: »jota osa englantilaisesta lehdistöstä vaatii yhtä kovaäänisesti kuin Saksan patriootit.» *Toim.*

johtaa kaikissa maissa siihen, että miekan, maaomaisuuden ja pääoman herrat tuottavat työläisille uusia tapioita.

Vive la République!*

256, High Holborn,
London, Western Central,
9. syyskuuta 1870

*Kirjoittanut Marx syyskuun
6.—9. päivän välisenä aikana*

*Julkaistu lentolehtisenä
englannin kielellä 11.—13.
syyskuuta 1870 sekä
lentolehtisenä saksan kielellä
ja lehdistössä saksan ja ranskan
kielellä syys—jouluukuussa
1870*

*Valitut teokset kolmessa
osassa, 2. osa, s. 173—179*

* — Eläköön tasavalta! *Toim.*

KANSALAISSOTA RANSKASSA

KANSAINVÄLISEN TYÖVÄENLIITON
PÄÄNEUVOSTON JULKILAUSUMA

KAIKILLE TYÖVÄENLIITON JÄSENILLE
EUROOPASSA JA YHDYSVALLOISSA

I

Neljäntenä syyskuuta 1870, kun Pariisin työläiset julistivat tasavallan, jota melkein samassa hetkessä koko Ranska tervehti yksimielisesti, muuan virkoja tavoittelevien asianajajien joukkio — valtiomiehenään Thiers ja kenraalinaan Trochu — valtasi Pariisin kaupungintalon. Nämä miehet olivat silloin niin täynnä fanaattista uskoa Pariisin kutsumukseen edustaa Ranskaa kaikkina historiallisten kriisien kausina, että rauenneiden Pariisin edustajavaltuuksiensa esittäminen näytti heistä riittävän todistamaan heidät oikeutetuiksi anastamaan Ranskan hallitsijain arvonimen. Toisessa viime sotaa koskevassa julkilausumassamme, viisi päivää näiden henkilöiden pinnallenousun jälkeen, me sanoimme teille, mitä he ovat miehiään.* Ja kuitenkin, yllätettynä, työläisten todellisten johtajien ollessa vielä Bonaparten vankiloissa ja Preussin marssiessa täyttä vauhtia Pariisia kohti, Pariisi salli heidän anastaa valtiovoimaa, mutta vain sillä nimenomaisella ehdolla, että tämä valtiovalta palvelisi ainoastaan ja yksinomaan kansallisen puolustuksen tarkoituksia. Mutta Pariisia voitiin puolustaa vain aseistamalla sen työläiset, muuttamalla heidät käyttökelpoiseksi sotavoimaksi ja kouluttamalla heitä itse sodan koulussa. Mutta Pariisin aseistaminen oli samaa kuin vallankumouksen aseistaminen. Pariisin voitto preussilaisesta hyökkäjästä olisi merkinnyt Ranskan työläisten voittoa Ranskan kapitalisteista ja sen valtiollisista parasiteista. Jouduttuaan valitsemaan joko kansallisvelvollis-

* Ks. tätä osaa, s. 443. *Toim.*

suuden tai luokkaedun kansallisen puolustuksen hallitus ei viivytellyt hetkeäkään — se muuttui kansallisen kavalluksen hallitukseksi.

Ensi työkseen se lähetti Thiersin kiertomatkalle kaikkiin Euroopan hoveihin kerjäämään sieltä välitystä luvaten siitä hyvästä vaihtaa tasavallan kuninkaaseen. Neljä kuukautta Pariisin piirityksen alkamisesta, kun näytti tulleen sopiva hetki ruveta puhumaan antautumisesta, Trochu lausui Jules Favren ja muiden hallituksen jäsenten läsnäollessa Pariisin määreille seuraavaa:

»Ensimmäinen kysymys, minkä kollegani esittivät minulle vielä samana syyskuun 4. päivän iltana, oli seuraava: Onko Pariisilla minkäänlaisia mahdollisuuksia kestää menestyksellisesti Preussin armeijan piiritys? Vastasin vitkastelematta tähän kysymykseen kielteisesti. Monet täällä olevat kollegani voivat vahvistaa puheeni todeksi ja minun pysyneen tässä mielipiteessäni. Sanoin heille nämä samat sanat, että asiain ollessa nykyisellään on hulluutta yrittää puolustaa Pariisia preussilaista piiritystä vastaan, tosin lisäksi vielä, sankarillista hulluutta, muttei mitään sen enempää... Tapahtumat» (joita hän itse johti) »ovat vahvistaneet ennakkonäkemykseni».

Tämän Trochun sievän pikku puheen julkaisi myöhemmin yksi läsnäolleista määreistä, herra Corbon.

Siis samana iltana, jolloin tasavalta julistettiin, Trochun kollegat tiesivät, että hänen »suunnitelmanaan» oli Pariisin antautuminen. Jos kansallinen puolustus ei olisi ollut vain pelkkä veruke Thiersin, Favren ja Kumpp. persoonallista valtakomentoa varten, niin syyskuun 4. päivän nousukkaat olisivat jo 5. päivänä luopuneet vallasta, paljastaneet Trochun »suunnitelman» Pariisin väestölle ja vaatineet tätä joko heti antautumaan tai ottamaan kohtalonsa omiin käsiinsä. Mutta nuo kunniattomat petturit päättivät sen sijaan parantaa Pariisin »sankarillista hulluutta» nälällä ja murhilla ja vetää Pariisia toistaiseksi nenästä sellaisilla mahtipontisilla julistuksilla kuin esim.: »Trochu, Pariisin kuvernööri, ei tule milloinkaan antautumaan!» ja Jules Favre, ulkoministeri, »ei tule luovuttamaan tuumaakaan alueestamme eikä ainoatakaan kiveä linnoituksistamme». Mutta Gambettalle kirjoittamassaan kirjeessä sama Jules Favre tunnusti, että he »puolustautuvat» Pariisin työläisiä eivätkä suin-

kaan preussilaisia sotamiehiä vastaan. Koko piirityksen ajan bonapartelaiset ryövärit, joille harkitsevainen Trochu oli uskonut Pariisin armeijan päällikkyyden, las-kettelivat tuttavallisessa kirjeenvaihdossaan halpamaisia sukkeluuksia puolustuksesta, jonka he hyvin tiesivät olevan pilaa. (Katsottakoon esim. Pariisin armeijan tykkiväen ylikomentajan, kunnialegioonan suurristin kantajan Alphonse Simon Guidon kirjettä tykkiväen divisioonakenraali Susanelle, minkä Kommuuni julkaisi »Journal Officiel» lehdessä²⁷⁷.) Vihdoin 28. tammikuuta 1871²⁷⁸ he riisuiivat pettävän naamarinsa. Osoittaen Pariisin antautumisen yhteydessä tösä sankaruutta äärimmäisessä itsensä alentamisessa kansallisen puolustuksen hallitus esiintyi Bismarckin vangeista kokoonpantuna Ranskan hallituksena — siis niin halpamaisessa osassa, että yksinpä Louis Napoleonkaan ei rohjennut ryhtyä sellaiseen Sedanissa.²⁷⁹ Paetessaan maaliskuun 18. päivän tapahtumien jälkeen paniikin vallassa Versaillesiin »capitulards»²⁸⁰ jättivät Pariisiin asiakirjallisen todistuksen petoksestaan. Hävittääkseen sen, Kommuuni sanoo eräässä maakunnille osoittamassaan manifestissa,

»näinä miehet eivät kammoisi muuttaa Pariisia verimeren huuhtelemaksi rauniokasaksi».

Mutta monilla puolustushallituksen vaikutusvaltaisilla jäsenillä oli myös aivan erikoisia henkilökohtaisia syitä saattaa asiat sellaiseen lopputulokseen.

Kohta aselevon solmimisen jälkeen Millière, joka oli Pariisin edustajana kansalliskokouksessa ja joka sittemmin ammuttiin Jules Favren erikoiskäskystä, julkaisi joukon varmasti oikeita juridisia asiakirjoja, jotka todistavat, että eläessään aviotonta yhdyselämää erään Algeriassa asuvan juopporatin vaimon kanssa Jules Favre oli monien vuosien kuluessa suorittamiensa erittäin häikäilemättömien väärennysten avulla keinotellut itselleen aviottomien lastensa nimessä suuren perinnön ja tullut siten rikkaaksi mieheksi ja että hän laillisten perillisten nostamassa oikeusjutussa vältti ilmitulemisen vain bonapartelaisten tuomioistuinten erikoisen suosion ansiosta. Kun näistä kuivista oikeudellisista asiakirjoista ei päässyt mihinkään, ei edes puhetaidon voimalla, niin Jules Favre

piti ensi kerran elämässään suunsa kiinni, odottaen kaikessa hiljaisuudessa kansalaissodan syttymistä parjatakseen sitten raivoisesti Pariisiin asukkaita irtipäässeiksi rikollisiksi, jotka julkeasti kapinoivat perhettä, uskontoa, järjestystä ja omistusta vastaan. Ja tuskin tämä sama väärentäjä oli päässyt valtaan, kun hän heti syyskuun 4. päivän jälkeen päästi myötätuntoisuudessaan vapaiksi Picin ja Tailleferin, jotka molemmat oli tuomittu jopa keisarikunnan aikana väärennyksestä »L'Étendard»²⁸¹ lehteä koskevan häväistysjutun yhteydessä. Toinen näistä herroista, Taillefer, oli kyllin julkea saapuakseen Kommuunin aikana Pariisiin, mutta joutui heti taas vankilaan. Ja tämän jälkeen Jules Favre huusi kansalliskokouksen puhujalavalta koko maailmalle, että pariisilaiset vapauttivat kaikki kuritushuonevangit!

Ernest Picard, tuo kansallisen puolustuksen hallituksen Joe Miller*, joka itse nimitti itsensä tasavallan finanssiministeriksi sen jälkeen, kun oli turhaan pyrkinyt keisarikunnan sisäasiain ministeriksi, on erään Arthur Picardin veli, miehen, joka karkotettiin huijarina Pariisiin pörssistä (31. heinäkuuta 1867 päivätty Pariisin poliisiprefektuurin kertomus) ja oman tunnustuksensa perusteella tuomittiin 300 000 frangin varastamisesta, mihin hän syyllistyi ollessaan Société Générale²⁸² erään haara-toimiston, Rue Palestro 5, johtajana (11. joulukuuta 1868 päivätty poliisiprefektuurin kertomus). Tämän Arthur Picardin Ernest Picard nimitti lehtensä »L'Électeur libre»²⁸³ toimittajaksi. Samaan aikaan kun ministeriön lehden virallisilla valheilla johdettiin harhaan tavallisia pörssimiehiä, Arthur Picard ravasi edestakaisin ministeriön ja pörssin väliä ja muutti Ranskan armeijan tappiot puhtaaksi pörssivoitoksi. Tämän kelpo veljesparin koko liikekirjeenvaihto joutui Kommuunin käsiin.

Jules Ferry, joka ennen syyskuun 4. päivää oli ollut leivätön asianajaja, sai Pariisin määrinä ollessaan keino-teltua piirityksen aikana itselleen omaisuuden pääkau-pungin nälänhädän kustannuksella. Se päivä, jona hän

* Vuosien 1871 ja 1891 saksankielisissä painoksissa »Joe Mille-
rin» asemesta on: »Karl Vogt»; vuoden 1871 ranskkieleisissä pai-
noksessa on: »Falstaff». *Toim.*

joutuu vastaamaan väärinkäytöksistään, on myös oleva hänen tuomiopäivänsä.

Nämä miehet saattoivat saada tickets-of-leavensa* vain Pariisin raunioista; juuri heidänlaisiaan miehiä Bismarck tarvitsi. Hiukan silmänkääntötemppeja ja Thiers, joka siihen asti oli ollut hallituksen salaisena kuiskaa-jana, ilmestyi oitis sen johtoon ticket-of-leave-miesten joutuessa ministereiksi.

Thiers, tämä kääpiöepäsikiö, hurmasi puolen vuosisadan ajan Ranskan porvaristoa, sillä hän on sen luokkaturmeltuneisuuden täydellisin henkinen ilmaus. Ennen kuin hänestä tuli valtiomies, hän oli jo historioitsijana osoittanut valehtelijan kykynsä. Hänen julkisen toimintansa aikakirja on Ranskan onnettomuuksien historia. Oltuaan vuoteen 1830 liitossa tasavaltalaisten kanssa, hän sieppasi Ludvig Filipin hallitessa ministerinpaikan kavaltamalla suojelijansa Laffitten. Kuninkaan suosion hän imarteli itselleen yllyttämällä roskaväkeä mellakoihin papistoa vastaan, jolloin ryöstettiin Saint-Germain l'Auxerroisin kirkko ja arkkipiispan palatsi, ja esiintymällä Berryn herttuattaren suhteen samalla sekä ministeri-urkkijana että vanginvartija-kättilönä.²⁸⁴ Hänen työtään oli tasavaltalaisten hakkaaminen Transnonain kadulla, hänen työtään olivat sittemmin seuranneet katalat syyskuun lait sanomalehdistöä ja yhdistymisoikeutta vastaan.²⁸⁵ Vuonna 1840 hän jo pääministerinä sukeltautui jälleen esiin ja hämmästytti Ranskaa Pariisin linnoittamissuunnitelmallaan.²⁸⁶ Tasavaltalaisille, jotka leimasivat tämän ehdotuksen kavalaksi salajuoneksi Pariisin vapautta vastaan, hän vastasi edustajakamarissa:

»Kuinka? Te kuvittelette, että linnoitukset voisivat jolloinkin muodostua vaaraksi vapaudelle? Ennen kaikkea parjaatte jokaista mahdollista hallitusta edellyttäessänne, että se saattaisi yrittää pysyä vallassa pommittamalla Pariisia... Sellainen hallitushan olisi sata kertaa mahdottomampi voittonsa jälkeen kuin ennen sitä.»

* Englannissa annetaan rikollisille, kun he ovat suorittaneet suurimman osan rangaistuksestaan, tavan takaa lomautuslippu, jonka nojalla he saavat elää vapaana poliisin valvonnan alaisina. Tällaisia lippuja sanotaan tickets-of-leaveksi ja niiden omistajia ticket-of-leave meniksi. (*Engelsin selitys vuoden 1871 saksankielteen laitokseen.*)

Tosiaankin, Pariisia ei olisi uskaltanut pommittaa linnoituksista mikään hallitus, paitsi se, joka ensin luovutti nämä linnoitukset Preussille.

Kun kuningas Bomba* tammikuussa 1848 koetteli voimiaan Palermoa vastaan, niin Thiers, joka ei ollut silloin enää ministeri, esiintyi jälleen edustajakamarissa:

»Hyvät herrat, te tiedätte, mitä tapahtuu Palermossa. Te kaikki vavahdatte kauhusta» (parlamentaarisessa mielessä), »kun kuulette, että suurta kaupunkia on pommittanut neljäkymmentä kahdeksan tuntia — kuka? Sodanoikeutta käyttävä vieras vihollinenko? Ei, hyvät herrat, vaan oma hallitus. Ja minkä vuoksi? Sen vuoksi, että tuo onneton kaupunki vaati oikeuksiaan. Ja siitä hyvästä, että se vaati oikeuksiaan, sitä pommitettiin neljäkymmentä kahdeksan tuntia... Sallikaa minun vedota Euroopan yhteiskunnalliseen mielipiteeseen. Se on oleva ihmisyydelle tehty palvelus, jos Euroopan ehkä suurimmalta puhujalavalta kajahtaa muutamia suuttumuksen sanoja» (tosiaan, sanojal!) »sellaisia tekoja vastaan. Kun regentti Espartero, joka oli tehnyt palveluksia maalleen» (mitä Thiers ei koskaan ole tehnyt), »aikoi pommittaa Barcelonaa tukahduttaakseen siellä puhjenneen kapinan, niin maailman kaikilta ääriiltä kajahti yleinen suuttumuksen huuto.»

Kahdeksaatoista kuukautta myöhemmin Thiers oli jo niiden joukossa, jotka puolustivat kiivaimmin Ranskan armeijan toimeenpanemaa Rooman pommitusta.²⁸⁷ Kuningas Bomban erehdys näyttää itse asiassa olleen vain siinä, että hän rajoitti pommituksensa neljäänkymmeneen kahdeksaan tuntiin.

Muutamaa päivää ennen helmikuun vallankumousta, äreänä siitä, että Guizot oli syrjäyttänyt hänet pitkäksi ajaksi virasta ja kavallushommasta ja vainuten ilmassa olevan lähenevää kansanliikettä, Thiers selitti edustajakamarissa näennäisen mahtipontiseen tapaansa, joka oli tuottanut hänelle pilanimen Mirabeau-mouche**:

»Kuulun sekä Ranskan että Euroopan vallankumouksen puolueeseen. Toivon, että vallankumouksen hallitus jäisi maltillisten miesten käsiin... Mutta jos tämän hallituksen pitää joutua malttamattomien miesten, vaikkapa radikaalien, käsiin, en silti ole jättävä asiaani silleen. Tulen aina kuulumaan vallankumouksen puolueeseen.»

* — Ferdinand II. *Toim.*

**Mirabeau-kärpänen. *Toim.*

Tuli helmikuun vallankumous. Sen sijaan että vallankumous olisi asettanut Guizotin ministeristön tilalle Thiersin ministeristön, kuten tuo ukkeli oli uneksinut, se asetti Ludvig Filipin tilalle tasavallan. Ensimmäisenä voiton päivänä Thiers pysytteli visusti piilossa unohtaen, että työläisten vihalta häntä suojeli se, että he halveksivat häntä. Tämä rohkeudestaan tunnettu mies pysytteli kaukana julkisuuden näyttämöltä siihen saakka, kunnes kesäkuun verilöyly²⁸⁸ oli lakaissut sen puhtaaksi hänenlaisensa miehen toimintaa varten. Silloin hän kohosi johtomieheksi järjestyspuolueessa²⁸⁹ ja sen parlamentaarisisessa tasavallassa, tuossa nimettömässä välivaltiossa, jossa kaikki vallassaolevan luokan kilpailevat ryhmät taistelivat salaa yhdessä kansan nujertamiseksi ja vehkeilivät toisiaan vastaan oman monarkiansa pystyttämiseksi. Silloin, kuten nytkin, Thiers syytti tasavaltalaisia siitä, että he ovat ainoa tasavallan lujittamisen este; silloin, kuten nytkin, hän puhui tasavallalle samaan tapaan kuin pyöveli Don Carlokselle: »Surmaan sinut sinun omaksi hyväksesi.» Nyt, kuten silloinkin, hänen täytyy voittonsa jälkeisenä päivänä huutaa: »L'Empire est fait» — keisarikunta on valmis. Siitä huolimatta, että hän oli ulkokultaisesti puhunut välttämättömistä vapauksista ja persoonallisesti vihasi Louis Bonapartea, joka oli vetänyt häntä nenästä ja heittänyt parlamentarismia menemään (parlamentarismia keinotekoisena ilmapiirin ulkopuolella ukkeli tiesi vallan mainiosti olevansa pelkkä nolla), tästä kaikesta huolimatta Thiers osallistui toisen keisarikunnan kaikkiin ilkitöihin alkaen ranskalaisten joukkojen suorittamasta Rooman valtauksista aina Preussia vastaan käytyyn sotaan asti, mihin hän yllytti hyökkäämällä kiihkaasti Saksan yhtenäisyyttä vastaan, ei sen vuoksi, että tuo yhtenäisyys oli preussilaisen despotismin verhona, vaan sen vuoksi, että se loukkasi Ranskan perinnäistä oikeutta Saksan hajanaisuuteen. Tämä kääpiö heilutti mielellään Euroopan silmien edessä Napoleon I:n miekkaa — historiassa hän oli vain Napoleonin kengänkiillottaja — mutta hänen ulkopoliittikkansa huippusaavutuksena oli aina Ranskan äärimmäinen alennus alkaen vuoden 1840 Lontoon konventiosta²⁹⁰ aina Pariisin antautumiseen

vuonna 1871 ja nykyiseen kansalaissotaan saakka, jossa hän Bismarckin armollisella luvalla kiihotti Sedanin ja Metzin vankeja Pariisia vastaan.²⁹¹ Huolimatta kykyjensä joustavuudesta ja tarkoituseriensä muuttuvuudesta tämä mies oli koko elämänsä ajan erittäin piintyneiden tottumusten kahleissa. On selvää, että nykyaikaisen yhteiskunnan syvimät liikunnat jäivät aina häneltä salaisuudeksi; aivot, joiden koko elinvoima valui kieleen, eivät voineet tajuta kouraantuntuvimpiaakaan yhteiskunnan pinnalla tapahtuneita muutoksia. Niinpä hän ei koskaan väsynyt tuomitsemasta pyhäinhäpäisyksi jokaista poikkeamista Ranskan vanhentuneesta suojelutullijärjestelmästä. Ludvig Filipin ministerinä ollessaan hän yritti huutaa alas rautatiet väittäen niiden olevan mieletöntä harhakuvittelua; ollessaan Louis Bonaparten aikana oppositiossa hän leimasi häväisyksi kaikki yritykset uudistaa mädäntynyttä Ranskan sotailoitosta. Kertaakaan koko pitkän valtiollisen uransa varrella hän ei ole toteuttanut ainoatakaan, ei edes vähäpätöisintäkään käytännöllisesti hyödyllistä toimenpiteitä. Thiers on ollut johdonmukainen vain rikkautenhimossaan ja vihassaan niitä ihmisiä kohtaan, jotka tuottavat rikkautta. Ensimmäisen ministeriönsä hän otti vastaan Ludvig Filipin aikana köyhänä kuin Job, jättäessään sen hän oli miljoonamies. Kun hän hoiti viimeistä kertaa ministeristöä saman kuninkaan aikana (1. maaliskuuta 1840), häntä syytettiin edustajakamarissa julkisesti kavalluksesta. Hän vastasi syytökseen kyynelin — tavalla, jolla hän pääsi pälkäästä samoin kuin Jules Favre tai mikä tahansa muu krokotiili. Bordeauxissa* hänen ensimmäisenä toimenpiteenään Ranskan pelastamiseksi uhkaavasta vararikosta oli se, että hän varasi itselleen kolmen miljoonan frangin vuositulot; tämä oli »säästäväisen tasavallan» ensimmäinen ja viimeinen sana, sen saman, jota hän oli kuvaillut vuonna 1869 pariisilaisille valitsijoilleen. Muuan Thiersin entisiä, vuoden 1830 edustajakamarin aikuisia kollegoja, kapitalisti — mikä ei estänyt häntä olemasta antaumuksel-

* Vuoden 1891 saksankieliseen painokseen sanan »Bordeauxissa» jälkeen on lisätty: »1871». *Toim.*

linen Pariisin kommuunin jäsen — herra Beslay sanoi hiljattain eräässä julistuksessa Thiersille:

»Pääoman harjoittama työn orjuutus on aina ollut politiikka kulmakivenä, ja siitä lähtien kun Pariisin kaupungintalossa on julistettu työn tasavalta, te olette lakkaamatta huutanut Ranskalle: 'Katsokaa noita rikollisia!'

Miehenä, joka on mestari halpojen valtiollisten konankoukkujen alalla, taituri vääränvalanteossa ja peturuudessa, harjaantunut parlamentaarisen puoluetaitelun kaikkiin halpamaisiin sotajuoniin, salakavaliin metkuihin ja alhaiseen vilppiin ja aina valmis lietsomaan vallankumousta jouduttuaan pois virasta ja tukahduttamaan sen veriin heti kun on päässyt valtion peräsimen; miehenä, jolla aatteiden tilalla ovat luokkaennakkoluulot ja sydämen tilalla turhamaisuus ja joka yksityiselämässään on yhtä kunniaton kuin julkisessa elämässä halpamainen — Thiers ei voi edes nytkään, esittäessään Ranskan Sullan osaa, olla korostamatta tekojensa inhottavuutta naurettavalla kerskailulla.

Pariisin antautuminen, minkä seurauksena Preussin alaiseki joutui paitsi Pariisi myös koko Ranska, oli päätepisteenä niissä pitkäkkisissä petollisissa juonitteluissa, joihin syyskuun 4. päivän vallananastajat olivat Trochun omien sanojen mukaan ryhtyneet vihollisen kanssa jo tuona samana päivänä. Toisaalta tuo antautuminen pani alulle kansalaissodan, johon he nyt ryhtyivät Preussin tukemina tasavaltaa ja Pariisia vastaan. Jo itse antautumisehtojen sanamuoto sisälsi ansan. Enemmän kuin kolmasosa maasta oli silloin vihollisen käsissä, pääkaupunki oli eristetty maaseudusta, kulkuyhteydet olivat epäkunnossa. Noissa oloissa oli mahdotonta valita todellista Ranskan edustajakuntaa ilman riittävää valmistelu-aikaa. Juuri sen vuoksi antautumisehdoissa määrättiin, että kansalliskokous oli valittava kahdeksan päivän kuluessa, joten monin paikoin Ranskaa tieto toimitettavista vaaleista saatiin vasta vaalipäivän aattona. Edelleen antautumisehtojen nimenomaisen määräyksen mukaan kansalliskokouksen vaalit oli toimitettava vain siinä yksinomaisessa tarkoituksessa, että voitaisiin päättää sodan ja rauhan kysymyksestä ja tarpeen tullen tehdä rauhansopimus. Väestö ei voinut olla tuntematta, että

aselevon ehdot tekivät mahdottomaksi sodan jatkamisen ja että Ranskan huonoimmat miehet olivat parhaita vahvistamaan Bismarckin pakkorauhan. Mutta tyytymättä kaikkiin näihin varovaisuustoimenpiteisiin ja jo ennen kuin välirauhan salaisuus ilmoitettiin Pariisille Thiers oli lähtenyt koko maata käsittävälle vaalimat-kalle herättääkseen henkiin legitimistien puolueen, jonka oli nyt yhdessä orleanistien²⁹² kanssa asetettava epäajan-kohtaisiksi käyneiden bonapartistien tilalle. Legitimistejä hän ei pelännyt. Näillä ei ollut mitään mahdollisuuksia muodostaa nykyaikaisen Ranskan hallitusta eivätkä ne sen vuoksi olleet kilpailijoina vaarallisia; mikä muu puolue saattoi olla taantumukselle tervetullempi ase kuin tämä puolue, joka toiminnassaan, Thiersin omien sanojen mukaan (edustajakamari, 5. tammi-kuuta 1833),

»oli aina rajoittunut kolmeen apukeinoon: ulkomaiseen maahanhyökkäykseen, kansalaissotaan ja anarkiaan».

Mutta legitimistit uskoivat vakavissaan tuhatvuotisen valtakuntansa jälleentulemukseen. Olihan muukalainen maahanhyökkääjä polkemassa taas Ranskaa; olihan keisarikunta kukistettu ja Bonaparte joutunut vankeuteen ja olivathan he itse jälleen olemassa. Historian pyörä oli nähtävästi kääntynyt takaisin vuoden 1816* »chambre introuvablen»²⁹³ aikoihin. Tasavallan kansalliskokouksissa vuosina 1848—1851 legitimistejä edustamassa olivat olleet heidän sivistyneet ja kouliintuneet parlamenttijohtajansa, mutta nyt tunkeutuivat etualalle puolueen pelkät arkipäiväisyydet — Ranskan kaikki Pourceaugnaci²⁹⁴.

Heti kun tämän »tilanherrakamarin»²⁹⁵ istunto oli avattu Bordeauxissa, Thiers teki sille selväksi, että sen oli heti, vieläpä ilman parlamenttikeskustelua hyväksyttävä alustavat rauhanehdot, koska Preussi ainoastaan sillä ehdolla sallii heidän aloittaa sodan tasavaltaa ja sen lujaa linnoitusta, Pariisia, vastaan. Vastavallankumouksella ei tosiaankaan ollut hetkeäkään menetettä-

* Vuosien 1871 ja 1891 saksankielisissä painoksissa seuraa: »(junkkerien ja nimismiesten kamari)». *Toim.*

vissä. Valtionvelka oli kasvanut toisen keisarikunnan aikana kaksinkertaiseksi, ja suuria kaupunkeja rasittivat kovasti paikalliset velat. Sota oli pelottavasti lisännyt kansakunnan rasituksia ja tuhonnut häikäilemättä sen apulähteet. Rappiotilan lisäksi seisoi vielä preussilainen Shylock²⁹⁶ Ranskan maalla vaatimassa puolen miljoonan preussilaisen sotilaan muonittamista, viiden miljardin sotakorvausta sekä 5 prosentin korkoa sen maksamattomille erille. Kuka oli maksava laskun? Rikkauksien omistajat saattoivat sälyttää alkamansa sodan kustannukset noiden rikkauksien luojien kannettaviksi vain kukistamalla väkivalloin tasavallan. Näin ollen suorastaan ennen näkemätön Ranskan rappiotila kannusti näitä patriootteja — maaomaisuuden ja pääoman edustajia — täydentämään muukalaisvalloittajan nähden ja sen korkean suojeluksen alaisina ulkoista sotaa kansalaissodalla, orjanomistajien kapinalla.

Tämän salaliiton tiellä oli suuri este — Pariisi. Pariisin aseistariisuminen oli menestyksen ensimmäinen ehto. Sen vuoksi Thiers vaatikin Pariisia laskemaan aseensa. Pariisia ärsytettiin kaikin mahdollisin tavoin: »tilanherrakamari» piti hurjaa tasavaltalaisvastaista melua; Thiers puhui kaksimielisesti tasavallan olemassaolo-oikeudesta; Pariisia uhattiin pään ja pääkaupunginoinkeuksien menetyksellä (décapiter et décapitaliser); orleanisteja nimitettiin lähettiläiksi; Dufaure antoi eräänäntyneitä vekseleitä ja vuokria koskevat lakinsa,²⁹⁷ jotka uhkasivat horjuttaa perusteellisesti Pariisin kauppaa ja teollisuutta; Pouyer-Quertier määräsi perittäväksi kaikkien mahdollisten painotuotteiden kustakin numerosta 2 centimeä veroa; Blanqui ja Flourens tuomittiin kuolemaan, tasavaltalaiset lehdet kiellettiin; kansalliskokous siirrettiin Versaillesiin; Palikaon julistama, mutta 4. syyskuuta kumottu piiritystila ennallistettiin; décembreiseur²⁹⁸ Vinoy nimitettiin Pariisin kuvernööriksi, santarmi Valentin — poliisiprefektiksi ja jesuiittakenttä Aurrelle de Paladines — Pariisin kansalliskaartin ylipäälliköksi.

Ja nyt meillä on eräs kysymys herra Thiersille ja heroille kansallisen puolustuksen hallituksen jäsenille, hänen apureilleen. Tiedetään, että Thiers sopi rahami-

nisterinsä herra Pouyer-Quertierin välityksellä kahden miljardin lainasta. Onko siis totta vai eikö ole:

1. että tämä afääri suoritettiin siten, että Thiersin, Jules Favren, Ernest Picardin, Pouyer-Quertierin ja Jules Simonin taskuihin joutui monien satojen miljoonien provisio ja

2. että maksu tuli suorittaa vasta Pariisiin »pacificationin»²⁹⁹ jälkeen?

Joka tapauksessa asian on täytynyt olla sangen kii-reellinen, koska Thiers ja Jules Favre pyysivät vähääkään häpeämättä Bordeauxin istunnon nimessä preus-silaisia joukkoja miehittämään Pariisin. Mutta se ei sopinut Bismarckin peliin, kuten hän Saksaan palattuaan kertoi pilkallisesti ja aivan julkisesti Frankfurtin ihmet-televille poroporvareille.

II

Aseistettu Pariisi oli ainoa vakava este vastavallanku-mouksellisen salaliiton tiellä. Pariisi oli siis riisuttava aseista. Tämän kohdan suhteen Bordeauxin kamari oli täysin avomielinen. Jos kohta »tilanherrakamarin» edus-tajien raivoisa mylvinä ei olisikaan ollut kyllin kuuluva, niin se seikka, että Thiers jätti Pariisin triumviraatille, jonka muodostivat décembriseur Vinoy, bonapartisti-santarmi Valentin ja jesuiittakenraali Aurelle de Pala-dines, teki mahdottomaksi kaiken epäilyn. Mutta sa-malla kun salaliittolaiset esittivät julkeasti aseistarii-sumisen todellisen tarkoituksen, he vaativat Pariisia luovuttamaan aseet huutavan, hävyttömän valheellisen tekosyyin nojalla. Thiers sanoi, että kansalliskaartin tykit kuuluvat valtiolle ja ne on siis luovutettava takai-sin valtiolle. Todellisuudessa asia oli näin: Pariisi oli ollut vartiopaikallaan aina antautumispäivästä lähtien, jolloin Bismarckin vangit luovuttivat Ranskan Bismarckille, varaten kuitenkin itselleen lukuisan henkivartios-ton ilmeisenä tarkoituksenaan Pariisin kurissa pitämi-nen. Kansalliskaarti järjestäytyi uudestaan ja uskoi ylijohdon keskuskomitealle, jonka valitsi koko kaarti-laisjoukko, muutamia vanhoja bonapartelaisia osastoja lukuunottamatta. Ennen preussilaisten Pariisiin marš-

simista keskuskomitea piti huolen siitä, että kanuunat ja mitraljöösit, jotka antautujat (capitulards) olivat petollisesti jättäneet preussilaisten miehitettäväksi tuleviin ja niitä lähellä oleviin kaupunginosiin, siirrettiin Montmartreen, La Villetteen ja Bellevilleen. Tämä tykistö oli hankittu kansalliskaartin keräämillä varoilla. Se oli tunnustettu virallisesti sen omaisuudeksi antautumisehdoissa 28. tammikuuta ja sellaisena jätetty ottamatta lukuun kun yleensä luovutettiin valtiolle kuuluvia aseita voittajalle. Thiersillä ei ollut mitään, pienintäkään syytä aloittaa sotaa Pariisia vastaan ja siksi hänen oli turvaututtava siihen halpaan valheeseen, että kansalliskaartin tykistö oli muka valtion omaisuutta!

Tykistön takavarikoimisen piti olla vain Pariisin yleisen aseistariisumisen ja siis myös syyskuun 4. päivän vallankumouksen aseistariisumisen esinäytöksenä. Mutta tästä vallankumouksesta oli tullut Ranskan laillinen tila. Vallankumouksen tuloksen, tasavallan, oli voittaja tunnustanut antautumisehtojen sanamuodossa. Antautumisen jälkeen sen olivat tunnustaneet kaikki vieraat vallat; sen nimessä oli kutsuttu koolle kansalliskokous. Bordeauxin kansalliskokouksen ja sen toimeenpanevan vallan ainoana laillisenä perustana oli 4. syyskuuta suoritettu Pariisin työläisvallankumous. Jollei olisi ollut syyskuun 4. päivän vallankumousta, tämän kansalliskokouksen olisi heti täytyntä jättää paikkansa lainsäätäjäkunnalle, joka valittiin 1869 yleisellä äänestyksellä ranskalaisten eikä preussilaisten vallan aikana, mutta jonka vallankumous oli väkivaltaisesti hajottanut. Thiersin ja hänen ticket-leave-miestensä olisi täytyntä antaa periksi saadakseen Louis Bonaparten allekirjoittamat turvakirjat ja vältyäkseen siten tekemästä Cayenen-matkaa.³⁰⁰ Kansalliskokous valtuuksineen, jotka oikeuttivat sen solmimaan rauhan Preussin kanssa, oli vain eräänä välitapahtumana tuossa vallankumouksessa, jonka todellisena olennoitumana oli kuitenkin aseistettu Pariisi, sama Pariisi, joka oli tehnyt tuon vallankumouksen ja kestänyt sen vuoksi viisikuukautisen piirityksen kaikkine nälänhädän kauhuineen ja joka Trochun suunnitelmasta huolimatta oli vastarintaa jatkamalla antanut provinseille mahdollisuuden käydä itsepintaista puolus-

tussotaa. Ja nyt Pariisin piti joko luovuttaa aseensa Bordeauxin kapinallisten orjanomistajien loukkaavasta käskystä ja tunnustaa, että 4. syyskuuta suoritettu vallankumous pelkästään siirsi valtiollisen vallan Louis Bonapartelta hänen kuninkaallisille kilpailijoilleen, tai sitten taistella uhrautuvaisesti Ranskan puolesta, jonka pelastaminen häviöstä ja uudestisyntyminen oli mahdotonta ilman niiden valtiollisten ja yhteiskunnallisten olojen vallankumouksellista mullistamista, jotka olivat synnyttäneet toisen keisarikunnan ja kypsyneet sen suojelun alaisina äärimmäiseen mädännäisyyteen asti. Viisikuukautisen nälänhädän riuduttama Pariisi ei epäroinyt hetkeäkään. Se päätti kestää sankarillisesti kaikki ranskalaisten salaliittolaisten vastustamisesta koituvat vaarat siitäkkin huolimatta, että preussilaisten kanuunat uhkasivat sitä sen omista linnoituksista. Mutta kammoten kansalaissotaa, johon Pariisi yritettiin pakottaa, keskuskomitea pysytteli puolustus kannalla piittaamatta kansalliskokouksen ärsytyksestä, toimeenpanovallan sekaantumisesta asioihin ja uhkaavasta joukkojen keskittämisestä Pariisiin ja sen ympäristöön.

Niinpä sitten Thiers itse alkoi kansalaissodan: hän lähetti Vinoy'n johdolla poliisiosaston ja muutamia linjarykmenttejä öiselle rosvoretkelle Montmartreen anastamaan akkiylläköllä kansalliskaartin tykistön. On tunnettua, että tämä yritys epäonnistui kansalliskaartin vastarinnan sekä sotaväen ja kansan veljeilyn ansiosta. Aurelle de Paladines oli jo ennakoita painattanut kertomuksensa voitosta, ja Thiersillä oli valmiina kuulutuksia, joissa ilmoitettiin hänen valtiokaappaustoimenpiteistään. Molemmat täytyi nyt korvata Thiersin julistuksella, jossa hän ilmoitti jalomielisesti päätöksestään jättää kansalliskaartille sen aseet; hän ei epäile, niin hän sanoi, että kaarti tulee käyttämään niitä kapinallisia vastaan yhtyen hallitukseen. Kaikista 300 000 kansalliskaartilaisesta vain 300 noudatti tätä pikku Thiersin kehotusta yhtyä häneen omaa itseään vastaan. 18. maaliskuuta mainehikas työväen vallankumous otti kiistattomasti valtaansa Pariisin. Keskuskomitea oli sen väliaikaisena hallituksena, Eurooppa näytti olevan hetken aikaa kahden vaiheilla sen suhteen, olivatko äskeiset hämmäs-

tyttävät valtiolliset ja sotilaalliset tapahtumat todellisuutta vai olivatko ne vain unikuvia kaukaisesta menneisyydestä.

Kahdeksannestatoista maaliskuuta aina siihen asti, kunnes versaillesilaiset joukot tunkeutuivat Pariisiin, proletaarinen vallankumous pysyi niin puhtaana kaikista väkivallanteoista, joita vallankumoukset ja varsinkin »ylempien luokkien» vastavallankumoukset ovat täynnään, että vastustajat eivät löytäneet suuttumukselleen muuta kiinnekohtaa kuin kenraalien Lecomten ja Clément Thomasin mestauksen ja Vendôme-torilla sattuneen yhteenoton.

Muuan bonapartistiupseeri, kenraali Lecomte, joka oli osallistunut Montmartreen tehtyyn yölliseen hyökkäykseen, oli neljä kertaa antanut 81. linjarykmentille käskyn ampua Pigalle-torilla aseetonta väkijoukkoa: kun sotilaat kieltäytyivät, hän parjasi niitä raivostuneena. Sen sijaan että olisivat ampuneet naisia ja lapsia, hänen omat miehensä ampuivat hänet itsensä. Juurtuneet tottumukset, joita työväen vihollisten kasvatus on istuttanut sotilaihin, eivät luonnollisestikaan katoa siinä samassa hetkessä, jolloin sotamiehet siirtyvät työläisten puolelle. Nämä samat sotamiehet surmasivat myös Clément Thomasin.

»Kenraali» Clément Thomas, entinen virkaansa tyytymätön vahtimestari, oli Ludvig Filipin viimeisinä aikoina pestautunut tasavaltalaisen »Le National» lehden³⁰¹ toimitukseen, missä hän samalla oli tämän kovin taisteluhaluisen lehden nimellisen vastaavan toimittajan (gérant responsable*) ja kaksintaistelijan tehtävissä. Kun »Nationalin» herrat helmikuun vallankumouksen jälkeen tulivat peräsimeen, he tekivät tästä entisestä vahtimestarista kenraalin. Tämä tapahtui vähän ennen kesäkuun verilöylyä, jota hän, kuten Jules Favrekin, oli suunnitellut ja jossa hän esitti mitä katalinta pyövelin-osaa. Sitten hän katosi kenraalinarvoineen pitkäksi aikaa näyttämöltä sukeltautuakseen jälleen esiin 1. mar-

* Vuosien 1871 ja 1891 saksankielisissä painoksissa edelleen seuraavat sanat: »se joka ottaa kantaakseen vankeusrangaistuksen». *Toim.*

raskuuta 1870. Päivää ennen »puolustushallitus» oli juhlallisesti luvannut kaupungintalolla Blanquille, Flourensille ja muille työläisten edustajille luovuttaa anastamansa vallan vapaasti valitun Pariisin kommuunin käsiin.³⁰² Sen sijaan että olisi pitänyt sanansa, se usutti Pariisin kimppuun Trochun bretonit, jotka nyt esiintyvät Bonaparten korsikalaisten osassa.³⁰³ Vain kenraali Tamisier kieltäytyi tahraamasta nimeään moisella sanapattoisuudella ja luopui kansalliskaartin ylipäällikön tehtävästä. Hänen paikkansa ottaneesta Clément Thomasista tuli nyt jälleen kenraali. Koko ylipäällikkyytensä ajan hän kävi sotaa, ei preussilaisia, vaan Pariisin kansalliskaartia vastaan. Hän jarrutti sen yleistä aseistautumista, yllytti porvaristopataljoonia työväenpataljoonia vastaan, toimitti syrjään upseerit, jotka olivat nurjamielisiä Trochun »suunnitelmalle», ja hajotti proletaaripataljoonia häväisten niitä syyttämällä pelkuruudesta, samoja proletaaripataljoonia, joiden urhoutta ihmettelevät nyt niiden katkerimmatkin viholliset. Clément Thomas oli tosi ylpeä siitä, että oli taas saanut entisen kesäkuunaikaisen (1848) etusijansa Pariisin proletariaatin henkilökohtaisena vihamiehenä. Vielä muutamaa päivää ennen maaliskuun 18. hän esitti sotaministeri Le Flôlle oman suunnitelmansa »Pariisin roistoväkikukkasen poisjuurimisesta». Vinoy'n kärsimän tappion jälkeen hän ei voinut kieltää itseltään iloa ilmestyä taistelutantereelle yksityisurkkijana. Keskuskomitea ja Pariisin työläiset olivat yhtä vastuunalaisia Clément Thomasin ja Lecomten ampumisesta kuin Walesin prinsessa siitä, että hänen Lontooseen saapuessaan väentungoksessa puristui ihmisiä kuoliaaksi.

Väitteet aseettomien kansalaisten surmaamisesta Vendôme-torilla ovat satua, mistä Thiers ja »tilanherrakamari» ovat olleet visusti vaiti uskoen sen levittämisen yksinomaan eurooppalaisen lehdistön lakeijan tehtäväksi. Maaliskuun 18. päivän voitto sai vapisemaan »järjestyksen miehet», Pariisin taantumukselliset. Heille se ennusti lähenevää kansan kostoja. Niiden uhrien haamut, jotka he kiduttivat kuoliaaksi vuoden 1848 kesäkuun päivien ja vuoden 1871 tammikuun 22. päivän³⁰⁴ välisenä aikana, nousivat heidän silmiensä eteen. Mutta he pääsivät

pelkällä pelästyksellä. Yksinpä poliisikersanteillekin, sen sijaan että heidät olisi riisuttu aseista ja vangittu kuten olisi kuulunut tehdä, Pariisin portit olivat seposen selällään, jotta he voisivat varmasti päästä Versaillesiin. »Järjestyksen miehet» eivät saaneet olla vain rauhassa, vaan heidän annettiin vielä yhtyäkin ja miehittää useita tärkeitä kohteita Pariisin keskustassa. Tämän keskuskomitean suopeuden, tämän aseistettujen työläisten jalomielisyyden, mikä oli niin kummallisessa ristiriidassa järjestyspuolueen tapojen kanssa, tämä puolue tulkitsi tajutun heikkouden merkiksi. Siitä johtui järjestyspuolueen typerä suunnitelma — yrittää muka aseettoman mielenosoituksen varjolla saavuttaa se, mitä Vinoy ei voinut saada aikaan kanuunoillaan eikä mitraljööseilläään. 22. maaliskuuta lähti yltäkylläisten kaupunginosasta liikkeelle »hienojen herrojen» kulkue, jonka riveissä olivat kaikenkarvaiset petits erevés* etunenässään tunnetut keisarikunnan kantasyöttiläät, kuten Heeckeren, Coëtlogon, Henri de Pène ym. Verhoutuen pelkurimaisesti rauhallisen mielenosoituksen tunnuksilla, mutta aseistautuen salassa murhaajan aseilla, tuo joukkio järjestäytyi, riisui aseista ja pahoinpiteli sen tielle sattuneita kansalliskaartin vahteja ja patruleja ja tunkeutuen de la Paix kadulta Vendôme-torille yritti huudoin »Alas keskuskomitea! Alas murhaajat! Eläköön kansalliskokous!» murtautua sinne asetetun vartioston läpi ja vallata äkkiylläköllä kansalliskaartin päämajan. Heidän revolverinlaukauksiinsa vastattiin tavanmukaisella sommations (englantilaisen hiljaisuuslain ranskalainen vastike)³⁰⁶; kun se ei tehonnut, kansalliskaartin kenraali** antoi ampumiskäskyn. Yksi yhteislaukaus hajotti hurjaan pakoon nuo typerät houkkiot, jotka olivat odottaneet, että pelkkä heidän »siivon seuransa» näyttäytyminen vaikuttaisi Pariisin vallankumoukseen kuin Joosuan torvet Jerikon muureihin. He jättivät jälkeensä kaksi tappaansa kansalliskaartilaista ja yhdeksän vaikeasti haavoittunutta (niiden joukossa yksi keskuskomitean jäsen***), ja heidän urotekonsa koko näyttämö oli siroteltu

* — keikarit, teikarit. *Toim.*

** — Bergeret. *Toim.*

*** — Maljournal. *Toim.*

täyteen revolvveja, tikareja ja miekkakeppejä osoitukseksi heidän »rauhallisen» mielenosoituksensa »aseettomasta» luonteesta. Kun Pariisin kansalliskaarti järjesti 13. kesäkuuta 1849 todella rauhallisen mielenosoituksen vastalauseeksi ranskalaisten joukkojen rosvomaista Roomaan hyökkäystä vastaan, niin kansalliskokous ja varsinkin Thiers ylistivät silloista järjestyspuolueen kenraalia Changarnieriä yhteiskunnan pelastajaksi siitä hyvästä, että hän oli lähettänyt joukkonsa joka taholta aseettomien ihmisten kimppuun, joita ammuttiin, hakattiin sapeleilla ja tallottiin hevosten jalkoihin. Pariisi julistettiin silloin piiritystilaan, Dufaure ajoi kansalliskokouksessa läpi uusia kurituslakeja, alkoivat uudet vangitsemiset, uudet karkotukset ja uusi hirmuhallinto. Mutta »alaluokat» tekevät toisin. Vuoden 1871 keskuskomitea salli »rauhallisen mielenosoituksen» sankarien juosta ilman muuta tiehensä, joten he jo paria päivää myöhemmin kykenivät amiraali Saissetin johtamina järjestämään *aseellisen* mielenosoituksen, minkä loppuna oli tunnettu pako Versaillesiin. Vastahakoisena jatkamaan kansalaissotaa, minkä Thiers oli aloittanut yöllisellä hyökkäyksellään Montmartreen, keskuskomitea teki tällä kerralla itsensä syyppääksi kohtalokkaaseen virheeseen, kun ei heti marssinut silloin täysin avuttomaan Versaillesiin ja tehnyt kerta kaikkiaan loppua Thiersin ja hänen »tilanherrakamarinsa» salaliitosta. Sen sijaan järjestyspuolueen sallittiin vielä kerran koetella voimiaan vaaliurnilla 26. maaliskuuta Kommuunin vaaleissa. Sinä päivänä »järjestyksen miehet» vaihtoivat Pariisin piiripormestarinvirastoissa hyväntahtoisia sovinnon sanoja liiankin jalomielisten voittajiensa kanssa, samalla kun he sisimmässään vannoiivat kostavansa ajan tullen verisesti.

Tarkastelkaamme nyt mitalin toista puolta. Thiers aloitti toisen sotaretkensä Pariisia vastaan huhtikuun alussa. Ensimmäistä Versaillesiin tuotua pariisilaisvankien joukkoa kohdeltiin kuohuttavan loukkaavasti. Ernest Picard toikkaroi heidän ympärillään kädet housuntaskussa pilkkaa tehden, ja Thiersin ja Favren rouvat »hovi-naistensa» ympäröiminä taputtivat ylhäällä parvekkeella käsiään Versaillesin roskaväen hävyttömyyksille. Vangi-

tut linjarykmenttien sotilaat ammuttiin ilman muuta. Urhoollinen ystävämme kenraali Duval, valuri, murhattiin ilman mitään oikeudellisia muodollisuuksia. Galliffet, oman vaimonsa »Alfons», vaimon, joka oli kuulu ruumiinsa häpeämättömästi näytteille asettamisesta toisen keisarikunnan juomingeissa, tuo Galliffet ylvästeli julistuksessaan sillä, että oli käskenyt murhaamaan muuttaman ratsumiestensä yllättämän ja aseistariisuman kansalliskaartilaisen sekä näiden kapteenin ja luutnantin. Karkuri Vinoy sai Thiersiltä kunnialegioonan suurristin päiväkäskystään, jossa oli käskenyt ampumaan jokaisen kommunnardien keskuudesta tavatun linjajoukkoihin kuuluvan sotamiehen. Santarmi Desmaret sai kunniamerkin siitä hyvästä, että oli petturimaisesti hakannut palasiksi kuin teurastaja jalomielisen ja ritarillisen Flourensien, joka 31. lokakuuta 1870 oli pelastanut puolustushallituksen jäsenet.³⁰⁶ Tämän murhatyön »rohkaisevista yksityiskohdista» Thiers piti hyvillä mielin pitkiä puheita kansalliskokouksessa. Turhamaisen ylvästelevänä parlamentitipeukaloisena, jonka on sallittu näytellä Tamerlanin osaa, hän ei myöntänyt niille, jotka kapinoivat hänen mitättömyyttään vastaan, mitään sivistyneen sodankäynnin oikeuksia, hän ei tunnustanut edes joukkosidontapaikkojen puolueettomuutta. Ei ole mitään inhottavampaa kuin tuo apina, joka on saanut hetkeksi päästää valloilleen kaikki tiikerin viettinsä,— apinatiikeri, jonka kuvan loi jo Voltaire* (ks. liitettä, s. 35**).

Thiers ei lopettanut vankien julmaa kohtelua senkään jälkeen, kun Kommuuni 7. huhtikuuta antamassaan asetuksessa oli antanut määräyksen kostotoimenpiteistä ja julistanut velvollisuudekseen »puolustaa Pariisia versaillesilaisten rosvojen raakalaisteoilta ja vaati silmää silmästä, hammasta hampaasta»;³⁰⁷ Thiers solvasi heitä päälle päätteeksi vielä tiedonannoissaan seuraavaan tapaan: »Rehellisten ihmisten» — Thiersin ja hänen ticket-of-leave-miestensä tapaisten rehellisten ihmisten — »huolestunut katse ei ole milloinkaan kohdannut niin kunniantomia kunniantoman demokratian edustajia». Vankien

* *Voltaire*. *Candide*, 22. luku. *Toim.*

** Ks. tätä osaa, s. 498. *Toim.*

ampuminen kuitenkin lakkasi joksikin aikaa. Mutta heti kun Thiers ja hänen kenraalinsa — joulukuun valtiokaappauksen³⁰⁸ sankarit — saivat tietää, että Kommuunin asetus kostotoimenpiteistä oli pelkkä uhkaus, että säästettiin jopa heidän santarmiurkkijoitaankin, joita kansalliskaartilaisiksi pukeutuneina oli vangittu Pariisissa, ja poliisikersantteja, joilta oli tavattu sytytyspommeja, niin vangittujen joukoittainen ampuminen alkoi taas ja jatkui sitten keskeytyksittä loppuun saakka. Santarmit piirittivät talot, joihin kansalliskaartilaisia oli paennut, valelivat niitä petrolilla (sitä käytettiin ensi kerran tämän sodan aikana) ja sytyttivät palamaan; puolipalaneet ruumiit kaivettiin sittemmin esiin lehdistön ambulanssin toimesta (Les Ternesin kaupunginosassa). Eräs Galliffetin rengiksi sopiva ratsumestari ampui toinen toisensa jälkeen neljä kansalliskaartilaista, jotka 25. huhtikuuta olivat antautuneet ratsujääkäreille Belle-Epinen luona. Yhden noista neljästä, Schefferin, joka jätettiin kuolleeksi luultuna paikalle, onnistui ryömiä Pariisin etuvartiolinjoille ja antaa tästä tositapahtumasta laillinen pätevä todistus Kommuunin valiokunnalle. Kun Tolain teki sotaministeri Le Flôlle välikysymyksen tämän valiokunnan selostuksen johdosta, »tilanherrakamarin» edustajat tukahduttivat huudoillaan hänen äänensä; he kielsivät Le Flôta vastaamasta. Olisi ollut loukkaavaa puhua heidän »kunniakkaan» sotajoukkonsa urotoista. Välinpitämätön äänensävy, jolla Thiersin tiedonannoissa ilmoitettiin Moulin-Saquetin luona nukkuneina yllätettyjen kansalliskaartilaisten surmaamisesta ja joukkoampumisista Clamartissa, kävi jopa lontoolaisen »Timesinkin»³⁰⁹ hermoille, jota liika tunteellisuus ei totisesti ole vaivannut. Mutta olisi naurettavaa yrittää luetella näitä vain alkuna olleita hirnutöitä, joita Pariisin pommittajat ja orjanomistajakapinan lietsojat tekivät muukalaisvalloittajan suojelemina. Kaikkien näiden kauhujen keskellä Thiers, joka ei enää muistakaan ruikutaneensa parlamentissa kääpiöhartioitaan painavan hirvitävän vastuunalaisuuden johdosta, kerskailee, että l'Assemblée siège paisiblement (kokous istuu rauhassa), ja järjestämällä lukemattomia juhlapäivällisiä milloin jouluunkenraaleilleen, milloin Saksan prinseille todistaa,

että hänen ruuansulatustaan ei ole mikään häirinnyt, eivät edes Lecomten ja Clément Thomasin haamut.

III

Aamulla 18. maaliskuuta 1871 Pariisin herätti ukkosena jylisevä huuto: »Vive la Commune!»* Entä mikä oli Kommuuni, tuo sfinksi, joka asetti porvarillisen järjen niin kovalle koetukselle?

Keskuskomitea kirjoitti maaliskuun 18. koskevassa julistuksessaan: »Pariisin proletaarit ovat vallassaolevien luokkien kykenemättömyyden ja petturuuden nähdessään käsittäneet, että on koittanut hetki, jolloin heidän on pelastettava asema ottamalla käsiinsä julkisten asiain hoito... He ovat käsittäneet, että heidän korkeimpana velvollisuutenaan ja ehdottomana oikeutenaan on olla oman kohtalonsa herroja ja ottaa käsiinsä hallitusvalta.»

Mutta työväenluokka ei voi noin vain ottaa valmista valtiokoneistoa haltuunsa ja panna sitä käymään omien tarkoitustensa toteuttamiseksi.

Keskitetty valtiovalta kaikkiallisine, järjestelmällisen ja hierarkkisen työnjaon pohjalla luotuine elimineen: vakinaisine sotaväkineen, poliiseineen, virkavaltoineen, papistoineen ja tuomarikuntineen on peräisin absoluuttisen monarkian ajoilta, jolloin se oli syntyvän porvarillisen yhteiskunnan tehokkaana aseena taistelussa feodalismia vastaan. Mutta sen kehitystä ehkäisi kaikenlainen keskiaikainen roju: maa- ja virka-aateliston erioikeudet, eri paikkakuntien etuoikeudet, kaupunkien ja ammattikuntien monopolioikeudet ja maakuntalait. 1700-luvun Ranskan vallankumouksen jättiläisluuta lakaisi pois kaikki nämä menneiden aikojen jäänteet ja puhdisti siten yhteiskunnallisen maaperän viimeisistä esteistä, jotka haittasivat nykyaikaisen valtiorakennuksen rakentamista. Tämä valtiorakennus kohosi ensimmäisen keisarikunnan aikana, jonka vuorostaan olivat synnyttäneet vanhan puolifeodaalisen Euroopan koalitionsodat uutta Ranskaa vastaan. Myöhempien valtakomentomutojen aikana hallitus alistettiin parlamentin valvontaan, so. omistavien luokkien välittömään valvontaan. Toisaalta hallitus

* — »Eläköön Kommuuni!» *Toim.*

muodostui tavattomien valtionvelkojen ja rasittavien verojen taimistoksi ja vallsaolevien luokkien kilpailvien ryhmien ja seikkailijoiden riitakapulaksi, sillä hallinnollinen valta, tulot sekä edulliset ja vaikutusvaltaiset virat vetivät näitä vastustamattomasti sen puoleen; toisaalta sen poliittinen luonne muuttui samalla kun muuttuivat yhteiskunnan taloudelliset olosuhteet. Sitä mukaa kuin nykyaikaisen teollisuuden edistys kehitti, laajensi ja syvensi pääoman ja työn välistä luokkavastakohtaisuutta, valtiovalta muuttui luonteeltaan yhä enemmän työtä hallitsevaksi kansakunnalliseksi pääoman vallaksi, sosiaalista orjuutusta varten järjestetyksi yhteiskunnalliseksi voimaksi, luokkaheruuden koneistoksi*. Kunkin luokkataistelun edistymistä merkitsevän vallankumouksen jälkeen valtiovallan puhtaasti sortava luonne esiintyy yhä ilmeisempänä. Vuoden 1830 vallankumous siirsi vallan maanomistajilta kapitalisteille, siis työväen kaukaisemmilta vihollisilta sen välittömille vihollisille. Porvarilliset tasavaltalaiset tarttuivat helmikuun vallankumouksen nimessä valtion peräsimeen ja käyttivät sitä kesäkuun verilöylyn järjestämiseen osoittaakseen siten työväenluokalle, että »sosiaalinen» tasavalta ei merkinnyt muuta kuin tasavallan turvaamaa työväenluokan sosiaalista sortoa, ja osoittaakseen kuningasmielisille porvaristo- ja maanomistajajoukoille, että nämä voivat levollisina jättää hallitushuolet ja rahaedut porvarillisille tasavaltalaisille. Tämän ainoan kesäkuisen sankarityönsä jälkeen porvarillisten tasavaltalaisten ei kuitenkaan auttanut muuta kuin siirtyä eturivistä viimeiseen riviin »järjestyspuolueessa», tuossa koalitiassa, joka oli muodostunut kaikista tuottajaluokkia vastaan nyt avoimesti asennoituneiden anastavien luokkien kilpailevista ryhmistä ja puolueista. *Parlamentaarinen tasavalta* presidenttinään Louis Bonaparte oli sopivin muoto heidän yhteishallinnolleen; se oli järjestelmä, joka harjoitti peittelemätöntä luokkaterroria ja solvasi tarkoituksellisesti »kurjaa roskajoukkoa». Jos kohta,

* Vuoden 1871 saksankielisessä painoksessa tämän lauseen loppua on hieman muutettu: »valtiovalta sai yhä enemmän työn sortamista toteuttavan yhteiskunnallisen vallan luonteen, luokkaherruutta toteuttavan koneen luonteen». *Toim.*

kuten Thiers sanoi, parlamentaarinen tasavalta oli valtiomuoto, joka vähimmin erotti toisistaan vallassaolevan luokan ryhmiä, niin sen sijaan se loi kuilun tämän harvalukuisen luokan ja koko muun, sen ulkopuolella olevan yhteiskuntaelimistön välille. Tuon luokan yhtyminen oli poistanut ne raja-aidat, joita sen sisäiset ristiriidat vielä olivat aikaisempien järjestelmien aikana asettaneet valtiovallalle. Nähdessään proletariaatin uhkaavan nousun yhtynyt hallitseva luokka alkoi käyttää valtiovaltaa häikäilemättä ja julkeasti pääoman kansallisena sota-aseena työtä vastaan. Mutta sen keskeytyksetön ristiretki tuottajajoukkoja vastaan pakotti sen paitsi suurentamaan toimeenpanovallan sortomahtia myös riistämään vähitellen omalta parlamentaariselta linnakkeeltaan — kansalliskokoukselta — kaikki keinot puolustautua toimeenpanovaltaa vastaan. Toimeenpanovalta Louis Bonaparten persoonassa lasi hajalle kansalliskokouksen. Toinen keisarikunta oli »järjestyspuolueen» tasavallan luonnollinen seuraus.

Keisarikunta, jonka syntymätodistuksena oli coup d'état*, valtakirjana yleinen äänioikeus ja valtikkana miekka, väitti nojautuvansa talonpoikiin, tuohon suureen tuottajajoukkoon, joka ei välittömästi ollut joutunut pääoman ja työn väliseen taisteluun. Keisarikunta väitti pelastavansa työväenluokan murskatessaan parlamentarismia ja tehdessään samalla lopun hallituksen peittelemättömästä alistamisesta omistavien luokkien alaiseksi. Se väitti pelastavansa omistavan luokan turvaamalla tämän taloudellisen ylivallan työväenluokkaan nähden; ja vihdoinkin se väitti yhdistävänsä kaikki luokat elvyttämällä jälleen henkiin kansallismaineen harhakuivan. Todellisuudessa keisarikunta oli ainoa mahdollinen hallitusmuoto tuona aikana, jolloin porvaristo oli jo menettänyt kykynsä hallita kansakuntaa eikä työväenluokka ollut vielä saavuttanut tätä kykyä. Koko maailma tervehti keisarikuntaa yhteiskunnan pelastajana. Sen herruuden aikana kaikista poliittisista huolista vapaa porvarillinen yhteiskunta kehittyi niin korkealle tasolle, ettei se itsekään ollut sellaista aavistanut. Teollisuus ja

* — valtiokaappaus. *Toim.*

kauppa laajenivat tavattomasti; finanssihuijaus vietti kosmopoliittisia orgioitaan; joukkojen kurjuus esiintyi räikeänä loisteliaan, ylettömän ja konnuudelta haiskahtavan häikäilemättömän yllisyyden rinnalla. Valtiovalta, joka näytti olevan korkealla yhteiskunnan yläpuolella, oli todellisuudessa tuon yhteiskunnan huutavin pahe ja samalla sen kaiken mädännäisyyden tyyssija. Valtiovallan mädännäisyyden ja tuon valtiovallan pelastaman yhteiskunnan mädännäisyyden paljastivat Preussin pistimet, Preussin, jonka palavana haluna oli siirtää tämän valtakomennon keskipiste Pariisista Berliiniin. Keisarivalta on sen valtiovallan prostituoiduin ja viimeisin muoto, jota nouseva porvarillinen yhteiskunta alkoi luoda aseekseen pyrkiessään vapautumaan feodalismista ja jonka täydelliseksi kehittynyt porvarillinen yhteiskuntaⁿ muutti pääoman aseeksi työn orjuuttamisessa.

Keisarikunnan suoranaishana vastakohtana oli Kommuuni. »Sosiaalinen tasavalta» tunnus, jolla Pariisin proletariaatti aloitti helmikuun vallankumouksen, ilmensi vain epämääräistä pyrkimystä sellaiseen tasavaltaan, jonka tuli poistaa paitsi luokkaherruuden monarkistista muotoa myös itse luokkaherruus. Kommuuni olikin sellaisen tasavallan tietty muoto.

Pariisi, vanhan hallitusvallan keskus ja tyyssija ja samalla Ranskan työväenluokan yhteiskunnallinen painokohta, oli noussut ase kädessä estämään Thiersin ja hänen »tilanherrakamarinsa» yritystä palauttaa ja ikuisittaa keisarikunnalta peritty vanha hallitusvalta. Pariisi saattoi tehdä vastarintaa vain siksi, että piirityksen tuloksena se oli vapautunut armeijasta, jonka tilalle oli tullut pääasiallisesti työläisistä kokoonpantu kansalliskaarti. Tämä tosiasia oli nyt muutettava vakinaiseksi järjestykseksi. Senpä vuoksi Kommuunin ensimmäinen asetus määräsi vakinaisen sotaväen lakkautettavaksi ja korvattavaksi kansan aseistamisella.

Kommuunin muodostivat kaupunginvaltuutetut, jotka valittiin Pariisin eri piireistä yleisen äänioikeuden perusteella. He olivat vastuussa valitsijoilleen ja näiden erotettavissa. Suurimmalta osaltaan he olivat tietysti työläisiä tai tunnettuja työväenluokan edustajia. Kommuu-

nin piti olla toimiva eikä parlamentaarinen laitos, samalla sekä toimeenpaneva että lakiasäättävä. Poliisilta, joka tähän asti oli ollut valtion hallituksen aseena, otettiin heti pois kaikki sen valtiolliset funktiot ja muutettiin vastuuvolliseksi ja milloin tahansa erotettavissa olevaksi Kommuunin elimeksi. Samoin oli kaikkien muidenkin hallinnonhaarojen virkamiesten laita. Ylimmistä alimpiin saakka, Kommuunin jäsenistä alkaen, kaikkien täytyi suorittaa virantoimitus *työläisen palkasta*. Korkeiden valtion virkamiesten erioikeudet ja edustusrahat hävisivät samalla kuin nämä viratkin. Julkiset virat lakkasivat olemasta keskushallituksen käskyläisten yksityisomaisuutta. Kommuunille siirtyi paitsi kaupunginhallintoa myös koko aloiteoikeus, joka siihen asti oli kuulunut valtiolle.

Lakkautettuaan vakinaisen sotaväen ja poliisin, nämä entisen hallituksen aineellisen mahdin välikappaleet, Kommuuni ryhtyi heti murskaamaan henkisen sorron välikappaletta, pappisvaltaa; se määräsi kaikki kirkkokunnat erotettaviksi valtiosta ja niiden omaisuuden takavarikoitavaksi, mikäli ne olivat omistavia yhtymiä. Pappien tuli palata yksityiselämän hiljaisuuteen elämään edeltäjiensä, apostolien, esikuvan mukaan usko-vaisten almuista. Kaikki oppilaitokset tehtiin kansalle maksuttomiksi ja vapautettiin samalla kaikesta valtion ja kirkon vaikutuksesta. Siten annettiin kaikille mahdollisuus koulusivistykseen, minkä lisäksi myös tiede vapautettiin niistä kahleista, joihin luokkaennakkoluulot ja hallitusvalta sen olivat kytkeneet.

Oikeusvirkamiehet menettivät kaiken näennäisen riippumattomuutensa, joka olikin ollut vain verhona heidän nöyristellessä toinen toistansa seuraavien hallitusten edessä, joille he kullekin vuorollaan olivat vannoneet uskollisuudenvalan ja sitten rikkoneet sen. Heidän, kuten kaikkien muidenkin julkisten toimihenkilöiden, tuli tästä lähtien olla valinnallisia, vastuuvollisia ja erotettavissa olevia.

Pariisin kommuunin tuli tietenkin olla esikuvana Ranskan kaikille suurille teollisuuskeskuksille. Kommuunijärjestelmän vakiinnuttua Pariisissa ja muissa pienemmissä keskuksissa entinen keskitetty hallitusvalta olisi

myös maaseudulla joutunut väistymään tuottajien itsehallinnon tieltä. Kansallista organisaatiota koskevassa lyhyessä alustelmassa, jota Kommuuni ei ehtinyt kehittää edelleen, mainitaan selvästi, että Kommuunin tuli olla pienimmänkin kylän valtiollisena muotona ja että vakinaisen sotaväen asemesta maassa tuli olla kansanmiliisi, missä palvelusaika olisi erittäin lyhyt. Kukin piirin maalaiskuntain yhteiset asiat hoitaisi piirin pääkaupungissa kokoontuva edustajien kokous, ja nämä piirikokoukset lähettäisivät sitten taas edustajansa kansalliskokoukseen Pariisiin; edustajien tuli olla milloin tahansa erotettavia ja heidän tuli noudattaa valitsijainsa ohjeita (mandat impératif). Niitä muutamia, mutta tärkeitä funktioita, joita edelleenkin tulisi jäämään keskuhallitukselle, ei pitänyt lakkauttaa kuten tarkoituksellisesti on väitetty väärin, vaan antaa kommuunien, ts. hyvin vastuuvollisten virkamiesten hoidettaviksi. Kansakunnan yhtenäisyys ei tulisi rikkoutumaan, vaan päinvastoin järjestymään tämän kommuunijärjestelmän avulla; kansakunnan yhtenäisyys tulisi toteutetuksi siten, että hävitetään entinen valtiovalta, joka uskotteli olevansa tuon yhtenäisyyden ollennoituma, mutta samalla tahtoi olla kansakunnasta riippumaton ja sen yläpuolella. Tämä valtiovalta oli kuitenkin vain loiskasvanainen kansakunnan ruumiissa. Samalla kun tarkoituksena oli hävittää kaikki vanhan hallitusvallan pelkät sortoelimet, tältä vallalta, joka pyrki olemaan yhteiskunnan yläpuolella, oli otettava myös sen lainmukaiset funktiot ja annettava takaisin yhteiskunnan vastuunalaisille palvelijoille. Sen sijaan että kerran kolmessa tai kuudessa vuodessa ratkaistaisiin, kuka hallitsevan luokan jäsen tulisi parlamentissa edustamaan ja polkemaan kansaa, yleisen äänioikeuden tuli palvella kommuuneiksi järjestynyttä kansaa samaan tapaan kuin yksilöllinen äänivalta palvelee ketä tahansa työnantajaa, nimittäin auttaa sitä löytämään työläisiä, työnjohtajia ja kirjanpitäjiä liikkeeseensä. Onhan tunnettua, että todellisissa liiketoimissa yhtymät osaavat tavallisesti yhtä hyvin kuin yksilötkin löytää oikean miehen, ja jos ne joskus erehtyvät, korjata taas pian erehdyksensä. Mutta toisaalta ei mikään olisi voinut olla Kommuunin hengelle

vieraampaa kuin asettaa yleisen äänioikeuden tilalle hierarkkinen investituura³¹⁰.

Uusien historian luomusten kohtalona on tavallisesti se, että niitä pidetään vanhojen ja vieläpä aikansa eläneiden yhteiskuntaelämän muotojen vastineina, koska ne jossain määrin muistuttavat niitä. Niinpä tätä uutta Kommuuniakin, joka murskaa nykyaikaisen valtiovallan, on pidetty tätä valtiovaltaa edeltäneiden ja sen perustaksi muodostuneiden keskiaikaisten kommuunien henkiinheräämisenä.— Kommuunijärjestelmää on erheellisesti pidetty yrityksenä asettaa pienten valtioiden liitto, josta haaveilivat Montesquieu ja girondistit³¹¹, sen suurten kansojen yhtenäisyyden tilalle, mikä nykyisin on muodostunut mahtavaksi yhteiskunnallisen tuotannon tekijäksi, vaikka se luotiinkin alunperin väkivaltaisesti.— Kommuunin ja valtiovallan välistä vastakohtaisuutta on luultu liiallista keskittymistä vastaan suuntautuneen vanhan taistelun liioitteluksi muodoksi. Erityiset historialliset olot voivat ehkäistä muissa maissa porvarillista hallitusmuotoa kehittymästä samoin kuin Ranskassa — klassiseksi ja johtaa, kuten Englannissa, siihen, että tärkeimpiä valtiollisia keskuselimiä täydentävät lahjottavat kuntakokoukset (vestries), rahanahneet kaupunginvaltuutetut ja vihasta puhisevat vaivaishoitohererrat kaupungeissa ja tosiasiallisesti perinnölliset rauhantuomarit maaseudulla. Kommuunijärjestelmä antaisi sitä vastoin yhteiskuntaelimistölle takaisin kaikki ne voimat, mitkä tähän asti on kuluttanut »valtioksi» nimitetty loiskasvannainen, joka elää yhteiskunnan kustannuksella ja pidättää sen vapaata liikuntaa. Jo yksistään siten olisi pantu alulle Ranskan uudestisyntyminen. — Maaseutu-kaupunkien porvaristo piti Kommuunia yrityksenä, jonka tarkoituksena oli alistaa jälleen maaseutu sen valtaan, niin kuin asian laita oli ollut Ludvig Filipin hallitessa, muuttuen sittemmin Louis Bonaparten aikana kuviteluksi kaupungin alistamiseksi maaseudun valtaan. Todellisuudessa kommuunijärjestelmä olisi saattanut maa-laistuottajat piirien pääkaupunkien henkisen johdon alaisiksi ja taannut heille siellä heidän etujensa luonnollisen edustuksen kaupunkilaistyöläisten ominaisuudessa.— Jo Kommuunin pelkän olemassaolon ihan itsestään

selvänä seurauksena oli paikallinen itsehallinto, joka ei nyt enää kuitenkaan ollut tarpeettomaksi käyneen valtiiovallan vastakohta. Vain joku Bismarck, joka monien vuosien kuluessa käytti kaiken aikansa mikä häneltä jäi vapaaksi juonitteluilta, joissa veri ja rauta olivat etutilalla, hänen henkiselle tasolleen niin sopivaan harrastukseen — pilalehti »Kladderadatschin»³¹² (berliiniläisen »Punchin»³¹³) avustamiseen — vain sellainen mies saattoi keksaista, että Pariisin Kommuuni pyrki oikeastaan preussilaiseen kaupunkikuntajärjestykseen, mikä oli vain irvikuva vuoden 1791 ranskalaisesta kaupunkikuntajärjestyksestä ja alensi kaupunginhallitukset pelkiksi Preussin valtiokoneiston toisarvoisiksi rattaiksi.

Kommuuni toteutti kaikkien porvarillisten vallankumousten ohjelauseen — halpa hallitus — tekemällä lopun kahdesta suurimmasta menoluokasta, vakinaisesta armeijasta* ja virkamieskunnasta. Kommuunin pelkkä olemassaolo kielsi yksinvallan, joka ainakin Euroopassa on ollut tavanomaisena painolastina ja luokkaherruuden välttämättömänä verhona. Se loi tasavallalle tosi demokraattisten laitosten perustan. Mutta »halpa hallitus» enempiä kuin »todellinen tasavaltakaan» eivät olleet sen lopullisena tavoitteena; ne tulivat siinä sivussa ja itsestään.

Kommuunin aiheuttamat monenlaiset tulkinnat ja siinä ilmaisunsa saaneet moninaiset intressit osoittavat, että Kommuuni oli erittäin joustava valtiollinen muoto, kun sitä vastoin kaikki aikaisemmat hallitusmuodot olivat oleellisesti olleet sortavia. Kommuunin todellinen salaisuus oli siinä, että se oli olemukseltaan työväenluokan hallitus**, tulos tuottajaluokan taistelusta anastajaluokkaa vastaan, että se oli vihdoinkin löydetty valtiollinen muoto, jonka vallitessa saattoi tapahtua työn taloudellinen vapauttaminen.

Ilman tätä viimeistä ehtoa kommuunijärjestelmä olisi ollut mahdottomuus ja harhaosuma. Tuottajien poliittista herruutta ei voi olla heidän yhteiskunnallisen orjuutuksensa ikuistamisen ohessa. Kommuunin piti sen

* Vuosien 1871 ja 1891 saksankielisissä painoksissa sana »vakinaisesta» on jätetty pois. *Toim.*

** Vuosien 1871 ja 1891 saksankielisissä painoksissa sanat »työväenluokan hallitus» on kursivoitu. *Toim.*

vuoksi olla aseena niiden taloudellisten perustusten kumoamisessa, joihin pohjautuu luokkien ja siis myös luokkaherruuden olemassaolo. Kun kerran työ vapautetaan, niin jokaisesta tulee työläinen, ja tuottava työ lakkaa olemasta ominaista tietyille luokalle.

Omituinen tosiasia: huolimatta kaikesta siitä, että viimeisten kuudenkymmenen vuoden aikana on tavattoman paljon puhuttu ja kirjoitettu työläisten vapauttamisesta, heti kun työläiset ottavat jossain asiat omiin käsiinsä, alkaa jälleen kuulua nykyisen yhteiskunnan ja sen kahden kohtion: pääoman ja palkkaorjuuden (maanomistaja on nyt enää vain äänetön kapitalistin yhtiökumppani) puolustajien apologeettisia fraaseja, ikään kuin kapitalistinen yhteiskunta yhä vieläkin olisi puhaimman neitseellisen viattomuutensa tilassa, ikään kuin sen vastakohtat olisivat vielä kehittymättömiä, sen itsepetokset yhä paljastamatta ja koko sen prostituoitu todellisuus yhä vielä salaisuutta! Kommuuni, he huutavat, tahtoo poistaa omistuksen, joka on kaiken sivilisaation perusta! Niin, hyvät herrat, Kommuuni tahtoi poistaa kaiken luokkaomistuksen, joka muuttaa monien työn harvojen rikkaudeksi. Se tahtoi pakkoluovuttaa pakkoluovuttajat. Se tahtoi tehdä henkilökohtaisen omaisuuden todellisuudeksi muuttamalla tuotantovälineet, maan ja pääoman, jotka nyt ovat ennen muuta työn orjuuttamisen ja riistämisen välikappaleita, pelkästään vapaan ja assosioituneen työn aseiksi. — Mutta sehän on kommunismia, »mahdotonta» kommunismia! Siitä huolimatta ne vallassaoleviin luokkiin kuuluvat henkilöt — ja heitä on paljon — jotka ovat kyllin ymmärtäväisiä käsittääkseen nykyisen järjestelmän jatkuvan olemassaolon mahdolltomaksi, ovat ruvenneet osuuskunnallisen tuotannon tunkeileviksi ja suurisuisiksi apostoleiksi. Mutta jollei osuuskunnallinen tuotanto jää pelkäksi näennäisyydeksi ja huijaukseksi, jos se tunkee syrjään kapitalistisen järjestelmän, jos osuuskunnat kokonaisuutena järjestävät kansallisen tuotannon yhteisen suunnitelman mukaisesti ja siten ottavat sen oman johtonsa alaiseksi ja tekevät lopun jatkuvasta anarkiasta ja jaksoittaisesti uusiintuvista kouristuksista, jotka ovat kapitalistisen tuotannon väistämättömänä kohtalona, niin mitä muuta se olisi, hyvät

herrat, kuin kommunismia, »mahdollista» kommunismia?

Työväenluokka ei odottanut Kommuunilta ihmeitä. Sen tehtävänä ei ole panna täytäntöön par decret du peuple* mitään tiettyjä ja valmiita utopioita. Työväenluokka tietää, että vapautuakseen ja saavuttaakseen samalla sen korkeamman elämänmuodon, johon nykyisen yhteiskunnan oma taloudellinen kehitys on väistämättömästi johtava, työväenluokan on käytävä pitkällistä taistelua, läpäistävä monet historialliset prosessit, jotka muuttavat kokonaan toisiksi niin ihmiset kuin olosuhteetkin. Sen ei tarvitse toteuttaa mitään ihanteita; sen on vain annettava vapaus niille uuden yhteiskunnan aineksille, jotka jo ovat kehittyneet luhistuvan porvarillisen yhteiskunnan uumenissa. Täysin tietoisena historiallisesta kutsuksesta ja täynnä sankarillista päättäväisyyttä toimia sen mukaisesti työväenluokka voi halveksien hymyillä lehdistön lakeijain törkeille solvauksille samoin kuin niiden hyväntahtoisten porvarillisten doktrinäärien oppisaarnallekin, jotka viisaan ja erehtymättömän oraakkelin äänensävyllä latelevat epäviisaita kuluneita lauseparsiaan ja lahkolaishullutuksiaan.

Kun Pariisin kommuuni otti vallankumouksen johdon käsiinsä; kun tavalliset työläiset ensi kerran uskasivat kajota »luonnollisen esivaltansa**», etuoikeuteen — johtotoimintaan — ja tekivät vaatimattomasti, tunnontarkasti ja toimeliaasti tätä työtä tavattoman vaikeissa olosuhteissa ja sitä paitsi palkasta, jonka korkein määrä ei tehnyt viidettäkään osaa siitä minimipalkasta, jota erään korkeasti oppineen kertojan*** mukaan nauttii lontoolaisen kouluneuvoston sihteeri, — niin vanha maailma kääntelevä raivonkouristuksissa nähdessään punaisen lipun, joka Työn Tasavallan tunnusmerkkinä liehui kaupungintalon katolla.

Ja kuitenkin tämä oli ensimmäinen vallankumous, missä työväenluokka avoimesti tunnustettiin ainoaksi luokaksi, joka vielä kykeni osoittamaan yhteiskunnal-

* — kansan päätöksellä. *Toim.*

** Vuosien 1871 ja 1891 saksankielisissä painoksissa seuraavat sanat: »omistavien luokkien.» *Toim.*

*** Saksankielisissä painoksissa seuraavat sanat: »(professori Huxleyn)». *Toim.*

lista aloitteellisuutta; sen tunnustivat yksinpä Pariisin keskiluokan suuret joukot — pikkukauppiaat, käsityöläiset ja kauppiaat, kaikki, paitsi rikkaita kapitalisteja. Kommuuni oli pelastanut heidät ratkaisemalla viisaasti velkojaa ja velallista koskevan kysymyksen³¹⁴, joka oli jatkuvasti aiheuttanut eripuraisuutta keskiluokan omassakin keskuudessa. Tämä sama keskiluokan osa oli vuonna 1848 ottanut osaa työläisten kesäkuun kapinan kukistamiseen, ja heti sen jälkeen perustava kokous oli muutta mutkitta jättänyt sen velkojien uhriksi.³¹⁵ Mutta tämä ei ollut ainoa syy, minkä vuoksi se nyt liittyi työläisiin. Se tunsii olevansa pakotettu valitsemaan joko Kommuunin tai keisarikunnan, saman tekevää minkä nimisenä. Keisarikunta oli saattanut tämän keskiluokan osan taloudelliseen häviöön haaskaamalla yhteiskunnallista rikkautta, suosimalla finanssihuijausta, jouduttamalla keinotekoisesti pääoman keskittymistä ja siitä aiheutuva keskiluokan melkoisen osan pakkoluovutusta. Keisarikunta oli sortanut sitä poliittisesti, herättänyt orgioillaan siveellistä suuttumusta, loukannut sen voltarelaisuutta jättämällä sen lasten kasvatuksen frères ignorantinsin³¹⁶ tehtäväksi ja kuohuttanut sen ranskalaista kansallistunnetta syöksemällä sen päistikkaa sootaan, jonka aiheuttaman hävityksen ainoana korvauksena oli keisarikunnan kukistuminen. Itse asiassa bonapartistiylhäisön ja kapitalistien bohemen* lähdettyä Pariisista keskiluokan todellinen järjestyspuolue, joka esiintyi »Union républicaine» nimisenä³¹⁷, asettui Kommuunin lipun alle ja puolusti sitä Thiersin tahalliselta panettelulta. Kestääkö keskiluokan suurten joukkojen kiitolisuus nykyiset kovat koettelemuksetkin, sen on osoittava tulevaisuus.

Kommuuni oli täysin oikeutettu julistamaan talonpojille: »Meidän voittomme on teidän pelastuksenne!» Kaikista niistä valheista, jotka Versailles on hautonut ja joita Euroopan sanomalehdistön mainehikkaat palkkarengit ovat levitelleet ympäri maailmaa, on mahdotto mimpia se, että »tilanherrakamari» edusti muka Ranskan talonpoikia. Ajatelkaas, kun Ranskan talonpojat ovat

* — boheemi, joukkio. *Totm.*

rakastuneet niihin, joille heidän täytyi vuoden 1815 jälkeen maksaa korvausta kokonainen miljardi!³¹⁸ Onhan Ranskan talonpojan silmissä jo pelkkä suurtilallisen olemassaolon tavoittelua, minkä hän vuonna 1789 oli taistellen saavuttanut. Porvaristo oli vuonna 1848 asettanut talonpojan maapalstalle 45 centimeä lisäveroa frangia kohti, mutta se oli tehnyt sen vallankumouksen nimessä; nyt se pani alulle kansalaissodan vallankumousta vastaan siirtääkseen pääosan Preussille maksettavasta viiden miljardin sotakorvauksesta talonpoikien suoritettavaksi. Kommuuni sitä vastoin selitti jo heti eräissä ensimmäisistä julistuksistaan, että itse sotasyölysten oli suoritettava myös sen kustannukset. Kommuuni olisi vapauttanut talonpojan veriverosta, antanut hänelle halvan hallituksen, asettanut hänen verenimijöidensä, notaarin, asianajajan, oikeudenpalvelijan ja kaikkien muiden oikeuslaitoksen vampyyrien tilalle palkalliset kommuunien toimitsijat, jotka hän itse olisi valinnut ja jotka olisivat olleet hänelle vastuuvollisia. Se olisi vapauttanut hänet maapoliisin, santarmien ja prefektien miellivallasta; se olisi asettanut pappispimityksen tilalle opettajien jakaman valistuksen. Ranskalainen talonpoika on ennen kaikkea mies, joka laskelmoi. Hän olisi havainnut peräti järkeväksi sen, ettei papinmaksuja suoriteta veronkantajan periminä erinä, vaan vapaaehtoisina lahjoituksina, joiden määrä riippuu seurakunnan jumalisuudesta. Tällaisia olivat ne oleelliset hyvyydet, jotka Kommuunin valta, ja vain se, olisi antanut Ranskan talonpojille. Sen vuoksi on aivan tarpeetonta puuttua tässä lähemmin niihin mutkallisiin ja todellisiin elämänkysymyksiin, jotka yksinomaan Kommuuni kykeni ja jotka sen täytyi ratkaista talonpojan eduksi — kysymyksiin, jotka koskevat talonpojan palstatilan vuorenraskeana rasituksena ollutta hypoteekkivelkaa, päivä päivältä kasvanutta maaseudun proletariaattia ja talonpoikien pakkoluovuttamista, mikä tapahtui yhä nopeammin uudenaikaisen maanviljelystalouden kehittymisen ja kapitalistisen maanviljelyksen kilpailun ansiosta.

Louis Bonaparten oli valinnut tasavallan presidentiksi Ranskan talonpoika, mutta toisen keisarikunnan loi järjestyspuolue. Mitä Ranskan talonpoika todella tar-

vitsi, siitä hän alkoi antaa osoituksia vuosina 1849 ja 1850 asettamalla kaikkialla oman kunnallislautakunnan puheenjohtajansa hallituksen prefektiä vastaan, koulunsa opettajan — hallituksen pappia vastaan ja oman itsensä — hallituksen santarmia vastaan. Kaikki lait, jotka järjestyspuolue antoi tammi- ja helmikuussa 1850, olivat sen oman tunnustuksen mukaan talonpoikaa vastaan suunnattuja pakkotoimenpiteitä. Talonpoika oli bonapartisti, koska suuri vallankumous ja ne edut, joita se oli hänelle antanut, olennoituivat hänen silmissään Napoleonissa. Kuinka tämä harhaluulo, joka häyleni nopeasti toisen keisarikunnan aikana (ja joka koko olemukseltaan oli vastakkainen »tilanherrakamarin» pyrkimyksille), kuinka tämä menneisyyden ennakkoluulo olisi voinut kestää Kommuunin vedotessa talonpoikien elintärkeisiin etuihin ja pakottaviin tarpeisiin?

»Tilanherrakamari» tiesi — ja se sitä oikeastaan eniten pelottikin — että kolmen kuukauden vapaa kansakäyminen kommunardien Pariisin ja maaseudun välillä johtaisi yleiseen talonpoikaiskapinaan. Sen vuoksi se kiirehti peloissaan saartamaan Pariisin poliisivoimin ja estämään tartunnan leviämistä.

Jos Kommuuni oli siis Ranskan yhteiskunnan kaikkien terveitten ainesten todellinen edustaja ja näin ollen todella kansallinen hallitus, niin samanaikaisesti työväen-hallituksena ja työn vapautuksen rohkeana esitaistelijana se oli sanan täydessä merkityksessä kansainvälinen. Preussin armeijan nähden, joka oli liittänyt Saksaan kaksi Ranskan maakuntaa, Kommuuni yhdisti Ranskaan koko maailman työläiset.

Toinen keisarikunta oli yleismaailmallisen petkutuksen riemujuhla. Kaikkien maiden suurkeinottelijat olivat sen kutsusta rynnänneet paikalle ottamaan osaa sen orgioihin ja Ranskan kansan ryöstämiseen. Vielä tänäkin hetkenä Thiersin oikeana kätenä on Ganesco, valakialainen heittiö, ja vasempana kätenä Markovski, venäläinen urkkija. Kommuuni antoi kaikille ulkomaalaisille kunnan kaatua taistelussa kuolemattoman asian puolesta. Porvarien petoksen ansiosta hävityn ulkoisen sodan sekä porvarien ja muukalaisvalloittajan salaliiton aiheuttaman kansalaissodan välillä porvaristo ehti osoittaa isän-

maallisuutensa järjestämällä poliisimetsästyksen Ranskassa olevia saksalaisia vastaan. Kommuuni nimitti erään saksalaisen työläisen* tyoministerikseen. Thiers, porvaristo ja toinen keisarikunta olivat aina pettäneet Puolaa äänekkäillä osanottolupauksillaan, samalla kun ne todellisuudessa kavalsivat Puolan Venäjälle ja suorittivat likaista työtä Venäjän hyväksi. Kommuuni kunniotti Puolan sankarillisia poikia** asettamalla heidät Pariisin puolustuksen kärkeen. Ja merkitäkseen näkyvämmiin uuden historiallisen kauden, jonka se itse oli tietoisesti alkanut, Kommuuni kaatoi toisaalta preussilaisvoittajien ja toisaalta bonapartelaiskenraalien johtaman bonapartelaisarmeijan nähden sotamaineen jättiläismäisen symbolin — Vendôme-patsaan.³¹⁹

Kommuunin suurena yhteiskunnallisena toimenpiteenä oli sen oma työntäyteinen olemassaolo. Sen erinäiset toimenpiteet saattoivat vain osoittaa, mihin suuntaan kehittyi kansan hallitseminen, kun kansa itse hallitsee. Niitä olivat leipurinkisällien yötyön poistaminen; määräys, joka rangaistuksen uhalla kielsi alentamasta palkkaa rahasakoilla, joita työnantajat tavanomaisesti perivät työläisiltä kaikenlaisten tekosyiden varjolla — menettely, jolloin työnantaja on samalla sekä lainsäätäjänä että tuomarina ja tuomion täytäntöönpanijana ja päälle päätteeksi pistää rahat taskuunsa. Toinen samanlaatuisen toimenpide oli kaikkien suljettujen työpajojen ja tehtaiden luovuttaminen työläisösuuskunnille korvausehdoin, samantekevää, oliko kysymyksessä oleva kapitalisti paennut tai pitänyt parempana lakkauttaa työt.

Kommuunin mainiota asiantuntemusta ja maltillisuutta osoittavien finanssitoimenpiteiden täytyi rajoitua vain sellaisiin, jotka sopivat yhteen kaupungin piiritystilän kanssa. Suuret finanssiyhtiöt ja rakennusurakoitsijat olivat Haussmannin*** vallan aikana rosvooneet

* — Leo Frankelin. *Toim.*

** — Jaroslaw Dombrowskia ja Walery Wróblewskia. *Toim.*

*** Paroni Haussmann oli toisen keisarikunnan aikana Seinen departementin, ts. Pariisin kaupungin prefektinä. Hänen johdollaan suoritettiin muutoksia kaupungin asemakaavassa, minkä tarkoituksena oli helpottaa taistelua työläiskapinoita vastaan. (*Huomautus V. I. Leninin toimittamaan vuoden 1905 venäjänkieliseen laitokseen.*) *Toim.*

Pariisia niin, että Kommuunilla olisi ollut paljon suurempi oikeus niiden omaisuuden takavarikoimiseen kuin Louis Bonapartella oli ollut Orléans-suvun omaisuuden takavarikoimiseen. Hohenzollernit ja englantilaiset ylimykset, joiden omaisuus oli suurimmalta osaltaan kirkoilta ryöstettyä, olivat luonnollisesti tavattoman suuttuneita Kommuunille, joka kirkon omaisuuden takavarikoimisesta hyötyi vain 8000 frangia.

Saatuaan vähän rohkeutta ja voimaa Versaillesin hallitus ryhtyi heti mitä väkivaltaisimpiin toimenpiteisiin Kommuunia vastaan; se tukahdutti mielipiteenilmaisuvapauden kaikkialla Ranskassa, kielsi jopa suurten kaupunkien edustajien kokouksetkin; se harjoitti Versaillesissa ja muualla Ranskassa urkintaa, joka oli paljon laajempaa kuin toisen keisarikunnan aikana; sen inkvisiittorisantarmit polttivat kaikki Pariisissa julkaistut sanomalehdet ja avasivat kaikki Pariisiin menevät ja Pariisista saapuvat kirjeet; arimmatkin yritykset lausua sananen Pariisiin puolesta kansalliskokous tukahdutti ulvomalla niin, ettei sellaista oltu kuultu edes vuoden 1816 tilanherrakamarissa («chambre introuvable»); versaillesilaiset kävivät Pariisia vastaan verenhimoista sotaa ulkoa käsin, ja itse Pariisissa he yrittivät toimia lahjomisten ja salaliittojen avulla. Eikö näissä oloissa Kommuuni olisi tehnyt häpeällistä petosta, jos se olisi noudattanut kuin syvimmän rauhan vallitessa kaikkia liberalismiin sovinaisuussääntöjä? Jos Kommuunin hallitus olisi ollut herra Thiersin hallituksen kaltainen, niin ei olisi ollut syytä kieltää Pariisissa järjestyspuolueen lehtiä, eikä Versaillesissa Kommuunin lehtiä.

»Tilanherrakamarin» edustajilla oli tosiaankin syytä suuttua, kun juuri samaan aikaan, jolloin he julistivat kirkon helmaan palaamisen ainoaksi Ranskan pelastumisen keinoksi, epäuskonnollinen Kommuuni paljasti Picpusin nunnaluostarin ja St. Laurentin kirkon omituiset salaisuudet³²⁰. Thiersin ivaamista oli se, että samaan aikaan kuin Thiers kahmalokaupalla jakeli bonapartelaiskenraaleille kunnialegioonan suurristejä siitä, että nämä olivat mestareita häviämään taisteluita, allekirjoittamaan antautumisehtoja ja pyörittelemään savukkeita Wilhelmshönessä³²¹, Kommuuni pani viralta ja

vangitutti kenraaleitaan heti huomattuaan heidän hoitavan virkaansa leväperäisesti. Eikö se, että Kommuuni erotti ja vangitsi erään jäsenensä*, joka väärää nimeä käyttäen oli päässyt toimeen ja istunut aikaisemmin Lyonissa kuusi päivää vankilassa tavallisen vararikon vuoksi, eikö se ollut korvapuusti väärentäjä Jules Favrelle, joka yhä vielä oli Ranskan ulkoministerinä, kaupasi Ranskaa Bismarckille ja saneli käskyjä Belgian verrattomalle hallitukselle? Mutta itse asiassa Kommuuni ei suinkaan vaatinut itselleen erehtymättömyyden mainetta, kuten poikkeuksetta kaikki aikaisemmat hallitukset olivat tehneet. Se saattoi julkisuuteen kaikki sanansa ja tekonsa, ilmaisi yleisölle vajavaisuutensa.

Jokaisessa vallankumouksessa työntyy esiin sen todellisten edustajien ohella toisenlaatuisiakin ihmisiä. Toiset ovat olleet mukana aikaisemmissa vallankumouksissa ja kiintyneet niihin; he eivät ole selvillä uudesta liikkeestä, mutta heillä on yhä vielä suuri vaikutus kansaan tunnetun rohkeutensa ja luonteensa tai pelkästään tradition vuoksi. Toiset ovat vain huutajia, jotka vuodesta toiseen toistamalla alinomaa samoja syytöksiä jokaista hallitusta vastaan ovat saavuttaneet todellisten vallankumouksellisten maineen. Myös maaliskuun 18. päivän jälkeen ilmestyi sellaisia henkilöitä ja he esittivät eräissä tapauksissa huomattavaakin osaa. He jarruttivat minkä voivat työväenluokan todellista toimintaa, niin kuin he olivat jarruttaneet aikaisempienkin vallankumousten kehittymistä täydelliseksi. He ovat välttämätön paha, josta olisi päästy ajan mittaan, mutta juuri tätä aikaa ei Kommuunilla ollutkaan.

Ihmeellinen oli tosiaankin se muutos, minkä Kommuuni sai aikaan Pariisissa! Toisen keisarikunnan aikaisesta irstailevasta Pariisista ei jäänyt jälkeäkään. Pariisi ei ollut enää englantilaisten maalordien, irlantilaisten absentistien³²², entisten amerikkalaisten orjanomistajien ja amerikkalaisten nousukkaiden, entisten venäläisten maaorjanomistajien ja valakialaisten bojaarien kokoon-tumispaikka. Ei ollut enää tuntemattomien ruumiita ruumishuoneessa, ei yöllisiä sisäänmurtoja, tuskin ai-

* — Blanchetin. *Toim.*

noatakään varkautta; vuoden 1848 helmikuun päivien jälkeen Pariisin kadut olivat ensi kerran todella turvallisina, vaikkei ollutkaan mitään poliisia.

»Me», muuan Kommuunin jäsen sanoi, »emme enää kuule kerrottavan murhista, ryöstöistä emmekä ihmisten ahdistelemisista; näyttää tosiaan siltä kuin poliisi olisi laahannut mukanaan Versaillesiin kaikki vanhat ystävänsä.»

Kokotit olivat seuranneet suojelijoitansa — noita paenneita perheen, uskonnon ja ennen kaikkea omaisuuden tukipylyväitä. Heidän tilalleen astuivat Pariisiin todelliset naiset, yhtä sankarillisina, jaloina ja uhrautuvaisina kuin klassisen muinaisajan naiset. Työtätekevä ajatteleva, taisteleva, vertavuotava ja historiallisen aloitteensa innoituksesta sädehtivä Pariisi miltei unohti porttiansa ulkopuolella olevat ihmissyöjät ryhtyessään rakentamaan uutta yhteiskuntaa!

Ja nyt tätä Pariisin uutta maailmaa vastassa oli Versaillesin vanha maailma — tuo koostuma kaikkien aikansaeläneiden järjestelmien hylkiöitä: legitimistejä ja orleanisteja, jotka halusivat kiihkeästi raadella kansakunnan ruumista, häntänään vedenpaisumuksen ajan tasavaltalaiset, jotka tukivat orjanomistajien kapinaa osallistumalla kansalliskokoukseen ja luulivat, että hallituksen etunenässä olevan vanhan ilveilijän turhamaisuuden ansiosta he säilyttävät parlamentaarisen tasavaltansa; he parodioivat vuotta 1789 pitämällä kuin aaveet kokouksiaan *Jeu de Paumessa**. Tämä kokous joka edusti kaikkea sitä, mikä Ranskassa oli aikansa elänyttä, pysyi näennäisesti pystyssä vain Louis Bonaparten kenraalien miekkojen tukemana. Pariisi oli totuus, Versailles — valhetta, ja tämän valheen julistajana oli Thiers.

Thiers julisti Seinen ja Oisen departementin pormestarien lähetystölle:

»Voitte luottaa sanaani, jota en ole koskaan rikkonut!»

Hän sanoi kansalliskokoukselle, että se oli muka »vapaimmin valittu ja vapaamielisin kokous, mitä Rans-

* Pallohuone, jossa vuoden 1789 kansalliskokous teki kuuluisan päätöksensä. (*Engelsin selitys vuoden 1871 saksankieliseen laittokseen.*)

kalla milloinkaan oli ollut»; kirjavalle! sotamieslaumalleen, että se oli »maailman ihme ja paras armeija, mitä Ranskalla milloinkaan oli ollut»; provinssille, että Pariisin pommitus hänen käskystään oli tarua:

»Joskin muutamia kanuunanlaukauksia on ollut, niin niitä ei ole ampunut Versaillesin armeija, vaan eräät kapinoitsijat, jotka tahtovat luulotella, että he taistelevat, vaikka eivät ole uskaltaneet edes näyttäytyä.»

Sittemmin hän selitti provinssille:

»Versaillesin tykistö ei pommita Pariisia, se vain ammuskelee sitä.»

Pariisin arkkikiispalle hän sanoi, että Versaillesin joukkojen syyksi pannut ampumiset ja vainotoimenpiteet (!) ovat pelkkää valhetta. Hän julisti Pariisille pyrkivänsä vain »vapauttamaan kaupungin kamalista tyraneista, jotka sitä sortavat» ja sanoi Kommuunin-Pariisin olevan tosiasiallisesti »vain kourallinen rikollisia».

Thiersin Pariisi ei ollut todellinen »roskajoukon» Pariisi, se oli aave-Pariisi, francs-fileursin³²³ Pariisi, boulevard-miesten ja -naisten Pariisi, rikas, kapitalistinen, kullattu laiskurien Pariisi, joka lakeijoineen, suurkeinottelijoineen, kirjallisine boheemineen ja kokotteineen nyt tungeksi Versaillesissa, Saint-Denisissä, Rueilissa ja Saint-Germainissa; jonka mielestä kansalaissota oli vain miellyttävä välinäytös; joka katseli taistelua kaukoputkella, piti lukua kanuunanlaukauksista ja vannoi oman ja porttojensa kunnian kautta, että näytelmä oli asetettu verrattomasti paremmin kuin konsanaan Porte Saint-Martinin teatterissa. Kaatuneet olivat todella kaatuneita, haavoittuneiden huuto ei ollut teennäistä; ja sitten, miten maailmanhistoriallista olikaan tuo kaikki!

Sellainen oli herra Thiersin Pariisi, samoin kuin Koblenzin emigrantti-joukko oli ollut herra de Calonnen Ranska.³²⁴

IV

Orjanomistajien salaliiton ensimmäinen yritys kukistaa Pariisi preussilaisten miehittäjien voimin epäonnistui Bismarckin kieltäytymisen vuoksi. Toinen, 18.

maaliskuuta tehty yritys päättyi armeijan tappioon ja hallituksen pakenemiseen Versaillesiin, jonne sen perässä ja käskystä joutui siirtymään koko hallintokoneisto. Ollen käyvinään rauhanneuvotteluja Pariisin kanssa Thiers voitti siten aikaa valmistellakseen sotaa Pariisia vastaan. Mutta missä armeija? Linjarykmenttien jäännökset olivat harvalukuisia ja epäluotettavia. Kun Thiers kehotti hartaasti maakuntia rientämään kansalliskaarteineen ja vapaaehtoisineen Versaillesin avuksi, niin vastauksena oli avoin kieltäytyminen. Vain Bretagne lähetti kourallisen chouaaneja³²⁵, jotka taistelivat valkoisen lipun alla jokaisella rinnassaan valkoiselle kankaalle kirjailtu Jeesuksen sydän ja sotahuutonaan: Vive le roi! (Eläköön kuningas!) Thiersin ei auttanut muu kuin haalia kovalla kiireellä kokoon kirjava joukko matruuseja, merisotilaita, paavin zuaveja, Valentinin santarmeja, Piétrin poliiseja ja mouchards*. Tämä armeija olisi kuitenkin ollut naurettavan mitätön ilman vähitellen vankeudesta palaavia bonapartelaisarmeijan sotamiehiä, joita Bismarck vapautti sen verran, että toisaalta olisi voitu käydä kansalaissotaa ja toisaalta pitää Versaillesn orjamaisen riippuvaisena Preussista. Tämän sodan kestäessä Versaillesn poliisin oli pidettävä silmällä Versaillesn armeijaa ja santarmien oli innostettava tämä armeija mukaansa asettumalla ensin itse kaikkialla vaarallisimmille paikoille. Kukistuneita linnoituksia ei valloitettu, vaan ostettiin. Kommunardien sankarillisuus sai Thiersin vakuuttumaan siitä, että Pariisin vastarinta ei ollut murrettavissa hänen oman strategisen neroutensa eikä hänen käytettävissään olevien pistinten voimalla.

Samaan aikaan hänen ja maakuntien välit kävivät yhä kireämmiksi. Versaillesiin ei tullut ainoatakaan myötätunnon adressia, mikä olisi voinut ilahduttaa Thiersiä ja hänen »tilanherrakamariaan». Päinvastoin. Joka suunnalta tuli lähetystöjä ja kirjallisia vetoamuksia, jotka kaikkea muuta kuin kunnioittavassa äänilajissa vaativat tekemään sovinnon Pariisin kanssa sillä pohjalta, että tunnustetaan selvästi tasavalta, vahvistetaan Kommuunin säätämät vapaudet ja hajotetaan kansallis-

* — urkkijoita. *Toim.*

kokous, jonka valtuudet olivat jo kuluneet umpeen. Näitä lähetystöjä ja vetoamuksia tuli niin paljon, että Thiersin oikeusministeri Dufaure käski 23. huhtikuuta lähettämässään kiertokirjeessä virallisia syyttäjiä katsomaan »sovintokehotukset» rikoksiksi! Nähdessään sotaretkensä tarjoamat toivottomat perspektiivit Thiers päätti muuttaa taktiikkaansa ja määräsi toimitettavaksi 30. huhtikuuta koko maassa kunnanvaltuustojen vaalit kansalliskokoukselle sanelemansa uuden kunnallislain mukaisesti. Turvautuen vuoroin prefektiensä juonitteluihin, vuoroin poliisiensa pelotteluihin hän odotti varmana, että maakuntien vaalituomio antaa kansalliskokoukselle sitä moraalista voimaa, jota siltä oli aina puuttunut, ja että hän saa maakunnilta sitä aineellista voimaa, mitä hän Pariisiin voittamiseen tarvitsi.

Pariisia vastaan käymäänsä ja omissa tiedonannoissaan ylistelemäänsä rosvosotaa sekä ministeriensä yrityksiä pystyttää hirmuvalta koko Ranskassa Thiers oli heti alusta alkaen pitänyt tarpeellisena täydentää pienellä sovintokomedialla, jolla oli useampiakin tarkoituksia. Sen piti johtaa maaseutu harhaan, houkutellessa hänen puolelleen Pariisin keskiluokka ja ennen kaikkea antaa kansalliskokouksen näennäisille tasavaltalaisille tilaisuus salata Pariisia vastaan tekemänsä petos Thiersille osoitetulla luottamuksella. 21. maaliskuuta, jolloin Thiersillä ei ollut vielä mitään armeijaa, hän selitti kansalliskokoukselle:

»Tulkoon mitä tulee, minä en tule lähettämään sotaväkeä Pariisia vastaan.»

27. maaliskuuta hän julisti:

»Virkaan astuessani tasavalta oli jo olemassa, ja olen vakavasti päättänyt pitää sen pystyssä.»

Todellisuudessa hän kukisti Lyonissa ja Marseillessa vallankumouksen tasavallan nimessä,³²⁶ samalla kun hänen »tilanherrakamarinsa» Versaillesissa nosti kovan melun jo pelkästään kuullessaan sanan »tasavalta». Tämän sankaritekonsa jälkeen hän lievensi olevan tosiasian pelkäksi oletetuksi tosiasiaksi. Orléansin prinssit, jotka hän varovaisuussyistä oli toimittanut pois Bordeauxista,

saivat nyt julkisesti lakia rikkoen vehkeillä vapaasti Dreuxissa. Myönnytykset, joista Thiers oli antanut toiveita Pariisin ja provinssien edustajien kanssa pitämässään loputtomissa kokouksissa — niin kovin ristiriitaisia kuin hänen lupailunsa sävyiltään ja väriltään olivatkin — päätyivät lopulta aina siihen, että hänen kostonsa rajoittuu todennäköisesti

»kouralliseen rikollisia, jotka olivat osallistuneet Clément Thomasin ja Lecomten murhaamiseen».

Sen ehtona oli täysin ymmärrettävästi se, että Pariisi ja Ranska tunnustavat herra Thiersin peruuttamattomasti tasavalloista parhaaksi, niin kuin hän itse oli 1830 tehnyt Ludvig Filipin suhteen. Ja nuo myönnytykset — hän ei tyytynyt vain huolehtimaan siitä, että ne tehtiin kyseenalaisiksi virallisissa selityksissä, joita hänen ministerinsä antoivat niistä kansalliskokouksessa; ei, hän käytti myös Dufaureaan. Dufaure, tämä vanha orleanistiasianajaja, oli aina piiritystilan aikana ollut ylituomarina, niin nyt 1871 Thiersin aikana kuin myös 1839 Ludvig Filipin aikana ja 1849 Louis Bonaparten presidenttikautena. Silloin kun hän ei ollut ministerinä, hän kartutti rikkauksiaan puolustamalla Pariisin kapitalisteja ja hankki poliittista pääomaa puhumalla niitä lakeja vastaan, joita itse oli ollut säätämässä. Nyt, tyytymättä siihen, että ajoi kansalliskokouksessa läpi koko joukon sortolakeja, joiden avulla Pariisin kukistumisen jälkeen piti hävitettämän viimeisetkin tasavaltalaisen vapauden jäännökset Pariisista — hän osoitti jo ennakolta Pariisin kohtalon lyhentämällä mielestään kovin pitkäveteistä oikeudenkäyntiä sota-oikeuksissa³²⁷ ja saattamalla voimaan vastaleivotun drakonisen maastakarkotuslain. Lak-kauttaessaan kuolemanrangaistuksen valtiorikoksista vuoden 1848 vallankumous oli korvannut sen maastakarkotuksella. Louis Bonaparte ei uskaltanut ainakaan avoimesti entistää giljotiinin valtaa. Tilanherrojen kansalliskokouksen, joka ei vielä rohjennut edes vihjaillakaan sellaista, että pariisilaiset eivät sen mielestä olleet kapinallisia, vaan murhamiehiä, täytyi sen vuoksi Pariisiin kohdistuvassa alustavassa kostossaan rajoittaa Dufauren uuteen maastakarkotuslakiin. Näissä oloissa Thiersin

olisi ollut mahdotonta jatkaa sovintokomediaansa näin kauan, jollei — mitä hän juuri tahtoikin — se olisi saanut raivostumaan »tilanherrakamarin» edustajia, jotka tylsäjärkisyydessään eivät ymmärtäneet koko peliä eivätkä sitä, että hänen teeskentelynsä, vilppinsä ja vitkuttelunsa oli välttämätöntä.

Pitäen silmällä tulevia huhtikuun 30. päivän kunnallisvaaleja Thiers esitti 27. huhtikuuta erään suurista sovintonäytelmistään. Vuodattaessaan sentimentaalisia fraasejaan hän kesken kaiken huudahti kansalliskokouksen puhujalavalta:

»On olemassa vain yksi salaliitto tasavaltaa vastaan — Pariisin salaliitto, joka pakottaa meidät vuodattamaan ranskalaisten verta. Toistan kuitenkin vielä kerran: laskekoot syntiset aseensa ne, jotka ovat ne nostaneet, ja me pysäytämme rangaistuksen miekan — teemme rauhan, jonka ulkopuolelle jää vain pieni rikollisjoukko.»

»Tilanherrakamarin» edustajien kiivaisiin välihuutoihin hän vastasi:

»Sanokaa minulle, hyvät herrat, pyydän sitä hartaasti, olenko väärässä? Käykö teidän todella sääliksi, että saatoin sanoa totuuden mukaisesti, että rikollisia on vain kourallinen? Eikö se ole onni onnettomuudessamme, että sellaiset miehet, jotka saattoivat vuodattaa Clément Thomasin ja kenraali Lecomten verta, ovat vain harvoja poikkeuksia?»

Ranska oli kuitenkin kuuro Thiersin puheille, joiden hän itseään imarrellen luuli tehoavan kuin parlamentaarisen seireeninlaulun. Niistä 700 000 kunnanvaltuutetusta, jotka valittiin Ranskalle jääneissä 35 000 kunnassa, yhtyneiden legitimistien, orleanistien ja bonapartistien osalle tuli vajaat 8000. Vaaleja seuranneiden täydennys- ja uusintavaalien tulos oli vielä epäsuotuisampi heille. Kansalliskokous, sen sijaan, että olisi saanut maaseudulta niin kipeästi kaipaamaansa aineellista tukea, kadotti viimeisenkin oikeutensa esiintyä siveellisenä voimana: oikeutensa pitää itseään Ranskan yleisen tahdon ilmaisijana. Ja tappion täydennykseksi Ranskan kaikkien kaupunkien vastavalitut valtuutetut uhkasivat kutsua koolle Bordeauxiin kokouksen vallan anastaneen Versaillesin kansalliskokouksen vastapainoksi.

Näin ollen koitti kauan odotettu Bismarckin ratkaisevan esiintymisen hetki. Valtiaan äänellä hän käski Thiersiä lähettämään viivyttelämättä Frankfurtiin valtuutettuja lopullista rauhantekoa varten. Totellen nöyrästi herransa ja mestarinsa käskyä Thiers kiirehti lähettämään matkaan koetellun Jules Favrensa sekä tämän avuksi Pouyer-Quertierin. Pouyer-Quertier, »etevä» rouenilainen puuvillatehtailija, joka oli toisen keisarikunnan innokas, jopa orjamainenkin kannattaja, ei ollut tuossa keisarikunnassa milloinkaan havainnut vääräksi mitään muuta, paitsi Englannin kanssa solmitun kauppasopimuksen³²⁸, joka vahingoitti hänen omia tehtailijanjensa. Tuskin Thiers oli Bordeauxissa nimittänyt hänet rahaministeriksi, kun hän jo moitiskeli tuota »onnetonta» sopimusta, vihjaili, että se piakkoin puretaan, ja oli vielä niinkin hävytön, että yritti, joskin tuloksetta (koska oli tehnyt laskelmansa Bismarckia huomioonottamatta), saattaa heti jälleen voimaan Elsassia vastaan suunnatut vanhat suojelutullit, koska, kuten hän sanoi, mitkään voimassaolevat kansainväliset sopimukset eivät olleet estämässä sitä. *Tämä mies*, joka vastavallankumouksessa näki keinon työpalkkojen alentamiseksi Rouenissa ja ranskalaisten maakuntien luovuttamisessa keinon tavarainsa hintojen korottamiseksi Ranskassa — eikö hän ollutkin kuin luotu kyllin arvoisaksi toveriksi Jules Favrelle tämän viimeisessä, koko hänen työnsä kruunaneessa petoksessa?

Kun tämä herttainen valtuusmiespari saapui Frankfurtiin, Bismarck tiuskasi heille heti komennon: Joko keisarikunnan entistäminen tai rauhanehdoteni ehdoton hyväksyminen! Näissä rauhanehdoissa vaadittiin sotakorvauksen maksuaikojen lyhentämistä ja Pariisin linnostusten jäämistä preussilaisten joukkojen miehittämiksi niin kauaksi aikaa, kunnes Bismarck voi selittää olevansa tyytyväinen Ranskan asiointilaan. Täten Preussi tunnustettiin ylimmäksi erotuomariksi Ranskan sisäisissä asioissa! Bismarck puolestaan oli valmis Pariisin nujertamiseksi päästämään vankeudesta bonapartelaisarmeijan ja antamaan sille suoranaiseksi avuksi keisari Vilhelmin joukkoja. Sanansa vakuudeksi hän asetti ensimmäisen sotakorvauserän maksun riippuvaiseksi Pa-

riisiin »rauhottamisesta». Thiers ja hänen valtuusmiehen­sä ahmaisivat tietysti mielellään sellaisen syötin. He allekirjoittivat sopimuksen 10. toukokuuta ja hankkivat sille kansalliskokouksen vahvistuksen jo 18. toukokuuta.

Rauhanteon jälkeen bonapartelaisjoukkojen vankeu­desta saapumiseen saakka Thiers tunsii olevansa pakotet­tu jatkamaan sovintokomediaansa sitäkin suuremmalla syyllä, kun hänen tasavaltalaiset kätyrinsä kaipasivat kipeästi tekosyytä ummistaakseen silmänsä näkemästä Pariisin verilöylyn valmisteluja. Vielä 8. toukokuuta hän vastasi eräälle sovintoa tahtovalle keskiluokan lähe­tystölle:

»Heti kun kapinalliset suostuvat antautumaan, Pariisin por­tit tullaan avaamaan viikoksi selko selälleen kaikille muille paitsi kenraalien Clément Thomasin ja Lecomten murhaajille.»

Muutamaa päivää myöhemmin, kun »tilanherraka­mari» vaati kiihvastuneena häntä vastaamaan tästä lupauk­sesta, hän kieltäytyi kaikista selityksistä huomauttaen kuitenkin paljonpuhuvasti:

»Sanon teille, että joukossanne on malttamattomia, joilla on liian kiire. Heidän on odotettava vielä kahdeksan päivää; kah­deksan päivän kuluttua ei enää ole mitään vaaraa, ja tehtävä on silloin vastaava heidän rohkeuttaan ja heidän kykyjään.»

Heti kun Mac-Mahon saattoi luvata marssivansa pian Pariisiin, Thiers selitti kansalliskokoukselle, että hän

»astuu Pariisiin *laki* kädessään ja vaatii täyttä sovintusta niiltä kurjilta, jotka ovat vuodattaneet sotamiesten verta ja hävittäneet julkisia muistomerkkejä».

Kun ratkaisun hetki koitti, hän sanoi kansallisko­koukselle: »Tulen olemaan armoton»; Pariisille hän sanoi, että sen tuomio on julistettu, ja omille bonapartelaisille maantierosvoilleen, että heillä on esivallan lupa kostaa Pariisille mielensä mukaan. Vihdoin, kun petos 21. tou­kokuuta oli avannut Pariisin portit kenraali Douaylle, Thiers paljasti 22. toukokuuta »tilanherrakamarilleen» sovintokomediansa »tarkoituksen», jota nämä itsepintai­sesti eivät olleet tahtoneet käsittää.

»Muutamia päiviä sitten sanoin teille, että olemme lähestymässä *päämääräämme*; tänään tulin tänne sanoakseni teille, että *päämäärä* on saavutettu. Järjestys, oikeus ja sivilisaatio ovat vihdoin voittaneet!»

Niin, sitä se oli. Porvarillisen järjestelmän sivilisaatio ja oikeus esiintyvät todellisessa, pahaennustavassa valaistuksessaan heti kun tämän järjestelmän orjat nousevat kapinaan herrojansa vastaan. Silloin tuo sivistys ja oikeus muuttuu peittelemättömäksi raakalaisuudeksi ja laittomaksi kostoksi. Rikkauden anastajien ja sen tuottajien välisen luokkataistelun jokainen uusi kriisi osoittaa tuon tosiasian yhä näkyvämmiin. Vuoden 1871 sanoinkuvaamattoman halpamaisuuden rinnalla kalpenevat jopa nekin kauhuntyöt, jotka porvaristo suoritti kesäkuussa 1848. Siinä uhrautuvassa sankarillisuudessa, jota Pariisin kansa — miehet, vaimot ja lapset — osoitti jatkaessaan kahdeksan päivää taisteluaan sen jälkeen, kun versaillesilaiset olivat murtautuneet Pariisiin, kuvastuu kansan asian suuruus yhtä kirkkaasti kuin sotilaiden helvetillisissä teoissa kuvastuu sen sivilisaation henki, jonka palkattuja esitaistelijoita ja kostajia he olivat. Suurenmoinen on tosiaan se sivilisaatio, jonka elinkysymyksenä oli, mihin panna jo taistelun jälkeen tappamiensa ihmisten ruumisröykkiöt!

Löytääksemme jotain, mikä vetää vertoja Thiersin ja hänen verikoiriensa edesottamuksille, meidän on palattava Sullan ja Rooman kummankin triumviraatin aikoihin.³²⁹ Samaa kylmäveristä joukkomurhaamista; samaa pyövelien välinpitämättömyyttä ikään ja sukupuoleen nähden murhatyössä; sama järjestelmällisyys vankien kiduttamisessa; samaa vainoamista, joka tällä kerralla kohdistuu kuitenkin kokonaista luokkaa vastaan; samaa hurjaa piilottautuneiden johtomiesten jahaamista, jottei kukaan heistä pelastuisi; samanlaista poliittisten ja henkilökohtaisten vihamiesten ilmiantamista; samaa välinpitämättömyyttä hakattaessa kuoliaaksi ihmisiä, joilla ei ollut mitään yhteyttä taisteluun. Ero on vain siinä, että roomalaisilla ei vielä ollut mitraljöösejä vangittujen joukoittaista surmaamista varten ja että heillä ei ollut »kädessään lakia» eikä huulillaan saana »sivilisaatio».

Ja näiden häpeätekosten jälkeen katsokaa tämän porvarillisen sivilisaation toista, vielä inhottavampaa puolta, jota sen oma sanomalehdistö on kuvannut!

Erään lontoolaisen tory-puolueen lehden Pariisiin kirjeenvaihtaja kirjoittaa:

»Kauempana kajahtelee vielä yksityisiä laukauksia; oman onnensa nojaan jätetyt haavoittuneet tekevät kuolemaa Père-Lachaisen hautausmaalla; 6000 kapinallista harhailee epätoivoina kuolemantuskassa katakombien salakäytävissä; kaduilla näkee ajettavan onnettomia, jotka sitten ammutaan joukoittain mitraljööseillä. On kuohuttavaa nähdä samaan aikaan, miten kahvilat ovat tupaten täynnä absintinjuojia, biljardin- ja dominonpelaajia, nähdä, miten kokotit maleksivat pitkin bulevardjeja, ja kuulla, miten äänekäs mässäyksen humu kaikuu loistoravintolain cabinets particuliers* rikkoen öisen hiljaisuuden.»

Herra Edouard Hervé kirjoittaa Kommuunin lakkauttama massa versaillesilaisten »Journal de Paris» lehdessä³³⁰

»Tapa, millä Pariisin väestö (!) ilmaisi eilen tyytyväisyytensä, oli tosiaankin enemmän kuin kevytmielinen, ja me pelkäämme, että tilanne ajan oloon pahenee. Pariisi on nyt juhla-asussa, mikä totisesti on sopimatonta, ja siitä on tehtävä loppu, elleimme halua, että meitä tullaan nimittämään Parisiens de la décadence**».

Ja sitten hän lainaa Tacitukselta seuraavan kohdan:

»Ja kuitenkin tuon hirvittävän taistelun jälkeisenä aamuna ja jopa ennen taistelun päättymistä halpamainen ja irstaileva Rooma alkoi jälleen rypeä siinä hekuman suossa, joka mädätti sen ruumiin ja tahrasi sen sielun — alibi proelia et vulnera, alibi balneae popinaeque (täällä taisteluja ja haavoja, tuolla kylpylöitä ja ravintoloita).»

Herra Hervé unohtaa vain, että »Pariisin väestö», josta hän puhuu, on Thiersin Pariisin väkeä, niitä francs-fileurs, jotka joukoittain palasivat Versaillesista, Saint-Denisistä, Rueilista ja Saint-Germainista, se on *todella* »rappioajan Pariisi».

Tämä työn orjuutukseen perustuva häpeällinen sivilisaatio, joka kerta kun se juhlii uuden paremman yhteiskunnan uhrautuvaisista esitaistelijoista saamaansa veristä voittoa, väimentää teurasuhriensa huudot vainohuu-

* — yksityishuoneista. *Toim.*

** — rappioajan pariisilaisiksi. *Toim.*

doilla ja parjauksilla, joka toistuu kaikuna kautta maailman. Kommuunin valoisa työläisten Pariisi muuttuu »järjestyksen» verikoirien käsissä äkkiä joksikin paholais-ten pesäksi. Entä mitä tämä tavaton muutos todistaa kaikkien maiden porvarien mielestä? Ei muuta kuin että Kommuuni oli tehnyt salaliiton sivilisaatiota vastaan! Pariisin kansa uhraa antaumuksellisesti henkensä Kommuunin puolesta; missään aikaisemmassa taistelussa ei ole ollut niin suurta itseuhrautuvaisuutta. Mitä se todistaa? Ei muuta kuin että Kommuuni ei ollut kansan oma hallitus, vaan pienen rikolliskoplan väkivaltaa! Pariisin naiset antavat ilomielin elämänsä barrikadeilla ja mes-tauspaikoilla. Mitä se todistaa? Ei muuta kuin että Kommuunin pahahenki oli tehnyt heistä Magairoita ja Hekateita! Kommuunin maltillisuutta, jota se osoitti kaksi-kuukautisen ehdottoman herruutensa aikana, voidaan verrata vain siihen sankaruuteen, jota se osoitti puolustautuessaan. Mitä se todistaa? Ei muuta kuin että Kommuuni kahden kuukauden ajan salasi visusti maltillisuuden ja inhimillisyyden naamarilla perkeleellisen verenhimonsa päästääkseen sen kuolinkamppailun hetkellä valloilleen!

Työläisten Pariisin puolustautuessa sankarillisen itseuhrautuvaisesti joutui samalla liekkien saaliiksi rakennuksia ja muistomerkkejä. Kun proletariaatin orjuuttajat raatelevat palasiksi sen elävää ruumista, niin älkööt luulko, että he saavat voittokulussa palata asuinsijainsa koskemattomien seinien sisälle. Versaillesin hallitus huutaa: »Murhapolttol!» ja kuiskaa tuon iskusanan kaikille kätyreilleen etäisimpiä kyliä myöten, jotta sen vastustajia vainottaisiin kuin ammattimurhapolttajia. Koko maailman porvaristo katselee mielellään taistelun jälkeen suoritettua joukkoteurastusta, mutta kauhistuu kodin »häpäisemistä»!

Kun hallitukset antavat sotalaivastoilleen virallisen luvan »tappaa, polttaa ja hävittää», niin onko se lupa murhapolttoihin? Kun brittiläiset joukot hillittömydessään polttivat Washingtonin Kapitolin ja Kiinan keisarin kesäpalatsin,³³¹ niin oliko se murhapolttol? Kun preussilaiset, eivät suinkaan sotilaallisista syistä, vaan pelkästään vihoissaan ja kostonhimossaan, paloöljyä

käyttäen polttivat kaupunkeja, kuten esimerkiksi Châteaudunin, ja lukemattomia kyliä, niin oliko se murhapoltto? Kun Thiers kuusi viikkoa pommitti Pariisia vakuuttaen, että hän tahtoi sytyttää vain sellaiset talot, missä oli ihmisiä, niin oliko se murhapoltto? Sodassa on tuli täysin oikeellinen ase. Rakennuksia, jotka vihollinen on miehittänyt, pommitetaan polttotarkoituksessa. Jos puolustajien täytyy ne jättää, he itse sytyttävät ne palaamaan, jotta hyökkääjä ei voisi käyttää niitä tukikohtina. Poroksi polttaminen on aina ollut maailman kaikkien säännöllisten armeijoiden taistelulinjoilla sijainneitten rakennusten ehdottomana kohtalona. Mutta sodassa, jota sorretut käyvät sortajiaan vastaan ja joka on historian ainoaa oikeutettua sotaa, sellaista ei millään muotoa saisi tapahtua! Kommuuni käytti tulta puolustuskeinonaan tämän sanan ahtaimmassa merkityksessä. Se käytti sitä sulkeakseen versaillesilaisten joukoilta ne pitkät, suorat kadut, joita Haussmann oli tarkoituksellisesti aukonut tykkitulta varten; se käytti tulta turvatakseen peräytymisensä, samoin kuin versaillesilaiset hyökätessään käyttivät kranaatteja, jotka hävittivät vähintään yhtä paljon taloja kuin Kommuunin tuli. Nytkin on yhä kiistanalaista, mitkä talot olivat puolustajien ja mitkä hyökkääjien sytyttämiä. Ja puolustajat turvautuivat tulenkäyttöön vasta sitten, kun versaillesilaiset joukot jo olivat aloittaneet vankiensä joukkomurhaamisen.— Lisäksi Kommuuni oli jo aikoja ennen ilmoittanut julkisesti, että se äärimmäisyyksiin pakotettuna tulisi hautaantumaan Pariisin raunioihin ja tekemään Pariisista toisen Moskovan³³², niinhän puolustushallituskin oli aikoinaan luvannut tehdä, tosin vain petoksensa peittämiseksi. Juuri tätä tarkoitusta varten Trochu oli hankkinut tarpeellisen määrän paloöljyä. Kommuuni tiesi, että sen vastustajat eivät rahtuakaan piitanneet Pariisin väestön hengestä, mutta omista Pariisissa olevista taloistaan he kyllä olivat huolissaan. Ja Thiers puolestaan oli selittänyt, että hän on kostava säälimättömästi. Heti kun toisaalta hänen armeijansa oli taisteluvalmiina ja toisaalta preussilaiset olivat katkaisseet ulospääsytiät, hän huudahti: »Tulen olemaan säälimätön! Rangaistus on oleva täydellinen, oikeus ankara.» Jos Pariisin työläisten teot olivat

vandalismia, niin ne olivat epätoivoista puolustautumisvandalismia eivätkä voitonriemun vandalismia, jollaiseen kristityt syyllistyivät hävittäessään pakanallisen antiikin todella korvaamattomia taideteoksia; ja yksinpä tämänkin vandalismin ovat historioitsijat selittäneet oikeutetuksi välttämättömänä ja suhteellisesti vähäpätöisenä momenttina uuden, nousevan yhteiskunnan ja vanhan, häviävän yhteiskunnan välisessä jättiläistaiselussa. Ja vielä vähemmän muistutti Kommuunin vandalismi Haussmannin vandalismia, joka hävitti historiallisen Pariisin tehdäkseen tilaa veijarien Pariisille.

Entä Kommuunin suorittama kuudenkymmenen neljän panttivangin ja erikoisesti Pariisin arkkipiispan surmaaminen! — Porvaristo ja sen armeija olivat kesäkuussa 1848 ottaneet uudelleen käytäntöön jo aikoja sitten sodankäynnistä hävinneen tavan — turvattomien vankien ampumisen. Tätä raakamaista tapaa on sittemmin suuremmassa tai pienemmässä määrässä käytetty nujerrettaessa kansankapinoita Euroopassa ja Intiassa, mikä todistaa sen olleen todellista »sivilisaation edistymistä!» Toisaalta preussilaiset olivat Ranskassa herättäneet jälleen henkiin tavan ottaa panttivankeja — viattomia ihmisiä, jotka hengellään vastasivat muiden töistä. Kun Thiers, kuten olemme nähneet, jo heti sodan alussa otti käytäntöön inhimillisen tavan ampua vangiksi joutuneita kommunardeja, niin Kommuunilla ei puolestaan ollut muuta keinoa suojata näiden vankien henkeä kuin ottaa preussilaisten tapaan panttivankeja. Mutta näiden panttivankien elämä oli jo moneen kertaan menetetty, koska versaillesilaiset jatkuvasti ampuivat vankejaan. Miten voitiin enää kauemmin säästää heitä sen verilöylyn jälkeen, jolla Mac-Mahonin pretoriaanit³³³ juhlivat Pariisiin tuloaan? Pitikö porvaristohallituksen hillitöntä raakuutta vastaan suunnatun viimeisenkin vastatoimenpiteen — panttivankien ottamisen — jäädä vain pelkäksi leikinteoksi? Piispa Darboyn todellinen murhaaja on Thiers. Kommuuni oli kerran toisensa jälkeen tarjoutunut vaihtamaan arkkipiispan ja päälle päätteeksi koko joukon muita pappeja yksistään Blanquihin, jonka Thiers oli pidättänyt. Thiers kieltäytyi itsepintaisesti. Hän tiesi, että antamalla Blanquin hän antaisi Kommuu-

nille pään, kun sitä vastoin arkkipiispa palvelisi hänen tarkoituksiaan parhaiten — ruumiina. Thiers matki tässä tapauksessa Cavaignacia. Minkä hirmuhuudon pääsivätäkään kesäkuussa 1848 Cavaignac ja hänen järjestysmiehensä leimatessaan kapinalliset arkkipiispa Affren murhaajiksi! Ja kuitenkin he tiesivät vallan hyvin, että arkkipiispan olivat ampuneet järjestyspuolueen sotamiehet. Jacquemet, arkkipiispan ylivikaari, oli välittömästi tuon teon jälkeen antanut heille siitä julkisen todistuksensa.

Koko tämä parjauskampanja, jonka järjestyspuolue on aina verijuhliensa jälkeen aloittanut uhrejansa vastaan, todistaa vain sitä, että nykyinen porvari pitää itseään entisen feodaaliherran laillisena seuraajana; feodaalihera katsoi näet olevansa oikeutettu käyttämään plebeijejä vastaan mitä hyvänsä asetta, jota vastoin jonkin aseiden oleminen plebeijien käsissä oli jo sellaisenaan rikos.

Vallassaolevan luokan salaliitto vallankumouksen kukistamiseksi muukalaisvalloittajan turvin käydyn kansalaissodan avulla, salaliitto, jonka jälkiä olemme seuranneet syyskuusta aina siihen asti kun Mac-Mahonin pretoriaanit marssivat St. Cloudin portista kaupunkiin — tämä salaliitto huippeni Pariisin verilöylyksi. Bismarck katselee tyytyväisenä Pariisin raunioita pitäen niitä ehkä »ensimmäisenä eränä» siitä yleisestä suurkaupunkien hävityksestä, jota hän oli hartaasti toivonut jo ollessaan vain tavallinen maajunkkeri Preussin vuoden 1849 »chambre introuvablessa»³³⁴. Hän katselee tyytyväisenä Pariisin proletariiden ruumiita. Hänestä se ei ole vain vallankumouksen poisjuurimista, vaan samalla myös Ranskan nujertamista, jolta nyt tosiaankin on katkaistu kaula, vieläpä Ranskan oman hallituksen toimesta. Pintapuolisena, kuten kaikki menestyvät valtiomiehet, hän näkee vain tämän valtavan historiallisen tapahtuman ulkokuoren. Onko milloinkaan aikaisemmin historian näyttämöllä esiintynyt voittajaa, joka olisi kruunannut voittonsa esiintymällä paitsi voitettujen hallituksen santarmina myös palkattuna salamurhaajana? Preussin ja Pariisin Kommuunin välillä ei ollut sotaa. Päinvastoin, Kommuuni oli hyväksynyt rauhan ennakkoehdot ja Preussi oli julistautunut puolueettomaksi. Preussi ei siis

ollut sotaikäyvä puoli. Se toimi kuin salamurhaaja, pelkurimainen salamurhaaja, koska se ei antautunut mihinkään vaaraan, kuin palkattu salamurhaaja, koska se jo ennakolta oli tehnyt 500 miljoonan suuruisen verirahan suorittamisen riippuvaiseksi Pariisin kukistamisesta. Ja niin tuli vihdoinkin ilmi sodan todellinen luonne. Kaitselemus oli järjestänyt sen kurittaakseen hurskaan ja siveellisen Saksan avulla jumalatonta ja irستاilevaa Ranskaa! Ja tämä, yksinpä muinaisajankin juristien kannalta katsoen ennen kuulumaton kansainvälisen oikeuden loukkaaminen, minkä olisi pitänyt saada Euroopan »sivistyneet» hallitukset julistamaan kansainkiroukseen pelkkänä Pietarin hallituksen aseena ollut rikollinen Preussi, on sen sijaan pannut ne vain harkitsemaan, eikö olisi syytä jättää Versaillesin pyövelin käsiin niitäkin harvoja teurasuhreja, joiden oli onnistunut paeta Pariisia ympäröineen kaksinkertaisen vartioketjun läpi!

Sellainen ennen kuulumaton tapaus, että voittanut ja voitettu armeija liittoutuvat uuden ajan valtavimman sodan jälkeen teurastaakseen yhdessä proletariaattia, ei todista, kuten Bismarck uskoi, nousemaan pyrkivän uuden yhteiskunnan lopullista kukistamista, vaan se todistaa vanhan porvarillisen yhteiskunnan täydellistä lahoamista. Suurimpana sankarihenkisenä nousuna, mihin tämä vanha yhteiskunta vielä kykeni, oli kansallinen sota, ja sekin osoittautuu nyt pelkäksi hallituksen huijaukseksi, jonka ainoana tarkoituksena oli lykätä tuonemmaksi luokkataistelua ja josta luovuttiin heti kun luokkataistelu kärjistyi kansalaissodaksi. Luokkaherruus ei enää kykene piiloutumaan kansalliseen univormuun; kansalliset hallitukset ovat *yksimielisiä* vastustaessaan proletariaattia!

Vuoden 1871 helluntain jälkeen ei voi enää olla rauhaa eikä aselepoa Ranskan työläisten ja heidän työnsä tuotteiden anastajien välillä. Palkkasotavaen rautakoura saattanee ehkä jonkin aikaa pitää molemmat luokat samassa puristuksessa. Mutta niiden taistelu on puhkeava uudelleen ja laajeneva yhä enemmän, eikä voi olla mitään epäilystä siitä, kuka on oleva lopullinen voittaja — harvalukuiset anastajat vaiko valtavana enemmistönä olevat työtätekevät. Ja Ranskan työläiset muodostavat vain koko nykyajan proletariaatin etujoukon.

Samalla kun Euroopan hallitukset ovat Pariisin suhteen osoittaneet luokkaherruuden kansainvälisen luonteen, ne parkuvat, että Kansainvälinen työväenliitto — työn kansainvälinen järjestö pääoman yleismaailmallista salaliittoa vastaan — on tämän kaiken onnettomuuden pääsyy. Thiers on syyttänyt sitä työn hirmuvaltiaaksi, joka esittää itsensä työn vapauttajaksi. Picard on käskennyt katkaisemaan Internationaalien ranskalaisen osaston kaikki yhteydet ulkomaisiin Internationaalien osastoihin; kreivi Jaubert, vuoden 1835 aikainen Thiersin vanha, muumioksi muuttunut rikostoveri, on julistanut, että kaikkien hallitusten päätehtävä on hävittää perinjuurin Internationaali. »Tilanherrakamari» ulvoo kuorossa sitä vastaan, ja koko Euroopan lehdistö yhtyy tähän kuoroon. Eräs arvossapidetty ranskalainen kirjailija*, jolla ei ole mitään yhteyttä liittoomme, on sanonut:

»Kansalliskaartin keskuskomitean jäsenet ja suurin osa Kommuunin jäsenistä ovat Kansainvälisen työväenliiton toimeliaimpia, ymmärtäväisimpiä ja tarmokkaimpia päitä... henkilöitä, jotka ovat ehdottoman rehellisiä, vilpittömiä, ymmärtäväisiä, täynnä innostusta, puhtaita ja kiihkomielisiä tämän sanan myönteisessä merkityksessä.»

Poliisihengen kyllästämä porvarin järki kuvittelee tietysti Kansainvälistä työväenliittoa eräänlaiseksi salaseuraksi, jonka keskusvirasto aika ajoin komentaa toimeenpanemaan kapinoita milloin missäkin maassa. Liittomme on itse asiassa kuitenkin vain kansainvälinen side, joka yhdistää sivistyneen maailman eri maiden edistyneimmät työläiset. Missä tahansa, missä muodossa ja oloissa hyvänsä luokkataistelu kulloinkin ilmeneekin, niin on luonnollista, että liittomme jäsenet ovat eturivissä. Maaperänä, jossa liittomme kasvaa, on itse nykyaikainen yhteiskunta. Tätä liittoa ei voida hävittää, vuodatettakoon verta miten paljon tahansa. Hävittääkseen sen hallitusten täytyisi ennen kaikkea hävittää työhön kohdistuva pääoman pakkovalta siis oman loismaisen olemassaolonsa edellytys.

Työläisten Pariisia ja sen Kommuunia tullaan aina juhlimaan uuden yhteiskunnan mainehikkaana airueena.

* — nähtävästi Robinet. *Toim.*

Sen marttyyrien muisto tulee aina säilymään työväenluokan sydämessä. Sen pyövelit historia on jo nyt naulinnut siihen häpeäpaaluun, josta heitä eivät pysty vapauttamaan heidän pappiensa mitkään rukoukset.

256, High Holborn,
London, Western Central,
30. toukokuuta 1871

Liitteitä

I

»Vankikolonna pysäytettiin Avenue Uhrich -kadulla ja järjestettiin neli- ja viisihenkisiin riveihin jalkakäytävälle, rintama kadulle päin. Kenraali, markiisi de Galliffet, ja hänen esikuntansa laskeutuivat alas ratsujen selästä ja tarkastivat rivistön alkaen vasemmalta siiveltä. Kenraali kulki vitkaan rivejä tarkastellen; silloin tällöin hän pysähtyi, kosketti jotakuta miestä olkapäähän tai viittasi jonkun miehen taemmista riveistä esiin. Tällä tavoin valikoidut siirrettiin enimmäkseen sen pitemmittä puheitta keskikadulle, missä heistä pian muodostui erillinen ryhmä... Oli ilmeistä, että tässä oli melkoinen sija erehdyksille. Ratsastava upseeri kiinnitti kenraalin huomiota mieheen ja naiseen syyttäen heitä jostakin erikoisesta pahasta työstä. Nainen syöksyi esiin riveistä, lankesi polvilleen ja kädet ojennettuina vakuutti kiihkeästi olevansa viaton. Kenraali odotti hetkisen ja sanoi sitten täysin levollisin ilmein ja asentoaan muuttamatta: 'Rouva, olen käynyt kaikissa Pariisin teattereissa, ei maksa vaivaa näytellä komediaa (*ce n'est pas la peine de jouer la comédie*)'... Tuona päivänä ei kenenkään ollut hyvä olla vierustoveriaan huomattavasti isompi, likaisempi, puhtaampi, vanhempi tai rumempi. Yhden miehen suhteen huomasi erikoisesti, että nopeasta lähdöstään tästä maalilisestä murheenlaaksosta hänen oli kiittäminen vain sisäänlyötyä nenäänsä... Kun tällä tavoin oli valikoitu toista sataa henkeä ja eräs sotilasryhmä määrätty ampumaan, muu vankikolonna marssi edelleen noiden valikoitujen jäädessä paikalle. Muutamia minutteja myöhemmin alkoi takaa kuulua ammuntaa, jota — lyhyin väliajoin — kesti yli neljännestunnin. Se oli noiden umpimähkään tuomittujen teloitusta.» (Pariisin kirjeenvaihtaja, »Daily News»,³³⁵ 8. kesäkuuta.)

Tämä Galliffet, »oman vaimonsa Alfons, vaimon, joka oli kuulu ruumiinsa häpeämättömästi näytteille asettamisesta toisen keisarikunnan juomingeissa», oli sodan aikana tunnettu ranskalaisen vänrikki Pistoolin nimellä.

»Varovainen 'Temps'³³⁶, joka ei suinkaan ole sensaatiohaluinen, on julkaissut hirvittävän kertomuksen ihmisistä, jotka puo-

likuoliaiksi ammuttuina haudattiin elävältä. St. Jacques-la-Boucherien luona olevalle aukiolle haudattiin suuri joukko ihmisiä, joista monet peitettiin vain ohuella multakerroksella. Päivällä katuhälinä voitti kaikki muut äänet, mutta yön hiljaisuudessa herätti läheisten talojen asukkaat hiljainen voihkina, ja aamulla nähtiin nyrkkiin puristetun käden pistävän esiin maasta. Tästä oli seurauksena, että ruumiit käskettiin kaivamaan uudelleen esiin... En epäile lainkaan sitä, että monia haavoittuneita haudattiin elävältä. Erään tapauksen voin todistaa. Kun Brunel rakastettuineen ammuttiin 24. toukokuuta erään talon pihalla Vendôme-torilla, heidät jätettiin siihen 27. päivän iltaan asti. Kun vihdoin tultiin korjaamaan ruumiita, huomattiin naisen vielä elävän ja hänet vietiin sidottavaksi. Vaikka häneen oli sattunut neljä kuulaa, ei hänellä enää ole hengenvaaraa.» (Pariisin kirjeenvaihtaja, »Evening Standard»,³³⁷ 8. kesäkuuta.)

II

Seuraava kirje³³⁸ julkaistiin Lontoon »Timesissa» 13. kesäkuuta:

»TIMESIN» TOIMITTAJALLE

Hyvä herra!

Kuudentena kesäkuuta 1871 on herra Jules Favre lähettänyt kaikille Euroopan valloille kiertokirjeen, missä hän kehottaa niitä vainoamaan Kansainvälistä työväenliittoa ja tekemään siitä lopun. Muutamat huomautukset riittänevät osoittamaan tämän asiakirjan oikean laadun.

Jo Sääntöjemme johdannossa on ilmoitettu, että Internationaali perustettiin 28. syyskuuta 1864 julkisessa kokouksessa, joka pidettiin Lontoon St. Martin's Hallissa, Long Acre. Jules Favre siirtää sen perustamisajan vuoteen 1862 syistä, jotka hän itse parhaiten tuntenee.

Valaistakseen periaatteitamme hän väittää esittävänsä otteita »sen» (Internationaalin) »25. maaliskuuta 1869 julkaisemasta lentolehtisestä». Entä minkä hän esittää? Erään Internationaaliin kuulumattoman yhdistyksen lentolehtisen. Tämantapaisiin manöövereihin hän turvautui jo puolustaessaan vielä verraten nuorena asianajajana pariisilaista »National» lehteä, jota vastaan Cabet oli nostanut kanteen parjauksesta. Silloin hän väitti lukevansa otteita Cabetin lentokirjasista, vaikka luki-

kin omia väliin kirjoittamiaan lauseita. Tämä silmänkääntötempu paljastettiin kuitenkin oikeuden istunnossa ja, ellei Cabet olisi ollut niin sääliväinen, Favrea olisi rangaistu erottamalla hänet Pariisin asianajajakunnasta. Mikään niistä asiakirjoista, jotka Jules Favre esittää Internationaalien asiakirjoiksi, ei ole Internationaalien. Niinpä hän esim. sanoo:

»Allianssi julistaa itsensä ateistiseksi, kuten Lontoossa heinäkuussa 1869 perustettu Pääneuvosto sanoo.»

Pääneuvosto ei ole milloinkaan julkaissut sellaista asiakirjaa. Päinvastoin, se julkaisi asiakirjan*, jossa annuloitiin ne Allianssin — geneveläisen L'Alliance de la Démocratie Socialiste** — perussäännöt, joita Jules Favre siteeraa.

Kiertokirjeessään, mikä on muka osaksi suunnattu myös keisarikuntaa vastaan, Jules Favre kertailee Internationaalien vastaan vain niitä keisarikunnan yleisten syyttäjiä poliisitaruja, jotka tuon samaisen keisarikunnan tuomioistuintenkin edessä ovat rauenneet omaan tyhjyyteensä.

On tunnettua, että Internationaalien Pääneuvosto molemmissa (heinäkuussa ja syyskuussa 1870 julkaisemisessa) silloista sotaa koskevissa julkilausumissaan*** paljasti Ranskaan kohdistuvat Preussin valloitusuunnitelmat. Herra Reitlinger, Jules Favren yksityissihteri, kääntyi myöhemmin, mutta luonnollisesti turhaan, Pääneuvoston eräiden jäsenten puoleen pyytäen, että Pääneuvosto järjestäisi Bismarckia vastaan joukkomielenosoituksen kansallisen puolustuksen hallituksen hyväksi; erikoisesti pyydettiin, ettei tällöin puhuttaisi mitään tasavallasta. Jules Favren odotetun Lontooseen saapumisen yhteydessä tapahtuvan joukkomielenosoituksen valmistelut suoritettiin varmaankin mitä parhaimmassa tarkoituksessa, mutta vastoin Pääneuvoston tahtoa, sillä Pääneuvosto 9. syyskuuta antamassaan vetoomuksessa oli

* Ks. *Marx*. Die Internationale Arbeiterassoziation und die Allians der sozialistischen Demokratie. *Marx—Engels*. Werke, Dietz Verlag Berlin, Bd. 16, S. 339—341. *Toim.*

** — Sozialistisen demokratian yhdistys. *Toim.*

*** Ks. tätä osaa, s. 430—435, 436—445. *Toim.*

selvästi ja ennakolta varoittanut Pariisiin työläisiä Jules Favresta ja hänen kollegoistaan.

Mitä sanoisi Jules Favre, jos Internationaalinen Pääneuvosto vuorostaan lähettäisi Jules Favrea koskevan kiertokirjelmän kaikille Euroopan hallituksille kehottaen niitä kiinnittämään erikoista huomiota asiakirjoihin, jotka herra Milliè-re-vainaja julkaisi Pariisissa?

Kunnioittaen, Teidän nöyryin palvelijanne

John Hales

Kansainvälisen työväenliiton
Pääneuvoston sihteeri

256, High Holborn, London,
W. C. 12. kesäkuuta

Artikkelissaan »Kansainvälinen liitto ja sen päämäärät» lontoolainen »Spectator» (24. kesäkuuta) siteeraa kuin hurskas ilmiantaja konsanaan muita samantapaisia temppeja käyttäen jopa täydellisemminkin kuin Jules Favre yllä mainittua Allianssin asiakirjaa muka Internationaalinen tuotteena. Hän tekee sen yhdentoista päivän kuluttua yllä olevan oikaisun julkaisemisesta »Timesissa». Tämä ei meitä ihmetytä. Jo Fredrik Suuri tapasi sanoa, että kaikista jesuiitoista protestanttiset ovat pahimpia.

Kirjoittanut Marx
huhti—toukokuussa 1871

Ensimmäisen herran julkaistu
erillisenä kirjaseina Lontoossa
kesäkuun puolivälissä 1871 ja
ilmestyi vuosina 1871—1872
useissa Euroopan maissa ja
USA:ssa

Valitut teokset kolmessa
osassa, 2. osa, s. 158—220

Friedrich Engels

TYÖVÄENLUOKAN POLIITTISESTA TOIMINNASTA

OMAT MUISTIINPANOT PUHEESTA KANSAINVÄLISEN
TYÖVÄENLIITON LONTOON KONFERENSSISTA 21. SYYSKUUTA 339

Ehdoton pidättyminen on politiikan asioissa mahdotonta; kaikki pidättyvyyttä kannattavat lehdet harjoittavat myös politiikkaa. On kysymys vain siitä, miten ja millaista politiikkaa harjoitetaan. Pidättäytyminen on meille muuten mahdotonta. Työväenpuolue poliittisena puolueena on jo olemassa useimmissa maissa. Me emme ole niitä, jotka saatamme ne tuhoon saarnaamalla pidättäytymistä. Todellisen elämän käytäntö, poliittinen painostus, jota olemassaolevat hallitukset työläisiin kohdistavat — joko poliittisten tai yhteiskunnallisten tavoitteiden saavuttamiseksi — pakottaa työläiset politiikkaan, haluavatpa he sitä tai ei. Jos heille saarnaisi politiikasta pidättäytymistä, se merkitsisi heidän ajamistaan porvaripolitiikan syliin. Proletariaatin poliittisen toiminnan päiväjärjestykseen asettaneen Pariisin kommuunin jälkeen etenkin on poliittinen pidättäytyminen kerta kaikkiaan mahdotonta.

Me haluamme luokkien poistamista. Mikä on keino siihen pääsemiseksi? Proletariaatin poliittinen valta. Ja nyt kun kaikki ovat yksimielisiä tästä, meiltä vaaditaan, ettei meidän pidä sekaantua politiikkaan! Kaikki pidättäytymisen kannattajat kutsuvat itseään vallankumouksellisiksi ja suorastaan varsinaisiksi vallankumouksellisiksi. Kuitenkin vallankumous on politiikan korkein tapahtuma, ja ken vallankumousta haluaa, hänen on haluttava myös keinoa — poliittista keinoa — joka valmiste-

lee vallankumousta, joka kasvattaa työläisiä vallankumoukseen ja jota ilman työläiset joutuvat aina taistelun jälkeisenä päivänä Fevrejen ja Pyatien huiputtamiksi. Mutta kyseeseen tulevan politiikan täytyy olla proletariaasta poliittikkaa; työväenpuolue ei saa järjestäytyä minään porvaripuolueen hännänhuipuksi, vaan sen täytyy päinvastoin järjestäytyä riippumattomaksi puolueeksi, jolla on oma päämäärä, oma politiikka.

Poliittiset vapaudet, yhdistymis- ja kokoontumisvapaus, lehdistön vapaus ovat meidän aseitamme; ja pitäisikö meidän panna kädet ristiin ja harrastaa pidättäytymistä kun ne halutaan ottaa meiltä? Sanotaan että jokainen poliittinen toimi merkitsee olemassaolevan tunnustamista. Mutta jos tämä olemassaoleva antaa meille välineen protestoida olemassaolevaa vastaan, silloin ei sen välineen käyttö ole mitään olemassaolevan tunnustamista.

*Ensimmäisen herran julkaistu
täydellisenä »Kommunisti-
tieski Internatsional» aikakaus-
lehden 29. n:ossa 1934*

Werke, Bd. 17, s. 416—417

Karl Marx ja Friedrich Engels

**NÄENNÄISTÄ HAJAANNUSTA
INTERNATIONAALISSA**

**KANSAINVÄLISEN TYÖVÄENLIITON PÄÄNEUVOSTON
SULJETTU KIERTOKIRJE**

Tähän mennessä Pääneuvosto on katsonut tarpeelliseksi pidäytyä kokonaan antamasta lausuntoja Internationaalisen sisäisen kamppailun johdosta eikä ole milloinkaan vastannut julkisesti niihin avoimiin hyökkäilyihin, joita työväenliiton eräät jäsenet ovat tehneet sitä vastaan jo yli kaksi vuotta.

Jos kuitenkin voitiin edelleenkin olla vaiti, kunnes kysymyksessä olivat vain niiden muutamien vehkeilijöiden juonet, jotka koettivat tahallaan saada aikaan selkkausta Internationaalisen ja erään syntymästään alkaen Internationaalille vihamielisen seuran* välillä, niin nyt, kun Euroopan taantumus on saanut tukea tuon seuran aiheuttamista skandaaleista, aikana, jolloin Internationaali kokee kriisiä, jollaista se ei ole joutunut tuntemaan perustamisestaan alkaen, Pääneuvoston on pakko esittää historiallinen katsaus kaikista noista juonista.

I

Pariisin kommuunin tappion jälkeen Pääneuvosto julkaisi ensi töikseen Ranskan kansalaissotaa koskevan julkilausuman**, jossa se ilmaisi solidaarisuutensa kaikkia Kommuunin toimia kohtaan hetkellä, jolloin nuo

* — Kansainvälinen sosialistisen demokratian allianssi.
Toim.

** Ks. tätä osaa, s. 413—501. *Toim.*

toimet antoivat porvaristolle, lehdistölle ja Euroopan hallituksille aihetta syytää virtanaan mitä inhottavimpia parjauksia voitettujen pariisilaisten niskaan. Osa työväenluokastakaan ei ymmärtänyt, että sen oma asia oli kärsinyt tappion. Eräänä todistuksena neuvostolle tästä oli se, että siitä erosivat sen kaksi jäsentä, kansalaiset Odger ja Lucraft, jotka kieltäytyivät kokonaan osoittamasta solidaarisuutta tuota julkilausumaa kohtaan. Voidaan sanoa, että sen julkaiseminen maailman kaikissa sivistysmaissa pani alulle työväenluokan kannottojen yhtenäisyyden Pariisin tapahtumien suhteen.

Toisaalta Internationaali sai julkilausumasta erittäin voimakkaan propagandakeinon, jonka avulla se pakotti porvarillisen lehdistön, varsinkin suuren englantilaisen lehdistön ryhtymään väittelyyn ja Pääneuvoston antamin vastauksin piti yllä tuota väittelyä.

Kommuunin monilukuisten maanpakolaisten saapuminen Lontooseen teki Pääneuvostosta avustuskomitean, ja se joutui yli kahdeksan kuukauden ajan suorittamaan tehtäviä, jotka eivät kuuluneet laisinkaan sen tavanomaisiin velvollisuuksiin. Tappion kärsineet ja häädetyt kommunardit eivät tietenkään voineet luottaa porvariston apuun. Mitä työväenluokkaan tulee, niin se sai avunantovaatimuksen vaikeana aikana, Sveitsiin ja Belgiaan oli jo saapunut suuria maanpakolaisryhmiä, joita oli joko tuettava tai autettava siirtymään Lontooseen. Saksassa, Itävallassa ja Espanjassa kootut varat lähetettiin Sveitsiin. Englannissa yhdeksäntuntisesta työpäivästä käyty kiivas kamppailu, jonka ratkaisevana kohtana olivat Newcastlen tapahtumat³⁴¹, oli kuluttanut loppuun sekä työläisten henkilökohtaiset keräykset että trade unionien varat, joita muuten sääntöjen mukaan voidaankin käyttää vain ammatillisen taistelun tarkoituksiin. Herkeämättömän toiminnan ja kirjeenvaihdon ansiosta neuvosto onnistui kuitenkin keräämään pieniä rahasummia, joita se jakeli joka viikko. Amerikan työläiset vastasivat laajalti sen kehotukseen. Olisivatpa Pääneuvoston käytettävissä olleet ne miljoonat, joita säikähtänyt porvaristo kuvitteli olevan niin runsaasti Internationaalien kassassa!

Vuoden 1871 toukokuun jälkeen ryhmä Kommuunin maanpakolaisia otettiin neuvoston kokoonpanoon sodan seurauksena poistuneiden Ranskan edustajien tilalle. Kooptoitujen joukossa oli myös Internationaalien vanhoja jäseniä ja muutamia vallankumouksellisesta tarmokkuudesta tunnettuja henkilöitä, joiden valitseminen merkitsi Pariisin kommuunin kunnioittamista.

Näiden kaikkien huolien ohessa neuvoston oli tehtävä valmistelutöitä konferenssin koollekutsumiseksi³⁴².

Bonapartistihallituksen ankarat vainotoimet Internationaalia vastaan estivät Baselin kongressin³⁴³ päätöksessä edellytetyn Pariisin kongressin koollekutsumisen. Pääneuvosto käytti hyväkseen sääntöjen 4. pykälän sille myöntämää oikeutta ja ilmoitti 12. heinäkuuta 1870 kiertokirjeellä kongressin koollekutsumisesta Mainzissa. Samanaikaisesti eri federaatioille lähetetyissä kirjeissä* se ehdotti, että Pääneuvoston toimipaikka siirrettäisiin Englannista johonkin muuhun maahan ja pyysi antamaan edustajille imperatiivisen mandaatin tämän kysymyksen suhteen. Federaatiot olivat yksimielisesti sillä kannalla, että neuvosto jäisi Lontooseen. Muutaman päivän kuluttua puhjennut Saksan ja Ranskan sota esti yleensä kongressin koollekutsumisen. Ja silloin federaatiot, joiden mielipidettä olimme kysyneet, myönsivät meille valtuudet vuoronmukaisen kongressin koollekutsumisajan määrittelyyn tapahtumien kulusta riippuen.

Heti kun poliittinen tilanne salli, Pääneuvosto kutsui koolle suljetun konferenssin nojaten vuoden 1865 konferenssin³⁴⁴ ja jokaisen kongressin aikana pidettyjen organisaatiokysymyksiä käsitelleiden suljettujen istuntojen ennakkotapauksiin. Julkisen kongressin koollekutsuminen hetkellä, jolloin Euroopan taantumus vietti orgioitaan; jolloin Jules Favre vaati, että kaikki hallitukset, jopa Englannin hallituskin, luovuttaisivat maanpakolaiset rikollisina; jolloin Dufaure ehdotti tilanherrakamarille³⁴⁵ lain, jossa Internationaali asetettiin lain ulkopuolelle³⁴⁶, lain, jonka tekopyhän jäljitelmän Malou esitti myöhemmin belgialaisille; jolloin Sveitsissä eräs Kom-

* *Marx*. Luottamuksellinen ilmoitus kaikille jaostoille. *Toim.*

muunin pakolainen oli vangittu ennakoita ennen liittohallituksen tekemää päätöstä, kun hänen luovuttamistaan oli vaadittu; hetkellä, jolloin Internationaalien jäsenten vainoaminen oli ilmeisenä perustana Beustin ja Bismarckin liittoutumiselle ja jolloin myös Viktor Emanuel kii-ruhti yhtymään Internationaalia vastaan suunnattuun sopimuskohtaan; jolloin Espanjan hallitus alistui kokonaan versaillesilaisten pyöveleiden määräysvaltaan ja pakotti Madridissa sijainneen liittoneuvoston hakemaan itselleen turvapaikkaa Portugalista³⁴⁷; vihdoin hetkellä, jolloin Internationaalien lähimpänä velvollisuutena oli tiivistää järjestöään ja ottaa vastaan hallitusten sille heittämiä taistelukutsu — tuolla hetkellä julkisen kongressin koollekutsuminen oli mahdotonta, se olisi saattanut johtaa vain siihen, että mannermaan edustajat olisivat joutuneet hallitusten käsiin.

Kaikki jaostot, jotka pitivät jatkuvasti yhteyttä Pääneuvostoon, oli kutsuttu ajoissa konferenssiin, jonka valmistelussa kohdattiinkin vakavia vaikeuksia, vaikka kysymyksessä ei ollutkaan julkinen kongressi. Ranska ei maassa vallinneen tilanteen vuoksi voinut tietenkään valita edustajiaan. Napolin jaosto oli ainoa järjestynyt jaosto Italiassa, mutta edustajanvaaleihin mennessä se oli hajotettu asevoimin. Itävallassa ja Unkarissa Internationaalien aktiivisimmat jäsenet oli teljetty vankilaan. Saksassa sen muutamia tunnetuimpia jäseniä vainottiin valtiopetoksesta syytettyinä, toiset olivat vankilassa, ja puolueen rahavarat menivät kokonaan heidän perheidensä avustukseen. Amerikkalaiset käyttivät edustajistolle tarkoitetut varat maanpakolaisten ylläpitämiseen ja lähettivät konferenssille osoitetun tarkan selostuksen Internationaalien asemasta maassaan. Kaikki federaatiot totesivat muuten välttämättömäksi avoimen kongressin vaihtamisen suljettuun konferenssiin.

Lontoossa 17.—23. syyskuuta 1871 pidetty konferenssi antoi työnsä päätettyään Pääneuvoston tehtäväksi julkaista konferenssin hyväksymät päätöslauselmat, yhtenäistää Järjestöllinen ohjesääntö ja julkaista se kolmella kielellä yhdessä tarkistettujen ja korjattujen Yleisten sääntöjen* kanssa, toteuttaa päätös jäsenkorttien

* Ks. tätä osaa, s. 290—293. *Totm.*

vaihtamisesta merkkeihin, uudelleenjärjestää Internationaali Englannissa³⁴⁸ ja vihdoin löytää tarvittavat varat näiden eri töiden suorittamista varten.

Heti kun konferenssin aineistot oli julkaistu, taantumuksellinen lehdistö Pariisista Moskovaan ja Lontoosta New Yorkiin julisti työväenluokan politiikkaa koskevan päätöslauselman* niin kapinalliseksi — »Times» syytti sitä »kylmäverisesti harkitusta julkeudesta» — että Internationaali on viipymättä asetettava lain ulkopuolelle. Toisaalta lahkolaishenkiset valejaostot tuominnut päätöslauselma³⁴⁹ antoi kansainväliselle poliisille kauan kaivatun aiheen nostaa melu holhoamiensa työläisten vapaan autonomian puolustukseksi Pääneuvoston ja konferenssin nöyryyttävää despotiaa vastaan. Työväenluokka tunsii olevansa Pääneuvoston niin »raskaasti sortama», että Pääneuvosto sai Euroopasta, Amerikasta, Australiasta ja jopa Intiasta anomuksia Internationaaliin liittymisestä ja ilmoituksia uusien jaostojen perustamisesta.

II

Porvarillisen lehdistön parhaavat syytökset ja kansainvälisen poliisin valitukset saivat myötämielistä vastakaikua jopa työväenliitossammekin. Näennäisesti Pääneuvostoa vastaan, mutta itse asiassa koko työväenliittoa vastaan suunnatut juonet oli punottu työväenliiton sisällä. Noiden juonien takana on jatkuvasti *Kansainvälinen sosialistisen demokratian allianssi*, venäläisen Mihail Bakuninin luomus. Siperiasta palattuun Bakunin alkoi Herzenin »Kolokol» lehden palstoilla propagoida monivuotisen kokemuksensa tuloksena panslavismia ja rotusotaa³⁵⁰. Myöhemmin, Sveitsissä oleskellessaan hän tuli valituksi Internationaalin vastapainoksi perustetun Rauhan ja vapauden liiton³⁵¹ johtavaan komiteaan. Koska tuon porvarillisen yhdistyksen asiat sujuivat yhä huonommin, sen presidentti, herra Vogt, ehdotti Bakuninin neuvosta, että Brysselissä syyskuussa 1868 koolla ollut Internationaalin kongressi³⁵² olisi solminut sopimuk-

* Ks. tätä osaa, s. 502—503. *Toim.*

sen rauhan liiton kanssa. Kongressi esitti yksimielisesti vaihtoehdon: jos rauhan liitolla ovat samat tavoitteet kuin Internationaalillakin, niin sen olemassaolo on tarpeeton, tai jos sen tavoitteet ovat toiset, niin liittoutuminen on mahdotonta. Muutamia päiviä myöhemmin Bakunin teki täyskäännöksen Bernissä Rauhan ja vapauden liiton kongressissa. Hän esitti siellä pikapäin sepitämänsä ohjelman, jonka tieteellisestä arvokkuudesta voidaan päätellä yksinpä jo seuraavan lauselman perusteella: *»luokkien taloudellinen ja sosiaalinen tasoittaminen»*. Mitättömän vähemmistön tukemana hän erosi rauhan liitosta yhtyäkseen Internationaaliin ja korvataksaan Internationaalin Yleiset säännöt omalla satunnaisella, rauhan liiton hylkäämällä ohjelmallaan ja Pääneuvoston omalla yksilödiktatuurillaan. Tämän päämäärän tavoittamiseksi hän loi itselleen varta vasten välikappaleen, *Kansainvälisen sosialistisen demokratian allianssin*, jonka tarkoituksena oli muuttua Internationaaliiksi Internationaalissa.

Bakunin löysi tarvittavia aineksia tämän yhdistyksen perustamiseksi niiden keskuudesta, joiden kanssa hän oli solminut yhteyksiä Italiassa ollessaan, ja venäläisten maanpakolaisten pienen ryhmän keskuudesta. He olivat Bakuninin asiamiehiä ja värväsivät Internationaalin jäseniä Sveitsissä, Ranskassa ja Espanjassa. Sen jälkeen kun Belgian ja Pariisin liittoneuvostot kieltäytyivät toistamiseen tunnustamasta allianssia, Bakunin päätti esittää Pääneuvoston hyväksyttäväksi uuden yhdistyksensä säännöt, mitkä olivat vain »ymmärtämättömäksi jääneen» Bernin ohjelman tarkka toisinnos. Neuvosto lähetti vastaukseksi seuraavan 22. joulukuuta 1868 päivätyn kiertokirjeen:

Pääneuvostolta
Kansainväliselle sosialistisen
demokratian yhdistykselle

Noin kuukausi sitten muutamat kansalaiset perustivat Genèvessä *Kansainväliseksi sosialistisen demokratian allianssiksi* nimitetyn uuden kansainvälisen yhdistyksen *keskusaloitekomitean*, joka ilmoitti *»erikoistehtäväkseen* po-

liittisten ja filosofisten kysymysten tutkimisen suuren *tasa-arvoisuusperiaatteen* perusteella jne.».

Tämän aloittekomitean julkaisemat ohjelma ja säännöt saatettiin Kansainvälisen työväenliiton Pääneuvoston tietoon vasta 15. joulukuuta 1868. Näiden asiakirjojen mukaisesti edellä mainittu allianssi »sulautuu kokonaan Internationaaliin», mutta samalla se perustetaan kokonaan tämän liiton ulkopuolelle. Aloitteentekijöiden sääntöjen mukaan *Internationaalien* Pääneuvoston rinnalla, joka on valittu vuoronperään Genèven³⁵³, Lausannen³⁵⁴ ja Brysselin kongresseissa, tulee olemaan toinen, itse itsensä nimittänyt pääneuvosto Genèveissä. *Internationaalien* paikallisten ryhmien rinnalla tulevat olemaan *allianssin* paikalliset ryhmät, jotka *Internationaalien* kansallisten toimikuntien ulkopuolella toimivien omien kansallisten toimikuntien välityksellä »tulevat anomaan allianssin keskus toimikunnalta niiden hyväksymistä Internationaaliin». Siten *allianssin* keskuskomitea ottaa itselleen oikeuden hyväksyä jäseniä *Internationaaliin*. Vihdoin *Kansainvälisen työväenliiton yleisellä kongressilla* tulee olemaan kaksoisliansa — *allianssin yleinen kongressi*, sillä aloitteentekijöiden ohjesäännön mukaan työläisten vuosittaisen kongressin aikana Kansainvälisen sosialistisen demokratian allianssin edustajisto »tulee pitämään omia avoimia istuntojaan erillisessä huoneistossa» Kansainvälisen työväenliiton osastona.

Ottaen huomioon,

että Kansainvälisen työväenliiton sisällä ja ulkopuolella toimivan toisen kansainvälisen järjestön olemassaolo olisi varma keino sen hajottamiseksi;

että mikä muu henkilöryhmä tahansa saattaisi missä tahansa seurata Genèven aloiteryhmän esimerkkiä ja yhdistää Kansainväliseen työväenliittoon enemmän tai vähemmän sopivien tekosyiden perusteella muita kansainvälisiä liittoja muunlaisine erikoistehtävineen;

että siten Kansainvälinen työväenliitto muuttuisi pian leikkikaluksi mihin kansallisuuteen tai mihin puolueeseen hyvänsä kuuluvien vehkeilijöiden käsissä;

että sitä paitsi Kansainvälisen työväenliiton sääntöjen mukaan sen jäseniksi hyväksytään vain paikallisia ja kansallisia jaostoja (ks. sääntöjen I ja VI pykälää);

että Kansainvälisen työväenliiton jaostoilla ei ole oikeutta hyväksyä sääntöjä tai järjestöllisiä ohjesääntöjä, jotka ovat ristiriidassa Kansainvälisen työväenliiton Yleisten sääntöjen ja Järjestöllisen ohjesäännön kanssa (ks. Järjestöllisen ohjesäännön XII pykälää);

että Kansainvälisen työväenliiton sääntöihin ja Järjestölliseen ohjesääntöön voi tehdä muutoksia ainoastaan yleinen kongressi, jos muutoksia kannattaa kaksi kolmannesta läsnäolevista edustajista (ks. Järjestöllisen ohjesäännön XIII pykälää);

että Brysselin yleisessä kongressissa yksimielisesti hyväksytyt päätöslauselmat ovat ratkaisseet tämän kysymyksen ennakolta *rauhan liittoa* vastaan;

että noissa kongressin päätöslauselmissa todettiin, että *rauhan liiton* olemassaolo ei ole mitenkään puolustettavissa, sillä liiton hiljattain tekemän ilmoituksen mukaan sen päämäärä ja periaatteet ovat samat kuin Kansainvälisen työväenliiton päämäärä ja periaatteet;

että eräät allianssin aloiteryhmän jäsenet äänestivät Brysselin kongressin edustajina näiden päätöslauselmien puolesta;

Kansainvälisen työväenliiton Pääneuvosto päätti yksimielisesti istunnossaan 22. joulukuuta 1868:

1) Kansainvälisen sosialistisen demokratian allianssin sääntöjen kaikki pykälät, joissa määritellään sen suhde Kansainväliseen työväenliittoon, katsotaan pätemättömiksi.

2) Kansainvälistä sosialistisen demokratian allianssia ei hyväksytä Kansainväliseen työväenliittoon sen jaostona.

Istunnon puheenjohtaja *G. Odger*
Päsihteeri *R. Shaw*

Lontoossa 22. joulukuuta 1868

Muutaman kuukauden kuluttua allianssi kääntyi jälleen Pääneuvoston puoleen ja kysyi, tunnustaako se, *jaa vai ei*, allianssin *periaatteita*. Allianssi ilmoitti olevansa valmis sulautumaan Internationaalin jaostoihin, jos vastaus on myönteinen. Se sai vastaukseksi seuraavan 9. maaliskuuta 1869 päivätyn kiertokirjeen:

**Pääneuvostolta
Kansainvälisen sosialistisen demokratian
yhdistyksen keskustoimikunnalle**

Sääntöjemme I pykälän mukaan työväenliittoon hyväksytään kaikki työväenyhdistykset, jotka pyrkivät samaan päämäärään, nimittäin, *työväenluokan keskinäiseen, puolustukseen kehitykseen ja täydelliseen vapautukseen.*

Koska työväenluokan eri osastojen kehitykselle kuskakin maassa ovat erilaiset olosuhteet, niin niiden teoreettiset katsomuksetkin, jotka kuvastavat todellista liikettä, eriävät väistämättä toisistaan.

Kansainvälisen työväenliiton säätämä toiminnan yhtenäisyys, eri kansallisten jaostojen lehdistön tehostama ajatusten vaihto ja välittömät keskustelut yleisissä kongresseissa johtavat kuitenkin vähitellen yhteisen teoreettisen ohjelman luomiseen.

Pääneuvoston tehtäviin ei näin ollen kuulu *allianssin ohjelman kriittinen tarkastelu.* Vastaako tuo ohjelma täsmällisesti proletaarista liikettä vai ei, sen tutkiminen ei ole meidän tehtävämme. Meidän kannaltamme on vain tärkeä tietää, sisältääkö se mitään sellaista, mikä olisi ristiriidassa työväenliittomme *yleisen suuntauksen kanssa, toisin sanoen työväenluokan täydellisen vapautuksen kanssa.* Ohjelmassanne on yksi lause, joka ei vastaa tätä vaatimusta. Pykälässä 2 sanotaan:

»Se» (allianssi) »pyrkii ennen kaikkea luokkien poliittiseen, taloudelliseen ja sosiaaliseen tasoittamiseen.»

Kirjaimellisesti ymmärrettynä *luokkien tasoittaminen* merkitsee *pääoman ja työn sopusointua, jota porvarilliset sosialistit propagoivat niin itsepintaisesti. Ei luokkien tasoittaminen* — tuo toteuttamaton järjettömyys — vaan päinvastoin *luokkien hävittäminen* — siinä proletaarisen liikkeen todellinen salaisuus, joka on *Kansainvälisen työväenliiton* suuri päämäärä.

Jos kuitenkin otetaan huomioon konteksti, johon liittyy sanonta *luokkien tasoittaminen*, niin se vaikuttaa pelkästään vahingossa pujahtaneelta kirjoitusvirheeltä. Pääneuvosto on varma, että te ette kieltäydy poistamasta ohjelmastanne sanontaa, joka antaa aihetta niin vaarallisille väärinkäsityksille. Periaatteidensa mukaisesti

työväenliittomme antaa jokaiselle jaostolle vapauden muotoilla teoreettisen ohjelmansa, mikäli ei rikota työväenliiton yleistä suuntausta.

Näin ollen ei ole minkäänlaisia esteitä allianssin jaostojen *muuttamiselle* Kansainvälisen työväenliiton jaostoiksi.

Kun ratkaistaan lopullisesti kysymys *allianssin hajottamisesta ja sen jaostojen liittymisestä Internationaaliin*, niin ohjesääntöömme vastaavasti jokaisen uuden jaoston on ilmoitettava *Pääneuvostolle olinpaikkansa ja jäsenmääränsä*.

Pääneuvoston istunto
9. maaliskuuta 1869

Koska allianssi suostui näihin ehtoihin, Pääneuvosto, jonka olivat saattaneet harhaan muutamat allekirjoitukset Bakuninin ohjelmassa, hyväksyi sen Internationaaliin olettaen, että roomalainen liittokomitea Genèveä oli tunnustanut allianssin, vaikka se oli päinvastoin varonut koko ajan joutumasta sen kanssa tekemisiin. Allianssi saavutti lähimmän tavoitteensa: se sai edustajansa Baselin kongressiin. Niistä epärehellisistä menetelmistä huolimatta, joihin Bakuninin kannattajat turvautuivat ja joita ei milloinkaan muulloin oltu käytetty Internationaalin kongresseissa, Bakunin pettyi laskelmissaan sen suhteen, että kongressi siirtäisi Pääneuvoston toimipaikan Genèveen ja hyväksyisi virallisesti saintsimonistisen pödyn perimisoikeuden viipymättömästä lakkauttamisesta, minkä toimenpiteen Bakunin esitti sosialismin käytännöllisenä lähtökohtana. Tämä oli merkinä allianssin aloittamasta ja keskeytymättömästä sodasta paitsi Pääneuvostoa myös kaikkia Internationaalin jaostoja vastaan, jotka kieltäytyivät hyväksymästä tuon lahkolaisryhmän ohjelmaa ja etenkin sen doktriinia täydellisestä pidättäytymisestä politiikan alalla.

Bakunin oli ottanut yhteyden Netšajeviin ja perustanut salaisen ylioppilasseuran Venäjälle jo ennen Baselin kongressia, jolloin Netšajev saapui Genèveen. Bakunin kätki jatkuvasti oman persoonansa erilaisten »vallanku-

mouksellisten komiteain» nimien taakse ja tavoitteli rajoittamatonta valtaa nojautuen jos minkälaisiin Caglioston aikaisiin petkutuksiin ja silmänkääntötemppeihin. Tämän seuran tärkein propagandakeino oli se, että se saattoi Venäjän poliisin epäilyksen alaisiksi aivan syyttömiä ihmisiä lähettämällä heille Genèvestä kirjeitä keltaisissa kirjekuorissa, joissa oli venäjänkielinen leima: »Salainen vallankumoukskomitea». Netšajevin juttua koskevat julkaistut selostukset todistavat, että *Internationaalinen* nimeä on iljettävästi väärinkäytetty.*

Tuohon aikaan allianssi aloitti avoimen väittelyn Pääneuvostoa vastaan, aluksi Loclessa julkaistussa »Progrès» lehdessä³⁵⁶ ja sitten geneveläisessä »Égalité» lehdessä³⁵⁷, sen romaanisen federaation virallisessa äänenkannattajassa, johon muutamat allianssin jäsenet olivat tunkeutuneet Bakuninia seuraten. Pääneuvosto, joka ylenkatsoi Bakuninin henkilökohtaisen äänenkannattajan »Progrès» lehden hyökkäilyjä, ei voinut olla ottamatta huomioon »Égalité» hyökkäilyjä olettaen, että ne on tehty romaanisen liittokomitean suostumuksesta. Silloin neuvosto julkaisi 1. tammikuuta 1870 päivätyyn kierto- kirjeen, jossa sanottiin:

»Joulukuun 11. päivänä 1869 ilmestyneessä 'Égalité» numerossa sanotaan:

'Pääneuvosto väheksyy epäilemättä äärimmäisen tärkeitä asioita. Muistutamme sille sen velvollisuuksista, jotka on osoitettu ohjesäännön ensimmäisessä pykälässä: Pääneuvosto on velvollinen täyttämään kongressin päätökset jne. Voisimme esittää Pääneuvostolle riittävästi kysymyksiä, ja vastaukset niihin muodostaisivat melko laajan asiakirjan. Teemme sen myöhemmin... Toistaiseksi jne.'

Pääneuvosto ei tunne enempää sääntöjen kuin ohjesäännönkään sellaista pykälää, joka velvoittaisi sen ryhtymään kirjeenvaihtoon tai väittelyyn 'Égalité» kanssa tai antamaan 'vastauksia' sanomalehtien 'kysymyksiin'. Romaanisen Sveitsin jaostoja Pääneuvostossa edustaa ainoastaan Genèveissä sijaitseva liittokomitea. Kun ro-

* Piakkoin julkaistaan otteita Netšajevin jutusta³⁵⁶. Lukija havaitsee ne mallinäytteeksi järjettömistä ja samalla iljettävistä säännöistä, joista Bakuninin ystävät ovat vierittäneet vastuun *Internationaalille*.

maaninen liittokomitea esittää meille kysymyksiä tai syytöksiä ainoaa laillista tietä, toisin sanoen sihteerinsä kautta, niin Pääneuvosto on aina valmis vastaamaan sille. Mutta romaanisella liittokomitealla ei ole oikeutta kieltäytyä tehtävistään 'Égalitén' tai 'Progrèsin' toimittajien mieliksi eikä sallia noiden sanomalehtien anastaa sen tehtäviä. Pääneuvoston sekä kansallisten ja paikallisten komiteain organisaatiokysymyksiä koskeva kirjeenvaihto aiheuttaisi yleensä eittämättä suurta vahinkoa työväenliiton yhteisille eduille. Jos Internationaalin muut äänenkannattajat alkaisivat matkia 'Progrès' ja 'Égalité' lehtiä, niin Pääneuvostolla ei tosiaankaan olisi muuta vaihtoehtoa kuin saattaa vaitiolollaan itsensä huonoon valoon yhteiskunnan silmissä tai rikkoa velvollisuutensa vastaamalla julkisesti. 'Égalité' ja 'Progrès' ehdottivat yhdessä, että pariisilainen 'Travail' lehti puolestaan hyökkäisi Pääneuvoston kimppuun. Tämäkö ei olisi Yleisen hyvän liiga³⁵⁸!»

Romaaninen liittokomitea oli kuitenkin jo ennen tähän kiertokirjeeseen tutustumistaan erottanut allianssin kannattajat »Égalitén» toimituskunnasta.

Kaikki Internationaalin jaostot olivat hyväksyneet 1. tammikuuta 1870 päivätyn kiertokirjeen samoin kuin 22. joulukuuta 1868 ja 9. maaliskuuta 1869 päivätty kiertokirjeet.

On itsestään selvää, että allianssi ei täyttänyt ainutakaan hyväksymäänsä ehtoa. Sen oletetut jaostot pysyivät salassa Pääneuvostolta. Bakunin koetti pitää henkilökohtaisessa johdossaan muutamia hajanaisia ryhmiä Espanjassa ja Italiassa sekä Napolin jaoston, joka hänen vaikutuksestaan erosi Internationaalista. Hän piti yhteyttä muissa Italian kaupungeissa oleviin vähäisiin ryhmiin, jotka eivät koostuneet työläisistä, vaan asianajajista, lehtimiehistä ja muista porvarillisista doktrinäreistä. Barcelonassa hänen vaikutustaan kannattivat muutamat hänen ystävänsä. Muutamissa Etelä-Ranskan kaupungeissa allianssi koetti perustaa separatistisia jaostoja lyoni-laisten Albert Richardin ja Gaspard Blancin johdolla, joista alempana tulee vielä puhe. Lyhyesti sanoen kansainvälinen yhdistys jatkoi toimintaansa Internationaalin sisällä.

Allianssilla oli aikomus antaa ratkaiseva isku — siepata käsiinsä romaanisen Sveitsin jaostojen johto — Chaux-de-Fondsien edustajakokouksessa, joka avattiin 4. huhtikuuta 1870.

Kamppailun alkuna oli kysymys allianssin edustajien oikeudesta osallistua edustajakokoukseen, oikeudesta, jonka Genève'n federaation ja Chaux-de-Fondsien jaostojen edustajat kiistivät.

Vaikka allianssin kannattajat edustivat omien laskelmiensa mukaan vain viideltä osaa federaation jäsenistä, he onnistuivat turvaamaan itselleen yhden tai kahden äänen näennäisen enemmistön toistamalla baselilaiset vehkeilynsä. Heidän oman äänenkannattajansa (ks. »Solidarité»³⁵⁹, 7. toukokuuta 1870) sanojen mukaan tuo enemmistö edusti vain viittätoista jaostoa, kun taas yksin Genève'ssä niitä oli kolmekymmentä! Äänestyksen seurauksena romaaninen edustajakokous hajosi kahteen osaan ja kumpikin jatkoi istuntojaan erikseen. Allianssin kannattajat pitivät itseään koko federaation laillisina edustajina, he siirsivät romaanisen liittokomitean toimipaikan Chaux-de-Fondsiin ja perustivat Neuchâtelissa oman virallisen äänenkannattajansa »Solidarités», jota toimitti kansalainen Guillaume. Tuon nuoren kirjailijan erikoistehtävänä oli parjata Genève'n »tehtaan»³⁶⁰ työläisiä, noita vihattuja »porvareita», sotia romaanisen federaation äänenkannattajaa »Égalitéa» vastaan ja julistaa täydellistä pidättäytymistä politiikan alalla. Huomattavimpia artikkeleja tästä aiheesta kirjoittivat Marseillessa Bastelica ja Lyonissa allianssin kaksi suurta tukipylyvästä Albert Richard ja Gaspard Blanc.

Palattuaan geneveläiset edustajat kutsuivat koolle jaostojensa yleisen kokouksen, joka hyväksyi heidän toimensa Chaux-de-Fondsien edustajakokouksessa Bakuninin ja tämän ystävien vastustuksesta huolimatta. Jonkin ajan kuluttua Bakunin ja hänen aktiivisimmat apurinsa erotettiin vanhasta romaanisesta federaatiosta.

Tuskin romaaninen edustajakokous oli päättynyt, kun Chaux-de-Fondsien uusi komitea vaati Pääneuvoston puuttumista asiaan lähettämällä tälle kirjeen, jonka oli sihteerinä allekirjoittanut F. Robert ja puheenjohtajana Henri Chevalley, jota kahden kuukauden kuluttua ko-

mitean äänenkannattaja »Solidarité» syytti heinäkuun 9. päivän numerossa *varkaudesta*. Tarkasteltuaan kummankin osapuolen esittämiä asiakirjoja Pääneuvosto päätti 28. kesäkuuta 1870 jättää Genève'n liittokomitealle sen entiset tehtävät ja kehotti Chaux-de-Fondsin uutta liittokomiteaa ottamaan jonkin paikkakunnan nimen. Tuon päätöksen vuoksi toiveissaan pettynyt Chaux-de-Fondsin komitea alkoi pitää melua Pääneuvoston *autoritaarisuudesta* unohtaen, että se oli ensimmäisenä vaatinut Pääneuvoston puuttumista asiaan. Sekasorto, jonka tuo komitea oli aiheuttanut Sveitsin federaatiossa itsepin-taisella pyrkimyksellään roomalaisen liittokomitean nimen anastamiseen, pakotti Pääneuvoston lopettamaan kaikki viralliset suhteensa siihen.

Vähän tätä ennen Louis Bonaparte oli antautunut armeijoihin Sedanin luona.³⁶¹ Internationaalien jäsenet alkoivat kaikkialla esittää vastalauseita sodan jatkamisen suhteen. Pääneuvosto paljasti 9. syyskuuta päivätys-sä julkilausumassaan* Preussin valloitus suunnitelmat, osoitti, miten vaarallinen Preussin voitto olisi proletariaatin asialle, ja varoitti saksalaisia työläisiä, että he joutuvat ensimmäisinä tuon voiton uhreiksi. Englannissa Pääneuvosto kutsui koolle *joukkokokouksia*, joissa annettiin vastaisku Englannin hovin preussilaismielisille pyrkimyksille. Saksassa Internationaaliin kuuluvat työläiset järjestivät mielenosoituksia vaatien tasavallan tunnustamista ja »kunniallista rauhaa Ranskalle»...

Mutta innokkaan Guillaumen (Neuchâtelista) sotaisa luonne toi hänen mieleensä loistavan ajatuksen: laatia *anonyymi* manifesti ja julkaista se virallisen äänenkannattajan »Solidarité» liitteenä ja lehden otsikolla³⁶²; manifestissa vaadittiin sveitsiläisten volontääriosastojen muodostamista ja lähettämistä sotaan preussilaisia vastaan. Guillaumea itseään estivät epäilemättä sotimasta hänen pidättymisvakaumuksensa.

Lyonissa puhkesi kapina.³⁶³ Bakunin syöksyi sinne ja sijoittautui 28. syyskuuta Albert Richardin, Gaspard Blancin ja Bastelican tukemana kaupungin raatihuoneeseen, mutta *pidättäytyi* asettamasta sen ympärille

* Ks. tätä osaa, s. 436—445. *Toim.*

vartiota, koska piti sitä poliittisena toimenpiteenä. Muutamat kansalliskaartin jäsenet häätivät hänet häpeällisesti sieltä juuri sillä hetkellä, kun ankarien synnytystuskien jälkeen ilmaantui vihdoin päivänvaloon hänen asetuksensa *valtion lakkauttamisesta*.

Lokakuussa 1870 Pääneuvosto kooptoi ranskalaisten jäsenten poissaollessa kansalaisen Paul Robinin, brestiläisen maanpakolaisen, joka oli tunnetuimpia allianssin kannattajia ja »Égalitéssa» Pääneuvostoa vastaan suunnattujen hyökkäilyjen tekijä. Siitä alkaen Robin suoritti jatkuvasti Pääneuvostossa Chaux-de-Fonds puolivirallisen kirjeenvaihtajan tehtäviä. Hän ehdotti 14. maaliskuuta 1871, että kutsuttaisiin koolle Internationaalinen suljettu konferenssi ratkaisemaan sveitsiläistä selkkausta. Pääneuvosto kieltäytyi jyrkästi, sillä se aavisti ennakolta, että Pariisissa on kehittymässä suurtaapahtumia. Robin palasi useita kertoja tähän kysymykseen ja jopa kehotti neuvostoa tekemään lopullisen päätöksen selkkauksen suhteen. Pääneuvosto päätti 25. heinäkuuta liittää tämän asian kysymyksiin jotka asetetaan syyskuussa 1871 koollekutsuttavan konferenssin³⁶⁴ ratkaistavaksi.

10. elokuuta allianssi, joka ei halunnut lainkaan, että sen vehkeilyjä olisi käsitelty konferenssissa, julisti itsensä hajonneeksi saman kuun 6. päivästä alkaen. Se ilmestyi kuitenkin jälleen 15. syyskuuta ja pyysi Pääneuvostoa hyväksymään sen *ateistisocialistien jaoston* nimisenä. Viidennen, Baselin kongressin järjestökysymyksiä koskevan päätöslauselman mukaisesti neuvostolla ei ollut oikeutta hyväksyä tuota jaostoa tiedustelematta mielipidettä Genèveen liittokomitealta, joka oli kahden vuoden aikana joutunut kamppailemaan lahkolaisjaostoja vastaan. Sitä paitsi neuvosto oli ilmoittanut jo aikaisemmin englantilaisille kristillisille työväenyhdistyksille (Young men's Christian Association*), että Internationaali ei hyväksy teologisia jaostoja.

6. elokuuta, allianssin hajoamispäivänä, Chaux-de-Fondsien liittokomitea esitti uudestaan pyynnön virallisten suhteiden solmimisesta Pääneuvoston kanssa ja ilmoitti tälle olevansa edelleenkin ottamatta huomioon

* — Kristillisen nuorison liitto. *Toim.*

kesäkuun 28. päivän päätöstä ja pitävänsä itseään yhä romaanisena liittokomiteana Genève'n suhteen ja katsovansa, »että tämä kysymys kuuluu yleisen kongressin ratkaistavaksi». Sama komitea lähetti 4. syyskuuta vastalauseen kiistäen konferenssin toimivaltaisuuden, vaikka se oli ensimmäisenä asettanut kysymyksen konferenssin koollekutsumisesta. Konferenssi olisi vuorostaan saatanut kysyä, millainen toimivalta oli Pariisin liittoneuvostolla, jonka puoleen Chaux-de-Fonds'n komitea oli kääntynyt ennen Pariisin piirityksen alkua ja pyytännyt tekemään päätöksen sveitsiläisen selkkauksen suhteen³⁶⁵. Konferenssi rajoittui kuitenkin siihen, että vahvisti Pääneuvoston 28. kesäkuuta 1870 tekemän päätöksen (perustelua ks. geneveläisen »Égalité» lokakuun 21. päivän numerosta 1871).

III

Joidenkin ranskalaisten maanpakolaisten oleskelu Sveitsissä, jossa he olivat saaneet suojapaikan, elvytti hieman allianssia.

Geneveläiset Internationaalien jäsenet tekivät maanpakolaisten hyväksi kaiken voitavansa. He antoivat näille apua heti ensi päivistä ja harjoittamalla laajaa agitatiota estivät sveitsiläisiä viranomaisia suostumasta luovuttamaan maanpakolaisia versaillesiläisen hallituksen vaatimuksesta. Niitä taas, jotka lähtivät Ranskaan auttaakseen pakolaisia rajan ylityksessä, uhkasi suuri vaara. Miten suuresti geneveläiset työläiset hämmästyivätkään saatuaan tietää, että jotkut pomot, sellaiset kuin B. Malon*, ottivat heti paikalla yhteyttä allianssin herroihin

* Tietävätkö B. Malonin ystävät, jotka ovat jo kolme kulkautta mainostaneet häntä saman mallin mukaan *Internationaalien perustajaksi* ja julistaneet hänen kirjansa³⁶⁶ *ainoaksi objektiiviseksi tutkielmaksi Kommuunista*, tietävätkö he, minkä asenteen otti tuo Batignollen määrin apulainen helmikuun vaalien aattona? B. Malon, joka ei siihen aikaan vielä avistanut Kommuunia, vaan toivoi, että hänet valittaisiin kansalliskokoukseen, punoi juonia päästäkseen neljän vaalikomitean luetteloon Internationaalien jäsenenä. Siinä tarkoituksessa hän kiisti julkeasti Pariisin liittoneuvoston olemassaolon ja esitti komiteoille muka koko työväen-

ja allianssin entisen sihteerin N. Žukovskin avulla yrittivät perustaa Genèveen, roomalaisen federaation ulkopuolelle, uuden »vallankumouksellisen sosialistisen propagandan ja toiminnan jaoston».³⁶⁷ Sääntöjensä ensimmäisessä pykälässä tämä jaosto ilmoitti, että se

»hyväksyy Kansainvälisen työväenliiton Yleiset säännöt jättäen itselleen täydellisen toiminta- ja aloitevapauden, mikä on työväenliiton sääntöjen ja kongressien hyväksymän autonomian ja federaatioperiaatteen looginen jatko».

Toisin sanoen se jättää itselleen täydellisen vapauden jatkaa allianssin asiaa.

Malon lähetti 20. lokakuuta 1871 Pääneuvostolle kirjeen, jossa tämä uusi jaosto pyysi kolmatta kertaa hyväksymään sen Internationaaliin. Viidennen, Baselin kongressin päätöksen mukaisesti neuvosto kysyi Genèveen liittokomitean mielipidettä, ja tämä vastusti kiivaasti sitä, että Pääneuvosto olisi tunnustanut tämän uuden »juonien ja riitojen pesäkkeen». Neuvosto oli todella riittävässä määrin »autoritaarinen» ollakseen tyrkyttämättä koko federaatiolle B. Malonin ja allianssin entisen sihteerin N. Žukovskin tahtoa.

Koska »Solidarité» oli lakannut ilmestymästä, niin allianssin uudet kannattajat perustivat »Révolution Sociale» lehden³⁶⁸. Sen pääjohtajana oli rouva André Léo, joka vähän sitä ennen oli lausunut rauhan liiton Lausannen kongressissa:

»Raoul Rigault ja Ferné olivat Kommuunin kaksi pahaenteistä hahmoa, jotka sitä ennen» (ennen panttivankien mestausta) »olivat lakkaamatta vaatineet — tosin tuloksettomasti — verisiä toimenpiteitä.»

Ensi numerostaan alkaen lehti kiiruhti pääsemään samalle tasolle »Figaron», »Gauloisin», »Paris-Journa-

liiton hyväksymänä luettelon, jonka oli laatinut hänen Batignollessa perustama jaosto. — Myöhemmin, 19. maaliskuuta, hän paneteli virallisessa asiakirjassa äskettäin tapahtuneen suuren vallankumouksen johtomiehiä. Nyt tuo anarkisti ytimiään myöten julkaisee tai sallii julkaista sellaista, mitä hän jo vuosi sitten puhui neljälle komitealle: »Internationaali — se olen minä!» B. Malon onnistui parodioimaan samanaikaisesti sekä Ludvig XIV:tä että suklaatehtailija Perronia. Olihan viimeksi mainittukin sanonut, että *ainoastaan* hänen suklaansa... kelpaa syötäväksi!

lin»³⁶⁹ ynnä muiden saastaisten lehtisten kanssa kertamalla niiden iljettäviä hyökkäilyjä Pääneuvostoa vastaan. Se katsoi ajankohdan sopivaksi lietsoakseen kansallisuusvihaa jopa Internationaalissa. Sen sanojen mukaan Pääneuvosto on saksalainen komitea, jota johtaa bismarckilaismielinen henkilö.*

Todettuaan varmasti, että Pääneuvoston muutamat jäsenet eivät voineet kehua olevansa »ennen muuta gallialaisia», »Révolution Socialella» ei ollut muuta neuvoa kuin siepata toinen tunnus, jonka eurooppalainen poliisi oli laskenut liikkeelle, ja ilmoittaa neuvoston *autoritaarisuudesta*.

Millaisilla tosiasioilla tuota lapsekasta sepustusta yritettiin puolustella? Pääneuvosto antoi allianssin kuoleluonnollisen kuoleman ja yksimielisesti Genèveen liittokomitean kanssa esti sen henkiinherättämisen. Sitä paitsi se kehotti Chaux-de-Fondsia komiteaa ottamaan itselleen sellaisen nimen, joka sallisi sen elää sovussa Internationaalien jäsenten valtaosan kanssa romaanisessa Sveitsissä.

Miten Pääneuvosto käytti hyväkseen lokakuusta 1869 lokakuuhun 1871 niitä riittävän laajoja valtuuksia, jotka Baselin kongressi oli sille myöntänyt, näitä »autoritaarisia» edesottamuksia lukuun ottamatta?

1. Helmikuun 8. päivänä 1870 pariisilainen »positivistiproletaarien yhdistys» kääntyi Pääneuvoston puoleen ja pyysi hyväksymään sen. Neuvosto vastasi sille, että yhdistyksen erityisissä säännöissä esitetyt positivistiset periaatteet pääomaa koskevassa kohdassa ovat ilmeisessä ristiriidassa Yleisten sääntöjen** johdannon kanssa, että näin ollen noista periaatteista on luovuttava ja liityttävä Internationaaliin »proletaareina» eikä »positivisteina» ja jätettävä itselleen oikeus sovittaa vapaasti omat teoreettiset katsomuksensa työväenliiton yleisiin periaatteisiin. Jaosto tunnusti oikeaksi tämän päätöksen ja liittyi Internationaaliin.

* Neuvoston kansallinen kokoonpano on seuraava: 20 englantilaista, 15 ranskalaista, 7 saksalaista (5 heistä ovat Internationaalien perustajia), 2 sveitsiläistä, 2 unkarilaista, 1 puolalainen, 1 belgialainen, 1 irlantilainen, 1 tanskalainen ja 1 italialainen.

** Ks. tätä osaa, s. 290—293. *Toim.*

2. Lyonissa tapahtui vuoden 1865 jaoston ja hiljattain perustetun jaoston välirikko; viimeksi mainittuun jaostoon kuuluivat rehellisten työläisten rinnalla allianssin edustajat Albert Richard ja Gaspard Blanc. Kuten tällaisissa tapauksissa tavallisesti käy, Sveitsissä perustetun sovintotuomioistuimen päätöstä ei tunnustettu. Uusi jaosto esitti 15. helmikuuta 1870 Pääneuvostolle vaatimuksen, että se tekisi Baselin kongressin VII päätöslauselman perusteella päätöksen tämän selkkauksen johdosta, ja vieläpä lähetti sille valmiin päätöksen, jossa kehoitettiin tuomitsemaan häpeäpaaluun ja erottamaan Internationaalista vuoden 1865 jaoston jäsenet. Pääneuvostoa kehoitettiin allekirjoittamaan tämä päätös ja lähettämään se takaisin *paluupostissa*. Neuvosto tuomitsi tämän ennen kuulumattoman teon ja vaati esittämään vastaavat asiakirjat. Vuoden 1865 jaosto vastasi samantyyppiseen pyyntöön, että Bakunin oli ottanut haltuunsa sovintotuomioistuimelle esitetyt syytösasiakirjat Albert Richardia vastaan ja kieltäytyy palauttamasta niitä; siksi jaosto ei pysty tyydyttämään täydellisesti Pääneuvoston pyyntöä. Pääneuvoston 8. maaliskuuta tästä kysymyksestä tekemä päätös ei aiheuttanut minkäänlaisia vastaväitteitä kummaltakaan puolelta.

3. Lontoon ranskalainen jaosto, joka oli hyväksynyt riveihinsä hyvin epäilyttäviä aineksia, oli vähitellen muuttunut eräänlaiseksi kommandiitti-yhtiöksi, jossa herra Félix Pyat isännöi kontrolloimattomasti. Hän käytti sitä hyväkseen järjestääkseen kompromettoivia mielenosoituksia, joissa vaadittiin L. Bonaparten mestausta yms., ja levittääkseen Ranskassa järjestömiä manifestejaan Internationaalin nimissä. Pääneuvosto rajoittui ilmoittamaan työväenliiton äänenkannattajissa, että herra Pyat ei ole Internationaalin jäsen eikä Internationaali voi vastata hänen teoistaan ja edesottamuksistaan. Silloin ranskalainen jaosto julisti, että se ei tunnusta enempää Pääneuvostoa kuin kongressejakaan; se liimasi Lontoon seinille plakaatteja, joissa ilmoitettiin, että koko Internationaali ranskalaista jaostoa lukuun ottamatta on vastavallankumouksellinen yhdistys. Kun Internationaalin ranskalaisia jäseniä vangittiin kansanäänestyksen³⁷⁰ aattona sillä tekosyyllä, että he ovat osallisia salaliittoon,

jonka poliisi oli tosiasiaassa tekaissut, mutta joka vaikutti uskottavalta pyatistien manifestien vuoksi, niin Pääneuvoston oli julkaistava »Marseillaise» ja »Réveil»³⁷¹ lehdissä 10. toukokuuta 1870 tekemänsä päätöslauselma, jossa sanottiin, että ranskalainen jaosto ei ole enää yli kahteen vuoteen kuulunut Internationaaliin ja sen esiintymiset ovat poliisin asiamiesten toimeenpanemia. Tämän askeleen tarpeellisuutta todisti Pariisiin liittoneuvoston ilmoitus samoissa sanomalehdissä sekä Internationaalin pariisilaisten jäsenten ilmoitus heidän oikeusjuttunsa aikana. Kummassakin ilmoituksessa vedottiin neuvoston päätöslauselmaan. Ranskalainen jaosto hajosi sodan alussa, mutta samoin kuin allianssi Sveitsissä, se ilmestyi jälleen Lontoossa uusine liittolaisineen ja toisennimisenä.

Konferenssin viimeisinä päivinä Kommuunin maanpakolaiset perustivat Lontoossa jonkin ranskalaisen vuoden 1871 jaoston, johon kuului noin 35 jäsentä. Ensimmäisenä »autoritaarisena» tekonaan Pääneuvosto paljasti julkisesti tuon jaoston sihteerin Gustave Durandin ranskalaisen poliisin vakoilijaksi. Hallussamme olevista asiakirjoista näkyy, että poliisin tarkoituksena oli saada Durand konferenssiin ja tehdä hänestä sitten Pääneuvoston jäsen. Koska uuden jaoston säännöissä edellytettiin, että sen jäsenet »eivät voi hyväksyä muiden kuin ainoastaan oman jaostonsa edustajien nimittämisen Pääneuvostoon», niin kansalaiset Theisz ja Bastelica poistuivat Pääneuvostosta.

17. lokakuuta jaosto lähetti neuvostoon kaksi jäsentään, joille se oli antanut imperatiivisen mandaatin; toinen heistä ei ollut kukaan muu kuin herra Chautard, entinen tykistökomitean jäsen. Neuvosto kieltäytyi hyväksymästä heitä jäsenikseen ennen kuin on tarkastettu vuoden 1871 jaoston säännöt.* Tässä riittänee palauttaa mieleen näiden sääntöjen aiheuttaman kiistan pääkohdat.

2. pykälässä sanotaan:

* Jonkin ajan kuluttua tämä Chautard, jota tyrkytettiin Pääneuvostolle, häädettiin jaostostaan Thiersin poliisin asiamiehenä. Hänet paljastivat ne samaiset henkilöt, jotka olivat valinneet hänet sopivimmaksi edustajakseen Pääneuvostoon.

»Jaoston jäseneksi päästäkseen on esitettävä tiedot toimeentulosta, siveellisyytakeet jne.»

Neuvosto kehotti 17. lokakuuta 1871 tekemässään päätöslauselmassa jättämään pois sanat »*esitettävä tiedot toimeentulosta*».

»Epäilyttävissä tapauksissa jaosto saattaa ottaa selvää toimeentulosta 'siveellisyytakeena', neuvosto sanoi, »vaikka joissakin tapauksissa — esimerkiksi kun on kysymys maanpakolaisista, lakossa olevista työläisistä jne. — varojen puute saattaa täysin olla siveellisyyden takeena. Mutta se että Internationaaliin hyväksyttäviltä vaadittaisiin yleisenä ehtona toimeentuloa koskevien tietojen esittämistä, olisi porvarillinen uudistus, joka olisi ristiriidassa Yleisten sääntöjen kirjaimen ja hengen kanssa.» Jaosto vastasi,

»että Yleiset säännöt asettavat jaostot vastuuseen jäsentensä siveellisyydestä ja siis tunnustavat, että näillä on oikeus vaatia sellaisia takeita, *joita nämä pitävät tarpeellisina*».

Tähän Pääneuvosto vastasi 7. marraskuuta:

»Tältä kannalta katsoen Internationaalin jaosto, jonka perustaisivat teetotalers (raittiusseurojen jäsenet), saattaisi liittää paikallisiin sääntöihinsä seuraavanlaisen pykälän: »jaoston jäseneksi päästäkseen on sitouduttava valalla pidättymään kaikista alkoholijuomista.» Lyhyesti sanoen jaostot saattaisivat asettaa paikallisissa säännöissään mitä järjettöimpiä ja erilaisimpia ehtoja Internationaaliin hyväksymiselle sillä tekosyyllä, että siten ne voivat olla varmoja jäsentensä siveellisyydestä... »Lakkolaisten toimeentulolähteenä on lakkokassa», ranskalainen vuoden 1871 jaosto lisää. Tähän voidaan sanoa vastaväitteeksi ennen muuta, että lakkokassa on usein näennäinen... Sitä paitsi viralliset tutkimukset Englannissa ovat osoittaneet, että suurin osa Englannin työläisistä... on pakotettu — joko lakkojen ja työttömyyden seurauksena tai riittämättömien palkkojen ja lähestyneiden maksuaikojen seurauksena ja monista muista syistä — turvautumaan jatkuvasti panttilaitokseen ja *velkoihin*. Ne ovat sellaisia toimeentulolähteitä, joista ei voida vaatia tietoja ilman luvatonta sekaantumista kansalaisten yksityiselämään. Siis jompikumpi: joko

jaosto toimeentuloa koskevia tietoja vaatiessaan kaipaa vain siveellisyytakeita, ja silloin Pääneuvoston ehdotus on tämän tavoitteen mukainen... Tai sääntöjen 2. pykälässä jaosto puhuu tarkoituksellisesti toimeentuloa koskevien tietojen esittämisestä hyväksymisehtona siveellisyytakeiden *ohessa*... ja siinä tapauksessa neuvosto toteaa, että se on porvarillinen uudistus, joka on ristiriidassa Yleisten sääntöjen kirjaimen ja hengen kanssa.»

Heidän sääntöjensä 11. pykälässä sanotaan:

»Pääneuvostoon lähetetään yksi tai useampia edustajia.»

Neuvosto vaati, että tämä pykälä olisi pyyhitty yli, »sillä Internationaalin Yleiset säännöt eivät myönnä jaostoille oikeutta lähettää edustajia Pääneuvostoon». »Yleisissä säännöissä tunnustetaan vain kaksi Pääneuvoston jäsenten valintatapaa: joko heidät valitsee kongressi tai kooptoi Pääneuvosto...», se lisäsi.

Aikoinaan tosin Lontoossa olleita eri jaostoja oli kehoitettu lähettämään omat edustajansa Pääneuvostoon, joka ollakseen rikkomatta Yleisiä sääntöjä menetteli aina seuraavalla tavalla: se määritteli ennakolta kunkin jaoston edustajien lukumäärän, mutta piti oikeutenaan hyväksyä tai olla hyväksymättä heidät kokoonpanoonsa riippuen siitä, pitikö se heitä kyvykkäinä suorittamaan heille kuuluvia yleisiä johtotehtäviä. Näistä edustajista tuli Pääneuvoston jäseniä siksi, että Yleiset säännöt myönsivät neuvostolle oikeuden uusien jäsenten kooptointiin, eikä siksi, että he olivat jaostojensa lähettämiä. Ennen viime konferenssissa hyväksytyä päätöstä Lontoon neuvosto toimi sekä Kansainvälisen työväenliiton Pääneuvostona että Englannin keskusneuvostona. Siksi se piti tarkoituksenmukaisena hyväksyä kokoonpanoonsa sen itsensä välittömästi kooptoitimien jäsenten lisäksi myös ne jäsenet, joita vastaavat jaostot olivat ensiksi ehdottaneet. Olisi suuri virhe samastaa Pääneuvoston valitsemisjärjestys ja Pariisin liittoneuvoston vaalit, sillä viimeksi mainittu ei ollut edes kansallisen edustajakokouksen valitsema kansallinen neuvosto, kuten esimerkiksi Brysselin tai Madridin liittoneuvosto. Pariisin liittoneuvosto koostui yksinkertaisesti Pariisin jaostojen edustajista... Pääneuvoston valitsemisjärjestys on sää-

detty Yleisissä säännöissä, eikä sen jäseniä varten ole olemassa muita imperatiivisia mandaatteja kuin Yleiset säännöt ja Ohjesääntö... Kun otetaan huomioon edellinen pykälä, niin on selvä, että 11. pykälän tarkoituksena on muuttaa täydelleen Pääneuvoston kokoonpanoa ja vastoin Yleisten sääntöjen 3. pykälää tehdä siitä lontoolaisten jaostojen edustajien kokous, jossa koko Kansainvälisen työväenliiton vaikutus korvattaisiin paikallisten ryhmien vaikutuksella. Pääneuvosto, jonka ensimmäisenä velvollisuutena on kongressien päätösten täytäminen (ks. Genèven kongressissa hyväksytyn Järjestöllisen ohjesäännön I pykälää), ilmoitti vihdoin, että »ranskalaisen vuoden 1871 jaoston esittämät katsomukset perinpohjaisista muutoksista, joita olisi tehtävä Pääneuvoston kokoonpanoa koskeviin Yleisten sääntöjen pykäliin, eivät liity millään tavalla kysymykseen, jota sen olisi käsiteltävä».

Neuvosto sanoi muuten hyväksyvänsä kokoonpanon-
sa tuon jaoston kaksi edustajaa samoilla ehdoilla kuin muidenkin Lontoon jaostojen edustajat.

Vuoden 1871 jaostoa ei tyydyttänyt tämä vastaus ja se julkaisi 14. joulukuuta julistuksen, jonka olivat allekirjoittaneet sen kaikki jäsenet, muiden muassa uusi sihteerikin, joka häädettiin kohta emigranttien joukosta, sillä hän oli osoittautunut lurjukseksi. Julistuksessa syytettiin Pääneuvostoa, joka oli kieltäytynyt ottamasta itselleen lainsäädännöllisiä tehtäviä, »mitä karkeimmasta sosiaalisen ajatuksen vääristelystä».

Esitämme muutamia mallinäytteitä tunnollisuudesta, jota oli tätä asiakirjaa laadittaessa osoitettu.

Lontoon konferenssi lausui hyväksymyksensä saksalaisten työläisten käyttäytymisestä sodan aikana.³⁷² On aivan selvää, että tässä sveitsiläisen edustajan* ehdottamassa, belgialaisen edustajan kannattamassa ja yksimielisesti hyväksytyssä päätöslauselmassa tarkoitettiin vain saksalaisia Internationaalin jäseniä, jotka šovinisminvastaisen käyttäytymisensä vuoksi saivat sota-aikana vankilatuomion ja ovat nytkin vielä vankilassa. Estääkseen kaikki pahansuopaiset tulkinnat Pääneuvos-

* — N. Utinin. *Toim.*

ton Ranskan sihteeri* selitti sitä paitsi hiljattain tuon päätöslauselman todellisen tarkoituksen kirjeessään, joka julkaistiin »Qui Vive!», »Constitution», »Radical», »Emancipation», »Europe» ym. lehdissä. Viikon kuluttua, 20. marraskuuta 1871, viisitoista ranskalaisen vuoden 1871 jaoston jäsentä julkaisivat kuitenkin »Qui Vive!» lehdessä »vastalauseen», joka oli täynnä saksalaisille työläisille osoitettuja solvauksia, ja julistivat konferenssin päätöslauselman kiistattomaksi todistukseksi siitä, että Pääneuvostossa vallitsee »pangermanismin aate». Saksan koko feodaalis-, liberaalis- ja poliisihenkinen lehdistö tarttui puolestaan ahnaasti tähän välikohtaukseen todistaakseen saksalaisille työläisille, että heidän internationalistiset toiveensa ovat turhia. Lopuksi koko vuoden 1871 jaosto kannatti kokonaisuudessaan marraskuun 20. päivän vastalauseetta ja liitti sen joulukuun 14. päivän julistukseensa.

Osoittaakseen, että »Pääneuvosto on joutunut autoritaarisuuden kaltevalle pinnalle», julistus vetosi siihen, että »Pääneuvosto oli julkaissut *sen itsensä tarkistamien Yleisten sääntöjen virallisen painoksen*».

Riittää kun silmäisee sääntöjen uuteen painokseen vakuuttuakseen siitä, että liitteessä vedotaan jokaisen pykälän suhteen lähteisiin, jotka todistavat sen autenttisuutta! Mitä taas tulee sanoihin »*virallinen painos*», niin Internationaalin ensimmäinen kongressi päätti, että »Yleisten sääntöjen ja Ohjesäännön *virallisen ja velvoittavan* tekstin julkaisee Pääneuvosto» (ks. »Kansainvälisen työväenliiton työkongressi, joka pidettiin Genèvessä 3.—8. syyskuuta 1866, s. 27 huomautus»).

On itsestään selvää, että vuoden 1871 jaosto piti jatkuvasti yhteyttä geneveläisiin ja neuchâtelilaisiin hajottajiin. B. Malon, joka oli vasta äsken kirjeessään eräälle neuvoston jäsenelle esittänyt hyvin raskaita syytöksiä jaoston jäsentä, Chalainia vastaan, rehabilitoi tämän aivan odottamatta, kun Chalain osoitti kamppailussa Pääneuvostoa vastaan sellaista tarmokkuutta, jollaista hän ei ollut osoittanut milloinkaan Kommuunia puolustaessaan. Ranskalaisen vuoden 1871 jaoston julis-

* — A. Serrailier. *Toim.*

tus ei muuten ollut vielä ehtinyt ilmestyä, kun sen riveissä puhkesi kansalaissota. Ennen muuta siitä erosivat Theisz, Avrial ja Camélinat. Sen jälkeen se hajosi muutamaksi pikku ryhmäksi, yhtä niistä johtaa herra Pierre Vésinier, joka oli erotettu Pääneuvostosta Varlinin ja muiden parhaamisesta ja myöhemmin Brysselin vuoden 1868 kongressissa valittu belgialainen komissio oli häätänyt hänet Internationaalista. Toisen näistä ryhmistä oli perustanut B. Landeck, joka vapautui vain 4. syyskuuta tapahtuneen poliisiprefekti Piétrin odottamattoman paon ansiosta velvollisuudestaan,

»jota hän oli suorittanut tunnollisesti, nimittäin harrastamasta *politiikkaa* ja hoitamasta Internationaalin asioita Ranskassa» (ks. »Kansainvälisen työväenliiton kolmas oikeusjuttu Pariisissa», 1870, s. 4).

Toisaalta ranskalaisten maanpakolaisten perusjoukko Lontoossa perusti jaoston, joka toimi täydellisessä yhteisymmärryksessä Pääneuvoston kanssa.

IV

Neuchâtelissa liittokomitean selän takana piilottelevilla allianssin herroilla oli aikomus saada uudelleen aikaan entistä laajempi hajaannus Internationaalissa, ja he kutsuivat koolle 12. marraskuuta 1871 jaostojensa edustajakokouksen Sonvillieriin. Kahdessa kirjeessä ystävälleen Robinille herra Guillaume oli jo heinäkuussa uhkailnut Pääneuvostoa tuollaisella kampanjalla, jos se ei tunnustaisi heidän olevan oikeassa »geneveläisten rosvojen suhteen».

Sonvillierin edustajakokouksessa oli kuusitoista edustajaa, jotka sanoivat edustavansa yhdeksää jaostoa, siinä luvussa myös uutta geneveläistä »vallankumouksellisen sosialistisen propagangan ja toiminnan jaostoa».

Nuo kuusitoista aloittivat anarkistisesta asetuksesta, jossa romaaninen federaatio ilmoitettiin hajalle laskeksi. Federaatio kiiruhti palauttamaan allianssin jäsenille heidän »autonomiansa» ajamalla heidät pois kaikista jaostoista. Pääneuvoston on muuten tunnustettava heidän älynväläyksensä, kun he ottivat Juran federaa-

tion nimen, joka heille oli annettu Lontoon konferenssissa.

Sen jälkeen kuudentoista edustajakokous ryhtyi »uudelleenjärjestämään Internationaalia» julkaisemalla konferenssia ja Pääneuvostoa vastaan suunnatun kiertokirjeen kaikille Kansainvälisen työväenliiton federaatioille.

Kiertokirjeen laatijat syyttivät Pääneuvostoa ennen kaikkea siitä, että se oli 1871 kutsunut kongressin asemesta koolle konferenssin. Edellä esitetyistä selityksistä näkyy, että nuo hyökkäilyt oli suunnattu välittömästi koko Internationaalia vastaan, joka oli yksimielisesti suostunut kutsumaan koolle konferenssin, jossa kansalaiset Robin ja Bastelica edustivat muuten allianssia asian vaatimalla tavalla.

Pääneuvostolla oli edustajansa jokaisessa kongressissa; esimerkiksi Baselin kongressissa heitä oli kuusi. Mutta nuo kuusitoista väittivät, että

»konferenssin enemmistö oli ennakolta valmisteltu siten että kuudelle Pääneuvoston edustajalle myönnettiin päätösvaltainen äänioikeus».

Todellisuudessa konferenssissa läsnäolleiden Pääneuvoston edustajien joukosta ranskalaiset maanpakolaiset edustivat Pariisin Kommuunia, ja Pääneuvoston englantilaiset ja sveitsiläiset jäsenet saivat vain harvoissa tapauksissa osallistua istuntoihin, kuten seuraavalle kongressille esitettävistä pöytäkirjoista näkyy. Yhdellä neuvoston edustajalla oli kansallisen federaation valtakirja. Kuten konferenssille osoitetusta kirjeestä näkyy, toiselle neuvoston jäsenelle ei oltu lähetetty valtakirjaa, koska sanomalehdissä oli ollut ilmoitus hänen kuolemasta*. Jäljellä on yksi edustaja. Näin ollen yksin Belgian edustajien lukumäärän suhde Pääneuvoston edustajien määrään on sama kuin 6:1.

Kansainvälinen poliisi, jolta Gustave Durandin hahmossa kiellettiin pääsy konferenssiin, valitti katkeroituneena, että »salaisen» konferenssin koollekutsuminen oli Yleisten sääntöjen rikkomista. Se ei tuntenut vielä riittävästi yleistä Ohjesääntöämme eikä tiennyt, että jär-

* Tarkoitetaan Marxia. *Toim.*

jestökysymyksiä käsittelevät kongressien istunnot ovat *ehdottomasti suljettuja*.

Sen valitukset synnyttivät silti myötämielistä vastakaikua Sonvillieriin kokoontuneissa kuudessatoista, jotka alkoivat huutaa:

»Ja kaiken lisäksi konferenssi päätti, että Pääneuvosto määrää itse tulevan kongressin tai *sitä korvaavan konferenssin* koollekutsumisajan ja -paikan; näin ollen meitä uhkaa vaara, että yleiset kongressit, nuo Internationaalin suuret julkiset kokoukset, lakkautetaan.»

Nuo kuusitoista eivät halunneet ymmärtää, että tällä päätöksellä Internationaali vain vahvisti kaikkien hallitusten nähden horjumatonta aikomustaan pitää tavalla tai toisella yleisiä kokouksiaan kaikista vainotoimenpiteistä huolimatta.

Geneveläisten jaostojen yleisessä kokouksessa 2. joulukuuta 1871 kansalaiset Malon ja Lefrançais saivat huonon vastaanoton. He ehdottivat, että hyväksyttäisiin kuudentoista Sonvillierissä tekemät päätökset, annettaisiin paheksumislausunto Pääneuvostolle ja kieltäydyttäisiin tunnustamasta konferenssia.— Konferenssi oli päättännyt, että »ne konferenssin päätöslauselmat, joita ei ole tarkoitettu julkaistavaksi, *tullaan* saattamaan *eri maiden liittoneuvostojen tietoon Pääneuvoston kirjeenvaihtaja-sihteerien välityksellä*».

B. Malon ja hänen ystävänsä väaristelivät tätä täysin Yleisten sääntöjen ja Ohjesääntöjen mukaista päätöstä seuraavalla tavalla:

»*Osa* konferenssin päätöslauselmista *tullaan* saattamaan *vain* liittoneuvostojen ja kirjeenvaihtaja-sihteerien tietoon.»

He syyttivät Pääneuvostoa lisäksi siitä, että se »on rikkonut *vilpittömyysperiaatetta*» kieltäytymällä antamasta poliisin käsiin niitä päätöksiä, joiden ainoana tarkoituksena on Internationaalin uudestijärjestäminen niissä maissa, joissa se on kielletty, »*saatettuaan nuo päätökset julkisuuteen*».

Kansalaiset Malon ja Lefrançais valittivat edelleen, että

»konferenssi on loukannut ajatuksen ja sen ilmaisun vapautta... myöntämällä Pääneuvostolle oikeuden paljastaa ja väittää vää-

räksi mikä jaostojen ja federaatioiden äänenkannattaja hyvänsä, jossa käsitellään joko työväenliiton perusperiaatteita tai jaostojen ja federaatioiden keskinäisiä etuja tai vihdoin koko työväenliiton yhteisiä etuja (ks. 'Égalité', 21. lokakuuta).

Mitä sitten on esitetty »Égalité» lokakuun 21. päivän numerossa? Konferenssin päätöslauselma, jossa se »varoitetaan, että Pääneuvoston on vastaisuudessa paljastettava ja väitettävä julkisesti vääriksi kaikki itseään Internationaalien äänenkannattajiksi nimittävät sanomalehdet, jotka 'Progrès' ja 'Solidarité' lehtien tavoin ryhtyivät käsittelemään palstoillaan porvarillisen yleisön nähdessä kysymyksiä, joita kuuluu käsitellä yksinomaan paikallisten ja liittokomiteain ja Pääneuvoston istunnoissa tai federaatioiden suljetuissa istunnoissa tai yleisissä järjestökysymyksille omistetuissa kongresseissa».

Jotta B. Malonin happamenmakeat valitukset voitaisiin arvostaa niiden ansaitsemalla tavalla, on otettava huomioon, että tuo päätöslauselma tekee kerta kaikkiaan lopun niiden lehtimiesten yrityksistä, jotka halusivat itse korvata Internationaalien vastuunalaiset komiteat ja näytellä Internationaalissa samaa osaa, jota lehtimiesboheemit esittävät porvarillisessa maailmassa. Nimenomaan tällaisen yrityksen tuloksena *allianssin* jäsenet toimittivat romaanisen federaation virallista äänenkannattajaa, »Égalité» lehteä geneveläisen liittokomitean nähdessä federaatiolle täysin vihamielisessä hengessä.

Pääneuvosto saattoi muuten ilman Lontoon konferenssiakin »paljastaa ja väittää julkisesti vääriksi» lehtimiesten väärinkäytökset, sillä Baselin kongressissa oli päätetty (pätöslauselma II), että:

»Jaostojen on lähetettävä viipymättä Pääneuvostolle kaikki julkaisut, joissa hyökkäillään työväenliittoa vastaan.»

Romaaninen liittokomitea sanoi 20. joulukuuta 1871 päivätyssä julistuksessaan (»Égalité», 24. joulukuuta): »Tätä kohtaa ei ilmeisestikään hyväksytty siinä tarkoituksessa, että Pääneuvosto säilyttäisi arkistossaan julkaisut, joissa hyökkäillään työväenliittoa vastaan, vaan että se vastaisi niihin ja tarpeen tullen hävittäisi parhausten ja vihamielisten hyökkäilyjen vahingollisen vaikutuksen. On ilmeistä niin ikään, että tämä kohta koskee kaikkia julkaisuja yleensä, ja koska emme halua jättää vastauksetta porvarillisten lehtien hyökkäilyjä, niin semmitenkin meidän on väi-

tettava vääriksi keskusedustajistomme, Pääneuvoston, välityksellä ne julkaisut, jotka verhoavat hyökkäilynsä meitä vastaan työväenliittomme nimellä.»

Huomautettakoon muuten, että »Times», tuo kapitalistisen lehdistön Leviatan, Lyonissa ilmestyvä liberaalisen porvariston lehti »Progrès» ja ääritaantumuksellinen lehti »Journal de Genève»³⁷³ syytivät konferenssia vastaan samoja moitteita ja miltei samoin sanoin kuin kansalaiset Malon ja Lefrançais.

Kuudentoista kiertokirje esiintyi aluksi konferenssin koollekutsumista vastaan, sitten sen kokoonpanoa ja muka salaista luonnetta vastaan ja sitten hyökkäsi sen päätöksiäkin vastaan.

Todettuaan aluksi, että Baselin kongressi luopui oikeuksistaan

»myöntämällä Pääneuvostolle oikeuden hyväksyä tai olla hyväksymättä Internationaaliin ja erottaa tilapäisesti Internationaalin jaostoja»,

kiertokirje syyttää edelleen konferenssia seuraavasta rikoksesta:

»Tämä konferenssi... hyväksyi päätöksiä... joiden pyrkimyksenä on Internationaalin, autonomisten jaostojen vapaan federaation, muuttaminen Pääneuvostolle täydellisesti alistettujen kurinalaisten jaostojen hierarkiseksi ja autoritaariseksi järjestöksi, ja Pääneuvosto saattaa mielensä mukaan kieltäytyä hyväksymästä jaostoja tai keskeyttää niiden toiminnan!!»

Edelleen kiertokirjeessä palataan Baselin kongressiin, joka muka »vääristeli Pääneuvoston tehtäviä».

Kaikki nämä kuudentoista laatiman kiertokirjeen ristiriidat kiteytyvät seuraavaan: vuoden 1871 konferenssi on vastuussa vuoden 1869 Baselin kongressin päätöksistä ja Pääneuvosto on syyllistynyt siihen, että se on noudattanut sääntöjä, jotka velvoittavat sitä täyttämään kongressin päätökset.

Todellisuudessa kaikkien näiden konferenssia vastaan tehtyjen hyökkäilyjen oikea syy on salatumpi. Ennen kaikkea konferenssi esti päätöksillään *allianssin* herrojen vehkeilyt Sveitsissä. Lisäksi allianssin johtomiehet saivat Italiassa, Espanjassa, osassa Sveitsiä ja Belgiaa aikaan ilmeistä sekavuutta *Kansainvälisen työväenliiton*

ohjelman ja Bakuninin pikapäin sepustaman ohjelman vuoksi ja ylläpitivät sitä tavattoman itsepintaisesti.

Kahdessa päätöslauselmassaan proletariaatin politiikasta ja lahkolaisjaostoista konferenssi kiinnitti huomiota tuohon tahallisesti aikaansaatuun hämminkiin. Edellinen päätöslauselma, joka teki lopun Bakuninin ohjelman julistamasta politiikasta pidättäytymisestä, sai täydellisen perustelun johdannossaan, joka nojaa Yleisiin sääntöihin, Lausannen kongressin päätökseen ja muihin aikaisempiin tapauksiin.*

* Tässä konferenssin päätöslauselma *työväenluokan poliittisesta toiminnasta*:

»Ottaen huomioon,

että alkuperäisten sääntöjen johdannossa sanotaan: »Työväenluokan taloudellinen vapauttaminen on suuri päämäärä, jolle koko poliittinen liike on alistettava *keinona*»;

että Kansainvälisen työväenliiton Perustavassa manifestissa (1864) sanotaan: »Maan ja pääoman magnaatit tulevat aina käyttämään hyväkseen poliittisia etuoikeuksiaan puolustaakseen taloudellisia monopolejaan ja ikuistaakseen ne. He eivät ainoastaan ole edistämättä työn vapauttamista, vaan tulevat päinvastoin edelleenkin asettamaan kaikkia mahdollisia esteitä sen tielle... Poliittisen vallan valtaamisesta on siis tullut työväenluokan suuri velvollisuus»;

että Lausannen kongressissa (1867) hyväksyttiin seuraava päätöslauselma: »Työläisten sosiaalinen vapautus liittyy eristämättömästi heidän poliittiseen vapautukseensa»;

että Pääneuvoston julistuksessa, joka koskee Internationaalien ranskalaisten jäsenten oletettua salaliittoa kansanäänestyksen aattona (1870), sanotaan: »Sääntöjemme ajatuksen mukaisesti Englannissa, Euroopan mantereella ja Amerikassa olevien jaostojemme erityisenä kiistattomana tehtävänä ei ole ainoastaan se, että ne ovat työväenluokan järjestöllisiä taistelukeskuksia, vaan myös se, että ne kannattavat kyseisissä maissa jokaista poliittista liikettä, joka myötävaikuttaa lopullisen päämäärämme — työväenluokan taloudellisen vapautuksen — saavuttamiseen»;

että alkuperäisten sääntöjen vääristellyt käännökset ovat antaneet aihetta vääriin tulkintoihin, jotka ovat vahingoittaneet Kansainvälisen työväenliiton kehitystä ja toimintaa;

ottaen huomioon,

että Internationaalilla on vastassaan hillitön taantumus, joka tukahduttaa julmasti kaikki työläisten vapautumisyritykset ja pyrkii raa'an väkivallan avulla säilyttämään luokkaeroavuudet ja niiden aiheuttaman omistavien luokkien poliittisen herruuden;

että työväenluokka pystyy toimimaan luokkana omistavien luokkien yhdistynyttä valtaa vastaan ainoastaan järjestäyty-

Siirtykäämme nyt lahkolaisryhmiin:

Alkuvaiheessa proletariaatin taistelu porvaristoa vastaan on lahkolaisliikkeen luontoista. Se on ymmärrettävää kaudella, jolloin proletariaatti ei ole vielä riittävän kehittynyttä voidakseen toimia luokkana. Arvostellessaan sosiaalisia ristiriitoja jotkin ajattelijat esittävät noiden ristiriitojen mielikuvituksellisia ratkaisuja. Työläisjoukkojen tehtäväksi jää tällöin vain hyväksyä ne, propagoida ja toteuttaa niitä. Noiden aloitteentekijöiden perustamat lahkot olivat olemukseltaan abstinenteja, pidättyväisiä: ne olivat erillään kaikesta todellisesta toiminnasta, politiikasta, lakoista, liitoista, lyhyesti kaikesta joukkoliikkeestä. Joukkona proletariaatti jäi aina välinpitämättömäksi tai jopa vihamieliseksi heidän propagandalleen. Pariisin ja Lyonin työläiset eivät halunneet tuntea saintsimonisteja, fourieristeja tai ikarialaisia, eivätkä myöskään englantilaiset chartistit ja tradeunionistit tunnustaneet owenilaisia. Syntyessään liikkeen vipusimena olleet lahkot muuttuivat esteeksi heti kun liike ohitti ne kehityksessään; silloin ne muuttuivat taantumuksellisiksi. Tätä todistavat lahkot Ranskassa ja Englannissa ja viime aikoina lassallelaiset Saksassa, jotka useita vuosia estivät proletariaatin järjestäytymistä ja lopulta muuttuivat pelkäksi poliisin käyttämäksi välikappaleeksi. Tämä on yleensä proletaarisen liikkeen lapsuutta samoin kuin astrologia ja alkemia ovat tieteen lapsuutta. Proletariaatin oli jätettävä taakseen tämä vaihe, ennen kuin kävi mahdolliseksi Internationaalien perustaminen.

tyään erikoiseksi poliittiseksi puolueeksi, joka asettuu kaikkia omistavien luokkien perustamia vanhoja puolueita vastaan;

että tuo työväenluokan järjestäytyminen poliittiseksi puolueeksi on välttämätöntä yhteiskunnallisen vallankumouksen voiton turvaamiseksi ja sen lopullisen päämäärän — luokkien hävittämisen — saavuttamiseksi;

että työväenluokan on käytettävä taloudellisen taistelun tuloksena saavuttamaansa voimien yhteenliittymistä vipusimena myös poliittisessa taistelussaan suurmaanomistajien ja kapitalistien poliittista valtaa vastaan —

konferenssi muistuttaa *Internationaalien* jäsenille,

että työväenluokan taistelussa sen taloudellinen liike ja poliittinen toiminta liittyvät erottamattomasti toisiinsa.»

Toisin kuin haaveilevat ja keskenään kilpailevat lahkolaisjärjestöt, Internationaali on todellinen taistelujärjestö, joka yhdistää kaikkien maiden proletariaattia sen yhteisessä taistelussa kapitalisteja ja maanomistajia ja heidän valtioksi järjestynyttä luokkaherruuttaan vastaan. Siksi Internationaalin säännöissä puhutaan vain »työväenyhdistyksistä», jotka pyrkivät samaan päämäärään ja tunnustavat saman ohjelman. Siinä rajoitetaan hahmottelemaan proletarisen liikkeen peruslinjat, kun taas niiden teoreettinen kehittäminen tapahtuu käytännöllisen taistelun tarpeiden vaikutuksesta ja mielipiteiden vaihdon tuloksena jaostoissa, niiden äänenkannattajissa ja edustajakokouksissa, joissa ovat sallittuja kaikki sosialistiset näkökannat vivahte-eroavuuksista huolimatta.

Samoin kuin jokaisessa uudessa historian vaiheessa vanhat virheet virkoavat joksikin aikaa kadotakseen sitten pian, samoin myös Internationaalin uumenissa heräsivät henkiin lahkolaisryhmät, vaikkakin laimeassa muodossa.

Allianssi, joka on pitänyt lahkojen henkiinheräämistä suurena etuasteena, on itse vakuuttavana todistuksena siitä, että lahkojen aika on mennyt. Jos ne syntyessään olivatkin edistyksellistä ainesta, niin »koraanittoman Muhammedin» talutusnuorassa kulkevan allianssin ohjelma on vain sekava rykelmä kauan sitten haudattuja ajatuksia ja niitä peitellään äänekkäillä fraaseilla, joilla saatetaan pelotella ainoastaan porvarillisia kretiinejä tai joita bonapartistiset tai jotkin muut prokuraattorit saattavat pitää todistuskappaleina Internationaalin jäseniä vastaan.*

Konferenssi, jossa olivat edustettuina kaikki sosialististen katsantokantojen vivahteet, hyväksyi yksimielisesti lahkolaisjaostoja vastaan suunnatun päätöslauselman uskoen varmasti, että korostamalla jälleen Interna-

* Viime aikoina lehdistössä ilmestyneet poliisin sepustukset *Internationaalista*, muun muassa Jules Favren kiertokirje ulkovalloille ja tilanherrakamarin jäsenen Sacazen selostus Dufauren ehdotuksen johdosta, ovat kirjavanaan lainauksia allianssien pöyhkeistä manifesteista.³⁷⁸ Nuo lahkolaiset, joiden radikaalisuus rajoittuu vain äänekkäisiin fraaseihin, palvelevat sanonnoillaan parhaalla mahdollisella tavalla taantumuksen aikeita.

tionaalin todellista merkitystä tuo päätöslauselma aloittaa uuden vaiheen sen kehityksessä. Allianssin kannattajat, joille päätöslauselma antoi kuolettavan iskun, pitivät sitä ainoastaan Pääneuvoston Internationaalista saamana voittona, jonka ansiosta Pääneuvosto turvasi »herruusaseman» muutamien jäsentensä »erikoisohjelmalle», »heidän henkilökohtaiselle doktriinilleen», »ortodoksiselle doktriinille», »viralliselle teorialle, joka yksin omaa kansalaisoikeudet työväenliitossa», kuten heidän kiertokirjeensä julistaa. Se ei muuten ollut noiden jäsenten syy, vaan väistämätön seuraus siitä tosiasiasta, että he kuuluivat Pääneuvostoon, sen tosiasian »rappeutuva vaikutus», sillä

»henkilön, jolla on valtaa» (!) »kaltaisiinsa, on kerrassaan mahdotonta pysyä siveellisenä. Pääneuvostosta on tullut juonien pesä».

Kuudentoista mielestä Internationaalin Yleiset säännöt ansaitsevat ankaran moitteen yksinpä jo siksi, että ne myöntävät Pääneuvostolle oikeuden kooptoida uusia jäseniä. He sanovat, että saatuaan vallan

»neuvosto saattaisi vastaisuudessa kooptoida niin huomattavan henkilöryhmän, että se muuttaisi täydelleen neuvoston enemmistöä ja sen pyrkimyksiä».

He ovat näköjään sitä mieltä, että Pääneuvoston jäseneksi tultuaan ihminen menettää paitsi *siveellistä olemustaan* myös terveen järjen. Voitaisiinko muuten olettaa, että enemmistö muuttaa itsensä vapaaehtoisen kooptoinnin tietä vähemmistöksi?

Nuo kuusitoista eivät nähtävästi silti itsekään usko kovin varmasti tuohon kaikkeen, koska he valittavat edelleen, että Pääneuvosto

»on viisi vuotta peräkkäin koostunut samoista henkilöistä, jotka valitaan aina uudestaan»,

mutta heti sen perään he sanovat:

»suurin osa heistä ei ole laillisia valtuutettujamme, sillä heitä ei ole valittu kongressissa».

Todellisuudessa Pääneuvoston henkilöstö on jatkuvasti muuttunut, vaikka eräät perustajajäsenet ovatkin

pysyneet siinä samoin kuin belgialaisessa, romaanisessa ynnä muissa liittoneuvostoissa.

Velvollisuuksistaan suoriutuakseen Pääneuvoston on täytettävä kolme oleellista ehtoa. Ensinnäkin siinä on oltava riittävä määrä jäseniä, jotta se voisi suorittaa monenlaiset sille kuuluvat työt; edelleen sen kokoonpanossa on oltava »Kansainvälisessä työväenliitossa edustettuihin kansallisuuksiin kuuluvia työläisiä» ja vihdoin työläisten on oltava siinä vallitsevana ainesosana. Mutta miten Pääneuvosto saattaisi täyttää kaikki nämä välttämättömät ehdot ilman kooptaatio-oikeutta, kun työläisen riippuvuus työnsaantimahdollisuudesta aiheuttaa Pääneuvoston henkilöstön alituisen vaihtumisen? Neuvosto pitää sittenkin välttämättömänä tämän oikeuden täsmällisempää määrittelyä; se esitti tämän toivomuksen viime konferenssissa.

Sen seikan, että Pääneuvosto on tullut valituksi alkuperäisessä kokoonpanossaan useissa peräkkäisissä kongresseissa, joissa Englanti on ollut edustettuna hyvin heikosti, luulisi todistavan, että Pääneuvosto on mahdollisuksiensa puitteissa suorittanut velvollisuutensa. Kuu-sitoista pitää sitä päinvastoin todistuksena »kongressien sokeasta luottamuksesta», joka Baselissa oli huipistunut

»eräänlaiseksi vapaaehtoiseksi luopumiseksi Pääneuvoston hyväksi».

Heidän mielestään neuvoston »normaalin osuuden» tulee rajoittua »tavallisen kirjeenvaihto- ja tilastointitoimiston» osuuteen. Tätä tulkintaa he vahvistavat muutamilla sääntöjen vääristellystä käännöksestä otetuilla pykälillä.

Toisin kuin kaikkien porvarillisten seurojen säännöt, Internationaalin Yleiset säännöt koskevat vain ylimalkaisesti sen järjestörakenteen kysymyksiä. Ne jättävät järjestörakenteen kehittelyn käytännön asiaksi ja sen muotoilemisen tulevien kongressien asiaksi. Säännöissä kiinnitetään kuitenkin enemmän huomiota Pääneuvostoon kuin muihin järjestörenkaisiin, koska ainoastaan toiminnan yhtenäisyys ja yhteisyys voivat antaa eri maiden jaostoille todella kansainvälisen luonteen.

Alkuperäisten sääntöjen³⁷⁶ 5. pykälässä sanotaan:

»Pääneuvosto on kaikkien kansallisten ja paikallisten ryhmien *kansainvälinen elin*»

ja sitten esitetään muutamia esimerkkejä siitä, miten Pääneuvoston on toimittava. Noiden esimerkkien joukossa on ohje neuvostolle, että se koettaisi saada

»työväenliittoon kuuluvat yhdistykset toimimaan samanaikaisesti ja yksimielisesti silloin, kun tarvitaan pikaisia käytännöllisiä toimia, esimerkiksi kansainvälisten selkkausten sattuessa».

Edelleen pykälässä sanotaan:

»Kaikissa kyseisissä tapauksissa Pääneuvosto ottaa käsiinsä aloitteen ja tekee ehdotuksia kansallisille ja paikallisille yhdistyksille.»

Säännöissä määritellään lisäksi neuvoston osuus kongressien valmistelussa ja koollekutsumisessa ja annetaan sen tehtäväksi niiden määrättyjen kysymysten tarkastelu, jotka se on velvollinen esittämään kongressien käsiteltäväksi. Alkuperäisissä säännöissä ryhmien itsenäinen toiminta asetetaan niin vähäisesti koko työväenliiton toimintayhtenäisyyden vastakohtaksi, että 6. pykälässä sanotaan:

»Koska työväenliikkeen menestys kussakin maassa voidaan taata ainoastaan yhtenäisyyden voimin ja järjestäytymällä ja toisaalta Pääneuvoston toiminta saadaan tehokkaammaksi... Internationaalin jäsenten on kunkin omassa maassaan tehtävä kaikkensa hajanaisten työväenyhdistysten liittämiseksi keskuselinten edustamiin kansallisiin järjestöihin.»

Genèven kongressin ensimmäisessä järjestökysymyksiä koskevassa päätöslauselmassa (I pykälä) sanotaan:

»Pääneuvoston velvollisuutena on kongressien päätösten *täytäminen*.»

Tämä päätöslauselma laillisti aseman, jossa Pääneuvosto oli alusta alkaen ollut: työväenliiton *toimeenpanevan elimen* aseman. Ilman moraalista »arvovaltaa» olisi vaikea suoriutua tehtävistä muunlaisen »vapaaehtoisesti tunnustetun arvovallan» puuttuessa. Genèven kongressi antoi samalla Pääneuvoston tehtäväksi »sääntöjen virallisen ja velvoittavan tekstin» julkaisemisen.

Sama kongressi päätti (Genèven kongressin järjestökysymyksiä koskeva päätöslauselma, 14. pykälä):

»Jokaisella jaostolla on oikeus laatia omat paikalliset sääntönsä ja ohjesäännön paikallisia olosuhteita ja maan lakeja silmällä pitäen. Niissä ei kuitenkaan saa olla mitään sellaista, joka olisi ristiriidassa Yleisten sääntöjen ja Ohjesäännön kanssa.»

Huomautettakoon ennen kaikkea, että tässä ei ole vähäisintäkään vihjausta enempää erikoisiin periaatteiden julistuksiin kuin erikoistehtäviinkään, joita jokin jaosto saattaisi ottaa ratkaistavakseen niiden yleisten tavoitteiden ohessa, joihin kaikki Internationaalinen ryhmät pyrkivät. Kysymyksessä on vain jaostojen oikeus mukauttaa Yleiset säännöt ja Ohjesääntö »paikallisiin olosuhteisiin ja maan lakeihin».

Toiseksi, kenen on määriteltävä, sopeutuvatko paikalliset säännöt Yleisiin sääntöihin? On ilmeistä, että päätöslauselma osoittautuisi voimattomaksi, ellei olisi »auktoriteettia», jolle tuo tehtävä kuuluu. Silloin kävisi mahdolliseksi paitsi se, että syntyy poliisin perustamia tai vihamielisiä jaostoja, myös se, että luokka-asemansa menettäneiden lahkolaisten ja porvarillisten filantrooppien tunkeutuminen työväenliittoon vääristäisi sen olemuksen, ja kongresseissa nuo ainekset saisivat määränsä ansiosta yliotteen työläisistä.

Kansalliset ja paikalliset federaatiot ovat alun alkaen pitäneet oikeutenaan hyväksyä tai olla hyväksymättä omassa maassaan uusia jaostoja riippuen siitä, vastaavatko niiden jaostojen säännöt Yleisiä sääntöjä vai eivät. Pääneuvostolle annetaan samanlainen tehtävä Yleisten sääntöjen 6. pykälässä, joka jättää *paikallisille riippumattomille yhdistyksille*, toisin sanoen vastaavien maiden liittoon kuuluvien yhdistysten ulkopuolella muodostuneille yhdistyksille oikeuden solmia välittömät suhteet Pääneuvostoon. *Allianssi* ei väheksynyt tätä oikeutta pyrkiessään asemaan, joka antoi sille mahdollisuuden lähettää edustajia Baselin kongressiin.

Sääntöjen 6. pykälässä on otettu huomioon myös lainsäädännölliset esteet, joiden vuoksi muutamissa maissa ei voida perustaa kansallisia federaatioita, ja siksi Pääneuvoston on suoritettava niissä liittoneuvoston teh-

täviä (ks. »Lausannen kongressin pöytäkirjat jne., 1867», s. 13³⁷⁷).

Kommuunin häviön jälkeen nuo lainsäädännölliset esteet eri maissa yhä lisääntyivät ja tekevät entistä tarpeellisemmaksi Pääneuvoston toiminnan, jonka tarkoituksena on estää epäilyttävien ainesten tunkeutuminen työväenliittoon. Niinpä vapautuakseen poliisin vakoliijoista eräät Ranskan komiteat pyysivät hiljan Pääneuvostoa puuttumaan asiaan, ja toisen suuren maan* Internationaalin jäsenet vaativat, että Pääneuvosto hyväksyisi vain ne jaostot, jotka ovat sen välittömien valtuutettujen tai heidän itsensä perustamia. He perustelivat pyyntöään välttämättömyydellä päästä siten eroon provokaattoreista, jotka ovat osoittaneet niin meluisasti intoaan perustaessaan pikapäin ennen näkemättömän radikaalisia jaostoja. Toisaalta niin sanotut epäautoritaariset jaostot vetoavat viipymättä neuvostoon, kun niiden keskuudessa syntyy selkkaus, ja jopa vaativat neuvostoa, kuten tapahtui Lyonin selkkauksen aikana, rankaisemaan mahdollisimman ankarasti niiden vihollisia. Aivan hiljattain, konferenssin jälkeen Torinon työväenfederaatio päätti julistautua Internationaalin jaostoksi. Siinä tapahtuneen kahtiajaon jälkeen vähemmistö perusti Proletaarin vapautus³⁷⁸ -nimisen yhdistyksen. Tämä yhdistys liittyi Internationaaliin ja aloitti siitä, että teki päätöslauselman juralaisten hyväksi. Sen lehti »Il Proletario» on täynnä suuttumusta uhkuvia fraaseja kaikenlaista autoritaarisuutta vastaan. Lähettäessään yhdistyksen jäsenmaksut sen sihteeri** varoitti Pääneuvostoa, että entinen federaatio lähettää nähtävästi myös jäsenmaksunsa. Hän kirjoitti edelleen:

»Olette luultavasti lukeneet 'Proletariosta', että Proletaarin vapautus-yhdistys... on ilmoittanut... kieltäytyneensä osoittamasta solidaarisuutta porvaristoa kohtaan, joka on työläisiksi naamioituneena perustanut *Työväenfederaation*,

ja hän pyysi Pääneuvostoa

* — Itävallan. *Toim.*

** — C. Terzaghi. *Toim.*

»saattamaan tämän päätöslauselman kaikkien jaostojen tietoon ja kieltäytymään ottamasta vastaan 10 centimen jäsenmaksuja, mikäli ne sille lähetetään».*

Samoin kuin kaikki muutkin Internationaalin järjestöt Pääneuvosto on velvollinen harjoittamaan propagandaa. Tätä velvollisuutta se on suorittanut julistustensa avulla ja valtuutettujensa välityksellä, jotka ovat laskeneet perustan Internationaalin ensimmäisille järjestöille Pohjois-Amerikassa, Saksassa ja monissa Ranskan kaupungeissa.

Pääneuvoston toisena velvollisuutena on auttaa lakkolaisia turvaamalla heille koko Internationaalin kannatuksen (ks. Pääneuvoston selostuksia eri kongresseille). Seuraavasta tositapahtumasta muuten näkyy, mikä merkitys on ollut sen puuttumisella lakkotaisteluun. Englantilaisten valureiden vastarintayhdistys on sinänsä kansainvälinen trade union, jolla on osastonsa muissa maissa, muun muassa Yhdysvalloissa. Lakon aikana amerikkalaiset valurit katsoivat kuitenkin tarpeelliseksi pyytää Pääneuvostoa puoltamaan heitä, estämään englantilaisten valureiden tuonnin maahansa.

Internationaalin kasvu on antanut Pääneuvostolle samoin kuin liittoneuvostollekin sovintotuomarin tehtävän.

Brysselin kongressi päätti:

»Liittoneuvostot ovat velvolliset lähettämään aina kolmen kuukauden kuluttua selostuksen Pääneuvostolle niiden johdossa olevien jaostojen *järjestötyöstä ja rahatilanteesta*» (3. järjestökysymyksiä koskeva päätöslauselma).

Vihdoin Baselin kongressi, joka aiheuttaa kuudentoista sapekkaita suuttumuksen puuskia, vain virallisti ne suhteet, jotka olivat muodostuneet järjestötyön alalla työväenliiton kehityksen kulussa. Jos se laajensi ylen-

* Tällaisilta näyttivät siihen aikaan Proletaarin vapautus-yhdistyksen katsomukset, yhdistyksen edustajana oli sen kirjeenvaihtaja-sihtööri, Bakuninin ystävä. Todellisuudessa tuon jaoston pyrkimykset olivat aivan toiset. Häädettyään pois tuon kaksin verroin petollisen edustajan varojen kavalluksen ja Torinon poliisipäällikön kanssa ylläpitämien ystävyysuhteiden vuoksi yhdistys esitti selitykset, jotka tekivät lopun sen ja Pääneuvoston välisestä erimielisyyksistä.

määrin Pääneuvoston valtuuksien puitteita, niin kuka muu olisi siihen syyppää kuin Bakunin, Schwitzguébel, F. Robert, Guillaume ynnä muut allianssin edustajat, jotka niin kovasti pyrkivät saamaan sen aikaan. Eivät he suinkaan ala syyttää itseään »sokeasta luottamuksesta» lontoolaista Pääneuvostoa kohtaan?

Tässä kaksi Baselin kongressin päätöstä:

»IV. Jokainen uusi jaosto tai yhdistys, joka haluaa liittyä Internationaaliin, on velvollinen ilmoittamaan viipymättä Pääneuvostolle liittymisestään»

ja »V. Pääneuvostolla on oikeus hyväksyä uusia yhdistyksiä ja ryhmiä tai olla hyväksymättä jättäen näille oikeuden tehdä valitus tämän päätöksen johdosta seuraavassa kongressissa.»

Mitä tulee paikallisiin, liittoon kuuluvien yhdistysten ulkopuolella perustettuihin itsenäisiin yhdistyksiin, niin nämä pykälät vain vahvistavat Internationaalien syntymähetkestä alkaen vakiintunutta käytäntöä, jonka säilyttäminen on työväenliitolle kysymys elämästä ja kuolemasta. Jotkut menevät kuitenkin liian pitkälle yleistäessään tätä käytäntöä ja soveltaessaan sitä erotuksetta kaikkiin uusiin jaostoihin tai yhdistyksiin. Näissä pykälissä Pääneuvostolle myönnetään tosiaankin oikeus puuttua federaatioiden sisäiseen elämään, mutta Pääneuvosto ei ole milloinkaan käyttänyt sitä tuossa tarkoituksessa. Pääneuvosto väittää, että nuo kuusitoista eivät voi mainita ainuttakaan tapausta, jolloin se olisi puuttunut niiden uusien jaostojen asioihin, jotka aikovat liittyä jo olemassaoleviin ryhmiin tai federaatioihin.

Edellä esitetyt päätökset koskevat uusia jaostoja; seuraavat päätökset taas jo hyväksytyjä jaostoja:

»VI. Pääneuvostolla on oikeus erottaa jaosto Internationaalista tilapäisesti seuraavaan kongressiin asti.»

»VII. Pääneuvostolla on oikeus ratkaista samaan kansalliseen ryhmään kuuluvien yhdistysten tai jaostojen kesken tai eri kansallisten ryhmien kesken puhjenneet selkkaukset. Osapuolilla on oikeus tehdä valitus tuosta päätöksestä seuraavassa kongressissa, jossa tehdään lopullinen ratkaisu.»

Nämä kaksi pykälää ovat tarpeen ääritapauksissa, mutta tähän mennessä Pääneuvosto ei ole milloinkaan soveltanut niitä. Edellä esitetystä historiallisesta katsauksesta näkyy, että Pääneuvosto ei ole milloinkaan

turvautunut erottamaan mitään jaostoa tilapäisesti ja että selkkausten sattuessa se on toiminut vain sovintotuomarina kummankin osapuolen pyynnöstä.

Olemme päässeet vihdoin siihen Pääneuvoston tehtävään, joka on juontunut itse taistelun tarpeista. Allianssin kannattajia saattaa harmittaa, mutta se on kiistaton tosiasia, että Pääneuvosto on asettunut kaikkien Kansainvälisen työväenliiton puolesta taistelevien johtoon nimenomaan siksi, että se on joutunut kaikkien proletaarisen liikkeen vihollisten ankarien hyökkäilyjen kohteeksi.

V

Tehtyään Internationaalista selvää sellaisena, millainen se on, nuo kuusitoista puhuvat meille, minkälainen sen pitäisi olla.

Pääneuvoston olisi ennen kaikkea muututtava virallisesti pelkäksi kirjeenvaihto- ja tilastointitoimistoksi. Kun järjestötehtävät jäisivät pois, niin sen kirjeenvaihto rajoittuisi väistämättä työväenliiton äänenkannattajissa julkaistujen tietojen toistamiseen. Siten poistettaisiin myös kirjeenvaihtotoimisto. Mitä tilastointiin tulee, niin sitä työtä ei voida suorittaa ilman lujaa organisaatiota ja varsinkaan ilman yleistä johtoa, mitä seikkaa on varta vasten tähdennetty alkuperäisissä säännöissä. Koska »autoritaarisuus» tuntuu kuitenkin voimakkaasti tässä kaikessa, niin toimisto saattaisi ehkä ollakin, mutta minäkäänlaista tilastointia ei tulisi olemaan. Lyhyesti sanoen Pääneuvosto katoaa. Saman logiikan mukaisesti hävitetään liittoneuvostot, paikalliskomiteat ja muut »autoritaariset» keskuksset. Jäävät ainoastaan autonomiset jaostot.

Mikä tarkoitus on noilla »autonomisilla jaostoilla», jotka ovat vapaasti liittoutuneet ja onnellisesti vapautuneet kaikenlaisesta vallasta, »jopa työläisten valitsemasta ja säätämästä vallasta»?

Tässä joudumme täydentämään kiertokirjettä selostuksella, jonka Juran liittokomitea esitti kuudentoista edustajakokoukselle.

»Jotta työväenluokka voitaisiin muuttaa ihmiskunnan uusien intressien todelliseksi edustajaksi», on välttämätöntä, että sen

järjestö »pitäisi ohjeenaan sitä aatetta, jonka on päästävä voitolle. Tuon aatteen *johdattaminen* aikakautemme tarpeista, ihmiskunnan sisimmistä pyrkimyksistä tutkimalla johdonmukaisesti yhteiskuntaelämän ilmiöitä, ja sitten tuon aatteen *soveltaminen* työväenjärjestöihimme — tämän on oltava tavoitteena jne.» On perustettava vihdoin »työläisväestömme keskuudessa todellinen sosialistinen vallankumouksellinen *koulu*».

Autonomiset työläisjaostot muuttuvat siis yhtäkkiä *kouluiksi*, ja allianssin herrat tulevat olemaan opettajia niissä. He *johdattavat aatteen* sen »johdonmukaisen tutkimisen» tietä, joka ei jätä kerrassaan mitään jälkeä. He *soveltavat* sen »sitten työväenjärjestöihimme». Heidän mielestään työväenluokka on raaka-ainetta, kaaosta, joka kaipaa muotoutuakseen heidän pyhänhenkensä henkäystä.

Tämä kaikki kertaa vain allianssin vanhaa ohjelmaa, joka alkoi sanoilla:

»Erottuaan Rauhan ja vapauden liitosta tuon liiton sosialistinen vähemmistö aikoo perustaa uuden, Sosialistisen demokratian allianssin... ja ottaa *erikoistehtäväkseen* poliittisten ja filosofisten kysymysten tutkimisen...»

Tällainen on siitä *»johdatettu» aate!*

»Tuo aloite... antaa Euroopan ja Amerikan vilpittömille sosialistisille demokraateille *keinon* yksimielisyyden saavuttamiseen ja *aatteidensa* vakiinnuttamiseen.»*

Erään porvarillisen yhdistyksen vähemmistö on siis sen oman tunnustuksen mukaan päässyt tunkeutumaan Internationaaliin vähän ennen Baselin kongressia yksinomaaisena tarkoituksenaan käyttää sitä *välikkappaleena* noustakseen työläisjoukkojen eteen salaisen tieteen uh-

* Allianssin herrat, jotka eivät lakkaa moittimasta Pääneuvostoa suljetun konferenssin koollekutsumisesta hetkellä, jolloin avoimen kongressin koollekutsuminen olisi kavaluuden tai typeryyden huippu, nuo kohun ja julkisuuden ehdottomat kannattajat ovat järjestäneet vastoin sääntöjämme Internationaalin sisällä oikean salaisen yhdistyksen, joka on suunnattu Internationaalia vastaan ja asettaa tavoitteekseen mitään aavistamattomien Internationaalin jaostojen alistamisen ylimmän uhrin — Bakunin — johtoon.

Pääneuvostolla on aikomus vaatia, että seuraavassa kongressissa tutkittaisiin tuon salaisen järjestön ja sen joissakin maissa, esimerkiksi Espanjassa, olevien innoittajien toimintaa.

ripappeina, tieteen, joka mahtuu neljään lauseeseen ja jonka kohokohtana on »luokkien taloudellinen ja sosiaalinen tasoittaminen».

Paitsi tätä »teoreettista tehtävää» uudistetulla Internationaalin järjestöllä on käytännöllinenkin osuutensa.

Kuudentoista kiertokirjeessä sanotaan: »Tulevan yhteiskunnan ei ole oltava mitään muuta kuin sen organisaation yleistä soveltamista, jonka Internationaali säättää itseään varten. Siksi meidän on huolehdittava siitä, että tuo organisaatio olisi mahdollisimman lähellä ihannettamme.»

»Onko mahdollista, että autoritaarisesta organisaatiosta tulisi tasa-arvoisuuteen ja vapauteen perustuva yhteiskunta? Se on mahdotonta. Tulevan ihmisyyhteiskunnan alkiona Internationaalin on jo nyt kuvastettava oikein vapaus- ja federaatioperiaatteitamme.»

Toisin sanoen, samoin kuin keskiaikaiset luostarit kuvastivat taivaallista elämää, samoin myös Internationaalin on oltava sen uuden Jerusalemin perikuva, jonka »alkiota» allianssi kantaa kohdussaan. Pariisin kommunnardit eivät tietenkään olisi kärsineet tappiota, jos he olisivat ymmärtäneet, että Kommuuni on »tulevan ihmisyyhteiskunnan alkio», ja luopuneet kaikesta kurista ja kaikista aseista — esineistä, joiden on kadottava vasta sitten kun enää ei tule olemaan sotia!

Todistaakseen paremmin, etteivät »johdonmukaisesta tutkimisestaan» huolimatta nuo kuusitoista olleet hautoneet tuota Internationaalin hajottamisen ja aseistariisumisen näppärää suunnitelmaa hetkellä, jolloin Internationaali taisteli olemassaolonsa puolesta, Bakunin julkaisi hiljattain sen alkuperäisen tekstin kirjelmässään Internationaalin järjestämisestä (ks. »Almanach du Peuple pour 1872», Genève).

VI

Lukekaa nyt selostus, jonka Juran komitea esitti kuudentoista edustajakokoukselle.

»Kun lukee sen», sanoo heidän virallinen äänenkannattajansa »Révolution Sociale» (16. marraskuuta), »saa täsmällisen käsityksen siitä, mitä voidaan odottaa Juran federaation kannattajilta itseuhrautuvaisuuden ja käytännöllisen järjen mielessä.»

Selostus alkaa siitä, että väittää »noiden kauheiden tapahtumien» — Saksan ja Ranskan sodan ja kansalais-sodan Ranskassa — vaikuttaneen »tietyissä määrin *demoralisoivasti*... Internationaalien jaostojen tilaan».

Mikäli on totta, että Saksan ja Ranskan sota, joka mobilisoi valtavan määrän työläisiä kumpaankin armeijaan, myötävaikutti jaostojen *hajaannukseen*, niin yhtä suuri totuus on myös se, että keisarikunnan häviö ja Bismarckin antama avoin valloitus sodan julistus aiheuttivat Saksassa ja Englannissa ankaraa taistelua preussilaisten puolelle asettuneen porvariston ja internationalistiset tunteensa voimakkaammin kuin milloinkaan ilmaisseen proletariaatin kesken. Yksin tämän vuoksi Internationaalien vaikutuksen oli voimistuttava kummasakin maassa. Amerikassa samat tapahtumat saivat aikaan hajaannuksen monilukuisten saksalaisten työläis-emigranttien keskuudessa; internationalistinen osa erkani jyrkästi šovinistisesta.

Toisaalta Pariisin kommuunin julistaminen antoi ennen näkemättömän sysäyksen Internationaalien kasvulle leveyssuuntaan ja sen periaatteiden tarmokkaalle puolustukselle kaikkien kansallisuuksien jaostoissa, lukuun ottamatta juralaisia jaostoja, joiden selostuksessa sanotaan edelleen: »Jättäjäismäisen taistelun alku panee ajattelemaan... Jotkut perääntyvät kätkeäkseen voimatomuutensa... Monille muodostunut tilanne» (heidän omista riveissään) »on lahoamisen merkinä», mutta »juuri päinvastoin... tämä tilanne saattaa uudistaa Internationaalien kokonaan»... heidän mallinsa mukaan. Tämä vaatimaton toivomus käy ymmärrettäväksi, kun tarkastellaan syvällisemmin tuota niin suotuisaa tilannetta.

Hajalle laskettua allianssia lukuun ottamatta — sen korvasi sitten Malonin jaosto — komitean piti esittää selostus asiain tilasta kahdessakymmenessä jaostossa. Seitsemän niistä oli yksinkertaisesti kääntänyt sille selkensä; selostuksessa sanotaan tästä näin:

»Bielin kotelontekijät jaosto enempää kuin kaivertajien ja koristemaalareiden jaostokaan ei ole vastannut ainuttakaan kertaa, kun olemme kääntyneet niiden puoleen.»

»Neuchâtelin ammatilliset jaostot — puusepät, kotelontekijät, kaivertajat ja koristemaalarit — eivät ole kertaakaan antaneet minkäänlaisia vastausta liittokomitealle.»

»Emme ole onnistuneet saamaan *minkäänlaista* tietoa *Val de Ruzin* jaostolta.»

»*Loclen* *kaivertajien ja koristemaalareiden* jaosto ei ole antanut mitään vastausta liittokomitean pyyntöön.»

Tätä sanotaan autonomisten jaostojen *vapaaksi* kansakäymiseksi liittokomiteansa kanssa.

Yksi jaosto, nimittäin

»*Courtelaryn* piirikunnan *kaivertajien ja koristemaalareiden* jaosto kolme vuotta jatkuneen sisukkuuden ja itsepintaisuuden osoituksen jälkeen... järjestäytyy... tällä hetkellä... vastarintayhdistykseksi» —

Internationaalinen ulkopuolella, mikä seikka ei vähääkään estänyt sitä lähettämästä kahta edustajaansa kuudentoista edustajakokoukseen.

Sitten seuraa neljä kerrassaan kuollutta jaostoa:

»*Bielin* *keskusjaosto* on tällä hetkellä *hajalla*; yksi sen uskollisista jäsenistä kirjoitti meille kuitenkin hiljan, *ettei vielä ole menetetty kaikkia toivetta* *Internationaalinen uudestisyntymiseen* *Bielissä*.»

»*Saint-Blaisen* jaosto on *hajonnut*.»

»*Catébatin* jaoston *oli pakko perääntyä ja päättää loistava olemassaolonsa niiden juonien vuoksi, joita olivat punoneet tuon paikkakunnan isännät*» (1) »yrittäessään saada hajotetuksi tuon *uljaan*» (1) »jaoston.»

»*Corgémontin* jaosto vihdoinkin on myös *joutunut isäntien punomien juonien uhriksi*.»

Sitten seuraa *Courtelaryn piirikunnan keskusjaosto*, joka

»*survautui järkevään toimenpiteeseen: lakkautti tilapäisesti toimintansa*» —

mikä ei estänyt sitä lähettämästä kahta edustajaansa kuudentoista edustajakokoukseen.

Sen jälkeen seuraa neljä jaostoa, joiden olemassaolo on enemmän kuin ongelmallista.

»*Grangen* jaosto on supistunut *vähäiseksi* *socialistityöläisten ydinjoukoksi*... Heidän paikallinen toimintansa on lamassa pienen jäsenmäärän vuoksi.»

»*Neuchâtelin* *keskusjaosto* on *pahasti runneltunut* *tapahtumien seurauksena, ja ilman sen erinäisten jäsenten uhrautuvaisuutta ja aktiivisuutta sen tuho olisi väistämätön*.»

»*Loclen* *keskusjaosto*, joka muutamia kuukausia häilyi *elämän ja kuoleman välillä*, *hajosi lopulta*. Aivan hiljattain se on perustettu uudelleen» —

ilmeisesti siinä yksinomaisessa tarkoituksessa, että se lähettäisi kaksi edustajaansa kuudentoista edustajakoukseen.

»*Chaux-de-Fonds*n sosialistisen propagandan jaosto on kriittisessä tilassa... Sen asema ei ole ainoastaan paranematta, vaan pikemminkin huononee.»

Sitten on kaksi jaostoa — *Saint-Imierin ja Sonvillierin valistuskerhot* — joista on mainittu vain ohimennen eikä ole sanottu sanaakaan niissä vallitsevasta tilanteesta.

Jäljelle jää mallijaosto, joka *keskusjaoston* nimestään päätellen on sinänsä vain muiden kadonneiden jaostojen sirpale.

»*Moutierin* keskusjaosto on epäilemättä kärsinyt vähemmän kuin muut... Sen komitea oli jatkuvasti yhteydessä liittokomiteaan... *Jaostoja ei ole vielä perustettu...*»

Tätä selitetään seuraavalla tavalla:

»*Moutierin* jaostolla ovat erittäin suotuisat toimintaolosuhteet, sillä työväestö... joka on säilyttänyt kansanomaiset tavat... on erinomaisesti sijoittautunut: toivoisimme, että tämän paikkakunnan työväenluokka pysyttelisi entistä riippumattomampana kaikista poliittisista aineksista.»

Selostuksesta siis tosiaankin

»saa täsmällisen käsityksen siitä, mitä voidaan odottaa *Juran* federaation kannattajilta itseuhrautuvaisuuden ja käytännöllisen järjen mielessä».

He olisivat voineet täydentää sitä lisäämällä, että heidän komiteansa alkuperäisen olinpaikan, *Chaux-de-Fonds*n työläiset ovat aina kieltäytyneet kanssakäymisestä heidän kanssaan. Aivan hiljattain, 18. tammikuuta 1872 pitämässään yleisessä kokouksessa nuo työläiset vastasivat yksimielisesti kuudentoista kiertokirjeeseen hyväksymällä Lontoon konferenssin päätökset ja toukokuussa 1871 pidetyn roomalaisen edustajakokouksen päätöksen, jossa sanotaan:

»*Bakunin, Guillaume ja heidän kannattajansa on hädettävä Internationaalista ainiaaksi.*»

Onko syytä lisätä sanaakaan tuon *Sonvillierissä* pidetyn niin sanotun edustajakokouksen merkityksestä,

joka sen osanottajien sanojen mukaan »aiheutti sodan, ilmisodan Internationaalissa»?

Noilla henkilöillä, jotka ovat pitäneet sitä suurempaa ääntä, mitä vähäpätöisempiä he ovat itse, on tietenkin ollut kiistatonta menestystä. Koko liberaalinen ja poliisihenkinen lehdistö on asettunut avoimesti heidän puolelleen; heidän harjoittama Pääneuvoston parjaus ja hampaattomat hyökkäilyt Internationaalia vastaan ovat saaneet näennäisten uudistajien kannatusta kaikissa maissa. Englannissa heitä kannattivat porvarilliset tasavaltalaiset, joiden juonet Pääneuvosto oli tehnyt tyhjäksi. Italiassa heitä kannattivat vapaamieliset dogmaatikot, jotka jokin aika sitten perustivat Stefanonin lipun alla Yleisen rationalistiseuran, minkä pakollisena olinpaikkana on Rooma, »autoritaarisen» ja »hierarkkisen» järjestön, ateisti-munkkien ja -nunnien luostarin, jonka säännöt edellyttävät, että istuntosaliin asetetaan jokaisen kymmenentuhatta frangia lahjoittaneen porvarin marmorinen rintakuva.³⁷⁹ Saksassa vihdoin heitä kannattivat bismarckilaiset sosialistit, jotka julkaisemastaan poliisihenkisestä »Neuer Social-Demokrat» lehdestä³⁸⁰ puhumattakaan esittävät valkopaitaisten³⁸¹ roolia preussilais-saksalaisessa valtakunnassa.

Sonvillierissä Konklave kääntyi kaikkien Internationaalien jaostojen puoleen ja kehotti pateettisesti, että ne vaatisivat viipymätöntä kongressin koollekutsumista, »jotta tehtäisiin loppu Lontoon neuvoston jatkuvasti harjoittamasta oikeuksien anastuksesta», kuten kansalaiset Malon ja Lefrançais sanovat, mutta todellisuudessa siinä tarkoituksessa, että Internationaali korvattaisiin allianssilla. Tämä kehoitus sai niin hyvää vastakaikua, että heidän oli viipymättä ryhdyttävä väaristelemaan viimeisen belgialaisen edustajakokouksen päätöstä. Virallisessa äänenkannattajassaan («Révolution Sociale», 4. tammikuuta 1872) he ilmoittivat:

»Ja mikä on vihdoin tärkeämpää, 24. ja 25. joulukuuta Brysselissä pitämässään edustajakokouksessa belgialaiset jaostot hyväksyivät yksimielisesti Sonvillierin edustajakokouksen päätöksen kanssa yhteen käyviä päätöksiä yleisen kongressin pikaisen koollekutsumisen välttämättömyydestä.»

Todettakoon, että belgialainen edustajakokous hyväksyi täysin vastakkaisen päätöksen. Se antoi tehtäväksi seuraavalle belgialaiselle edustajakokoukselle, joka pidetään aikaisintaan kesäkuussa, laatia uusien Yleisten sääntöjen luonnoksen Internationaalin seuraavan kongressin käsiteltäväksi.

Internationaalien jäsenten valtaenemmistön suostumuksesta Pääneuvosto kutsuu koolle jokavuotisen kongressin vasta syyskuussa 1872.

VII

Kun konferenssista oli kulunut muutama viikko, *allianssin* vaikutusvaltaisimmat ja kiihkeimmät jäsenet, herrat Albert Richard ja Gaspard Blanc saapuivat Lontooseen värväämään ranskalaisten maanpakolaisten joukosta apulaisia, jotka olisivat valmiit tekemään työtä keisarikunnan palauttamiseksi, mikä heidän mielestään oli ainoa keino vapautua Thiersistä ja paikata omiakin taskujaan. Pääneuvosto varoitti asianomaisia henkilöitä, muun muassa Brysselin liittoneuvostoa, näiden herrojen bonapartistisista hankkeista.

Tammikuussa 1872 he riisuivat naamarinsa julkaisuun kirjasen: »*Keisarikunta ja uusi Ranska. Kansan ja nuorison vetoisuus ranskalaisten omaantuntoon.*» Kirjoittaneet Albert Richard ja Gaspard Blanc. Bryssel 1872.

Allianssin huijareille ominaista vaatimattomuutta osoittaen he julistavat:

»Me Ranskan proletariaatin suuren armeijan järjestäjät... me Internationaalien vaikutusvaltaisimmat johtajat Ranskassa*,

* Helmikuun 15. päivänä 1872 ilmestyneessä »*Égalité*n» (julkaistaan Genève:ssä) numerossa on otsikko »*Häpeäpaaluun*», jonka alla sanotaan: »Ei ole vielä koittanut aika kuvata Etelä-Ranskassa Kommuunien puolustaneen liikkeen tappion historiaa, mutta me, joista suurin osa on ollut Lyonin huhtikuun 30. päivän kapinan harmillisen tappion silminnäkijöitä, voimme jo nyt sanoa, että yhtenä tuon kapinan tappion aiheuttaneista syistä oli G. Blancin pelkuruus, kavaluus ja varastelu. Hän työntyi kaikkialle täyhtäessänsä varjossa pysytelleen A. Richardin määräyksiä.

me, joita ei onneksi ammuttu ja jotka olemme täällä nostaaksemme heidän (*turhamaisten parlamentaarikkojen, kylläisten tasavaltalaisten, kaikenlaisten valedemokraattien*) silmiensä edessä lipun, jonka alla me taistelemme, ja kajauttaaksemme hämmästyneelle Euroopalle meihin kohdistuvista parjauksista, uhkauksista ja kaikista hyökkäilyistä huolimatta tajuntamme syvyyksistä nousevan huudon, kaikkien ranskalaisten sydämissä heti vastakaikua saavan huudon: »*Eläkään keisari!*»

»Häväisty ja syljeksitty Napoleon III kaipaa loisteliasta rehabilitointia» —

ja herrat Albert Richard ja Gaspard Blanc, joille maksettiin III:n Maahanhyökkäyksen salaisista varoista, saivat erikoistehtäväkseen rehabilitoida hänet.

He muuten tunnustavat, että

»ajatustemme luonnollinen kehityskulku teki meistä keisarikunnan kannattajia».

Tämä tunnustus varmaan hivelee heidän *allianssiin* kuuluvien uskonveljiensä korvia. Samoin kuin »Solidarité» parhaina aikoina A. Richard ja G. Blanc julistavat vanhoja fraasejaan »poliittisesta pidättäytymisestä», joka »luonnollisen kehityskulun» antamien tietojen mukaan on toteutettavissa vain kaikkein ehdottomimman despotian kaudella, jolloin työläiset pidättäytyvät kerrasaan osallistumasta politiikkaan, niin kuin vanki pidättäytyy ulkoilusta aurinkoisena päivänä.

He sanovat: »Vallankumousmiesten aika on mennyt... kommunismia on Saksassa ja Englannissa, ensi vuorossa Saksassa. Niemenomaan siellä sitä on muuten ammoisista ajoista kehitelty vakavasti, jotta se leviäisi sitten koko Internationaaliin, ja tuo työväenliitossa huolestuneisuutta herättänyt *saksalaisen vaikutuksen*

Nuo lurjukset saattoivat tahallaan ennakolta harkituilla vehkeilyillään epäilyksen alaiseksi monia niistä, jotka osallistuivat kapinallisten komiteoiden valmistelutyöhön.

Nuo kavaltajat onnistuivat lisäksi saattamaan Internationaalin niin huonoon valoon Lyonissa, että Pariisin vallankumouksen aikana Lyonin työläiset suhtautuivat Internationaaliin hyvin epäluuloisesti. Tästä johtui täydellinen järjestyksen puute, tästä johtui kapinan häviö, joka toi väistämättä mukanaan omien voimiensa varaan jätetyn Kommuunin tappion. Vasta tämän verisen opetuksen jälkeen olemme onnistuneet propagandan avulla yhdistämään Lyonin työläiset Internationaalin lipun alle.

Albert Richard oli Bakuninin ja tämän veljeskunnan suosikki ja profeetta.»

leviäminen on tuntuvasti myötävaikuttanut sen kehityksen pidättämiseen tai oikeammin uuden suunnan antamiseen sille Keski- ja Etelä-Ranskan jaostoissa, jotka eivät milloinkaan ole saaneet ainuttakaan tunnusta yhdeltäkään saksalaiselta.»

Eiköhän tässä kuulu sen suurimman hierofantin* ääni, joka on venäläisenä ottanut allianssin syntymäajoilta alkaen erikoistehtäväkseen *latinalaisen rodun* edustamisen? Vai onko se niiden »todellisten lähetyssaarnaajien» ääni, jotka ilmoittivat »Révolution Sociale» (2. marraskuuta 1871)

»takaperoisesta liikkeestä, johon saksalaiset ja bismarckilaiset ajattelijat koettavat käännäyttää Internationaalini?»

Onneksi Internationaalini todelliset perinteet ovat kuitenkin säilyneet ja herrat Albert Richard ja Gaspard Blanc ovat jääneet ampumatta! Heidän »työnään» on siis »uuden suunnan antaminen» Internationaalille Keski- ja Etelä-Ranskassa koettamalla perustaa bonapartistisia jaostoja, jotka jo yksin tästä syystä ovat »autonomisia».

Mitä tulee proletariaatin konstituoitumiseen poliittiseksi puolueeksi, mitä ehdotettiin Lontoon konferenssissa, niin »*keisarikunnan palauttamisen jälkeen me*» — Richard ja Blanc —

»teemme pian lopun paitsi sosialistisista teorioista myös niiden toteuttamisyrytyksistä, jotka ilmenevät joukkojen vallankumouksellisessa järjestäytymisessä». Sanalla sanoen käyttäessään hyväkseen suurta »jaostojen autonomian periaatetta», »joka on Internationaalini todellinen voima... varsinkin *latinalaisen rodun* maissa»... (»Révolution Sociale», 4. tammikuuta) —

nuo herrat panevat toiveensa anarkiaan Internationaalissa.

Anarkia oli keppihevosenä heidän opettajallaan Bakuninilla, joka lainasi sosialistisista järjestelmistä vain pelkät nimilaput. Kaikki sosialistit tarkoittavat anarkialla seuraavaa: sen jälkeen kun proletaarisen liikkeen tavoite, luokkien hävittäminen, on saavutettu, katoaa valtiovalta, joka on olemassa sitä varten, että mitätön riistäjien vähemmistö voisi pitää sortonsa alaisena tuottajista koostuvan yhteiskunnan valtaenemmistöä, ja

* — M. Bakuninin. *Toim.*

hallituksen tehtävät muuttuvat pelkiksi hallintotehtäviksi. Allianssi asettaa kysymyksen ylösalaisin. Se julistaa proletaaristen rivien anarkian varmimmaksi keinoksi, jonka avulla voidaan murskata riistäjien käsiin keskitettyjen yhteiskunnallisten ja poliittisten voimien mahti. Tämän tekosyyn varjolla se vaatii, että Internationaali vaihtaisi järjestönsä anarkiaan hetkellä, jolloin vanha maailma koettaa musertaa sen. Kansainvälinen poliisi ei vaadikaan sen enempää saadakseen ikuistetuksi Thiersin tasavallan verhoamalla sen keisarin viittaa.*

Lontoossa 5. maaliskuuta 1872
33. Rathbone Place, W.

*Kirjoittaneet Marx ja Engels
lammikuun puolivälistä
5. päivään maaliskuuta 1872*

*Julkaistu kirjassaan Genèvessä
1872*

*Valitut teokset kolmessa
osassa, 2. osa, s. 223—259*

* Dufauren lakia koskevassa selostuksessaan tilanherrakamarin edustaja Sacaze hyökkäilee ennen kaikkea Internationaalin »järjestöä» vastaan. Hän vihaa tuota järjestöä. Todettuaan »tuon uhkaavan työväenliiton etenevän liikkeen» hän jatkaa: »Työväenliitto hylkää... sitä edeltäneiden lakkojen salaisen toiminnan. Sen järjestö on syntynyt ja muuttanut muotoaan kaikkien nähdén. Tuon järjestön mahdin ansiosta... sen toiminta- ja vaikutuspiiri yhä laajenee. Se tunkeutuu kaikkiin maihin.» Sitten Sacaze esittää »lyhyen kuvauksen» järjestöstä ja sanoo lopuksi: »Tällainen on nerokkaassa yhtenäisyydessään... tuon laajan järjestön suunnitelma. Sen voima on itsessään sen perusajatuksessa. Sen voima on myös sen yhteisen toiminnan sitomien kannattajien joukoissa ja vihdoin siinä voittamattomassa kannustimessa, joka panee ne liikkeelle.»

Karl Marx

PARIISIN KOMMUUNIN VUOSIPÄIVÄN
KUNNIAKSI PIDETYN JOUKKOKOKOUKSEN
PÄÄTÖKSET ³⁸²

Vuosipäivän johdosta 18. maaliskuuta 1871 pidetty joukkokokous hyväksyi seuraavat päätökset:

I

Se pitää maaliskuun 18. päivän sankarillista liikettä sen suuren sosiaalisen vallankumouksen aamunkoittona, joka vapauttaa ihmiskunnan ainiaaksi luokkayhteiskunnasta.

II

Se ilmoittaa, että työläisvihansa yhteenliittämien Euroopan porvarillisten luokkien typeryys ja rikokset ovat tuominneet kuolemaan vanhan yhteiskunnan, olkootpa sen hallitusmuodot millaiset hyvänsä — monarkistiset tai tasavaltalaiset.

III

Se julistaa, että kaikkien hallitusten ristiretki Internationaalia vastaan sekä versaillesilaisten murhaajien ja heidän preussilaisten voittajiensa harjoittama terrori todistavat niiden saavutukset kestäättömiksi ja osoittavat, että Thiersin ja Vilhelmin yhteisvoimin hävittämän sankarillisen etujoukon takana on maailman proletariaatin mahtava armeija.

*Kirjoittanut Marx 13.—18.
maaliskuuta 1872*

*Valitut teokset kolmessa
osassa, 2. osa, s. 260*

*Julkaistu »La Liberté» lehdessä
12. n:ossa 24. maaliskuuta
1872 ja »The International
Herald» lehdessä 3. n:ossa
30. maaliskuuta 1872*

Karl Marx

MAAN KANSALLISTAMINEN 383

Maaomaisuudesta, kaikkinaisen rikkauden alkuläheteestä, on tullut suuri ongelma, jonka ratkaisusta riippuu työväenluokan tulevaisuus.

En aseta tehtäväkseni tarkastella tässä kaikkia maan yksityisomistuksen puolustajien — lakimiesten, filosofien ja taloustieteilijöiden — perusteluja, vaan tähden tähän tässä ensinnäkin ainoastaan sitä, että he ovat ponnistelleet kovasti verhotakseen alkuperäisen valloituksen *»luontaisoikeudella»*. Koska valloitus on luonut luontaisoikeuden vähemmistölle, niin enemmistön on vain koottava riittävästi voimia ja hankittava siten luontaisoikeus sen valloittamiseen, mikä siltä oli anastettu.

Historian kulussa valloittajat ovat katsoneet sopivaksi antaa alkuperäiselle, karkeasta voimasta juontuvalle oikeudelleen tietynlainen yhteiskunnallinen pysyvyys heidän itsensä sanelemien lakien avulla.

Sitten on ilmestynyt filosofi todistelemaan, että nuo lait tarkoittavat ja ilmaisevat ihmiskunnan yleistä yksimielisyyttä. Mikäli maan yksityisomistus perustuu tosiaan tuollaiseen yleiseen yksimielisyyteen, niin todennäköisesti se katoaa sillä hetkellä, kun yhteiskunnan suurin osa ei enää halua säilyttää sitä.

Syrjäyttäen niin sanotut omistus-*»oikeudet»* väitän kuitenkin, että yhteiskunnan taloudellinen kehitys sekä väestön kasvu ja keskittyminen — ts. ehdot, jotka pakottavat farmarikapitalistia käyttämään maataloudessa kollektiivista ja järjestettyä työtä ja turvautumaan koneisiin ja muihin keksintöihin — tekevät maan kansallistamisesta yhä suuremman *»yhteiskunnallisen välttämättömyyden»*, jota vastaan kaikki järkeilyt omistusoikeuk-

sista ovat voimattomia. Yhteiskunnan pakottavat tarpeet on tyydytettävä ja tulevat tyydytetyiksi, yhteiskunnallisen välttämättömyyden sanelemat muutokset viitoittavat itselleen tien ja ennemmin tai myöhemmin mukauttavat lainsäädännön omiin etuihinsa.

Me kaipaamme päivä päivältä laajenevaa tuotantoa, eikä sen tarpeita voida tyydyttää sellaisen asiointilan vallitessa, jolloin kourallinen ihmisiä voi säännellä tuota tuotantoa oman mielensä ja yksityisten etujensa mukaisesti tai köyhdyttää raa'asti maaperää. Maataloudessa on käytettävä laajalti kaikkia nykyaikaisia menetelmiä, kuten kastelua, salaojitusta, höyryauraa, kemiallisia aineita yms. Omaamiemme tieteellisiä tietoja ja hallusamme olevaa teknistä maatalouskalustoa, kuten koneita yms., voidaan käyttää menestyksellisesti ainoastaan silloin, kun maanmuokkaus on laajamittaista.

Kun laajamittainen maanmuokkaus (jopa nykyaikaisin kapitalistisin menetelmin, jotka madaltavat itsensä tuottajan tavallisen vetojuhnan tasolle) osoittautuu taloudelliselta kannalta paljoo edullisemmaksi kuin taloudenhoito pienillä ja pirstotuilla palstoilla, niin eikö koko kansakunnan mitassa tapahtuva taloudenhoito antaisi sitäkin suurempaa virikettä tuotannon kehitykselle?

Toisaalta väestön yhtä mittaa kasvavat tarpeet ja toisaalta maataloustuotteiden hintojen jatkuva kasvu todistavat kiistattomasti, että maan kansallistaminen on tullut yhteiskunnallisesti välttämättömäksi.

Erillisten henkilöiden mielivaltainen maataloustuotteiden vähentäminen käy tietenkin mahdottomaksi, kun maanmuokkausta tullaan harjoittamaan kansakunnan valvonnan alaisena ja sen etua silmällä pitäen.

Kaikki tätä kysymystä käsiteltäessä esiintyneet kansalaiset ovat puolustaneet maan kansallistamista, mutta heidän näkökantansa ovat olleet hyvin erilaiset.

Usein on vedottu Ranskaan; mutta se on *talonpoikaisomaisuuksineen* paljon kauempana maan kansallistamisesta kuin Englanti *landlordismeineen*. Ranskassa tosin maata voi saada jokainen, joka pystyy sitä ostamaan, mutta nimenomaan tuo hankkimismahdollisuus on johtanut maan pirstomiseen pieniin palstoihin. Niitä muok-

kaavat vähävaraiset henkilöt, jotka panevat toiveensa pääasiallisesti omaan henkilökohtaiseen työhönsä ja perheensä työhön. Tuo maanomistusmuoto ja sen aiheuttama palstoittainen maanmuokkaus tekee mahdollommaksi kaikkien nykyaikaisten parannusten soveltamisen maatalouteen ja samalla muuttaa itsensä maanomistajan kaikkinaisen sosiaalisen edistyksen ja varsinkin maan kansallistamisen päättäväksi vastustajaksi. Hän on kahlittu maahan, johon hänen on pantava kaikki elinvoimansa saadakseen verrattain mitätöntä tuloa, hänen on luovutettava suurin osa tuotteestaan veroina valtiolle, oikeudenkäyntikuluina tuomarikoplalle ja korkona koronkiskurille. Hän ei tiedä kerrassaan mitään suppean toimintapiirinsä ulkopuolella tapahtuvasta sosiaalisesta liikkeestä, mutta sittenkin hän pitää fanaattisesti kiinni maatilkustaan ja puhtaasti nimellisestä omistusoikeudestaan siihen. Siten ranskalainen talonpoika on joutunut kohtalokkaaseen ristiriitaan teollisuustyöväen luokan kanssa.

Koska talonpoikaisomistus on maan kansallistamisen suurin este, Ranska ei nykyisen tilanteen vallitessa ole tietenkään se maa, josta meidän on etsittävä tuon suuren ongelman ratkaisua.

Maan kansallistaminen ja luovuttaminen pieninä palstoina eri henkilöille tai työväen osuuskunnille synnyttäisi vain armotonta kilpailua niiden kesken porvariston vallan aikana ja johtaisi lopulta maankoron jatkuvaan kasvuun, mikä vuorostaan toisi uusia etuisuuksia tuottajien kustannuksella eläville maanomistajille.

Eräs toverimme sanoi Internationaalien Brysselin kongressissa 1868:

»Tiede on tuominnut yksityisen pienmaanomistuksen, oikeudenmukaisuus on tuominnut suurmaanomistuksen. Näin ollen valittakoon jompikumpi: maan on oltava joko maalaisosuuskuntien omaisuutta tai koko kansakunnan omaisuutta. Tulevaisuus ratkaisee tämän kysymyksen.»

Minä taas sanon päinvastoin: sosiaalinen liike johtaa sellaiseen ratkaisuun, että maa voi olla vain kansakunnan omaisuutta. Maan luovuttaminen yhdistyneiden maatyöläisten käsiin merkitsisi yhteiskunnan alistamista ainoastaan yhdelle tuottajaluokalle.

Maan kansallistaminen saa aikaan täydellisen mul-
listuksen työn ja pääoman välisissä suhteissa ja lopulta
hävittää kokonaan kapitalistisen tuotantotavan niin teol-
lisuudesta kuin maataloudestakin. Silloin katoavat luok-
kaeroavuudet ja etuoikeudet sen taloudellisen perustan
mukana, johon ne pohjautuvat. Eläminen toisten työn
kustannuksella kaikkooa menneisyyteen. Ei tule olemaan
enää itsestään yhteiskunnasta erillistä hallitusta tai val-
tiota! Maatalous, vuori- ja tehdasteollisuus — lyhyesti
kaikki tuotantoalat — järjestetään vähitellen mahdolli-
simman tarkoituksenmukaisesti. *Tuotantovälineiden kan-
sallisesta keskittämisestä* tulee kansallinen perusta yhteis-
kunnalle, joka koostuu yhteisen ja järkipäisen suunnit-
telman mukaan yhteiskunnallista työtä tekevistä vapais-
ta ja tasa-arvoisista yhdistyneistä tuottajista. Tällainen
on se humaninen päämäärä, johon 1800-luvun suuri
taloudellinen liike johtaa.

Kirjoittanut Marx
maalis—huhtikuussa 1872

Julkaistu »The International
Herald» lehdessä 11. n:o:ssa
15. kesäkuuta 1872

Valitut teokset kolmessa
osassa, 2. osa, s. 261—263

Karl Marx ja Friedrich Engels

HAAGIN YLEISEN KONGRESSIN PÄÄTÖSLAUSELMISTA

2.—7. SYYSKUUTA 1872³⁸⁴

I

PÄÄTÖSLAUSELMA SÄÄNNÖISTÄ

Seitsemännen pykälän jälkeen on sääntöihin sijoitettava seuraava pykälä, jossa tehdään yhteenveto Lontoon konferenssin (syyskuu 1871)³⁸⁵ IX päätöslauselman sisällöstä.

Pykälä 7a. Taistellessaan omistavien luokkien yhdistynyttä valtaa vastaan työväenluokka voi toimia luokkana ainoastaan järjestäytyttyään erityiseksi poliittiseksi puolueeksi, joka asettuu kaikkia omistavien luokkien perustamia vanhoja puolueita vastaan.

Työväenluokan järjestäytyminen poliittiseksi puolueeksi on välttämätöntä sosiaalisen vallankumouksen voiton turvaamiseksi ja sen lopullisen päämäärän — luokkien hävittämisen — saavuttamiseksi.

Taloudellisen taistelun ansiosta jo aikaansaadun työväenluokan voimien yhdistymisen on niin ikään oltava vipusimena sen taistelussa riistäjiensä poliittista valtaa vastaan.

Koska maa- ja pääomamagnaatit käyttävät aina poliittisia etuoikeuksiaan taloudellisten monopoliensa puolustamiseen ja ikuistamiseen sekä työn orjuuttamiseen, poliittisen vallan valtaamisesta on tullut proletariaatin suuri velvollisuus.

Hyväksytty 29 äänellä 5 vastaan 8 pidättyessä...

Laatineet Marx ja Engels

Valitut teokset kolmessa osassa, 2. osa, s. 264

Julkaistu kirjasena Résolutions du congrès général tenu à la Haye du 2 au 7 septembre 1872, Londres 1872 sekä »La Emancipation» lehdessä 72. n:o:ssa 2. marraskuuta 1872 ja »The International Herald» lehdessä 37. n:o:ssa 14. joulukuuta 1872

Karl Marx

HAAGIN KONGRESSISTA

KIRJEENVAIHTAJAN MUISTIIN KIRJOITTAMA PUHE
AMSTERDAMIN JOUKKOKOKOUKSESSA
8. SYYSKUUTA 1872³⁸⁶

1700-luvulla kuninkailla ja maailman mahtavilla oli tapa kokoontua Haagiin pohtimaan dynastioidensa etuja, puhuja sanoi.

Kaikista pelotteluista huolimatta päätimme kutsua koolle työläisten kongressin juuri sinne. Halusimme osoittaa kaikkein taantumuksellisimman väestön keskuudessa suuren työväenliittomme elinkykyisyyden, levinneisyyden ja sen tulevaisuuden toiveet.

Kun päätöksemme oli tullut tunnetuksi, alettiin puhua emissaareista, joita olimme muka lähettäneet valmistelemaan maaperää. Emme tosiaankaan kiellä, että meillä on kaikkialla emissaareja, mutta useimmiten emme tunne heitä. Haagissa emissaareinamme olivat työläiset, joiden työ on raskasta; Amsterdamissa niitä olivat myös työläiset, ne samaiset, jotka tekevät työtä 16 tuntia vuorokaudessa. Siinä ovat emissaarimme ja muita meillä ei ole; ja kaikissa maissa, mihin vain saapuisimme, he ovat valmiit ottamaan meidät vastaan ystävällisesti, sillä he ymmärtävät hyvin pian, että tavoitteenamme on heidän asemansa parantaminen.

Haagin kongressi suoritti kolme tärkeää asiaa:

Se julistti, että työväenluokan on käytävä poliittisella alalla samanlaista taistelua vanhaa, lahoavaa yhteiskuntaa vastaan kuin sosiaalisellakin alalla. Ja voimme onnitella itseämme sen johdosta, että tämä Lontoon konferenssin³⁸⁷ päätöslauselma on liitetty nyt sääntöihimme*.

* Ks. tätä osaa, s. 559. *Toim.*

Eräs keskuudessamme muodostunut ryhmä julisti, että työläisten on pidättäydyttävä poliittisesta toiminnasta. Olemme katsoneet velvollisuudeksemme sanoa, miten vaarallisia ja vahingollisia nuo periaatteet ovat asiallemme. Työläisen on ajan mittaan otettava käsiinsä poliittinen valta ja säädettävä uusi työn järjestys; hänen on kumottava entinen vanhentuneita instituutioita kannattava politiikka, ellei hän tahdo kadottaa ainiaaksi valtakuntaansa maan päällä, niin kuin ensimmäiset kristityt, jotka väheksyivät politiikkaa ja torjuivat sen.

Emme kuitenkaan ole milloinkaan väittäneet, että tuohon päämäärään olisi kaikkialla pyrittävä samoin keinoin.

Me tiedämme, että on otettava huomioon eri maiden laitokset, tavat ja perinteet; emmekä me kiistä, että on olemassa maita, kuten Amerikka ja Englanti ja jos tuntisikin paremmin laitoksianne, niin lisäisin niihin ehkä Hollanninkin, joissa työläiset voivat rauhanomaisin keinoin saavuttaa tavoitteensa. Vaikka asia olisikin siten, niin meidän on myös todettava, että mantereella suurimmassa osassa maita vallankumouksemme vipusimena tulee olemaan voima; tilapäisesti on turvaututtava nimenomaan voimaan, jotta saataisiin pystytetyksi lopullisesti työn ylivalta.*

Haagin kongressi myönsi Pääneuvostolle uusia ja entistä laajempia valtuuksia. Tosiaankin hetkellä, jolloin Berliinissä ovat koolla kruunupäät³⁸⁸ ja tuossa feodalismin ja menneen aikakauden mahtavien edustajien kokouksessa hyväksytään uusia ja yhä ankarampia ranskaisutoimenpiteitä meitä vastaan, hetkellä, jolloin järjestellään vainotoimia, Haagin kongressi katsoi järkeväksi ja välttämättömäksi voimistaa Pääneuvostonsa valtuuksia ja keskittää vastaisen taistelun varalta toiminta, joka hajanaisuuden vuoksi olisi tuloksetonta. Ja kenessäpä muussa kuin vihollisissamme Pääneuvoston valtuudet saattaisivat herättää levottomuutta? Onko sillä virkavaltainen koneisto tai aseistettu poliisi, jotta se voisi pakottaa kuuliaisuuteen? Eikö sen arvovalta ole

* »Volksstaat» lehdessä tämän lauseen asemesta oli: »Asia ei kuitenkaan ole näin kaikissa maissa.» *Toim.*

puhtaasti moraalinen? Ja eikö se ilmoita päätöksistään federaatioille, joiden kuuluu täyttää niitä? Jos kruunupäät olisivat samanlaisessa asemassa, ilman armeijaa, ilman poliisia ja virkamiehistöä ja jos he joutuisivat rakentamaan valtansa yksinomaan moraalisen vaikutuksen ja moraalisen arvovallan varaan, niin he olisivat heikkona esteenä vallankumouksen tiellä.

Ja lopuksi Haagin kongressi siirsi Pääneuvoston toimipaikan New Yorkiin. Tämä päätös hämmästytti nähtävästi jopa monia ystäviämmekin. He ovat kai unoh-taneet, että Amerikka muuttuu työläisvaltaiseksi maailmaksi, että vuosittain tuolle toiselle mantereelle muuttaa puoli miljoonaa työläistä ja että Internationaalin on laskettava syvälle juurensa maaperään, jolla työläiset ovat enemmistönä. Kongressin päätös antaa sitä paitsi Pääneuvostolle oikeuden kooptoida kokoonpanoonsa jäseniä, jotka se katsoo tarpeellisiksi ja hyödyllisiksi yhteiselle asialle. Luottakaamme sen järkevyyteen ja toivokaamme, että se kykenee valitsemaan tehtäviensä tasalla olevia henkilöitä, jotka osaavat kantaa korkealla työväenliittomme lippua Euroopassa.

Muistakaamme, kansalaiset, että Internationaalin tärkein periaate on solidaarisuus. Me saavutamme suuren päämäärän, johon pyrimme, jos vakiinnutamme varmasti kaikissa maissa kaikkien työläisten keskuudessa tämän elävöittävän periaatteen. Vallankumouksen on oltava solidaarinen, näin opettaa meitä Pariisin kommuunin suuri kokemus; Kommuuni tuli kukistetuksi, koska* missään muussa suuressa keskuksessa, Berliinissä, Madridissa tai muualla, ei syttynyt samanaikaisesti suuri vallankumouksellinen liike, joka olisi ollut yhtä korkealla tasolla kuin Pariisin proletariin taistelu.

Mitä minuun tulee, niin jatkan edelleenkin asiaani ja teen herkeämättä työtä kaikkien työläisten solidaarisuuden aikaansaamiseksi, mikä on tulevaisuuden kannalta niin antoisaa. En poistu Internationaalista, vaan

* »Volksstaat» lehdessä seuraa: »muiden maiden työläiset eivät osoittaneet solidaarisuutta.» *Toim.*

omistan loppuelämäni samoin kuin aikaisemmankin toimintani niiden sosiaalisten aatteiden voitolle, jotka varman vakaumuksemme mukaan johtavat ennemmin tai myöhemmin proletariaatin herruuteen koko maailmassa.

*Julkaistu »La Liberté» lehden
37. n:ossa 15. syyskuuta 1872
ja »Der Volksstaat» lehden 79.
n:ossa 2. lokakuuta 1872*

*Valitut teokset kolmessa
osassa, 2. osa, s. 265—267*

Karl Marx

Friedrich Engels

KIRJEITÄ

MARX JOSEPH WEYDEMEYERILLE

NEW YORKIIN

Lontoossa 5. maaliskuuta 1852

... Minulle ei kuulu ansio enempää luokkien olemassaolon keksimisestä aikamme yhteiskunnassa kuin niiden keskisestä taistelustakaan. Porvarilliset historiankirjoittajat olivat jo kauan ennen minua tuoneet esiin luokkataistelun historiallisen kehittymisen ja porvarilliset taloustieteilijät luokkien taloudellisen anatomian. Mitä minä toin uutta, niin ensinnäkin todistin, että *luokkien olemassaolo* on yhteydessä vain *tuotannon tiettyihin historiallisiin kehitysvaiheisiin*; toiseksi, että luokkataistelu johtaa ehdottomasti *proletariaatin diktatuuriin*; kolmanneksi, että tämä diktatuuri itse on vain siirtymistä *kaikkien luokkien hävittämiseen ja luokattomaan yhteiskuntaan*...

*Marx, Engels. Kirjeitä,
kustannusliike Edistys,
Moskova 1976, s. 70*

MARX LUDWIG KUGELMANNILLE

HANNOVERIIN

Lontoossa 23. helmikuuta 1865

Hyvä ystävä!

Sain eilen kirjeenne, joka oli minusta hyvin mielenkiintoinen, ja vastaan tässä siihen kohdittain.

Haluan ennen kaikkea selittää Teille lyhyesti suhtautumistani *Lassalleen*. Silloin kun hän harjoitti agitaa-tiota, suhteemme katkesivat: 1. hänen tungettelevan itsekehuntansa vuoksi, johon hänellä samanaikaisesti liit-tyi minun ja muiden henkilöiden teosten häikäilemätön plagiointi, 2. siksi, että *tuomitsin jyrkästi* hänen *poliit-tisen* taktiikkansa, 3. siksi, että täällä Lontoossa, jo *ennen kuin* hän aloitti agitaationsa, selitin ja »todistin» hänelle seikkaperäisesti, että »*P r e u s s i n v a l t i o n*» välittömästi *sosialistinen* sekaantuminen on järjettömyyt-tä. Minulle lähettämissään kirjeissä (vuosina 1848—1863) samoin kuin henkilökohtaisten tapaamistemme ai-kana hän ilmoitti aina olevansa minun edustamani puo-lueen kannattaja. Mutta heti kun hän tuli Lontoossa (vuoden 1862 lopussa) vakuuttuneeksi siitä, että minun kanssani hän ei voi pelata peliään, hän päätti esiintyä »työläisdiktaattorina» minua ja vanhaa puoluetta *vas-taan*. Siitä huolimatta tunnustin hänen agitaatioansionsa, vaikka hänen lyhyen uransa lopussa jopa tuo agitaatiokin alkoi tuntua minusta entistä kaksimielisemmältä. Hänen äkillinen kuolemansa, vanha ystävyys, kreivitär Hatzfeldtin valituskirjeet, inho porvarilehtien *pelkurimaista hävyttömyyttä* kohtaan puhuessaan miehestä, jota ne hänen eläessään olivat niin pelänneet — kaikki se pakotti minut antamaan lyhyen lausunnon* halpamaista Blin-

* *Marx*. Brief an den Redakteur des 'Beobachters' zu Stutt-gart. (Ks. Werke, Bd. 16, s. 21.) *Toim.*

diä vastaan (Hatzfeldt lähetti tuon lausunnon »*Nordsterniin*»³⁸⁹). Tämä lausunto ei kuitenkaan koskenut Lassallen toiminnan *sisältöä*. Samoista syistä ja toivossa, että voidaan poistaa ne ainekset, jotka minusta näyttivät vaarallisilta, minä ja Engels lupasimme avustaa »*Social-Demokrat*» lehteä³⁹⁰ (lehti julkaisi Perustamismannifestin* käännöksen ja lehden toivomuksesta kirjoitin Proudhonin kuoleman johdosta artikkelin hänestä**) ja saatuani Schweitzeriltä hänen *toimituksensa tydyttävän ohjelman* annoin hänelle luvan mainita meidät avustajina. Takeena meille oli vielä se seikka, että *W. Liebknecht* oli toimituskunnan epävirallinen jäsen. Mutta kohta kuitenkin paljastui — käsiimme joutui todistuksia siitä — että todellisuudessa *Lassalle oli pettänyt* puolueen. Hän oli tehnyt suoranaisen sopimuksen Bismarckin kanssa (turvaamatta samalla *itseään* tietysti *millään* takeilla). Syyskuun lopulla 1864 hänen piti matkustaa Hampuriin ja siellä (yhdessä houkkio Schrammin ja preussilaisen poliisikytän Marrin kanssa) »*pakottaa*» Bismarck Schleswig-Holsteinin annektointiin, so. julistamaan tuo annektointi »*työläisten*» puolesta jne., josta hyvästä Bismarck lupasi yleisen äänioikeuden ja jonkinlaista sosialistista puoskarointia. Sääli, ettei Lassalle saanut näytellä tuota komediaa! Se olisi esittänyt hänet niin naurettavassa valossa ja tyhmänä, että olisi tehnyt ainiaaksi lopun kaikista sentapaisista yrityksistä!

Lassalle joutui tuolle väärälle tielle siksi, että hän oli herra Miquelin kaltainen »*reaalipoliitikko*», joskin mittavampi ja suuremmin päämäärin. (Olen muuten jo aikoja sitten päässyt niin hyvin perille Miquelista, että käsitän hänen esiintymisensä siten, että pienelle *hannoverilaiselle* asianajajalle Kansallisyhdistys³⁹¹ on mainio väline saada äänensä kuuluviin Saksassa, oman suppean alueensa ulkopuolella, ja nostettuaan siten oman persoonansa »*reaalisuutta*» saada vastavaikutuksen kautta tunnustusta hannoverilaisessa kotimaassaan ja näytellä *preussilaisen* suojeluksen alaisena *hannoverilaista* Mira-beauta.) Samoin kuin Miquel ja hänen nykyiset ystä-

* Ks. tätä osaa, s. 279—289. *Toim.*

** Ks. tätä osaa, s. 296—305. *Toim.*

vänsä ovat tarrautuneet Preussin hallitsijaprinssin julistamaan »uuteen aikakauteen»³⁹² voidakseen kytkeä itsensä ja Kansallisyhdistyksen »Preussin huippukerrokseen» ja samoin kuin he yleensäkin ovat kehittäneet »kansalaisylpeyttään» *preussilaisessa suojeluksessa*, niin aivan samoin myös Lassalle halusi näytellä proletariaatin markiisi Posaa Uckermarkilaisen Filip II* aikana antaen Bismarckin esittää hänen ja Preussin kruunun välillä toimivan parittajan osaa. Hän vain jäljitteli Kansallisyhdistyksen herroja. Mutta samaan aikaan kun nämä kääntyivät porvariston etujen nimissä preussilaisen »taantumuksen» puoleen, hän puristi Bismarckin kättä proletariaatin etujen nimissä. Kansallisyhdistyksen herroilla oli siihen enemmän perusteita kuin Lassallella, koska porvaristo oli tottunut pitämään »reaalisina» vain aivan nenänsä edessä olevia etuja ja tämä luokka oli tosiasiallisesti solminut kaikkialla kompromissin jopa feodaalierrojenkin kanssa, kun taas työväenluokan tuli jo luonnostaan olla rehellisen »vallankumouksellinen».

Sellaista kunnianhimoista ja teatraalista luonnetta kuin Lassallea (jota ei kuitenkaan voitu lahjoa sellaisilla antipaloilla kuin virat, pormestarin toimi jne.) viehätti hyvin suuresti ajatus, että Ferdinand Lassalle suorittaa välittömän urotyön proletariaatin hyväksi. Mutta tosiasiallisesti hän oli liian tietämätön sellaisen urotyön todellisista taloudellisista edellytyksistä suhtautuakseen kriittisesti itseensä! Toisaalta taas sen halpamaisen »*reaalipolitiikan*» seurauksena, jonka vuoksi Saksan porvaristo sieti vuosien 1849—1859 taantumusta ja katseli syrjästä kansan pettämistä, Saksan työläiset olivat siinä määrin »*demoralisoituja*», etteivät he voineet olla tervehtimättä moista markkinahuijarimaista pelastajaa, joka lupasi siirtää heidät yhdellä harppauksella luvattuun maahan!

Mutta palatkaamme siihen, mistä aloin puhua. Heti kun »Social-Demokrat» oli perustettu, kävi selville, että Hatzfeldtin muori haluaa vihdoinkin panna täytäntöön

* — markiisi Posa ja Filip II, Schillerin draaman Don Carlos henkilöahmoja. »Uckermarkilaisella Filip II:lla» tarkoitetaan Vilhelm I:stä. *Toim.*

Lassallen »testamentin». Wagenerin («Kreuz-Zeitungista»³⁹³) kautta hän piti yhteyttä Bismarckiin. Hän antoi viimeksi mainitun käytettäväksi Saksan yleisen työväenyhdistyksen³⁹⁴, »Social-Demokratin» ym. »Social-Demokratissa» piti julistaa Schleswig-Holsteinin annektointia, yleensä tunnustaa Bismarck suojelijaksi jne. Tuo mainio suunnitelma meni *myttyyn* siksi, että meillä oli Berliinissä ja »Social-Demokratin» toimituksessa Liebknecht. Vaikka minua ja Engelsiä ei miellyttänytkään lehden suunta — imarteleva Lassalle-kultti, Bismarckin aika ajoittainen liehittely jne., — niin oli kuitenkin tärkeämpää olla toistaiseksi virallisessa yhteydessä lehteen voidaksemme estää Hatzfeldtin muorin juonittelut ja työväenpuolueen lopullinen kompromettointi. Siksi näytimme *bonne mine á mauvais jeu**, vaikka *privatum*** kirjoitimme lakkaamatta »Social-Demokratin» toimitukselle, että heidän on käytävä Bismarckia vastaan yhtä kovaa taistelua, kuin progressilaisiakin vastaan³⁹⁵. Me olimme kärsivällisiä silloinkin, kun pöyhkeä[†] houkkio Bernhard Becker, joka oli ottanut todesta Lassallen testamentin mukaan perimänsä merkityksen, juonitteli *Kansainvälistä työväenliittoa vastaan*.

Mutta herra Schweitzerin kirjoitukset »Social-Demokratissa» kävivät yhä bismarckilaisemmiksi. Olin jo ennemmin kirjoittanut hänelle että progressilaisia voidaan *pelotella* »liittymäkysymyksessä»³⁹⁶, mutta että *Preussin hallitus ei milloinkaan eikä millään* suostu kokonaan kumoamaan liittoja koskevia lakeja, sillä se löisi aukon virkavaltaisuuteen, johtaisi kansalaisoikeuksien myöntämiseen työläisille, palkollissäännön kumoamiseen³⁹⁷, aatelisten maaseudulla käyttämän raipparangaistuksen lopettamiseen jne. jne., mitä Bismarck ei koskaan salli ja mikä yleensä on yhteensovittamaton preussilaisen *byrokraattisen* valtion kanssa. Lisäsin, että jos edustajakamari hylkää liittymiä koskevat lait, niin hallitus kuittaa asian *fraaseilla* (esimerkiksi sellaisilla, että sosiaalinen kysymys vaatii »syvällisempiä» toimenpiteitä jne.) pitääkseen nuo lait voimassa. Ja niin tapah-

* — tyytyväistä naamaa huonossa pelissä. *Toim.*

** — yksityisesti. *Toim.*

tuikin. Mutta mitä teki herra Schweitzer? Hän kirjoitti Bismarckia *puolustavan* artikkelin ja käytti koko sanakirillisen urhoutensa sellaisia äärettömän pieniä suureita kuin Schulzea, Faucheria ym. vastaan.

Ajattelen, että Schweitzerillä ym. on *rehelliset* tarkoitukset, mutta he ovat »*reaalipoliitikkoja*». He haluavat ottaa huomioon *vallitsevat* olot eivätkä halua luovuttaa »*reaalipolitiikan*» *erioikeuksia* herra Miquelille ja Kump. (Viimeksi mainitut haluavat nähtävästi säilyttää erioikeutensa yhteistyössä Preussin hallituksen kanssa.) He tietävät, että työväenlehdistö ja työväenliike ovat Preussissa (ja siis myös muualla Saksassa) olemassa vain poliisin luvalla. Siksi he haluavat ottaa olot sellaisina kuin ne ovat, eivät tahdo ärsyttää hallitusta jne., aivan samalla tavalla kuin meidän »*tasavaltalaiset*» reaalipoliitikkomme »*ottavat vastaan*» *keisarin Hohenzollerneista*. Mutta kun minä en ole »*reaalipoliitikko*», niin katsoin välttämättömäksi ilmoittaa julkisesti yhdessä Engelsin kanssa (kohta voitte lukea tämän ilmoituksen yhdestä tai toisesta lehdestä), että kieltäydymme »*Social-Demokratian*» avustamisesta.*

Siitä myös näette, miksi en tällä haavaa voi tehdä *mitään* Preussissa. Sikäläinen hallitus kieltäytyi suoraanaisesti palauttamasta minulle Preussin kansalaisen oikeuksia³⁹⁸. Minun annettaisiin harjoittaa siellä *agitaatiota* vain siinä tapauksessa, jos se tapahtuisi herra von Bismarckille otollisessa muodossa.

Sata kertaa mieluummin harjoitan agitaatiotani täällä *Kansainvälisen liiton* kautta. Siten vaikutamme *Englannin* proletariaattiin välittömästi, ja sillä on mitä tärkein merkitys. Nykyisin keskitämme tarmomme kysymykseen yleisestä äänioikeudesta, jolla on täällä tietenkin *aivan toinen merkitys* kuin Preussissa³⁹⁹.

Yleensä tämän liiton menestys täällä, Pariisissa, Belgiassa, Sveitsissä ja Italiassa *on ylittänyt kaikki odotukset*. Vain Saksassa minua vastaan toimivat tietysti Lassallen seuraajat, jotka: 1. perin tyhmästi pelkäävät vaikutuksensa menettämistä; 2. tietävät, että minä vastustan avoi-

* Ks. Werke, Bd. 16, s. 35. *Toim.*

mesti sitä, mitä saksalaiset nimittävät »reaalipolitiikaksi». (Se on sellaista »reaalisuutta», joka jättää Saksan kauaksi jälkeen kaikista sivistysmaista.)

Koska jokainen, joka lunastaa šillingillä jäsenkirjan, voi tulla liiton jäseneksi; koska ranskalaiset (ditto* belgialaiset) ovat valinneet tämän yksilöllisen jäsenyyshuudon, kun laki kieltää heitä liittymästä meihin »assosiaationa»; koska Saksassa on asia aivan samoin — päätin nyt ehdottaa Saksan eri paikkakunnilla oleville ystäville, että he perustaisivat kaikkialla pieniä yhdistyksiä, yhdentekevää, kuinka suuria jäsenmäärältään, jotta jokainen tällaisen yhdistyksen jäsen hankkisi itselleen englantilaisen jäsenkirjan. Koska englantilainen yhdistys on *julkinen*, tämä menetelmä ei kohtaa esteitä Ranskassakaan. Toivon hartaasti, että Tekin yhdessä Teitä lähimpänä olevien henkilöiden kanssa ottaisitte tällä tavalla yhteyden Lontooseen...

*Ensimmäisen herran julkaistu
»Sozialistische Auslandspolitiik»
lehden 18. n:ossa, 1918*

Kirjeitä, s. 167—171

* — ja samoin. *Toim.*

MARX LUDWIG KUGELMANNILLE

HANNOVERIIN

Lontoossa 9. lokakuuta* 1866

Olin hyvin huolissani Genèven ensimmäisestä kongressista⁴⁰⁰, mutta vastoin odotustani se meni yleensä hyvin. Sen vaikutus Ranskassa, Englannissa ja Amerikassa ylitti kaikki odotukset. Minä en voinut enkä halunnut matkustaa kongressiin, mutta kirjoitin Lontoon edustajien ohjelman.** Rajoitin sen tarkoituksellisesti sellaisiin kohtiin, joiden pohjalla työläiset voivat päästä välittömästi yhteisymmärrykseen ja toimia yhdessä ja jotka antavat välitöntä virikettä ja sysäyksen luokkataistelun vaatimuksille ja työläisten järjestämiselle luokaksi. Pariisilaisherrojen päät on ahdettu täyteen tyhjämpäiväisiä proudhonilaisia fraaseja. He lörpöttelevät tie-teestä, mutta itse eivät tiedä mitään. He suhtautuvat yliolkaisesti jokaiseen *vallankumoukselliseen*, so. itse luokkataistelusta johtuvaan, tekoon, jokaiseen keskitettyyn yhteiskunnalliseen liikkeeseen, so. sellaiseen, jota voidaan käydä myös *poliittisin keinoin* (kuten esimerkiksi työpäivän *lainsäädännöllinen* lyhentäminen). *Vapauden* ja *antigouvernementalismin* tai kaikelle auktoriteetille vihamielisen individualismin *varjolla* nuo herrat, jotka 16 vuoden ajan ovat aivan rauhallisina sietäneet ja edelleen sietävät kaikkein häpeällisintä despotismia, julistavat itse asiassa vain proudhonilaisesti idealisoitua tavalista porvarillista taloutta! Proudhon aiheutti tavatonta vahinkoa. Alussa hänen näennäinen arvostelunsa ja se että hän oli näennäisesti utopistien vastakohta (itse hän on pikkuporvarillinen utopisti, kun taas sellaisten mies-

* Alkuperäistekstissä on väärin: »marraskuuta.» *Toim.*

** Ks. tätä osaa, s. 365—375. *Toim.*

ten kuin Fourierin ja Owenin ym. utopioissa on aavistusta uudesta maailmasta ja fantastinen kuvaus siitä), valtasivat ja lumosivat »loistavan nuorison», ylioppilaat, sitten työläiset, varsinkin pariisilaiset, jotka työskennellen ylellisyytesineiden tuotannossa ovat itsekään sitä tajuumatta hyvin persoja vanhalle rihkamalle. Nuo valistumattomat, turhamaiset, vaateliaat, suulaat ja valheel lista paatosta täynnä olevat miehet olivat vähältä tärvellä kaiken saavuttuaan kongressiin niin lukuisana joukkona, ettei se lainkaan vastannut heidän jäsenmääräänsä. Selostuksessa ruoskin heitä nimeämättä heitä suoraan.

Suurta tyydytystä minulle tuotti Amerikan työväen edustajakokous, joka pidettiin samaan aikaan Baltimossa⁴⁰¹. Siellä oli tunnuksena järjestäytyminen taisteluun pääomaa vastaan, ja merkillistä on, että suurin osa Genèveä varten laatimistani vaatimuksista esitettiin työläisten varman vaiston ansiosta aivan samoin sieläkin.

Täkäläinen reformiliike, jonka Keskusneuvostomme herätti eloon (*quorum magna pars fui**), on nyt kasvanut valtaviin mittoihin ja käy vastustamattomaksi.⁴⁰² Pysyttelin koko ajan kulissien takana enkä ole enää huolissani, koska asia on lähtenyt sujumaan...}

Ensimmäisen herran julkaistu lehdessä »Die Neue Zeit», 2. osa, 2. n:o, 1901—1902

Kirjeitä, s. 182—183

* —minunkaan osuuteni ei siinä ole vähäinen (Vergilius. Aeneis, toinen kirja). *Toim.*

MARX LUDWIG KUGELMANNILLE

HANNOVERIIN

Lontoossa 12. huhtikuuta 1871

...Jos katsetlet minun kirjani »Brumairekuun kahdeksastoista» viimeistä lukua*, niin havaitset, että julistan Ranskan vallankumouksen seuraavaksi yritykseksi sen, ettei enää saa, kuten tähän asti on tehty, siirtää virkavaltais-sotilaallista koneistoa käsistä toisiin, vaan *murskata* se, ja tämä on jokaisen todellisen kansanvallankumouksen ennakkoehto *mannermaalla*. Juuri sellainen onkin sankarillisten pariisilaisten tovereittemme yritys. Millaista joustavuutta, millaista historiallista aloitteellisuutta ja uhrivalmiutta nuo pariisilaiset osoittavatkaan! Kuuden kuukauden nälkiintymisen ja hävityksen jälkeen, joita ei aiheuttanut niinkään ulkoinen vihollinen kuin sisäinen petos, he nousevat preussilaisten pistinten uhkaamina, ikään kuin Ranskan ja Saksan välillä ei koskaan olisikaan ollut sotaa eikä vihollinen olisikaan Pariisin porttien edustalla! Historiassa ei ole vielä esimerkkiä moisesta sankaruudesta! Jos he jäävät alakynteen, ei siihen ole muuta syytä kuin heidän »hyväntahtoisuutensa». Olisi pitänyt marssia heti Versaillesiin sen jälkeen, kun ensin Vinoy ja sitten Pariisin kansalliskaartin taantumuksellisin osa olivat paenneet Pariisista. Oikea hetki päästettiin käsistä omantunnon vaivojen takia. Ei haluttu *aloittaa kansalaissotaa*, ikään kuin häijynilkeä epäsikiö Thiers ei olisi jo aloittanut sitä yrittäessään riisua Pariisi aseista! Toinen virhe: Keskuskomitea luopui liian aikaisin vallastaan tehdäkseen sijan Kommuunille. Jälleen »kunniallisen» tunnontarkkuuden ansiosta! Miten sitten käyneekään, tämä Parii-

* Ks. tätä osaa, s. 243—259. *Toim.*

sin nykyinen kansannousu — vaikka se on alakynnessä vanhan yhteiskunnan susien, sikojen ja kurjien koirien edessä — on puolueemme maineikkain teko sitten Pariisin kesäkuun kapinan. Verrattakoon näitä taivasta vastaan rynnäköiviä pariisilaisia saksalais-preussilaisen Pyhän Rooman valtakunnan taivaanorjiin kaikkinne vedenpaisumusaikaisine naamiohuveineen, joista haiskahattaa kasarmille, kirkolle, turvejunkerihengelle ja ennenkaikkea filisterimäisyydelle.

Asiasta toiseen. Suoranaisesti L. Bonaparten käyttövaroista avustettujen *virallisessa luettelossa* on maininta, että *Vogt* on saanut 40 000 frangia 1859 elokuussa! Olen ilmoittanut Liebknechtille tästä seikasta vastaista käyttöä silmälläpitäen.

Voit lähettää minulle Haxthausenia⁴⁰³, koska *viime aikoina* olen saanut ehjinä erilaisia kirjasia ym. enkä vain Saksasta, vaan jopa Pietarista.

Kiitokset erilaisten sanomalehtien lähettämisestä (pyydän lisää, koska aion kirjoittaa jotakin Saksasta, valtiopäivistä ym.).

Ensimmäisen herran julkaistu lyhennettynä lehdessä »Die Neue Zeit», 1. osa, 23. n:o, Stuttgart, 1901—1902; kokonaan venäjänkielisenä kirjassa «Письма Маркса к Кугельману», 1928

Kirjeitä, s. 266—267

MARX LUDWIG KUGELMANNILLE

HANNOVERIIN

[Lontoossa] 17. huhtikuuta 1871

Kirjeesi sain. Nykyisin minulla on kädet täynnä työtä. Siksi kirjoitan vain muutaman sanan. Minulle on aivan käsittämätöntä, kuinka voit verrata pikkuporvarillisia vuoden 1849 kesäkuun 13. päivän tapaisia mielenosoituksia⁴⁰⁴ ym. taisteluun, jota käydään parhaillaan Pariisissa.

Maailmanhistoriaa olisi tietysti hyvin helppo luoda, jos taisteluun ryhdyttäisiin vain ehdolla, että on olemassa ehdottoman otolliset mahdollisuudet. Toisaalta historia olisi luonteeltaan hyvin mystillistä, jos »sattumilla» ei olisi mitään osuutta. Nuo sattumat kuuluvat itse tietysti elimellisenä osana kehityksen yleiseen kulkuun ja tasapainottuvat muilla sattumilla. Mutta nopeutuminen ja hidastuminen riippuvat suuresti noista »sattumista», joiden joukossa esiintyy sellainenkin »sattuma» kuin niiden henkilöiden luonne, jotka ovat alusta liikkeen johdossa.

Ratkaisevaa epäotollista »sattumaa» ei tällä kertaa pidä missään tapauksessa etsiä Ranskan yhteiskunnan yleisistä oloista, vaan siitä, että preussilaiset ovat Ranskassa, aivan Pariisin edustalla. Pariisilaiset tiesivät sen vallan hyvin. Sen tiesivät myös versaillesilaiset porvarilurjukset. Juuri sen vuoksi he asettivatkin pariisilaisille vaihtoehdon: joko otettava vastaan taisteluhaaste tai antauduttava taistelutta. Työväenluokan demoralisatio jälkimmäisessä tapauksessa olisi ollut paljon suurempi onnettomuus kuin miten monen »johtajan» tuhoutuminen hyvänsä. Työväenluokan taistelu kapitalistiluokkaa ja sen valtiota vastaan on astunut Pariisin kommuunin

ansiosta uuteen vaiheeseen. Päättyköönpä asia tällä kertaa välittömästi miten hyvänsä, uusi maailmanhistoriallisen merkityksen omaava sillanpääasema on kuitenkin valloitettu.

*Ensimmäisen herran julkaistu
lyhennettynä lehdessä »Die
Neue Zeit», 2. osa, 23. n:o,
Stuttgart, 1901—1902;
kokonaan venäjänkielisenä
kirjoissa «Письма Маркса
к Кугельману», 1928*

Kirjeitä, s. 267

MARX FRIEDRICH BOLTELLE

NEW YORKIIN

[Lontoossa] 23. marraskuuta 1871

...*Internationaali* perustettiin korvaamaan sosialistiset ja puolisosialistiset lahkot työväenluokan todellisella taistelujärjestöllä. Alkuperäiset säännöt* ja Perustamismanifesti** viittaavat heti siihen. Toisaalta Internationaali ei olisi voinut lujittua, ellei historian kulku olisi jo murskannut lahkolaisuutta. Sosialistisen lahkolaisuuden kehitys ja todellisen työväenliikkeen kehitys ovat aina kääntäen verrannollisia keskenään. Lahkot ovat puolestuttavissa (historiallisesti) siihen niin kauan, kun työväenluokka on kypsymässä itsenäistä historiallista liikettä varten. Heti kun se saavuttaa sellaisen kypsyyden, kaikki lahkot muuttuvat olemukseltaan taantumukselliseksi. Internationaalin historiassa on muuten toistunut se sama, mikä ilmenee historiassa yleensä. Vanhentunut pyrkii palautumaan ja lujittamaan asemiaan vastasyntyneiden uusien muotojen puitteissa.

Internationaalin historia on samoin ollut *Pääneuvoston herkeämätöntä taistelua* lahkokuntia ja harrastelijamaisia kokeiluja vastaan. Ne ovat pyrkineet saamaan jalansijaa itse Internationaalin sisällä työväenluokan todellista liikettä vastaan. Tuota taistelua käytiin *kongresseissa* ja vielä enemmän Pääneuvoston ja eri jaostojen välisissä yksityisissä neuvotteluissa.

Kun proudhonilaiset (mutuelistit⁴⁰⁵) olivat Pariisissa Liiton perustajien joukossa, niin oli luonnollista, että ensimmäisinä vuosina he johtivat liikettä Parii-

* *Marx*. Työväenliiton väliaikaiset säännöt. (Ks. Werke, Bd. 16, s. 14—16). *Toim.*

** Ks. tätä osaa, s. 279—289. *Toim.*

sisä. Myöhemmin siellä muodostui tietysti heidän vastapainokseen kollektivistisia, positivistisia ja muita ryhmiä.

Saksassa oli lassallelaisten klikki. Olin itse kahden vuoden ajan kirjeenvaihdossa kuulun Schweitzerin kanssa ja todistin hänelle kumoamattomasti, että lassallelainen järjestö on verhoton lahkolaisjärjestö ja sellaisena vihamielinen *todellisen* työväenliikkeen organisaatiolle, johon Internationaali pyrkii. Mutta hänellä oli omat »perusteensa» olla sitä ymmärtämättä.

Vuoden 1868 lopulla *Internationaaliin* liittyi venäläinen Bakunin tarkoituksenaan luoda sen sisälle *toinen, hänen johtonsa alainen, »Sosialistisen demokratian allianssi»* niminen *Internationaali*. Bakunin, mies jolla ei ollut ensinkään teoreettisia tietoja, piti oikeutenaan edustaa tässä erikoisessa järjestössä Internationaalin *tieteellistä* propagandaa, josta piti tulla tämän toisen, *Internationaalin sisäisen internationaalin* erityisala.

Hänen ohjelmanaan oli kaikkialta pinnallisesti irrallisen kiskaistun sekoitus — *luokkien yhdenvertaisuus* (!), *perimisoikeuden kumoaminen* yhteiskunnallisen liikkeen *lähtökohtana* (saint-simonilaista pötyä), *ateismi*, joka tuli säätää Internationaalin jäsenille *dogmina*, jne. ja tärkeimpänä dogmina (*proudhonilaisittain*) oli *pidättyminen poliittiseen liikkeeseen osallistumisesta*.

Tuo lastensatu sai myötämielisen vastaanoton (ja tietyyssä määrin saa osakseen kannatusta vielä nykyisinkin) Italiassa ja Espanjassa, missä työväenliikkeen reaaliset edellytykset ovat vielä vähän kehittyneitä, ja myös eräiden turhamaisten, kunnianhimoisten ja tyhjien doktorinäärien keskuudessa romaanisessa Sveitsissä ja Belgiassa.

Herra Bakuninille hänen doktriininsa (Proudhonilta, Saint-Simonilta ym. otetuista palasista saatu sekasotku) on ollut ja on toisarvoinen seikka, pelkkä oman persoonansa ylistämisen keino. Ja vaikka teoreettisessa suhteessa hän on nolla, niin juonittelijana hän on oikeassa elementissään.

Pääneuvosto joutui vuosikausia käymään taistelua tuota salaliittoa vastaan (joka sai tietyyssä määrin kannatusta ranskalaisilta proudhonilaisilta, etenkin *Etelä-*

Ranskassa). Lopulta antoi Pääneuvosto konferenssin päätöslauselmilla — 1, 2 ja 3, IX, XVI ja XVIII — kauan valmistellun iskun.⁴⁰⁶

On itsestään selvää, että Pääneuvosto ei rupea tukemaan Amerikassa sitä, mitä vastaan se taistelee Euroopassa. Päätöslauselmat 1, 2, 3 ja IX ovat nyt New Yorkin komitean laillinen ase, jonka avulla se voi tehdä lopun kaikesta lahkolaisuudesta ja harrastelijaryhmistä ja tarpeen vaatiessa erottaa ne...

Työväenluokan poliittisen liikkeen lopullinen päämäärä on tietenkin poliittisen vallan valtaaminen tälle luokalle, mutta sitä varten on luonnollisesti ensin tarpeen työväenluokan järjestäminen, joka on saavuttanut tietyn kehitystason ja joka kasvaa työväenluokan taloudellisesta taistelusta.

Toisaalta taas kaikkalainen liike, jossa työväenluokka esiintyy hallitsevia luokkia vastaan *luokkana* ja yrittää voittaa ne painostamalla ulkoa käsin, on *poliittista* liikettä. Niinpä esimerkiksi yritykset pakottaa lakoilla yms. yksityiset kapitalistit jollain tehtaalla tai jopa jollain tuotantoalallakin lyhentämään työaikaa on pelkkää taloudellista liikettä; sitä vastoin liike, jonka tarkoituksena on pakottaa säätämään *laki* 8-tuntisesta työpäivästä jne., on poliittista liikettä. Näin muodoin työläisten hajanaisista taloudellisista liikehtimisistä kasvaa kaikkialla *poliittinen* liike, so. *luokan* liike, luokan, joka pyrkii ajamaan etunsa läpi yleisessä muodossa, ts. sellaisessa muodossa, joka on velvoittava koko yhteiskunnalle. Joskin nuo liikkeet edellyttävät tiettyä etukäteistä järjestymistä, niin toisaalta ne ovat yhtä suuressa määrin myös tuon järjestymisen edistämisen keino.

Siellä, missä työväenluokka ei ole vielä riittävästi kehittänyt järjestöään voidakseen käydä päättävään hyökkäykseen kollektiivista valtaa, so. hallitsevien luokkien poliittista valtaa vastaan, siellä työväenluokkaa on joka tapauksessa valmistettava tähän hyökkäykseen harjoittamalla vakinaisesti agitaatiota tuota valtaa vastaan ja asennoitumalla vihamielisesti valtaapitävien luokkien politiikan suhteen. Muussa tapauksessa työväenluokka pysyy niiden leikkikaluna, sen on syyskuun vallankumous Ranskassa⁴⁰⁷ todistanut ja samaa osoittaa tie-

tyssä määrin se peli, jota herra Gladstone ja Kumpp. ovat onnistuneet pelaamaan tähän asti Englannissa.

*Ensimmäisen herran julkaistu
lyhennettynä kirjassa:*

*Briefe und Auszüge aus
Briefen von Joh. Phil. Becker,
Jos. Dietzgen, Friedrich
Engels, Karl Marx u. A. an
F. A. Sorge*

*und Andere. Stuttgart, 1906;
täydellisenä venäjän kielessä
Marxin ja Engelsin Kootuis-
sa teoksissa, 1. painos,
24. osa, 1935.*

Kirjeitä, s. 277—279

ENGELS THEODOR CUNOLLE

MILANOON

Lontoossa 24. tammikuuta 1872

...Bakunin, joka oli vuoteen 1868 asti juonitellut Internationaalia vastaan, liittyi tehtyään fiaskon Bernin rauhankongressissa Internationaaliin ja alkoi heti *sen sisällä* salakähmäisen toiminnan Pääneuvostoa vastaan. Bakuninilla on oma eriskummallinen teoriansa, proudhonismin ja kommunismin sekasotku, jossa olennaisinta on, ettei hänen mielestään poisraivattavana pääpahana ole pääoma eikä siis yhteiskuntakehityksen tuloksena syntynyt kapitalistien ja palkkatyöläisten luokkavastakohta, vaan *valtio*. Kun sosiaalidemokraattiset työläiset ovat enimmältään meidän kanssamme samaa mieltä siitä, ettei valtiovalta ole mitään muuta kuin järjestö, jonka hallitsevat luokat — maanomistajat ja kapitalistit — ovat luoneet suojaamaan omia yhteiskunnallisia etuoikeuksiaan, niin Bakunin taas väittää, että *valtio* on luonut pääoman, että kapitalistilla on pääomansa *vain valtion armosta*. Koska siis valtio on pääpaha, niin täytyisi ennen kaikkea raivata valtio pois tieltä, silloin pääoma lentää muka itsestään hornan tuuttiin. Me taas sanomme päinvastoin: raivatkaa pois pääoma, koko tuotantovälineistön anastaminen harvojen käsiin, niin valtio kaatuu itsestään. Ero on oleellinen: valtion poistaminen ilman edelläkäyväää sosiaalista mullistusta on järjettömyys; pääoman hävittäminen *taas onkin* sosiaalinen mullistus ja siihen sisältyy koko tuotantotavan uudistaminen. Mutta kun Bak[unin]ille valtio on peruspaha, ei saa tehdä mitään, mikä saattaisi tukea valtiota, olipa se tasavalta, monarkia tai mikä tahansa. Siitä on peräisin *täydellinen pidättyminen kaikesta politiikasta*. Poliittinen

teko, varsinkin vaaleihin osallistuminen, olisi periaatteen pettämistä. Täytyy harjoittaa propagandaa, mustata valtiota, on järjestäydyttävä, ja kun saadaan omalle puolelle *kaikki* työläiset, siis enemmistö, niin hajotetaan kaikki valtionlaitokset, lakkautetaan valtio ja asetetaan sen tilalle Internationaalinen järjestö. Tämä suurenmoinen teko, jossa saa alkunsa tuhatvuotinen valtakunta, on nimeltään *sosiaalinen likvidointi*.

Tämä kaikki kajahtaa tavattoman radikaaliselta ja on niin yksinkertaista, että sen voi oppia ulkoa viidessä minuutissa, ja sen vuoksi on tämä Bakuninin teoria nopeasti saanut kannatusta Italiassa ja Espanjassa nuorten asianajajien, tohtoreiden ja muiden opinkappaleissa pitäytyvien keskuudessa. Mutta työläisjoukot eivät koskaan usko siihen, että heidän maansa julkiset asiat eivät samalla olekaan heidän omia asioitaan; he ovat luonnostaan *poliittisesti aktiivisia* — ja kääntävät loppujen lopuksi selkensä jokaiselle, joka kehottaa heitä luopumaan politiikasta. Saarnata työläisille pidättymistä politiikasta kaikissa tilanteissa merkitsee samaa kuin ajaa heitä pappien taikka porvarillisten tasavaltalaisten hoiviin.

Koska Internationaali Bakuninin mielestä ei ole luotu poliittista taistelua silmälläpitäen, vaan jotta se voi sosiaalisen likvidaation tapahtuessa asettua heti vanhan valtiojärjestyksen sijaan, niin sen on lähenneltävä mahdollisimman suuresti tulevaisuuden yhteiskunnan bakuninilaista ihannetta. Tuossa yhteiskunnassa ei ensinnäkään ole olemassa minkäänlaista *auktoriteettia*, sillä auktoriteetti — valtio — on ehdoton paha. (Miten nuo herrat aikovat ilman ylimmän instanssin ratkaisevaa tahtoa, ilman yhtenäistä johtoa panna tehtaat toimimaan, liikennöidä rautatiellä ja ohjata alusta, sitä he tosin eivät meille kerro.) Lakkaa olemasta myös enemmistön vähemmistön suhteen omaama auktoriteetti. Jokainen yksilö, jokainen yhteisö on autonominen, mutta miten on mahdollinen vain kahdenkin ihmisen yhteiskunta ilman, että kumpikin luovuttaa autonomiastaan jotakin, siitä on Bakunin jälleen vaiti.

Internationaali on siis järjestettävä tämän mallin mukaisesti. Jokainen jaosto on autonominen ja jokainen

yksilö jaostossa on autonominen. Piru vieköön *Baselin päätökset*, jotka siirtävät Pääneuvostolle turmiollisen ja sitä itseään demoralisoivan auktoriteetin! Vaikka tämä auktoriteetti onkin annettu *vapaatehtoisesti*, se on lakkautettava nimenomaan *siksi*, että se on auktoriteetti!

Tässä Teillä on lyhyesti petkutuksen pääkohdat. Mutta ketkä ovat sitten Baselin päätösten alkuunpanijat? *Herra Bakunin itse* ja kumppanit!

Kun nämä herrat havaitsivat Baselin kongressissa, että he eivät onnistu toteuttamaan suunnitelmaansa, so. siirtämään Pääneuvostoa Genèveen, siis ottamaan sitä omiin käsiinsä, rupesivat he toimimaan toiseen tapaan. He perustivat Sosiaalisen demokratian allianssin, kansainvälisen yhdistyksen suuren Internationaalin *sisään* sillä tekosyyllä, jonka voitte jälleen nähdä Italian bakuninilaisessa lehdistössä, esim. »Proletariossa» ja »Gazzettino Rosassa»⁴⁰⁸: kuumaverisille latinalaisille roduille on muka selväpiirteinen ohjelma tarpeellisempi kuin kylmäkiskoisille pohjoismaalaisille. Tämä suunnitelmapahanen kaatui Pääneuvoston vastustukseen, koska se ei tietenkään voinut sallia mitään erillistä *kansainvälistä* järjestöä Internationaalin *sisällä*. Sen jälkeen sama suunnitelma on ilmaantunut kaikenkaltaisissa muodoissa, jotka kytkeytyvät Bakuninin ja hänen kannattajiensa pyrkimykseen vaihtaa vaivihkaa Internationaalin ohjelma bakuninilaiseen; toisaalta taas taantumus Jules Favresta ja Bismarckista alkaen Mazziniin asti on hyökätessään Internationaalia vastaan aina karannut nimenomaan bakuninilaisten tyhjiä kerskalauseumien kimpuun. Senvuoksi oli välttämätön lausuntoni Mazzinia ja Bakuninia vastaan joulukuun 5. päivältä, joka painettiin myös »Gazzettino Rosassa»*.

Bakuninilaisten ydinryhmässä on pari tusinaa juralaista, joilla on takanaan tuskin 200 työläistä; etulinjassa ovat Italiassa nuoret asianajajat, tohtorit ja lehtimiehet, jotka nykyisin esiintyvät kaikkialla Italian työläisten edustajina, muutamia heidän tapaisiaan Barcelonassa ja Madridissa, ja siellä täällä jokin yksilö —

* Ks. Werke, Bd. 17. s. 472—473. *Toim.*

tuskin koskaan työläinen — Lyonissa ja Brysselissä; täällä* on vain yksi ainoa kappale, Robin. — Konferenssi, joka kutsuttiin koolle välttämättömyyden pakosta, kun ei voitu kutsua koolle kongressia, soi heille tekosyyn, ja koska useimmat Sveitsissä asuvat ranskalaiset pakolaiset lyöttäytyivät heidän puolelleen, sillä nämä (proudhonilaiset) tapasivat sieltä samoin virittyneitä kieliä, ja myös henkilökohtaisista syistä — niin he aloittivatkin kampanjan. Luonnollisesti voidaan kaikkialla Internationaalissa löytää tyytymättömiä vähemmistöjä ja tunnustusta vaille jääneitä neroja — ja juuri näiden varaan on laskelmia tehtykin eikä aiheettomasti. Tällä hetkellä heikäläisten voimat ovat seuraavat:

1. Itse Bakunin — tämän kampanjan Napoleon.

2. 200 juralaista ja 40—50 ranskalaisen jaoston jäsentä (Genèvessä asuvia pakolaisia).

3. Brysselissä Hins, »Libertén»⁴¹⁰ toimittaja, joka ei kuitenkaan esiinny *avoimesti* heidän puolellaan.

4. Täällä — meidän milloinkaan tunnustamamme vuoden 1871 ranskalaisen jaoston rippeet,⁴¹¹ jotka ovat hajonneet kolmeen keskenään vihamieliseen osaan, ja edelleen noin 20 saksalaisesta jaostosta ulosheitettyä (koska he vaativat joukkoeroamista *Internationaalista*) herra von Sweitzerin tyyppistä lassallelaista, jotka ovat äärimmäisen keskityksen ja lujan järjestön puoltajina mitä sopivinta ainesta anarkistien ja autonomistien järjestöön.

5. Espanjassa jotkut Bakuninin henkilökohtaiset ystävät ja kannattajat, joilla on ollut ainakin teoreettisesti voimakas vaikutus työläisiin, varsinkin Barcelonassa. Mutta sen vastapainona on, että espanjalaiset pitävät kovasti kiinni järjestöstä, ja sen puuttuminen toisilta pistää heidän silmäänsä. Missä määrin Bakunin voi täällä menestyä, ilmenee vasta huhtikuussa espanjalaisten kongressissa, mutta koska työläisiä tulee siinä olemaan enemmistö, ei minua pelota.

6. Vihdoin Italiassa ovat tietääkseni Torinon, Bolognan ja Girgentin jaostot ilmoittaneet kannattavansa kongressin koollekutsumista *ennen määrääikää*. Baku-

* — Lontoossa. *Toim.*

ninilaisten lehdistö väittää, että heihin on liittynyt 20 italialaista jaostoa, en tiedä niistä. Joka tapauksessa johto on miltei kaikkialla Bakuninin ystävien tai kannattajien käsissä ja he pitävät suurta meteliä; mutta jos asiaa tutkitaan tarkemmin, voi hyvinkin ilmetä, että heidän puolellaan ei ole kovinkaan paljon väkeä, sillä italialaiset ovat sentään enimmältään tähän asti olleet mazzinilaisia ja jäävätkin sellaisiksi niin pitkään kuin Internationaali samastetaan siellä politiikasta pidättymisen kanssa.

Kuitenkin on asianlaita Italiassa siten, että siellä bakuninilaiset isännöivät Internationaalissa. Pääneuvosto ei edes aio valittaa sen johdosta; italialaisilla on oikeus tehdä niin paljon päättömyyksiä kuin he haluavat, ja Pääneuvosto asettuu heitä vastaan ainoastaan rauhanomaisen väittelyn tietä. Heillä on myös oikeus julistautua juralaisten ajatteleman kongressin puolelle, vaikka on erittäin kummallista, että vastikään liittyneet jaostot, jotka eivät voi tietää mistään mitään, ottavat ilman muuta kantaa sellaiseen asiaan, vieläpä ennemmin, kuin ne ovat kuulleet *kumpaakin* osapuolta! Olen jo lausunut tästä torinolaisille mielipiteeni ja tulen tekemään saman kaikille muille jaostoille, jotka ovat esittäneet samanlaisen lausunnon. Sillä jokainen sellainen myötalausunto yhtymisestä kiertokirjeeseen⁴¹² on tosiasiassa sen sisältämien ja Pääneuvostoa vastaan suunnattujen värien syytösten ja valheidin hyväksymistä; Pääneuvosto tulee muuten lähipäivinä myöskin julkaisemaan asiaa koskevan kiertokirjeensä*. Jos Te voisitte *ennen sen ilmestymistä* estää milanolaisten samankaltaisen lausuman, niin täyttäisitte kaikki meidän toiveemme.

Koomillisinta on, että samaiset torinolaiset, jotka ovat asettuneet juralaisten kannalle ja syyttäneet siis meitä autoritaarisuudesta, vaativat nyt äkkiä Pääneuvostolta tavallaan autoritaarista esiintymistä heidän kanssaan kilpailevaa torinolaista Työväenfederaatiota vastaan mil-laista se ei tähän mennessä ole milloinkaan tehnyt, nimittäin että se erottaisi »Ficcanasosta»⁴¹³ Beghellin, joka

* Ks. tätä osaa, s. 504—553. *Toim.*

ei lainkaan kuulu Internationaaliin jne. Ja kaikki tuo tapahtuisi ennen kuin olemme edes kuulleet Työväen-federaatiota, mitä *sillä* on sanottavana tähän!

Viime maanantaina* lähetin Teille »Révolution Socialen»⁴¹⁴, joka sisältää juralaisten kiertokirjeen, yhden numeron geneveläistä »Égalitéa»⁴¹⁵ (sellaista, jossa on Genève'n federaatiokomitean⁴¹⁶ vastaus, tuo komitea edustaa kaksikymmenkertaisesti enemmän työläisiä kuin Juran järjestö, minulla ei valitettavasti ole enää yhtään) ja »Volksstaatin»⁴¹⁷ numeron, josta näette, mitä ajatellaan Saksassa tästä jutusta. Saksin maakunnan edustajakokous — 120 valtuutettua 60 paikkakunnalta — on asettunut *yksimielisesti* Pääneuvoston puolelle.⁴¹⁸ — Belgian kongressi 25.—26. joulukuuta vaatii sääntöjen tarkistamista, mutta vasta *sääntömääräisessä* kongressissa (syyskuussa).⁴¹⁹ Ranskasta meille tulee päivittäin hyväksymislausuntoja. Täällä Englannissa ei millään noista juonitteluista ole tietenkään ollut maaperää. Ja parin juonittelijan ja mahtailijan mieliksi ei Pääneuvosto varmaankaan kutsu koolle ylimääräistä kongressia. Niin kauan kuin nämä herrat pysyttelevät säädösten mukaisella maaperällä, Pääneuvosto antaa kernaasti heidän mellastaa: tämä mitä erilaatuisimpien ainesten liittoutuma hajoaa pian; mutta mikäli he tekevät jotakin sääntöjä ja kongressin päätöksiä vastaan, täyttää Pääneuvosto velvollisuutensa.

Kun muistaa, millä hetkellä — juuri kun Internationaali on kaikkialla joutunut erittäin ankaran ajojahdin kohteeksi — tuo väki aloittaa salaliittoilunsa, niin ei voi välttyä ajatukselta, että kansainvälisen poliisiurkinnan herroilla on näppinsä pelissä. Ja niin se on. Béziersissä on Genève'n bakuninilaisilla kirjeenvaihtajana Commissaire central de police** (poliisimestari)! Kaksi pääbakuninilaista, Albert Richard Lyonista ja Blanc olivat täällä ja selittivät yhdelle työläiselle, lyonilaiselle Schollille, johon he ottivat yhteyttä, että ainoa keino kukistaa Thiers on palauttaa Bonaparte valtaistuimelle, ja että he matkustelevat *bonapartistien rahoin* harjoit-

* — tammikuun 22. päivänä. *Toim.*

** — Bousquet. *Toim.*

taakseen pakolaisten keskuudessa *propagandaa bonapartistisen restauraation hyväksi!* Tätä nämä herrat nimittävät pidättymiseksi politiikasta! Berliinissä toittottaa Bismarckin rahoittama »Neuer Social-Democrat» lehti⁴²⁰ aivan samaan torveen. Missä määrin Venäjän poliisilla on sormensa tässä, sen kysymyksen haluan jättää toistaiseksi avoimeksi, mutta Bakunin oli korviaan myöten sotkeutunut Netšajevin juttuun (hän tosin kiistää sen, mutta meillä on täällä alkuperäisiä venäläisiä selostuksia, ja kun Marx ja minä ymmärrämme venäjää, hän ei voi meitä pettää).⁴²¹ Netšajev puolestaan on joko Venäjän provokaattoriagentti taikka hän on ainakin toiminut kuin agentti; ja lisäksi on Bakuninilla venäläisten ystäviensä joukossa kaikenkarvaista epäilyttävää väkeä.

Olen varsin pahoillani, että menetitte paikanne, kirjoitinhan Teille, että Teidän tulisi toki välttää kaikkea, mikä voisi johtaa sellaiseen. Teidän läsnäolonne Milanossa on Internationaalien kannalta paljon tärkeämpää kuin se hitunen vaikutusta, jonka voi saada aikaan *esiintymällä julkisesti*; salaisesti olisi mahdollista myös tehdä paljon jne. Jos voin olla avuksenne käänntöasiassa, niin teen sen mielihyvin, sanokaa minulle vain, *mistä* kielistä ja *mille* kielelle Te osaatte kääntää ja *miten* voin olla Teille hyödyksi.

Minun valokuvanikin ovat siis poliisikonnat kappanneet. Oheistan Teille toisen ja pyydän omianne kaksi kappaletta, joista toisen tarkoituksena on houkutella neiti Marx luovuttamaan isänsä yhden valokuvan Teille (yksistään hänellä on vielä pari hyvää).

Vielä pyydän Teitä olemaan varovainen *kaikkien* niiden ihmisten suhteen, jotka ovat yhteydessä Bakuniniin. Kaikkien lahkojen ominaisuus on pysyä lujasti koossa ja juonitella. *Jokainen tiedotuksenne* — siitä voitte olla varma — kulkee välittömästi Bakuninille. Hänen pääperiaatteitaan on, että sanansa pitäminen ja muut samankaltaiset asiat ovat pelkkää porvarillista ennakkoluuloa, joita todellisen vallankumouksellisen tulee asiansa vuoksi kohdella aina halveksien. Venäjällä hän puhuu siitä avoimesti, Länsi-Euroopassa se on salaoppia.

Kirjoittakaa minulle *hetimmiten*. Jos onnistuisimme aikaansaamaan sen, että Milanon jaosto ei yhdy Italian muiden jaostojen kuuroon, niin se olisi mainiota...

Ensimmäisen herran julkaistu
lyhennettynä kirjassa:

Kirjettä, s. 283—289

Friedrich Engels. *Politisches
Vermäch nis. Aus unveröffent-
lichten Briefen. Berlin 1920;*
töydellisenä julkaistu aika-
kauslehdessä »Die Gesellschaft»,
n:o 11, Berlin 1925

SELITYKSIÄ
NIMIHAKEMISTO

SELITYKSIÄ

¹ Engelsin kirjoittama artikkelisarja *Vallankumous ja vastavallankumous Saksassa* sisältää yhteenvedot vuosien 1848—1849 vallankumouksesta. Näissä kirjoituksissa tekijä analysoi syvällisesti historiallisen materialismin asenteista vallankumouksen edellytyksiä, tärkeimpiä kehitysvaiheita sekä eri luokkien ja puolueiden asenteita. Teoksessa kehitellään proletariaatin vallankumoustaistelun taktisia periaatteita ja se laskee perustan marxilaiselle opille aseellisesta kapinasta.

Artikkelisarja ilmestyi »New York Daily Tribune» lehdessä 1851—1852. Engels oli kirjoittanut sen Marxin pyynnöstä; Marx itse oli tuolloin kiinni taloustieteellisissä tutkimuksissaan. Teos julkaistiin »Tribune» lehdessä Marxin allekirjoittamana, koska juuri hän oli lehden virallinen kirjeenvaihtaja. Sen todellinen kirjoittaja saatiin tietää vasta 1913 Marxin ja Engelsin kirjeenvaihdon julkaisemisen yhteydessä.

² *In partibus infidelium* (kirjaimellisesti käännettynä 'uskottomien maassa'). Niiden katolisten piispojen arvonimeen liitettävä lisäys, jotka määrättiin vain nimellisesti piispanvirkaan ei-kristillisissä maissa. Marx ja Engels käyttivät tätä sanontaa usein puhuessaan erilaisista emigranttihalituksista, joita muodostettiin ulkomailla ottamatta lainkaan huomioon maassa vallitsevaa tilannetta.

³ »Tribune» on edistysmielisen porvarillisen sanomalehden »New York Daily Tribunen» (New Yorkin jokapäiväinen tribuuni) lyhennetty nimi. Lehti ilmestyi 1841—1924; Marx ja Engels avustivat sitä elokuusta 1851 maaliskuuhun 1862.

⁴ *Kontinentaalijärjestelmä* eli *mannermaansulkemus* oli Napoleon I:n 1806 Euroopan mantereen maille julistama kielto käydä kauppaa Englannin kanssa. Mannermaansulkemuksen toteuttamiseen osallistuivat Espanja, Napoli, Hollanti, Preussi, Tanska, Venäjä, Itävalta ja eräät muut maat.

⁵ *Vuoden 1818 tulliasetus* merkitsi sisäisten tullien lakkauttamista Preussin alueella.

- ⁶ *Tulliliittoon* (perustettiin 1834 Preussin johdolla) tulivat mukaan melkein kaikki Saksan valtiot. Säättämällä yhteiset tullirajat se myötävaikutti Saksan myöhempään valtiolliseen yhteenliittymiseen.
- ⁷ *Sleesian* kankureiden kapina (4.—6. kesäkuuta 1844), joka oli proletariaatin ja porvariston ensimmäinen suuri yhteenotto Saksassa, sekä *tšekkiläisten* työläisten kapina kesäkuun jälkipuoliskolla 1844 kukistettiin julmasti hallituksen sotavaen voimin.
- ⁸ *Saksan liitto* (perustettiin 8. kesäkuuta 1815 Wienin kongressissa) merkitsi Saksan feodaalis-monarkististen valtioiden liittoutumista ja laillisti Saksan poliittisen ja taloudellisen pirstoutuneisuuden.
- ⁹ *Liittopäivät* eli Frankfurt am Mainissa istuntojaan pitänyt Saksan liiton keskuselin oli Saksan hallitusten noudattaman taantumuksellisen politiikan välikappale.
- ¹⁰ Niin sanottu *tulliyhdistys* (Steuerverein) perustettiin toukuussa 1834; siihen kuuluivat sellaiset saksalaiset valtiot kuin Hannover, Braunschweig, Oldenburg ja Schaumburg-Lippe, jotka olivat kiinnostuneita kaupankäynnistä Englannin kanssa. Vuoteen 1854 mennessä tuo erillinen yhdistys hajosi ja sen osanottajat liittyivät tulliliittoon (ks. selitystä 6.).
- ¹¹ Vuosien 1814—1815 Wienin kongressissa Euroopan taantumuksen johdossa olleet Itävalta, Englanti ja tsaristinen Venäjä piittaamatta kansojen kansallisen yhdistymisen ja riippumattomuuden eduista muuttivat Euroopan karttaa tarkoituksenaan palauttaa ennalleen legitiimit monarkiat.
- ¹² Heinäkuussa 1830 Ranskassa puhkesi porvarillinen vallankumous, jota seurasivat kapinat useissa Euroopan maissa: Belgiassa, Puolassa, Saksassa ja Italiassa.
- ¹³ *Nuori Saksa* oli 1830-luvulla syntynyt kirjallinen ryhmä. Sen jäsenten kaunokirjallisissa ja publisistisissa teoksissa kuvastuivat pikkuporvariston oppositiomielialat ja niissä puolustettiin omantunnon ja painovapautta.
- ¹⁴ *Pyhä allianssi* oli 1815 tsaristisen Venäjän, Itävallan ja Preussin perustama Euroopan yksinvaltioiden taantumuksellinen liitto. Sen tehtävänä oli tukahduttaa eri maissa puhkeavat vallankumoukselliset liikkeet ja säilyttää siellä ennallaan feodaalis-monarkistiset valtakomennot.
- ¹⁵ »*Berliner politisches Wochenblatt*» (Berliinin poliittinen viikko-lehti) oli ääritantumuksellinen lehti, joka ilmestyi 1831—1841 oikeustieteen historiallisen koulukunnan useiden edustajien avustamana.
- ¹⁶ *Oikeustieteen historiallinen koulukunta* syntyi Saksassa 1700-luvun lopulla; se oli taantumuksellinen suuntaus historia- ja oikeustieteessä.

- ¹⁷ *Legitimistit* olivat perinnöllisen suurmaanomistuksen etuja ajavan 1830 kukistetun »legitiimin» (laillisen) Bourbonien hallitsijasuvun kannattajia. Taistelussaan rahaylimystöön ja suurporvaristoon nojannutta vallassa ollutta Orléansien (1830—1848) sukua vastaan osa legitimisteistä turvautui usein sosiaaliseen demagogiaan ja tekeytyi työtätekevien puolustajaksi porvariston riistolta.
- ¹⁸ »*Rheinische Zeitung für Politik, Handel und Gewerbe*» (Reinin politiikka-, kauppa- ja teollisuuslehti) oli Kölnissä tammi-kuun 1. päivästä 1842 maaliskuun 31. päivään 1843 ilmestynyt päivälehti. Marx avusti lehteä huhtikuusta 1842 ja saman vuoden lokakuussa hänestä tuli yksi sen toimittajista.
- ¹⁹ *Yhdistetyillä valiokunnilla* tarkoitetaan Preussin provinssi- maapäivien kokoonpanostaan valitsemia säätyjakoisia neuvoa- antavia vallanelimiä.
- ²⁰ *Seehandlung* (Merikauppa) oli Preussissa 1772 perustettu kaup- pa- ja luottoyhtiö. Valtio oli myöntänyt sille useita huomatta- via etuoikeuksia ja se puolestaan myönsi suuria lainoja hallitukselle.
- ²¹ *Yhdistetyt maapäivät* oli provinssien säätyjakoisten maapäivien yhteinen kokous. Se kutsuttiin koolle Berliinissä 1847 takaa- maan kuninkaan ulkomaanlainaa. Kun kuningas kieltäytyi tyydyttämästä maapäivien porvarillisen enemmistön varsin vähäisiä poliittisia vaatimuksia, niin maapäivät kieltäytyivät takaamasta lainaa, ja kuningas laski ne hajalle saman vuoden kesäkuussa.
- ²² Tämä on vihjaus saksalaisen eli »todellisen» sosialismin edus- tajien teoksiin. Se oli Saksassa 1840-luvulla pääasiallisesti pikkuporvarillisen sivistyneistön keskuudessa levinnyt suun- taus.
- ²³ *Gothan puolueen* perustivat kesäkuussa 1849 vastavallankumouk- sellisen suurporvariston edustajat ja oikeistoliberaalit. Puolue piti tehtävänänsä koko Saksan yhdistämistä (ilman Itävaltaa) Hohenzollernien hallitseman Preussin johdolla.
- ²⁴ *Saksalais-katolinen liike* virisi 1844 ja siihen tulivat mukaan keski- ja pikkuporvariston laajat kerrokset. Liike suuntautui katolisen kirkon mystisismin ja tekopyhyyden äärimmäisiä ilmauksia vastaan. Liikkeen kannattajat kiistivät paavin ylivallan sekä useat katoliset dogmit ja kirkonmenot ja pyr- kivät mukauttamaan katolisen uskonnon saksalaisen porvariston tarpeisiin.
- Vapaat seurakunnat* olivat 1846 virallisesta protestant- tisesta kirkosta eronneita seurakuntia. Tässä uskonnollisessa oppositiossa ilmeni se tyytymättömyys, jota Saksassa vallinnut taantumus oli herättänyt 1840-luvulla porvariston keskuudessa. Vuonna 1859 vapaat seurakunnat ja saksalais-katolisen liikkeen edustajat liittyivät yhteen.

- ²⁵ *Unitaarit* eli antitrinitaarit edustivat 1500-luvulla Saksassa syntynyttä uskonnollista virtausta, jossa heijastui kansanjoukkojen ja radikaalin porvariston taistelu feodaalista järjestelmää ja feodaalista kirkkoa vastaan. Englannissa ja Amerikassa unitarismi sai jalansijaa alkaen 1600-luvulta. 1800-luvulla unitarismiin doktriini asetti etualalle uskonnon siveellis-eettiset näkökohdat ja vastusti sen ulkonaisia rituaaleja.
- ²⁶ Aina elokuuhun 1806 Saksa kuului 900-luvulla perustettuun ns. saksalaisen kansakunnan Pyhään Rooman valtakuntaan, joka oli keisarin ylivallan tunnustaneiden feodaalisten ruhtinaskuntien ja vapaiden kaupunkien liitto.
- ²⁷ Yhtenäisen ja jakamattoman Saksan tasavallan tunnuksen Marx ja Engels esittivät jo vuoden 1848 vallankumouksen aattona.
- ²⁸ On puhe ns. *ensimmäisestä oopiumisodasta* (1839—1842). Se oli Englannin Kiinaa vastaan käymä valloitusota, joka pani alulle Kiinan muuttamisen puolisiirtomaaksi.
- ²⁹ Krakovan kansallisen vapautuskapinan ohella helmi—maaliskuussa 1846 Galitsiassa puhkesi suuri talonpoikaikapina, jota Itävallan hallitsevat piirit käyttivät hyväkseen tukahduttaakseen aateliston oppositioliikkeen. Kukistettuaan Krakovan kapinan Itävallan hallitus tukahdutti myös Galitsian talonpoikaikapinan.
- ³⁰ Tarkoitetaan Italian kansallista vapautussotaa, jota se kävi Itävallan herruutta vastaan 1848—1849. Maansa vallankumouksellista yhdistämistä pelänneiden Italian hallitsevien luokkien petollinen käyttäytyminen johti Italian tappioon taistelussa Itävaltaa vastaan.
- ³¹ *Frankfurtin kansalliskokous* kutsuttiin koolle Saksan maaliskuun vallankumouksen jälkeen; se aloitti istuntonsa 18. toukokuuta 1848 Frankfurt am Mainissa. Kokouksen päätehtävänä oli Saksan valtiollisen pirstoutuneisuuden poistaminen ja yleis-saksalaisen valtiosäännön laatiminen. Kokouksen liberaalin enemmistön pelkuruus ja horjunta sekä vasemmistosiiven epärointi ja epäjohdonmukaisuus olivat syynä siihen, ettei kansalliskokous rohjennut ottaa käsiinsä ylintä valtaa maassa eikä pystynyt asettumaan päättävälle kannalle vuosien 1848—1849 vallankumouksen peruskysymyksissä. Kokouksen oli pakko siirtyä 30. toukokuuta 1849 Stuttgartiin, jossa se ajettiin asevoimin hajalle 18. kesäkuuta.
- ³² 26. elokuuta 1848 Tanska ja Preussi solmivat välirauhan Malmössä. Kansanjoukkojen painostuksesta Preussin oli ollut pakko osallistua sotaan Schleswigin ja Holsteinin kapinallisten puolella näiden taistellessa Saksan yhdistämisen puolesta Tanskan herruutta vastaan. Käytyään Tanskaa vastaan näennäistä sotaa Preussi solmi sen kanssa häpeällisen 7 kuukauden välirauhan, jonka Frankfurtin kansalliskokous ratifioi syyskuussa. Sota-toimet uusiutuivat maaliskuussa 1849. Heinäkuussa 1850 Preus-

si solmi kuitenkin Tanskan kanssa rauhansopimuksen, mikä antoi jälkimmäiselle mahdollisuuden kukistaa kapinan.

- ³³ *Hussilaissodat* olivat tšekkiläisten 1419—1437 saksalaisia feodaaleja ja katolista kirkkoa vastaan käymiä kansallisia vapautussotia. Ne saivat nimensä tšekkiläistä uskonpuhdistusta johtaneen Jan Husin (1369—1415) mukaan.
- ³⁴ Sen oikean arvion ohella, jonka Engels antaa Itävallan slaavilaisten kansojen kansallisten liikkeiden objektiivisesta roolista vuosien 1848—1849 konkreettisissa oloissa, teos sisältää myös eräitä näiden kansojen historiallisia kohtaloita koskevia virheellisiä väittämiä. Engels kehittää ajatusta, että nuo kansat eivät enää kykene itsenäiseen kansalliseen elämään ja voimakkaat naapurit nielevät ne väistämättä. Tämä Engelsin päätelmä saa pääasiallisen selityksensä siitä yleisestä näkemyksestä pienten kansojen kohtaloista, joka hänellä oli tuolloin muovautunut. Engelsin mielestä historiallisen kehityksen kulku ja sen kapitalismin oloissa keskittymisenä ja suurten valtioiden muodostumisena ilmenevä päätendenssi johtaisi pienten kansojen sulautumiseen suuriin kansakuntiin. Pantuaan aivan oikein merkillille kapitalismille ominaisen keskittymisen ja suurvaltioiden muodostumisen tendenssin Engels ei kuitenkaan ottanut huomioon toista tendenssiä, nimittäin pienten kansojen taistelua kansallista sortoa vastaan, riippumattomuutensa puolesta ja näiden pyrkimystä kansallisten valtioiden muodostamiseen. Sitä mukaa kuin laajat kansanjoukot tulivat mukaan kansalliseen vapautustaisteluun, sitä mukaa kuin kasvoivat kansanjoukkojen tietoisuus ja järjestyneisyys, pienten ja mm. Itävallan slaavilaisten kansojen kansalliset vapautusliikkeet kävivät yhä demokraattisemmiksi ja edistyksellisemmiksi luonteeltaan, ja vallankumoustaistelun rintama laajeni. Historia on nykyään osoittanut, että aikoinaan Itävallan keisarikuntaan kuuluneet pienet slaavilaiset kansat eivät ole ainoastaan pystyneet itsenäiseen kansalliseen kehitykseen ja oman valtiollisuutensa muodostamiseen, vaan ovat myös siirtyneet kaikkein edistyksellisimmän yhteiskuntajärjestelmän rakentajien riveihin.
- ³⁵ Prahassa 2. kesäkuuta 1848 työnsä aloittanut *Slaavilainen kongressi* osoitti, että Habsburgien keisarikunnan sortamien slaavilaisten kansojen kansallisessa liikkeessä oli olemassa kaksi eri virtausta. Kongressi ei pystynyt kehittämään yhtenäistä näkökantaa kansallisuuskysymyksen ratkaisemisessa. Radikaaliin siipeen kuulunut ja Prahan kesäkuun kapinaan 1848 aktiivisesti osallistunut osa kongressin jäsenistä joutui ankarien rankaisutoimien kohteeksi. Prahaan jääneet maltillis-liberaalin siiven edustajat ilmoittivat kesäkuun 16. päivänä istuntojen lykkäämisestä epämääräiseksi ajaksi.
- ³⁶ Chartistien Lontoossa 10. huhtikuuta 1848 pidettäväksi määräämä joukkomielenosoitus, jonka tarkoituksena oli esittää parlamentille kirjelmä Kansankartan hyväksymisestä, epäonnistui sen järjestäjien epäroinnin ja horjuvuuden vuoksi. Taan-

tumusvoimat käyttivät hyväkseen mielenosoituksen epäonnistumista hyökätäkseen työläisiä vastaan ja vainotakseen chartisteja.

- ³⁷ *Huhtikuun 16. päivänä 1848* Pariisissa järjestetty työläisten rauhanomainen mielenosoitus oli viemässä väliaikaiselle hallitukselle »työn järjestelyä» ja »ihmisen toista ihmistä kohtaan harjoittaman riiston poistamista» koskevaa anomuskirjelmää. Kulkueen pysäytti varta vasten tähän tarkoitukseen mobilisoiu porvarillinen kansalliskaarti.
- ³⁸ *15. toukokuuta 1848* Pariisin työläiset ja käsityöläiset tunkeutuivat kansankulkueen aikana Perustavan kokouksen istuntopöytäliiniin, julistivat kokouksen hajalle lasketuksi ja muodostivat vallankumouksellisen hallituksen. Paikalle ehtinyt kansalliskaarti ja sotilasjoukot hajottivat tosin mielenosoittajat pian. Työläisten johtajat (Blanqui, Barbès, Albert, Raspail, Sobrier ym.) vangittiin.
- ³⁹ *15. toukokuuta 1848* Napolin kuningas Ferdinand II tukahdutti kansankapinan, laski hajalle kansalliskaartin, hajotti parlamentin ja kumosi 1848 kansanjoukkojen painostuksesta toimeenpannut uudistukset.
- ⁴⁰ *Kesäkuun kapinalla* tarkoitetaan Pariisin työväen sankarillista kapinaa 23.—26. kesäkuuta 1848. Ranskan porvaristo tukahdutti sen erittäin julmasti. Tätä kapinaa voidaan pitää historian ensimmäisenä suurena proletariaatin ja porvariston välisenä kansalaissotana.
- ⁴¹ Itävallan hallituksen 1. huhtikuuta 1848 julkaisemat *wäliaikaiset painoasioita koskevat säädökset* asettivat sanomalehden julkaisemisehdoksi suuren lunastusmaksun.
- ⁴² *Huhtikuun 25. päivänä 1848 hyväksytty perustuslaki* säätii valtiopäivävaalien kohdalla korkean varallisuussensuksen ja vakinaisen asuinpaikan sensuksen; sen mukaan edustuslaitos koostui kahdesta kamarista — alahuoneesta ja senaatista; maakuntien säätyjakoiset edustuslaitokset säilyivät ennallaan ja keisarille myönnettiin oikeus kumota kamarien hyväksymät lait.
- ⁴³ *Vuoden 1848 toukokuun 8. päivän vaalilaki* kielsi äänioikeuden työläisiltä, päiväläisiltä ja palvelijoilta. Osan senaatin jäsenistä nimitti keisari ja toinen osa valittiin välillisillä vaaleilla suurinta veroa maksaneista henkilöistä. Edustajakamarin vaalit olivat nekin välilliset.
- ⁴⁴ *Akateeminen legioona* oli Wienin yliopiston radikaalismielisten opiskelijoiden muodostama sotilaallistettu kansalaisjärjestö.
- ⁴⁵ »*Wiener Zeitung*» on hallituksen virallisen äänenkannattajan »Oesterreichisch Kaiserliche Wiener Zeitung» (Itävallan keisarillisen Wienin lehden) lyhennetty nimi. Lehti ilmestyi tällä nimellä vuodesta 1780.

- ⁴⁶ *Freetraderit* puolustivat vapaakauppaa ja valtion puuttumattomuutta talouselämään. 1840—1850-luvulla freetraderit muodostivat Englannissa erityisen poliittisen ryhmittymän, joka liittyi myöhemmin liberaaliin puolueeseen.
- ⁴⁷ *Világosissa* Görgeyn johtama Unkarin armeija antautui 13. elokuuta 1849 Venäjän tsaarin joukoille, jotka oli lähetetty tukahduttamaan Unkarin kapinaa.
- ⁴⁸ »*Neue Rheinische Zeitung. Organ der Demokratie*» (Uusi Reinin lehti. Demokratian äänenkannattaja) ilmestyi joka päivä Kölnissä Marxin toimittamana kesäkuun 1. päivästä 1848 toukokuun 19. päivään 1849. Toimituskuntaan kuului myös Engels.
- ⁴⁹ *Lancasterilaiset koulut* olivat varattomien vanhempien lapsille järjestettyjä kouluja, joissa noudatettiin vuoro-opetusjärjestelmää ja jotka olivat saaneet nimensä englantilaisen pedagogin Joseph Lancasterin mukaan.
- ⁵⁰ Ks. selitystä 31.
- ⁵¹ Vuonna 1636 John Hampden, josta tuli myöhemmin 1600-luvun Englannin porvarillisen vallankumouksen merkkimies, kieltäytyi maksamasta »laivaveroa», jota alahuone ei ollut hyväksynyt. Häntä vastaan nostettu oikeusjuttu myötävaikutti absolutismin vastaisen opposition voimistumiseen Englannin yhteiskuntapiirien keskuudessa.
Englannin pohjoisamerikkalaisten siirtomaiden vapaussodan (1775—1783) esinäytöksenä oli se, että amerikkalaiset kieltäytyivät 1766 maksamasta Englannin hallituksen säätämää leimaveroa sekä boikotoivat 1770-luvun alussa englantilaisia tavaroita.
- ⁵² Tämä on vihjaus Vendéen (Ranskan läntinen departementti) vastavallankumoukselliseen kapinaan, jonka aloittivat 1793 ranskalaiset rojalistit. Taistelussaan Ranskan vallankumousta vastaan he käyttivät hyväkseen tämän departementin takapajuista talonpojistoa.
- ⁵³ *Itä-Rooman valtakunnaksi* sanottiin orjanomistuksellisesta Rooman valtakunnasta 395 eronnutta ja myöhemmin Bysantin nimen saanutta valtiota, jonka pääkaupunkina oli Konstantinopol. Valtio oli olemassa turkkilaisten valloituksiin saakka 1453.
- ⁵⁴ 21. maaliskuuta 1848 Preussin porvarillisten ministereiden aloitteesta Berliinissä järjestettiin Saksan yhdistämisen merkeissä kuninkaallinen juhlasaattue ja manifestaatio. Fredrik Vilhelm IV ratsasti tuolloin Berliinin katuja hihassaan yhtenäistä Saksaa symboloiva musta-puna-kullanvärinen nauha ja piti valepatrioottisia puheita.
- ⁵⁵ On kyse niin sanottua valtakunnan perustuslakia tarkistamaan koolle kutsutusta konferenssista, jonka tuloksena 26. toukokuuta 1849 Preussin, Saksin ja Hannoverin kuninkaat allekir-

- joittivat sopimuksen («kolmen kuninkaan unionin»). Tuo liitto oli Preussin yritys saavuttaa herruusasema Saksassa, sillä Preussin kuninkaasta olisi tullut valtakunnan hallitsija. Itävallan ja Venäjän painostuksesta Preussin oli pakko antaa periksi ja jo marraskuussa 1850 tämä luopui «unionista».
- ⁵⁶ *Paavalinkirkossa* Frankfurt am Mainissa Saksan kansalliskokous piti istuntojaan 18. päivästä toukokuuta 1848 toukokuun 30. päivään 1849.
- ⁵⁷ Viimeinen tämän sarjan artikkeleista ei ilmestynyt «New York Daily Tribunesa». Marxin tyttären Eleanor Marx-Avelingin painoon valmistamassa vuoden 1896 englanninkielisessä painoksessa samoin kuin useissa myöhemmissä painoksissa viimeiseksi artikkeliksi sijoitettiin Engelsin kirjoittama Askeinen Kölnin oikeusjuttu (ks. tätä osaa, s. 133—140), joka ei kuitenkaan kuulunut tähän sarjaan.
- ⁵⁸ *Kölnin kommunistien oikeusjuttu* (4. lokakuuta — 12. marraskuuta 1852) oli Preussin hallituksen yhtätoista Kommunistien liiton jäsentä vastaan järjestämä provokatorinen oikeusjuttu. Valheellisten asiapapereiden ja todisteiden perusteella valtiopetoksesta syytettyinä seitsemän henkeä syytteeseen asetetuista sai 3—6 vuoden pituisen vankilatuomion.
- ⁵⁹ *Kommunistien liitto* oli Marxin ja Engelsin perustama proletariaatin ensimmäinen kansainvälinen kommunistinen järjestö, joka toimi vuosina 1847—1852.
- ⁶⁰ Ks. selitystä 3.
- ⁶¹ Syyskuussa 1851 Ranskassa vangittiin paikallisten yhteisöjen jäseniä, jotka olivat kuuluneet syyskuussa 1850 Kommunistien liitosta eronneeseen Willichin—Schapperin ryhmäkuntaan. Tämän ryhmäkunnan hyväksymä pikkuporvarillinen salaliittolaistaktiikka mahdollisti sen, että erästä pariisilaista yhteisöä johtaneen provokaattori Chervalin avulla Ranskan ja Preussin poliisi saattoi tekaista jutun ns. saksalais-ranskalaisesta salaliitosta. Helmikuussa 1852 vangitut tuomittiin vallankaappauksen valmistelusta syytettyinä. Preussin poliisin yritykset syyttää myös Marxin ja Engelsin johtamaa Kommunistien liittoa osallisuudesta saksalais-ranskalaiseen salaliittoon epäonistuivat täydellisesti.
- ⁶² Marxin kirjoitus *Louis Bonaparten brumairekuun kahdeksastoista* on marxilaisuuden tärkeimpiä teoksia. Se pohjautuu vuosien 1848—1851 Ranskan vallankumoustapahtumien konkreettiseen analyysiin. Tässä teoksessa Marx kehitti edelleen historiallisen materialismin kaikkia perusväittämiä, nimittäin luokkataistelun ja proletariaarisen vallankumouksen teoriaa sekä oppia valtiosta ja proletariaatin diktatuurista. Erittäin tärkeä on Marxin proletariaatin suhteesta porvarilliseen valtioon tekemä päätelmä. Hän sanoo: «Kaikki mullistukset ovat vain täydellistäneet tätä koneistoa sen sijaan että olisivat murtaneet sen» (ks. s. 247). Teos Louis Bonaparten brumairekuun kahdeksastoista kehittä-

telee niin ikään edelleen kysymystä talonpojistosta työväenluokan liittolaisena tulevassa vallankumouksessa, se tuo ilmi poliittisten puolueiden roolin yhteiskuntaelämässä ja luonnehtii syvästi bonapartismia olemusta.

- ⁶³ »*Die Revolution*» (Vallankumous) oli vuodesta 1852 New Yorkissa Marxin ja Engelsin ystävän, Kommunistien liiton jäsenen Joseph Weydemeyerin viikoittain julkaisema kommunistinen aikakauslehti. Marx ja Engels olivat lupautuneet avustamaan lehteä säännöllisesti. Weydemeyer onnistui julkaisemaan vain kaksi numeroa tammikuussa 1852, minkä jälkeen lehti oli pakko lakkauttaa aineellisten vaikeuksien vuoksi. Toukokuussa 1852 Weydemeyer julkaisi ajoittaisen aikakauslehden ensimmäisen vihkon muodossa Marxin teoksen Louis Bonaparten brumairekuun kahdeksastoista erillisenä kirjana.
- ⁶⁴ *Vendôme-pylväs* joka pystytettiin Pariisiin 1806—1810 Napoleonin aikaisen Ranskan saavuttamien voittojen kunniaksi, oli valettu vihollistyykkien pronssista ja päättyi Napoleonin patsaaseen. Pariisin kommuunin päätöksen mukaisesti pylväs poistettiin 16. toukokuuta 1871; vuonna 1875 taantumusvoimat pystyttivät sen uudelleen.
- ⁶⁵ J. C. L. Simonde de Sismondi. *Études sur l'économie politique* (Kansantaloustieteen tutkielma), 1. nide, Pariisi 1837, s. 35.
- ⁶⁶ Vuoden 1851 joulukuun 2. päivänä Louis Bonaparte ja hänen kannattajansa suorittivat Ranskassa vastavallankumouksellisen vallankaappauksen, joka pani alulle toisen keisarikunnan bonapartelaisen valtakomennon.
- ⁶⁷ *Brumaire* on Ranskan vallankumouksen aikaisen tasavaltalaisen kalenterin nappokausi. Brumairekuun 18. (marraskuun 9.) päivänä 1799 Napoleon Bonaparte suoritti vallankaappauksen ja pystytti sotilasdiktatuurin. »Brumairekuun kahdeksannentoista toisella painoksella» Marx tarkoittaa 2. joulukuuta 1851 suoritettua vallankaappausta.
- ⁶⁸ *Bedlam* tarkoittaa mielisairaala Lontoossa.
- ⁶⁹ Yleisellä äänestyksellä Louis Bonaparte tuli 10. joulukuuta 1848 valituksi Ranskan tasavallan presidentiksi.
- ⁷⁰ Sanonta *Egyptin lihapadat* on peräisin raamatun tarusta: pakomatallaan Egyptin orjuudesta heikoimmat juutalaisista alkoivat vaikeuksien ja nälänhädän vuoksi napisten muistella orjuudessa viettämiään päiviä, jolloin he olivat olleet ainakin kylläisiä.
- ⁷¹ *Hic Rhodus, hic salta!* (Tässä Rhodos, hyppää tässä!) on sanonta eräästä Aisopoksen faabelista, joka kuvaa erään kerskailijan todistajiin vedoten väittäneen, miten kerran hän oli tehnyt Rhodoksen saarella erinomaisen hypyn. Vastaukseksi hän kuuli: »Ei tarvita todistajia. Tässä Rhodos, hyppää tässä!» Kuvaannollisesti ymmärrettyinä nämä sanat merkitsevät: tässä on tärkein, todista tässä.

- Tässä ruusu, tanssi tässä! on kiertoilmaus, jota Hegel käytti edellisen sanonnan sijasta esipuheessaan kirjaansa Oikeusfilosofia (kreikaksi 'Ροδοσ tarkoittaa saaren nimeä ja ruusua).
- ⁷² Vuonna 1848 hyväksytyn Ranskan perustuslain mukaan presidentinvaalit oli määrä pitää joka neljäs vuosi toukokuun toisena sunnuntaina. Toukokuussa 1852 kului umpeen Louis Bonaparten presidenttikausi.
- ⁷³ *Kiliastit* (kreikk. »kilias» — tuhat) saarnasivat uskonnollismystistä oppia Kristuksen toisesta tulemisesta sekä oikeudenmukaisuuteen, yleiseen tasavertaisuuteen ja hyvinvointiin perustuvan »tuhatvuotisen valtakunnan» pystyttämistä maan päälle.
- ⁷⁴ Ks. selitystä 2.
- ⁷⁵ *Capitoliumiksi* sanottiin kukkulaa Roomassa, lujitettua linnoitusta, jonne oli rakennettu Juppiterin, Junon ym. temppeleitä. Perimätiedon mukaan vuonna 390 eaa. Rooma pelastui gallien hyökkäyksen aikana vain sen ansiosta, että Junon temppelin hanhet herättivät kaakatuksellaan Capitoliumin nukahtaneen vartioston.
- ⁷⁶ *Heinäkuun monarkialla* tarkoitetaan Ludvig Filipin valtakautta (1830—1848), joka sai nimensä heinäkuun vallankumouksesta.
- ⁷⁷ Ks. selitystä 38.
- ⁷⁸ Ks. selitystä 40.
- ⁷⁹ Roomalaisen historioitsijan Eusebios Caesarilaisen mukaan keisari Konstantinus I oli vuonna 312 Maxentiuksesta saamansa voiton aattona nähnyt taivaalla ristin ja siinä kirjoituksen: Tässä voittaos.
- ⁸⁰ Tarkoitetaan Louis Bonapartea.
Krapüllinski on Heinen Kaksi ritaria -runon päähenkilö, omaisuutensa hurvitellut puolalainen aatelismies, jonka sukunimi on johdettu ranskalaisesta sanasta *crapule*, mikä tarkoittaa mässäilyä, ylensyömistä ja juopottelua sekä laiskuria ja hylkiötä.
- ⁸¹ »*Le National*» (Kansallinen lehti) oli ranskalainen päivälehti, joka ilmestyi Pariisissa 1830—1851, maltillisten porvarillisten tasavaltalaisten äänenkannattaja. Tämän suuntauksen huomattavimpia edustajia väliaikaisessa hallituksessa olivat Marrast, Bastide ja Garnie-Pagès.
- ⁸² »*Journal des Débats politiques et littéraires*» (Poliittinen ja kirjallinen väittelylehti) oli Pariisissa 1789 perustettu jokapäiväinen lehti. Heinäkuun monarkian kaudella siitä tuli hallituksen päivälehti, orleanistisen porvariston äänenkannattaja. Vuoden 1848 vallankumouksen aikana lehti ilmaisi vastavallankumouksellisen porvariston, ns. järjestyspuolueen katsomuksia.

- ⁸³ *Wienin traktaateiksi* sanotaan Napoleonin vastaan sotineiden valtioiden Wienissä touko—kesäkuussa 1815 solmimia sopimuksia.
- ⁸⁴ Vuoden 1830 porvarillisen vallankumouksen jälkeen Ranskassa hyväksytty *perustuslaillinen kartta* oli itse asiassa heinäkuun monarkian perustuslaki. Se julisti muodollisesti kansakunnan itsenäiset oikeudet ja rajoitti jossain määrin kuninkaan valtaa.
- ⁸⁵ *Clichy* oli Pariisin velkavankila vuosina 1826—1867.
- ⁸⁶ Jo Ranskan tasavallan ensimmäisinä olemassaolopäivinä heräsi kysymys valtiolipusta. Pariisin vallankumoukselliset työläiset vaativat hyväksymään valtiolipuksi punaisen lipun, jollaisen olivat vuoden 1832 kesäkuun kapinan aikana nostaneet Pariisin työläiskorttelit. Porvariston edustajat taas olivat kolmivärisen (sini-valko-punaisen) lipun kannalla, koska tällainen oli ollut Ranskan lippu Ranskan suuren vallankumouksen ja Napoleonin hallituskaudella. Tämä lippu oli sitä paitsi jo ennen vuoden 1848 vallankumousta ollut »National» lehden ympärille ryhmittyneiden porvarillisten tasavaltalaisten tunnuksena. Työläisedustajien oli suostuttava siihen, että Ranskan tasavallan valtiolipuksi tuli kolmivärinen lippu, jonka salkoon kiinnitettiin kuitenkin punainen ruusuke.
- ⁸⁷ *Pretoriaaneiksi* muinais-Roomassa sanottiin sotapäällikön tai keisarin etuoikeutettua henkivartiostoa. Pretoriaanit osallistuvat jatkuvasti maan sisäisiin levottomuuksiin ja nostivat usein valtaistuimelle omia suosikkejaan. Tässä tarkoitetaan Joulukuun 10. päivän yhdistystä (ks. siitä tarkemmin tätä osaa, s. 203—205).
- ⁸⁸ Tarkoitetaan Napolin kuningaskunnan ja Itävallan yhteistä osallistumista Rooman tasavallan vastaiseen interventioon touko—heinäkuussa 1849.
- ⁸⁹ Marx tarkoittaa seuraavia Louis Bonaparten elämäkertaseikkoja: 1832 tämä hyväksyi Thurgaun kantonissa Sveitsin kansalaisuuden ja ollessaan 1848 Englannissa liittyi vapaaehtoisesti konstaapeliksi (Englannissa siviilihenkilöistä muodostettu poliisin varamiehistö).
- ⁹⁰ *Restauraatiokaudeksi* sanotaan Bourbonien suvun toista hallituskautta Ranskassa vuosina 1814—1830. Aateliston ja klerikaalien etuja ajaneen Bourbonien taantumuksellisen valtakomennon kumosi vuoden 1830 heinäkuun vallankumous.
- ⁹¹ Legitimisteistä ks. selitystä 17. *Orleanistit* kannattivat Orléansin herttuota, Bourbonien suvun nuorempaa haaraa, joka oli vallassa vuoden 1830 heinäkuun vallankumouksesta alkaen ja jonka kukisti vuoden 1848 vallankumous. Orleanistit ajoivat rahaylimystön ja suurporvariston etuja.

Toisen tasavallan kaudella (1848—1851) mainitut monar-

- kistiset ryhmittymät muodostivat yhdistyneen konservatiivisen järjestyspuolueen ytimen.
- ⁹² *Järjestyspuolue* syntyi 1848 konservatiivisen suurporvariston puolueena, se edusti Ranskan kahden monarkistisen ryhmittymän — legitimistien ja orleanistien — liittoa (ks. näistä selityksiä n:o 17 ja 91). Alkaen vuodesta 1849 aina joulukuun 2. päivän vallankaappaukseen (1851) tällä puolueella oli johtoasema toisen keisarikunnan lakiasäättävässä kansalliskokouksessa.
- ⁹³ Rooman keisarin Caligulan oli asettanut valtaistuimelle (37—41) pretoriaanikaarti.
- ⁹⁴ »*Le Moniteur universel*» (Yleinen tiedonantaja) oli Pariisissa 1789—1901 ilmestynyt jokapäiväinen lehti, hallituksen virallinen äänenkannattaja.
- ⁹⁵ *Kvestoreiksi* lakiasäättävässä kansalliskokouksessa sanottiin valtuutettuja, joille oli uskottu talouden ja verojen hoito sekä kokouksen turvallisuuden suojele (muinaisroomalaisten kvestoreiden mukaan). 6. marraskuuta 1851 rojalistikvestorit Le Flö, Baze ja Panat esittivät lakiehdotuksen, jota vastaavasti kansalliskokouksen puheenjohtajalle myönnettiin sotaväen kutsumisoikeus; 17. marraskuuta tämä lakiehdotus hylättiin kiitvaiden keskustelujen jälkeen.
- ⁹⁶ *Vuoripuolueeksi* sanottiin Ledru-Rollinin johtamien pikkuporvarillisten tasavaltalaisdemokraattien puoluetta, joka ryhmittyi »*La Réforme*» lehden ympärille. Tämän puolueen edustajat muodostivat 1849 huomattavan ryhmän lakiasäättävässä kansalliskokouksessa.
- ⁹⁷ Ks. selitystä 37.
- ⁹⁸ *Fronden* nimellä tunnetaan aateliston ja porvariston liike yksinvaltiutta vastaan vuosien 1648—1653 Ranskassa. Henkivartiostoonsa ja ulkomaisiin joukkoihin tukeutuneet liikkeen aatelisjohtajat käyttivät hyväkseen tuolloin puhjenneita talonpoikaiskapinoita ja kaupunkien demokraattisia liikkeitä.
- ⁹⁹ *Schlemihl*, Peter on Chamisson pienoisromaanin Peter Schlemihl (Varjoa vailla) päähenkilö, joka vaihtoi varjonsa ihmeelliseen kukkaraan.
- ¹⁰⁰ *Lilja* oli Bourbonien monarkian heraldinen merkki.
- ¹⁰¹ *Ems* oli kreivi Chambordin (nimitti itseään Henrik V:ksi), Bourbonien hallitsijasuvun vanhempaa haaraa edustaneen Ranskan kruununtavoittelijan, vakituisia residenssejä.
Claremontissa (Lontoon lähistöllä) asui Ranskasta helmikuun (1848) vallankumouksen jälkeen paennut Ludvig Filip.
- ¹⁰² Huhtikuussa 1849 liitossa Itävallan ja Napolin kanssa Ranska järjesti maahanhyökkäyksen Rooman tasavaltaa vastaan. Tarkoituksena oli kukistaa tasavalta ja palauttaa ennalleen paavin maallinen valta. Ranskalaiset sotajoukot pommittivat armotta Roomaa. Sankarillisesta vastarinnasta huolimatta

Rooman tasavalta kukistettiin, ja ranskalaiset joukot miehittivät kaupungin.

- 103 *Bourgesissa* käsiteltiin 7. maaliskuuta — 3. huhtikuuta 1849 vuoden 1848 toukokuun 15. päivän tapahtumista syytettyjen oikeusjuttu. Barbès sai elinkautisen ja Blanqui kymmenen vuoden vankilatuomion. Albert, De Flotte, Sobrier, Raspail ja muut saivat eri pitkät vankilatuomiot tai karkotuksen siirtomaihin.
- 104 Ks. selitystä 2.
- 105 Tämä on vihjaus Louis Bonaparten suunnitelmiin saada Ranskan kruunu Rooman paavin Pius IX:n kädestä. Raamatun tarun mukaan Daavidin oli voidellut juutalaisten kuninkaaksi profeetta Samuel.
- 106 *Austerlitzin* taistelu (Määrissä) 2. joulukuuta (20. marraskuuta) 1805 päättyi Napoleon I:n Venäjän ja Itävallan joukoista saamaan voittoon.
- 107 Tämä on vihjaus Louis Bonaparten kirjaan *Des idées napoléoniennes* (Napoleonin aatteet), joka ilmestyi Pariisissa 1839.
- 108 *Linnakreiveiksi* (burggraf) sanottiin lakiasäättävän kansalliskokouksen uuden vaalilain luonnosta valmistelevaan valiokuntaan kuulunutta orleanistien ja legitimistien seitsemätoista päämiestä heidän epäoikeutettujen valtapyyteidensä ja taantumuksellisten pyrkimystensä vuoksi. Tämä nimitys on lainattu Victor Hugon historiallisesta draamasta *Les Burgraves*, joka kuvaa keskiaikaista Saksaa. Siellä linnakreiveiksi sanottiin keisarin nimeämiä kaupunkien ja maakuntien johtajia.
- 109 Lakiasäättävän kansalliskokouksen heinäkuussa 1850 hyväksymä painolaki suurensi huomattavasti sanomalehtien kustantajilta perittävää lunastusmaksua sekä saattoi voimaan myös kirjasten julkaisemisesta perittävän leimaveron.
- 110 Tämä on vihje Louis Bonaparten kahteen elämäkertaseikkaan: 30. lokakuuta 1836 hän teki kahden tykistörykmentin voimin kapinayrityksen Strassburgissa. Kapinalliset riisuttiin aseista, Louis Bonaparte vangittiin ja karkotettiin Amerikkaan. Vuoden 1840 kuudentena elokuuta hän yritti taas kerran järjestää kapinan Boulognen varuskunnan keskuudessa. Tämänkin yrityksen epäonnistuttua hän sai elinkautisen vankilatuomion, mutta pakeni Englantiin 1846.
- 111 *Vuoden 1848 kansallista työverstaata* perustettiin Ranskaan helmikuun vallankumouksen (1848) jälkeen Ranskan väliaikaisen hallituksen asetuksen mukaisesti. Hallitus ajoi tuolloin takaa kahta päämäärää: se halusi saattaa niiden avulla huonoon valoon työläisten keskuudessa levinneisyyttä saavuttaneet pikkuporvarillisen sosialistin Louis Blancin aatteet »työn järjestelystä» sekä tukeutua taistelussa vallankumouksellista proletariaattia vastaan kansallisten verstaiden työläisiin. Kun työväenluokan hajottamisen provokatorinen suunnitelma epäon-

- nistui ja kävi selväksi, että työläiset kansallisissa verstaissa kävivät yhä vallankumouksellismielisemmiksi, »porvarillinen hallitus ryhtyi näiden verstaiden hävittämiseen tähtääviin suunnitelmiin. Tämä herätti Pariisin proletariaatissa suuttomusta ja aiheutti omalta osaltaan Pariisin kesäkuun kapinan. Kapinan kukistamisen jälkeen Cavaignacin hallitus hyväksyi 3. heinäkuuta 1848 asetuksen kansallisten verstaiden hajottamisesta.
- ¹¹² *Mobiilikaarti* perustettiin väliaikaisen hallituksen 25. helmikuuta 1848 hyväksymän asetuksen perusteella vallankumouksellismielisten kansanjoukkojen vastustamiseksi. Pääasiallisesti ryysyköyhälistöstä koostuneita mobiiliin kaartin osastoja käytettiin vuoden 1848 heinäkuun proletaarisen kapinan tukahduttamiseen.
- ¹¹³ *Schufterle* ja *Spiegelberg* ovat henkilöahmoja Schillerin draamasta *Rosvot*, molemmat siveellistä ryhtiä vailla olevia rosvoja ja murhamiehiä.
- ¹¹⁴ Tarkoitetaan bonapartelaissuuntaisia sanomalehtiä, nimi johdetaan Elyséepalatsista, joka oli Louis Bonaparten presidenttikaudella hänen residenssinään Pariisissa.
- ¹¹⁵ Ks. selitystä 85.
- ¹¹⁶ Marx käyttää tässä sanaleikkinä riviä Schillerin runosta *An die Freude* (Riemu), jossa runoilija ylistää Elysionin eli Elysiumin kenttien (muinaisajan kirjailijoilla se oli paratiisin synonyymi) tyttäätä, riemua. *Champs-Élysées* (Elysionin kentät) on Pariisin valtakatu, jonka varrella sijaitti Louis Bonaparten residenssi.
- ¹¹⁷ *Parlamentit* olivat Ranskan ylimpiä tuomioistuimia ennen 1700-luvun lopun porvarillista vallankumousta. Parlamentit kirjasiivat kuninkaan asetukset ja niillä oli niin sanottu remonstratio-oikeus eli oikeus esittää vastalauseensa niiden asetusten johdosta, jotka olivat maan tapojen ja lainsäädännön vastaisia.
- ¹¹⁸ *Belle-Île* on saari Biskajan lahdessa, jonne karkotettiin poliittisia vankeja.
- ¹¹⁹ Marx käyttää tässä hieman muuntaen antiikin kirjailijan Athenaioksen (II—III vuosisata) kirjassaan *Deipnosophistae* (Oppineiden miesten pöytäkeskusteluja) kertomaa tapausta. Tarkoitetaan hänen avukseen sotajoukkoineen tulleen spartalaisen kuninkaan Agesilaoksen pientä kokoa Egyptin faarao Tachos sanoi: »Vuori oli raskaana. Zeus pelästyi. Mutta vuori synnyttikin hiiren.» Mihin Agesilaos vastasi: »Näytän sinusta hiireltä, mutta koittaa aika, jolloin näytän sinusta jalopeuralta.»
- ¹²⁰ »*L'Assemblée nationale*» (Kansalliskokous) oli Pariisissa 1848—1857 joka päivä ilmestyvä monarkistis-legitimistisen suuntauksen lehti. Vuosina 1848—1851 se heijasti niiden katsomuksia, jotka puolsivat molempia hallitussukuja edustaneiden puolueiden, legitimistien ja orleanistien, yhteenliittymistä.

- ¹²¹ Venetsia oli 1850-luvulla Ranskan kruununtavoittelijan kreivi Chambordin olinpaikka.
- ¹²² Tässä tarkoitetaan legitimistien leirissä restauraatiokaudella ilmenneitä taktisia erimielisyyksiä. Villèle (Ludvig XVIII:n kannattaja) oli varovaisten taantumuksellisten toimenpiteiden kannalla, kun taas Polignac (kannatti kreivi d'Artoisia, vuodesta 1824 kuningas Kaarle X) pyrki vallankumousta edeltäneen järjestyksen täydelliseen palauttamiseen.
- Tuileries'n palatsi* Pariisissa oli Ludvig XVIII residenssi ja palatsiin kuuluva *Marsanin paviljonki* (Pavillon Marsan) oli kreivi d'Artoisin residenssinä restauraatiokaudella.
- ¹²³ »*The Economist*» (Taloustieteilijä) on englantilainen talouselämän ja politiikan kysymyksiä käsittelevä viikkolehti ja teollisen suurporvariston äänenkannattaja. Ilmestyy Lontoossa vuodesta 1843.
- ¹²⁴ *Lontoon teollisuusnäyttely* oli maailman ensimmäinen teollisuustuotteiden myyntinäyttely, joka oli avoinna touko—lokuussa 1851.
- ¹²⁵ Ks. selitystä 2.
- ¹²⁶ »*Le Messager de l'Assemblée*» (Kokouksen tiedonantaja) oli Pariisissa 16. helmikuuta — 2. joulukuuta 1851 ilmestynyt, suuntaukseltaan bonapartevastainen päivälehti.
- ¹²⁷ *Pitkä parlamentti* (1640—1653) oli kuningas Kaarle I:n porvarillisen vallankumouksen alkuvaiheessa koolle kutsuma Englannin parlamentti, josta tuli tämän vallankumouksen lakia-säättävä elin. Vuonna 1649 parlamentti tuomitsi Kaarle I:n mestattavaksi ja julisti Englannin tasavallaksi. Cromwell hajotti sen 1653.
- ¹²⁸ *Sevennit* on vuoristoseutu Languedocin maakunnassa Ranskassa. Protestanttivainot aiheuttivat siellä 1702—1705 talonpoikaiskapinan, jonka luonne oli selvästi feodalisminvastainen.
- ¹²⁹ Ks. selitystä 52.
- ¹³⁰ *Konstanzin kirkolliskokous* (1414—1418) kutsuttiin koolle tarkoituksessa lujittaa katolisen kirkon järkähtänyttä asemaa alkaneen uskonpuhdistuksen oloissa.
- ¹³¹ Ks. selitystä 22.
- ¹³² Tarkoitetaan Orléansin herttuan Filipin holhoojahallitsijana oloa vuosina 1715—1723 Ranskan kuninkaan Ludvig XV ollessa alaikäinen.
- ¹³³ *Trierin pyhäksi ihokkaaksi* sanottiin Trierin tuomiokirkossa säilytettävää katolista pyhäinjäännöstä, joka oli muka Kristukselta tätä ristiinnaulittaessa riisuttu vaatokappale. Trierin pyhä ihokas oli pyhiinvaeltajien palvonnann kohteena.
- ¹³⁴ Ks. selitystä 64.

- 135 Artikkeleissa *Brittien herruus Intiassa ja Tulevat seuraukset brittien herruudesta Intiassa* Marx osoittaa suunnattomia luonnonrikkauksia omaavan ja yhtenä vanhimmista sivistysmaista pidetyn Intian esimerkillä ne kuvaavimmat piirteet, jotka ovat ominaisia kapitalistimaiden taloudellisesti jälkeenjääneiden Idän maiden yli saavuttamalle siirtomaaherruudelle. Seuratessaan niitä tärkeimpiä vaiheita, jotka liittyivät Intian valloitukseen ja siirtomaorjuutukseen, Marx osoittaa siirtomaorjuuttajien Intiassa suorittamien ryöstöjen ja valloitusten olevan Englannin harvainvallon muodostavien suurmaanomitajien ja rahapösöjen rikastumisen ja voimistumisen lähteenä. Marx päätyy ajatukseen, että Intian vapautuminen on mahdollinen Englannissa tapahtuvan proletaarisen vallankumouksen kautta tai sitten Intian kansan siirtomaorjuuttajien herruutta vastaan käymän vapaustaistelun tietä.
- 136 *Moguleiksi* sanottiin turkkilaista syntyperää olevia valloittajia, jotka tunkeutuivat Intiaan Keski-Aasian itäosasta ja perustivat 1526 Pohjois-Intiaan Suurmogulien valtakunnan (näin nimitettiin tämän imperiumin hallitsijasukua). Jatkuvien sisäisten ristiriitojen ja feodaalis-separatististen tendenssien voimistumisen vuoksi valtakunta tosiasiallisesti hajosi 1700-luvun alkupuoliskolla.
- 137 *Lingamin uskonnoksi* sanottiin lingaiittien (linga — sanskr. tunnusmerkki — oli Šiva-jumalan symboli) etelä-intialaisen lahkon keskuudessa levinnyttä Šivan palvontaa. Tämä uskonto ei tunnustanut kastijakoa ja kielsi paastoamisen, uhritoimitukset ja pyhiinvaellukset.
- 138 *Jagannath* on yksi hindulaisen Višnu-jumalan olennoitumista. Jagannathin temppelin uhripapit saivat suuria tuloja joukoittaisten pyhiinvaellusten aikana (tuolloin temppelissä asuvia naisia, bajadeereja, yllytettiin prostituutioon). Jagannathin palvonnalle oli leimallista tavaton menojen upeus ja äärimmäinen uskonnollinen fanatismi, joka ilmeni itsekidutuksina ja itsemurhina. Suurina juhlapäivinä eräät fanaatikot heittäytyivät Višnu-Jagannathin kuvaa kuljettavien vaunujen alle.
- 139 *Heptarktiaksi* sanottiin seitsemän kuningaskunnan aikaa Englannissa. Se oli varhaista keskiaikaa, jolloin Englanti koostui seitsemästä anglosaksisesta kuningaskunnasta (VI—VIII vuosisadat). Marx käyttää tätä termiä analogian mukaan tarkoittamassa Dekanin (Keski- ja Etelä-Intia) feodaalista pirstoutuneisuutta ennen muhamettilaisvalloitusta.
- 140 *Brahmaanit* oli yksi neljästä Intian vanhimmasta kastista, joka koostui alunperin pääasiallisesti uhripappien etuoikeutetusta säädystä. Myöhemmin siihen niin kuin myös muihin intialaisiin kasteihin alkoi kuulua eri ammattien ja yhteiskuntakerrosten edustajia, jopa köyhtyneitä talonpoikia ja käsityöläisiä.

- ¹⁴¹ *Itä-Intian komppania*, tuo Englannin Intiassa, Kiinassa ja muissa Aasian maissa harjoittaman rosvomaisen siirtomaapolitiikan välikappale, perustettiin 1600. Vuonna 1853 hyväksytty laki Kartasta rajoitti Komppanian Intian hallintaan omaamia monopoli oikeuksia. Komppania lakkautettiin lopullisesti 1858.
- ¹⁴² Pohjoiseen Bombaysta sijaitseva Salsette-saari oli tunnettu 109 buddhalaisesta luolatemppelistään.
- ¹⁴³ *Suurmoguli* oli nimi, jonka eurooppalaiset olivat antaneet itseään padišaheiksi nimittäneille mogulien valtakunnan hallitsijoille.
- ¹⁴⁴ *Maratit* oli intialainen kansa, joka asusti Dekanin luoteisosassa. 1600-luvun puolivälissä tuntuja iskuja Suurmogulien valtakunnalle antaneet ja tämän hajoamiseen myötävaikuttaneet maratit perustivat itsenäisen valtion, jonka feodaalinen ylimystö asettui kohta valloitusotien kannalle. 1600-luvun lopulla maratien valtio oli heikentynyt feodaalisten riitojen vuoksi. Taistelussa Intian alistamiseksi herruuteensa ja sisäisissä ristiriidoissa voimansa menettäneet maratien ruhtinaskunnat joutuivat Itä-Intian komppanian saaliiksi, kun tämä alisti ne valtaansa vuosien 1803—1805 kolmen englantilaisten ja maratien välisen sodan tuloksena.
- ¹⁴⁵ *Semindari* ja *raiotwari* olivat kaksi englantilaisten Intiassa 1700-luvun lopussa ja 1800-luvun alussa käyttöön ottamaa maanvuokrausjärjestelmää.
- ¹⁴⁶ G. Campbell. *Modern India: a Sketch of the System of Civil Government* (Nyky-Intia: siviilihallintojärjestelmää koskeva kuvaus), Lontoo 1852, s. 59—60.
- ¹⁴⁷ Marx lainaa A. D. Saltykovin kirjaa *Lettres sur l'Inde* (Kirjeitä Intiasta), Pariisi 1848, s. 61. Kirjan venäjänkielinen laitos ilmestyi Moskovassa 1851.
- ¹⁴⁸ *Džat* oli pohjoisintialainen ala-kasti, jonka perusosan muodostivat maanviljelijätalonpojat, siihen kuului myös sotilaallisen feodaalisen säädyn edustajia.
- ¹⁴⁹ Ks. selitystä 140.
- ¹⁵⁰ Ks. selitystä 138.
- ¹⁵¹ 14. huhtikuuta 1856 chartistien »*People's Paper*» sanomalehden neljännen vuosijuhlan kunniaksi järjestetyssä banquetissa käyttäen hänelle myönnettyä ensimmäistä puheenvuoroa Marx puhui proletariaatin maailmanhistoriallisesta roolista. Marxin osallistuminen »*People's Paperin*» vuosijuhlaan oli havainnollinen osoitus tieteellisen kommunismin perustanlaskijoiden yhteydestä englantilaisiin chartisteihin sekä Marxin ja Engelin pyrkimyksestä vaikuttaa aatteellisesti Englannin proletariaattiin ja tukea chartistien johtajia maan työväenliikkeen elvyttämiseksi uudella, sosialistisella perustalla.

- »*The People's Paper*» (Kansanlehti) oli Lontoossa toukuusta 1852 kesäkuuhun 1858 ilmestynyt chartistien viikkolehdi. Marx ja Engels avustivat lehteä ja auttoivat sen toimittamisessa lokakuusta 1852 joulukuuhun 1856. Kesäkuussa 1858 lehti joutui porvarillisten liikemiesten käsiin.
- ¹⁵² *Robin Goodfellow* on englantilaisten kansantarujen mukaan ihmisten suojelijana ja auttajana esiintyvä fantastinen olento; Shakespearen huvinäytelmän Kesäyön unelma tärkeimpiä hahmoja.
- ¹⁵³ 28. syyskuuta 1864 St. Martin's Hallissa pidettiin suuri työläisten kansainvälinen kokous, jossa perustettiin Kansainvälinen työväenliitto (myöhemmin I Internationaalin nimellä tunnetuksi tullut) ja valittiin sen väliaikainen komitea. Marx tuli valituksi tuohon komiteaan ja sitten myös tämän ensimmäisessä istunnossa 5. lokakuuta nimitettyyn valiokuntaan, jonka tehtävänä oli laatia liiton ohjelmalliset asiakirjat. Lokakuun 20. päivänä valiokunta antoi Marxin tehtäväksi toimittaa asiakirjan, jonka valiokunta oli Marxinsairauden aikana laatinut Mazzinin ja Owenin aatteiden hengessä. Tämän asemesta Marx kirjoitti itse asiassa kaksi aivan uutta asiakirjaa: *Kansainvälisen työväenliiton perustamismanifestin* ja *Liiton väliaikaiset säännöt*. Ne hyväksyttiin 27. lokakuuta valiokunnan istunnossa. Liiton johtoelimeksi konstituoitunut väliaikainen komitea vahvisti yksimielisesti Manifestin ja Säännöt 1. marraskuuta 1864. Vuoden 1866 loppuun mennessä tätä historiaan Internationaalin Pääneuvoston nimellä jäänyttä elintä sanottiin pääasiallisesti Keskusneuvostoksi. Pääneuvoston tosiasiallisena johtajana oli Karl Marx. Hän oli sen todellinen järjestäjä ja johtaja sekä lukuisten vetoomusten, julistusten, päätöslauselmien ym. asiakirjojen laatija.
- Kansainvälisen työväenliiton perustamismanifestissa, tässä ensimmäisessä ohjelmallisessa asiakirjassa Marx johdattaa työväenjoukot ajatukseen poliittisen vallan valtaamisen tarpeellisuudesta sekä siitä, että on perustettava itsenäinen proletaarinen puolue ja saatava aikaan veljellinen liitto eri maiden työläisten kesken.
- Ensi kertaa 1864 julkaistu Perustamismanifesti ilmestyi monina uusintapainoksina I Internationaalin olemassaoloaikana, joka päättyi 1876.
- ¹⁵⁴ *Kuristajiksi* (garroters) nimitettiin 1860-luvulla uhriaan kurkusta tarttuvia ryöväreitä.
- 1860-luvun alussa Lontoossa tapahtui useita mainitunlaisia päällekkarkauksia, joten niistä tuli jopa vasituisen käsittelyn kohde parlamentissa.
- ¹⁵⁵ *Sinisiksi kirjoiksi* (Blue Books) sanotaan yleensä Englannin parlamentin aineistoja ja ulkoasiain ministeriön diplomaattisia asiakirjoja sisältäviä julkaisuja. Sinisten kansien mukaan nimensä saaneita sinisiä kirjoja julkaistaan Englannissa alkaen

1600-luvulta, ja ne ovat maan diplomatian ja taloushistorian tärkein virallinen lähde.

Tässä tapauksessa on puhe Karkotusta ja pakkotöitä koskevien lakien vaikutusta tutkineen valiokunnan selostuksesta, I nide, Lontoo 1863.

- ¹⁵⁶ *Amerikan sisällissota* (1861—1865) oli pohjoisten teollisten osavaltioiden ja kapinaan nousseiden eteläisten orjavaltioiden välistä sotaa. Englannin työväenluokka nousi vastustamaan orjanomistajia kannattaneen englantilaisen porvariston politiikkaa ja esti Englannin puuttumisen USA:n sisällissotaan.
- ¹⁵⁷ Tarkoitetaan *puuvillakriisiä*, joka puhkesi Amerikan sisällissodan aikana, kun pohjoisvaltioiden laivaston saarrettua eteläiset orjavaltiot puuvillan tuonti Amerikasta estyi. Huomatava osa Euroopan puuvillateollisuudesta joutui tuolloin lamatilaan, mikä pahensi tuntuvasti työläisten asemaa. Vaikeuksistaan huolimatta Euroopan proletariaatti tuki päättävästi pohjoisia osavaltioita.
- ¹⁵⁸ *Chartismin* nimen sai Ison-Britannian työläisten 1830—1850-luvun poliittinen joukkoliike, jonka tunnuksena oli taistelu kansankartan toteuttamiseksi. Tässä kartassa vaadittiin yleistä äänioikeutta ja eräiden tämän oikeuden turvaamisen työläisille takaavien ehtojen täyttämistä. Chartistisen liikkeen laskua edisti Englannin teollisen ja kauppamopolin lujittuminen samoin kuin englantilaisen porvariston ylivoittojensa laskuun harjoittama työväenluokan ylimmän kerroksen (työläisarikratian) lahjonta, mikä johti opportunististen tendenssien kasvuun sen keskuudessa ja ilmeni mm. trade unionien johtomiesten luopumisena chartismin tukemisesta.
- ¹⁵⁹ Englannin työväenluokka taisteli työpäivän lakisääteisen rajoittamisen puolesta kymmentuntiseksi jo 1700-luvun loppupuolesta alkaen, ja 1830-luvulla tämä liike levisi proletariaatin laajoihin joukkoihin.
Parlamentti hyväksyi lain vain naisia ja alaikäisiä koskevasta kymmentuntisesta työpäivästä 8. kesäkuuta 1847. Monet tehtailijat eivät silti noudattaneet tätä lakia.
- ¹⁶⁰ Tässä tarkoitetaan englantilaisten työläisten esiintymisiä Amerikan sisällissodan aikana, vuosien 1861—1862 vaihteessa, jolloin työläiset vastustivat Englannin hallituksen puuttumista sotaan eteläisten orjavaltioiden puolella. Tämä taistelu kärjistyi etenkin ns. Trent-tapauksen yhteydessä. Englannin porvaristo nimittäin piti pohjoisia osavaltioita vastaisen sodan soveliaana valmisteluverukkeena sitä, että Pohjoisen hallitus oli vanginnut Englantiin Trent-laivalla matkustaneet orjanomistajain edustajat.
Englannin työläiset tukivat päättävästi Amerikan pohjoisia valtioita. He ilmaisivat lukuisissa joukkokokouksissa protestinsa taantumuksellisen porvariston sotakehotuksia vastaan ja vaativat selkkauksen rauhanomaista ratkaisemista. Englan-

- nin työläisten joukkoliike interventiota vastaan esti taantumuksellisten yritykset saattaa Eurooppa sotaan orjanomistajien puolella ja lujitti merkittävästi proletariaatin kansainvälisen solidaarisuuden aatetta.
- ¹⁶¹ *Yleiset säännöt* hyväksyttiin syyskuussa 1871 Kansainvälisen työväenliiton Lontoon konferenssissa.
- ¹⁶² Kansainvälisen työväenliiton *kirjeen* USA:n presidentille Abraham Lincolnille tämän uudelleenvalitsemisen johdosta kirjoitti Pääneuvoston päätöksen mukaisesti Marx. Amerikan sisällissodan ollessa kuumimmillaan tällä kirjeellä oli suuri merkitys. Siinä korostettiin Amerikan orjuudenvastaisen sodan valtavaa vaikutusta koko kansainvälisen proletariaatin kohtaloihin.
- ¹⁶³ Tässä tarkoitetaan sitä *Itsenäisyysjulistusta*, jonka Englannille kuuluneen kolmentoista Pohjois-Amerikan siirtokunnan edustajat hyväksyivät Philadelphiaan kongressissa 4. heinäkuuta 1776. Julistuksessa pohjoisamerikkalaiset siirtokunnat ilmoittivat erkanevansa Englannista ja perustavansa itsenäisen tasavallan, Amerikan Yhdysvallat. Tämä asiakirja muotoili sellaiset porvarillis-demokraattiset periaatteet kuin yksilön vapauden, kansalaisten tasavertaisuuden lain edessä, kansan suvereniteettista jne. Amerikan porvaristo ja suurmaanomistajat loukkasivat kuitenkin heti alusta pitäen asiakirjassa julistettuja demokraattisia oikeuksia, syrjäyttivät kansanjoukot poliittisesta elämästä ja säilyttivät orjuuden, joka jätti vaille alkeellisia ihmisoikeuksia neekerit, tuon väestön huomattavan osan.
- ¹⁶⁴ Ks. selitystä 157.
- ¹⁶⁵ *Englannin pohjoisamerikkalaisten siirtokuntien vapaussodan* (1775—1783) sai aikaan tuolloin muovautuvan Amerikan porvarillisen kansakunnan pyrkimys itsenäisyyteen ja esteiden hävittämiseen kapitalismin kehityksen tieltä. Pohjoisamerikkalaisten voiton tuloksena syntyi riippumaton porvarillinen valtio, Amerikan Yhdysvallat.
- ¹⁶⁶ Artikkelin *Proudhonista* Marx kirjoitti »Social-Demokrat» lehden päätoimittajan Schweitzerin pyynnöstä Proudhonin kuoleman yhteydessä. Tässä kirjoituksessa Marx teki tavallaan yhteenvedon Filosofian kurjuudessa ja muissa teoksissaan suorittamasta Proudhonin filosofisten, taloudellisten ja poliittisten katsomusten arvostelusta ja osoitti proudhonismin täydellisen ideologisen kestättömyyden. Käsitellessään »sosiaalisen kysymyksen ratkaisuun» tähtääviä Proudhonin käytännöllisiä suunnitelmia Marx arvosteli murhaavasti Proudhonin ajatusta »ilmaisesta luotosta» ja tähän perustuvasta »kansanpankista», tuosta proudhonilaisen koulukunnan uutterasti mainostamasta »läpeensä poroporvarillisesta kuvitelmosta» (Marx). Yhteenvetona Proudhonista antamastaan arviosta Marx luonnehti häntä »pikkuporvariston tyypilliseksi ideologiksi».
- ¹⁶⁷ Tarkoitetaan Proudhonin teosta *Essai de grammaire générale* (Tutkielma yleisestä kieliopista), joka sisältyy kirjaan: Bergier,

- Les éléments primitifs des langues (Kielten alkeita), Besançon 1837.
- 168 On puhe J. P. Brissot de Warvillen teoksesta Recherches philosophiques. Sur le droit de propriété et sur le vol, considérés dans la nature et dans la société (Filosofisia tutkielmia. Omistusoikeudesta ja varkaudesta luonnossa ja yhteiskunnassa).
- 169 Tarkoitetaan Étienne Cabetin, rauhallisen utooppisen kommunismin huomattavan edustajan, osuutta Ranskan proletariaatin poliittisessa liikkeessä 1830—1840-luvulla. Julkaisemiensa »Le Populaire» (Kansa) ja »Le Populaire de 1841» (Vuoden 1841 kansa) lehtien palstoilla Cabet paitsi teki tunnetuksi utopistisia suunnitelmiaan myös arvosteli heinäkuun monarkkista valtakomentoa ja myötävaikutti demokraattisten aatteiden leviämiseen. Teoksissaan, artikkeleissaan ja lentolehtisissään Cabet arvosteli jyrkästi kapitalistista järjestelmää. Cabetin katsumusten utooppisuudesta huolimatta hänen esiintymisillään oli merkittävä osuus Ranskan proletariaatin poliittisessa valistamisessa.
- 170 Ch. Dunoyer. De la liberté du travail, on Simple exposé les conditions dans lesquelles les forces humaines s'exercent avec le plus de puissance (Työn vapaudesta eli Yksinkertainen esitys olosuhteista, joissa inhimilliset voimat ilmenevät tehokkaimmin), osat I—III, Pariisi 1845.
- 171 Tässä tarkoitetaan Proudhonin puhetta Ranskan kansalliskokouksen istunnossa 31. heinäkuuta 1848. Tehtyään siinä joitakin pikkuporvarillisten utooppisten doktriinien mukaisia ehdotuksia (kuten esim. lainakoron poistamisesta) Proudhon luonnehti samalla Pariisin proletariaattiin, vuoden 1848 kesäkuun 23.—26. päivän kapinan osanottajiin kohdistetut rankaisutoimet väki- ja mielivallan ilmauksiksi.
- 172 Ks. selitystä 40.
- 173 On kyse Thiersin 26. heinäkuuta 1848 pitämästä puheesta, jossa hän vastusti Proudhonin kansalliskokouksen finanssivaliokunnalle tekemiä ehdotuksia. Tämä puhe julkaistiin kirjassa *Compte rendu des séances de l'Assemblée Nationale*, 2. nide, Pariisi 1849, s. 666—671.
- 174 *Gratuité du crédit. Discussion entre M. Fr. Bastiat et M. Proudhon* (Ilmainen luotto. Herra Fr. Bastiatin ja herra Proudhonin keskustelu), Pariisi 1850.
- 175 P. J. Proudhon. Si les traités de 1815 ont cessé d'exister? Actes du futur congrès. (Ovatko vuoden 1815 sopimukset menettäneet voimansa? Tulevan kongressin asiakirjoja), Pariisi 1863. Tässä teoksessa Proudhon vastusti vuoden 1815 Wienin kongressin Puolaa koskevien päätösten tarkistusta ja Euroopan demokraatian Puolan kansalliselle vapautusliikkeelle antamaa kannatusta puolustaan täten Venäjän tsarismin harjoittamaa sortopoliitikkaa.

- 176 Teos on Marxin kesäkuun 20. ja 27. päivänä 1865 I Internationaalin Pääneuvoston istunnoissa englannin kielellä tekemän selostuksen teksti. Selostuksen olivat aiheuttaneet I Internationaalin jäsenen Westoin puheenvuorot, kun tämä todisteli työläisten kannalta turhaksi palkankorotuksen ja teki tästä johtopäätöksen ammattiliittojen toiminnan »vahingollisuudesta».
- Selostuksen teksti on säilynyt Marxin käsikirjoituksena. Sen julkaisi ensi kertaa 1898 Lontoossa Marxin tytär Eleanor otsikolla Value, price and profit (Arvo, hinta ja voitto) E. Avelingin esipuheella varustettuna. Johdanto ja kuusi ensimmäistä pykälää olivat käsikirjoituksessa vailla otsikkoa ja ne otsikoi Aveling. Tässä laitoksessa kaikki otsikot paitsi yleisotsikko on säilytetty ennallaan.
- 177 Väliaikaisten sääntöjen edellyttämän Brysselin kongressin asemesta 1865 Lontoossa kutsuttiin koolle alustava konferenssi (ks. sitä koskevaa selitystä 197).
- 178 Ks. selitystä 159.
- 179 Ranskan porvarillisen vallankumouksen aikana jakobiinilainen konventti säätii 1793 ja 1794 viljan, jauhojen ja muiden välttämättömyystarvikkeiden kiinteät maksimihinnat sekä kiinteät maksimipalkat.
- 180 *Brittiläinen tieteen edistämisseura* perustettiin 1831. Marx tarkoittaa W. Newmarchin (Marxilla on tässä nimessä kirjoitusvirhe) puheenvuoroa seuran talousjaoston kokouksessa syyskuussa 1861.
- 181 C. R. Owen. *Observations on the Effect of the Manufacturing System* (Huomautuksia teollisuusjärjestelmän vaikutuksesta), Lontoo 1817, s. 76.
- 182 Tarkoitetaan Krimin sotaa 1853—1856.
- 183 1800-luvun puolivälissä asumusten joukoittaista purkamista maaseudulla edisti omalta osaltaan se seikka, että maanomistajain maksaman köyhäinhuutoveron suuruus riippui huomattavassa määrin heidän maallaan asuvien köyhien luvusta. Niin sitten maanomistajat purkivat tahallaan itselleen tarpeettomiksi katsomia rakennuksia, jotka olisivat voineet palvella maaseudun »liikaväestön» asuinsijana.
- 184 *Taide- ja käsityöseura* (Society of Arts) oli porvarillinen valistus- ja hyväntekeväisyysseura, joka perustettiin Lontoossa 1754. Mainitun esitelmän piti 1864 kuolleen John Mortonin poika John Chalmers Morton.
- 185 Ulkomaisen viljan tuonnin rajoittamiseen tai kieltoon tähtäivät ns. *viljalait* oli saatettu Englannissa voimaan suurmaanomistajien etuja silmällä pitäen. Manchesterilaiset tehtailijat Cobden ja Bright perustivat 1838 Liiton viljalakeja vastaan (Anti-Corn-Law-League). Liitto vaati täydellistä kauppavapautta ja pyrki viljalakien kumoamiseen alentaakseen työläisten

palkkoja ja heikentääkseen maaylimystön taloudellisia ja poliittisia asemia. Taistelun tuloksena 1846 maassa hyväksyttiin laki (bill) viljalakien kumoamisesta, mikä merkitsi teollisuusporvariston voittoa maaylimystöstä.

186 Ks. selitystä 156.

187 A. Smith. An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations (Kansojen varallisuus), I nide, Edinburgh 1814, s. 93.

188 Tarkoitetaan Englannin Ranskaa vastaan tämän 1700-luvun porvarillisen vallankumouksen kaudella käymiä sotia. Noiden sotien aikana Englannin hallitus pystytti maassaan työkansan joukkoja vastaan suunnatun ankaran terrorikomennon. Tuolloin mm. tukahdutettiin useita kansan levottomuuksia ja hyväksyttiin työväenyhdistykset kieltävä laki.

189 Marx tarkoittaa Malthusin pamflettia An Inquiry into the Nature and Progress of Rent and the Principles by which it is regulated (Tutkimus maankoron olemuksesta ja kasvusta ja sen sääntelyn periaatteista), Lontoo 1815.

190 Tässä tarkoitetaan Lontoossa 1770 ilmestynyttä kirjaa An Essay on Trade and Commerce: containing Observations on Taxes (Kuvauksia käsityöstä ja kaupankäynnistä, sisältää myös huomautuksia veroista). Tämän nimettömänä ilmestyneen kirjan tekijänä pidetään J. Cunninghamia.

191 *Työtalaja* alettiin perustaa Englannissa 1600-luvulla. Vuonna 1834 hyväksytyn »köyhäinhoitolain» mukaan niistä tuli ainoa köyhälistön avustamismuoto. Työtalajoissa vallitsi vankiloiden ja pakkotyömäiden tapainen järjestys, joten kansan keskuudessa niitä sanottiin »köyhälistön bastiljeiksi».

192 Marx tarkoittaa Englannin parlamentille 1831 esitetyn lakiehdotuksen käsittelyä helmi—maaliskuussa 1832. Sen mukaan lasten ja alaikäisten työpäivä piti rajoittaa 10 tuntiin.

193 Ks. selitystä 138.

194 Englannissa 1500-luvulta asti voimassa olleen *köyhäinhoitolain mukaan* jokaisessa seurakunnassa perittiin erikoista köyhäinavustusveroa. Ne asukkaat, jotka eivät kyenneet turvaamaan itseään eikä perheitään, saivat avustusta köyhäinkassasta.

195 D. Ricardo. On the Principles of Political Economy, and Taxation (Kansantaloustieteen ja verotuksen alkeista), Lontoo 1821, s. 479.

196 Tämän *Ohjeen* Marx kirjoitti väliaikaisen Keskusneuvoston (myöhemmin se sai Pääneuvoston nimen) edustajia varten, jotka matkustivat 3.—8. syyskuuta 1866 Genèveä pidettävään Kansainvälisen työväenliiton 1. kongressiin. Ohje sisälsi kongressissa käsiteltävien kysymysten ratkaisun. Se asetti myös konkreettisia tehtäviä, joiden toteuttamisen puolesta käytävä taistelu olisi liittänyt yhteen työläisjoukot, kohottanut niiden

luokkatietsuutta ja saanut ne mukaan työväenluokan yhteiseen taisteluun. Marxin Ohjeessa esittämästä yhdeksästä kohdasta kuusi kongressi hyväksyi päätöksikseen. Nämä kohdat koskivat kansainvälistä yhteistoimintaa, työpäivän lyhentämistä, lasten ja naisten työtä, osuustoimintatyötä, ammattiyhdistyksiä ja vakinaisia armeijoita.

¹⁹⁷ Tässä tarkoitetaan *Lontoon konferenssia*, joka oli koolla 25.—29. syyskuuta 1865; sen työhön ottivat osaa Pääneuvoston jäsenet ja eri jaostojen johtajat. Konferenssissa kuultiin Pääneuvoston selostus sekä vahvistettiin sen finanssikertomus ja tulevan kongressin päiväjärjestys. Marxin johdolla valmistellulla ja pidetyllä Lontoon konferenssilla oli suuri merkitys Internationaalin muotoutumisen ja järjestöllisen rakentamisen kannalta.

¹⁹⁸ Kysymystä 8-tuntisen työpäivän säätämisestä lailla käsiteltiin 20.—25. elokuuta 1866 Baltimoressa pidetyssä Amerikan työväen edustajakokouksessa. Tämän lisäksi käsitteillä olivat myös kysymykset työläisten poliittisesta toiminnasta, osuuskunnista, kaikkien työläisten liittymisestä trade unioneihin, lakoista yms.

¹⁹⁹ On kysymys Englannin trade unionien laajasta osallistumisesta vuosien 1865—1867 yleisdemokraattiseen liikkeeseen toisen äänioikeusuudistuksen puolesta.

Internationaalin Pääneuvoston aloitteesta ja sen läheisellä osanotolla 23. helmikuuta 1865 äänioikeusuudistuksen kannattajien kokouksessa hyväksyttiin päätös uudistusliiton (The Reform League) perustamisesta. Liitosta tuli se poliittinen keskus, joka johti työläisten joukkoliikettä toisen uudistuksen puolesta. Marxin kehotuksesta uudistusliitto vaati antamaan yleisen äänioikeuden koko maan aikuiselle miespuoliselle väestölle. Uudistusliiton johtoon kuuluneiden ja työläisten joukkoliikettä säikähtäneiden porvarillisten radikaalien horjunta sekä trade unionien opportunistijohtajien sovittelupolitiikka johtivat siihen, että liitto ei kuitenkaan pystynyt noudattamaan Pääneuvoston viitoittamaa suuntaa. Englannin porvaristo onnistui hajottamaan liikkeen, ja 1867 maassa pantiin toimeen rajoitettu uudistus, joka myönsi äänioikeuden ainoastaan pikkuporvaristolle ja työväenluokan huippukerroksele jättäen työväenluokan perusjoukon edelleenkin poliittisesti oikeudettomaksi.

²⁰⁰ USA:n sisällissodan aikana amerikkalaiset trade unionit tukivat aktiivisesti pohjoisvaltioita näiden taistelussa orjanomistajia vastaan.

²⁰¹ Englannin trade unionien Sheffildin konferenssi pidettiin 17.—21. heinäkuuta 1866. Se käsittelee kysymystä työsulkujen vastustamisesta.

²⁰² Ks. selitystä 14.

²⁰³ Pääneuvoston *Vetoimuksen* Yhdysvaltojen Kansalliselle työ-

väenliitolle oli kirjoittanut Marx ja hän myös luki sen Pääneuvoston istunnossa 11. toukokuuta. Tuolloin oli esillä kysymys Englannin ja USA:n välisen sodan uhkasta keväällä 1869. Pääneuvoston yksimielisesti hyväksymä Vetoimus julkaistiin lentolehtisenä sekä useissa sanoma- ja aikakauslehdissä.

Yhdysvaltojen *Kansallinen työväenliitto* perustettiin elokuussa 1866 Baltimoren edustajakokouksessa; sen perustamiseen otti aktiivista osaa Amerikan työväenliikkeen tunnettu toimihenkilö W. Sylvius. Perustamishetkestään alkaen tämä yhdistys kannatti Kansainvälistä työväenliittoa ja aikoi liittyä 1870 tämän jäseneksi. Aie ei kuitenkaan toteutunut, sillä Kansallisen työväenliiton johto viehättyi kohta utooppisiin rahauudistussuunnitelmiin, joilla tavoiteltiin pankkijärjestelmän hävittämistä ja halvan luoton saantia valtiolta. Trade unionit erkanivat liitosta 1870—1871 ja 1872 liitto lopetti tosiasiallisesti olemassaolonsa. Kansallisen työväenliiton kaikista heikkouksista huolimatta se esitti silti merkittävää osaa sen taistelun vireille saamisessa, jonka tavoitteina olivat: työväenjärjestöjen itsenäinen politiikka, neekereiden ja valkoihoisten työläisten solidaarisuus, 8-tuntinen työpäivä sekä työläisnaisten oikeuksien turvaaminen.

²⁰⁴ Ks. selitystä 156.

²⁰⁵ Ks. selitystä 165.

²⁰⁶ Käsikirjoituksessa on »shoddy aristocrats». »Shoddy» tarkoittaa puuvillalumppeja, joita pidettiin käyttökelvottomina ja arvottomina aina siihen asti, kun tuli löydettyä niiden muokauskeino. Amerikassa »shoddy aristocrats» nimityksen saivat nopeasti sodan kustannuksella rikastuneet henkilöt.

²⁰⁷ Helmikuussa 1870 kirjoittamissaan *alkusanoissa* Saksan talonpoikaissodan toiseen painokseen Engels analysoi maan taloudellisessa ja poliittisessa elämässä sitten vuoden 1848 tapahtuneita muutoksia sekä eri luokkien ja puolueiden merkitystä Saksan historiassa kyseisellä kaudella. Tässä Engels kehitti edelleen ja konkretisoi vuosien 1848—1849 vallankumouksen kokemuksen pohjalta yhdessä Marxin kanssa muotoilemaansa tärkeää teoreettista ja poliittista johtopäätöstä proletariaatin ja talonpoijiston liiton välttämättömydestä. Engels osoitti tarpeelliseksi suhtautua eri talonpoijistoon eri tavalla ja analysoi sitä, mitkä talonpoikaisherrokset ja mistä syystä voivat tulla proletariaatin liittolaisiksi tämän vallankumoustaistelussa. Vuonna 1874 Saksan talonpoikaissodan kolmatta painosta valmisteltaessa Engels teki vuoden 1870 alkusanoihin teorian merkitystä sosialistisessa ja työväenliikkeessä koskevan tärkeän lisäyksen.

²⁰⁸ »*Neue Rheinische Zeitung. Politisch-ökonomische Revue*» (Uusi Reinin lehti. Kansantalouspoliittinen katsaus) oli Marxin ja Engelsin perustama aikakauslehti, Kommunistien liiton teoreettinen äänenkannattaja. Ilmestyi joulukuusta 1849 marraskuuhun 1850, kaikkiaan kuusi numeroa.

- ²⁰⁹ Zimmermannin kirja *Allgemeine Geschichte des grossen Bauernkrieges* (Suuren talonpoikaissodan historia) ilmestyi Stuttgar-
tissa 1841—1843 kolmiosaisena.
- ²¹⁰ Ks. selitystä 31.
- ²¹¹ Tarkoitetaan Itävallan ja Preussin välistä sotaa 1866.
- ²¹² *Kansallisliberaaleiksi* sanottiin vuoden 1866 syksyllä perustet-
tua Saksan porvariston puoluetta. Kansallisliberaalien pää-
tavoitteena oli Saksan valtioiden yhdistäminen Preussin joh-
dolla. Heidän politiikassaan kuvastui Saksan liberaalisen
porvariston antautuminen Bismarckin johdettavaksi.
- ²¹³ *Saksan kansanpuolue* (perustettiin 1865) koostui pääosalta
eteläsaksalaisten valtioiden pikkuporvariston demokraattisista
aineksista ja osittain porvaristosta. Puolue vastusti Preussin
hegemonian pystyttämistä Saksassa ja oli ns. Suur-Saksan
suunnitelman kannalla. Sen mukaan Preussin ja Itävallan piti
kuulua Saksaan. Liittovaltion ajatusta propagoidessaan puolue
vastusti silti Saksan yhdistämistä keskitetyksi demokraat-
tiseksi tasavallaksi.
- ²¹⁴ Joitakin teollisuusaloja varten Preussissa säädettiin 1860-luvun
puolivälissä erikoisten toimilupien järjestelmä. Ilman tällaista
toimilupaa teollisuudenharjoittaminen oli kiellettyä. Tämä
puoleksi keskiaikainen elinkeinolainsäädäntö haittasi kapita-
lismin kehitystä.
- ²¹⁵ Ks. selitystä 40.
- ²¹⁶ *Sadowan taistelu* käytiin 3. heinäkuuta 1866 Böömissä. Se oli
vuoden 1866 Itävallan ja Preussin sodan ratkaiseva taistelu,
joka päättyi Preussin voittoon.
- ²¹⁷ On kyse Internationaalien *Baselin kongressista*, joka työskenteli
6.—11. syyskuuta 1869. Syyskuun 10. päivänä kongressi hyväk-
syi seuraavan Marxin kannattajien esittämän päätöslauselman
maaomaisuutta koskevasta kysymyksestä:
»1. Yhteiskunnalla on oikeus hävittää maan yksityisomis-
tus ja siirtää maa yhteiskunnan omistukseen.
2. Maan yksityisomistus on hävitettävä ja maa on siirret-
tävä yhteiskunnan omistukseen.»
Kongressi hyväksyi niin ikään päätökset ammattiliittojen
yhdistymisestä kansallisessa ja kansainvälisessä mitassa sekä
useita Internationaalien järjestöllistä lujittamista ja Pääneu-
voston valtuuksien laajentamista koskevia päätöksiä.
- ²¹⁸ *Sadowan taistelusta* ks. selitystä 216.
Sedanin edustalla 2. syyskuuta 1870 Ranskan armeija
kärsi tappion ja otettiin vangiksi yhdessä keisarin kanssa.
Napoleon III:tta ja armeijan päällystää pidettiin Preussin
kuninkaiden linnassa Wilhelmshöhessä (lähellä Kasselia).
Sedanin tappio nopeutti toisen keisarikunnan romahdusta ja
johti tasavallan julistamiseen Ranskassa 4. syyskuuta 1870.

Tuolloin muodostettiin uusi, ns. kansallisen puolustuksen hallitus.

- 219 Puhuessaan preussilaisen kansakunnan pyhästä Saksan valtakunnasta Engels on muuntanut keskiaikaisen saksalaisen kansakunnan Pyhän Rooman valtakunnan nimeä (ks. selitystä 26) korostaen täten, että Saksan yhdistäminen tapahtui Preussin johdolla ja sitä seurasi saksalaisten maiden preussilaistuminen.
- 220 Preussin johtama *Pohjois-Saksan liitto*, johon kuului Pohjois- ja Keski-Saksan 19 valtiota ja kolme vapaakaupunkia, perustettiin 1867 Bismarckin ehdotuksesta. Liiton perustaminen oli ratkaiseva vaihe Saksan yhdistämisessä Preussin johdolla. Liitto lopetti olemassaolonsa tammikuussa 1871, jolloin muodostettiin Saksan valtakunta.
- 221 On kysymys Baijerin, Badenin, Württembergin ja Hessen-Darmstadtin yhdistämisestä 1870 Pohjois-Saksan liittoon.
- 222 *Spichernin* (Lothringen) taistelussa preussilaiset joukot löivät ranskalaiset. Historiallisessa kirjallisuudessa *Spichernin* taistelua sanotaan myös *Forbachin* taisteluksi.
Mars-la-Tourin taistelussa (jota nimitetään myös *Vionvil- len* taisteluksi) saksalaiset joukot onnistuivat 16. elokuuta 1870 pysäyttämään Ranskan Reinin-armeijan perääntymisen Metzistä ja katkaisemaan siltä perääntymistiet.
- 223 »*Der Volksstaat*» (Kansanvaltio) oli Saksan sosiaalidemokrat- tisen työväenpuolueen (eisenachilaisten) pää-äänenkannattaja, joka ilmestyi Leipziginä 1869—1876.
- 224 Vuoden 1874 tammikuun 10. päivän vaaleissa saksalaiset sosiaalidemokraatit saivat valituksi valtiopäiville yhdeksän edustajaansa; valittujen joukossa olivat mm. tuolloin vankila- tuomiotaan kärsineet Bebel ja Liebknecht.
- 225 I Internationaalinen *venäläisen jaoston* perusti keväällä 1870 venäläisten poliittisten emigranttien ryhmä, joka koostui suurten vallankumouksellisten demokraattien Tšernyševskin ja Dobroljubovin aatteita kannattaneesta demokraattisesta aate- littomasta nuorisosta. Tämän jaoston perustamisessa esitti suurta osaa Internationaalinen jäsen A. A. Serno-Solovjovitš. 12. maaliskuuta 1870 jaoston komitea lähetti Pääneuvostolle ohjelmansa ja sääntönsä sekä kirjeen Marxille pyytäen tätä olemaan venäläisen jaoston edustajana Kansainvälisen työväen- liiton Pääneuvostossa. Ohjelma määritteli seuraavasti jaoston edessä olevat tehtävät: »1. Propagoida Venäjällä kaikin mah- dollisin tarkoituksenmukaisin keinoin... kansainvälisen yh- distyksen ajatuksia ja periaatteita. 2. Edistää kansainvälisten jaostojen perustamista venäläisten työläisjoukkojen keskuudes- sa. 3. Myötävaikuttaa lujien solidaaristen yhteyksien aikaan- saamiseen Venäjän ja Länsi-Euroopan työväkevien luokkien välille ja edistää keskinäisen avunannon tietä niiden yhteisenä päämääränä olevan vapautuksen menestyksellistä saavutta-

mista.» («Narodnoje delo» (Kansan asia), n:o 1, 15. huhtikuuta 1870).

Pääneuvoston istunnossa 22. maaliskuuta 1870 venäläinen jaosto hyväksyttiin Internationaaliin, ja Marx lupautui sen edustajaksi Pääneuvostossa. Venäläisen jaoston jäsenet N. Utin, A. Trusov, J. Barteneva, G. Bartenev, J. Dmitrijeva ja A. Korvin-Krukovskaja osallistuivat aktiivisesti Sveitsin ja kansainväliseen työväenliikkeeseen. Jaosto koetti saada solmituksi yhteydet Venäjän vallankumoukselliseen liikkeeseen. Sen olemassaolo päättyi 1872.

- ²²⁶ *Luottamuksellisen ilmoituksen* Marx kirjoitti noin 28. maaliskuuta 1870. Tuolloin Internationaalissa oli kärjistynyt bakunistien taistelu Pääneuvostoa, Marxia ja tämän kannattajia vastaan. Jo 1. tammikuuta 1870 Pääneuvoston ylimääräisessä istunnossa oli hyväksytty samoin Marxin kirjoittama suljettu kiertokirje romanisen Sveitsin liittoneuvostolle, joka oli bakunistien voimakkaan vaikutuksen alainen (ks. Marx—Engels, Werke, Bd. 16, s. 384—391). Kirjeen teksti oli myöhemmin ilmoitettu Belgiaan ja Ranskaan. Tämä kiertokirje sisältyi kokonaisuudessaan myös Luottamukselliseen ilmoitukseen, jonka Saksan kirjeenvaihtaja-sihteerin ominaisuudessa Marx lähetti Saksan sosiaalidemokraattisen puolueen komitealle.

- ²²⁷ *Rauhan ja vapauden liitto* oli Victor Hugon, Giuseppe Garribaldin ja eräiden muiden aktiivisella osanotolla 1867 perustettu porvarillis-pasifistinen järjestö.

12. syyskuuta 1868 hyväksytyssä Internationaalien Brysselin kongressin päätöslauselmassa sanottiin, että kansainvälistä työväenliikettä johtamaan pyrkivän pasifistisen liiton olemassaolo on tarpeetonta, kun on olemassa Kansainvälinen työväenliitto. Sitä kehoitettiin liittymään työväenliittoon ja sen jäseniä työväenliiton jaostoihin.

- ²²⁸ Internationaalien *Brysselin kongressi* oli koolla 6.—13. syyskuuta 1868. Marx osallistui välittömästi kongressin valmisteluun, muttei sen työhön. Kongressissa oli lähes 100 osanottajaa, jotka edustivat Englannin, Ranskan, Saksan, Belgian, Sveitsin, Italian ja Espanjan työläisiä. Kongressi hyväksyi tärkeän päätöksen välttämättömyydestä siirtää rautatiet, maan uuneet, kaivokset, metsät sekä kyntömaat yhteiskunnalliseen omistukseen. Tämä päätös todisti ranskalaisten ja belgialaisten proudhonistien suurimman osan siirtymistä kollektivistisiin asenteisiin ja merkitti, että proletaarisen sosialismin aatteet olivat Internationaalissa päässeet voitolle pikkuporvarillisesta reformismista. Kongressi hyväksyi niin ikään Marxin ehdottamat päätöslauselmat 8-tuntisesta työpäivästä, koneiden käytöstä ja suhteesta Rauhan ja vapauden liiton vuoden 1868 Bernin kongressiin (ks. selitystä 227) sekä Fr. Lessnerin Saksan valtuuskunnan nimissä ehdottaman päätöslauselman, jossa kaikkien maiden työläisiä kehoitettiin tutkimaan Marxin Pääomaa ja myötävaikuttamaan sen kääntämiseen muille kielille.

- ²²⁹ On kysymyksessä »*La Philosophie positive*» (Positiivinen filosofia), Auguste Comten positivismin filosofiaa saarnannut ranskalainen filosofinen aikakauslehti, joka ilmestyi Pariisissa 1867—1883. Yksi sen perustajista ja toimittajista oli G. Vyrubov.
- ²³⁰ Sosialistisen demokratian yhdistyksen Bakunin perusti Genèveen lokakuussa 1868 tarkoittaen sen kansainväliseksi järjestöksi.
- ²³¹ »*L'Égalité*» (Tasa-arvoisuus) oli sveitsiläinen viikkolehti, Internationaalinen romanien federaation äänenkannattaja; ilmestyi Genèvessä ranskan kielellä joulukuusta 1868 joulukuuhun 1872.
- ²³² »*Le Progrès*» (Edistys) oli avoimesti Pääneuvostoa vastaan esiintynyt bakuninilainen sanomalehti; ilmestyi ranskan kielellä Loclessa Guillaumen toimittamana joulukuusta 1868 huhtikuuhun 1870.
- ²³³ »*La Federacion*» (Federaatio) oli Barcelonan jaoston ja myöhemmin Internationaalinen federaation viikkolehti; ilmestyi espanjan kielellä elokuusta 1869 vuoteen 1873.
 »*L'Eguaglianza*» (Tasa-arvoisuus) oli italialainen viikkolehti, Internationaalinen Napolin jaoston äänenkannattaja; ilmestyi marraskuusta 1869 tammikuuhun 1870 ja oli bakunistien vaikutuksen alainen.
- ²³⁴ 1850-luvun lopulla Amerikkaan matkustaneiden irlantilaisien maanpakolaisten keskuudessa ja sittemmin myös itsessään Irlannissa syntyi feeniläisten salainen järjestö — Irlannin vallankumouksellinen (eli tasavaltalainen) veljeys. Objektii-visesti irlantilaisen talonpojiston etuja ilmaiseet feeniläiset koostuivat pääasiallisesti kaupunkien pikkuporvaristosta ja aatelittomasta sivistyneistöstä. Salaliittolaistaktiikkansa sekä lahkolaishenkisten ja porvarillis-nationalististen virheidensä vuoksi feeniläiset toimivat irrallaan Irlannin kansan laajoista kerroksista eivätkä yhdistäneet toimintaansa Englannissa vireillä olleeseen yleisdemokraattiseen liikkeeseen. Helmi — maaliskuussa feeniläisten kauan valmistelema kapina kärsi tappion, eri kreivikunnissa tapahtuneet erilliset esiintymiset kukistettiin, useat liikkeen johtajat vangittiin ja asetettiin syytteeseen. Kahden feeniläisjohtajan, Kellyn ja Deasyn vapauttamiseksi Manchesterissa järjestettiin 18. syyskuuta aseellinen hyökkäys vankien kuljetusvaunujen kimppuun. Pako onnistui, mutta yhteenotossa sai surmansa yksi poliisi. Tapahtumapaikalla vangitut ja murhasta syytetyt viisi henkeä saivat kuolemantuomion. Yksi heistä (Maguire) myöhemmin armahdettiin, toinen (Condon) sai kuolemantuomion asemesta elinkautisen ja kolme muuta (Larkin, Allen ja O'Brien) teloitettiin 23. marraskuuta 1867. Kuolemantuomiot herättivät Irlannissa ja Englannissa laajaa protestiliikettä.

- Ylimääräisessä istunnossaan (20. marraskuuta 1867) Pääneuvosto hyväksyi Marxin kirjoittaman vetoemuksen Englannin sisäministerille. Sen nimenä oli Manchesterissa vangitut feeniläiset ja Kansainvälinen työväenliitto. Trade unionien hangoittelun vuoksi vetoomusta ei julkaistu englannin kielellä. Ranskan kielellä se julkaistiin »*Courrier français*» lehdessä 24. marraskuuta 1867.
- ²³⁵ »*Le travail*» (Työ) oli ranskalainen päivälehti, Internationaalinen Pariisin jaostojen äänenkannattaja; ilmestyi Pariisissa 1869 lokakuun 3. päivästä joulukuun 12. päivään.
- ²³⁶ Internationaalinen *Genèven kongressi* pidettiin 3.—8. syyskuuta 1866. Sen työhön osallistui 60 Pääneuvoston sekä Englannin, Ranskan, Saksan ja Sveitsin jaostojen ja työläisyhdistysten edustajaa. Pääneuvoston virallisena selostuksena kongressissa luettiin Marxin laatima Eri kysymyksiä koskeva ohje väliaikaisen Keskusneuvoston jäsenille. Vastoin kongressiin osallistuneiden proudhonistien tahtoa suurin osa tämän ohjeen kohdista tuli hyväksytyksi kongressin päätöslauselmina. Kongressi hyväksyi sitä paitsi Kansainvälisen työväenliiton säännöt ja ohjesäännön.
- ²³⁷ »*The Pall Mall Gazette*» (Pall Mallin lehti) oli lontoolainen päivälehti, joka ilmestyi 1865—1920; 1860—1870-luvulla se oli suuntaukseltaan taantumuksellinen. Marx ja Engels avustivat lehteä heinäkuusta 1870 kesäkuuhun 1871.
 »*The Saturday Review of Politics, Literature, Science and Art*» (Lauantaikatsaus politiikan, kirjallisuuden, tieteen ja taiteen kysymyksiin) oli Lontoossa 1855—1938 ilmestynyt englantilainen vanhoillinen viikkolehti.
 »*The Spectator*» (Katsoja) oli Lontoossa 1711—1714 ilmestynyt englantilainen jokapäiväinen kirjallinen aikakauslehti.
 »*The Fortnightly Review*» (Kahden viikon katsaus) — 1865 erään radikaaliryhmän perustama, suuntaukseltaan liberaalinen historian, filosofian ja kirjallisuuden kysymyksiä käsittelevä englantilainen kuukausijulkaisu; ilmestyi tämän nimisenä Lontoossa vuoteen 1934.
- ²³⁸ *Maan ja työn liitto* perustettiin Lontoossa lokakuussa 1869 Pääneuvoston osanotolla. Liiton ohjelma sisälsi vaatimukset maan kansallistamisesta, työpäivän lyhentämisestä, yleisen äänioikeuden myöntämisestä ja maataloussiirtoloiden perustamisesta. Jo vuoden 1870 syksyyn mennessä liiton sisällä voimistuivat kuitenkin porvarilliset ainekset, ja 1872 se menetti kokonaan yhteyden Internationaaliin.
- ²³⁹ On kysymyksessä englantilais-irlantilainen uniioni, johon Englannin hallitus pakotti Irlannin vuoden 1798 Irlannin kansallisen vapautuskapinan kukistamisen jälkeen. Tammikuun 1. päivänä 1801 voimaan astunut uniioni hävitti Irlannin autonomian viimeisetkin rippeet, lakkautti Irlannin parlamentin ja johti maan täydelliseen orjuutukseen Englannin taholta.

- ²⁴⁰ *Eisenachilaisiksi* sanottiin 7.—9. elokuuta 1869 Saksan, Itävallan ja Sveitsin sosiaalidemokraattien yleissaksalaisessa edustajakokouksessa Eisenachissa perustetun Saksan sosiaalidemokraattisen työväenpuolueen jäseniä. Tämän puolueen ohjelma vastasi yleispiirtein Internationaalien vaatimuksia.
- ²⁴¹ »*Social-Demokrat*» (Sosiaalidemokraatti) oli lassallelaisen Saksan yleisen työväenliiton äänenkannattaja. Tällä nimellä lehti ilmestyi Berliinissä vuoden 1864 joulukuun 15. päivästä vuoteen 1871; 1864—1865 sitä toimitti J. B. Schweitzer.
- ²⁴² On kysymyksessä Saksan yleisestä työväenliitosta eronnut pieni lassallelaisryhmä, joka perusti 1867 »Lassallelaisen Saksan yleisen työväenliiton»; tällä liitolla ei ollut mitään vaikutusvaltaa työläisten keskuudessa ja 1872 se lopetti tosiasiallisesti olemassaolonsa.
- ²⁴³ »*Demokratisches Wochenblatt*» (Demokraattinen viikkolehti) oli Leipzigissä tammikuusta 1868 syyskuuhun 1869 W. Liebknechtin toimittamana ilmestynyt saksalainen työväenlehti. Eisenachin edustajakokouksessa 1869 se julistettiin Saksan sosiaalidemokraattisen työväenpuolueen pää-äänenkannattajaksi ja se sai uuden nimen »*Volksstaat*» (ks. selitystä 223). Marx ja Engels avustivat lehteä.
- ²⁴⁴ Tarkoitetaan Herzenin 1858 venäläiseltä tilanomistajalta P. A. Bahmetjeviltä propagandan harjoittamista varten saamia rahoja (nk. Bahmetjevin rahasto). Bakuninin ja Ogarjovin painostuksesta Herzen suostui 1869 jakamaan rahaston kahtia, joista toisen osan Ogarjov luovutti venäläiselle salaliittolaisvallankumoukselliselle Netšajeville. Herzenin kuoltua Netšajev sai 1870 Ogarjovilta myös toisen puolen rahastoa.
- ²⁴⁵ »*Narodnoje Delo*» (Kansan asia) oli 1868—1870 Genèvessä venäläisten maanpakolaisvallankumouksellisten julkaisema aikakauslehti (huhtikuusta 1870 sanomalehti). Lehden ensimmäisen numeron valmisti Bakunin, sittemmin, vuoden 1868 lokakuusta lähtien toimituskunta katkaisi välinsä Bakuniniin ja esiintyi tämän katsomuksia vastaan. Alkaen huhtikuusta 1870 lehdestä tuli Kansainvälisen työväenliiton venäläisen jaoston äänenkannattaja, joka noudatti Marxin linjaa Pääneuvostossa.
- ²⁴⁶ *Kansalaissota Ranskassa* on tieteellisen kommunismin tärkeimpiä teoksia, jossa Marx on Pariisin kommuunin kokemuksen pohjalta kehittänyt edelleen marxilaisuuden perusajatuksia luokkataistelusta, valtiosta, vallankumouksesta ja proletariaatin diktatuurista. Teos oli kirjoitettu Internationaalien Pääneuvoston vetoamukseksi kaikille työväenliiton jäsenille Euroopassa ja Yhdysvalloissa ja sen tarkoituksena oli tehdä kaikkien maiden työväenluokalle selväksi kommunardien sankarillisen taistelun olemus ja merkitys sekä tutustuttaa koko proletariaatti tuon taistelun maailmanhistorialliseen kokemukseen.

Kyseisessä teoksessa Marx todisti jälleen paikkansapitäväksi Louis Bonaparten brumairekuun kahdeksannessatoista (ks. tätä osaa, s. 141—259) lausumansa ajatuksen välttämättömyydestä murskata porvarillinen valtiokoneisto sekä kehitti tätä ajatusta edelleen. Marx teki päätelmän, ettei työväenluokka »voi noin vain ottaa valmista valtiokoneistoa haltuunsa ja panna sitä käymään omien tarkoitustensa toteuttamiseksi» (s. 466), vaan sen on murskattava tämä koneisto ja korvattava se Pariisin kommuunin tyyppisellä valtiolla. Juuri tämä Marxin päätelmä proletariaatin diktatuurin valtiollisena muotona esiintyvistä uudentyypisistä, Pariisin kommuunin tapaisesta valtiosta muodostaa sen panoksen tärkeimmän sisällön, jonka Marx antoi vallankumousteorian kehittämiseen.

Marxin teos Kansalaissota Ranskassa levisi laajalle. Vuosina 1871—1872 se käännettiin monille kielille ja julkaistiin useissa Euroopan maissa ja USA:ssa.

- ²⁴⁷ Tämän johdannon Engels kirjoitti Marxin Kansalaissota Ranskassa -teoksen kolmanteen saksankieliseen juhlapainokseen, joka ilmestyi 1891 Pariisin kommuunin 20-vuotispäiväksi. Tähän painokseen Engels liitti Marxin kirjoittamat Kansainvälisen työväenliiton Pääneuvoston Ranskan ja Saksan sotaa koskevat ensimmäisen ja toisen julkilausumat, ja myöhemmin eri kielillä ilmestyneissä painoksissa ne on tavallisesti julkaistu yhdessä Kansalaissota Ranskassa -teoksen kanssa.
- ²⁴⁸ Kysymyksessä on Saksan kansan kansallinen vapautussota Napoleonin herruutta vastaan 1813—1814.
- ²⁴⁹ *Demagogeiksi* nimitettiin 1820-luvun Saksassa niitä saksalaisen sivistyneistön oppositioliikkeen osanottajia, jotka vastustivat saksalaisten valtioiden taantumuksellista järjestelmää ja vaativat Saksan yhdistämistä. Saksalaiset viranomaiset vainosivat ankarasti »demagogeja».
- ²⁵⁰ *Poikkeuslaki sosialisteja vastaan* saatettiin Saksassa voimaan 21. lokakuuta 1878. Laissa kiellettiin kaikki sosiaalidemokraattisen puolueen järjestöt, työväen joukkojärjestöt ja työväen lehdistö; sen mukaisesti takavarikoitiin sosialistinen kirjallisuus ja vainottiin sosiaalidemokraatteja. Työväen joukkoliikkeen painotuksesta laki tuli kumotuksi 1. lokakuuta 1890.
- ²⁵¹ Tarkoitetaan vuoden 1830 heinäkuun porvarillista vallankumousta Ranskassa.
- ²⁵² Ks. selitystä 40.
- ²⁵³ Tässä tarkoitetaan legitimistejä, orleanisteja ja bonapartisteja.
- ²⁵⁴ Ks. selitystä 66.
- ²⁵⁵ Ks. selitystä 218.
- ²⁵⁶ Kysymyksessä on Ranskan ja Saksan alustava rauhansopimus, jonka allekirjoittivat Versaillesissa toisaalta Thiers ja J. Favre ja toisaalta Bismarck. Tämän sopimuksen mukaan Ranska

luovutti Saksalle Elsassin ja Itä-Lothringenin ja maksoi 5 miljardia frangia sotakorvausta. Lopullinen rauhansopimus allekirjoitettiin 10. toukokuuta 1871 Frankfurt am Mainissa.

²⁵⁷ *Possibilisteiksi* sanottiin opportunistista virtausta Ranskan sosialistisessa liikkeessä. Sitä johtivat mm. Brousseau ja Malon, jotka aiheuttivat 1882 hajaannuksen Ranskan työväenpuolueessa. Tämän virtauksen johtajat pitäytyivät reformistiseen periaatteeseen: on tavoiteltava vain mahdollista (possible). Tästä johtuukin nimitys possibilistit.

²⁵⁸ Julkaistessaan Engelsin johdantoa aikakauslehdessä »Neue Zeit», 2. nide, n:o 28, 1890—1891 toimituskunta korvasi tekstissä sanat »sosiaalidemokraattinen poroporvari» sanoilla »saksalainen poroporvari». Fischerin Engelsille 17. maaliskuuta 1891 kirjoittamasta kirjeestä näkee, että Engels oli ilmaissut tyytymättömyytensä tällaiseen mielivaltaiseen korjaamiseen, mutta jätti tämän korjauksen myös erilliseen painokseen karttaukseen nähtävästi erilaisuutta, joka olisi syntynyt saman teoksen eri julkaisuissa.

Tässä painoksessa on noudatettu alkuperäistä tekstiä.

²⁵⁹ Napoleon III järjesti *kansanäänestyksen* toukokuussa 1870 muka saadakseen selville kansanjoukkojen suhtautumisen keisarikuntaan. Kysymykset oli muotoiltu siten, että oli mahdoton antaa kielteistä lausuntoa toisen keisarikunnan politiikasta esiintymättä samalla kaikkia demokraattisia uudistuksia vastaan. I Internationaalinen Ranskan jaostot paljastivat tämän demagogiseksi manööveriksi ja kehottivat jäseniään pidättymään äänestyksestä. Kansanäänestyksen aattona Pariisin liiton jäsenet vangittiin syytettynä osallistumisesta Napoleon III:n murhaa valmistelleeseen salaliittoon. Hallitus käytti syytöstä hyväkseen aloittaakseen Ranskan eri kaupungeissa laajan vainotoimenpidekampanjan Internationaalinen jäseniä vastaan. Pariisin liiton jäseniä vastaan 22. kesäkuuta — 5. heinäkuuta toimeenpannussa oikeudenkäynnissä ilmeni täydellisesti salaliittosyytöksen valheellisuus. Osa Internationaalinen jäsenistä sai kuitenkin vankilatuomion yksistään Kansainväliseen työväenliittoon kuuluvuutensa takia. Internationaalinen vainoaminen Ranskassa aiheutti työväenluokan joukkoprotesteja.

²⁶⁰ 19. heinäkuuta 1870 puhkesi Ranskan-Saksan sota.

²⁶¹ Ks. selitystä 66.

²⁶² »*Le Réveil*» (Heräys) oli heinäkuusta 1868 tammikuuhun 1871 Pariisissa ilmestynyt ranskalainen sanomalehti, vasemmistotasavaltalaisten äänenkannattaja. Lehteä toimitti Ch. Deleschluze. Siinä julkaistiin Internationaalinen asiakirjoja sekä työväenliikettä koskevia aineistoja.

²⁶³ »*La Marseillaise*» (Marseljeesi) oli ranskalainen päivälehti, vasemmistotasavaltalaisten äänenkannattaja; ilmestyi Pariisissa joulukuusta 1869 syyskuuhun 1870. Lehdessä julkaistiin

Internationaalinen toimintaa ja työväenliikettä koskevaa aineistoa.

- ²⁶⁴ Tarkoitetaan *Joulukuun 10. päivän seuraa*, salaista bonapartistista yhdistystä, joka oli perustettu pääasiallisesti luokkasemansa menettäneistä (deklasoituneista) aineksista, poliittisista seikkailijoista, sotilaspöörin edustajista yms. Sen jäsenet myötävaikuttivat Louis Bonaparten valitsemiseen Ranskan tasavallan presidentiksi 10. joulukuuta 1848 (tästä johtuu seuran nimikin). Ks. enemmän tästä seurasta sivuilla 203—205.
- ²⁶⁵ Ks. selitystä 216.
- ²⁶⁶ Ks. selitystä 218.
- ²⁶⁷ Ks. selitystä 26.
- ²⁶⁸ Vuonna 1618 Brandenburgin vaaliruhtinaskunta liittyi Preussin herttuakuntaan, joka oli perustettu 1500-luvun alussa teutonien ritarikunnan alucelle ja oli ollut Puolan lääninä. Preussin herttuan ominaisuudessa Brandenburgin vaaliruhtinas oli Puolan vasallina aina vuoteen 1657, jolloin hän onnistui saavuttamaan preussilaisten alueiden itsenäisyyden käytettyään hyväkseen Puolan vaikeuksia tämän Ruotsia vastaan käymässä sodassa.
- ²⁶⁹ Kysymyksessä on *Baselin rauhansopimus*, jonka Euroopan ensimmäisen Ranskan vastaisen liittouman jäsenenä Preussi solmi erillisesti Ranskan tasavallan kanssa 5. huhtikuuta 1795.
- ²⁷⁰ *Tilsitin rauhan* solmivat 7.—9. heinäkuuta 1807 Napoleonin hallitsema Ranska ja sodassa tappion kärsineet neljäs Ranskan vastaisen liittouman jäsenet Venäjä ja Preussi. Rauhanehdot olivat tavattoman raskaat Preussille, joka menetti huomattavan osan alueistaan. Venäjä ei menettänyt alueellisesti mitään, mutta sen oli pakko tunnustaa Ranskan asemien voimistuminen Euroopassa ja kannattaa Englannin saartoa (ns. mannermaansulkemusta). Napoleon I:n sanelemat Tilsitin rauhan ryöväysmäiset ehdot aiheuttivat Saksan väestössä suurta tyytymättömyyttä ja valmistelivat siten pohjaa 1813 alkaneelle Napoleonin vastaiselle vapautusliikkeelle.
- ²⁷¹ Ks. selitystä 219.
- ²⁷² Marx tarkoittaa feodaalisen taantumuksen voittoa Saksassa Napoleonin herruuden nujertamisen jälkeen. Saksassa säilyi tuolloin feodaalinen pirstoutuneisuus, saksalaisissa valtioissa lujittui feodaalis-yksinvaltainen järjestelmä, kaikki aateliston etuoikeudet pysyivät ennallaan ja talonpoikien puolittain maajorjuudellinen riisto vain voimistui.
- ²⁷³ On kyseessä Pariisissa sijaitseva Tuileries'n palatsi, joka oli Napoleon III:n residenssinä.
- ²⁷⁴ Marx tarkoittaa Englannin työväen liikettä 4. syyskuuta 1870 julistetun Ranskan tasavallan tunnustamisen puolesta. Alkaen

- syyskuun 5. päivästä Lontoossa ja muissa suurkaupungeissa tapahtui joukkokokouksia ja mielenosoituksia, joiden osanottajat vaativat päätöslauselmissaan ja anomuskirjelmissään tunnustamaan viipymättä Ranskan tasavallan. Internationaalinen Pääneuvosto osallistui välittömästi Ranskan tasavallan tunnustamista ajavan liikkeen järjestämiseen.
- 275 Marx viittaa siihen että Englanti osallistui aktiivisesti niiden feodaalis-monarkististen valtioiden liiton perustamiseen, jotka aloittivat 1792 sodan vallankumouksellista Ranskaa vastaan. Hän tarkoittaa myös sitä seikkaa, että Englannin hallitseva ylimystö tunnusti ensimmäisen Euroopassa bonapartistisen hallitusmuodon, jonka Louis Bonaparte pystytti Ranskassa 2. joulukuuta 1851 suorittamansa valtiokaappauksen yhteydessä.
- 276 Amerikan pohjoisten teollisuusvaltioiden ja eteläisten orjavaltioiden välisen sisällissodan aikana (1861—1865) Englannin porvarillinen lehdistö asettui kannattamaan etelävaltioita, ts. orjanomistusjärjestelmää.
- 277 »*Journal Officiel de la République Française*» (Ranskan tasavallan virallinen lehti) ilmestyi 20. päivästä maaliskuuta 24. päivään toukokuuta 1871 Pariisin kommuunin virallisena äänenkannattajana. Lehti oli ilmestynyt samalla nimellä myös vuoden 1870 syyskuun 5. päivästä. Pariisin kommuunin kaudella Ranskassa ilmestyi kaksi tämännimistä sanomalehteä, joista toinen oli Kommuunin äänenkannattaja ja toinen Thiersin hallituksen Versaillesissa julkaisema lehti. Simonin kirje julkaistiin Pariisin kommuunin äänenkannattajassa 25. huhtikuuta 1871.
- 278 Bismarck ja kansallisen puolustuksen hallituksen edustaja Favre allekirjoittivat 28. tammikuuta 1871 Sopimuksen väli-
rauhasta ja Pariisin antautumisesta. Sopimusta allekirjoittaessaan Favre myöntyi preussilaisten esittämiin nöyryyttäviin ehtoihin, hän lupautui suorittamaan kahden viikon sisällä 200 miljoonan frangin sotakorvaukset, luovuttamaan suurimman osan Pariisin linnakkeista sekä Pariisin armeijan kenttätykistön ja asevarustukset.
- 279 Ks. selitystä 218.
- 280 »*Capitulards*» (antautujat) oli Pariisin antautumisen kannattajista vuosien 1870—1871 piirityksen aikana käytetty nimitys. Sana jäi ranskan kieleen ja alkoi myöhemmin merkitä yleensä antautujia.
- 281 »*L'Étendard*» (Lippu) oli Pariisissa 1866—1868 ilmestynyt bonapartistinen sanomalehti. Se lakkautettiin kun paljastuivat lehden rahoitukseen liittyneet huijaukset.
- 282 Kysymyksessä on *Société Générale du Crédit Mobilier*, 1852 perustettu suuri ranskalainen osakepankki. Sen tärkeimpiä tulolähteitä oli arvopapereilla keinottelu. *Crédit Mobilier* oli läheisessä yhteydessä toisen keisarikunnan hallituspiirei-

hin. Vuonna 1867 osakeyhtiö vararikkoutui ja se lakkautettiin 1871.

²⁸³ »*L'Électeur libre*» (Vapaa valitsija) oli Ranskan oikeistotasavaltalaisten äänenkannattaja, ilmestyi Pariisissa 1868—1871. Vuosina 1870—1871 lehti oli yhteydessä kansallisen puolustuksen hallituksen finanssiministeriöön.

²⁸⁴ Herttua Berryn muistolle omistetussa surumessussa mieltään osoittaneita legitimistejä vastustava pariisilainen väkijoukko ryösti 14.—15. helmikuuta 1831 Saint-Germain l'Auxerroisin kirkon ja arkkipiispa Quélenin palatsin. Tuolloin läsnäollut Thiers kielsi kansalliskaartin jäseniä estämästä väkijoukon toimia.

1832 sisäministerinä olleen Thiersin määräyksestä vangittiin Ranskan kruununtavoittelijan legitimisti kreivi Chambordin äiti, Berryn herttuatar, joka pakotettiin nöyryyttävään lääkärintarkastukseen. Täten tahdottiin saattaa julkisuuteen herttuattaren salainen avioliitto ja komprometoida hänet poliittisesti.

²⁸⁵ Marx tarkoittaa Thiersin (silloisen sisäministerin) häpeällistä osuutta heinäkuun monarkiaa vastaan suunnatun Pariisin kansankapinan nujertamisessa 13. ja 14. heinäkuuta 1834. Sotaväki tukahdutti tämän kapinan julmasti tuhoten esim. erään talon asukkaat Transonain kadulla.

Syyskuun lait olivat Ranskan hallituksen syyskuussa 1835 lehdistöä vastaan julkaisemia taantumuksellisia lakeja. Ne saattoivat voimaan vankilarangaistukset ja suuret rahasakot esiintymisistä omaisuutta ja olemassaolevaa valtiojärjestystä vastaan.

²⁸⁶ Tammikuussa 1841 Thiers esitteli edustajahuoneessa Pariisin linnoittamissuunnitelman. Vallankumouksellis-demokraattisissa piireissä tämä suunnitelma käsitettiin kansanliikkeiden tukahduttamiseen suunnatuksi valmistelutoimenpiteeksi. Thiersin suunnitelman mukaan erittäin vahvat linnoitukset tuli rakentaa niiden kortteleiden läheisyyteen, jossa asui pääasiallisesti työväkeä.

²⁸⁷ Ks. selitystä 102.

²⁸⁸ Ks. selitystä 40.

²⁸⁹ Ks. selitystä 92.

²⁹⁰ Heinäkuun 15. päivänä 1840 Englanti, Venäjä, Preussi, Itävalta ja Turkki allekirjoittivat Lontoossa ilman Ranskaa sopimuksen Turkin sulttaanin auttamisesta Ranskan tukemaa Egyptin käskynhaltija Muhammed Alia vastaan. Sopimuksen seurauksena syntyi Ranskan ja Euroopan valtoja yhdistävän liiton välisen sodan uhka. Ludvig Filip ei kuitenkaan uskaltanut ryhtyä sotaan, vaan luopui Muhammed Alin tukemisesta.

²⁹¹ Pitäen silmällä vallankumouksellisen Pariisin tukahduttamista Thiers pyysi Bismarckilta lupaa lisätä Versaillesin armeijan

- miesvahvuutta ranskalaisilla sotavangeilla, joista suurin osa oli kuulunut Sedanin ja Metzin edustalla antautuneisiin armeijoihin.
- ²⁹² Ks. selityksiä 17 ja 91.
- ²⁹³ »*Chambre introuvable*» (verraton kamari) oli 1815—1816 ääri-taantumuksellisista (restaauraatiokauden ensimmäiset vuodet) koostunut Ranskan edustajakamari.
- ²⁹⁴ Pourceaugnac on Molièren komedian Herra de Pourceaugnac päähenkilö; tyhmä ja sivistymätön maalaisaateli.
- ²⁹⁵ »*Tilanherrakamariksi*» tai »*maanjuusten kokoukseksi*» nimitettiin pilkallisesti Bordeauxissa 1871 koolla ollutta kansalliskokousta. Tämä koostui pääasiallisesti taantumuksellisista monarkisteista, kuten tilanherroista, virkamiehistä, koronkiskureista ja kauppiaista, jotka kaikki oli valittu maaseutupiireissä. Kokouksen 630 edustajasta noin 430 oli monarkisteja.
- ²⁹⁶ *Shylock* on henkilöahmo Shakespearen komediasta Venetsian kauppias. Tuo julma koronkiskuri vaatii lainausehtojen mukaisesti leikkaamaan naulan lihaa maksukyvyttömältä vekselivelalliseltään.
- ²⁹⁷ Maaliskuun 10. päivänä 1871 kansalliskokous hyväksyi lain Vekseleiden maksun lykkäyksestä, joka koski vain elokuun 13. ja marraskuun 12. päivän välisenä aikana solmittuja velkasitoumuksia. Marraskuun 12. päivän jälkeen tehtyjen vekseleiden maksuaikaa ei pidennetty. Tämä laki antoi raskaan iskun työläisille ja vähävaraisille väestökerroksille ja johti monien pienyrittäjien ja kauppiaiden vararikkoutumiseen.
- ²⁹⁸ *Décembreuriksi* sanottiin bonapartistien 2. joulukuuta 1851 suorittaman valtiokaappauksen osanottajia ja sen mukaisten toimien kannattajia.
- ²⁹⁹ Lehtitiedotusten mukaan Thiersin hallituksen valmistelemasta sisäisestä lainasta sekä hänen itsensä että hallituksen muiden jäsenten oli määrä saada yli 300 miljoonaa frangia »välityspalkkiota». Lainaa koskeva laki hyväksyttiin 20. kesäkuuta 1871, Pariisin kommuunin kukistamisen jälkeen.
- ³⁰⁰ *Cayenne* oli kaupunki Ranskan Guayanassa (Etelä-Amerikka), poliittisten vankien pakkotyö- ja karkotuspaikka.
- ³⁰¹ Ks. selitystä 81.
- ³⁰² 31. lokakuuta 1870 Pariisin työläiset ja kansalliskaartin val-lankumouksellinen osa nousivat kapinaan saatuaan tietää, että kansallisen puolustuksen hallitus oli päättänyt aloittaa neuvottelut preussilaisten kanssa. Vallattuaan raatihuoneen he perustivat vallankumouksellisen vallan elimen, Yhteiskunnan pelastuskomitean (*Le comité de salut public*), jota johti Blanqui. Työläisten painostuksesta kansallisen puolustuksen hallitus lupasi erota ja määräsi Kommuunin vaalit 1. päiväksi marras-kuuta. Hallitus onnistui kuitenkin käyttämään hyväkseen

Pariisin vallankumousvoimien puutteellista järjestyneisyyttä sekä kapinaa johtaneiden blanquilaisten ja jakobiini-demokraattien välisiä erimielisyyksiä ja valloittamaan takaisin hallitukselle uskollisten kansalliskaartin pataljoonien voimin raatihuoneen ja näin palauttamaan itselleen vallan.

- ³⁰³ »Bretonella» tarkoitetaan Bretagnen liikkuvaa kaartia, jota Trochu käytti kuten santarmijoukkoa Pariisin vallankumousliikkeen tukahduttamiseen.

Korsikalaiset muodostivat toisen keisarikunnan kaudella huomattavan osan santarmistosta.

- ³⁰⁴ 22. tammikuuta 1871 Pariisin proletariaatti ja kansalliskaarti panivat blanquilaisten aloitteesta toimeen hallituksen kukistamista ja Kommuunin perustamista vaatineen vallankumouksellisen joukkomielenosoituksen. Kansallisen puolustuksen hallituksen käskystä raatihuonetta vartioineet bretonit ampuivat mielenosoituksen hajalle. Tukahdutettuaan asevoimin vallankumousliikkeen hallitus alkoi valmistella Pariisin antautumista.

- ³⁰⁵ *Sommations* (hajaantumisvaatimukset) ovat eräiden porvarillisten valtioiden lakien edellyttämä väkijoukolle kolmesti toistettava hajaantumiskehotus, minkä jälkeen virkavallalla on lupa turvautua aseisiin.

Hiljaisuuslaki (The Riot act) saatettiin voimaan Englannissa 1715. Siinä kiellettiin kaikki yli 12 henkeä käsittävät »kapinahenkiset kokoukset». Mikäli lakia rikottiin, virkavallan edustajat olivat velvolliset lukemaan asianomaisen varoituksen ja käyttämään väkivaltaa, elleivät kokoontuneet hajoaisi tunnin sisällä.

- ³⁰⁶ Lokakuun 31. päivän tapahtumien aikana (ks. selitystä 302) Flourens sai estetyksi ampumisen, jota eräs kapinan osanottaja vaati kansallisen puolustuksen hallituksen jäsenille.

- ³⁰⁷ Marxin mainitseman asetuksen panttivangeista Kommuuni oli hyväksynyt 5. huhtikuuta 1871 (Marx osoittaa asetuksen julkaisuajaksi päivän, jona se ilmestyi englantilaisessa lehdistössä). Tämän asetuksen mukaan panttivangeiksi julistettiin kaikki yhteydenpidosta Versaillesin kanssa syytetyt henkilöt, mikäli heidän syyllisyytensä tulee todistetuksi. Tällä toimenpiteellä Kommuuni koetti estää versaillesilaisia ampumasta kommunardeja.

- ³⁰⁸ Ks. selitystä 66.

- ³⁰⁹ »*The Times*» (Ajat) on Lontoossa vuodesta 1785 ilmestyvä huomattavin englantilainen päivälehti, suuntaukseltaan vanhoillinen.

- ³¹⁰ *Investituuraksi* sanottiin sellaista virkaanasettamisjärjestystä, jonka mukaan hierarkkisen portaikon alemmalla askelmalla olevat ovat täysin riippuvaisia ylempänä olevista.

- ³¹¹ *Girondistit* olivat suurporvariston puolue Ranskan suuren vallankumouksen kaudella (saivat nimensä Gironden departementin mukaan). Julistaessaan departementtien autonomia- ja federaatio-oikeuksien puolustamista girondistit esiintyivät jakobiinihallitusta ja tätä tukeneita vallankumouksellisia joukkoja vastaan.
- ³¹² »*Kladderadatsch*» oli Berliinissä vuodesta 1848 ilmestynyt kuvitettu satiirinen kuukausijulkaisu.
- ³¹³ »*Punch, or the London charivari*» on suuntaukseltaan porvarillis-liberaalinen englantilainen pilakuvalehti. Ilmestyy Lontoossa kerran viikossa vuodesta 1841.
- ³¹⁴ Tässä tarkoitetaan Pariisin kommuunin 16. huhtikuuta 1871 hyväksymää asetusta kaikkien velkasitoumusten maksuajan pidentämisestä kolmella vuodella ja lainakorkojen lakkauttamisesta.
- ³¹⁵ Marx tarkoittaa velanmaksun lykkäystä edellyttävää lakiehdotusta »sovinnollisista sopimuksista», jonka perustuslakia säätävä kansalliskokous hylkäsi 22. elokuuta 1848. Tämän seurauksena huomattava osa pikkuporvaristosta vararikkoutui ja joutui suurporvaristoon kuuluvien velkojen käsiin.
- ³¹⁶ *Frères ignorantins* (ignorantiveljet) on Reimsissä 1680 perustetun uskonnollisen veljeskunnan nimitys. Sen jäsenet olivat velvolliset pyhittämään itsensä köyhien lasten kouluttamiselle. Veljeskunnan kouluissa oppilaat saivat pääasiallisesti uskonnollista kasvatusta ja varsin niukalti tietoja muilta aloilta.
- ³¹⁷ *Departementtien tasavaltainen liitto* (Alliance républicaine des Départements) oli Ranskan eri alueilta kotoisin olevien Pariisissa asuvien pikkuporvarillisia kerroksia edustavien poliittinen järjestö. Se kehotti taistelemaan Versaillesin hallitusta ja monarkistista kansalliskokousta vastaan sekä tukemaan kaikissa departementeissa Pariisin kommuunia.
- ³¹⁸ Marx tarkoittaa 27. huhtikuuta 1825 hyväksyttyä lakia, jonka mukaan entisille maanpakolaisille oli suoritettava korvaus Ranskan porvarillisen vallankumouksen aikana heiltä takavarikoiduista kartanoista.
- ³¹⁹ Ks. selitystä 64.
- ³²⁰ Picpusin luostarissa pidetyissä tarkastuksissa todettiin, että eräitä nunnia oli vuosikausia pidetty vankeina kammioissaan. Tuolloin löydettiin myös kidutusvälineitä. Pyhän Laurentiuksen kirkosta löydetty salainen hautausmaa oli todistuksena suoritetuista murhista. Kommuuni julkisti nämä tosiasiat »*Mot d'Ordre*» (Tunnussana) lehdessä 5. toukokuuta 1871 sekä kirjassessa *Les Crimes des congrégations religieuses* (Kirkonmiesten rikoksia).
- ³²¹ Ranskalaisten sotavankien päätehtävänä Wilhelmsöhessä (ks. selitystä 218) oli valmistaa savukkeita omaan käyttöönsä.

- 322 *Absentistit* (sanasta 'absent' = poissaoleva) olivat tavallisesti maatilansa ulkopuolella asuvia suurmaanomistajia. Maatiloja hoitivat pehtorit tai sitten ne olivat vuokralla välittäjä-keinoittelijoilla, jotka vuorostaan vuokrasivat näitä vähävaraisille alivuokralaisille orjuuttavin ehdoin.
- 323 *Francs-fileurs* (kirjaimellisesti »vapaakarkurit») oli Pariisin saarron aikana kaupungista paenneille porvareille annettu pilkkanimi. Nimen ironisuutta korosti sen samansointisuus *francs-tireurs* (vapaa-ampujat) sanan kanssa. Jälkimmäiset olivat preussilaisia vastaan käytävän taistelun aktiivisia osanottajia, ranskalaisia sisseja.
- 324 *Koblenz* on saksalainen kaupunki, monarkististen aatelisemigranttien keskus Ranskan suuren vallankumouksen kaudella. Koblenzissa valmisteltiin hyökkäystä vallankumouksellista Ranskaa vastaan, siellä myös sijaisi emigranttihallitus, jota johti kiivas taantumusmies, Ludvig XVI:n entinen ministeri de Calonne.
- 325 *Chouaneiksi* kommunardit nimittivät Bretagnesta värvättyä Versaillesin armeijan monarkistismielistä osastoa. Nimi on johdettu luoteis-Ranskassa 1700-luvun porvarillisen vallankumouksen aikana toimineiden vastavallankumouksellisen kapinan osanottajien mukaan.
- 326 Pariisin kommuunin perustamiseen johtaneen Pariisin proletarisen vallankumouksen vaikutuksesta myös Lyonissa ja Marseillessa tapahtui vallankumouksellisia esiintymisiä, joiden tarkoituksena oli Kommuunin julistaminen. Hallituksen joukot tukahduttivat kuitenkin verisesti nämä kansanjoukkojen esiintymiset.
- 327 Dufauren kansalliskokoukselle esittämän sotatuomioistuinten oikeudenkäyntiä koskevan lakiehdotuksen mukaan oikeusjuttu oli käsiteltävä ja tuomio pantava täytäntöön 48 tunnissa.
- 328 On kysymys Englannin ja Ranskan 23. tammikuuta 1860 allekirjoittamasta kauppasopimuksesta. Tämän sopimuksen mukaan Ranska luopui ehkäisy-tullipolitiikasta ja korvasi sen tullimaksuilla. Tämän toimenpiteen seurauksena tavaroiden tuonti Englannista voimisti jyrkästi kilpataistelua Ranskan sisämarkkinoilla, mikä aiheutti tyytymättömyyttä ranskalaisissa teollisuudenharjoittajissa.
- 329 On kyseessä muinai- Roomassa vallinneet terrori ja veriset vainot Rooman orjanomistuksellisessa tasavallassa sen kriisin eri vaiheissa 1. vuosisadalla ennen ajanlaskumme alkua. *Sullan diktatuuri* (82—79 eaa.) sekä ensimmäinen ja toinen triumviraatit (60—53 ja 43—36 eaa.) olivat roomalaisten sotapäälliköiden diktatuuria. Edellinen oli Pompeiuksen, Caesarin ja Crassuksen ja jälkimmäinen Octavianuksen, Antoniuksen ja Lepiduksen diktatuuria.

- ³³⁰ »*Journal de Paris*» (Pariisin lehti) oli vuodesta 1867 ilmestynyt monarkistis-orleanistinen viikkolehti.
- ³³¹ Englannin ja USA:n välisen sodan aikana, valloitettuaan Washingtonin englantilaiset joukot polttivat elokuussa 1814 Kapitolin (kongressitalon), Valkoisen talon ja eräät muut pääkaupungin julkiset rakennukset.
Englannin ja Ranskan Kiinaa vastaan käymän sodan aikana lokakuussa 1860 englantilais-ranskalaiset sotajoukot ryöstivät ja polttivat Pekingin lähistöllä sijainneen kesäpalatsialueen, johon oli kerätty kiinalaisen arkkitehtuurin ja taiteen rikas kokoelma.
- ³³² Isänmaallisen sodan aikana syksyllä 1812 Moskovan väestö poltti huomattavan osan Napoleon I:n ranskalaisen armeijan miehittämästä kaupungista jättääkseen näin vihollisjoukot ilman sopivia talviasuntoja ja muonavarastoja.
- ³³³ Ks. selitystä 87.
- ³³⁴ Marx sanoo preussilaista edustajakamaria »*chambre introuvableksi*» (verrattomaksi kamariksi) pitäen sitä ranskalaisen kamarin analogiana (ks. selitystä 293). Tammi—helmikuussa 1849 valittu kokous koostui ylimystön etuoikeutetusta »herrojen kamarista» ja toisesta kamarista, jonka kaksivaiheisiin vaaleihin osallistuivat vain ns. itsenäiset preussilaiset. Toiseen kamariin valittu Bismarck oli junkkereiden äärioikeistolaisen ryhmäkunnan johtomiehiä.
- ³³⁵ »*The Daily News*» (Päivän sanomat) oli Lontoossa 1857—1943 tällä nimellä ilmestynyt liberaalinen sanomalehti, teollisen porvariston äänenkannattaja.
- ³³⁶ »*Le Temps*» (Aika), suuntaukseltaan konservatiivinen ranskalainen päivälehti, suurporvariston äänenkannattaja, ilmestyi Pariisissa 1861—1943.
- ³³⁷ »*The Evening Standard*» (Iltalippu) oli englantilaisen konservatiivisen »Standard» lehden iltapainos; ilmestyi Lontoossa 1857—1905.
- ³³⁸ Tämän kirjeen ovat kirjoittaneet Marx ja Engels.
- ³³⁹ I Internationaalin *Lontoon konferenssi* pidettiin 17.—23. syyskuuta 1871. Pariisin kommuunin tappion jälkeen Internationaalin jäseniin kohdistettujen ankarien vainojen vuoksi tämä konferenssi oli kokoonpanoltaan verrattain suppea: siihen osallistui 22 päätösvaltaista ja 10 neuvottelevan äänioikeuden omaavaa edustajaa. Maita jotka eivät voineet lähettää konferenssiin edustajiaan, edustivat Pääneuvoston kirjeenvaihtajasihteerit. Niinpä Marx edusti konferenssissa Saksaa ja Engels Italiaa.
Lontoon konferenssi muodostui merkittäväksi vaiheeksi Marxin ja Engelsing kamppailussa proletaraisen puolueen luomiseksi. Konferenssi hyväksyi päätöslauselman Työväenluokan poliittisesta toiminnasta, jonka perusosa sisällytettiin

Haagin kongressin päätöksellä Kansainvälisen työväenliiton yleisiin sääntöihin. Konferenssin päätöslauselmissa oli muotoiltu proletaarisen puolueen tärkeimmät taktiset ja järjestölliset periaatteet, ja ne niin ikään antoivat iskun lahkolaisuudelle ja reformismille. Lontoon konferenssilla oli huomattava osuus siinä, että proletaarisen puoluekantaisuuden periaatteet pääsivät voitolle anarkistisesta opportunistista.

340 Ks. selitystä 230.

341 Alkaen 1850-luvun lopulta englantilaisten työläisten tärkeimpiä vaatimuksia oli yhdeksäntuntisen työpäivän vaatimus. Toukokuussa 1871 puhkesi suuri Newcastlen rakennus- ja koneenrakennustyöläisten lakko, jota johti Taisteluliitto yhdeksäntuntisen työpäivän saavuttamiseksi. Tähän lakkoon osallistui ensi kertaa trade unioneihin kuulumattomia työläisiä. Liiton puheenjohtaja Burnett kääntyi Internationaalien Pääneuvoston puoleen pyytään tätä estämään alkaneen rikkureiden maahantuonnin. Se saatiinkin estetyksi Internationaalien Pääneuvoston tarmokkaan tuen turvin. Lokakuussa 1871 Newcastlen lakko päättyi työläisten voittoon: heille säädettiin 54-tuntinen työviikko.

342 25. heinäkuuta 1871 Pääneuvosto hyväksyi Engelsin ehdotuksen Internationaalien suljetun konferenssin koollekutsumisesta Lontoossa syyskuussa 1871. Tästä lähtien Marx ja Engels tekivät suurta teoreettista ja järjestelytyötä konferenssin valmistelemiseksi: he laativat työohjelman ja päätöslauselmaehdotukset, jotka käsiteltiin Pääneuvoston istunnoissa ja esitettiin sitten Lontoon konferenssille (ks. tästä selitystä 339).

343 Ks. selitystä 217.

344 Tarkoitetaan 25.—29. syyskuuta 1865 työskennellyttä *Lontoon konferenssia*, jonka työhön osallistui Pääneuvoston jäseniä ja eri jaostojen johtajia. Konferenssissa kuultiin Pääneuvoston toimintaselostus, vahvistettiin finanssikertomus ja tulevan kongressin työjärjestys. Lontoon konferenssilla, jonka valmistelua ja työtä johti Marx, oli merkittävä sija Internationaalien syntymisessä ja järjestöllisessä muotoutumisessa.

345 Ks. selitystä 295.

346 26. toukokuuta 1871 päivätyssä Jules Favren kiertokirjeessä Ranskan ulkomaisia diplomaattisia edustajia kehoitettiin pyrkimään siihen, että Euroopan maiden hallitukset vangitsisivat ja luovuttaisivat Pariisin kommuunin emigrantit kuten tavalliset rikolliset.

Dufaure esitti Ranskan kansalliskokouksen erikoisen valiokunnan laatiman lakiehdotuksen, joka hyväksyttiin 14. maaliskuuta 1872. Tämän lain mukaan kuuluvuudesta Internationaaliin langetettiin vankilatuomio.

347 Kesällä 1871 Bismarck ja Itävalta-Unkarin kansleri Beust ryhtyivät toimenpiteisiin kamppailukseen yhteisvoimin työ-

väenliikettä vastaan. 17. kesäkuuta 1877 Bismarck lähetti Beustille muistion, jossa hän ilmoitti Saksassa ja Ranskassa Internationaalini toimintaa vastaan suoritetuista toimenpiteistä. Elokuussa 1871 Gasteinissa ja syyskuussa 1871 Salzburgissa pidetyissä Saksan ja Itävallan keisareiden tapaamisissa käsiteltiin varta vasten kysymystä yhteisistä toimista Internationaalia vastaan.

Italian hallitus liittyi yhteiseen Internationaalini vastaiseen sotaretkeen, mikä ilmeni mm. Napolin jaoston hajottamisena elokuussa 1871 sekä Kansainvälisen työväenliiton jäsenen, mm. T. Cunon, vainoamisena.

Keväällä ja kesällä 1871 Espanjan hallitus ryhtyi ranskaisutoimenpiteisiin työväenjärjestöjä ja Internationaalini jaostoja vastaan; tänä vuoksi Espanjan liittoneuvoston jäsenet Mora, Morago ja Lorenzo joutuivat pakenemaan Lissaboniin.

- ³⁴⁸ Marxin ehdotuksesta Lontoon konferenssi kehotti Pääneuvostoa muodostamaan Englannin liittoneuvoston, sillä syksyyn 1871 tätä tehtävää oli täyttänyt itse Pääneuvosto. Lokakuussa 1871 Internationaalini Englannin jaostojen edustajista muodotettiin Britannian liittoneuvosto. Alusta pitäen tämän neuvoston johtoon pääsi kuitenkin Halesin johtama reformistiryhmä, joka alkoi vastustaa Pääneuvostoa ja tämän Irlannin kysymyksessä noudattamaa proletarisen internationalismin politiikkaa. Tässä taistelussaan Hales ja hänen kannattajansa liittoutuivat sveitsiläisten anarkistien, USA:n porvarillisreformististen aineiden yms. kanssa. Haagin kongressin jälkeen Britannian liittoneuvoston reformistinen osa kieltäytyi tunnustamasta kongressin päätöksiä ja aloitti yhdessä bakunistien kanssa parjauksen Pääneuvostoa ja Marxia vastaan. Näitä vastaan esiintyi Marxia ja Engelsia aktiivisesti tukenut osa Britannian liittoneuvostoa. Joulukuun alussa 1872 liittoneuvosto jakautui kahtia. Haagin kongressin päätöksille uskollisena pysynyt osa konstituoitui Britannian liittoneuvostoksi ja otti välittömän yhteyden Pääneuvostoon, jonka toimipaikka oli siirretty New Yorkiin. Näin reformistien yritykset johtaa Britannian liittoneuvostoa haluamaansa suuntaan epäonnistuivat.

Britannian liittoneuvosto oli tosiasiallisesti olemassa vuoteen 1874. Sen toiminta lakkautui Internationaalini toiminnan päätyttyä ja opportunistien päästyä tilapäisesti voitolle Englannin työväenliikkeessä.

- ³⁴⁹ Kysymyksessä on toisen Lontoon konferenssin (1871) päätöslauselma Kansallisten neuvostojen yms. nimityksistä, joka esti erilaisilta lahkolaisryhmiltä pääsyn Internationaaliin.

- ³⁵⁰ On kysymys Bakuninin julistuksesta Venäläisille, puolalaisille ja kaikille slaavilaisille ystäville. Se julkaistiin 15. helmikuuta 1862 »Kolokol» lehden liitteinä, n:oissa 122—123.

»Kolokol» (Kello) oli venäläinen vallankumouksellisdemokraattinen sanomalehti; sitä julkaisivat 1857—1867 venäjän kielellä sekä 1868—1869 ranskan kielellä venäjänkielisin liit-

tein A. I. Herzen ja N. P. Ogarjov. Vuoteen 1865 lehti ilmestyi Lontoossa, sittemmin Genèvessä.

³⁵¹ Ks. selitystä 227.

³⁵² Ks. selitystä 228.

³⁵³ Ks. selitystä 236.

³⁵⁴ Internationaalinen *Lausannen kongressi* oli koolla 2.—8. syyskuuta 1867. Pääneuvoston toimintakertomus ja eri maiden edustajien selostukset todistivat Internationaalinen järjestöjen eri maissa lujittuneen. Vastoin Pääneuvoston tahtoa proudhonistit saivat tyrkytetyksi kongressille oman päiväjärjestyksensä, joten kongressissa käsiteltiin toistamiseen kysymykset osuustoiminnasta, naisten työstä, koulusivistyksestä sekä eräät muut kysymykset, jotka veivät kongressin huomion pois Pääneuvoston ehdottamien todella ajankohtaisten kysymysten käsittelystä. Proudhonistit onnistuivat viemään läpi muutamia omia päätöslauselmiaan. He eivät kuitenkaan onnistuneet saamaan käsiinsä Internationaalinen johtoa. Kongressi valitsi jälleen entisen Pääneuvoston ja sen toimipaikkana pysyi edelleenkin Lontoo.

³⁵⁵ *Netšajevin jutuksi* sanotaan Pietarissa heinä—elokuussa 1871 käsitteillä ollutta oikeusjuttua salaisesta vallankumouksellisesta toiminnasta syytettyä opiskelevaa nuorisoa vastaan. Netšajev oli jo 1869 ottanut yhteyden Bakuniniin ja aloittanut toiminnan Kansan kosto -nimisen salaliittolaisjärjestön perustamiseksi Venäjän eri kaupunkeihin. Järjestö julisti »kertakaikkisen hävittämisen» anarkistisia aatteita. Kumousmielisen opiskelijanuorison ja raznotšinetsilaisten väestökerrosten edustajat liittyivät netšajevilaisiin järjestöihin tsaarivallan kiihkeän arvostelun ja taistelukehotusten puoleen vetäminä. Netšajev käytti hyväkseen Bakuninilta saamaansa Euroopan vallankumouksellisen liiton valtakirjaa ja kuvasi itsensä Internationaalinen edustajaksi, millä johti harhaan perustamansa järjestön jäseniä. 1871 Netšajevin järjestö hajotettiin ja oikeudenkäynnissä tulivat ilmi Netšajevin tarkoitustensa saavuttamiseksi käyttämät seikkailuhenkiset menetelmät.

Lontoon konferenssi antoi Utinin tehtäväksi laatia lyhyt selostus Netšajevin jutusta. Tämän asemesta Utin lähetti elokuun lopulla 1872 Internationaalinen Haagin kongressia varten laajan luottamuksellisen selostuksen Bakuninin ja Netšajevin työväenliiton vastaisesta vihamielisestä toiminnasta.

³⁵⁶ Ks. selitystä 232.

³⁵⁷ Ks. selitystä 231.

³⁵⁸ *Yleisen hyvän liiga* oli vuoden 1464 lopulla Ranskassa syntyneen feodaalisen ylimystön liitto, joka vastusti Ludvig XI:n ajamaa Ranskan yhdistämistä yhtenäiseksi keskitetyksi valtioksi. Liiton jäsenet esiintyivät muka Ranskan »yhteishyvän» esitaistelijoina.

- 359 »*La Solidarité*» (Solidaarisuus) oli bakuninilainen viikkolehti, joka ilmestyi ranskaksi huhti—syyskuussa 1870 Neuchâtelissa ja maalis—toukokuussa 1871 Genèvessä.
- 360 »*Tehtaaksi*» (La Fabrique) nimitettiin tuohon aikaan kellojen ja koruesineiden valmistusta Genèvessä ja sen lähistöllä. Niitä valmistivat sekä suuret ja pienet manufaktuuriyppiset verstaat että kotityöläiset.
- 361 Ks. selitystä 218.
- 362 Tarkoitetaan 5. syyskuuta 1870 päivättyä vetoomusta Internationaalien jaostoille, jonka olivat laatineet bakunistit J. Guillaume ja G. Blanc. Se julkaistiin Neuchâtelissa liitteenä »*Solidarité*» lehden 22. numeroon.
- 363 *Lyönin kapina* puhkesi 4. syyskuuta 1870, kun oli tullut tieto Sedanin tappiosta (ks. selitystä 218). Lyoniin 15. syyskuuta saapunut Bakunin yritti ottaa käsiinsä kapinan johdon toteuttaakseen anarkistisen ohjelmansa. 28. syyskuuta anarkistit tekivät vallankaappausyrityksen. Koska Bakuninilla ei ollut selvää toimintasuunnitelmaa eikä yhteyksiä työläisiin, yritys epäonnistui.
- 364 Ks. selitystä 339.
- 365 Bakunisti Robin kehotti huhtikuussa 1870 Pariisin liitto-neuvostoa tunnustamaan anarkistien Chaux-de-Fondsien edustajakoukussa perustetun liittokomitean romaaniseksi liittokomiteaksi. Kun Pääneuvosto oli selittänyt Pariisin liittoneuvoston jäsenille Sveitsissä tapahtuneen hajaannuksen merkityksen, tämä päätti, ettei sillä ollut oikeutta puuttua Pääneuvostolle kuuluvaan asiaan.
- 366 B. Malon. *La troisième défaite du prolétariat français*. (Ranskan proletariaatin kolmas tappio), Neuchâtel 1871.
- 367 *Propagandan ja vallankumouksellisen sosialistisen toiminnan jaosto perustettiin* 6. syyskuuta 1871 elokuussa hajalle lasketun geneveläisen Sosialistisen demokratian alliansin tilalle. Jaoston perustamiseen osallistuivat sen entisten jäsenten Zukovskin, Perronin ym. ohella myös eräät ranskalaiset maanpakolaiset, kuten Jules Guesde ja Benoît Malon.
- 368 »*La Révolution Sociale*» (Sosiaalinen vallankumous) oli Genèvessä ranskan kielellä lokakuusta 1871 tammikuuhun 1872 ilmestynyt viikkolehti, marraskuusta 1871 anarkistisen Juran liiton virallinen äänenkannattaja.
- 369 »*Le Figaro*», ranskalainen taantumuksellinen sanomalehti; ilmestyy Pariisissa vuodesta 1854; oli yhteydessä toisen keisarikunnan hallitukseen.
 »*Le Gaulois*» (Gallialainen) oli Pariisissa 1867—1929 ilmestynyt, suuntaukseltaan vanhoillis-monarkistinen viikkolehti, suurporvariston ja ylimystön äänenkannattaja.
 »*Paris-Journal*» (Pariisilainen lehti) oli poliisilaitokseen

- yhteydessä oleva taantumuksellinen päivälehti, jota Henry de Pene julkaisi Pariisissa 1868—1874. Lehti parjasi alhaisesti Internationaalia ja Pariisin kommuunua.
- 370 Ks. selitystä 259.
- 371 »*Marseillaisesta*» ks. selitystä 263.
»*Reveillistä*» ks. selitystä 262.
- 372 Kysymyksessä on Konferonssin erikoispäätöslauselmien toiseen jaksoon kuuluva päätöslauselma, jossa sanottiin Saksan työläisten täyttäneen kansainvälisen velvollisuutensa. Vuoden 1871 Lontoon konferenssista ks. selitystä 339.
- 373 »*Journal de Genève national, politique et littéraire*» (Genèven kansallinen, poliittinen ja kaunokirjallinen lehti) on vuodesta 1826 ilmestyvä vanhoillinen sanomalehti.
- 374 Ks. selitystä 242.
- 375 On kysymyksessä 6. kesäkuuta 1871 päivätty ulkoministerin kiertokirje Ranskan diplomaattisille edustajille. Jules Favre kehotti siinä kaikkia hallituksia taistelemaan yhteisvoimin Internationaalia vastaan. Favren kiertokirjettä koskevan Pääneuvoston julistuksen olivat kirjoittaneet Marx ja Engels. Tässä tarkoitetaan myös Sacazen selostusta, jonka tämä teki 5. helmikuuta 1872 Dufauren lakiehdotusta (ks. selitystä 346) käsitellen valiokunnan puolesta.
- 376 Tässä ja myöhemmin Marx siteeraa Genèven kongressissa hyväksytyjä ja Lontoossa englannin kielellä julkaistuja Internationaalin sääntöjä (Rules of the International Working Men's Association, 1867).
- 377 Tässä on kirjoitusvirhe. Yleisten sääntöjen 6. kohta hyväksyttiin Internationaalin Genèven kongressissa 1866. Ks. Congrès ouvrier de l'Association Internationale des Travailleurs tenu à Genève du 3 au 8 septembre 1866 (Kansainvälisen työväenliiton työkongressi, joka pidettiin Genèvessä 3.—8. syyskuuta 1866), Genève 1866, s. 13—14.
- 378 *Työväenfederaatio* perustettiin Torinossa syksyllä 1871, ja se oli mazzinistien vaikutuksen alainen. Tammikuussa 1872 federaatiosta eronneet proletaariset ainekset perustivat *Proletariaatin vapautus* -nimisen yhdistyksen, joka hyväksyttiin sittemmin Internationaaliin yhtenä sen jaostoista. Yhdistyksen johdossa oli aina helmikuuhun 1872 poliisin salainen asiamies Terzaghi.
- »*Il Proletario*» (Proletaari) oli Torinossa 1872—1874 ilmestynyt italialainen sanomalehti; se esiintyi bakunistien puolella Pääneuvostoa ja Lontoon konferenssin päätöksiä vastaan.
- 379 Marraskuussa 1871 porvarillinen demokraatti Stefanoni esitti Yleisen rationalistiseuran perustamissuunnitelman. Tämän seuran ohjelmassa sekoittuivat keskenään porvarillis-demokraattiset katsomukset ja pikkuporvarillisen utooppisen sosialismin

- aatteet (sosiaalisen kysymyksen ratkaisemiseksi he esim. ehdottivat maanviljelyssiirtoloiden perustamista). Seuran tarkoituksena oli viedä työläisten huomio pois Internationaalista ja estää tämän arvovallan leviäminen Italiassa. Stefanoni ilmoitti samalla olevansa solidaarinen Sosialistisen demokratian allianssin kanssa. Marx ja Engels paljastivat esiintymisissään Stefanonin todelliset tarkoitukset sekä anarkistien suoranaisen yhteyden porvarillisiin demokraatteihin samalla kun eräät Italian työväenliikkeen toimihenkilöt asettuivat vastustamaan Stefanonin suunnitelmia. Kaikki tämä teki tyhjiksi Stefanonin yritykset saattaa Italian työväenliike porvarillisen vaikutuksen alaiseksi.
- 380 »*Neuer Social-Demokrat*» (Uusi sosiaalidemokraatti) oli Beriilnissä 1871—1876 ilmestynyt saksalainen sanomalehti, Lassallen perustaman Saksan yleisen työväenyhdistyksen äänenkannattaja. Se kamppaili Internationaalien marxilaista johtoa ja Saksan sosiaalidemokraattista työväenpuoluetta vastaan kannattaen bakunisteja ja muiden proletariaatin vastaisten virtausten edustajia.
- 381 *Valkopaitaisiksi* eli *valkopaidoiksi* sanottiin toisen keisarikunnan poliisiprefektin järjestämiä joukkioita. Ne koostuivat luokkasemansa menettäneistä aineksista, jotka esiintyessään työläisten nimellä järjestivät provokatorisia mielenosoituksia ja mellakoita, millä antoivat aihetta todellisten työväenjärjestöjen vainoamiseen.
- 382 Pääneuvoston istunnossa 20. helmikuuta 1872 hyväksyttiin Jungin ehdotus järjestää 18. maaliskuuta Lontoossa joukkokokous Pariisin kommuunin ensimmäisen vuosipäivän merkeissä. Julkisesta joukkokokouksesta ei tullut kuitenkaan mitään, koska viime hetkessä huoneiston omistaja kieltäytyi myöntämästä toimenpiteeseen tarkoitettua salia. Internationaalien jäsenet ja entiset kommunnardit pitivät silti 18. maaliskuuta ensimmäisen proletaarisen vallankumouksen vuosipäivälle omistetun juhlah kokouksen, jossa hyväksyttiin Marxin joukkokokousta varten kirjoittamat kolme lyhyttä päätöslauselmaa.
- 383 Marxin käsikirjoitus on marxilaisuuden tärkeimpiä agraarikysymystä koskevia asiakirjoja, joka syntyi sen yhteydessä, että Internationaalien Manchesterin jaostossa oli käsiteltävänä kysymys maan kansallistamisesta. Dupont ilmoitti Engelsille 3. maaliskuuta päivätyssä kirjeessään siitä sekavuudesta, joka vallitsi jaoston jäsenten agraarikysymystä koskevissa katsoimuksissa. Hän esitti samalla tulevan selostuksensa viisi kohtaa pyytäen Marxia ja Engelsiä tekemään omat huomautuksensa, jotta hän olisi voinut ottaa ne varteen ennen jaoston kokousta. Marx perusteli seikkaperäisesti näkemyksensä maan kansallistamisesta, ja Dupont turvautui laajasti tähän aineistoon pitämässään selostuksessa. Maan kansallistamista, tätä Marxin sanoja käyttääksemme, suurenmoista ongelmaa, Marx tarkasteli erottamattomassa yhteydessä proletaarisen vallankumouksen ja koko yhteiskunnan sosialistisen uudistamisen tehtäviin.

- ³⁸⁴ Kansainvälisen työväenliiton *Haagin kongressi* pidettiin 2.—7. syyskuuta 1872. Siihen otti osaa 65 edustajaa viidestätoista kansallisesta järjestöstä. Marx ja Engels johtivat henkilökohtaisesti kongressin työtä. Kongressi merkitsi päätepistettä Marxin, Engelsin ja heidän aatetovereidensa monivuotisessa taistelussa työväenliikkeessä ilmennyttä kaikenluonteista pikkuporvarillista lahkolaisuutta vastaan. Kongressi tuomitsi paheksuttavana anarkistien hajotustoiminnan ja erotti näiden johtajat Internationaalista. Haagin kongressin päätökset laskivat pohjan työväenluokan itsenäisten poliittisten puolueiden perustamiselle tulevaisuudessa.
- ³⁸⁵ Ks. selitystä 339.
- ³⁸⁶ Yhdessä Haagin kongressin (ks. selitystä 384) muiden edustajien kanssa Marx matkusti Amsterdamiin tapaamaan Internationaalien Amsterdamin jaoston jäseniä. Syyskuun 8. päivänä hän piti joukkokokouksessa puheen Haagin kongressin yhteenvedoista. Proletaarisen vallankumouksen ja proletariaatin diktatuurin aatetta herkeämättä puoltanut Marx antoi puheellaan näytteen luovasta suhtautumisesta kysymykseen niistä erilaisista muodoista, joissa eri maiden siirtyminen kapitalismista sosialismiin tapahtuu riippuen konkreettisista historiallisista oloista sekä luokkavoimien sijainnista ja voimasuhteista. Hän esitti ja perusteli teesin siitä, että vaikka useimmissa maissa proletariaatin diktatuurin pystyttämisen ja säilyttämisen kiertämättömänä ehtona on vallankumouksellisen väkivallan käyttö, eräissä maissa, kuten Englannissa, USA:ssa ja mahdollisesti Hollannissa, näissä vallitsevien tiettyjen historiallisten olosuhteiden (kehittyneen militaristisen ja virkavaltakoneiston puuttuminen) vuoksi proletariaatti voisi saavuttaa herruutensa turvautumatta vallankumoukselliseen väkivaltaan.
- ³⁸⁷ Ks. selitystä 339.
- ³⁸⁸ Kysymyksessä on kolmen keisarin — Vilhelm I:n, Franz-Joosefin ja Aleksanteri II:n — tapaaminen Berliinissä syyskuussa 1872.
- ³⁸⁹ »*Nordstern*» (Pohjantähti) oli Hampurissa 1860—1866 ilmestynyt saksalainen viikkolehti; vuodesta 1863 otti lassallelaisen suuntauksen.
- ³⁹⁰ Ks. selitystä 241.
- ³⁹¹ *Kansallisyhdistys* perustettiin 15.—16. syyskuuta 1859 saksalaisvaltioiden porvarillisten liberaalien edustajakokouksessa Frankfurt am Mainissa. Yhdistyksen perustajat pitivät päämääränään koko Saksan (paitsi Itävaltaa) yhdistämistä Preussin johdolla. Pohjois-Saksan liiton perustamisen jälkeen, 11. marraskuuta 1867 yhdistys ilmoitti toimintansa lakkauttamisesta.
- ³⁹² Vuonna 1858 prinssihallitsija erotti Manteuffelin hallituksen ja asetti valtaan maltilliset liberaalit. Porvarillinen lehdistö julisti tämän suuntauksen mahtipontisesti »*uudeksi aikakaudek-*

- si». Vilhelmin noudattaman politiikan tosiasiallisena tarkoituksena oli kuitenkin vain Preussin monarkian ja junkkereiden asemien lujittaminen. »Uusi aikakausi» valmisteli itse asiassa syyskuussa 1862 valtaan tulleen Bismarckin diktatuuria.
- ³⁹³ »*Kreuz-Zeitung*» (Ristilehti) oli saksalaisen päivälehdten »*Neue Preussische Zeitungin*» (Uuden Preussin lehden) nimitys, joka johtui lehden otsikossa olleesta rististä (Landwehrin tunnusmerkki). Lehti alkoi ilmestyä Berliinissä kesäkuusta 1848, se oli vastavallankumouksellisen hoviklikin ja Preussin junkkereiden äänenkannattaja.
- ³⁹⁴ *Saksan yleinen työväenyhdistys* oli 1863 Lassallen aktiivisella osanotolla perustettu Saksan työläisten poliittinen järjestö. Yhdistys oli olemassa vuoteen 1875, jolloin Gothan edustajakoukussa lassalleilaiset ja eisenachilaiset (Liebknechtin ja Bebelin johtama puolue) yhdistyivät Saksan sosialistiseksi työväenpuolueeksi.
- ³⁹⁵ *Progressisteiksi* sanottiin kesäkuussa 1861 syntyneen preussilaisen porvarillisen puolueen edustajia. Progressistien puolue vaati Saksan yhdistämistä Preussin johdolla, yleissaksalaisen parlamentin koollekutsumista ja edustajakamarille vastuuvollisen liberaalisen ministeristön muodostamista.
- ³⁹⁶ Kysymystä liitoista käsiteltiin Preussin maapäivillä tammi-kuussa 1865, koska työläiset olivat esittäneet vaatimuksia elinkeinoasetuksen niiden pykälien kumoamisesta, jotka kielsivät liittoutumisen ja lakot. Progressistit taas vaativat kumoamaan elinkeinoasetuksen 181. pykälän, joka kielsi työnantajia keskeyttämästä töitä pakottaakseen työläiset myönnytyksiin. Demagogisessa tarkoituksessa he vaativat sitä paitsi kumottavaksi 182. pykälän, joka edellytti työläisten rankaisemista yllyttämisestä lakkoon. 14. helmikuuta 1865 Preussin maapäivät kosusivat vain pykälät 181 ja 182, mutta jättivät tyydyttämättä työläisten vaatimukset.
- ³⁹⁷ Näin Marx nimitti ironisesti Preussissa voimassa ollutta elinkeinoasetusta. 1700-luvulla Preussin provinseissa olivat »pakkolissäännön» nimellä voimassa feodaaliset säännöt, jotka myönsivät tilanomistaja-junkkereille kaikki oikeudet miellivallan harjoittamiseen maaorjatalonpoikien suhteen.
- ³⁹⁸ Keväällä 1861 Marx ryhtyi toimiin Preussin kansalaisuuden palauttamiseksi, mikä kuitenkin kiellettiin häneltä sillä muodollisella syyllä, että hän oli 1845 »vapaaehtoisesti» luopunut Preussin kansalaisuudesta.
- ³⁹⁹ Ks. selitystä 199.
- ⁴⁰⁰ Ks. selitystä 236.
- ⁴⁰¹ Ks. selitystä 198.
- ⁴⁰² Ks. selitystä 199.

- ⁴⁰³ On puhe A. Haxthausenin kirjasta *Ueber den Ursprung und die Grundlagen der Verfassung in den ehemals slavischen Ländern Deutschlands in allgemeinen und des Herzogthums Pomern im besondern.* (Yhteiskuntajärjestelmän synnyttä ja perusteista Saksan entisillä slaavilaisilla alueilla yleensä ja eritoten Pommerin herttuakunnassa). Kirja ilmestyi Berliinissä 1842.
- ⁴⁰⁴ *13. kesäkuuta 1849* pikkuporvarillinen vuoripuolue järjesti rauhanomaisen vastalausemielenoitoksen estääkseen ranskalaisen joukkojen lähettämisen Italiaan, vallankumouksen tukahduttamiseen. Sotaväki hajotti mielenosoituksen. Monet vuoripuolueen johtajat vangittiin ja karkotettiin tai heidän oli pakko lähteä Ranskasta maanpakoon.
- ⁴⁰⁵ *Mutuelisteiksi* (sanasta *mutuel* — keskinäinen) sanoivat itseään 1860-luvulla proudhonistit, jotka esittivät reformistisen pikkuporvarillisen suunnitelman työtätekevien vapauttamisesta keskinäisavun (osuuskuntien, keskinäisavun yhdistysten yms.) tietä.
- ⁴⁰⁶ Tarkoitetaan vuoden 1871 Lontoon konferenssin seuraavia päätöslauselmia: Kansallisten neuvostojen yms. nimityksistä (II päätöslauselma, kohdat 1, 2, 3), Työväenluokan poliittisesta toiminnasta (IX päätöslauselma), Sosialistisen demokration allianssista (XVI päätöslauselma) ja Hajaannuksesta romaanisessa Sveitsissä (XVII päätöslauselma).
- ⁴⁰⁷ *4. syyskuuta 1870*, sen jälkeen kun oli saapunut tieto ranskalaisen joukkojen tappiosta Sedanin edustalla, Pariisissa alkoi toisen keisarikunnan kukistamiseen ja tasavallan julistamiseen johtanut kansanjoukkojen vallankumouksellinen esiintyminen. Tuolloin syntyneeseen väliaikaiseen hallitukseen tuli kuitenkin maltillisten tasavaltalaisten ohella myös monarkisteja. Tämä Pariisin sotilaskuvernööri Trochun ja hänen tosiasiallisen innoittajansa Thiersin johtama hallitus pelkäsi kansanjoukkoja ja elätteli Ranskan porvaristolle ja tilanherrapiireille ominaisia antautumismielialoja. Sen vuoksi hallitus asetui kansallisen kavalluksen tielle ja solmi katalan sopimuksen ulkoisten vihollisten kanssa.
- ⁴⁰⁸ Tarkoitetaan Pääneuvoston oikeuksia laajentaneita Baselin kongressin päätöslauselmia organisaatiokysymyksestä.
- ⁴⁰⁹ »*Il Proletariosta*» ks. selitystä 378.
»*Gazzettino Rosa*» (Punainen lehti) oli Milanossa 1867—1873 ilmestynyt italialainen päivälehti, vasemmistomazzinistien äänenkannattaja. Vuonna 1871 lehti esiintyi Pariisin kommuunin puolesta ja julkaisi Internationaalien aineistoja. Vuodesta 1872 oli bakunistien vaikutuksen alainen.
- ⁴¹⁰ »*La Liberté*» (Vapaus) oli Brysselissä 1865—1873 ilmestynyt belgialainen demokraattinen sanomalehti; vuodesta 1867 yksi Internationaalien äänenkannattajista Belgiassa.

- 411 Vuoden 1871 ranskalaisen jaoston perusti Lontoossa syyskuussa 1871 ryhmä ranskalaisia maanpakolaisia. Jaoston johto solmi kiinteät yhteydet Sveitsin bakunisteihin ja toimi yhdessä näiden kanssa yhtyen näiden hyökkäilyihin Internationaalinen järjestöperiaatteita vastaan. Jaostoa ei hyväksytty Internationaaliin, koska sen sääntöjen eräät kohdat olivat ristiriidassa Internationaalien yleisten sääntöjen kanssa. Myöhemmin jaosto hajosi erillisiksi ryhmiksi.
- 412 Tässä on kyse *Kiertokirjeestä kaikille Kansainvälisen työväenliiton federaatioille*, jonka hyväksyi 12. marraskuuta 1871 Sonvillierissä pidetty bakunistien Juran federaation edustajakokous. Tämä kiertokirje kiisti Lontoon konferenssin päätökset ja Pääneuvoston oikeudet sekä kehotti kaikkia federaatioita vaatimaan kongressin viipymätöntä koollekutsumista, jotta tämä tarkistaisi yleiset säännöt ja tuomitsisi Pääneuvoston.
- 413 »*Ficcanaso*» (Liero) oli Torinossa 1868—1872 ilmestynyt tasavaltalainen satiirinen päivälehti, vasemmistolaisen mazzinistien äänenkannattaja.
- 414 Ks. selitystä 368.
- 415 Ks. selitystä 231.
- 416 Engels tarkoittaa Romaanisen liittokomitean vastausta Sonvillierin edustajakokouksen 16 osanottajan kiertokirjeeseen.
- 417 Ks. selitystä 223.
- 418 *Saksilaisten sosiaalidemokraattien edustajakokous* pidettiin Chemnitzissa 6.—7. tammikuuta 1872. Muiden kysymysten (äänioikeudesta, ammattiliittojen järjestämisestä jne.) ohella edustajakokous käsiteli kysymystä suhteesta Sonvillierin kiertokirjeeseen (ks. selitystä 412) sekä Internationaalien sisällä tapahtuneesta taistelusta anarkisteja vastaan. Edustajakokous ilmaisi yksimielisen kannatuksensa Pääneuvostolle ja hyväksyi vuoden 1871 Lontoon konferenssin päätökset.
- 419 *Internationaalinen Belgian federaation edustajakokous* työskenteli 24.—25. joulukuuta 1871 Brysselissä. Sonvillierin kiertokirjettä käsiteltäessä sen osanottajat eivät kannattaneet Sveitsin anarkistien vaatimusta yleisen kongressin viipymättömästä koollekutsumisesta. Edustajakokous antoi kuitenkin Belgian liittoneuvoston tehtäväksi laatia Internationaalien uusien sääntöjen luonnos, jotta se olisi voitu käsitellä Haagin kongressissa (ks. selitystä 384).
- 420 Ks. selitystä 380.
- 421 Ks. selitystä 355.

NIMIHAKEMISTO

A

- Affre, Denis Auguste* (1793—1848), ranskalainen pappi, Pariisiin arkkipiispa (1840—1848), hallituksen joukkojen sotilaat ampuivat hänet vuoden 1848 kesäkuun kapinan aikana.—495.
- Ailly, Pierre d'* (1350—k. 1420 tai 1425), ranskalainen kardinaali; esitti huomattavaa osaa Konstanzin kirkolliskokouksessa.—255.
- Aleksanteri I* (1777—1825), Venäjän keisari (1801—1825).—17.
- Aleksanteri II* (1818—1881), Venäjän keisari (1855—1881).—441.
- Aleksanteri Suuri* (356—323 eaa.), kuuluisa muinaisajan sotapäällikkö ja valtiomies.—205.
- Alexandra* (1844—1925), Tanskan kuninkaan Kristian IX:n tytär; vuodesta 1863 Walesin prinssin puoliso ja vuodesta 1901 Englannin kuninkaan Edvard VII:n puoliso.—461.
- Allais, Louis Pierre Constant* (synt. n. 1821), ranskalainen vakoojija.—205, 209.
- Anglès, François Ernest* (1807—1861), ranskalainen maanomistaja, lakiasäättävän kansalliskokouksen jäsen (1850—1851), järjestyspuolueen edustaja.—230.
- Auerswald, Rudolf* (1795—1866), preussilainen valtiomies, ministeripresidentti ja ulkoministeri (kesä—syyskuussa 1848).—92.
- Aurangzeb* (1618—1707), padišah (1658—1707) suurmogulien suvusta Intiassa.—260.
- Aurette de Paladnes, Louis Jean Baptiste d'* (1804—1877), ranskalainen kenraali, klerikaali, johti Ranskan-Saksan sodan aikana Loiren armeijaa; maaliskuussa 1871 Pariisin kansalliskaartin päällikkö, vuoden 1871 kansalliskokouksen jäsen.—456, 459.
- Avrial, Augustin* (1840—1904), ranskalaisen työväenliikkeen toimihenkilö, vasemmistoproudhonisti, Internationaalin jäsen ja Pariisin kommuunin merkkihenkilö, sittemmin maanpakolainen.—528.

B

- Bailly, Jean Sylvain* (1736—1793), 1700-luvun lopun Ranskan porvarillisen vallankumouksen toimihenkilö, liberaalisen perustuslaillisen porvariston johtajia.—150.

- Bakunin, Mihail Aleksandrovitš* (1814—1876), venäläinen demokraatti ja publisisti; osallistui vuosien 1848—1849 vallankumoukseen Saksassa; yksi anarkismin ideologeista. Hän esiintyi I Internationaalissa marxilaisuuden kiihkeänä vastustajana; Haagin kongressissa hänet erotettiin I Internationaalista hajotustoiminnan vuoksi.—123, 393, 398—402, 410—412, 508, 509, 513—517, 522, 533, 541, 544, 545, 548, 551—552, 581, 584—590.
- Bazac, Honoré de* (1799—1850), suuri ranskalainen realistikirjailija.—258.
- Baraguay d'Hilliers, Achille* (1795—1878), ranskalainen kenraali; toisen tasavallan kaudella perustuslakia säätävän kansalliskokouksen ja lakiasäätävän kansalliskokouksen jäsen; 1851 Pariisin varuskunnan päällikkö, bonapartisti.—215, 228.
- Barbès, Armand* (1809—1870), ranskalainen kumousmies, pikkuporvarillinen demokraatti; osallistui aktiivisesti vuoden 1848 vallankumoukseen; osallistumisestaan vuoden 1848 toukokuun 15. päivän tapahtumiin sai elinkautisen vankeusrangaistuksen, hänet armahdettiin 1854.—276.
- Baroche, Pierre Jules* (1802—1870), ranskalainen poliitikko ja valtiomies, järjestyspuolueen edustaja, sittemmin bonapartisti; 1849 vetotuomioistuimen pääprokuraattori.—197, 209—211, 215, 220.
- Barrot, Odilon* (1791—1873), ranskalainen porvarillinen poliitikko, helmikuuhun 1848 oli liberaalisen dynastisen opposition johdossa; joulukuusta 1848 lokakuuhun 1849 johti järjestyspuolueeseen tukeutunutta ministeristöä.—168—171, 174, 189, 190, 201, 217, 220, 227, 236.
- Barton, John* (1700-luvun loppu — 1800-luvun alku), englantilainen taloustieteilijä, klassisen porvarillisen kansantaloustieteen edustaja.—362.
- Bassermann, Friedrich Dantel* (1811—1855), saksalainen porvarillinen poliitikko, Frankfurtin kansalliskokouksen jäsen, oikeistokeskustalainen.—96.
- Bastelica, André* (1845—1884), Ranskan ja Espanjan työväenliikkeen toimihenkilö, ammatiltaan kirjaltaja, Internationaalinen jäsen, bakunisti, Internationaalinen Pääneuvoston jäsen.—516, 517, 523, 529.
- Bastiat, Frédéric* (1801—1850), ranskalainen vulgaari taloustieteilijä.—303.
- Baze, Jean Didier* (1800—1881), ranskalainen asianajaja ja poliitikko, orleanisti.—226, 241.
- Becker, Bernhard* (1826—1882), saksalainen publisisti, lassallelainen, Saksan yleisen työväenyhdistyksen puheenjohtaja (1864—1865); 1872 Internationaalinen Haagin kongressin osanottaja.—571.
- Becker, Johann Philip* (1809—1886), kansainvälisen ja Saksan työväenliikkeen merkkihenkilö, ammatiltaan harjantekijä; osallistui vuosien 1848—1849 vallankumoukseen, oli Internationaalinen saksalaisten jaostojen perustaja Sveitsissä; Lontoon konferenssin (1865) osanottaja, »Vorbote» aikakauslehden toimittaja.—400, 410.

- Bedeau, Marie Alphonse* (1804—1863), ranskalainen kenraali ja poliitikko, maltillinen porvarillinen tasavaltalainen; toisen tasavallan kaudella perustuslakia säättävän kansalliskokouksen ja lakiasäättävän kansalliskokouksen varapresidentti.—175, 216.
- Beghelli, Giuseppe* (1847—1877), italialainen lehtimies, Garibaldin retkien osanottaja, useiden tasavaltalaisten lehtien toimittaja.—588.
- Bem, Józef* (1795—1850), puolalainen kenraali, vuosien 1830—1831 kapinan osanottaja; osallistui 1848 vallankumoustaisteluihin Wienissä; yksi Unkarin vallankumousarmeijan johtajista.—83.
- Benoist d'Azy, Denis* (1796—1880), ranskalainen poliitikko ja rahamies; lakiasäättävän kansalliskokouksen varapresidentti (1849—1851), legitimisti.—220, 225.
- Bergeret, Jules Victor* (1839—1905), Pariisin kommuunin toimihenkilö, kansalliskaartin kenraali, sittemmin maanpaossa.—462.
- Bernard, Ranskalainen eversti*, johti sotilasvaliokuntia, jotka ranskaisivat vuoden 1848 kesäkuun kapinan osanottajia Pariisissa; vuoden 1851 joulukuun 2. päivän valtiokaappauksen jälkeen yksi bonapartisteja vastustaneiden tasavaltalaisten johtajista.—166.
- Berry, Marie Caroline Ferdinande Louise*, herttuatar (1798—1870), Ranskan kruunun tavoittelijan, kreivi Charmbørdin äiti. Yritti 1832 nostattaa Vendéessä kapinan kukistaakseen Ludvig Filipin.—450.
- Berryer, Pierre Antoine* (1790—1868), ranskalainen asianajaja ja poliitikko, legitimisti.—179, 197, 217, 225.
- Bervi, Vasili Vasiljevitsš* (salanimeltään N. Flerovski) (1829—1918), venäläinen taloustieteilijä ja sosiologi, narodnikkilaisen utoopisen sosialismin edustaja, kirjoitti kirjan «Положение рабочего класса в России» (Työväenluokan asema Venäjällä).—396.
- Beslay, Charles* (1795—1878), ranskalainen teollisuudenharjoittaja ja poliitikko, Internationaalien jäsen, proudhonisti, Pariisin kommuunin finanssivaliokunnan jäsen, edustajana Ranskan pankissa, koetti estää Ranskan pankin kansallistamisen ja puuttumisen tämän sisäisiin asioihin.—454.
- Beust, Friedrich*, kreivi (1809—1886), Saksin ja Itävallan taantumuksellinen valtiomies, vastusti Saksan yhdistymistä Preussin johdolla ja puolusti pienten saksalaisvaltioiden riippumattomuutta.—507.
- Billaut, Auguste Adolphe Marie* (1805—1863), ranskalainen poliitikko, orleanisti, vuodesta 1849 bonapartisti, perustuslakia säättävän kansalliskokouksen jäsen (1848—1849) ja sisäministeri (1854—1858).—220.
- Bismarck, Otto*, ruhtinas (1815—1898), Preussin ja Saksan valtiomies ja diplomaatti, Preussin junkkerien edustaja; Preussin ministeripresidentti (1862—1871) ja Saksan valtakunnankansleri (1871—1890).—416, 419, 432, 441, 448, 450, 453, 455, 457, 473, 481, 483, 484, 488, 495, 496, 500, 507, 521, 546, 549, 552, 569, 572, 586, 590.

- Blanc, Gaspard*, ranskalainen bakunisti, ammatiltaan tiemestari, otti osaa vuoden 1870 Lyonin kapinaan; Pariisin kunnan kukistamisen jälkeen esiintyi bonapartistina.—515—517, 522, 550—552.
- Blanc, Louis* (1811—1882), ranskalainen pikkuporvarillinen sosialisti ja historioitsija; 1848 väliaikaisen hallituksen jäsen ja Luxembourgin valiokunnan puheenjohtaja; elokuusta 1848 pikkuporvarillisten maanpakolaisten johtaja Lontoossa.—9, 148.
- Blanchet, Stanislas* (oikea nimi Pourille) (synt. 1833), ranskalainen munkki, poliisin asiamies, joka tekeytyi Pariisin kunnan jäseneksi, hänet paljastettiin ja vangittiin.—481.
- Blanqui, Louis Auguste* (1805—1881), ranskalainen kumousmies, utopistikommunisti, perusti useita salaisia seuroja ja salaliittoja. Osallistui aktiivisesti vuosien 1830 ja 1848 vallankumouksiin; Ranskan proletaarisen liikkeen johtajia; sai useita vankeusrangaistuksia.—156, 276, 423, 424, 426, 456, 461, 494.
- Blind, Karl* (1826—1907), saksalainen lehtimies ja pikkuporvarillinen demokraatti; vuosien 1848—1849 vallankumouksellisen liikkeen osanottaja Badenissa. 1850- ja 1860-luvun alussa saksalaisten pikkuporvarillisten maanpakolaisten johtajia Lontoossa, myöhemmin kansallisliberaali.—568—569.
- Blum, Robert* (1807—1848), saksalainen pikkuporvarillinen demokraatti, johti Frankfurtin kansalliskokouksen vasemmistosiipeä; lokakuussa 1848 oli puolustamassa Wieniä, vastavallankumoukselliset joukot ampuivat hänet kaupungin valtaamisen jälkeen.—90, 102.
- Bolte, Friedrich*, Amerikan työväenliikkeen toimihenkilö, sikaarintekijä, kansallisuudeltaan saksalainen; Internationaalin Pohjois-Amerikan jaostojen liittoneuvoston sihteeri (1872), »Arbeiter-Zeitung» lehden toimituskunnan jäsen; 1872—1874 kuului Haagin kongressin valitsemaan Pääneuvostoon, 1874 hänet erotettiin Pääneuvostosta.—580.
- Bonald, Louis, Gabriel Ambroise* (1754—1840), ranskalainen poliitikko ja publisisti, monarkisti.—22.
- Bonaparte*, ks. Napoleon III.
- Bonaparte, Louis*, ks. Napoleon III.
- Bourbonit*, ranskalainen kuningassuku (1589—1792, 1814—1815 ja 1815—1830).—168, 177, 222, 223, 225, 226, 229, 248.
- Bousquet, Abel*, ranskalainen anarkisti, hänet erotettiin Internationaalin jaostosta poliisissa palvelevana.—590.
- Bright, John* (1811—1889), englantilainen tehtailija, Anti-Corn-Law-Leaguen perustajia. 1860-luvun loppupuolelta yksi liberaalipuolueen johtajista, oli useissa ministerinviroissa liberaalihallituksissa.—383.
- Brissot, Jean Pierre* (1754—1793), 1700-luvun Ranskan porvarillisen vallankumouksen merkkihenkilöitä, aluksi jakobiini, sittemmin girondistipuolueen johtaja ja teoreetikko.—298.
- Brogie, Achille Charles* (1785—1870), ranskalainen valtiomies, pääministeri (1835—1836), lakiasäättävän kansalliskokouksen jäsen (1849—1851), orleanisti.—197, 227.

- Brunel, Antoine Maglotre* (synt. 1830), ranskalainen upseeri, blanquilainen, kansalliskaartin keskuskomitean ja Pariisin kommuunin jäsen. Toukokuussa 1871 versaillesilaiset haavoittivat häntä pahasti.—499.
- Brutus, Marcus Junius* (n. 85—42 eaa.), roomalainen poliitikko, Julius Caesaria vastaan suunnatun salaliiton johtaja.—149.

C

- Cabet, Étienne* (1788—1856), ranskalainen publisisti, osallistui proletariaatin poliittiseen liikkeeseen 1830—1840-luvulla; tunnettu rauhallisen utooppisen kommunismin edustaja, kirjoittanut teoksen *Voyage en Icarie* (Matka Ikariaan).—302, 499, 500.
- Caesar, Gaius Julius* (n. 100—44 eaa.), kuuluisa roomalainen sotapäällikkö ja valtiomies.—144, 149.
- Cagliostro, Alessandro* (oik. Guiseppe Balsamo) (1743—1795), italialainen seikkailija.—514.
- Caligula* (12—41), Rooman keisari.—170.
- Calonne, Charles Alexandre* (1734—1802), ranskalainen valtiomies, Ranskan porvarillisen vallankumouksen aikana 1700-luvun lopulla vastavallankumouksellisten maanpakolaisten johtomiehiä.—483.
- Camélinat, Zéphirin* (1840—1932), Ranskan työväenliikkeen tunnettu toimihenkilö, ammatiltaan pronssinvalaja, Internationaalin Pariisin jaostojen johtomiehiä; Parissin kommuunin osanottaja, pakeni sen kukistamisen jälkeen Englantiin.—528.
- Campbell, George* (1824—1892), englantilainen siirtomaavirkailija, työskenteli Intiassa ja kirjoitti siitä muutamia teoksia; parlamentin jäsen ja liberaali.—272.
- Camphausen, Ludolf* (1803—1890), saksalainen pankkiiri, Reininmaan liberaalisen porvariston johtaja; maaliskuu—kesäkuussa 1848 Preussin ministeripresidentti.—49, 54, 63, 92.
- Carlier, Pierre* (1799—1858), Pariisin poliisiprefekti (1849—1851), bonapartisti.—192, 205, 211, 238.
- Caussidière, Marc* (1808—1861), ranskalainen pikkuporvarillinen mokraatti, vuoden 1834 Lyonin kapinan osanottaja; helmikuussa 1848 Pariisin poliisiprefekti ja perustuslakia säättävän kansalliskokouksen jäsen, kesäkuussa 1848 lähti maanpakoon Englantiin.—148.
- Cavaignac, Louis Eugène* (1802—1857), ranskalainen kenraali ja poliitikko, maltillinen porvarillinen tasavaltalainen; toukokuusta 1848 sotaministeri, tukahdutti erittäin julmasti Pariisin työläisten kesäkuun kapinan; kesäkuusta joulukuuhun 1848 hänellä oli ylin toimeenpanovalta.—71, 160, 165—167, 175, 218, 231, 241, 495.
- Chalain, Louis Denis* (synt. 1845), Ranskan työväenliikkeen toimihenkilö, ammatiltaan metallisorvari; Pariisin kommuunin jäsen, kuului Kommuunissa yleisen turvallisuuden valiokuntaan sekä työn ja vaihdon valiokuntaan. Kommuunin

- tukahduttamisen jälkeen lähti maanpakoon Englantiin, missä hän kuului jonkin aikaa Pääneuvostoa vastaan esiintyneeseen vuoden 1871 ranskalaiseen jaostoon.—527.
- Chambord, Henri Charles*, kreivi (1820—1883), Bourbon-suvun vanhemman haaran viimeinen edustaja, Kaarle X:n pojanpoika; tavoitteli Ranskan kruunua Henrik V:n nimellä.—179, 202, 224, 225, 229.
- Changarnier, Nicolas Anne Théodule* (1793—1877), ranskalainen kenraali ja poliitikko, monarkisti; 1848 kesäkuun tapahtumien jälkeen Pariisin varuskunnan ja kansalliskaartin päällikkö, oli hajottamassa kesäkuun 13. päivän (1849) mielenosoitusta Pariisissa.—63, 170—172, 182, 187, 205—207, 209, 210, 213—217, 221, 227, 230, 236, 241, 463.
- Chapman, John* (1801—1854), englantilainen publisisti ja porvarillinen radikaali; kannatti uudistusten toimeenpanoa Intiassa.—272.
- Charras, Jean Baptiste Adolphe* (1810—1865), ranskalainen sotilasanalan toimihenkilö ja poliitikko, maltillinen tasavaltalainen; osallistui Pariisin työläisten kesäkuun (1848) kapinan tukahduttamiseen; esiintyi Louis Bonapartea vastaan; karkotettiin Ranskasta.—144, 241.
- Chautard*, työväenjärjestöihin soluttautunut ranskalainen vakoilija, vuoden 1871 Lontoon ranskalaisen jaoston jäsen, hänet paljastettiin ja erotettiin jaostosta.—523.
- Cherbuliez, Antoine Elisée* (1797—1869), sveitsiläinen taloustieteilijä, Sismondin seuraaja.—362.
- Cherval, Julien* (oik. Joseph Crämer), Kommunistien liittoon soluttautunut preussilainen poliisivakoilija; yksi Pariisissa ns. saksalais-ranskalaisen salaliiton jutussa syytetyistä, pakeni vankilasta poliisin avulla.—136.
- Chevalley, Henri*, sveitsiläinen anarkisti, ammatiltaan räätäli.—516.
- Clive, Robert* (1725—1774), Bengalin kuvernööri (1757—1760 ja 1765—1767); pani laajasti alulle brittien Intiassa pystyttämän siirtomaaherruuden ryöstömenetelmät.—274.
- Ccëtlogon, Louis Charles Emmanuel*, kreivi de (1814—1886), ranskalainen virkamies, bonapartisti, oli mm. järjestämässä vastavallankumouksellista esiintymistä Pariisissa 22. maaliskuuta 1871.—462.
- Constant, Benjamin* (1767—1830), ranskalainen kirjailija, liberaalinen poliitikko.—149.
- Corbon, Claude Anthime* (1808—1891), ranskalainen poliitikko, tasavaltalainen, perustuslakia säätävän kansalliskokouksen jäsen (1848—1849); myöhemmin erään Pariisin kaupunkipiirin määri ja vuoden 1871 kansalliskokouksen jäsen.—447.
- Cousin, Victor* (1792—1867), ranskalainen idealistifilosofi, eklektikko.—149.
- Cousin-Montauban, Charles Guillaume Marie Apollinaire Antoine*, kreivi de Palikao (1796—1878), ranskalainen kenraali, bonapartisti, vuonna 1860 englantilais-ranskalaisten siirtomaajoukkojen päällikkönä Kiinassa; sotaministeri ja hallituksen päämies (elo—syyskuussa 1870).—456.

- Creton, Nicolas Joseph* (1798—1864), ranskalainen asianajaja; toisen tasavallan kaudella perustuslakia säätävän ja lakiasäättävän kansalliskokousten jäsen, orleanisti.—223.
- Cromwell, Oliver* (1599—1658), porvariston ja porvaristuneen aateiston johtaja Englannin 1600-luvun porvarillisen vallankumouksen kaudella, vuodesta 1653 Englannin, Skotlannin ja Irlannin lordiprotektori.—150, 240.
- Cuno Friedrich Theodor* (1847—1934), Saksan ja kansainvälisen työväenliikkeen toimihenkilö, sosialisti; 1871—1872 oli vakinaisessa kirjeenvaihdossa Engelsin kanssa, kamppaili aktiivisesti anarkismia vastaan Italiassa.—584, 588—590.

D

- Dahlmann, Friedrich Christoph* (1785—1860), saksalainen porvarillinen historioitsija ja poliitikko, liberaali; 1848—1849 Frankfurtin kansalliskokouksen jäsen, kuului oikeistolaiseen keskustaan.—30.
- Danton, Georges Jacques* (1759—1794), Ranskan porvarillisen vallankumouksen merkkimiehiä 1700-luvun lopulla, jakobiinien oikeistosiiven johtajia.—117, 148, 149.
- Darboy, Georges* (1813—1871), ranskalainen teologi, vuodesta 1863 Pariisin arkkipiispa, kommunardit ampuivat hänet toukokuussa 1871 panttivankina.—423, 494.
- Desmaret*, ranskalainen santarmiupseeri, G. Flourensien murhaaja.—464.
- Desmoulins, Camille* (1760—1794), ranskalainen publisisti, 1700-luvun lopun porvarillisen vallankumouksen merkkimiehiä, oikeistojakobiini.—149.
- Dietz, Oswald* (n. 1824—1864), saksalainen arkkitehti, osallistui vuosien 1848—1849 vallankumoukseen, asui maanpaossa Lontoossa; Kommunistien liiton Keskuskomitean jäsen, sen hajotua kuului Willichin—Schapperin seikkailuhenkiseen ryhmäkuntaan; osallistui myöhemmin USA:n sisällissotaan pohjoisvaltioiden puolella.—136.
- Dobhoff, Anton* (1800—1872), itävaltalainen valtiomies, maltillinen liberaali, 1848 kauppaministeri (toukokuussa) ja sisäministeri (heinä—lokakuussa).—77.
- Dombrowski, Jaroslaw* (1836—1871), puolalainen vallankumouksellinen demokraatti, 1860-luvulla Puolan kansallisen vapautusliikkeen osanottaja; Pariisin kommuunin kenraali, toukokuun alusta 1871 Kommuunin kaikkien asevoimien ylipäällikkö, kaatui barrikadeilla.—479.
- Douay, Félix* (1816—1879), ranskalainen kenraali, joutui vangiksi Sedanissa; Pariisin kommuunin pyöveleitä ja versaillesilaisarmeijan komentajia.—489.
- Duchâtel, Charles* (1803—1867), ranskalainen valtiomies, orleanisti, sisäministeri (1839—1840, 1840 — helmikuu 1848).—225.
- Dufaure, Jules Armand Stanislas* (1789—1881), ranskalainen porvarillinen poliitikko, orleanisti; 1848 perustuslakia säätävän

- kansalliskokouksen jäsen, loka — joulukuussa 1848 sisäministeri Cavaignacin hallituksessa.—456, 463, 485, 486, 506, 535, 553.
- Dunoyer, Charles* (1786—1862), ranskalainen vulgaari taloustieteilijä ja porvarillinen poliitikko.—302.
- Dupin, Andre Marie Jean Jacques* (1783—1865), ranskalainen lakimies ja poliitikko, orleanisti, lakiasäättävän kansalliskokouksen puheenjohtaja (1849—1851); sittemmin bonapartisti.—205, 209, 210.
- Duprat, Pascal* (1815—1885), ranskalainen lehtimies, porvarillinen tasavaltalainen; toisen tasavallan kaudella perustuslakia säättävän kansalliskokouksen ja lakiasäättävän kansalliskokouksen jäsen, esiintyi Louis Bonapartea vastaan.—211, 214.
- Durand, Gustave* (synt. 1835), ranskalainen koruseppä, poliisin vakoilija. Pariisin kommuunin kukistamisen jälkeen sanoi itseään maanpakolaiseksi, vuoden 1871 ranskalaisen jaoston sihteeri, lokakuussa 1871 hänet paljastettiin ja erotettiin Internationaalista.—523, 529.
- Duval, Émile Victor* (1841—1871), Ranskan työväenliikkeen toimihenkilö, valuri, Internationaalien jäsen; Pariisin kommuunin ja kansalliskaartin keskuskomitean jäsen; Kommuunin kansalliskaartin kenraali; 4. huhtikuuta 1871 joutui versaillesilaisten vangiksi ja nämä ampuivat hänet.—464.

E

- Eichhorn, Johann Albrecht Friedrich* (1779—1856), preussilainen valtiomies, Preussin kultti-, valistus- ja lääkintäasiain ministeri (1840—1848).—33.
- Eisenmann, Gottfried* (1795—1867), saksalainen publisisti, Frankfurtin kansalliskokouksen jäsen, kuului keskustaan ja sittemmin vasemmistosiipeen.—19.
- Engels, Friedrich* (1820—1895), (elämäkertatietoja).—569, 571.
- Espartero, Baldomero* (1793—1879), espanjalainen kenraali ja valtiomies, sijaishallitsija (1841—1843) ja hallituksen päämies (1854—1856), progressistipuolueen johtaja.—451.
- Eudes, Émile Desire François* (1843—1888), ranskalainen kumousmies, blanquilainen, kansalliskaartin kenraali ja Pariisin kommuunin jäsen; Kommuunin tukahduttamisen jälkeen pakeni Sveitsiin ja sittemmin Englantiin.—423.

F

- Falloux, Alfred* (1811—1886), ranskalainen poliitikko, legitimisti ja klerikaali; 1848 kansallisten työhuoneiden hajottamisen alullepanija ja Pariisin kesäkuun kapinan tukahduttamisen innoittaja; opetusministeri (1848—1849).—174, 189, 190, 227, 229.
- Faucher, Jules* (Julius) (1820—1878), saksalainen publisisti, nuorhegeliläinen; kauppavapauden kannattaja, 1850—1861 maan-

- paossa Englannissa, kirjoitti useita asuntokysymystä koskevia teoksia, progressisti.—572.
- Faucher, Léon* (1803—1854), ranskalainen porvarillinen poliitikko, orleanisti, malthusilaisen suunnan taloustieteilijä, sisäministeri (jouluukuusta 1848 toukokuuhun 1849 ja 1851), myöhemmin bonapartisti.—198, 220, 226.
- Favre, Jules* (1809—1880), tanskalainen asianajaja ja poliitikko, maltillisten tasavaltalaisten johtomiehiä; ulkoministeri (1870—1871), kävi Saksan kanssa neuvotteluja Pariisiin antautumisesta ja rauhan solmimisesta; Pariisin kommuunin pyöveleitä ja Internationaalia vastaan käydyn taistelun innoittajia.—431, 447, 448, 453, 457, 460, 481, 488, 499, 500, 503, 506, 535, 586.
- Ferdinand I* (1793—1875), Itävallan keisari (1835—1848).—76, 79, 90.
- Ferdinand II* (1810—1859), Napolin kuningas (1830—1859); 1848 suoritetun Messinan pommituksen takia sai liikanimen »kuningas Bomba».—70, 451.
- Ferré, Theophile Charles* (1845—1871), ranskalainen kumousmies, blanquilainen, 60-luvun tasavaltalaisliikkeen aktiivinen osantottaja Ranskassa; Pariisin kommuunin jäsen sekä yleisen turvallisuuden valiokunnan jäsen ja myöhemmin sen johtaja, Kommuunin prokuraattorinsijainen; versaillesilaiset ampuivat hänet.—520.
- Ferry, Jules François Camille* (1832—1893), ranskalainen asianajaja, publisisti ja poliitikko, maltillisten tasavaltalaisten johtomiehiä; kansallisen puolustuksen hallituksen jäsen ja Pariisin määri (1870—1871); taisteli aktiivisesti vallankumousliikettä vastaan, pääministeri (1880—1881 ja 1883—1885), noudatti siirtomaavallloitusten politiikkaa.—449.
- Feuerbach, Ludwig* (1804—1872), esimarxilaisen kauden suurin saksalainen materialistifilosofi.—296.
- Filip II* (1527—1598), Espanjan kuningas (1556—1598).—570.
- Flerovski*, ks. Bervi, Vasili Vasiljevitš.
- Fleury, Charles* (oik. Carl Friedrich August Krause) (synt. 1824), lontoolainen kauppias, preussilainen vakoilija ja poliisin asiamies.—137—139.
- Flotte, Paul de* (1817—1860), ranskalainen meriupseeri, Blanquin kannattajia, osallistui aktiivisesti toukokuun 15. päivän tahtumiin ja vuoden 1848 kesäkuun kapinaan Pariisissa, lakiasäättävän kansalliskokouksen jäsen (1850—1851).—196.
- Flourens, Gustave* (1838—1871), ranskalainen kumousmies ja luonnontutkija, blanquilainen, vuoden 1870 lokakuun 31. päivän ja vuoden 1871 tammikuun 22. päivän kapinoiden johtajia; Pariisin kommuunin jäsen, huhtikuussa 1871 versaillesilaiset murhasivat hänet petomaisesti.—456, 461, 464.
- Fould, Achille* (1800—1867), ranskalainen pankkiiri, orleanisti ja sittemmin bonapartisti; 1849—1867 oli moneen otteeseen finanssiministerinä.—192, 215, 220, 229.
- Fourier, Charles* (1772—1837), suuri ranskalainen utopistisocialisti.—28, 296, 393, 575.

- Frankel, Leo* (1844—1896), Unkarin ja kansainvälisen työväenliikkeen merkkihenkilö, Pariisin kommuunin jäsen, johti työ- ja vaihtoasiain valiokuntaa, Internationaalii Pääneuvoston jäsen (1871—1872), Unkarin yleisen työväenpuolueen perustajia, Marxin ja Engelsin aatetoveri.—479.
- Franklin, Benjamin* (1706—1790), tunnettu amerikkalainen poliitikko, tiedemies ja diplomaatti, demokraatti, osallistui Pohjois-Amerikan itsenäisyysotaan.—333.
- Frans I* (1768—1835), Itävallan keisari (1804—1835).—40, 42.
- Frans Joosef I* (1830—1916), Itävallan keisari (1848—1916).—100.
- Fredrik August II* (1797—1854), Saksin kuningas (1836—1854).—115.
- Fredrik II* (»Suuri») (1712—1786), Preussin kuningas (1740—1786).—501.
- Fredrik Vilhelm III* (1770—1840), Preussin kuningas (1797—1840).—21, 25.
- Fredrik Vilhelm IV* (1795—1861), Preussin kuningas (1840—1861).—21, 23, 25, 27, 33, 44, 49, 50, 93, 95, 101, 108, 109.
- Fröbel, Julius* (1805—1893), saksalainen publisisti ja edistysmielisen kirjallisuuden kustantaja, pikkuporvarillinen radikaali ja myöhemmin liberaali; osallistui vuosien 1848—1849 vallankumoukseen Saksassa; Frankfurtin kansalliskokouksen jäsen, kuului sen vasemmistosiipeen.—90.

G

- Galliffet, Gaston Alexandre Auguste*, markiisi de (1830—1909), ranskalainen kenraali, Pariisin kommuunin pyöveleitä.—464, 465, 498.
- Gambetta, Léon* (1838—1882), ranskalainen valtiomies, porvarillinen tasavaltalainen, kansallisen puolustuksen hallituksen jäsen (1870—1871).—447.
- Ganesco, Grégori* (n. 1830—1877), ranskalainen lehtimies, syntyperältään romanialainen, toisen keisarikunnan kaudella bonapartisti, myöhemmin Thiersin hallituksen kannattaja.—478.
- Gervinus, Georg Gottfried* (1805—1871), saksalainen porvarillinen historioitsija, liberaali; 1848 Frankfurtin kansalliskokouksen jäsen.—31.
- Girardin, Delphine de* (1804—1855), ranskalainen kirjailijatar, Emile de Girardinin puoliso.—259.
- Girardin, Émile de* (1806—1881), ranskalainen porvarillinen publisisti ja poliitikko, »La Presse» lehden toimittaja; ennen vuoden 1848 vallankumousta oli oppositiossa Guizotin hallitusta vastaan, vallankumouksen aikana porvarillinen tasavaltalainen, lakiasäättävän kansalliskokouksen jäsen (1850—1851), myöhemmin bonapartisti.—212.
- Giraud, Charles Joseph Barthélemy* (1802—1881), ranskalainen lakimies, monarkisti, opetusministeri.—238.
- Gladstone, William Ewart* (1809—1898), englantilainen valtiomies, liberaalipuolueen johtajia 1800-luvun jälkipuoliskolla, valtionrahaston kansleri (finanssiministeri) (1852—1855 ja

- 1859—1866) sekä pääministeri (1868—1874, 1880—1885, 1886, 1892—1894).—279, 583.
- Goethe, Johann Wolfgang* (1749—1832), suuri saksalainen kirjailija ja ajattelijä.—154, 267.
- Gortšakov, Aleksandr Mihailovitš*, ruhtinas (1798—1883), venäläinen valtiomies ja diplomaatti, Wienin-lähettiläs (1854—1856) ja ulkoministeri (1856—1882).—441.
- Gracchus-veljekset, Gaius Sempronius* (153—121 eaa.) ja *Tiberius Sempronius* (163—133 eaa.), muinais-Rooman kansantribuuneja, kamppailivat maanjakolain hyväksymisen puolesta pitäen silmällä talonpoikien etuja.—149.
- Granier de Cassagnac, Adolphe* (1806—1880), ranskalainen lehtimies, periaatteeton poliitikko, vuoteen 1848 orleanisti, sittemmin bonapartisti; toisen keisarikunnan kaudella lakiasäättävän kokouksen jäsen.—258.
- Greif*, preussilainen poliisiupseeri, 1850-luvun alussa yksi preussilaisten vakoilijoiden johtajista Lontoossa.—136, 137, 139.
- Grün, Karl* (1817—1887), saksalainen pikkuporvarillinen publisisti, 1840-luvun keskivaiheilla oli »todellisen sosialismin» huomattavimpia edustajia.—299.
- Guillaume, James* (1844—1916), sveitsiläinen opettaja, Internationaalien jäsen, sen monien kongressien osanottaja, bakunisti; Haagin kongressissa (1872) hänet erotettiin Internationaalista hajotustoimintansa vuoksi.—400, 402, 516, 517, 528, 542, 548.
- Gutod, Alphonse Simon* (synt. 1805), ranskalainen kenraali, tykistön ylipäällikkö Pariisin piirityksen aikana 1870—1871.—448.
- Guise*, herttua — ks. Henrik II.
- Guizot, François Pierre Guillaume* (1787—1874), ranskalainen porvarillinen historioitsija ja valtiomies, 1840—1848 johti tosiasiallisesti Ranskan sisä- ja ulkopoliittikkaa.—149, 163, 225, 227, 245, 258, 451, 452.
- Görgey, Arthur* (1818—1916), vuosien 1848—1849 Unkarin vallankumouksen johtavia sotilashenkilöitä; Unkarin armeijan ylipäällikkö (huhti — kesäkuussa 1849).—87.

H

- Hampden, John* (1594—1643), 1600-luvun Englannin porvarillisen vallankumouksen merkkihenkilö, ilmaisi porvariston ja porvaristuneen aateliston etuja.—93.
- Hansemann, David* (1790—1864), suurkapitalisti, reinitiläisen liberaalin porvariston johtajia, maaliskuussa 1848 Preussin finanssiministeri.—49, 54, 63, 92, 93.
- Hatzfeldt, Sophie von*, kreivitär (1805—1881), Lassallen ystävä ja kannattaja.—568—570.
- Hausmann, Georges Eugène* (1809—1891), ranskalainen poliitikko, bonapartisti, Seinen departementin prefekti (1853—1870), johti Pariisin uudistustöitä.—479, 493, 494.
- Hautpoul, Alphonse Henri* (1789—1865), ranskalainen kenraali, legitimisti ja sittemmin bonapartisti; sotaministeri (1849—1850).—192, 197, 206—208.

- Haynau, Julius Jakob* (1786—1853), itävaltalainen kenraali, 1848—1849 tukahdutti julmasti Italian ja Unkarin vallankumousliikkeen.—63.
- Harthausen, August* (1792—1866), preussilainen virkailija ja kirjailija, kirjoitti teoksen, joka kuvasi yhteisöjärjestelmän jäänteitä Venäjällä.—577.
- Heeckeren, Georges Charles d'Anthès*, paroni *de* (1812—1895), ranskalainen poliitikko, A. S. Puškinin murhaaja. Vuodesta 1848 bonapartisti, oli järjestämässä vuoden 1871 maaliskuun 22. päivän vastavallankumouksellista kapinaa Pariisissa.—462.
- Hegel, Georg Wilhelm Friedrich* (1770—1831), klassisen saksalaisen filosofian huomattavin edustaja, objektiivinen idealisti.—20, 148, 296—299, 393.
- Heine, Heinrich* (1797—1856), suuri saksalainen vallankumouksellinen runoilija.—69.
- Helvétius, Claude Adrien* (1715—1771), merkittävä ranskalainen filosofi, mekanistisen materialismin edustaja, ateisti.—302.
- Henrik II, Guise*, herttua (1614—1664), Fronde-kapinan osanottaja.—257.
- Henrik V*, ks. Chambord, Henri Charles.
- Henrik VI* (1421—1471), Englannin kuningas (1422—1461).—223.
- Henrik LXXII* Reuss-Greiz-Schleiz-Lobenstein-Ebersdorf (1797—1853), pienen saksalaisvaltion Reussin nuoremman haaran valtakunnan ruhtinas (1822—1848).—105.
- Hervé, Edouard* (1835—1899), ranskalainen publisisti; »Journal de Paris» lehden perustaja ja päätoimittaja; porvarillinen liberaali, toisen keisarikunnan kukistumisen jälkeen orleanisti.—491.
- Herzen, Aleksandr Ivanovitš* (1812—1870), suuri venäläinen vallankumouksellinen demokraatti, materialistifilosofi, publisisti ja kirjailija; 1847 lähti maanpakoon ulkomaille, jossa hän perusti Vapaan venäläisen kirjapainon sekä julkaisi »Poljarnaja zvezda» (Pohjantähti) kokoelmaa ja sanomalehteä »Kolo-kol» (Kello).—411, 508.
- Hins, Eugène* (1839—1923), belgialainen opettaja, proudhonisti ja myöhemmin bakunisti; Internationaalin belgialaisen jaoston perustaja; Brysselin (1868) ja Baselin (1869) kongressien osanottaja.—587.
- Hirsch, Wilhelm*, hampurilainen kauppa-apulainen, 1850-luvun alussa oli Preussin vakoilijana Lontoossa.—137—139.
- Hobbes, Thomas* (1588—1679), huomattava englantilainen filosofi, mekanistisen materialismin edustaja.—339.
- Hohenzollernit*, hallitsijasuku, josta tuli Brandenburgin ruhtinaita (1415—1701), Preussin kuninkaita (1701—1918) ja Saksan keisareita (1871—1918).—433, 480, 572.
- Hugo, Victor* (1802—1885), suuri ranskalainen kirjailija, toisen tasavallan kaudella perustuslakia säätävän ja lakiasäätävän kansalliskokousten jäsen.—143, 144, 190.
- Huxley, Thomas Henry* (1825—1895), englantilainen tiedemies ja luonnontutkija, Ch. Darwinin läheinen työtoveri ja tämän opin tunnetuksi tekijä; filosofian alalla epäjohdonmukainen materialisti.—475.

J

- Jacquemet*, ranskalainen pappi, 1848 Pariisin arkkipiispan yliviikaari.—495.
- Jaubert, Hippolyte François*, kreivi (1798—1874), ranskalainen poliitikko, monarkisti, yleisten töiden ministeri (1840), vuoden 1871 kansalliskokouksen jäsen.—497.
- Jellachich, Josip*, kreivi (1801—1859), itävaltalainen kenraali, Kroatian, Dalmatian ja Slavonian baani (1848—1859), osallistui aktiivisesti vuosien 1848—1849 vallankumouksen tukahduttamiseen Unkarissa ja Itävallassa.—76, 78, 79, 82, 84, 85.
- Johann* (1782—1859), Itävallan arkkiherttua, kesäkuusta 1848 joulukuuhun 1849 Saksan valtakunnan sijaishallitsija.—56, 114, 118, 128, 129.
- Joinville, François Ferdinand Philippe Louis Marie*, Orléansin herttua, prinssi (1818—1900), Ludvig Filipin poika, vuoden 1848 helmikuun vallankumouksen voiton jälkeen lähti maanpakoon Englantiin.—226, 236.
- Jones Richard* (1790—1855) englantilainen taloustieteilijä; hänen teoksensa kuvastavat kansantaloustieteen klassisen koulukunnan rappiota; eräissä kansantaloustieteen kysymyksissä hän ohitti kuitenkin Ricardon.—362.
- Joosef II* (1741—1790), ns. Pyhän Rooman valtakunnan keisari (1765—1790).—39, 41.
- Jordan, Sylvester* (1792—1861), saksalainen lakimies ja poliitikko, 1848—1849 Frankfurtin kansalliskokouksen jäsen.—19.

K

- Kaarle Suuri* (n. 742—814), frankkien kuningas (768—800) ja keisari (800—814).—61.
- Kant, Immanuel* (1724—1804), merkittävä saksalainen filosofi, 1700—1800-luvun vaihteen saksalaisen idealismin kantaisä.—297.
- Kugelman, Ludwig* (1830—1902), saksalainen lääkäri, vuosien 1848—1849 vallankumouksen osanottaja, Internationaalinen jäsen, sen useiden kongressien osanottaja; Marxin perheystävä.—576, 578.
- Kult-kaani*, ks. Nadir-šaahi.

L

- Laffitte, Jacques* (1767—1844), ranskalainen suurpankkiiri ja poliitikko, orleanisti.—450.
- La Hitte, Jean Ernest* (1789—1878), ranskalainen kenraali, bonapartisti; lakiasäättävän kansalliskokouksen jäsen (1850—1851), ulkoministeri (1849—1851).—197.
- Lamartine, Alphonse* (1790—1869), ranskalainen runoilija, historioitsija ja poliitikko; 1848 ulkoministeri ja väliaikaisen hallituksen tosiasiallinen päämies.—220.

- Lamorcieriè, Christophe Louis Léon* (1806—1865), ranskalainen kenraali, maltillinen porvarillinen tasavaltalainen, 1848 osallistui aktiivisesti kesäkuun kapinan tukahduttamiseen, kesäkuusta joulukuuhun 1848 sotaministerinä Cavaignacin hallituksessa.—175, 241.
- Landeck, Bernard* (synt. 1832), ranskalainen koruseppä, Internationaalien ja tämän Pääneuvostoa vastustaneen vuoden 1871 ranskalaisen jaoston jäsen.—528.
- La Rochejaquelein, Henri Auguste Georges*, markiisi (1805—1867), ranskalainen poliitikko, legitimistipuolueen johtajia, toisen tasavallan kaudella perustuslakia säättävän ja lakiasäättävän kansalliskokousten jäsen.—227.
- Lassalle, Ferdinand* (1825—1864), saksalainen pikkuporvarillinen publisisti, asianajaja; 1848—1849 osallistui Reinin maakunnassa virinneeseen demokraattiseen liikkeeseen. 1860-luvun alussa liittyi työväenliikkeeseen, Saksan yleisen työväenyhdistyksen (1863) perustajia; kannatti Saksan yhdistämistä »ylhäältä käsin» Preussin johdolla; pani Saksan työväenliikkeessä alulle opportunistisen suuntauksen.—409, 534, 568—572, 581.
- Latour, Theodor*, kreivi (1780—1848), itävaltalainen valtiomies, monarkisti; 1848 sotaministerinä; lokakuussa 1848 Wienin kapinalliset murhasivat hänet.—79.
- Leblanc, Albert Felix* (synt. 1844), Ranskan työväenliikkeen osanottaja, kannatti bakunisteja, insinööri, Internationaalien Pariisin järjestön jäsen ja Pariisin kommuunin osanottaja, tämän edustajana osallistui Lyonissa Kommuunin julistamisyhteyteen. Kommuunin tukahduttamisen jälkeen oli maanpaossa Englannissa, esiintyi bonapartistina.—589.
- Lecomte, Claude Martin* (1817—1871), Ranskalainen kenraali, 18. maaliskuuta 1871 kapinaan nousseet sotilaat ampuivat hänet sen jälkeen, kun Thiersin hallituksen yritys valloittaa kansalliskaartin tykistö epäonnistui.—460, 461, 466, 486, 487, 489.
- Lecraft, Benjamin* (1809—1897), englantilaisten trade unionien reformistisia johtomiehiä, ammatiltaan huonekalupuuseppä, Internationaalien Pääneuvoston jäsen (1864—1871). Esiintyi Pariisin kommuunia sekä Pääneuvoston julistusta Kansalais-sota Ranskassa vastaan, erosi hänen luopuruutensa tuomineesta Pääneuvostosta.—505.
- Ledru-Rollin, Alexandre Auguste* (1807—1874), ranskalainen publisisti, pikkuporvarillisten demokraattien johtomiehiä, toimitti »Réforme» lehteä; perustuslakia säättävän ja lakiasäättävän kansalliskokousten jäsen, missä johti vuoripuoluetta, sittemmin maanpakolainen.—9, 63, 160, 175, 181, 185.
- Le Flô, Adolphe Emmanuel Charles* (1804—1887), ranskalainen kenraali ja poliitikko; järjestyspuolueen edustaja, toisen tasavallan kaudella perustuslakia säättävän ja lakiasäättävän kansalliskokousten jäsen.—172, 241, 461, 465.
- Lefrançais, Gustave* (1826—1901), ranskalainen kumousmies, vasemmistoproudhonisti, ammatiltaan opettaja, osallistui vuoden 1848 vallankumoukseen. 1860-luvun lopulta Internatio-

- naalin ja Pariisin kommuunin jäsen, Kommuunin tukahduttamisen jälkeen lähti maanpakoon Sveitsiin, missä liittyi anarkisteihin.—530, 532, 549.
- Leo, Heinrich* (1799—1878), saksalainen historioitsija ja publisiisti, ääriitaantumuksellisten poliittisten ja uskonnollisten katsomusten puoltaja, preussilaisten junkkereiden ideologeja.—520.
- Leopold* (1790—1852), Badenin suurherttua (1830—1852).—116.
- Liebknecht, Wilhelm* (1826—1900) Saksan ja kansainvälisen työväenliikkeen merkkihenkilö; osallistui vuosien 1848—1849 vallankumoukseen; Kommunistien liiton ja I Internationaalin jäsen; Saksan sosiaalidemokraattisen puolueen perustajia ja johtajia; Marxin ja Engelsin ystävä ja työtoveri.—403, 409, 569, 571, 577.
- Lincoln, Abraham* (1809—1865), merkittävä amerikkalainen valtiomies, USA:n presidentti (1861—1865); yksi tasavaltalaispuolueen perustajista; huhtikuussa 1865 hänet murhasi orjanomistajien asemies.—294—295, 377.
- Linguet, Simon Nicolas Henri* (1736—1794), ranskalainen asianajaja ja taloustieteilijä, arvosteli terävästi porvarillisia vapauksia ja omistusta.—304.
- Locke, John* (1632—1704), huomattava englantilainen dualistifilosofi, sensualisti.—150.
- Louis Bonaparte*, ks. Napoleon III.
- Louis Napoleon*, ks. Napoleon III.
- Ludvig Filip* (1773—1850), Orléansin herttua, Ranskan kuningas (1830—1848).—44, 154, 156, 159, 160, 166, 169, 175, 187, 189, 202, 224, 226, 228, 229, 247, 283, 417, 418, 450, 453, 460, 472, 486.
- Ludvig Filip Albert*, Pariisin kreivi (1838—1894), kuningas Ludvig Filipin pojanpoika, Ranskan kruunun tavoittelija.—224.
- Ludvig XIV* (1638—1715), Ranskan kuningas (1643—1715).—249.
- Ludvig XV* (1710—1774), Ranskan kuningas (1715—1774).—259.
- Ludvig XVI* (1754—1793), Ranskan kuningas (1774—1792), hänet teloitettiin 1700-luvun lopun Ranskan porvarillisen vallankumouksen aikana.—21—22, 422, 520.
- Ludvig XVIII* (1755—1824), Ranskan kuningas (1814—1815 ja 1815—1824).—149.
- Luther, Martti* (1483—1546), tunnettu uskonpuhdistaja, protestantismien (luterilaisuuden) alullepanija Saksassa; saksalaisen porvariston ideologi.—148.

M

- Mac-Mahon, Marie Edmé Patrick Maurice de* (1808—1893), ranskalainen taantumuksellinen sotilashenkilö ja poliitikko, bonapartisti; Pariisin kommuunin pyöveleitä; kolmannen tasavallan presidentti (1873—1879).—489, 494, 495.
- Magnan, Bernard Pierre* (1791—1865), ranskalainen marsalkka, bonapartisti, vuoden 1851 joulukuun 2. päivän valtiokaappauksen järjestäjiä.—228, 238, 241.

- Maistre, Joseph de* (1753—1821), ranskalainen kirjailija, taantumuksellisen ylimystön ja klerikaalien ideologeja, vastusti kiihkeästi 1700-luvun lopun Ranskan porvarillista vallankumousta.—22.
- Maleville, Léon de* (1803—1879), ranskalainen poliitikko, orleanisti, toisen tasavallan kaudella perustuslakia säätävän ja lakiasäättävän kansalliskokousten jäsen sekä sisäministeri (joulukuun loppupuolella 1848).—220.
- Maljornal* (synt. n. 1843), kansalliskaartin upseeri, Internationaalin ja kansalliskaartin keskuskomitean jäsen, kommunnardi.—462.
- Malon, Benoît* (1841—1893), ranskalainen sosialisti, Internationaalin jäsen, vuoden 1866 Genèven kongressin osanottaja sekä vuoden 1871 kansalliskokouksen jäsen, luopui valtuuksistaan. Kansalliskaartin keskuskomitean ja Pariisin kommuunin jäsen, Kommuunin kukistamisen jälkeen oli maanpaossa aluksi Italiassa ja sitten Sveitsissä.—519, 520, 527, 530—532, 546, 549.
- Malou, Jules* (1810—1886), belgialainen valtiomies, kuului kato-liseen puolueeseen, finanssiministeri (1844—1847, 1870—1878), pääministeri (1871—1878).—506.
- Malthus, Thomas Robert* (1766—1834), englantilainen pappi, taloustieteilijä; ihmisvihaa uhkuvan väestöteorian julistaja.—297, 354.
- Manteuffel, Otto Theodor von*, paroni (1805—1882), preussilainen valtiomies, sisäministeri (1848—1850), ministeripresidentti (1850—1858).—93.
- Markovski*, Venäjän tsaarihallituksen asiamies Ranskassa, 1871 yksi Thiersin toimintakumppaneita.—478.
- Marr, Wilhelm* (1819—1904), saksalainen pikkuporvarillinen publisisti ja lehtimies; 1865—1866 julkaisi Hampurissa sanomalehteä »Beobachter an der Elde», 1860-luvun alkupuoliskolla kannatti Bismarckin politiikkaa.—569.
- Marrast, Armand* (1801—1852), ranskalainen publisisti, malttilisten porvarillisten tasavaltalaisten johtomiehiä, »National» lehden toimittaja; 1848 väliaikaisen hallituksen jäsen ja Pariisin määri sekä perustuslakia säätävän kansalliskokouksen puheenjohtaja (1848—1849).—9, 150, 160, 171, 172.
- Marx, Karl* (1818—1883) (elämäkertatietoja).—139, 146, 147, 379, 380, 398, 412, 415, 416, 426, 529, 590.
- Masaniello* (Tommaso Aniello) (1620—1647), kalastaja, johti 1647 Napolin kansankapinaa Espanjan herruutta vastaan.—239.
- Mauguin, François* (1785—1854), ranskalainen lakimies, vuoteen 1848 asti liberaalisen dynastisen opposition johtajia; toisen tasavallan kaudella perustuslakia säätävän ja lakiasäättävän kansalliskokousten jäsen.—209, 210.
- Maupas, Charlemagne Emile de* (1818—1888), ranskalainen asianajaja, bonapartisti, Pariisin poliisin prefekti (1851), vuoden 1851 joulukuun 2. päivän valtiokaappauksen järjestäjiä, poliisiministeri (1852—1853).—238.
- Mazzini, Giuseppe* (1805—1872), italialainen kumousmies, porvarillinen demokraatti, Italian kansallisen vapautusliikkeen

- johtajia, 1849 Rooman tasavallan väliaikaisen hallituksen päämies ja 1850 Euroopan demokraattien keskuskomitean järjestäjiä Lontoossa.—586.
- Menenius Agrippa* (k. 493 eaa.), roomalainen patriisi.—313.
- Messenhauser, Caesar Wenzel* (1813—1848), itävaltalainen upseeri, kansalliskaartin päällikkö ja Wienin komendantti vuoden 1848 lokakuun kapinan aikana; vastavallankumoukselliset ampuivat hänet valloitettuaan kaupungin.—83.
- Metternich, Clemens*, ruhtinas (1773—1859), itävaltalainen taantumuksellinen valtiomies; ulkoministeri (1809—1821), kansleri (1821—1848) ja yksi pyhän allianssin perustajista.—21, 36—38, 40, 41, 43—45, 47, 49, 67, 75.
- Mieroslawski, Ludwik* (1814—1878), puolalainen poliitikko ja sotilas, osallistui Puolan kapinaan 1830—1831; johti Poznanin kapinaa 1848 ja sittemmin Sisilian kapinallisten taistelua; Badenin ja Pfalzin kapinan aikana 1848 oli vallankumouksellisen armeijan päällikkönä; Puolan kapinan aikana 1863 hänet julistettiin diktaattoriksi, kapinan kukistamisen jälkeen matkusti maanpakolaisena Ranskaan.—124.
- Millière, Jean Baptiste* (1817—1871), ranskalainen lehtimies, vasesmistoproudhonisti; versaillesilaiset ampuivat hänet toukokuussa 1871.—448, 501.
- Miquel, Johannes von* (1828—1901), saksalainen poliitikko ja finanssimies; 1840-luvulla Kommunistien liiton jäsen, alkaen 1850-luvulta liberaali ja yksi Kansallisen liiton (1859) perustajista; vuodesta 1867 kansallis-liberaalien oikeistosiiven johtajia, preussilaisen edustajakamarin jäsen sekä Pohjois-Saksan ja sittemmin Saksan valtiopäivien jäsen.—569, 572.
- Mirabeau, Honoré Gabriel* (1749—1791), Ranskan 1700-luvun porvarillisen vallankumouksen merkkihenkilö, ilmaisi suurporvariston ja porvaristuneen aateliston etuja; kirjoitti teoksen Fredrik Suuren aikaisesta preussilaisesta monarkiasta.—451, 569.
- Molé, Louis Mathieu*, kreivi (1781—1855), ranskalainen valtiomies, orleanisti, pääministeri (1836—1837 ja 1837—1839), toisen tasavallan kaudella perustuslakia säätävän ja lakiasäätävän kansalliskokousten jäsen.—197, 227.
- Monk, George* (1608—1670), englantilainen kenraali; myötävaikutti 1660 aktiivisesti monarkian palauttamiseen Englannissa.—206.
- Montalembert, Charles* (1810—1870), ranskalainen publisisti, toisen tasavallan kaudella perustuslakia säätävän ja lakiasäätävän kansalliskokousten jäsen, orleanisti, katolisen puolueen johtaja.—217, 227, 254.
- Montesquieu, Charles* (1689—1755), merkittävä ranskalainen sosiologi, taloustieteilijä ja kirjailija, 1700-luvun porvarillisen valistusfilosofian edustaja, perustuslaillisen monarkian teoreetikko.—472
- Morny, Charles Auguste Louis Joseph*, kreivi de (1811—1865), ranskalainen poliitikko, bonapartisti, lakiasäätävän kansalliskokouksen jäsen (1849—1851), vuoden 1851 joulukuun 2. päi-

- vän valtiokaappauksen järjestäjiä, sisäministeri (joulukuu 1851 — tammikuu 1852).—258.
- Morton, John Chalmers* (1821—1888), englantilainen agronomi, kirjoitti useita teoksia maatalouskysymyksistä.—319.
- Mosle, Johann Ludwig* (1794—1877), saksalainen upseeri; 1848 hänet lähetettiin valtakunnankomissaarina Wieniin.—89.
- Münzer, Thomas* (n. 1490—1525), suuri saksalainen kumousmiehen, talonpojisto- ja plebeijileirin johtaja ja ideologi uskonpuhdistuksen ja vuoden 1525 talonpoikaissodan aikana; julisti utooppisen tasanjakokommunismien aatteita.—379.

N

- Nadir-šaahi* (Kuli-Kaani) (1688—1747), Iranin šaahi (1736—1747); 1738—1739 suoritti ryöstöretken Intiaan.—260.
- Napoleon I Bonaparte* (1769—1821), Ranskan keisari (1804—1814 ja 1815).—10, 25, 33, 125, 144, 149, 150, 165, 205—207, 239, 240, 243, 246—248, 250—254, 256, 257, 259, 421, 426, 434, 440, 441, 452, 478, 587.
- Napoleon III* (Louis Napoleon Bonaparte) (1808—1873), Napoleon I:n veljenpoika, toisen tasavallan presidentti (1848—1851) ja Ranskan keisari (1852—1870).—132, 141, 143, 144, 150, 151, 159, 167—172, 174, 175, 179, 181, 182, 186—190, 192, 196—198, 201—209, 211—222, 226, 228, 229, 231, 233, 236—240, 242—248, 249, 251, 253—257, 259, 304, 383, 415, 418, 419, 430, 432, 434, 436, 437, 441, 443, 444, 446, 448, 452—455, 457—459, 467, 468, 472, 476—480, 482, 484, 486, 488, 517, 522, 535, 551, 577, 589.
- Nero* (37—68), Rooman keisari (54—68).—283.
- Netšajev, Sergei Gennadijevitš* (1847—1882), venäläinen salaliittolaissvallankumouksellinen, osallistui 1868—1869 ylioppilasliikkeeseen Pietarissa; 1869—1871 oli läheisessä yhteydessä Bakuniniin, perusti salaisen järjestön »Narodnaja rasprava» (Kansankosto) (1869); 1872 Sveitsin viranomaiset luovuttivat hänet Venäjän hallitukselle; kuoli Pietari-Paavalin linnoitukseen.—513, 514, 590.
- Neumayer, Maximilian Georg Joseph* (1789—1866), ranskalainen kenraali, järjestyspuolueen kannattaja.—206.
- Newman, Francis William* (1805—1897), englantilainen radikaali, kirjoittanut teoksia uskonnon, politiikan ja taloustieteen kysymyksistä.—318.
- Newman, William*, ks. Newmarch, William.
- Newmarch, William* (1820—1882), englantilainen talous- ja tilastotieteilijä.—318.
- Ney, Edgar* (1812—1882), ranskalainen upseeri, bonapartisti, presidentti Louis Bonaparten adjutantti.—190.
- Nothjung, Peter* (1821—1866), saksalainen räätäli, Kölnin työväenyhdistyksen ja Kommunistien liiton jäsen, yksi syytetyistä Kölnin kommunistien oikeusjutussa.—136.

O

- Odger, George* (1820—1877), Englannin trade unionien reformistisia johtomiehiä, ammatiltaan suutari, oli mm. perustamassa trade unionien Lontoon neuvostoa ja 1862—1872 sen sihteerinä; 1871 esiintyi Pariisin kommuunia ja Pääneuvoston esittämää julistusta Kansalaissota Ranskassa vastaan; erosi Pääneuvostosta tämän tuomittua hänen luopuruutensa; myöhemmin jatkoi parjauksen kampanjaa Internationaalien johtoa ja Kommuunin osanottajia vastaan.—505, 511.
- Orléans, Nicolas Charles Victor* (1830—1848).—168, 177, 222, 225, 226, 248, 257.
- Orléansin herttua*, ks. Ludvig Filip.
- Orléansin herttuatar*, Héléne, omaa sukua Mecklenburg (1814—1858), Ludvig Filipin vanhimman pojan Ferdinandin leski.—160, 190.
- Oudinot, Nicolas Charles Victor* (1791—1863), ranskalainen kenraali, orleanisti; 1849 johti Rooman tasavaltaa vastaan lähetettyjä joukkoja, koetti vastustaa 2. joulukuuta 1851 toimeenpantua vallankaappausyritystä.—171, 186, 190.
- Owen, Robert* (1771—1858), suuri englantilainen utopistisocialisti.—287, 318, 393, 534, 575.

P

- Palacký, František* (1798—1876), merkittävä tšekkiläinen historioitsija ja porvarillinen poliitikko, liberaali; ajoi Habsburgien monarkian säilyttämisen politiikkaa.—64.
- Paladines*, ks. Aurelle de Paladines.
- Palikao*, ks. Cousin-Montauban.
- Palmerston, Henry John Temple*, varakreivi (1784—1865), englantilainen valtiomies, tory-puolueen jäsen, vuodesta 1830 whig-puolueen johtomiehiä; ulkoministeri (1830—1834, 1835—1841 ja 1846—1851), sisäministeri (1852—1855) ja pääministeri (1855—1858 ja 1859—1865).—288.
- Pariisin kreivi*, ks. Ludvig Filip Albert.
- Pèn, Henri de* (1830—1888), ranskalainen lehtimies, monarkisti, Pariisissa 22. maaliskuuta 1871 puhjenneen vastavallankumouksellisen kapinan järjestäjä.—462.
- Perczel, Moritz* (1811—1899), unkarilainen kenraali, vuosien 1848—1849 Unkarin vallankumouksen osanottaja; vallankumouksen kukistamisen jälkeen lähti maanpakoon Turkkiin ja sittemmin Englantiin.—79, 83, 85.
- Perret, Henri*, Sveitsin työväenliikkeen toimihenkilö, ammatiltaan kaivertaja, Internationaalien johtomiehiä Sveitsissä, Sosialistisen demokratian yhdistyksen jäsen (1868—1869), Romaanisen liittokomitean pääsihteeri (1868—1873), kuului »Egalité» lehden toimituskuntaan, 1869 teki pesäeron bakunistien kanssa, mutta Internationaalien Haagin kongressin jälkeen asetui sovittelukannalle.—410.
- Perron, Charles Eugene* (1837—1919), Sveitsin työväenliikkeen toimihenkilö, emaljitaiteilija ja sittemmin kartanpiirtäjä; bakunisti, Internationaalien Lausannen (1867) ja Brysselin

- (1868) kongressien osanottaja, Sosialistisen demokratian yhdistyksen keskustoimikunnan jäsen, »Egalité» lehden toimittaja (1869), yksi »Solidarité» lehden toimittajista ja Juran liiton johtajista; myöhemmin loittoini työväenliikkeestä.—400.
- Perrot, Benjamin Pierre* (1791—1865), ranskalainen kenraali, 1848 osallistui kesäkuun kapinan tukahduttamiseen, 1849 oli Pariisin kansalliskaartin päällikkönä.—215.
- Persigny, Jean Gilbert Victor*, kreivi (1808—1872), ranskalainen valtiomies, bonapartisti, lakiasäättävän kansalliskokouksen jäsen (1849—1851), vuoden 1851 joulukuun 2. päivän valtiokaappauksen järjestäjiä, sisäministeri (1852—1854 ja 1860—1863).—221, 236.
- Pic, Jules*, ranskalainen lehtimies, bonapartisti, »Étandard» lehden vastaava kustantaja.—449.
- Picard, Ernest* (1821—1877), ranskalainen asianajaja ja poliitikko, maltillinen tasavaltalainen, kansallisen puolustuksen hallituksen finanssiministeri (1870—1871), sisäministeri Thiersin hallituksessa (1871) ja yksi Kommuunin pyöveleistä.—449, 457, 463, 497.
- Picard, Eugène Arthur* (synt. 1825), ranskalainen poliitikko ja pörssimeklari, maltillinen tasavaltalainen, edellisen veli.—449.
- Pietari I* (Suuri) (1672—1725), Venäjän tsaari vuodesta 1682 ja sen keisari vuodesta 1721.—303.
- Piètri, Joseph Marie* (1820—1902), ranskalainen poliitikko, bonapartisti, Pariisin poliisiprefekti (1866—1870).—432, 484, 528.
- Pius IX* (1792—1878), Rooman paavi (1846—1878).—190.
- Polignac, Auguste Jules Armand Marie*, ruhtinas (1780—1847), ranskalainen valtiomies, legitimisti ja klerikaali, ulkoministeri ja pääministeri (1829—1830).—227.
- Pouyer-Quertier, Augustin Thomas* (1820—1891), ranskalainen suurtehtailija ja poliitikko, finanssiministeri (1871—1872).—456, 457, 488.
- Proudhon, Pierre Joseph* (1809—1865), ranskalainen publisisti, taloustieteilijä ja sosiologi, pikkuporvariston ideologi, anarkismin kantaisija; 1848 perustuslakia säättävän kansalliskokouksen jäsen.—143—144, 185, 296—304, 393, 424, 425, 569, 574, 580, 581, 584, 587.
- Publicola* (Publius Valerius Publicola) (k. 503 eaa.), Rooman tasavallan puoleksi taruomainen valtiomies.—149.
- Pyat, Félix* (1810—1889), ranskalainen publisisti, pikkuporvarillinen demokraatti, osallistui vuoden 1848 vallankumoukseen, vuodesta 1849 maanpakolainen; harjoitti useita vuosia parjaustoimintaa Marxia ja Internationaalia vastaan käyttämällä hyväkseen Lontoon ranskalaista jaostoa; Pariisin kommuunin jäsen.—503, 522.

R

- Radetzky, Joseph*, kreivi (1766—1858), itävaltalainen sotamarsalkka, vuodesta 1831 Pohjois-Italiassa olevien Itävallan sota-voimien komentaja, 1848—1849 tukahdutti julmasti Italiassa

- virinneen vallankumoukselliseen ja kansallisen vapautusliikkeen.—69, 76, 77, 81.
- Raffles, Thomas Stamford* (1781—1826), englantilainen siirtomaa-virkailija, 1811—1816 Jaavan kuvernööri, kirjoitti Jaavan historian.—261.
- Ramsay, George* (1800—1871), englantilainen taloustieteilijä, klassisen porvarillisen kansantaloustieteen viimeisimpiä edustajia.—262.
- Raspail, François* (1794—1878), merkittävä ranskalainen luonnontutkija, sosialisti, oli lähellä vallankumouksellista proletariaattia; osallistui vuosien 1830 ja 1848 vallankumouksiin; perustuslakia säätävän kansalliskokouksen jäsen.—276.
- Rateau, Jean Pierre* (1800—1887), ranskalainen asianajaja, toisen tasavallan kaudella perustuslakia säätävän ja lakiasäätävän kansalliskokouksen jäsen, bonapartisti.—169.
- Raumer, Friedrich* (1781—1873), saksalainen taantumuksellinen historioitsija ja poliitikko.—304.
- Regnault de Saint-Jean d'Angély, Auguste Michel Étienne*, kreivi (1794—1870), ranskalainen kenraali, bonapartisti, sotaministeri (tammikuussa 1851).—215.
- Reitlinger, J.* Favren ystävä ja henkilökohtainen sihteeri.—500.
- Rémusat, Charles François Marie*, kreivi (1797—1875), ranskalainen valtiomies ja kirjailija, orleanisti, sisäministeri (1840) ja ulkoministeri (1871—1873).—216.
- Reuter, Max*, 1850-luvun alussa preussilaisena vakoilijana Lontoossa.—136, 139.
- Ricardo, David* (1772—1823), englantilainen taloustieteilijä, klassisen porvarillisen kansantaloustieteen huomattavin edustaja.—300, 330, 361, 362.
- Richard, Albert* (1846—1925), ranskalainen lehtimies, Internationaalin Lyonin jaoston johtajia, salaisen yhdistyksen jäsen, vuoden 1870 Lyonin kapinan osanottaja, Pariisin kommuunin kukistamisen jälkeen esiintyi bonapartistina.—515—517, 522, 550—552, 589.
- Rikhard III* (1452—1485), Englannin kuningas (1483—1485).—223.
- Robert, Fritz*, sveitsiläinen opettaja, bakunisti, Internationaalin Brysselin (1868) ja Baselin (1869) kongressien osanottaja, kuului »Solidarité» lehden toimituskuntaan.—516, 542.
- Robespierre, Maximilien* (1758—1794), Ranskan 1700-luvun lopulla tapahtuneen porvarillisen vallankumouksen merkkimies, jakobiinien johtaja, vallankumouksellisen hallituksen päämies (1793—1794).—148, 149, 317.
- Robin, Paul* (synt. 1837), ranskalainen opettaja, bakunisti, Sosialistisen demokratian yhdistyksen johtajia, Internationaalin Pääneuvoston jäsen (1870—1871), Baselin kongressin (1869) ja Lontoon konferenssin (1871) osanottaja.—518, 528, 529, 587.
- Robinet, Jean François Eugène* (1825—1899), ranskalainen historioitsija, positivist; Pariisin erään piirin määrä vuosien 1870—1871 piirityksen aikana.—497.
- Roemer, Friedrich* (1794—1864), württembergiläinen valtiomies, 1848—1849 oikeus- ja pääministeri, Frankfurtin kansalliskokouksen jäsen.—19.

- Roesler, Gustav Adolf* (1818—1855), saksalainen lehtimies, 1848—1849 Frankfurtin kansalliskokouksen jäsen, vuodesta 1850 maanpaossa Amerikassa.—130.
- Rose, George* (1744—1818), englantilainen valtiomies, tory-puolueen jäsen, valtionrahaston kansleri (finanssiministeri) (1782—1783 ja 1784—1801).—359.
- Rothschild, Anselm* (1773—1855), Rothschildien pankkiirisuvun pää Frankfurt am Mainissa.—26.
- Rotteck, Karl* (1775—1840), saksalainen porvarillinen historioitsija ja poliitikko, liberaali.—19, 30.
- Rouher, Eugène* (1814—1884), ranskalainen valtiomies, bonapartisti, oikeusministeri (1849—1852 väliajoin).—209, 210, 220.
- Rousseau, Jean Jacques* (1712—1778), tunnettu ranskalainen valituskirjailija, demokraatti ja pikkuporvariston ideologi.—304.
- Royer-Collard, Pierre Paul* (1763—1845), ranskalainen filosofi ja poliitikko, monarkisti.—149.

S

- Sacase, François* (1808—1884), ranskalainen oikeusviranomainen, monarkisti, vuodesta 1871 kansalliskokouksen jäsen.—535, 553.
- Saint-Arnaud, Armand Jacques Achille Leroy de* (1801—1854), ranskalainen marsalkka, bonapartisti; oli järjestämässä vuoden 1851 joulukuun 2. päivän vallankaappausta, sotaministeri (1851—1854).—172.
- Sainte-Beuve, Pierre Henri* (1819—1855), ranskalainen tehtailija ja maanomistaja, toisen tasavallan kaudella perustuslakia säätävän ja lakiasäätävän kansalliskokouksen jäsen, edusti järjestyspuoluetta.—230.
- Saint-Jean d'Angély*, ks. Regnault de Saint-Jean d'Angély, Auguste Michel Étienne.
- Saint-Just, Louis Antoine* (1767—1794), Ranskan Suuren vallankumouksen merkkimies, yksi jakobiinien johtajista.—149.
- Saint-Priest, Emmanuel Louis Marie*, varakreivi (1789—1881), ranskalainen kenraali ja diplomaatti, legitimisti, lakiasäätävän kansalliskokouksen jäsen (1849—1851).—225.
- Saint-Simon, Henri* (1760—1825), suuri ranskalainen utopistisocialisti.—19, 28, 296, 393, 401, 513, 534, 581.
- Saisset, Jean* (1810—1879), ranskalainen amiraali ja poliitikko, monarkisti, Pariisin kansalliskaartin ylipäällikkö (20.—25. maaliskuuta 1871), koetti yhdistää taantumusvoimat kukistaakseen maaliskuun 18. päivän vallankumouksen; vuoden 1871 kansalliskokouksen jäsen.—463.
- Sallandrouse, Charles Jean* (1808—1867), ranskalainen teollisuudenharjoittaja, perustuslakia säätävän kansalliskokouksen jäsen (1848—1849), bonapartisti.—240.
- Saltykov, Aleksei Dmitrijevitš*, ruhtinas (1806—1859), venäläinen matkailija, kirjailija ja taidemaalari.—273.
- Salvandy, Narcisse Achille*, kreivi (1795—1856), ranskalainen kirjailija ja valtiomies, orleanisti, opetusministeri (1837—1839 ja 1845—1848).—225.

- Say, Jean Baptiste* (1767—1832), ranskalainen porvarillinen taloustieteilijä, vulgaarin kansantaloustieteen edustaja.—149.
- Scheffer*, Ranskan kansalliskaartin jäsen, kommunaardi.—465.
- Schöll*, ranskalainen työläinen, Internationaalien Lyonin jaoston jäsen, maanpakolaisena Lontoossa, 1872 yhtyi kannattamaan bonapartelaisia keisarikunnan palauttamissuunnitelmia.—589.
- Schramm, Jean Paul Adam* (1789—1884), ranskalainen kenraali ja poliitikko, bonapartisti, sotaministeri (1850—1851).—207.
- Schramm, Rudolf* (1813—1882), saksalainen publisisti, pikkuporvarillinen demokraatti, 1848 Preussin kansalliskokouksen jäsen, kuului sen vasemmistosiipeen; vallankumouksen jälkeen lähti maanpakoon Englantiin, esiintyi Marxia vastaan; 1860-luvulla kannatti Bismarckia.—569.
- Schulze-Delitzsch, Hermann* (1803—1883), saksalainen poliitikko ja vulgaari taloustieteilijä; 1848 Preussin kansalliskokouksen jäsen; 1860-luvulla porvarillisen progressistipuolueen johtomiehiä; koetti viedä työläisten huomion vallankumoustaistelusta järjestämällä osuuskuntia.—572.
- Schwarzenberg, Felix*, ruhtinas (1800—1852), itävaltalainen taantumuksellinen valtiomies ja diplomaatti; Wienin vallankumouksen kukistamisen jälkeen lokakuussa 1848 pääministeri ja ulkoministeri.—47.
- Schwarzer, Ernst* (1808—1860), itävaltalainen virkamies ja publisisti, yleisten töiden ministeri (heinä—syyskuussa 1848).—78.
- Schweitzer, Johann Baptist* (1833—1875), lassallelaisuuden huomattavimpia edustajia Saksassa, Saksan yleisen työväenyhdistyksen puheenjohtaja (1867—1871), vastusti työläisten liittymistä I Internationaaliin ja taisteli sosiaalidemokraattista puoluetta vastaan; 1872 hänet erotettiin työväenyhdistyksestä, kun tuli paljastetuksi hänen yhteytensä preussilaisiin viranomaisiin.—296, 403, 409, 410, 569, 571, 372, 581, 587.
- Schwitzguébel, Adhémar* (1844—1895), Sveitsin työväenliikkeen toimihenkilö, ammatiltaan kaivertaja, Internationaalien jäsen, bakunisti, Sosialistisen demokratian yhdistyksen ja Juran liiton johtomiehiä, Internationaalien Haagin kongressin (1872) osanottaja.—542.
- Senior, Nassau William* (1790—1864), englantilainen vulgaari taloustieteilijä.—286, 317.
- Serrailleur, Auguste* (synt. 1840), Ranskan ja kansainvälisen työväenliikkeen toimihenkilö, ammatiltaan lestien tekijä, Internationaalien Pääneuvoston jäsen (1869—1872), Belgian (1870) ja Ranskan (1871—1872) kirjeenvaihtaja-sihteeri.—527.
- Shakespeare, William* (1564—1616), suuri englantilainen kirjailija.—246, 359.
- Shaw, Robert* (k. 1869), Englannin työväenliikkeen toimihenkilö, ammatiltaan maalari, osallistui Internationaalien perustavaan kokoukseen 28. syyskuuta 1864, Internationaalien Pääneuvoston jäsen (1864—1869), osallistui aktiivisesti sen työhön propagoimalla Internationaalien aatteita trade unionien paikallisissa järjestöissä.—511.

- Sigel, Franz* (1824—1902), badenilainen upseeri, pikkuporvarillinen demokraatti; Badenin-Pfalzin kapinan aikana 1849 Badenin vallankumousarmeijan ylipäällikkö ja sittemmin ylipäällikön sijainen; 1852 matkusti USA:han, osallistui aktiivisesti sisällissotaan pohjoisvaltioiden puolella.—124.
- Simon, Jules* (1814—1896), ranskalainen valtiomies, maltillinen tasavaltalainen, opetusministeri (1870—1873), Kommuunin vastaisen taistelun innoittajia, pääministeri (1876—1877).—457.
- Sismondit, Jean Charles Léonard Simonde de* (1773—1842), sveitsiläinen taloustieteilijä, kapitalismin pikkuporvarillinen arvostelija.—145, 362.
- Smith, Adam* (1723—1790), englantilainen taloustieteilijä, klassisen porvarillisen kansantaloustieteen huomattavimpia edustajia.—330, 337, 362.
- Smith, Edward* (n. 1818—1874), englantilainen lääkäri.—280.
- Soulouque, Faustin* (n. 1782—1867), Haitin neekeritasavallan presidentti, julistautui 1849 keisariksi Faustin I:n nimellä.—258.
- Stadion, Franz*, kreivi (1806—1853), itävaltalainen valtiomies, Galitsian ja Böömin Moravian kansallista vapautusliikettä vastaan suunnatun taistelun järjestäjiä, sisäministeri (1848—1849).—90.
- Stefanoni, Luigi* (1842—1905), italialainen kirjailija ja publisisti, porvarillinen demokraatti, rationalisti, osallistui Garibaldiin retkiin, »Libero Rensiero» aikakauslehden perustaja ja toimittaja, kannatti bakunisteja.—549.
- Stieber, Wilhelm* (1818—1882), preussilainen poliisivirkailija, Preussin poliittisen poliisin päällikkö (1850—1860), Kölnin oikeusjutun järjestäjiä Kommunistien liiton jäseniä vastaan ja päätodistaja tässä oikeudenkäynnissä (1852).—136—139.
- Stüve, Johann Karl Bertram* (1798—1872), saksalainen poliitikko, liberaali; Hannoverin sisäministeri (1848—1850).—19.
- Sue, Eugène* (1804—1857), ranskalainen kirjailija, lakiasäätävän kansalliskokouksen jäsen (1850—1851).—198.
- Sulla (Lucius Cornelius Sulla)* (138—78 eaa.), roomalainen sotapäällikkö ja valtiomies, konsuli (88 eaa.), diktaattori (82—79 eaa.).—454, 490.
- Susane, Louis* (1810—1876), ranskalainen kenraali, sotaministeriön tykistöhallinnon päällikkö, kirjoitti Ranskan armeijan historiasta.—448.

T

- Tacitus, Publius Cornelius* (n. 55— n. 120), tunnetuin roomalainen historioitsija, kirjoittanut teokset De origine et situ Germanorum (Germaania), Historiae, Annales.—491.
- Taillefer, honapartistien »Étendard»* lehden julkaisuun liittyneiden huijausten osanottaja.—449.
- Tamerlan*, ks. Timur Lenk.
- Tamster, François Laurent Alphonse* (1809—1880), ranskalainen kenraali ja poliitikko, tasavaltalainen; Pariisin kansallis-

- kaartin päällikkö (syys — marraskuussa 1870), vuoden 1871 kansalliskokouksen jäsen.—461.
- Terzaghi, Carlo* (synt. n. 1845), italialainen asianajaja, Torinon Proletariaatin vapautus -nimisen työväenyhdistyksen sihteeri; 1872 hänestä tuli poliisin asiamies.—540.
- Theisz, Albert* (1839—1880), Ranskan työväenliikkeen toimihenkilö, ammatiltaan metallialan veistäjä, proudhonisti, Pariisin kommuunin jäsen, Kommuunin kukistamisen jälkeen lähti maanpakoon Englantiin, Internationaalinen Pääneuvoston jäsen (1872) ja sen rahastonhoitaja.—523, 528.
- Thiers, Adolphe* (1797—1877), ranskalainen historioitsija ja valtiomies, orleanisti, toimeenpanevan vallan esimies (ministerineuvoston puheenjohtaja) (1871), tasavallan presidentti (1871—1873); Pariisin kommuunin pyöveli.—172, 179, 181, 185, 197, 217, 226, 227, 230, 233, 239, 241, 302, 420, 423, 431, 446, 447, 450—459, 461, 463—465, 468, 469, 476, 478—480, 482—491, 493—495, 497, 523, 550, 553, 554, 576, 589.
- Thomas, Clément* (1809—1871), ranskalainen poliitikko, kenraali, maltillinen tasavaltalainen; osallistui vuoden 1848 kesäkuun kapinan tukahduttamiseen Pariisissa; Pariisin kansalliskaartin päällikkö (marraskuu 1870—helmikuu 1871), sabotoi kavalasti kaupungin puolustusta; 18. maaliskuuta 1871 kapinaan nousseet sotilaat ampuivat hänet.—460, 466, 486, 487, 489.
- Thorigny, Pierre François Elisabeth* (1798—1869), ranskalainen lakimies, 1834 tutki Lyonin huhtikuun kapinan osanottajien juttua; bonapartisti, sisäministeri (1851).—237.
- Thornton, William Thomas* (1813—1880), englantilainen taloustieteilijä.—359.
- Timur Lenk* (Tamerlan) (1336—1405), keskiaasialainen sotapäällikkö ja valloittaja, perusti Idässä laajan valtakunnan.—267, 464.
- Tolain, Henri Louis* (1828—1897), ranskalainen työmies, kaivertaja, oikeistoproudhonisti, Internationaalinen Pariisin jaoston johtomiehiä, Internationaalinen Lontoon konferenssin (1865), ja useiden kongressien osanottaja, vuoden 1871 kansalliskokouksen jäsen; Pariisin kommuunin aikana siirtyi versaillesilaisien puolelle ja hänet erotettiin Internationaalista.—465.
- Tooke, Thomas* (1774—1858), englantilainen taloustieteilijä, joka oli lähellä klassista koulukuntaa: arvosteli Ricardon rahoiteoriaa.—318, 337.
- Trochu, Louis Jules* (1815—1896), ranskalainen kenraali ja poliitikko, orleanisti; johti kansallisen puolustuksen hallitusta, Pariisin asevoimien ylipäällikkö (syyskuussa 1870—tammikuussa 1871), sabotoi kavalasti kaupungin puolustusta; vuoden 1871 kansalliskokouksen jäsen.—446, 447, 458, 461, 494.
- Tšernyševski, Nikolai Gavrilovitš* (1828—1889), suuri venäläinen vallankumouksellinen demokraatti, tiedemies, kirjailija ja kirjallisuusarvostelija; Venäjän sosiaalidemokraattien huomattava edelläkävijä.—397.

U

- Ure, Andrew* (1778—1857), englantilainen kemisti ja vulgaari taloustieteilijä.—286, 319.
- Urquhart, David* (1805—1877), englantilainen diplomaatti, taantumuksellinen publisisti ja poliitikko, turkkilaisuuden kannattaja; 1847—1852 parlamentin jäsen.—320.
- Utin, Nikolai Isaakovitš* (1845—1883), venäläinen kumousmies, ylioppilasliikkeen osanottaja, »Zemlja i volja» yhdistyksen jäsen; vuodesta 1863 maanpakolaisena aluksi Englannissa ja sitten Sveitsissä, Internationaalien Venäjän jaoston perustaja, »Narodnoje delo» lehden toimituskunnan jäsen (1868—1870) sekä »Egalité» lehden toimittajia (1870—1871), taisteli Bakuninia ja tämän kannattajia vastaan.—526.

V

- Wagner, Adolph* (1835—1917), saksalainen vulgaari porvarillinen taloustieteilijä, edusti ns. sosiaalis-oikeudellista koulukuntaa kansantaloustieteessä; katederisosialisti.—571.
- Vaillant, Édouard Marie* (1840—1915), ranskalainen sosialisti, blanquilainen; Pariisin kommuunin ja I Internationaalien Pääneuvoston jäsen (1871—1872); vuoden 1889 kansainvälisen sosialistisen työväen kongressin osanottaja; Ranskan sosialistisen puolueen perustaja (1901).—424.
- Väisse, Claude Martus* (1799—1864), ranskalainen valtiomies, bonapartisti; sisäministeri (tammi—huhtikuu 1851).—219.
- Valentin, Louis Ernest*, ranskalainen kenraali, bonapartisti, vuoden 1871 maaliskuun 18. päivän kapinan aattona toimitti Pariisin poliisiprefektin virkaa.—456, 484.
- Walestin prinsessa*, ks. Alexandra.
- Varlin, Eugène* (1839—1871), Ranskan työväenliikkeen tunnettu toimihenkilö, vasemmistoproudhonisti, Internationaalien Ranskan jaostojen johtajia, Pariisin kommuunin ja kansalliskaartin keskuskomitean jäsen; versaillesilaiset ampuivat hänet.—528.
- Warren, Charles* (1798—1866), englantilainen upseeri, vuodesta 1858 kenraali; 1816—1819 ja 1830—1838 palveli Intiassa, Krimin sodan osanottaja.—271.
- Vattimesnil, Antoine* (1789—1860), ranskalainen poliitikko, legitimisti, lakiasäättävän kansalliskokouksen jäsen (1849—1851).—220.
- Welcker, Karl Theodor* (1790—1869), saksalainen lakimies, 1848—1849 Frankfurtin kansalliskokouksen jäsen, kuului oikeistokeskustaan.—19, 30, 89.
- Véron, Louis Désiré* (1798—1867), ranskalainen lehtimies ja poliitikko, bonapartisti; »Constitutionnel» lehden omistaja.—258.
- Vésinter, Pierre* (1826—1902), ranskalainen pikkuporvarillinen publisisti, parjaustoiminnan vuoksi hänet erotettiin 1866 Pääneuvostosta ja 1868 Internationaalista; Pariisin kommuunin

- nin jäsen, Kommuunin kukistamisen jälkeen lähti maanpakoon Englantiin; Marxin ja Internationaalien Pääneuvostoa vastaan esiintyneiden vuoden 1871 Ranskan jaoston sihteeri ja Maailman liittoneuvoston jäsen.—528.
- Weston, John*, Englannin työväenliikkeen toimihenkilö, owenilainen, Internationaalien Pääneuvoston jäsen (1864—1872), Lontoon konferenssin osanottaja (1865), Britannian liittoneuvoston jäsen, kuului uudistusliiton toimeenpanevaan komiteaan, Maan ja työn liiton johtomiehiä.—309, 312, 315—317, 320, 321, 323, 325, 329, 361.
- Weydemeyer, Joseph* (1818—1866), Saksan ja Amerikan työväenliikkeen toimihenkilö, Kommunistien liiton jäsen, osallistui Saksan vallankumoukseen 1848—1849 ja USA:n sisällissotaan pohjoisvaltioiden puolella, pani alulle marxilaisuuden levittämisen USA:ssa; Marxin ja Engelsin ystävä ja taistelutoveri.—143.
- Vidal, François* (1814—1872), ranskalainen taloustieteilijä, pikkuporvarillinen sosialisti, 1848 Luxembourgin valiokunnan sihteeri, lakiasäättävän kansalliskokouksen jäsen (1850—1851).—198.
- Vieyra*, ranskalainen eversti, bonapartisti, otti aktiivista osaa vuoden 1851 joulukuun 2. päivän valtiokaappaukseen.—186.
- Victor Emmanuel II* (1820—1878), Sardinian kuningas (1849—1861), Italian kuningas (1861—1878).—507.
- Vilhelm I* (1781—1864), Württembergin kuningas (1816—1864).—116.
- Vilhelm I* (1797—1888), Preussin prinssi, Preussin kuningas (1861—1888) ja Saksan keisari (1871—1888).—436, 437, 488, 554.
- Villèle, Jean Baptiste Séraphin Joseph* (1773—1854), ranskalainen valtiomies, legitimisti, pääministeri (1882—1828).—227.
- Windischgrätz, Alfred*, ruhtinas (1787—1862), itävaltalainen sotamarsalkka; 1848—1849 johti Prahan ja Wienin kapinain ja Unkarin vallankumouksen kukistamista.—67, 76, 79, 82, 89.
- Vinoy, Joseph* (1800—1880), ranskalainen kenraali, bonapartisti, osallistui vuoden 1851 joulukuun 2. päivän valtiokaappaukseen; tammikuun 22. päivästä 1871 Pariisin kuvernööri; yksi Kommuunin pyöveleistä, versaillesilaisten reserviarmeijan komentaja.—456, 459, 461, 464, 576.
- Vogt, Gustav* (1829—1901), sveitsiläinen taloustieteilijä, syntyperältään saksalainen, porvarillinen pasifisti; Rauhan ja vapauden liiton perustajia, Karl Vogtin veli.—508.
- Vogt, Karl* (1817—1895), saksalainen luonnontutkija, vulgaari materialisti, pikkuporvarillinen demokraatti; osallistui vuosien 1848—1849 vallankumoukseen Saksassa; 1850—1860-luvulla oli maanpaossa Louis Bonaparten palkattuna asiamiehenä.—118, 449.
- Wolff, Wilhelm* (1809—1864), saksalainen proletaarinen vallankumousmies, maaliskuusta 1848 Kommunistien liiton Keskuskomitean jäsen, 1848—1849 »Neue Rheinische Zeitung» lehden toimittajia, Frankfurtin kansalliskokouksen jäsen; maanpaossa Englannissa, Marxin ja Engelsin ystävä ja taistelutoveri.—118, 128.

- Voltaire, François Marie* (oik. Arouet) (1694—1778), suuri ranskalainen valistaja, deistifilosofi, satiirikkirjailija ja historioitsija.—193, 303, 304, 464, 476.
- Wood, Charles* (1800—1885), englantilainen valtiomies, whigpuolueen jäsen, Intian asioita hoitavan valvontaneuvoston puheenjohtaja (1852—1855) ja Intian asiain ministeri (1859—1866).—260.
- Wrangel, Friedrich Heinrich Ernest* (1784—1877), preussilainen kenraali.—93, 94.
- Wróblewski, Walery* (1836—1908), puolalainen vallankumouksellinen demokraatti, Pariisin kommuunin kenraali; Internationaalien Pääneuvoston jäsen ja Puolan kirjeenvaihtaja-sihtööri (1871—1872), osallistui aktiivisesti kamppailuun bakunisteja vastaan.—479.

Y

- Yon*, ranskalainen poliisikomissaari, joka hoiti 1850 lakiasäättävän kansalliskokouksen vartiointia.—205, 209, 210.
- Young, Arthur* (1741—1820), englantilainen agronomi ja taloustieteilijä, määrällisen rahateorian kannattaja.—410.

Z

- Zimmermann, Wilhelm* (1807—1878), saksalainen historioitsija, pikkuporvarillinen demokraatti, vuosien 1848—1849 vallankumouksen osanottaja, Frankfurtin kansalliskokouksen jäsen, kuului sen vasemmistosiipeen; 1841—1843 häneltä ilmestyi kirja Saksan talonpoikaissodan historia.—379.
- Žukovski, Nikolai Ivanovitš* (1833—1895), venäläinen anarkisti, vuodesta 1862 maanpaossa Sveitsissä, salaisen yhdistyksen johtomiehiä.—520.

SISÄLTÖ

<i>F. Engels.</i> VALLANKUMOUS JA VASTAVALLANKUMOUS SAKSASSA	5
I Saksa vallankumouksen aattona	7
II Preussin valtio	18
III Muut saksalaiset valtiot	30
IV Itävalta	36
V Wienin kapina	44
VI Berliinin kapina	48
VII Frankfurtin kansalliskokous	54
VIII Puolalaiset, tšekit ja saksalaiset	60
IX Panslavismi. Schleswig-Holsteinin sota	65
X Pariisin kapina. Frankfurtin kansalliskokous	70
XI Wienin kapina	75
XII Wienin valloitus. Wienin kavaltaminen	82
XIII Preussin perustuslakia säätävä kokous. Kansalliskokous	92
XIV Järjestyksen palauttaminen. Valtiopäivät ja edustajakamari	98
XV Preussin voitto	104
XVI Kansalliskokous ja hallitukset	109
XVII Kapina	114
XVIII Pikkuporvaristo	120
XIX Kapinan loppu	126
<i>F. Engels.</i> ÄSKEINEN KÖLNIN OIKEUSJUTTU	133
<i>K. Marx.</i> LOUIS BONAPARTEN BRUMAIREKUUN KAHDEKSASTOISTA	141
Marxin esipuhe vuoden 1869 toiseen painokseen	143
Engelsin esipuhe vuoden 1885 kolmanteen saksankieliseen painokseen	146

Louis Bonaparten brumairekuun kahdeksastoista . . .	148
I	148
II	158
III	172
IV	189
V	201
VI	221
VII	243
<i>K. Marx.</i> BRITTIEN HERRUUS INTIASSA	260
<i>K. Marx.</i> TULEVAT SEURAUKSET BRITTIEN HERRUDESTA INTIASSA	268
<i>K. Marx.</i> PUHE »THE PEOPLE'S PAPER» LEHDEN VUOSIJUHLASSA. Pidetty Lontoossa 14. huhtikuuta 1856	276
<i>K. Marx.</i> KANSAINVÄLISEN TYÖVÄENLIITON PERUSTAMISMANIFESTI	279
<i>K. Marx.</i> KANSAINVÄLISEN TYÖVÄENLIITON YLEISET SÄÄNNÖT	290
<i>K. Marx.</i> AMERIKAN YHDYSVALTOJEN PRESIDENTILLE ABRAHAM LINCOLNILLE	294
<i>K. Marx.</i> PROUDHONISTA (kirje J. B. Schweitzerille)	296
<i>K. Marx.</i> TYÖPALKKA, HINTA JA VOITTO	307
Alkuhuomautuksia	309
1. Tuotanto ja työpalkka	309
2. Tuotanto, työpalkka, voitto	312
3. Työpalkka ja raha	321
4. Tarjonta ja kysyntä	325
5. Työpalkka ja hinnat	327
6. Arvo ja työ	330
7. Työvoima	339
8. Lisäarvon tuottaminen	341
9. Työn arvo	344
10. Voiton saanti myytäessä tavara arvostaan	345
11. Osat, joihin lisäarvo jakautuu	346
12. Voiton, työpalkan ja hinnan välinen yleinen suhde	349
13. Tärkeimmät tapaukset, jolloin vaaditaan palkan korottamista tai vastustetaan sen alentamista	351
14. Pääoman ja työn välinen taistelu ja sen tulokset	358
<i>K. Marx.</i> ERI KYSYMYKSIÄ KOSKEVA OHJE VÄLIAIKAISEN KESKUSNEUVOSTON JÄSENILLE	365
1. Kansainvälisen työväenliiton organisaatio	365

2. Työväenliitto kansainvälisen toimintayhtenäisyyden aikaansaajana työn ja pääoman välisessä taistelussa	366
3. Työpäivän rajoittaminen	367
4. Lasten ja alaikäisten (kumpaaakin sukupuolta olevien) työ	368
5. Osuustoiminnallinen työ	370
6. Työväen ammatilliset liitot (Trade Unionit). Niiden menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus	371
7. Välittömät ja välilliset verot	373
8. Kansainvälinen luotto	374
9. Puolan kysymys	374
10. Armeijat	375
11. Uskontokysymys	375
K. Marx. VETOOMUS YHDYSVALTOJEN KANSALLISELLE TYÖVÄENLIITOLLE	376
F. Engels. ALKUSANAT TEOKSEEN SAKSAN TALONPOIKAISSOTA	379
ALKUSANAT TOISEEN VUODEN 1870 PAINOKSEEN	379
LISÄYS VUODEN 1870 ALKUSANOIHIN KOLMATTANA, VUODEN 1875 PAINOSTA VARTEN	388
K. Marx. KANSAINVÄLISEN TYÖVÄENLIITON PÄÄNEUVOSTOLTA VENÄJÄN JAOSTON KOMITEAN JÄSENILLE GENÈVEEN	396
K. Marx. LUOTTAMUKSELLINEN TIEDOTUS	398
K. Marx. KANSALAISSOTA RANSKASSA	413
ENGELSIN JOHDANTO (1891)	415
KANSAINVÄLISEN TYÖVÄENLIITON PÄÄNEUVOSTON ENSIMMÄINEN SAKSAN JA RANSKAN SOTAA KOSKEVA JULKILAUSUMA	430
KANSAINVÄLISEN TYÖVÄENLIITON PÄÄNEUVOSTON TOINEN SAKSAN JA RANSKAN SOTAA KOSKEVA JULKILAUSUMA	436
KANSALAISSOTA RANSKASSA. KANSAINVÄLISEN TYÖVÄENLIITON PÄÄNEUVOSTON JULKILAUSUMA	446
I	446
II	457
III	466
IV	483
Liitteitä	498
I	498
II	499
F. Engels. TYÖVÄENLUOKAN POLIITTISESTA TOI-	

MINNASTA. Omat muistiinpanot puheesta Kansainvälisen työväenliiton Lontoon konferenssista 21. syyskuuta 1871	502
<i>K. Marx; F. Engels.</i> NÄENNÄISTÄ HAJAANNUSTA INTERNATIONAALISSA. Kansainvälisen työväenliiton Pääneuvoston suljettu kiertokirje	504
I	504
II	508
III	519
IV	528
V	543
VI	545
VII	550
<i>K. Marx.</i> PARIISIN KOMMUUNIN VUOSIPÄIVÄN KUNNIAKSI PIDETYN JOUKKOKOKOUKSEN PÄÄTÖKSET	554
<i>K. Marx.</i> MAAN KANSALLISTAMINEN	555
<i>K. Marx, F. Engels.</i> HAAGIN YLEISEN KONGRESSIN PÄÄTÖSLAUSELMISTA. 2.—7. syyskuuta 1872	559
<i>K. Marx.</i> HAAGIN KONGRESSISTA. Kirjeenvaihtajan muistiin kirjoittama puhe Amsterdamin joukkokokouksessa 8. syyskuuta 1872	560
<i>K. Marx, F. Engels.</i> KIRJEITÄ	565
<i>K. Marx.</i> Joseph Weydemeyerille, 5. maaliskuuta 1852	567
<i>K. Marx.</i> Ludwig Kugelmannille, 23. helmikuuta 1865	568
<i>K. Marx.</i> Ludwig Kugelmannille. 9. lokakuuta 1866	574
<i>K. Marx.</i> Ludwig Kugelmannille, 12. huhtikuuta 1871	576
<i>K. Marx.</i> Ludwig Kugelmannille, 17. huhtikuuta 1871	578
<i>K. Marx.</i> Friedrich Boltelle, 23. marraskuuta 1871	580
<i>F. Engels.</i> Theodor Cunolle, 24. tammikuuta 1872	584
SELITYKSIÄ	595
NIMIHAKEMISTO	646

Lukijalle

Kustannusliike Edistys pyytää lukijoita esittämään mielipiteensä tästä kirjasta, suomennoksen laadusta ja kirjan asusta. Kustannusliike on kiitollinen myös muista ehdotuksista ja toivomuksista.

Osoitteemme:

*Zubovski bulvar, 21
Moskova, Neuvostoliitto*